

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 27.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene
i Norge 1899,

med 3 Karter.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1899,
avec 3 cartes).*

Udgiven af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHERHOU & Co.

1902.

Pris: Kr. 1.00.

NORGES OFFICIELLE STATISTIK.

Fjerde Række Nr. 27.

Beretning

om

Sundhedstilstanden og Medicinalforholdene

i Norge 1899,

med 3 Karter.

*(Rapport sur l'état sanitaire et médical pour l'année 1899,
avec 3 cartes).*

Udgiven

af

Direktøren for det civile Medicinalvæsen.

(UN RÉSUMÉ EN FRANÇAIS SE TROUVE PAGE VII).

KRISTIANIA.

I KOMMISSION HOS H. ASCHEHOUG & Co.

1902.

For Aarene 1882—1897 se Norges officielle Statistik, Tredie Række.
For Aaret 1898 se Norges officielle Statistik, Fjerde Række Nr. 1.

Indhold.

(Table des matières).

	Side.
A. Almindelig Beretning om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget 1899. (Rapport général sur l'état sanitaire et médical en Norvège pendant l'année 1899).	1*
Fortegnelse over Tabellerne. (Liste des tableaux).	
I. Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinal-personale (Section médicale, superficie, population, nombre des médecins, des dentistes, des sages-femmes, des aides-vaccinateurs, des pharmacies).	1*
II. Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer (La mortalité dans le royaume, dans les communes rurales et dans les villes par départements).	6*
III. Dødeligheden i Byerne (La mortalité dans les villes).	7*
IV. Døde i Forhold til 1000 levende Fødte (Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants).	9*
V. Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme, fordelte paa Amter (Les maladies épidémiques dans les départements).	10*
VI. De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Køn og Alder (Le nombre des cas connus des maladies épidémiques par mois, par sexe et par âge).	14*
VII. De i Byerne anmeldte epidemiske Sygdomme (Les maladies épidémiques dans les villes par mois).	16*
VIII. Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer (Les maladies épidémiques dans les villes par départements).	17*
IX. Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Difteri og Lungebetændelse. (Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la pneumonie par 1000 habitants).	19*
X. Dødsfald paa Barselseng (Décès pendant les couches dans les départements).	20*

	Side.
XI. Dødsårsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer. (<i>Causes de décès pendant les couches; décès après des opérations obstétricales</i>).	21*
XII. Paa Sygehusene indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit (<i>Cas nouveaux de gonorrhée et de la uréthrite dans les hôpitaux</i>).	22*
XIII. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme. (<i>Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux</i>).	23*
XIV. Til- og Afgang af Spedalske i Stiftelserne (<i>Tableau des lépreux dans les hospices</i>).	25*
XV. Opgave over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1895 (<i>Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1895</i>).	26*
XVI. Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelserne m. m. amtsvis, særskilt for Sygdomsform og Køn i Aarene 1856—1895 (<i>Tableau des lépreux par forme de la maladie et par sexe en 1856—1895</i>).	27*
XVII. Dødeligheden af Lungetuberkulose i de forskellige Amter for Aarene 1897—1899 (<i>Mortalité par la phthisie dans les départements pendant les années de 1897—1899</i>).	28*
XVIII. Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme for Byer og Bygder. (<i>Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne</i>).	30*
XIX. Antallet af Sindssyge, forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27/6 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat og Kommuner. [<i>Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'État d'après la loi du 27/6 1891, et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais de l'État et des communes ensemble)</i>].	32*
XX. Chirurgiske Operationer (<i>Opérations chirurgicales</i>).	34*
XXI. Af Lægerne udførte obstetriciske Operationer (<i>Opérations obstétricales, faites par les médecins</i>).	40*
XXII. Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn (<i>Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants</i>).	42*
XXIII. Tvillingfødsler med kunstig Forløsning (<i>Jumeaux nés après des opérations obstétricales</i>).	43*
XXIV. Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer (<i>Résultats des accouchements: a) par forceps, b) par version, c) par extraction, d) des accouchements prématurés artificiels, e) par opération césarienne, f) par perforation, g) par embryotomie, h) par kephalotripsie — d'après les indications différentes</i>).	44*
XXV. Fødte og Døde (<i>Naissances et décès</i>).	47*
XXVI. Fødte og Døde i Bygderne og Byerne (<i>Nombre des naissances et des décès dans la campagne et dans les villes</i>).	48*

	Side.
XXVII. Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjendt Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Amterne (Bydistrikt og Landdistrikt) samt i de enkelte Lægedistrikter.....	50*
<i>(Décès totaux et décès par cause connue dans les départements et dans les districts civils médicaux).</i>	
XXVIII. De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsarsager ved Sygdom.....	52*
<i>(Causes des décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence).</i>	
XXIX. Vakeinerede.....	53*
<i>(Vaccination).</i>	
XXX. Oversigt over de udførte retsmedicinske Forretninger.....	54*
<i>(Liste des actes médicaux forenses).</i>	
XXXI. Sygestatistik for Strafarbejdsanstalterne.....	61*
<i>(Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés).</i>	
XXXII. Apothek og deres Personale.....	66*
<i>(Des pharmacies et de leur personnel).</i>	
XXXIII. Syfilis paa Sygehusene.....	70*
<i>(La syphilis dans les hôpitaux).</i>	
XXXIV. Tabel over Tilfælde af Sindssygdom, behandlede paa Sygehus.....	72*
<i>(Mouvement des aliénés dans les hôpitaux).</i>	
XXXV. Antal af de paa Sygehusene behandlede Syge.....	74*
<i>(Mouvement des malades dans les hôpitaux).</i>	
XXXVI. Kjendte Dødsarsager.....	78*
<i>(Causes de décès par départements).</i>	
XXXVII. Kjendte Dødsarsager i Riget efter Køn og Alder.....	86*
<i>(Causes de décès par sexe et par âge).</i>	
XXXVIII. Kjendte Dødsarsager i Byerne.....	94*
<i>(Causes de décès dans les villes).</i>	
XXXIX. Kjendte Dødsarsager i Byerne efter Køn og Alder.....	104*
<i>(Causes de décès dans les villes par sexe et par âge).</i>	
XL. En Del af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelte paa Lægedistrikter og Maaneder.....	112*
<i>(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).</i>	

B. Beretninger for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

(Rapports spéciaux pour les départements différents).

I. Kristiania By.....	1
II. Akershus Amt.....	23
III. Smaalenenes —.....	32
IV. Buskerud —.....	43
V. Jarlsberg og Larvik —.....	56
VI. Hedemarkens —.....	66
VII. Kristians —.....	81
VIII. Bratsberg —.....	93
IX. Nedenes —.....	104
X. Lister og Mandal —.....	114

		Side.
XI.	Stavanger Amt.....	126
XII.	Søndre Bergenhus —	143
XIII.	Bergens By	156
XIV.	Nordre Bergenhus Amt.....	171
XV.	Romsdals —	187
XVI.	Søndre Trondhjems —	203
XVII.	Nordre —	220
XVIII.	Nordlands —	232
XIX.	Tromsø —	253
XX.	Finmarkens —	264
C.	Anhang.	
	(Appendice).	
	Sundhedsforskrifter, approberede i 1899.....	278
	(<i>Règlements sanitaires communaux, approuvés en 1899</i>).	

En 1899 l'état sanitaire du royaume a été, en général, assez satisfaisant. Le chiffre total des cas connus des maladies aiguës épidémiques a été 194 657 (en 1898 : 155 405). Entre les maladies prédominantes il faut citer la grippe, qui a régné en épidémie dans presque tout le pays, culminante au mois de février. La pneumonie, dont la fréquence a été plus grande que dans les années précédentes, notamment dans les départements de Smaalenene et Buskerud, s'est aussi manifestée plus grave (mortalité 14,3 pct.). La rougeole a continué son cours épidémique dans les premiers mois de l'année, et les affections gastriques ont été plus nombreuses que d'habitude dans l'été. La coqueluche a augmenté en fréquence dans plusieurs départements, notamment du diocèse de Trondhjem. La scarlatine se montrait en épidémie dans la ville capitale et dans la plupart des districts de l'est et du nord. Le typhus n'a été pas rapportée, mais la fièvre typhoïde a gagné un peu du terrain dans différentes parties du pays. La méningite cérébrospinale se montrait en épidémie circonscrite dans le département du Søndre Trondhjem. La diphthérie a été moins fréquente que pendant les dix-sept années dernières (la mortalité n'a pas dépassé 13,7 pct.), et la variole ne se montrait pas. Les maladies catarrhales ont été de fréquence générale. 14 cas de beri-beri sont constatés parmi marins revenus de l'étranger.

La mortalité calculée d'après la population supposée au milieu de l'année, c'est à dire 2 167 500, a été de 16,9 sur 1 000. Le nombre des décès a été de 36 563, celui de mort-nés 1 690. Le nombre des naissances 66 413 a dépassé de 29 850 le nombre des décès.

1 165 ont péri par suite d'accidents malheureux, 128 par suicide, 17 par homicide.

Parmi les 35 253 décès (morts par accidents non compris), dont les médecins ont indiqué la cause (80,7 pct.), le plus grand nombre est occasionné par les maladies suivantes: la phthisie et les tubercules pulmonaires (4 773), la décrépitude (3 505), les maladies cancéreuses (1 931), la pneumonie (1 661), la bronchite aiguë, la pneumonie catarrhale, la laryngite (1 646), la diarrhée et la cholérine (1 487), la méningite tuberculeuse et les autres affections tuberculeuses en dehors du poumon (1 466), les maladies organiques du coeur (1 231), la débilité congénitale (1 211), l'apoplexie cérébrale (1 116), la bronchite chronique (824), la maladie de Bright (667), les convulsions des enfants (486), le catarrhe de l'estomac et de l'intestin (479), la coqueluche (450), la grippe (374), la paralysie du coeur (331), la méningite suppurative (313).

Dans hôpitaux, sur lesquels il y a des rapports, ont été traités 17 010 malades, dont 13 601 sont sortis, 1 694 sont décédés, ce qui constitue une mortalité de 9,9 sur 100.

Dans 11 asiles d'aliénés ont été traités 2 428, dont 603 sont sortis, 118 sont décédés.

Le royaume est divisé en 158 districts médicaux civils. Le nombre total des médecins autorisés a été de 1 094.

La vaccination a été pratiqué sur 49 750 individus, soit par des médecins, soit par des aides-vaccinateurs, dont le nombre a été de 703.

Il y a 1 098 sages-femmes examinées.

Le nombre des pharmacies a été de 125.

A. Almindelig Beretning

om Sundheds- og Medicinalforholdene i Riget.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Section médicale (1), superficie (2), population (3), nombre des médecins (4), des dentistes (5), des sages-femmes (6), des aides-vaccinateurs (7), des pharmacies (8).

Tabel I.	1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal				
				Læger.	Tandlæger.	Jordmedre.	Hjælpe- vaccinatorer.	Apothek.
I.	1. Kristiania (By)	16,55	¹⁾ 148 213	250	81	83	-	19
II.	Akershus Amt.....	5321,42	100 427	43	1	41	35	4
	2. Aker.....	1063,50	34 488	20	-	15	9	2
	3. Ullensaker.....	2141,02	33 456	10	1	10	11	1
	4. Høland.....	1263,28	13 609	5	-	7	8	-
	5. Follo.....	853,62	18 874	8	-	9	7	1
III.	Smaalenenes Amt.....	4142,69	120 864	52	9	52	28	11
	6. Eidsberg.....	1405,92	22 073	7	-	15	9	-
	7. Moss.....	783,91	22 785	13	1	12	6	2
	8. Sarpsborg.....	700,16	49 037	18	5	11	7	6
	9. Hvaler.....	1252,70	26 969	14	3	14	6	3
IV.	Buskerud Amt.....	14996,85	105 203	43	8	48	18	7
	10. Drammen Stadsfysikat..	6,86	20 437	15	5	8	-	-
	11. Drammen.....	596,32	14 227	2	-	4	2	3
	12. Ringerike.....	1800,92	15 680	8	2	10	4	1
	13. Modum.....	2358,86	25 037	9	-	11	2	1
	14. Nes.....	2899,46	7 603	1	-	4	3	1
	15. Aal.....	2723,81	5 377	2	-	2	2	-
	16. Sandsvær.....	1310,32	12 343	4	1	6	2	1
	17. Rollag.....	3300,30	4 499	2	-	3	3	-
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	2320,93	97 745	39	11	46	15	8
	18. Tønsberg.....	781,12	44 418	17	5	21	10	3
	19. Hof.....	866,53	19 423	9	1	10	1	2
	20. Larvik.....	673,28	33 904	13	5	15	4	3

¹⁾ Efter Opgave fra Kristiania Sundhedskommission over Indbyggerantallet ved Begyndelsen og Slutningen af Aaret 1899 udgjorde Byens hjemmehørende Middelfolke-
mængde 223 839.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaktmødre.	Apothek.	
VI.	Hedemarkens Amt ¹⁾	27507,72	120 380	43	6	48	44	6	
	21. Soler og Odalen	3492,38	32 625	12	2	9	9	1	
	22. Hedemarken	2688,24	42 638	15	2	14	9	3	
	23. Søndre Østerdalen.....	3036,74	18 633	6	2	5	6	1	
	24. Trysil	3759,54	5 460	2	-	5	5	-	
	25. Rendalen	7093,47	9 892	4	-	9	7	-	
	26. Tønsset	6398,71	10 330	4	-	6	8	1	
VII.	Kristians Amt.....	25362,50	108 579	39	5	45	36	5	
	27. Hadeland og Land	2948,24	24 186	10	-	13	7	1	
	28. Søndre Valdres	2495,38	10 059	4	1	5	5	1	
	29. Nordre —	2943,32	7 103	3	-	4	4	-	
	30. Toten	1483,89	23 916	9	2	7	6	2	
	31. Faaberg	2359,26	15 337	6	2	5	4	1	
	32. Ringebu	3166,69	11 659	4	-	3	3	-	
	33. Lom	5799,56	9 770	2	-	4	4	-	
	34. Lesje	4166,16	6 549	1	-	4	3	-	
VIII.	Bratsberg Amt	15189,10	91 410	39	8	51	35	9	
	35. Skien	1066,24	30 162	16	6	19	6	4	
	36. Kragerø	1650,41	22 934	7	1	8	6	2	
	37. Hollen	1141,81	12 137	5	-	7	4	1	
	38. Sauland	1716,04	6 795	3	1	5	5	1	
	39. Kviteseid	2256,07	7 890	2	-	4	5	1	
	40. Laardal	4214,11	7 952	5	-	6	5	-	
	41. Tinn	3144,42	3 540	1	-	2	4	-	
IX.	Nedenes Amt	9347,99	77 352	30	7	36	22	6	
	42. Østre Nedenes	889,43	31 652	8	2	9	6	2	
	43. Vestre —	1116,72	31 553	18	5	18	7	4	
	44. Aamli	1995,71	5 739	2	-	4	3	-	
	45. Evje	1139,43	4 050	1	-	3	4	-	
	46. Sætersdalen	4206,70	4 353	1	-	2	2	-	
X.	Lister og Mandal Amt...	7264,34	76 213	29	9	44	28	5	
	47. Kristiansand Stadsfysik.	16,04	12 543	15	5	8	-	2	
	48. Oddernes	1147,05	20 818	5	2	14	8	1	
	49. Undal	1960,28	12 140	2	-	7	7	-	
	50. Lyngdal	841,83	6 850	1	-	2	4	-	
	51. Vanse	268,35	9 445	3	2	6	4	1	
	52. Flekkefjord	3030,79	14 417	3	-	7	5	1	
XI.	Stavanger Amt	9147,16	114 223	38	9	72	40	8	
	53. Sogndal	790,77	5 592	2	-	4	3	-	
	54. Egersund	1298,02	13 161	4	-	5	3	1	
	55. Sandnes	1955,84	15 333	5	-	7	5	1	
	56. Stavanger Stadsfysikat..	6,26	22 483	14	6	23	-	3	
	57. Stavanger	228,16	9 096	1	-	5	6	-	
	58. Finnø	1521,18	11 103	3	-	8	8	-	
	59. Sand	2495,48	10 459	2	-	6	6	-	
	60. Karmøen	447,24	14 528	3	-	9	5	1	
	61. Haugesund ²⁾	404,21	12 468	4	3	5	4	2	

¹⁾ Jfr. Anm. under Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører ogsaa Sveen Herred af Søndre Bergenhus Amt, hvis Fladeindhold og Indbyggerantal (214,23 km², 3 054 tilstedeværende Indbyggere) ikke er medregnet i Summen. Medregnes disse, bliver Fladeindholdet for Lægedistriktet 618,44 km². og Indbyggerantallet 15 522.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.	Apothek.	
XII.	Søndre Bergenhus Amt...	15606,67	127 678	26	-	67	61	1	
	Sveen Herred ¹⁾	214,23	3 054	-	-	2	2	-	
	62. Indre Søndhordland	1099,71	9 160	2	-	6	4	-	
	63. Ytre —	597,52	10 466	3	-	6	6	-	
	64. Tysnes	1042,50	9 198	3	-	7	7	-	
	65. Indre Hardanger	5554,45	10 081	3	-	8	6	-	
	66. Ytre —	877,34	7 659	2	-	4	4	-	
	67. Voss	2073,52	10 519	3	-	3	4	1	
	68. Søndre Midthordland ...	995,42	12 997	3	-	5	6	-	
	69. Nordre —	433,49	18 111	2	-	6	4	-	
	70. Osterøen	1561,94	16 204	3	-	9	7	-	
	71. Alversund	242,79	7 238	1	-	4	4	-	
	72. Lindaas	913,76	12 991	1	-	7	7	-	
XIII.	73. Bergen (By)	13,55	52 803	54	16	39	-	6	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt...	18472,48	87 839	21	-	67	54	2	
	74. Lærdal	3617,04	6 729	3	-	4	5	1	
	75. Lyster	2225,15	5 293	1	-	3	3	-	
	76. Sogndal	887,33	5 224	1	-	3	3	-	
	77. Vik	1792,24	8 324	3	-	9	5	-	
	78. Gulen	883,37	6 798	1	-	5	4	-	
	79. Kirkebø	1464,67	6 664	2	-	6	4	-	
	80. Ytre Søndfjord	879,18	8 458	2	-	6	4	1	
	81. Indre —	1540,55	8 262	2	-	6	5	-	
	82. Kinn	1160,17	8 691	2	-	8	6	-	
	83. Ytre Nordfjord	566,83	6 611	1	-	4	4	-	
	84. Nordfjordeidet	662,23	4 515	1	-	4	2	-	
	85. Gloppen	1031,89	5 017	1	-	3	3	-	
	86. Indviken	1761,83	7 253	1	-	6	6	-	
XV.	Romsdals Amt	14989,61	127 663	39	5	85	73	7	
	87. Vestre Søndmør	918,51	11 907	4	-	9	8	-	
	88. Indre —	1241,27	8 120	3	-	5	5	1	
	89. Østre —	2040,94	6 492	1	-	6	6	-	
	90. Ørskog	723,33	7 166	1	-	3	3	-	
	91. Nordre Søndmør	314,82	17 883	5	2	12	7	2	
	92. Ytre Romsdal	1164,66	17 619	6	1	12	10	1	
	93. Indre —	2512,49	10 887	3	-	6	8	-	
	94. Søndre Nordmør	817,52	22 806	8	2	14	8	3	
	95. Sundalen	1964,15	5 840	3	-	6	6	-	
	96. Surendalen	2065,16	8 829	3	-	5	5	-	
	97. Nordre Nordmør	1226,76	10 114	2	-	7	7	-	
XVI.	Søndre Trondhjems Amt.	18606,24	123 750	61	9	86	48	6	
	98. Trondhjems Stadsfysikat	35,24	28 792	28	8	29	-	4	
	99. Strinden	686,80	12 066	6	-	7	7	-	
	100. Selbu	2545,04	5 421	1	-	2	2	-	

¹⁾ Sveen Herred hører til Haugesund Lægedistrikt: se Anm. Side 2*.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km ² .	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatører.	Apothek.	
	101. Røros ¹⁾	3449,17	6 111	3	1	5	3	1	
	102. Guldalen.....	2972,67	12 973	3	-	8	8	-	
	103. Opdal ²⁾	2805,14	5 275	2	-	3	3	-	
	104. Orkedalen.....	1943,59	14 439	6	-	12	6	1	
	105. Hitteren.....	921,83	9 669	2	-	6	6	-	
	106. Hevne.....	1090,46	5 153	2	-	3	3	-	
	107. Ytre Fosen.....	656,88	9 877	2	-	3	2	-	
	108. Indre —.....	814,24	7 527	4	-	4	4	-	
	109. Nordre —.....	1733,82	7 255	2	-	4	4	-	
XVII.	Nordre Trondhjems Amt.....	22767,81	81 529	25	3	43	45	4	
	110. Stjørdalen.....	2252,16	10 699	3	-	4	4	1	
	111. Frosten.....	646,72	7 835	3	-	4	4	-	
	112. Levanger.....	2078,50	12 347	6	1	6	4	1	
	113. Inderøen.....	985,62	11 347	2	-	5	7	-	
	114. Stenkjær.....	2193,89	10 821	3	1	7	7	1	
	115. Grong.....	10285,71	7 601	2	-	5	8	-	
	116. Namsos.....	1302,03	6 302	3	1	3	3	1	
	117. Fosnes.....	1323,00	4 681	1	-	3	3	-	
	118. Kolvereid.....	1085,30	4 851	1	-	3	3	-	
	119. Vikten.....	614,88	5 045	1	-	3	2	-	
XVIII.	Nordlands Amt.....	37958,50	132 447	44	2	84	56	5	
	120. Brønnø.....	2391,99	11 917	3	-	6	5	1	
	121. Alstahaug.....	1262,94	11 830	3	-	6	3	-	
	122. Vefsen.....	7067,38	7 380	2	1	5	2	1	
	123. Ranen.....	5064,53	13 652	5	-	6	4	-	
	124. Lurø.....	2321,77	8 288	2	-	4	4	-	
	125. Gildeskaal.....	1849,77	5 315	1	-	3	3	-	
	126. Bodø.....	535,79	8 040	3	1	7	2	1	
	127. Folden.....	2270,75	4 214	1	-	3	3	-	
	128. Skjerstad.....	3980,19	7 148	4	-	3	3	-	
	129. Steigen.....	433,74	3 338	1	-	2	1	-	
	130. Hammerø.....	1058,83	2 946	1	-	1	1	-	
	131. Lødingen.....	2832,05	5 295	1	-	5	4	-	
	132. Ofoten.....	3036,16	5 771	3	-	4	3	-	
	133. Flakstad.....	395,47	3 504	2	-	4	3	-	
	134. Buksnes.....	322,46	8 273	3	-	9	4	-	
	135. Østlofoten.....	596,04	6 702	3	-	4	4	1	
	136. Hadsel.....	944,02	10 008	3	-	6	2	1	
	137. Sortland.....	1594,62	8 826	3	-	6	5	-	
XIX.	Tromsø Amt.....	26246,10	65 009	21	3	36	34	3	
	138. Trondenes.....	1543,69	11 760	5	-	6	7	1	
	139. Ibbestad.....	1660,95	8 083	2	-	3	2	-	
	140. Tranø.....	1083,02	4 738	2	-	4	3	-	
	141. Berg.....	609,10	1 849	1	-	2	2	-	

¹⁾ Medregnet de til Hedemarkens Amt hørende Dele af Tolgen Herred. ²⁾ Medregnet det til Hedemarkens Amt hørende Inset Sogn af Kvikne.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Tabel I (Forts.).		1	2	3	4	5	6	7	8
Amt.	Lægedistrikter.	Fladeindhold i km².	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal					
				Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.	Apothek.	
	142. Lenviken	1198,47	5 583	1	-	3	4	-	
	143. Maalselven	5896,05	4 686	3	-	3	3	-	
	144. Balsfjorden	1565,28	4 451	1	-	2	2	2	
	145. Tromsø	1593,90	10 299	3	3	5	3	-	
	146. Lyngen	3682,27	5 354	1	-	3	4	-	
	147. Karlsø	1374,15	2 704	1	-	2	1	-	
	148. Skjervø	6039,22	5 552	1	-	3	3	-	
XX.	Finmarkens Amt	47385,34	29 341	1) 13	2	25	31	3	
	149. Alten	12119,15	5 406	1	-	5	4	-	
	150. Løppen	1173,64	1 731	1	-	1	3	-	
	151. Hammerfest	3397,36	3 995	2	1	3	3	1	
	152. Maasø	535,80	2 508	1	-	4	7	-	
	153. Kistrand	16443,78	3 354	1	-	2	3	-	
	154. Lebesby	3903,64	3 080	{ 1	-	2	1	-	
	155. Tanen			{ 1	-	1	4	-	
	156. Vardø	2257,99	3 310	2	1	3	3	1	
	157. Vadsø	2565,99	4 025	1	-	3	-	1	
	158. Sydvaranger	4987,99	1 932	1	-	1	3	-	
		322663,55	1 988 674	949	194	1098	703	125	

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Folkemængden. Den for Rigets Amter og Lægedistrikter opførte Folkemængde (Tabel I) er den tilstedeværende Folkemængde, anført efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Resultaterne af Folketællingen i Norge 1ste Januar 1891. Til Beregning af Dødelighedsforholde og andre Forholdsberegninger i Aaret er derimod som Regel benyttet den af det statistiske Centralbureau til Medicinaldirektøren meddelte Opgave over den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Aarets Løb (Tabel II).

Sundhedstilstanden var mindre tilfredsstillende, væsentlig paa Grund af større epidemisk Udbredning af Influenza, akut Diarré samt tildels Mæslinger og Kighoste.

Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for Aaret 194 657, hvoraf 7 166 dødelige mod 155 405, hvoraf 5 870 dødelige, i 1898.

De hyppigst forekommende epidemiske Sygdomme var som vanligt de akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne, deri ogsaa indbefattet katarralsk Lungebetændelse og Laryngit. Katarrerne udgjorde 35,1 pCt. af samtlige anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde. Dernæst i Hyppighed kommer Influenza, som udgjorde 19,3 pCt, og akut Diarré (Kolerine) 18,7 pCt. Af croupøs Lungebetændelse

Dødeligheden i Riget, dets Bygder og Byer.

La mortalité dans le royaume, les communes rurales et les villes par départements.

Amter.	Hele Riget.				Bygderne.				Byerne.			
	Beregnet tilstedev. Middelbepolkning.	Antal Dødsfald i 1899.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstedev. Middelbepolkning.	Antal Dødsfald i 1899.	Døde af 1000 Levende.		Beregnet tilstedev. Middelbepolkning.	Antal Dødsfald i 1899.	Døde af 1000 Levende.	
			1899.	1898.			1899.	1898.			1899.	1898.
Riget	2 167 500	36 563	16,9	15,3	1 573 300	25 733	16,4	14,9	594 200	10 830	18,2	16,4
1. Kristiania	220 000	4 116	18,7	17,1	-	-	-	-	220 000	4 116	18,7	17,1
2. Akershus	105 400	1 988	18,9	15,7	102 300	1 911	18,7	15,7	3 100	77	24,8	16,8
3. Smaalenene	129 400	2 256	17,5	14,4	90 300	1 551	17,2	14,5	39 100	705	17,0	14,1
4. Buskerud	111 100	1 976	17,8	16,4	80 100	1 404	17,5	16,1	31 000	572	18,5	17,2
5. Jarlsberg og Larvik	102 100	1 929	18,9	15,1	66 300	1 236	18,6	15,4	35 800	693	19,4	14,4
6. Hedemarken	124 500	2 084	16,7	13,6	117 700	1 989	16,9	13,5	6 800	95	14,0	13,9
7. Kristians	115 300	1 810	15,7	12,7	110 200	1 727	15,7	12,7	5 100	83	16,3	12,9
8. Bratsberg	97 700	1 658	16,9	13,2	73 000	1 213	16,6	13,0	24 700	445	18,0	13,9
9. Nedenes	77 300	1 302	16,8	15,4	62 700	1 100	17,6	16,0	14 600	202	13,8	13,0
10. Lister og Mandal	74 000	1 378	18,6	17,3	53 300	980	18,4	16,0	20 700	393	19,2	15,7
11. Stavanger	117 700	2 027	17,2	15,8	78 900	1 221	15,5	15,0	38 800	806	20,8	17,3
12. Søndre Bergenhus	134 600	2 007	14,9	15,2	134 600	2 007	14,9	15,2	-	-	-	-
13. Bergen	69 500	1 103	15,9	15,1	-	-	-	-	69 500	1 103	15,9	15,1
14. Nordre Bergenhus	89 200	1 281	14,4	14,0	88 500	1 263	14,3	14,0	700	18	25,7	17,1
15. Romsdal	132 600	2 099	15,8	15,0	109 100	1 716	15,7	14,6	23 500	383	16,3	17,3
16. Søndre Trondhjem	132 100	2 397	18,1	16,7	96 700	1 760	18,2	16,4	35 400	637	18,0	17,6
17. Nordre —	80 700	1 266	15,7	15,0	75 600	1 174	15,5	14,9	5 100	92	18,0	17,6
18. Nordland	149 200	2 129	14,3	13,4	142 700	2 021	14,2	13,3	6 500	108	16,6	15,3
19. Tromsø	72 300	1 107	15,3	16,7	65 800	977	14,9	16,4	6 500	130	20,0	19,7
20. Finmarken	32 800	650	19,8	23,4	25 500	483	19,0	22,0	7 300	167	22,9	28,3

1899.

Dødeligheden i Byerne.

La mortalité dans les villes.

Amt.	Tabel III. Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1899.	Døde af 1000 Levende.					
				1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.
I.	Kristiania	¹⁾ 223 839	4 116	18,7	17,1	17,4	19,4	18,0	19,9
II.	Drøbak	2 147	43	20,0	14,9	14,5	15,4	20,5	17,7
	Hvitsten	149	2	13,4	13,4	6,7	6,7	13,4	6,7
	Hølen	191	13	68,1	20,9	26,2	26,2	36,7	20,9
	Son	769	19	24,7	18,2	6,5	13,0	20,8	11,7
III.	Moss	8 036	145	18,8	12,9	18,8	12,7	14,6	16,2
	Sarpsborg	2 936	122	41,6	27,0	23,8	22,8	22,5	19,1
	Fredriksstad	12 292	207	16,8	13,7	15,8	17,2	15,3	14,2
	Fredrikshald	11 159	231	20,7	16,5	19,8	16,8	16,9	20,4
IV.	Drammen	20 437	418	20,5	20,0	15,8	14,7	18,2	17,7
	Holmsbu	436	10	23,0	11,5	4,6	20,6	39,0	11,5
	Hønefoss	1 505	32	21,3	19,2	16,6	14,6	14,6	14,6
	Kongsberg	5 291	112	21,2	15,3	14,2	18,5	17,9	13,6
V.	Svelviken	1 346	19	14,1	7,5	18,6	11,9	24,6	14,9
	Holmestrand	2 287	43	18,8	11,4	21,9	15,3	13,1	16,2
	Horten	6 536	128	19,6	21,2	16,7	18,4	18,9	15,8
	Aasgaardstrand . . .	397	12	30,2	25,2	25,2	21,5	10,8	13,4
	Tønsberg	6 818	159	23,3	15,3	19,8	15,3	18,2	17,2
	Sandefjord	3 903	101	25,9	14,9	17,2	20,3	13,8	16,1
	Larvik	10 933	231	21,2	14,7	12,3	16,5	16,0	16,0
VI.	Kongsvinger	1 308	23	17,6	9,2	10,8	21,4	19,1	22,2
	Hamar	4 013	72	18,0	19,4	13,5	16,4	14,0	17,9
VII.	Gjøvik	1 391	35	25,2	22,3	17,3	14,4	12,2	19,4
	Lillehammer	1 861	48	25,8	17,1	24,7	15,4	22,6	19,3
VIII.	Brevik	1 993	36	18,1	14,0	10,5	20,1	25,6	21,1
	Porsgrund	3 841	86	22,4	12,2	16,1	19,0	18,2	19,8
	Skien	8 959	215	24,0	17,2	16,0	16,3	15,8	15,2
	Stathelle	345	10	29,0	14,5	14,5	14,5	28,9	11,6
	Langesund	1 230	21	17,1	11,4	22,8	22,7	15,4	17,9
	Kragerø	5 492	77	14,0	15,8	11,7	13,1	16,4	14,6

¹⁾ Den opførte Folkemængde er den efter Sundhedskommissionens Opgaver beregnede hjemmehørende Middelbefolkning i 1899. Dødeligheden er derimod beregnet efter den af det statistiske Centralbureau opgivne tilstedeværende Middelfolkemængde (cfr. Tabel II).

Dødeligheden i Byerne.

Amt.	Tabel III. (Forts.). Byer.	Tilstedev. Folke- mængde 1ste Januar 1891.	Antal Døde i 1899.	Døde af 1000 Levende.					
				1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.
IX.	Østerrisør	2 988	69	23,1	17,1	22,4	16,7	13,1	13,7
	Tvedestrand . . .	1 657	24	14,5	13,9	18,1	12,1	16,3	15,7
	Arendal	4 438	60	13,5	11,7	13,3	13,1	10,8	21,9
	Grimstad	2 880	35	12,2	13,2	12,8	12,8	12,9	13,2
	Lillesand	1 372	14	10,2	15,3	21,2	20,4	15,3	21,1
X.	Kristiansand . . .	12 543	239	19,1	14,8	18,0	17,7	20,1	21,7
	Mandal	3 616	75	20,7	21,3	18,5	21,0	20,2	17,7
	Farsund	1 518	48	31,6	17,1	21,8	25,7	26,3	17,1
	Flekkefjord . . .	1 541	36	23,4	22,7	20,8	13,6	21,4	17,5
XI.	Sogndal	461	9	19,5	26,0	21,7	21,7	19,5	8,7
	Egersund	2 815	68	24,2	18,1	19,2	17,4	20,6	18,1
	Sandnes	1 654	29	17,6	18,1	21,2	26,0	29,0	22,4
	Stavanger	22 483	534	23,8	19,4	21,1	18,6	19,9	21,3
	Kopervik	791	16	20,2	11,4	24,0	24,0	20,2	16,4
	Skudeneshavn . .	1 123	22	19,6	16,9	21,4	16,0	16,1	16,9
	Haugesund	5 382	128	23,8	19,3	19,9	17,3	16,7	16,2
XIII.	Bergen	¹⁾ ca. 69 500	1 103	15,9	15,1	17,8	16,8	16,6	22,3
XIV.	Florø	674	18	26,7	17,8	23,7	13,4	17,8	10,4
XV.	Aalesund	8 349	152	18,2	23,0	22,3	14,1	21,4	19,9
	Molde	1 660	37	22,3	14,5	18,7	17,5	18,7	20,5
	Kristiansund . . .	10 135	194	19,2	17,9	16,6	13,0	18,1	20,1
XVI.	Trondhjem	¹⁾ 35 500	637	18,0	17,6	19,6	19,3	18,0	24,2
XVII.	Levanger	902	27	29,9	23,3	16,6	35,5	21,1	29,9
	Stenkjær	1 866	34	18,2	17,7	10,7	15,5	12,9	13,4
	Namsos	1 815	31	17,1	18,7	18,2	18,7	13,8	13,2
XVIII.	Mosjøen	1 160	22	19,0	21,5	18,1	6,9	14,7	16,4
	Bodø	3 791	86	22,7	18,4	20,8	16,6	18,2	20,8
XIX.	Tromsø	6 071	130	21,4	21,1	18,8	19,1	15,8	19,3
XX.	Hammerfest . . .	2 238	57	25,5	28,2	25,5	26,3	21,0	30,4
	Vardø	2 217	64	28,9	41,9	31,1	34,2	23,1	33,8
	Vadsø	1 767	46	26,0	25,5	24,3	24,9	27,7	24,9

¹⁾ Folkemængden er den af Stadsfysikus opgivne omtrentlige Middelfolkemængde for Aaret. Dødeligheden er beregnet efter det statistiske Bureaus Opgaver over Middelbefolkningen (cfr. Tabel II).

Døde i Forhold til 1000 levende Fødte.

Nombre des décès par 1000 enfants nés vivants.

Tabel IV.	1899.	1898.	1897.	1896.	1895.	1894.	1893.	1892.	1891.	1890.
Riget.....	551	504	511	499	511	568	532	602	565	590
Byer	514	480	504	508	510	573	528	588	560	595
Bygder	567	514	513	495	512	566	534	607	566	589
Amter:										
Kristiania	497	477	478	525	466	562	494	578	559	618
Akershus	611	511	494	485	508	551	575	632	669	559
Smaalenene	540	452	491	464	499	495	480	619	517	529
Buskerud	579	547	464	467	542	535	533	563	532	517
Jarlsb. og Larvik	664	554	545	523	548	558	496	586	552	554
Hedemarken	592	440	446	457	452	546	546	605	562	571
Kristians	547	433	426	456	444	476	528	624	551	507
Bratsberg	724	461	528	495	551	513	503	594	553	540
Nedenes	614	565	654	593	544	637	538	662	662	588
Lister og Mandal	614	583	608	591	597	640	622	702	746	717
Stavanger	547	522	589	536	571	536	575	589	545	576
Søndre Bergenhus	538	540	573	497	491	575	489	485	497	547
Bergen	469	439	533	514	483	672	491	531	528	496
Nordre Bergenhus	528	517	536	474	486	521	456	444	502	541
Romsdal	545	528	531	487	529	558	502	527	515	696
Søndre Trondhjem	619	571	602	597	553	701	662	745	714	773
Nordre Trondhjem	556	559	609	586	561	655	680	751	712	732
Nordland	430	437	366	382	445	599	484	671	537	583
Tromsø	448	514	433	427	469	528	449	530	426	535
Finmarken	518	649	559	548	601	701	764	771	594	665

anmeldtes 6,0 pCt., af Mæslinger 3,9 pCt. og af Kighoste 3,8 pCt. af det samlede Antal. Hyppigst efter disse anmeldtes Skarlagensfeber.

De af epidemiske Sygdomme anmeldte Angrebne udgjorde 89,8 pro mille af den for Aaret beregnede Middelfolkemængde eller 17,2 pro mille mere end Aaret forud. De største Tal har som sædvanligt Byerne Kristiania og Bergen med henholdsvis 151,7 og 144,6 pro mille, dernæst kommer Smaalenenes, Buskerud, Jarlsberg og Larvik, Bratsberg, Stavanger og Søndre Trondhjems Amter, hvor Antallet af Angrebne ligeledes i større eller mindre Grad overstiger Gjennemsnittallet for Riget. De øvrige Amter har mindre Forholdstal end det gennemsnitlige; det mindste har Søndre Bergenhus Amt med 19,3 pro mille, dernæst Tromsø, Nordlands, Nordre Trondhjems og Kristians Amter. I Forhold til Aaret forud viser der sig større og mindre Stigning i de anmeldte Sygdomstilfældes Antal for alle Amter, undtagen Nedenes, Søndre Bergenhus og Finmarken.

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V.	Samtlige anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme.		Anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme af 1000 Indbyggere.	Tyfoid-feber.		Febris recurrens.	Cerebro-spinal-meningit.		Skarlagens-feber.	
	Tilf.	Dødsf.		Tilf.	Dsf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Riget	194657	7166	89,8	1217	172	1	75	32	4941	127
Byer	107072	2979	180,2	412	60	1	10	2	2230	42
Bygder	87585	4187	55,7	805	112	-	65	30	2711	85
Amter:										
1. Kristiania	33375	1305	151,7	96	10	-	-	-	1152	25
2. Akershus	9359	326	89,1	30	2	-	1	1	213	3
3. Smaalenene	17857	536	138,0	31	6	-	10	2	421	15
4. Buskerud	14232	472	128,1	30	4	-	2	1	304	6
5. Jarlsberg og Larvik ..	12785	454	125,2	67	18	-	6	4	261	4
6. Hedemarken	10402	429	83,6	10	2	-	3	2	339	13
7. Kristians	6841	318	59,3	55	10	-	8	4	76	2
8. Bratsberg	10228	347	104,7	9	2	-	1	-	616	14
9. Nedenes	6255	214	80,9	13	3	-	1	-	148	2
10. Lister og Mandal. ..	4551	205	61,5	20	3	-	1	1	179	5
11. Stavanger	11726	390	99,6	48	8	-	4	2	61	1
12. Søndre Bergenhus ...	2597	280	19,3	162	23	-	-	-	78	1
13. Bergen	10048	261	144,6	65	10	-	-	-	13	-
14. Nordre Bergenhus ...	4075	183	45,7	103	16	-	1	1	90	7
15. Romsdal	9156	349	69,0	72	5	-	4	2	257	13
16. Søndre Trondhjem ...	12094	397	91,6	72	14	-	27	8	341	7
17. Nordre — ...	4768	183	59,1	36	3	-	1	1	72	1
18. Nordland	8674	292	58,1	183	17	1	5	3	197	3
19. Tromsø	3263	164	45,1	40	8	-	-	-	74	5
20. Finmarken	2371	61	72,3	75	8	-	-	-	49	-

For 193 836 af de ialt opgivne 194 657 epidemiske Sygdomstilfælde er deres Optræden i de forskjellige Maaneder opgivet. De fleste forekom som vanligt i Aarets første Kvartal, væsentlig paa Grund af det forholdsviis store Antal Tilfælde af akute Katarrer i Aandedrætsorganerne og af Influenza, som optraadte paa denne Aarstid. De mindste Tal opgives for Høstmaanederne.

Om Antallet af anmeldte Angrebne af epidemiske Sygdomme blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter findes Oplysninger i Tabel V.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1899 36 563

epidemiske Sygdomme fordelte paa Amter.
dans les départements.

Mæslin- ger.		Difteri (Croup).		Blodgang.		Barsel- feber.		Pyæmi, Sephthæmi.		Rosen.		Røde Hunde.	Vand- kopper.
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
7659	214	2056	283	216	18	358	127	574	190	2523	136	463	2045
4331	116	940	96	70	2	73	26	197	61	1111	60	344	1524
3328	98	1116	187	146	16	285	101	377	129	1412	76	119	521
222	13	434	39	17	-	12	11	33	27	193	29	77	417
334	2	120	12	14	-	19	5	10	8	170	3	8	121
642	9	105	14	7	-	18	4	34	10	232	8	184	108
312	9	84	26	26	1	19	5	15	8	148	5	24	188
1253	28	44	10	1	1	17	9	22	8	179	9	48	141
809	15	85	18	4	-	19	5	12	11	132	7	6	24
319	10	50	17	13	1	22	9	51	11	178	7	24	69
1475	14	39	4	2	-	13	6	39	9	182	8	5	110
40	-	27	5	-	-	16	7	55	7	165	4	29	56
339	9	6	2	2	-	13	6	9	8	51	5	12	53
1637	88	341	29	5	-	16	7	33	9	117	7	4	59
47	-	153	24	15	3	26	12	40	13	52	5	-	24
3	-	63	9	5	-	6	3	21	8	169	5	6	248
30	-	59	9	50	3	22	4	52	16	67	1	2	18
137	13	106	21	17	5	22	2	39	7	124	6	8	138
18	3	102	4	21	1	36	7	12	9	155	10	13	181
7	-	10	3	6	1	7	5	28	7	48	4	2	28
35	1	48	11	4	-	30	12	34	7	88	12	4	39
-	-	115	19	7	2	16	3	14	4	47	1	1	18
-	-	65	7	-	-	9	5	21	3	26	-	6	5

eller 16,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde. I 1898 var den 15,3 pro mille.

Dødeligheden i Rigets Bygder (16,4 pro mille) var noget lavere end Gjennemsnitdødeligheden for Riget, men 1,5 pro mille høiere end Aaret forud; i Rigets Byer (18,2 pro mille) var den adskillig større end Gjennemsnitdødeligheden for Riget og 1,9 pro mille høiere end i 1898.

Sammenlignes Dødeligheden i Amterne (Overøvrighedsdistrikterne) med Rigets (jevnfr. Tabel II), viser den sig størst i Finmarkens Amt, hvor den overstiger Rigets med 2,9 pro mille; i Akershus, Jarlsberg og Larvik, Kristiania, Lister og Mandal samt Søndre Trondhjems Amter overskred den ogsaa noget den

Samtlige af Lægerne anmeldte Tilfælde af
Les maladies épidémiques

Tabel V. (Forts.)	Kusma.	Kighoste.		Akute Katar- rer i Aande- drætsorga- nerne.		Influenza.		Bamle- syge.
	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.
Riget	2638	7426	450	68266	1646	37535	374	41
Byer	2256	3820	154	38660	630	21366	144	19
Bygder	382	3606	296	29606	1016	16169	230	22
Amter:								
1. Kristiania	951	593	21	12515	248	6257	55	-
2. Akershus	144	278	12	2971	105	1666	27	-
3. Smaalenene	113	456	23	6592	153	3395	32	-
4. Buskerud	12	454	10	4539	80	3040	31	9
5. Jarlsberg og Larvik . .	19	391	17	4264	85	2168	8	27
6. Hedemarken	66	216	9	3375	90	1843	18	-
7. Kristians	13	98	5	2195	96	1223	16	-
8. Bratsberg	10	30	1	2726	71	2084	35	-
9. Nedenes	12	281	14	1932	63	1751	26	-
10. Lister og Mandal . . .	1	195	17	1592	52	694	12	-
11. Stavanger	10	676	54	4727	94	1313	7	-
12. Søndre Bergenhus . . .	25	51	8	764	35	337	6	-
13. Bergen	891	585	18	3571	54	1895	8	-
14. Nordre Bergenhus . . .	74	126	10	1597	39	516	5	-
15. Romsdal	193	966	80	3378	93	1594	17	-
16. Søndre Trondhjem . . .	88	875	51	4868	122	2443	14	-
17. Nordre —	2	415	37	1631	34	1299	10	-
18. Nordland	14	514	36	3201	83	2396	27	5
19. Tromsø	-	189	26	864	38	1019	8	-
20. Finmarken	-	37	1	964	11	602	12	-

gjennemsnitlige (med fra 2 til 1,2 pro mille). Mindst var Dødeligheden i Nordlands samt Nordre og Søndre Bergenhus Amter (2,6 til 2,0 pro mille mindre end Rigets), dernæst i Tromsø, Nordre Trondhjems og Kristians Amter samt i Bergen By (fra 1,6 til 1,0 pro mille mindre end Rigets). I de øvrige Amter var Forskjellen mindre væsentlig.

I Forhold til Aaret forud er Dødeligheden tiltaget i samtlige Amter undtagen 3, nemlig Finmarkens, Tromsø og Søndre Bergenhus Amter. Størst Forøgelse viser Dødeligheden i Jarlsberg og Larvik, Bratsberg og Akershus Amter med fra henholdsvis 15,1, 13,2, 15,7 pro mille i 1898 til 18,9, 16,9, 18,9 pro mille i 1899. Blandt de 3 Amter, hvor Dødeligheden er aftaget, er For-

epidemiske Sygdomme fordelte paa Amter.
dans les départements.

Lunge- betændelse.		Pleurit.		Gigtfeber.		Koldfeber.		Berl-Berl.		Akut Diarré (Kolerine).		Skjorbug.		Pemfigus hos Nyfødt.	
Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
11661	1661	4472	106	3912	91	79	2	14	1	36268	1487	36	6	181	43
4341	586	1665	28	1787	25	39	1	3	-	21780	923	10	-	83	23
7320	1075	2807	78	2125	66	40	1	11	1	14488	564	26	6	98	20
1300	263	381	6	548	9	8	-	-	-	8144	539	1	-	24	10
665	85	186	3	214	8	1	-	-	-	2187	50	-	-	7	-
1264	143	286	12	379	6	1	-	1	-	3571	98	4	-	3	1
1045	120	287	6	271	2	1	-	-	-	3415	157	1	1	6	-
750	131	200	9	178	6	7	-	-	-	2742	107	-	-	-	-
951	108	248	6	242	5	1	-	-	-	2009	118	1	1	7	1
574	67	124	2	233	4	2	-	-	-	1496	55	1	-	17	2
608	114	161	4	161	3	1	-	-	-	1953	62	1	-	2	-
376	67	191	2	179	2	21	1	9	1	948	9	3	-	2	1
207	42	93	4	94	3	10	-	-	-	979	36	-	-	1	-
499	55	290	7	179	4	9	-	3	-	1684	17	3	-	8	1
256	91	112	7	82	7	-	-	-	-	351	42	1	-	21	3
420	47	238	5	277	4	13	-	-	-	1538	85	-	-	21	5
392	55	189	7	115	1	-	-	-	-	559	6	1	1	12	2
448	44	523	7	189	7	-	-	-	-	928	23	2	-	11	4
660	82	246	9	187	7	1	1	-	-	1730	44	5	1	13	3
465	62	132	5	104	2	1	-	-	-	471	7	-	-	3	1
430	42	371	3	168	8	2	-	1	-	882	17	2	1	20	9
278	39	133	1	68	2	-	-	-	-	380	8	-	-	-	-
73	4	81	1	44	1	-	-	-	-	301	7	10	1	3	-

skjellen størst i Finmarkens Amt, hvor den er gaaet ned fra 23,4 til 19,8 pro mille.

Nærmere Oversigt over de Dødes Antal og Dødeligheden i 1898 og 1899 i Forhold til den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde i Riget, dets Bygder og Byer med Fordeling paa Amterne findes i Tabel II Side 6*.

Tabel III (Side 7* og 8*) giver en Oversigt over Dødeligheden i Byerne, ved hvilken i Regelen den tilstedeværende Folkemængde den 1ste Januar 1891 er lagt til Grund for Beregningen, hvorfor de meddelte Forholdstal for det Meste vil stille sig ugunstigere end de virkelige Forhold.

De af Lægerne opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme efter Maaned, Kjøen og Alder.

Le nombre des cas des maladies épidémiques traités par mois, par sexe et par âge.

Tabel VI. Sygdom.	Ialt anmeldte Tilfælde.	Procentfor- hold til samt- lige opgivne Tilfælde af epidemiske Sygdomme.	Ialt anmeldte Dødsfald.	Procent Døde af samtlige Tilfælde af samme Syg- dom.	Kjøen og Alder (par sexe et âge).				Tiden er op- given for Antal Be- handlede.
					1		2		
					Børn (under 15 Aar).		Voxne (over 15 Aar).		
					Mandkjøn.	Kvindekj.	Mandkjøn.	Kvindekj.	
Tyfoidfieber	1217	0,6	172	14,1	153	148	470	436	1211
Febris recurrens	1	-	-	-	-	-	1	-	1
Cerebrospinalmeningit	75	0,04	32	42,7	33	18	10	13	67
Skarlagensfeber	4941	2,5	127	2,6	2174	2321	153	258	4935
Mæslinger	7659	3,9	214	2,8	3347	3454	380	456	7610
Difteri (Croup)	2056	1,1	283	13,8	735	759	230	321	2038
Blodgang	216	0,1	18	8,3	60	56	40	54	207
Barselfeber	358	0,2	127	35,5	-	-	-	358	339
Pyæmi, Septhæmi	574	0,3	190	33,1	52	40	301	152	533
Rosen	2523	1,3	136	5,4	166	196	882	1276	2518
Røde Hunde	463	0,2	-	-	165	197	44	52	463
Vandkopper	2045	1,1	-	-	931	979	77	56	2038
Kusma	2638	1,4	-	-	961	893	463	321	2638
Kighoste	7426	3,8	450	6,1	3405	3770	111	110	7417
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	68266	35,1	1646	2,4	15333	14771	19964	17850	67742
Influenza	37535	19,3	374	1,0	3424	3664	15431	14900	37501
Bamlesyge	41	0,02	-	-	3	3	11	24	41
Lungebetændelse	11661	6,0	1661	14,2	2653	2172	3920	2889	11643
Pleurit	4472	2,3	106	2,4	413	372	2221	1461	4455
Gigtfeber	3912	2,0	91	2,3	424	420	1507	1549	3906
Koldfeber	79	0,04	2	2,5	1	-	66	12	77
Beri-Beri	14	-	1	7,1	-	-	12	2	14
Akut Diarré (Kolerine)	36268	18,7	1487	4,1	10713	9669	8173	7679	36237
Skjørbug	36	0,02	6	16,7	4	8	18	6	34
Pemfigus hos Nyfødte	181	0,09	43	23,8	92	65	1	3	171
Tilsammen	194657		7166		45242	43975	54486	50238	193836

Tabel VI. (Forts.).												
Sygdom.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Tyfoidefeber	81	68	74	97	114	101	113	128	138	102	96	99
Febris recurrens	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	1	7	19	14	7	3	6	1	5	3	1
Skarlagensfeber	625	407	322	336	375	886	192	257	400	535	580	620
Mæslinger	1204	1140	819	650	944	868	447	197	170	318	406	447
Difteri (Croup)	220	121	131	141	191	159	175	142	139	192	216	211
Blodgang	2	10	4	10	3	10	65	49	4	10	23	17
Barselfeber	41	31	31	31	30	32	27	23	20	27	19	27
Pyæmi, Septhæmi	41	43	52	41	42	25	53	36	39	53	63	45
Rosen	200	196	225	241	239	221	194	179	179	215	199	230
Røde Hunde	71	38	47	37	92	77	32	23	12	16	7	11
Vandkopper	200	120	116	112	169	163	108	67	81	223	345	334
Kusma	393	345	171	104	56	37	31	18	51	159	534	739
Kighoste	991	992	867	681	500	417	447	458	485	472	523	584
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	10407	9344	8559	7337	6232	4608	2950	2320	2829	3675	4262	5219
Influenza	9131	14916	6251	2966	1357	621	236	170	182	246	501	924
Bamlesyge	2	3	-	-	19	5	7	5	-	-	-	-
Lungebetændelse	1400	1310	1342	1372	1405	1020	493	370	461	681	741	1048
Pleurit	387	398	402	471	459	432	389	306	311	295	311	294
Gigtfeber	373	322	370	347	380	365	317	202	237	300	377	316
Koldfeber	3	3	7	5	14	4	9	9	4	9	5	5
Beri-Beri	4	-	3	-	2	2	-	2	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1495	1462	1467	1404	1494	2259	7541	9602	4144	2097	1722	1550
Skjærbug	4	3	1	2	6	3	3	6	-	1	3	2
Pemfigus hos Nyfødte	15	19	13	17	16	14	19	13	9	11	15	10
Tilsammen	27290	31292	21281	16421	14153	11737	13851	14588	9897	9642	10951	12733

De i Byerne anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme¹⁾.

Les maladies épidémiques dans les villes.

Tabel VII.	Sygdom.	Antalkjendte Tilfælde.	Procentforhold til de i hele Riget anmeldte Tilfælde af samme Sygdom.	Antal anmeldte Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tyfoidefeber	404	33,2	48	43	17	9	22	25	43	24	60	52	36	32	41
	Simpel Feber.....	541	-	-	16	66	21	19	28	35	36	19	23	30	30	218
	Cerebrospinalmeningit.....	9	12,0	1	-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	1	-
	Barselfeber.....	71	19,8	17	8	4	4	2	3	8	4	12	4	5	6	11
	Vandkopper	1538	75,1	2	157	87	89	79	106	111	55	52	59	178	296	269
	Skarlagensfeber.....	2203	44,6	35	230	180	146	120	160	103	70	126	219	293	280	276
	Røde Hunde	333	71,9	1	57	29	38	125	59	62	17	12	10	12	4	8
	Mæslinger	4327	57,8	95	629	654	403	358	542	505	187	92	121	244	287	305
	Rosen	1110	44,0	31	81	77	95	112	104	89	89	84	78	103	89	109
	Pyæmi, Septhæmi.....	192	33,4	43	13	15	21	19	9	9	20	12	16	20	21	17
	Kighoste.....	3810	51,3	105	593	518	477	321	219	167	221	208	209	236	260	381
	Difteri.....	921	-	74	87	60	52	70	80	72	54	61	61	115	110	99
	Strubehoste	31	46,4	11	5	4	4	4	1	2	1	1	1	4	2	2
	Kusma.....	2259	85,6	-	372	316	149	91	44	23	8	11	37	121	452	635
	Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	38633	56,6	457	6358	5062	4720	3799	3439	2364	1439	1216	1792	2386	2667	3391
	Katarralsk og follikulær Angina.	7507	-	-	853	659	771	685	678	535	380	365	463	614	803	701
	Influenza.....	21218	56,5	131	6228	9937	2760	913	325	109	50	45	60	113	236	442
	Lungebetændelse	4341	37,2	571	500	422	421	451	546	401	202	168	239	281	281	429
	Pleurit.....	1675	37,5	15	153	144	138	183	175	151	132	108	113	118	149	111
	Gigtfeber	1775	45,4	13	113	138	166	155	177	174	143	108	120	155	185	141
	Koldfeber	40	50,6	-	1	1	2	2	11	4	2	3	2	5	3	4
	Akut Diarré (Kolerine).....	21857	60,3	872	872	818	859	790	882	1354	4395	5933	2647	1317	1055	935
	Blodgang	72	33,3	4	-	6	1	-	2	-	21	27	1	3	4	5
	Skjærbug.....	9	25,0	-	1	1	-	-	1	-	2	4	-	-	-	-
	Tilsammen	114876	-	2526	17370	19215	11346	8220	7622	6325	7552	8727	6327	6389	7253	8530
	Veneriske Saar.....	702	-	-	71	60	65	38	40	65	50	76	52	45	67	73
	Nye Tilfælde af Chanker og Syfilis	1450	-	10	125	118	117	120	110	136	125	109	122	109	130	129
	Gonorré og Uretrit	4153	-	-	342	323	309	302	304	403	354	364	346	332	391	383

¹⁾ Summerne stemmer ikke ganske med de specielle Lister for Maanederne, idet senere indkomne Opgaver har givet Anledning til Rettelser og Udfyldninger af disse.

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII.		Ialt kjendte		1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaaale- nenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hede- markens Amt.		Kristians Amt.		Brats- berg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Sta- vanger Amt.		
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	
Tyfoidefeber	412	60	96	10	4	-	17	2	14	1	22	5	-	-	23	4	4	1	-	-	6	2	31	6	
Febris recurrens	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Cerebrospinalmeningit	10	2	-	-	-	-	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1	
Skarlagensfeber	2230	42	1152	25	6	-	179	1	116	2	120	2	68	-	7	-	137	2	73	1	60	3	47	1	
Mæslinger	4331	116	222	13	-	-	412	2	35	-	736	10	312	4	46	2	865	7	15	-	256	4	1403	74	
Difteri (Croup)	940	96	434	39	2	-	36	7	14	6	7	2	1	-	6	-	9	1	7	1	-	-	248	20	
Blodgang	70	2	17	-	-	-	7	-	18	1	-	-	-	-	5	-	2	-	-	-	-	-	4	-	
Barselsefeber	73	26	12	11	-	-	5	1	7	-	7	2	1	-	1	-	1	-	2	-	2	2	5	1	
Pyæmi, Septhæmi	197	61	33	27	1	-	17	3	-	-	9	1	-	-	9	1	17	4	15	2	3	3	27	4	
Rosen	1111	60	193	29	7	-	110	1	65	1	100	4	18	-	39	1	91	2	65	1	17	4	75	5	
Røde Hunde	344	-	77	-	1	-	138	-	11	-	41	-	-	-	16	-	2	-	22	-	12	-	2	-	
Vandkopper	1524	-	417	-	-	-	65	-	118	-	135	-	7	-	39	-	61	-	42	-	48	-	49	-	
Kusma	2256	-	951	-	18	-	96	-	6	-	10	-	51	-	-	-	2	-	7	-	1	-	6	-	
Kighoste	3820	154	593	21	35	1	272	7	91	3	305	8	87	-	-	-	17	1	88	4	131	2	480	27	
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	38660	630	12515	248	121	3	3967	38	2054	29	3011	23	348	8	329	4	1278	26	826	9	1003	27	3780	52	
Influenza	21366	144	6257	55	142	-	1956	19	1907	19	1571	3	256	1	325	1	1161	10	745	3	426	3	951	1	
Bamlesyge	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Lungebetændelse	4341	586	1300	263	20	3	577	41	332	45	388	56	88	5	26	-	217	32	81	16	93	13	299	22	
Pleurit	1665	28	381	6	3	-	115	6	106	2	102	3	23	-	2	-	69	1	57	-	35	1	163	1	
Gigtfeber	1787	25	548	9	8	1	168	-	100	-	91	3	15	-	12	-	75	-	67	1	51	2	132	2	
Koldfeber	39	1	8	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	9	-	
Akut Diarré (Kolerine)	21780	923	8144	539	109	2	2244	56	1672	58	1848	56	317	7	224	-	1065	16	468	1	617	22	1278	13	
Skjerbug	10	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
Beri-Beri	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	
Pemfigus (hos Nyfødte)	83	23	24	10	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	8	1	-	-	1	1	-	-	7	1	
Tilsammen	107072	2979	33375	1305	477	10	10392	185	6669	167	8525	178	1592	25	1117	14	5076	103	2583	40	2765	88	8998	231	

1899.

17*

Epidemiske Sygdomme i Amternes Byer.
Les maladies épidémiques dans les villes par départements.

Tabel VIII. (Forts.).	13		14		15		16		17		18		19		20	
	Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finmarkens Amt.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	65	10	-	-	14	1	27	7	1	-	5	-	16	4	67	7
Febris recurrens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	13	-	1	-	45	2	124	2	17	1	11	-	18	-	36	-
Mæslinger	3	-	-	-	24	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Difteri (Croup).	63	9	-	-	26	4	35	2	3	1	3	1	18	3	28	-
Blodgang	5	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	6	1	-	-
Barselfeber	6	3	-	-	10	1	7	1	1	1	-	-	2	1	4	2
Pyæmi, Septhæmi	21	8	2	-	15	1	1	1	9	-	1	1	4	3	13	2
Rosen	169	5	1	-	49	3	60	3	6	1	15	-	16	-	15	-
Røde Hunde	6	-	-	-	3	-	7	-	1	-	1	-	-	-	4	-
Vandkopper	248	-	1	-	118	-	147	-	10	-	9	-	8	-	2	-
Kusma	891	-	7	-	139	-	71	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	585	18	4	1	472	27	545	22	40	-	28	4	12	7	35	1
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3571	54	51	-	1515	24	2798	46	267	7	440	13	258	10	528	9
Influenza	1895	8	15	-	1004	4	1289	8	281	1	202	1	578	3	405	4
Bamlesyge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	420	47	7	-	142	7	213	24	43	4	33	4	25	3	37	1
Pleurit	238	5	2	-	156	1	96	1	4	-	36	-	13	-	64	1
Gigtfeber	277	4	-	-	69	-	94	-	15	1	22	1	17	1	26	-
Koldfeber	13	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1538	85	23	-	518	14	1090	39	82	1	167	7	183	3	193	4
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	21	5	-	-	2	2	9	-	1	1	4	2	-	-	2	-
Tilsammen	10048	261	116	1	4325	91	6615	157	781	19	979	34	1174	39	1465	31

**Angrebne af 1000 Indvaanere af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber
Difteri og Lungebetændelse.**

Nombre des cas de la fièvre typhoïde, de la scarlatine, de la diphthérie et de la
pneumonie par 1000 habitants.

Tabel IX.		Tyfoidfeber.		Skarlagensfeber.		Difteri.		Lungebetændelse.	
Riget og Overøvrighedsdistrikter.		1899.	1898.	1899.	1898.	1899.	1898.	1899.	1898.
Riget		0,6	0,6	2,3	1,9	0,9	1,1	5,4	5,4
Byer		0,7	1,0	3,8	2,6	1,6	1,4	7,3	7,9
Bygder		0,5	0,4	1,7	1,7	0,7	1,0	4,7	4,4
Amter:									
1. Kristiania		0,4	0,4	5,2	2,9	2,0	2,0	5,9	6,6
2. Akershus		0,3	0,3	2,0	2,2	1,1	1,0	6,3	5,6
3. Smaalenene		0,2	0,3	3,3	2,5	0,8	0,5	9,8	8,1
4. Buskerud		0,3	0,5	2,7	1,7	0,8	0,9	9,4	7,7
5. Jarlsberg og Larvik ...		0,7	0,1	2,6	1,4	0,4	0,3	7,4	4,0
6. Hedemarken		0,1	0,1	2,7	1,0	0,7	0,2	7,7	5,7
7. Kristians		0,5	0,1	0,7	1,0	0,4	0,4	5,0	5,0
8. Bratsberg		0,1	0,1	6,3	4,5	0,4	0,2	6,2	3,6
9. Nedenes		0,2	0,2	1,9	3,1	0,3	0,4	4,9	6,3
10. Lister og Mandal		0,3	0,2	2,4	0,5	0,1	0,1	2,8	3,7
11. Stavanger		0,4	0,6	0,5	0,8	2,9	1,9	4,2	4,3
12. Søndre Bergenhus		1,2	1,2	0,6	1,6	1,1	2,1	1,9	2,8
13. Bergen		0,9	3,1	0,2	0,6	0,9	0,6	6,0	6,9
14. Nordre Bergenhus		1,2	0,7	1,0	1,2	0,7	1,1	4,4	4,8
15. Romsdal		0,5	0,6	1,9	3,6	0,8	1,2	3,4	5,5
16. Søndre Trondhjem ...		0,5	0,3	2,6	1,0	0,8	1,8	5,0	6,6
17. Nordre —		0,4	0,3	0,9	1,5	0,1	0,7	5,8	5,8
18. Nordland		1,2	0,8	1,3	2,2	0,3	1,0	2,9	4,0
19. Tromsø		0,5	0,9	1,0	2,1	1,6	3,3	3,8	3,3
20. Finmarken		2,3	2,7	1,5	0,2	2,0	2,1	2,2	4,6

Tabel IV (Side 9*) viser Forholdet mellem levende Fødte og Døde i de ti Aar fra 1890 til 1899.

Epidemiske Sygdomme. I Tabel V (Side 10* og flg.) gives en Oversigt over samtlige af Lægerne opgivne Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme samt disses Fordeling paa Amterne.

Tabel VI (Side 14*) giver Oplysning om Tiden for de epidemiske Sygdomstilfældes Optræden og de Syges Kjøen og Alder, forsaavidt Opgaver derom haves; desuden oplyser Tabellen om de enkelte Sygdommes Procentforhold

Dødsfald paa Barselseng.

Décès pendant les couches dans les départements.

Tabel X.	Antal Barselkvinder.	Efter Prester-nes Opgaver døde paa Barselseng.	Af Lægerne opgivne Dødsf. paa Barselseng.	Barselfeber.				Af 1000 Barselkvinder døde ¹⁾ i	
				Af Lægerne opgivne				1899.	1898.
				Tilfælde.	Angrebne af 1000 Fødende.	Dødsfald.	Dødsprocent af Angrebne.		
Riget	67160	217	223	358	5,3	127	35,5	3,2	2,8
Byer	21328	42	59	73	3,4	25	34,2	2,0	2,0
Bygder	45832	175	164	285	6,2	102	35,8	3,8	3,2
Amter:									
1. Kristiania	8414	14	25	12	1,4	11	91,7	1,7	1,5
2. Akershus	3281	11	14	19	5,8	5	26,3	3,4	2,2
3. Smaalenene	4201	5	5	18	4,3	4	22,2	1,2	2,7
4. Buskerud	3470	9	11	19	5,5	5	26,3	2,6	3,9
5. Jarlsberg og Larvik	2937	12	14	17	5,8	9	53,0	4,1	2,5
6. Hedemarken	3542	10	13	19	5,4	5	26,3	2,8	2,3
7. Kristians	3335	15	12	22	6,6	9	41,0	4,5	1,2
8. Bratsberg	2319	10	11	13	5,6	6	46,2	4,3	2,5
9. Nedenes	2145	8	11	16	7,5	7	43,7	3,7	3,3
10. Lister og Mandal	2278	12	13	13	5,7	6	46,2	5,3	2,7
11. Stavanger	3747	8	9	16	4,3	7	43,7	2,1	2,0
12. Søndre Bergenhus	3759	25	20	26	6,9	12	46,2	6,6	2,6
13. Bergen	2381	7	9	6	2,5	3	50,0	2,9	-
14. Nordre Bergenhus	2462	9	6	22	8,9	4	18,2	3,7	3,3
15. Romsdal	3901	4	6	22	5,6	2	9,1	1,0	4,0
16. Søndre Trondhjem	3927	9	8	36	9,2	7	19,4	2,3	2,8
17. Nordre	2309	9	6	7	3,0	5	71,4	3,9	4,1
18. Nordland	4976	20	17	30	6,0	12	40,0	4,0	4,0
19. Tromsø	2504	11	6	16	6,4	3	18,7	4,4	7,6
20. Finmarken	1272	9	7	9	7,1	5	55,6	7,1	6,7

¹⁾ Beregnet efter det af Presterne opgivne Antal Dødsfald.

til samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme samt om Dødelighedsprocenten.

Tabel VII (Side 16*) giver en Oversigt over de i samtlige Byer anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde med Angivelse af Procentforholdet til alle i Riget kjendte Tilfælde af samme Sygdom. Tabellen er udarbejdet efter de til Medicinaldirektøren for hver Maaned indsendte epidemiske Lister for Rigets Byer.

Dødsaaarsager for Barselkvinder. Døde efter obstetriciske Operationer.

Causes de décès pendant les couches. Décès après des opérations obstétricales.

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald paa Barselseng.	Deraf i		Ialt.	Dødsfald efter følgende Operationer.					
		Byer.	Bygder.		Tangforløsning.	Vending.	Udtrækning.	Perforation.	Partus præmaturus artificialis.	Efterbyrds-operation.
Barselfeber.....	127	25	102	14	10	2	1	-	-	1
Barselkrampe.....	39	17	22	13	11	1	1	-	-	-
Emboli og Thrombose.....	11	2	9	2	2	-	-	-	-	-
Blødning	24	7	17	7	1	3	-	2	-	1
Livmoderbristning	7	1	6	4	-	3	-	-	1	-
Dystoki	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-
Abort	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Asphyxi	¹⁾ (1)	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Hjertelammelse	¹⁾ (2)	-	-	2	1	1	-	-	-	-
Krampe	¹⁾ (1)	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Kollaps.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis gravidarum.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungetuberkulose	¹⁾ (1)	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Suffokation	¹⁾ (1)	-	-	1	-	-	-	-	1	-
Ukjendt Aarsag.....	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	223	59	164	47	27	11	2	3	2	2

¹⁾ Ikke paa de indsendte Dødslistor opført som døde paa Barselseng.

Tabel VIII (Side 17* og 18*) giver en Oversigt over Fordelingen af de epidemiske Sygdomstilfælde og Dødsfald paa de forskellige Amters Byer.

Uoverensstemmelsen mellem de to sidste Tabeller beror paa, at simpel Feber samt katarralsk og follikulær Angina er medtaget paa Tabel VII, men ikke paa Tabel VIII, hvor derimod Bamlesyge, Beri-Beri og Pemfigus neonatorum er optaget. Desuden er de ved den førstnævnte Tabels Udarbejdelse benyttede maanedlige Lister fra Byerne tildels rettede eller forandrede ved senere nøiagtigere Opgaver, hentede fra Medicinalberetningerne for Aaret.

I Slutningen af den almindelige Beretning (Tabel XI) er for enkelte epidemiske Sygdomme indtaget Opgaver over disses Fordeling paa hver Maaned inden de enkelte Lægedistrikter med særlig Anførsel for Byer og Bygder.

Af **exantematisk Tyfus** (Typhus exanthematicus) er ikke opgivet noget Tilfælde i Aarets Løb.

Tyfoidefeber (Ileotyphus, Febris typhoidea) forekom med omtrent samme Hyppighed som Aaret forud. De fleste Tilfælde anmeldtes i Maanederne August

Indkomne Tilfælde af Gonorré og Uretrit paa Sygehusene.

Cas nouveaux de gonorrhée et de la urethrite dans les hôpitaux.

Tabel XII.	Sygdom.	Tilsammen behandlede Tilfælde.	Voxne.		Fordeling paa Amterne:																
					1	3	4	5	6	8	10	11	13	15	16	17	18	19	20		
			Mænd.	Kvinder.	Kristiania By.	Smaalene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Bratsberg.	Lister og Mandal.	Stavanger.	Bergen.	Romsdal.	Søndre Trondhjem.	Nordre Trondhjem.	Nordland.	Tromsø.	Finnmarken.		
Gonorré og Uretrit	290	173	117	98	5	7	12	3	8	6	13	19	6	14	7	50	6	36			

—September. Sygdommen optraadte hyppigst i Nordlands og begge de Bergenshusiske Amter. Blandt større Epidemier kan nævnes en i Bindalens Herred, Brønnø Distrikt af Nordlands Amt, hvor der om Vaaren i Løbet af ganske kort Tid indsygnede 33 Personer ved Smitte gennem Melk fra et Andelsmeieri. Fra flere Distrikter i Nordlands og Tromsø Amter angives Smitten at være udbredt ved Fiskere, hjemkomne fra Lofotfisket. I Søndre Bergenshus Amt forekom Sygdommen særlig i de nærmest Bergen liggende Distrikter og antoges i mange Tilfælde at skyldes Smitte fra denne By. Af de i Nordre Bergenshus Amt ialt anmeldte 103 Tilfælde falder 53 paa Indviken Distrikt; Smittekilden lod sig her i Regelen ikke paavise. I Finnmarkens Amt fortsatte Epidemien i Vardø By sig fra Aaret forud; samtlige Angrebne behandledes i Sygehus. — Dødeligheden for Tyfoidfeber udgjorde gennemsnitlig 14,1 pCt.

I første Rubrik af Tabel IX (Side 19*) er angivet Antallet af Angrebne af Tyfoidfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i 1899 og 1898.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart.

Af **Febris recurrens** opføres et Tilfælde i Bodø By, Nordlands Amt.

Af **Cerebrospinalmeningit** (Meningitis cerebrospinalis epidemica) opgives tilsammen 75 Tilfælde med 32 Dødsfald (42,7 pCt.). Større Udbredning havde Sygdommen i Opdal Distrikt, Søndre Trondhjems Amt, hvor der forekom ialt 27 Angrebne og 8 Dødsfald.

Børnekopper (Variolæ) forekom ikke i 1899.

Skarlagensfeber (Scarlatina) viser nogen Tiltagen i de Angrebnes Antal (4 914 mod 4 113 i 1898); ialt angrebes 2,3 pro mille af Befolkningen mod 1,9 pro mille i 1898 og 2,1 pro mille i 1897. De Amter, hvorfra de fleste Angrebne opgives, er foruden Kristiania, Bratsberg, Smaalene, Søndre Trondhjems, Hedemarkens, Buskerud og Romsdals Amter. Fra Bergen anmeldtes kun 13 Tilfælde. Gennemsnitsdødeligheden var 2,6 pCt. mod i 1898 2,7 pCt.

I anden Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Skarlagensfeber blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter for 1899 og 1898.

Mæslinger (Morbilli). Epidemien fra 1898 synes allerede at have kulmineret før Nytaar og var siden i Tilbagegang; der anmeldtes ialt 7 659 Tilfælde

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af veneriske Sygdomme.

Cas des maladies vénériennes traités en dehors des hôpitaux.

Tabel XIII.	Veneriske Saar og Syfilis.									Gonorré og Uretrit.				
	Tilsammen Behandlede.	Ialt kjendte Dødsfald.	Kjøn og Alder.				Veneriske Saar.	Sygds.form for Syfilis		Tilsammen Behandlede.	Kjøn og Alder.			
			Børn.		Voxne.			konstitu- tionel.	hereditær.		Børn.		Voxne.	
			Md.	Kv.	Md.	Kv.					Md.	Kv.	Md.	Kv.
Riget	2183	68	38	45	506	266	612	1304	80	5236	9	6	2203	305
Amter:														
1. Kristiania	¹⁾ 1129	30	-	-	-	-	487	604	38	²⁾ 2092	-	-	-	-
2. Akershus	21	3	-	2	16	3	7	12	2	36	-	-	30	6
3. Smaalenene	104	4	8	10	51	35	12	89	3	174	-	-	154	20
4. Buskerud	41	2	4	5	23	9	13	21	7	103	-	-	97	6
5. Jarlsberg og Larvik	49	2	2	-	31	16	10	37	2	90	-	-	86	4
6. Hedemarken	16	1	-	2	10	4	2	12	2	67	-	-	58	9
7. Kristians	9	2	1	-	3	5	2	6	1	21	-	-	16	3
8. Bratsberg	22	3	2	-	14	6	5	17	-	98	-	-	91	7
9. Nedenes	60	2	-	1	46	13	9	50	1	89	1	-	83	5
10. Lister og Mandal	22	-	-	-	15	7	-	22	-	98	-	-	83	15
11. Stavanger	124	4	5	9	80	29	16	97	11	298	-	-	263	35
12. Søndre Bergenhus	13	2	1	2	3	7	3	7	3	15	-	-	15	-
13. Bergen	³⁾ 187	5	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 558	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	9	-	-	-	6	3	-	9	-	18	-	-	15	3
15. Romsdal	32	1	2	1	13	14	2	30	-	184	1	1	148	34
16. Søndre Trondhjem	139	5	3	5	91	40	17	121	1	404	4	2	366	32
17. Nordre —	23	-	2	-	10	11	6	16	1	66	-	-	55	11
18. Nordland	106	1	6	6	51	34	11	89	6	505	1	3	375	65
19. Tromsø	51	1	1	2	27	21	8	41	2	137	-	-	112	25
20. Finmarken	26	-	1	-	16	9	2	24	-	183	2	-	156	25

¹⁾ 952 Mænd og 177 Kvinder. ²⁾ 1 923 Mænd og 169 Kvinder. ³⁾ 184 Mænd og 3 Kvinder. ⁴⁾ 531 Mænd og 27 Kvinder.

mod 10 382 i 1898. De fleste Angrebne opgives fra Stavanger, Bratsberg samt Jarlsberg og Larvik Amter, dernæst fra Hedemarken og Smaalenene. Fra Søndre Bergenhus Amt og nordover synes Sygdommen ikke egentlig at have været epidemisk, og i Tromsø samt Finmarkens Amter kan Sygdommen ikke sees at være forekommet. Gjennemsnitsdødeligheden blandt de Anmeldte var 2,8 pCt. mod 2,3 pCt. i 1898.

Af **Difteri** (Croup), hvoraf der er anmeldt 2 056 Tilfælde med 283 Dødsfald mod henholdsvis 2 412 og 379 i 1898, opgives de fleste fra Kristiania By, Stavanger, Søndre Bergenhus, Akershus og Tromsø Amter. For Lister og Mandal Amt opføres kun 6 og for Nordre Trondhjem kun 10 Tilfælde; i Nedenes og Bratsberg Amter var Sygdommen ogsaa lidet udbredt. Dødeligheden udgjorde gjennemsnitlig 13,8 pCt. (i 1898 15,7 pCt.).

I tredie Rubrik af Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Difteri (Croup) blandt 1 000 Indvaanere i Riget og dets Amter i Aarene 1899 og 1898.

Til Oplysning om Sygdommens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskellige Lægedistrikter er der til den almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart.

Af **Blodgang** (Dysenteria) er opført 216 Tilfælde med 18 Dødsfald (mod 133 og 8 i 1898). De fleste Tilfælde opgives ligesom Aaret forud fra Ytre Søndfjord Distrikt, Nordre Bergenhus Amt.

Barselfeber (Febris puerperalis). Tabel X (Side 20*) giver en Oversigt over Antallet af Barselkvinder, Dødeligheden paa Barselseng, Tilfælde og Dødsfald af Barselfeber med disses Fordeling paa Amterne.

Af Barselfeber er opgivet omtrent det samme Antal Angrebne som Aaret forud, for hele Riget 5,3 pro mille af samtlige Barselkvinder. Sygdommen anmeldtes forholdsvis hyppigst fra Søndre Trondhjems og Nordre Bergenhus Amter (med henholdsvis 9,2 og 8,9 pro mille), dernæst fra Nedenes, Finmarkens, og Søndre Bergenhus Amter, sjældnest i Kristiania (1,4 pro mille) og Bergen (2,5 pro mille).

Dødeligheden paa Barselseng. Af samtlige Barselkvinder døde efter de af Presterne meddelte Opgaver over Dødsfald paa Barselseng i 1899 217 eller 3,2 pro mille (i 1898 2,8 pro mille). Dødeligheden i Bygderne (3,8 pro mille) var større end i Byerne (2,0 pro mille) og størst i Finmarken samt Søndre Bergenhus Amter (7,1 og 6,6 pro mille). Gjennemsnitsdødeligheden var mindst i Romsdal og Smaalenenes Amter (1,0 og 1,2 pro mille).

I Forhold til det hele ovenfor opgivne Antal Dødsfald paa Barselseng udgjorde de kjendte Dødsfald af Barselfeber 59,0 pCt. Af samtlige Barselkvinder døde 1,9 pro mille af denne Sygdom, i Byerne 1,2 pro mille og i Bygderne 2,2 pro mille.

For de ovennævnte 217 Døde paa Barselseng var Alderen følgende:

1	var	under	15	Aar
10	«	mellem	15	og 20 Aar
83	«	—	20	« 30 —
99	«	—	30	« 40 —
24	«	—	40	« 50 —

Til- og Afgang af Spedalske i Anstalterne.

Tableau des lépreux dans les hospices.

Tabel XIV.	Tilbage- liggende fra 1898.			Indkomne i 1899.			Tilsammen Be- handlede.			Afgang.												Tilbage- liggende ved Udgangen af 1899.			Spedalsk- hedens Form for Tilbage- liggende.			Antal For- plei- nings- dage.	Dag- ligt Mid- del- belæg.
										Hel- bredede.			Udgaaede i Bedring.			Uhel- bredede.			Døde.										
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tuber- kulos.	Anæ- stetisk.	Blandet.		
Pleiestiftelsen No. 1.	116	47	69	16	6	10	132	53	79	-	-	-	1	1	-	3	2	1	16	10	6	112	40	72	36	67	9	42616	116,7
St. Jørgens Hospital	53	20	33	-	-	-	53	20	33	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3	3	47	17	30	4	38	5	17845	48,9
Reitgjerdets Pleie- stiftelse	146	70	76	20	14	6	166	84	82	-	-	-	-	-	-	3	1	2	14	11	3	149	72	77	78	71	-	52811	144,7
Tilsammen	315	137	178	36	20	16	351	157	194	-	-	-	1	1	-	6	3	3	36	24	12	308	129	179	118	176	14	113272	310,3

Opgaver over samtlige Spedalske i Riget og deres Bevægelse i og udenfor Stiftelserne i Aarene 1856—1895.

Tableau des lépreux pendant les années de 1856—1895.

Tabel XV. Aar.	Antal ved Aarets Begyndelse.	Tilkomne.	Afgang i og udenfor Stiftelserne.			Antal tilbage ved Aarets Udgang.		Til sammen.
			Døde.	Helbredede.	Udflyttede.	Distrikterne.	Stiftelserne.	
1856.....	-	-	?	?	?	2635	235	2870
1857—1860	2870	¹⁾ 1223	981	15	31	2289	539	2828
1861—1865	2828	1040	1053	21	45	1977	772	2749
1866—1870	2749	1014	1044	31	47	1877	764	2641
1871—1875	2641	721	1006	27	66	1640	623	2263
1876.....	2263	118	187	3	6	1572	613	2185
1877.....	2185	112	163	3	7	1495	629	2124
1878.....	2124	115	149	10	8	1454	618	2072
1879.....	2072	89	162	5	10	1382	602	1984
1880.....	1984	77	150	7	7	1280	617	1897
1881.....	1897	63	164	5	8	1175	608	1783
1882.....	1783	71	137	11	7	1146	553	1699
1883.....	1699	94	127	9	5	1117	535	1652
1884.....	1652	63	140	10	2	1044	519	1563
1885.....	1563	74	146	9	12	948	522	1470
1886.....	1470	53	135	16	9	841	522	1363
1887.....	1363	53	111	2	3	786	514	1300
1888.....	1300	41	99	8	1	708	525	1233
1889.....	1233	42	86	9	12	638	530	1168
1890.....	1168	49	123	6	2	579	507	1086
1891.....	1086	23	107	4	2	510	486	996
1892.....	996	35	104	5	2	456	464	920
1893.....	920	17	100	6	1	397	433	830
1894.....	830	14	87	4	3	363	387	750
1895.....	750	14	70	4	2	328	360	688
Tilsammen		4977	6631	230	298			

¹⁾ 238 Tilkomne i Løbet af 1856.

Dødsfaldene paa Barselseng (egentlig de døde Barselkvinders Begravelser) var saaledes fordelt paa Maanederne:

Januar.....	23	Mai.....	18	September.....	19
Februar.....	12	Juni.....	18	Oktober.....	21
Marts.....	18	Juli.....	17	November.....	16
April.....	19	August.....	16	December.....	20

Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Stiftelser m. m.
amtsvis, særskilt for Form og Kjøen.

Tableau des lépreux par forme et par sexe en 1856—1895.

Tabel XVI.		Samlet Antal Spedalske 1856—1895.					Indlagte i Stiftelser 1857—1895.					Døde udenfor Stiftelser 1857—1895.	Tilbage ved Udgangen af 1895.				
Amt.	Ialt.	Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tuberk. Form.		Anæst. Form.		Tilsammen.	Tub. Form.		Anæst. Form.				
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.		Md.		Kv.	Md.	Kv.		
Akershus	5	2	1	-	2	-	-	-	-	2	1	-	1	-	-		
Smaalenes	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
Jarlsberg og Larvik . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Hedemarkens	43	13	11	9	10	2	1	-	1	32	4	1	1	-	2		
Kristians	62	17	12	17	16	6	3	4	4	42	5	1	-	-	4		
Nedenes	2	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-		
Lister og Mandal	17	7	3	5	2	3	1	2	1	9	1	-	-	-	1		
Stavanger	456	159	118	96	83	35	25	19	16	312	21	7	5	7	2		
Søndre Bergenhus	1134	386	384	177	187	158	174	70	78	575	48	10	14	11	13		
Bergens By	96	32	12	21	31	24	7	9	20	17	7	1	2	2	2		
Nordre Bergenhus	2026	700	651	349	326	405	404	167	191	712	65	26	10	12	17		
Romsdals	1067	474	320	157	116	231	157	70	52	443	53	24	9	10	10		
Søndre Trondhjems	716	344	182	124	66	176	90	43	34	296	36	12	7	14	3		
Nordre Trondhjems	639	301	152	109	77	136	65	45	31	278	27	9	6	6	6		
Nordlands	986	437	268	171	110	205	129	67	38	458	50	15	9	18	8		
Tromsø	197	103	52	26	16	49	23	12	4	91	10	4	3	-	3		
Finmarken	41	26	7	6	2	13	7			21	-	-	-	-	-		
Riget	7489	3002	2173	1270	1044	1430	1079	510	470	3290	328	110	67	80	71		
						13	7										

Tiden i Barselsengen er nærmere angivet for 136 Dødsfald:

1ste Døgn.	18	8de Døgn.	12
2det —	11	9de —	10
3die —	12	10de —	6
4de —	8	11te —	3
5te —	2	12te —	7
6te —	5	13de —	4
7de —	12	14de —	1

Tilsammen i 1ste Uge 68

- 2den — 43
- 3die — 11
- 4de — 11
- 5te — 3

Dødeligheden af Lungetuberkulose i de

Mortalité par la phthisie dans les départe

Tabel XVII.	1899.				Forhold af Dødsfald		
	Opgivne Dødsfald ved				til samtlige opgivne Dødsaa-		
	Sygdom.	Lunge- tuber- kulose.	epide- miske Syg- domme.	ikke epide- miske Syg- domme.	sager ved Sygdom i pCt.		
					1899.	1898.	1897.
Riget	28445	4773	7166	21279	16,8	17,6	17,1
Byer	9844	1701	2979	6865	17,3	19,2	17,6
Bygder	18601	3072	4187	14414	16,5	16,7	16,9
Amter:							
1. Kristiania	3806	629	1305	2501	16,5	18,0	17,5
2. Akershus	1341	178	326	1015	13,3	17,7	17,2
3. Smaalenene	1997	302	536	1461	15,1	18,6	18,3
4. Buskerud	1579	253	472	1107	16,0	16,8	15,6
5. Jarlsberg og Larvik	1532	234	454	1078	15,3	19,0	19,1
6. Hedemarken	1691	235	429	1262	13,9	13,9	12,5
7. Kristians	1281	157	318	963	12,3	11,6	10,9
8. Bratsberg	1328	210	347	981	15,8	21,5	20,3
9. Nedenes	1151	232	214	937	20,2	20,2	21,9
10. Lister og Mandal	1054	254	205	849	24,1	25,6	23,8
11. Stavanger	1491	295	390	1101	19,8	19,9	19,5
12. Søndre Bergenhus	1359	214	280	1079	15,7	14,8	15,9
13. Bergen	1067	198	261	806	18,5	17,1	16,7
14. Nordre Bergenhus	894	112	183	711	12,5	13,5	12,6
15. Romsdal	1611	302	349	1262	18,7	18,6	16,1
16. Søndre Trondhjem	1839	377	397	1442	20,5	18,4	18,5
17. Nordre —	941	152	183	758	16,2	18,9	15,6
18. Nordland	1490	261	292	1198	17,5	15,3	13,7
19. Tromsø	688	129	164	524	18,7	17,5	19,4
20. Finmarken	305	49	61	244	16,1	13,6	17,0

Lægerne har opgivet 223 Dødsfald paa Barselseng med Angivelse af Dødsaaarsager, se Tabel XI (Side 21*), hvor tillige Dødsaaarsagerne for de efter obstetriciske Operationer døde Kvinder er anførte.

Røde Hunde (Rubeolæ) synes neppe noget Sted at have haft epidemisk Udbredning.

Af **Vandkopper** (Varicellæ) anmeldtes et lidt større Antal Angrebne end Aaret forud, væsentlig fra Landets Byer.

forskjellige Amter for Aarene 1897—1899.

ments pendant les années de 1897—1899.

af Lungetuberkulose			Dødeligheden af Lungetuberkulose (pro mille af Befolkningen).						
til Dødsfald af ikke epide- miske Sygdomme i pCt.			Efter Lægernes Opgaver.			Efter Beregning af samtlige Dødsfald. (Se Texten og Kartet over Lungetuberkulose).			
1899.	1898.	1897.	1899.	1898.	1897.	1899.	1898.	1897.	Gjennem- snitlig i Treaaret 1897—99.
22,4	23,0	22,6	2,2	2,1	2,0	2,8	2,7	2,6	2,7
24,8	26,5	24,8	2,9	2,9	2,7	3,1	3,1	3,0	3,1
21,3	21,2	21,5	1,9	1,7	1,7	2,7	2,5	2,5	2,6
25,1	26,6	25,6	2,9	2,9	2,8	3,1	3,1	3,0	3,1
17,5	23,1	21,8	1,7	2,0	1,4	2,5	2,8	2,6	2,6
20,7	23,6	24,0	2,3	2,4	2,5	2,6	2,7	2,8	2,7
22,8	22,8	19,3	2,3	2,1	1,7	2,8	2,8	2,1	2,6
21,7	23,3	23,6	2,3	2,2	2,2	2,9	2,9	2,9	2,9
18,6	17,0	15,5	1,9	1,5	1,3	2,3	1,9	1,6	1,9
16,3	14,5	13,6	1,4	1,1	1,0	1,9	1,5	1,4	1,6
21,4	26,4	25,1	2,1	2,2	2,2	2,7	2,8	2,9	2,8
24,7	25,9	28,7	3,0	2,5	3,2	3,4	3,1	3,9	3,5
29,9	31,0	30,7	3,4	3,0	2,9	4,5	4,4	4,3	4,4
26,8	25,9	27,0	2,5	2,1	2,5	3,4	3,1	3,5	3,3
19,8	19,2	20,9	1,6	1,5	1,7	2,3	2,3	2,5	2,4
24,6	23,3	24,2	2,8	2,5	2,8	2,9	2,6	3,0	2,8
15,8	16,5	16,0	1,3	1,3	1,2	1,8	1,9	1,8	1,8
24,0	23,9	20,7	2,3	2,2	1,6	3,0	2,8	2,4	2,7
26,2	24,0	24,0	2,9	2,3	2,3	3,7	3,1	3,1	3,3
20,0	23,2	19,8	1,9	2,1	1,7	2,5	2,8	2,5	2,6
21,7	19,9	18,0	1,7	1,3	1,0	2,5	2,0	1,7	2,1
24,6	25,1	27,4	1,8	1,7	1,6	2,9	2,9	2,8	2,9
20,1	20,4	23,5	1,5	1,7	1,8	3,2	3,2	3,2	3,2

Kusma (Parotitis) optraadte flere Steder epidemisk og var særlig hyppig i Byerne Kristiania og Bergen. Der anmeldtes ialt 2638 Tilfælde mod 672 i 1898.

Kighoste optraadte fremdeles epidemisk paa Østlandet omkring Kristiania-fjorden, paa Vestlandet i Stavanger Amt og Bergen By, samt nordenfjelds paa Strækningen Romsdal—Nordland. Iøvrigt sees Sygdommen at være forekommet inden samtlige Amter.

**Procentforhold af Dødsfald af Lungetuberkulose til samtlige
opgivne Dødsårsager og til Dødsfald af ikke epidemiske Syg-
domme for Byer og Bygder.**

*Mortalité par la phthisie relativement aux toutes causes de décès et aux causes de
décès non épidémiques dans les villes et dans la campagne.*

Tabel XVIII.	Samtlige opgivne Døds- fald ved Sygdom.				Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.			
	Byer.		Bygder.		Byer.		Bygder.	
	1899.	1898.	1899.	1898.	1899.	1898.	1899.	1898.
Riget	17,3	19,2	16,5	16,7	24,8	26,5	21,3	21,2
Amter:								
1. Kristiania	16,5	18,0	-	-	25,1	26,6	-	-
2. Akershus	10,8	14,9	13,3	17,8	14,8	18,9	17,6	23,3
3. Smaalenene	14,8	22,2	15,2	17,1	21,3	28,5	20,4	21,6
4. Buskerud	12,8	14,9	17,5	17,7	19,3	22,0	24,3	23,2
5. Jarlsberg og Larvik	15,4	20,3	15,2	18,1	21,9	25,5	21,6	22,0
6. Hedemarken	11,9	20,5	14,0	13,5	17,0	27,1	18,7	16,4
7. Kristians	20,9	10,9	11,8	11,6	25,5	17,1	15,8	14,4
8. Bratsberg	14,1	21,4	16,5	21,5	19,1	27,9	22,2	25,8
9. Nedenes	17,8	24,5	20,7	19,5	22,2	31,0	25,2	24,9
10. Lister og Mandal	20,7	24,0	26,0	26,5	27,1	30,6	31,3	31,1
11. Stavanger	20,7	20,9	18,9	19,0	30,6	26,9	23,8	24,8
12. Søndre Bergenhus	-	-	15,7	14,8	-	-	19,8	19,2
13. Bergen	18,5	17,1	-	-	24,6	23,3	-	-
14. Nordre Bergenhus	46,2	36,4	12,0	13,2	50,0	44,4	15,2	16,1
15. Romsdal	23,5	25,5	17,4	16,5	31,3	31,9	21,9	21,4
16. Søndre Trondhjem	20,5	20,5	20,5	17,3	27,7	27,2	25,4	22,3
17. Nordre —	11,5	19,7	16,6	18,8	15,3	26,7	20,5	23,0
18. Nordland	24,2	14,1	17,0	15,4	37,0	22,0	20,9	19,8
19. Tromsø	11,3	22,6	20,4	16,5	16,5	30,6	26,2	24,0
20. Finmarken	18,8	15,0	14,4	12,5	25,6	22,8	17,1	18,6

Af **Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** opføres omtrent samme Antal Tilfælde og Dødsfald som Aaret forud.

Influenza optraadte meget hyppigere end i de nærmest foregaaende 6 Aar af denne Influenzaperiode; ialt er der anmeldt 37 535 Tilfælde, hvoraf 374 endte med Døden. Sygdommen udgjorde iaar 19,3 pCt. af samtlige anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde mod 9,1 pCt. i 1898. Dødelighedsprocenten var derimod lige stor i begge Aar. Som vanligt forekom Sygdommen hyppigst i Aarets 1ste Kvartal (Kulmination i Februar), men der indtraf ikke saa faa Tilfælde ogsaa i April og Mai. De fleste Angrebne opføres fra Østlandet og det Nordenfjeldske.

Af **Lungebetændelse** (Pneumonia crouposa) er anmeldt det omtrent sædvanlige Antal. Dødelighedsprocenten var 14,2.

I 4de Rubrik i Tabel IX (Side 19*) findes en Oversigt over Angrebne af Lungebetændelse blandt 1000 Indvaanere i Riget og dets Amter for Aarene 1899 og 1898.

Af **Pleurit** (Pleuritis et Empyema) opgives noget flere Angrebne end Aaret forud, medens **Gigtfeber** (Febris rheumatica) har nøiagtig samme Tal.

Af **Koldfeber** (Febris intermittens) forekom som sædvanlig en Del Tilfælde særlig i de sønden- og vestenfjeldske Kystdistrikter, omtrent udelukkende mellem Sømænd, hjemkomne fra Udlandet.

Akut Diarré og Kolerine (Diarrhoea acuta et Cholera nostras) var adskillig hyppigere end i Aaret forud. De udgjorde gjennemsnitlig 18,7 pCt. af samtlige kjendte Tilfælde af epidemiske Sygdomme mod 13,6 pCt. Aaret forud. Dødeligheden (4,1 pCt.) var ogsaa større end i 1898 (2,8 pCt.).

Af **Beri-Beri** anmeldtes ialt 14 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt, blandt hjemvendte Søfolk, de fleste fra Nedenes Amt.

Af **Skjørbug** (Scorbutus) forekom 36 spredte Tilfælde, deraf 10 i Finmarkens Amt. Dødeligheden var betydelig (16,7 pCt.).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** (Pemphigus neonatorum) er anmeldt 181 Tilfælde og 43 Dødsfald. Sygdommen opgives fra samtlige Overøvrighedsdistrikter med Undtagelse af Jarlsberg og Larvik og Tromsø Amter. Blandt de Angrebne omtales leilighedsvis ogsaa smittede voksne Personer eller større Børn.

Veneriske Sygdomme. Om de paa Rigets Sygehuse behandlede Tilfælde af Syfilis henvises til Tabel XXXIII (Side 70—71*).

Antallet af de paa Sygehusene indkomne Tilfælde af **Gonorré** (Uretrit) sees af Tabel XII (Side 22*).

Antallet af de udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af venerisk Sygdom sees af Tabel XIII (Side 23*), der tillige viser Sygdommens Form hos de Angrebne, disses Køn og Alder, forsaavidt opgivet, samt Fordelingen paa Amterne.

Spedalskhed (Lepa). Tabel XIV (Side 25*) giver en Oversigt over Til- og Afgang af de Spedalske i Anstalterne.

Tabel XV (Side 26*) giver en Oversigt over samtlige Spedalske i Riget og over Sygdommens Bevægelse i og udenfor Anstalterne i Aarene 1856—1895.

Tabel XVI (Side 27*) giver for Aarene 1856—95 en Oversigt over Antallet af Spedalske, Indlæggelse i Anstalterne m. m. amtsvis, særskilt for Form og Køn. Forøvrigt henvises til Norges officielle Statistik 3die Række No. 287: De Spedalske i Norge 1891—1895.

Lungetuberkulose (Tuberculosis pulmonum, Phthisis) er opgivet som Dødsårsag for 4 773 Døde og betingede 16,8 pCt. (17,3 pCt. for Byerne, 16,5 pCt. for Bygderne) af samtlige ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 22,4 pCt. af samtlige ved ikke epidemiske Sygdomme foranledigede Dødsfald. I 1898 var de tilsvarende Forholdstal 17,6 pCt. og 23,0 pCt.

Tabel XVII (Side 28* og 29*) giver Oplysning om Dødsfald af Lungetuberkulose i Riget og dets Amter for Aarene 1897—1899 i Forhold (pCt.) til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom, til Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme og i Forhold (pro mille) til Folkemængden.

Tabel XVIII (Side 30*) viser Procentforholdet af Lungetuberkulose til samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og til Dødsfald af ikke epidemiske

**Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af
og Kom-**

**Le nombre des aliénés, dont l'entretien est partiellement à la charge de l'Etat
de l'Etat et des**

Efter de til Justitsdeparte-

	Tabel XIX. Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	Kr.
I.	Kristiania	485	274	143 643,20
II.	Akershus Amt	191	55	56 541,80
	Byer	3	-	948,40
	Bygder	188	55	55 593,40
III.	Smaalenenes Amt	284	75	81 693,40
	Byer	82	27	24 056,80
	Bygder	202	48	57 636,64
IV.	Buskerud Amt	258	62	66 697,70
	Byer	75	15	16 537,00
	Bygder	183	47	50 160,70
V.	Jarlsberg og Larvik Amt	279	93	75 389,00
	Byer	76	26	17 654,40
	Bygder	203	67	57 734,60
VI.	Hedemarkens Amt	268	95	76 238,70
	Byer	15	9	4 616,70
	Bygder	253	86	71 622,00
VII.	Kristians Amt	228	72	64 857,00
	Byer	4	2	1 567,30
	Bygder	224	70	63 289,70
VIII.	Bratsberg Amt	333	105	98 346,60
	Byer	56	21	16 424,30
	Bygder	277	84	81 922,30
IX.	Nedenes Amt	237	102	75 000,60
	Byer	47	21	15 443,70
	Bygder	190	81	59 556,90
X.	Lister og Mandal Amt	333	129	92 471,20
	Byer	81	41	22 847,30
	Bygder	252	88	69 623,90

²⁷/₆ 1891 og de samlede Udgifter ved deres Forpleining for Stat muner.

d'après la loi du ²⁷/₆ 1891 et le total de l'entretien de ces aliénés (les frais communes ensemble).

mentet indsendte Opgaver.

	Amter.	Antal Sindssyge.		Udgifter.
		Ialt.	Deraf paa Asyl.	
				Kr.
XI.	Stavanger Amt.....	337	102	83 846,50
	Byer	109	35	27 889,50
	Bygder.....	228	67	55 957,00
XII.	Søndre Bergenhus Amt....	292	107	71 196,20
XIII.	Bergen.....	206	165	77 809,10
XIV.	Nordre Bergenhus Amt ... (Landdistriktet. Ingen i Florø By).	125	56	36 308,50
XV.	Romsdals Amt.....	307	96	66 316,90
	Byer.....	53	25	14 516,90
	Bygder.....	254	71	51 800,00
XVI.	Søndre Trondhjems Amt ..	321	136	76 015,10
	By	106	61	28 489,10
	Bygder.....	215	75	47 526,00
XVII.	Nordre Trondhjems Amt ..	217	51	44 809,23
	Byer	14	4	3 316,63
	Bygder.....	203	47	41 492,60
XVIII.	Nordlands Amt.....	249	116	64 119,29
	Byer	10	6	3 308,90
	Bygder.....	239	110	60 810,39
XIX.	Tromsø Amt.....	132	67	35 152,30
	By	10	6	3 375,20
	Bygder.....	122	61	31 777,10
XX.	Finmarkens Amt.....	76	35	19 044,00
	Byer.....	15	5	3 093,80
	Bygder.....	61	30	15 950,20
	I hele Riget.....	5 158	1 993	1 405 496,36
	Byer.....	1 447	743	425 518,23
	Bygder	3 711	1 250	979 978,13

Chirurgiske Opérationer

Tabel XX.			Hele Riget.			Fordeling paa Amterne											
Operationer.	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1		2		3		4		5		6		7	
				Kristi- ania.	Akershus.	Smaa- lenene.	Busterud.	Jarlsberg og Larvik.	Hede- marken.	Kristians.							
				Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.						
Amputation af Overarmen..	12	10	2	3	-	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	1	-
— - Underarmen	15	12	3	5	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-
— - Laaret	46	36	10	11	-	1	1	2	2	1	-	-	-	2	2	-	-
— - Læggen	40	33	7	7	-	-	1	2	1	5	-	-	-	-	1	-	-
— - Fingre eller Tæer	229	79	150	10	-	-	18	8	26	12	5	6	11	-	14	-	9
Resektion af Overkjæven ..	7	7	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Underkjæven ..	9	7	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Ribben	17	16	1	9	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-
— - andre Ben.....	13	12	1	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Osteotomi	16	11	5	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	2	-
Sekvestrotomi, Opmeisling af Ben	124	91	33	21	-	-	-	3	4	1	1	5	1	-	-	2	1
Trepanation	14	12	2	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-
Exartikulation i Skulderled.	2	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Haandled ..	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Hofteled ..	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Knæled ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Fodled	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Lisfrancs ...	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
— - Pirogoffs ...	5	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Choparts.....	5	5	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - af Fingre eller Tæer	118	45	73	15	-	-	-	3	13	-	1	-	-	-	-	1	5
Resektion eller Arthrektomi i Skulderled ..	5	4	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - Albueled ..	12	8	4	1	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-
— - Haandled ..	12	8	4	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - Hofteled ..	11	10	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
— - Knæled ...	72	54	18	20	-	-	-	-	1	3	-	1	-	2	1	-	1
— - Fodled	15	12	3	5	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— - andre Led.....	32	25	7	2	-	-	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Arthrotomi.....	32	20	12	3	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1	-	1
Punktion af Led	45	10	35	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	1	-	2
Operation for Klumpfod....	18	9	9	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-
Underbinding af større Arterier	23	9	14	1	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	4
Operation for Varices.....	59	38	21	11	-	-	1	1	2	2	-	-	-	-	1	-	-
Nerveresektion	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Hæremund ..	40	31	9	20	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	3
— - spaltet Gane.	9	8	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Andre plastiske Operationer	27	21	6	6	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1

Tabel XX (Forts.).	Hele Riget.			Fordeling paa Amtene												
Operationer.	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7						
				Kristiania.	Akershus.	Smaa- lenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hede- marken.	Kristians.						
				Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.						
Exstirp. af Kræftsvulster ..	243	102	141	22	-	1	6	3	6	6	15	1	6	-	16	1
Tracheotomi	39	29	10	20	-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	3	-
Intubation	54	51	3	37	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation af Brystkjertelen	99	63	36	8	2	-	2	2	-	4	-	1	1	1	-	1
Empyemoperation:	9	3	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— ved Ribbensresektion ..	126	80	46	19	1	-	-	4	6	4	7	3	2	-	4	1
— Incision	24	4	20	-	-	-	1	-	3	-	1	-	1	3	2	-
— Punktion	8	2	6	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Laparotomi	155	143	12	61	-	-	-	1	-	6	-	-	-	-	-	-
Gastrotomi, Gastrostomi....	5	5	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gastroenterostomi	22	20	2	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Resectio pylori	6	6	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operationer paa Galdeblæren	12	11	1	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Nephrotomi	8	8	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephrektomi	11	11	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nephroraphi	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tarmresektion	18	17	1	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Appendicit ..	14	14	-	-	-	-	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-
— Perityphlit	104	88	16	50	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Anlæggelse af Anus præternaturalis	21	14	7	6	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Herniotomi	159	96	63	14	-	1	2	4	3	7	2	4	3	3	3	1
Radikaloperation for Brok..	152	121	31	32	-	-	1	5	1	5	2	-	1	-	-	1
Operation for Hæmorrhoider	60	41	19	22	-	-	-	1	3	2	2	-	1	-	-	1
— Fistula ani	25	14	11	5	-	-	-	1	1	1	1	1	-	-	-	1
Resektion af Endetarmen ..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Punktion af Blæren	20	11	9	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	2	-	1
Blæresnit, perinealt	8	3	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
— , Sectio alta	12	11	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Urethrotomia interna	9	1	8	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— externa	25	19	6	9	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Phimosi og Paraphimosi	59	28	31	10	-	-	1	-	4	-	1	1	1	-	1	-
— Hydrocele	99	31	68	10	-	-	5	1	3	1	5	-	-	-	4	-
— Varicocele	6	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Amputation af Penis	6	6	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Borttagelse af Testikelen	93	66	27	10	1	-	-	2	-	4	-	2	-	-	1	3
Perineoraphi, Kolporaphi...	66	34	32	16	7	-	-	1	2	3	-	-	-	-	-	3
Operation for Urinfistler hos Kvinder	9	3	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Udskrabn. af Livmoderhulen	341	130	211	26	18	-	-	12	28	6	6	2	7	-	10	7
Hysterectomia vaginalis....	20	18	2	4	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1
— abdominalis	19	17	2	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Exstirpation af Livmoderen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myomotomi	12	10	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-

Chirurgisk

Tabel XX (Forts.).				Hele Riget.			Fordeling paa Amtene										
Operationer.	Tilsammen.	Paa Sygehus.	Udenfor Sygehus.	1	2	3	4	5	6	7							
				Kristiania.	Akershus.	Smaalenene.	Buskerud.	Jarlsberg og Larvik.	Hedemarken.	Kristians.							
				Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh. Udenf. Sygeh.							
Operationer paa Uteri																	
Adnexer	38	31	7	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ovariectomi	77	57	20	21	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Graviditas extrauterina	11	9	2	4	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	3400	2095	1415	149	46	4	41	63	121	109	59	41	38	14	73	16	95
Øienoperationer.																	
Enukleation af Bulbus	84	46	38	21	1	-	-	-	3	8	-	-	3	-	2	1	-
Exenteration —	38	28	10	17	-	-	-	1	4	-	-	1	-	-	-	-	-
Extractio cataractæ	202	126	76	97	1	-	-	2	5	-	5	-	1	-	3	-	-
Discisio	45	25	20	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Iridektomi	96	42	44	38	1	-	-	1	1	2	1	-	-	-	1	-	-
Iridotomi	6	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Prolapsus iridis	18	4	14	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Sklerotomi	8	4	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Keratotomi og Sæmisch's Operation	40	18	22	1	-	-	-	1	4	1	5	-	-	1	1	-	-
Punctio corneæ	17	7	10	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Tatovering af Cornea	9	-	9	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Galvanokaustik, Ignipunktur	72	22	50	18	-	-	3	-	4	1	2	-	-	-	-	-	-
Operation for Staphylom	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Pterygium	5	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Symblepharon	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— anticum	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Ectropium	3	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— Entropium	4	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
— Chalazion	86	-	86	-	-	-	-	-	12	-	4	-	2	-	2	-	5
Blepharoplastik	7	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Canthoplastik	3	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Operation for Taareveissygdom	444	21	423	7	12	1	4	-	32	2	31	3	3	-	3	-	18
— Skjelen	31	4	27	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Øienoperationer	81	12	69	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Sum	1294	373	921	255	16	1	7	5	70	14	49	4	9	1	13	1	17
Øreoperationer:																	
Operation for Ørepolyper	71	2	69	-	5	-	1	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-
Paracentese af Trommehinden	102	3	99	-	7	-	-	-	6	-	3	-	1	-	-	-	1
Opøisling af Cellulæ mastoideæ	75	43	32	16	2	-	-	-	3	2	2	1	-	-	1	-	1
Andre Øreoperationer	8	2	6	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	256	50	206	16	14	-	1	-	13	2	5	1	2	-	1	-	2

Operationer.

paa og udenfor Sygehus.

8		9		10		11		12		13		14		15		16		17		18		19		20	
Bratsberg.		Nedenes.		Lister og Mandal.		Stavanger.		Søndre Bergenhus.		Bergen.		Nordre Bergenhus.		Romsdal.		Søndre Trondhjem.		Nordre Trondhjem.		Nordland.		Tromsø.		Finmarken.	
Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.	Paa Sygeh.	Udenf. Sygeh.
-	-	-	-	-	2	6	-	-	-	5	1	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	2	3	-	-
-	2	-	-	-	-	5	-	-	-	14	1	-	-	-	4	2	8	3	-	3	-	5	-	-	
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	1	-	-	-	
46	105	10	36	46	69	226	116	75	314	32	61	39	84	108	125	136	68	154	27	97	39	23	5	-	
-	1	1	1	1	-	1	3	-	6	17	3	-	1	1	1	-	1	5	1	-	-	-	1	-	
-	1	1	-	-	-	1	5	-	2	3	-	-	-	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	20	29	-	-	2	-	18	-	2	3	-	-	-	6	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	15	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	20	-	-	-	1	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	1	-	1	2	3	-	-	6	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	-	10	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	7	-	-	-	-	-	6	-	-	3	-	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	27	-	-	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	10	-	14	-	-	-	37	-	-	180	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	
1	-	-	-	1	1	-	3	-	1	14	-	-	-	-	8	-	43	3	2	3	7	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	44	-	-	-	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
2	21	2	26	6	1	7	80	-	35	374	30	-	16	8	168	9	6	18	10	-	8	5	-	-	
-	2	-	14	-	-	-	5	-	-	30	1	-	-	-	7	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	2	-	8	-	-	1	11	-	-	47	2	-	-	-	7	2	3	-	1	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	1	-	4	2	-	10	15	-	1	2	3	3	2	-	1	-	-	-	-	2	-	
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	5	-	23	1	-	6	18	-	10	92	3	1	2	3	21	7	3	1	1	-	-	2	-	-	

Af Lægerne udførte
Opérations obstétricales

Tabel XXI.	Samlet Antal Barsel- kvinder.	Samlet Antal Opera- tioner.	Forhold i pCt.	Tangfor- løsning.	Vending.
Riget	67160	¹⁾ 1679	2,5	1212	187
Amter:					
1. Kristiania.....	8414	244	2,9	156	29
2. Akershus	3281	72	2,2	56	10
3. Smaalenene.....	4201	172	4,1	139	18
4. Buskerud	3470	73	2,1	53	12
5. Jarlsberg og Larvik	2937	44	1,5	35	2
6. Hedemarken	3542	78	2,2	58	11
7. Kristians	3335	81	2,4	64	4
8. Bratsberg.....	2319	89	3,8	58	16
9. Nedenes	2145	60	2,8	35	8
10. Lister og Mandal	2278	54	2,4	40	10
11. Stavanger.....	3747	120	3,2	98	5
12. Søndre Bergenhus	3759	43	1,1	27	6
13. Bergen	2381	202	8,5	141	20
14. Nordre Bergenhus	2462	45	1,8	33	5
15. Romsdal	3901	64	1,6	48	7
16. Søndre Trondhjem	3927	83	2,1	61	8
17. Nordre —	2309	31	1,3	27	3
18. Nordland.....	4976	63	1,3	39	9
19. Tromsø	2504	46	1,8	36	4
20. Finmarken	1272	15	1,2	8	-

¹⁾ Hos 1649 Fødende (2,5 pCt.), idet ved 28 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved 1

Sygdomme for Aarene 1899 og 1898 særskilt for Byer og Bygder i Overøvrigheds-distrikterne. Det kjendte Antal Dødsfald af tuberkuløs Hjernebetændelse, Miliærtuberkulose og Tuberkulose i andre Organer var tilsammen 1 466 og udgjorde 5,2 pCt. af samtlige opgivne Dødsfald af Sygdom (5,2 pCt. for Byerne og 5,1 pCt. for Bygderne).

Til Anskueliggjørelse af Lungetuberkulosens Udbredning blandt Befolkningen inden de forskjellige Amter er der til denne almindelige Beretning føiet et farvelagt Kart, hvor man ved Beregningen af Tuberkulosemortaliteten er gaaet ud fra, at der inden de ikke kjendte Dødsårsager findes det samme Procentforhold af Lungetuberkulose som inden de kjendte.

Af **Kræft** (Cancer, Sarcoma) kjendes tilsammen 1 931 Dødsfald, der udgjør 6,8 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald (4,9 pCt. for Byerne og 7,8 pCt. for Bygderne).

obstetriciske Operationer.

faites par les médecins.

Udtrækning.	Partus præmaturus artificialis.	Keisersnit.	Kefalo- tripsi.	Perfora- tion.	Exviscera- tion.	Efterbyrds- operation.
85	24	1	1	26	13	130
21	9	1	-	2	-	26
1	-	-	-	-	-	5
-	2	-	1	2	2	8
2	-	-	-	2	-	4
2	1	-	-	2	-	2
3	-	-	-	-	2	4
5	1	-	-	-	-	7
5	-	-	-	2	-	8
3	-	-	-	-	2	12
2	-	-	-	1	-	1
7	2	-	-	2	1	5
1	-	-	-	1	1	7
17	5	-	-	1	-	18
2	-	-	-	4	-	1
2	1	-	-	2	1	3
6	1	-	-	1	2	4
-	-	-	-	-	-	1
3	1	-	-	3	-	8
2	1	-	-	-	2	1
1	-	-	-	1	-	5

Trillingfødsel alle Trillinger forlestes ved kunstig Hjælp.

For **Sindssygdom** (Insania) indkom paa de almindelige Sygehuse 173 Personer (i 1898 223, i 1897 166 og i 1896 202); over disse giver Tabel XXXIV (Side 72* og 73*) en Oversigt. Af Sindssygdom uden Angivelse af sekundær Dødsårsag opgives 117 Dødsfald.

Paa Rigets 11 Sindssygeasylers laa tilbage ved Udgangen af 1898 1660 Personer. I Løbet af 1899 indkom 768; Antallet af tilsammen behandlede Syge var saaledes 2 428. Antallet af udgaaede var 721, deraf 118 døde. Tilbage-liggende ved Aarets Udgang var 1 707. Det samlede Antal Forplejningsdage var 618 240 og det gennemsnitlige, daglige Middelbelæg paa samtlige Asyler 1 693,8. For det Offentliges Regning behandlede 2 053 eller 84,6 pCt. af de i Aaret behandlede Syge. De paa Asylerne indtrufne Dødsfald er henførte under de nærmere kjendte Dødsårsager i det Amt, hvor Asylet er beliggende. Nær-

Obstetriciske Operationers Udfald for Mødre og Børn.
Résultats des opérations obstétricales pour les mères et pour les enfants.

Tabel XXII. Operation.	Samlet Antal Opera- tioner.	Mødre ¹⁾				Børn.			
		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf døde ²⁾ .	Forhold i pCt.		Antal for hvilke Udfald er opgivet.	Deraf var død- fødte.	Forhold i pCt.	
				i 1899.	i 1898.			i 1899.	i 1898.
Tangforløsning	1212	1189	27	2,3	1,0	1212	100	8,3	7,5
Vending	187	183	11	6,0	6,2	186	83	44,6	43,5
Udtrækning ved Bæk- kenedefødsel	85	81	2	2,5	2,0	85	22	25,9	22,6
Partus præmaturus artificialis	24	23	1	4,3	3,1	23	10	43,5	16,7
Keisersnit	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Kephalotripsi	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Perforation	26	26	3	11,5	9,7	-	-	-	-
Exvisceration	13	13	1	7,7	30,8	-	-	-	-
Efterbyrdsoperation .	130	130	2	1,5	2,9	-	-	-	-
Abortus provocatus ³⁾	-	-	-	-	2,0	-	-	-	-

¹⁾ Hvor begge Tvillinger er forløst ved Kunsthjælp, er Udfaldet for Moderen som Regel opført ved den paa 2den Tvilling udførte Operation. (Se Tabel XXIII). ²⁾ Døds-aarsagerne sees af Tabel XI. ³⁾ Foruden de ovennævnte paa Lægernes Sygelister opførte Operationer er der i Henhold til Justitsdepartementets Rundskrivelse af 30te Mai 1899 indkommet Beretning om 2 Fremkaldelser af kunstig Abort. I det ene Tilfælde fremkaldtes Aborten i 4de Maaned paa Grund af Tuberkulose, i det 2det i 3die Maaned paa Grund af Psykose; begge Operationer udførtes i Kristiania, med heldigt Udfald.

mere Redegjørelse for Sindssygeasylernes Virksomhed i 1899 findes i Norges officielle Statistik, fjerde Række No. 2.

Tabel XIX (Side 32 og 33*) giver efter de til Justitsdepartementet indkomne Opgaver Oplysning om Antallet af Sindssyge forpleiede med Statsbidrag efter Lov af 27de Juni 1891 og om de samlede Udgifter for Stat og Kommune ved deres Forpleining.

Ifølge ovennævnte Lov, der traadte i Kraft 1ste Januar 1892, refunderes ⁴/₁₀ af Udgifterne ved de Sindssyges Forpleining af Statskassen, de øvrige ⁶/₁₀ udredes af vedkommende Amts- eller Bykommune, dog saaledes at indtil Halvdelen af Amtskommunens Tilskud kan overføres paa vedkommende Fattigdistrikt.

Tabel XX (Side 34* og fig.) giver Oplysning om en Del af Lægerne paa eller udenfor Sygehus udførte **chirurgiske Operationer** med deres Fordeling paa de forskellige Amter.

Nedenfor meddeles Oplysning om Indikationer og Udfald for de større Operationer, forsaavidt Opgaver herom er afgivne. Det bemærkes, at der som oftest kun foreligger Opgaver over Operationernes Antal og ikke over Antallet af opererede Personer. Mindre Operationer, væsentlig henhørende under Chirurgia minor, hvoraf et større Antal udførtes saavel paa som udenfor Sygehus, er ikke medtagne paa Tabellen.

Amputation af Overarmen. Indikation paa Sygehus: Fractura complicata 3, Sarcoma antibrachii 2, Vulnera 2, Pyæmia 1, samtlige med heldigt

**Tvillingfødsler med kunstig Forløsning A) af begge Tvillinger,
B) af en Tvilling.**

Jumeaux nés après des opérations obstétricales A) sur tous les deux, B) sur l'un des deux.

Operation ¹⁾ .	Udfaldet for									
	Mødre.		1ste Tvilling.			2den Tvilling.			Uopgivet hvilken Tvilling.	
	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Dødf.
A. Begge Tvillinger.										
Tang paa begge Tvillinger	8	-	6	1	1	6	1	1	-	-
Tang paa første, Vending paa anden Tvilling	10	-	8	2	-	8	2		-	-
Tang paa 1ste, Udtrækning paa anden Tvilling	3	-	2	1	-	3	-	-	-	-
Vending paa begge Tvillinger	2	-	1	-	1	1	-	1	-	-
Vending paa 1ste, Udtræk- ning paa 2den Tvilling.	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Udtrækning paa begge Tvil- linger	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Udtrækning paa 1ste, Tang paa 2den Tvilling	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-
Udtrækning paa 1ste, Ven- ding paa 2den Tvilling..	1	1	-	2	-	1	1	-	-	-
Ialt	27	1	20	6	2	22	4	2	-	-
	28		28			28				
B. En af Tvillingerne.										
Tang	6	-	3	1	-	1	-	-	1	-
Vending	6	-	1	-	-	4	1	-	-	-
Udtrækning	5	-	-	-	-	3	1	-	-	1
Ialt	17	-	4	1	-	8	2	-	1	1
	17									

¹⁾ Udfaldet er medtaget i de øvrige Tabeller. Ved 2 Trillingfødsler, hvor begge Mødre forblev ilive, fødtes i det ene Tilfælde 1ste og 2den Trilling ved Naturens Hjælp, medens den 3die forlestes ved Vending; alle 3 fødtes levende. I det andet Tilfælde anlagdes Tang paa 1ste og 2den Trilling og den 3die vendtes; kun den 1ste fødtes levende.

Udfald. Ved to Operationer er Indikation og Udfald uopgivet. Udenfor Sygehus: Phlegmone antibrachii 1, Vulnus sclopetarium 1, begge med heldigt Udfald.

Amputation af Underarmen. Indikation paa Sygehus: Arthroace manus 2, Tuberculosis 2, Vulnus dilaceratum 2, Fractura radii complicata 1, Gangræna 1, Phlegmone 1, Vulnus sclopetarium 1, Cancer antibrachii 1, alle med

Udfald af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Résultats des accouchements A) par forceps, B) par version, C) par extraction, D) des accouchements prématurés artificiels, E) par opération césarienne, F) par perforation, G) par embryotomie, H) par kéfalotripsie - d'après les indications différentes.

Tabel XXIV. Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.		
		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
A. Tangforløsning.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	1) 970	938	13	-	923	47	-
Bækkensneverhed	109	108	1	-	89	20	-
Barselkrampe	42	31	11	-	25	17	-
Placenta prævia og Blødning	2	1	1	-	1	1	-
Blødning	1	-	-	-	4) 1	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	33	33	-	-	31	2	-
Tumor uteri	2	2	-	-	2	-	-
Organisk Hjertesygdom	1	-	1	-	-	1	-
Isseleie med Panden fortil	2) 28	27	-	-	24	4	-
Skjævt Isseleie	3) 8	6	-	-	6	2	-
Ansigtisleie	7	7	-	-	5	2	-
Fremfald af Navlesnor	7	7	-	-	4	3	-
Misdannelse	1	1	-	-	-	1	-
Svag Puls hos Fosteret	1	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	1212	1162	27	-	1112	100	-
		1189			1212		
B. Vending.							
Utilstrækkelige Veer	5) 23	21	-	-	20	3	-
Bækkensneverhed	8	7	1	-	3	5	-
Barselkrampe	2	1	1	-	2	-	-
Placenta prævia og Blødning	43	39	4	-	15	28	-
Blødning	3	3	-	-	1	2	-

¹⁾ Hos 962 Fødende, idet hos 7 Tvillingfødende begge Tvillinger forløstes ved Tang; hos 10 andre Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Tang, 2den Tvilling i 7 Tilfælde ved Vending og i 3 Tilfælde ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen er opført. Hos en Trillingfødende forløstes 1ste og 2den Trilling ved Tang, den 3die ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. ²⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Tang, den 2den Tvilling paa Grund af Tverleie ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. ³⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Tang, hos en anden 1ste Tvilling ved Tang, 2den Tvilling ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. ⁴⁾ 1ste Tvilling; 2den Tvilling forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen er opført. ⁵⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Vending; hos en anden forløstes 1ste Tvilling ved Vending, 2den Tvilling ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen er opført.

Indikation.	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.		
		ilive.	døde	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.
Tverleie	1) 100	93	5	1	57	42	1
Fremfald af Navlesnor	5	5	-	-	4	1	-
Tverleie og Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	1	-
Fremfalden Arm	2	2	-	-	1	1	-
Tilsammen	187	172	11	1	103	83	1
		184			187		
C. Udtrækning.							
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	2) 70	66	-	-	52	18	-
Bækkensneverhed	4	3	1	-	4	-	-
Barselkrampe	2	1	1	-	1	1	-
Placenta prævia og Blødning	2	2	-	-	2	-	-
Hjertefeil hos den Fødende	1	1	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor	2	2	-	-	2	-	-
Stort Hoved	2	2	-	-	-	2	-
Tilbageholdt Hoved	1	1	-	-	1	-	-
Opslaaede Arme	1	1	-	-	1	-	-
Tilsammen	85	79	2	-	63	22	-
		81			85		
D. Partus præmaturus artificialis.							
Bækkensneverhed	20	19	-	1	11	8	1
Barselkrampe	2	2	-	-	1	1	-
Placenta prævia og Blødning	1	1	-	-	1	-	-
Truende Kvælning	1	-	1	-	-	1	-
Tilsammen	24	22	1	1	13	10	1
		24			24		
E. Keisersnit.							
Bækkensneverhed	1	1	-	-	1	-	-

¹⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Vending. ²⁾ Hos en Tvillingfødende forløstes begge Tvillinger ved Tang; hos 3 andre Tvillingfødende forløstes 1ste Tvilling ved Udtrækning, 2den Tvilling i 2 Tilfælde ved Vending og i 1 Tilfælde ved Tang, hvor Udfaldet for Moderen er opført.

Tabel XXIV. (Forts).	Ialt udførte Opera- tioner.	Mødre.			Børn.			
Indikation.		ilive.	døde.	uopg.	levende fødte.	dødfødte.	uopgivet Resultat.	
F. Perforation.								
Utilstrækkelige Veer	1	1	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	16	14	2	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning . .	1	-	1	-	-	-	-	
Hyperemesis, truende Hjerter- lammelse	1	1	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk Fosterhoved	5	5	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	1	1	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	1	1	-	-	-	-	-	
Tilsammen	26	23	3	-	-	-	-	
		26						
G. Exvisceration.								
Tverleie	13	12	1	-	-	-	-	
H. Kefalotripsi.								
Utilstrækkelige Veer	1	1	-	-	-	-	-	

heldigt Udfald; Panaritium 1 tilbagemiggende ved Aarets Udgang. Udenfor Sygehus: Vulnura 2, Cancer 1, alle med heldigt Udfald.

Amputation af Laaret. Indikation paa Sygehus: Tuberculosis genus 8 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Arthroace genus 6 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Gonitis suppurativa 4 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Osteosarcoma 3 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Sarcoma tibiae 2, Fractura cruris 2, Vulnus perforans genus 1, Necrosis 1, alle med heldigt Udfald, Fractura femoris 1, Vulnus 1, begge med dødeligt Udfald, desuden 3 Operationer uden opgivet Indikation (Jernbaneulykker), men med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Tuberculosis femoris 3, Tuberculosis genus 2, Fractura femoris complicata 1, Gangræna senilis 1, Osteomyelitis tibiae 1, Pyarthrus genus 1, samtlige med heldigt Udfald; 1 overkjørt paa Jernbanen, opereret med uopgivet Indikation, døde (Dødsarsag: Fractura cranii).

Amputation af Læggen. Indikation paa Sygehus: Fractura complicata 7 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, Tuberculosis 4, Arthroace 3, Gangræna 8, Congelatio 2, Sarcoma 2, Ulcus 2, Fractura cruris gangrænosa 1, Embolia arteriae tibialis 1, samtlige med heldigt Udfald, Ulcus cruris 1 tilbagemiggende. Udenfor Sygehus: Tuberculosis 3, Knusning 2, Arthroace pedis 1, Gangræna senilis 1, alle med heldigt Udfald.

Fødte og Døde.

Naissances et décès.

Tabel XXV.		Fødte		Døde						
		levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykkelige Hændelser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
Riget		66413	1690	36563	7006	692	217	1165	128	17
Amter:										
1.	Kristiania	8286	243	4116	1312	131	14	72	18	4
2.	Akershus	3253	65	1988	398	38	11	48	7	2
3.	Smaalenene	4181	89	2256	439	49	5	74	5	-
4.	Buskerud	3415	96	1976	351	37	9	41	4	-
5.	Jarlsberg og Larvik	2903	75	1929	316	47	12	37	8	1
6.	Hedemarken	3519	78	2084	323	35	10	41	10	-
7.	Kristians	3307	83	1810	314	37	15	26	7	-
8.	Bratsberg	2289	65	1658	268	26	10	45	6	-
9.	Nedenes	2122	55	1302	193	17	8	32	6	-
10.	Lister og Mandal . . .	2248	55	1378	240	26	12	40	2	-
11.	Stavanger	3704	82	2027	361	30	8	65	-	2
12.	Søndre Bergenhus . .	3732	91	2007	314	35	25	45	6	1
13.	Bergen	2351	55	1103	231	25	7	25	4	1
14.	Nordre Bergenhus . .	2428	79	1281	190	17	9	39	4	1
15.	Romsdal	3851	98	2099	332	23	4	47	10	-
16.	Søndre Trondhjem . .	3872	121	2397	392	42	9	184	12	1
17.	Nordre —	2275	62	1266	194	13	9	26	6	1
18.	Nordland	4953	92	2129	441	40	20	153	6	1
19.	Tromsø	2469	73	1107	251	14	11	51	5	-
20.	Finmarken	1255	33	650	146	10	9	74	2	2

Resektion af Ben. Indikation paa Sygehus: R. maxillæ superioris ved Tumor 3, Sarcoma maxillæ 2, Cancer 2, alle med heldigt Udfald. R. maxillæ inferioris ved Necrosis 4, Sarcoma 1, alle med heldigt, Tumor 1 og Cancer 1, begge med dødeligt Udfald. R. costarum ved Ostitis 4, Caries costæ 2, Abscessus pulmonis 2, Necrosis 1, Osteomyelitis 1, alle med heldigt Udfald, Tuberculosis subcostalis 3 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Gangræna pulmonum 1, Abscessus hepatis 1, begge med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: R. maxillæ inferioris ved Necrosis phosphorica 2 med heldigt Udfald. R. costarum ved Tuberculosis 1 med heldigt Udfald.

Trepanation. Indikation paa Sygehus: Fractura cranii 5 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Vulnus sclopetarium 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Necrosis 1, Epilepsia 1, begge med heldigt Udfald, Tumor cerebri 1 tilbageliggende. Udenfor Sygehus: Empyema frontalis 1 med heldigt, Abscessus cerebri 1 med dødeligt Udfald.

Fødte og Døde i
Nombre des naissances et des décès

Tabel XXVI.	Bygderne.					
	Fødte		Døde			
	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.
Riget	45364	1133	25733	4299	430	175
Amter:						
1. Kristiania	-	-	-	-	-	-
2. Akershus	3136	65	1911	377	38	11
3. Smaalenene	2775	59	1551	272	26	5
4. Buskerud	2276	74	1404	221	26	8
5. Jarlsberg og Larvik	1799	38	1236	184	31	9
6. Hedemarken	3263	72	1989	301	33	10
7. Kristians	3118	78	1727	304	36	13
8. Bratsberg	1518	49	1213	193	18	9
9. Nedenes	1782	50	1100	170	15	8
10. Lister og Mandal	1614	44	980	173	23	7
11. Stavanger	2255	49	1221	190	18	6
12. Søndre Bergenhus	3732	91	2007	314	35	25
13. Bergen	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	2396	78	1263	185	17	9
15. Romsdal	3035	75	1716	253	17	4
16. Søndre Trondhjem	2699	76	1760	240	23	8
17. Nordre —	2091	55	1174	178	13	8
18. Nordland	4692	88	2021	408	38	20
19. Tromsø	2243	64	977	222	13	10
20. Finmarken	940	28	483	114	10	5

Exartikulation. Indikation paa Sygehus: E. humeri: Sarcoma 1 med dødeligt Udfald. E. coxæ ved Phlegmone femoris 1 med dødeligt Udfald. E. pedis ved Gangræna 2, Arthrocace 1, Tuberculosis calcanei 1, Osteomyelitis 1, samtlige med heldigt Udfald. Lisfrancs Operation ved Contusio pedis 1 med heldigt Udfald. Pirogoffs Operation ved Arthrocace pedis 2 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, Pes equinovarus 1 med heldigt Udfald. Choparts Operation ved Tuberculosis 2, Necrosis 1, Arthrocace 1, Vulnus sclopetarium 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: E. humeri ved Knusning 1 med dødeligt Udfald (Dødsårsag: Pyæmi). E. manus ved Dilaceratio 1, E. genus ved Tuberculosis 1. Lisfrancs Operation ved Congelatio 1, alle 3

Bygderne og Byerne.

dans la campagne et dans les villes.

			Byerne.								
			Fødte		Døde						
ved ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.	levende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	Selv- mord.	Mord og Drab.
922	88	8	21049	557	10830	2707	262	42	243	40	9
-	-	-	8286	243	4116	1312	131	14	72	18	4
44	6	2	117	-	77	21	-	-	4	1	-
51	5	-	1406	30	705	167	23	-	23	-	-
24	2	-	1139	22	572	130	11	1	17	2	-
24	2	-	1104	37	693	132	16	3	13	6	1
38	10	-	256	6	95	22	2	-	3	-	-
25	7	-	189	5	83	10	1	2	1	-	-
34	3	-	771	16	445	75	8	1	11	3	-
30	6	-	340	5	202	23	2	-	2	-	-
28	2	-	634	11	398	67	3	5	12	-	-
52	-	1	1449	33	806	171	12	2	13	-	1
45	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	2351	55	1103	231	25	7	25	4	1
38	4	1	32	1	18	5	-	-	1	-	-
41	10	-	816	23	383	79	6	-	6	-	-
162	9	1	1173	45	637	152	19	1	22	3	-
24	5	-	184	7	92	16	-	1	2	1	1
153	5	1	261	4	108	33	2	-	-	1	-
48	5	-	226	9	130	29	1	1	3	-	-
61	1	1	315	5	167	32	-	4	13	1	1

med heldigt Udfald, Pirogoffs Operation 1 med uopgivet Indikation, men med heldigt Udfald.

Resektion af Led og Arthrektomi. Indikation paa Sygehus: R. humeri ved Myositis ossificans 1, Arthroace 1, Tuberculosis 1, Vulnus sclopetarium 1, alle med heldigt Udfald. R. cubiti ved Tuberculosis 3, Arthroace 2, Luxatio et fractura 1, alle med heldigt Udfald. Uopgivet Indikation og Udfald 2, R. articuli manus ved Arthroace 4, Tuberculosis 2, alle med heldigt Udfald, ved uopgivet Indikation 1 med heldigt, 1 med uopgivet Udfald. R. coxæ ved Tuberculosis 4 med heldigt, 1 med uheldigt og 2 med dødeligt Udfald, Osteomyelitis 1, Anchylosis 1, begge med heldigt, Abscessus 1 med dødeligt

Procentforhold mellem de af Lægerne opgivne Dødsfald med kjend
(Byer og Bygder) samt
Décès totaux par cause connue dans les

Amt.	Tabel XXVII. Lægedistrikter.	Dødsfald.			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald.		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
	Riget.....	36563	29624	81,0		Ringeby.....	175	115	65,7
	Byer.....	10830	10129	93,5		Toten.....	434	224	51,6
	Bygder.....	25733	19495	75,8	VIII.	Bratsberg Amt.....	1658	1376	83,0
I.	Kristiania.....	4116	3888	94,4		Byer.....	445	407	91,5
II.	Akershus Amt.....	1988	1393	70,1		Bygder.....	1213	969	79,9
	Byer.....	77	37	48,1		Kragerø.....	338	338	100,0
	Bygder.....	1911	1356	70,9		Tinn.....	67	67	100,0
	Aker.....	735	569	77,4		Kviteseid.....	155	143	92,3
	Høland.....	260	174	67,0		Skien.....	635	512	80,6
	Ullensaker.....	632	422	66,8		Hollen.....	209	154	73,7
	Follo.....	361	228	63,2		Sauland.....	107	78	72,9
III.	Smaalenenes Amt.....	2256	2075	91,9		Laardal.....	147	84	57,1
	Byer.....	705	638	90,5	IX.	Nedenes Amt.....	1302	1190	91,4
	Bygder.....	1551	1437	92,6		Byer.....	202	204	101,0
	Sarpsborg.....	951	887	93,3		Bygder.....	1100	986	89,6
	Hvaler.....	514	476	92,6		Vestre Nedenes.....	510	514	100,8
	Eidsberg.....	404	369	91,3		Østre.....	554	506	91,3
	Moss.....	387	343	88,7		Sætersdalen.....	66	49	74,2
IV.	Buskerud Amt.....	1976	1620	82,0		Aamli.....	95	68	71,6
	Byer.....	572	508	88,8		Evje.....	77	53	68,8
	Bygder.....	1404	1112	79,2	X.	List. og Mand. Amt.....	1378	1100	79,8
	DrammenStadsfysik.	418	384	91,9		Byer.....	398	389	97,7
	— Lægedist.	290	262	90,3		Bygder.....	980	711	72,6
	Aal.....	80	68	85,0		Kr.sands Stadsfysik.	239	251	105,0
	Ringerike.....	225	185	82,2		Vanse.....	176	166	94,3
	Modum.....	488	400	82,0		Flekkefjord.....	252	205	81,4
	Sandsvær.....	239	191	79,9		Oddernes.....	343	257	74,9
	Nes.....	139	79	56,8		Lyngdal.....	135	95	70,4
	Rollag.....	97	51	52,6		Undal.....	233	126	54,1
V.	Jarlsb. og Larv. Amt.....	1929	1570	81,4	XI.	Stavanger Amt.....	2027	1532	75,6
	Byer.....	693	613	88,5		Byer.....	806	728	90,3
	Bygder.....	1236	957	77,4		Bygder.....	1221	804	65,8
	Larvik.....	730	666	91,2		Stav. Stadsfysikat.....	534	512	95,9
	Hof.....	341	283	83,0		Karmøen.....	224	210	93,8
	Tønsberg.....	858	621	72,4		Egersund.....	229	194	84,7
VI.	Hedemarkens Amt.....	2084	1743	83,6		Sandnes.....	224	189	84,4
	Byer.....	95	87	91,6		Finne.....	159	112	70,4
	Bygder.....	1989	1656	83,5		Sogndal.....	93	61	65,6
	Trysil.....	119	110	92,5		Sand.....	145	80	55,2
	Tønsset.....	157	144	91,7		Stavanger Lægedist.	136	73	53,7
	Hedemarken.....	746	675	90,5		Haugesund.....	344	101	29,4
	Rendalen.....	132	111	84,1	XII.	Søndre Bergenh. Amt.....	2007	1420	70,7
	Søndre Østerdalen.....	343	287	83,7		Indre Søndhordland.....	133	140	105,3
	Søler og Odalen.....	577	416	72,1		Ytre Hardanger.....	125	112	89,6
VII.	Kristians Amt.....	1810	1312	72,5		Voss.....	175	148	84,6
	Byer.....	83	70	84,3		Ytre Søndhordland.....	161	131	81,4
	Bygder.....	1727	1242	71,9		Alversund.....	115	88	76,5
	Hadeland og Land.....	392	353	90,1		Søndre Midthordland.....	203	154	75,9
	Faaberg.....	278	233	83,8		Nordre.....	303	227	75,0
	Nordre Valdres.....	122	96	78,7		Indre Hardanger.....	145	87	60,0
	Lom.....	142	106	74,6		Tysnes.....	129	77	59,7
	Lesje.....	99	72	72,7		Osterøen.....	257	142	55,3
	Søndre Valdres.....	168	113	67,3		Lindaas.....	200	107	53,5
						Sveen Herred.....	61	7	11,5

Aarsag og de ialt indtrufne Dødsfald inden Riget og Amterne
de enkelte Lægedistrikter.

départements et dans les districts civils médicaux.

Amt.	Tabel XXVII. Lægedistrikter.	Dødsfald.			Amt.	Lægedistrikter.	Dødsfald.		
		ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.			ialt.	anmeldte af Læger.	pCt.
XIII.	Bergen	1103	1102	99,9		Levanger	187	132	70,6
XIV.	NordreBergenh. Amt	1281	937	73,1		Stjørdalen	212	147	69,3
	By	18	14	77,8		Vikten	67	44	65,7
	Bygder	1263	923	73,1		Fosnes	71	31	43,7
	Nordfjordeidet	67	67	100,0		Kolvereid	53	15	28,3
	Gloppen	75	73	97,3	XVIII.	Nordlands Amt	2129	1626	76,4
	Vik	86	80	93,0		Byer	108	99	91,7
	Lyster	63	57	90,5		Bygder	2021	1527	75,6
	Indviken	107	93	87,0		Folden	53	49	92,5
	Kirkebo	94	79	84,0		Alstahaug	191	168	88,0
	Lærdal	103	76	73,8		Ranen	185	161	87,0
	Indre Søndfjord	86	58	67,4		Skjerstad	167	145	86,8
	Gulen	120	76	63,3		Bodø	160	136	85,0
	Kinn	146	90	61,6		Vefsen	108	91	84,3
	Ytre Nordfjord	122	75	61,5		Lurø	127	107	84,3
	Sogndal	67	36	53,7		Sortland	121	99	81,8
	Ytre Søndfjord	145	77	53,1		Hammerø	44	35	79,5
XV.	Romsdals Amt	2099	1733	82,6		Brønnø	193	148	76,7
	Byer	383	378	98,7		Østlofoten	90	66	73,3
	Bygder	1716	1355	79,0		Gildeskaal	78	54	69,2
	Indre Søndmør	139	132	95,0		Lødingen	76	50	65,8
	Sundalen	81	74	91,3		Ofoten	114	75	65,8
	Søndre Nordmør	379	336	88,7		Hadsel	152	91	59,9
	Ørskog	119	102	85,7		Buksnes	140	81	57,9
	Surendalen	151	123	81,5		Steigen	71	41	57,7
	Ytre Romsdal	274	217	79,2		Flakstad	59	14	23,7
	Østre Søndmør	98	77	78,6	XIX.	Tromsø Amt	1107	741	66,9
	Vestre —	184	142	77,2		By	130	127	97,7
	Nordre Nordmør	165	98	59,4		Bygder	977	614	62,8
	Indre Romsdal	179	81	45,3		Lenviken	87	76	87,4
	Nordre Søndmør	330	129	39,1		Tromsø	195	164	84,1
XVI.	Søndre Trondh. Amt	2397	1949	81,3		Tranø	72	56	77,8
	By	637	635	99,7		Karlø	54	39	72,2
	Bygder	1760	1314	74,7		Balsfjorden	57	41	72,0
	Røros	100	114	114,0		Ibbestad	155	108	69,7
	Trondhj. Stadstysik.	637	635	99,7		Berg	29	20	69,0
	Selbu	87	80	92,0		Trondenes	168	106	63,1
	Orkedalen	313	287	91,7		Maalselven	53	27	51,0
	Guldalen	212	179	84,4		Lyngen	106	52	49,1
	Indre Fosen	92	69	75,0		Skjervø	131	52	39,7
	Nordre —	88	63	71,6	XX.	Finmarkens Amt	650	346	53,2
	Ytre —	147	99	67,3		Byer	167	125	74,9
	Opdal	108	67	62,0		Bygder	483	221	45,8
	Hevne	74	43	58,1		Alten	89	82	92,1
	Hitteren	271	157	58,0		Vardø	94	81	86,2
	Strinden	278	156	55,1		Sydvaranger	29	19	65,5
XVII.	Nordre Trondh. Amt	1266	791	76,7		Kistrand	48	31	64,6
	Byer	92	80	87,0		Vadsø	80	51	63,8
	Bygder	1174	891	75,9		Maasø	84	35	41,7
	Stenkjær	179	170	95,1		Hammerfest	90	27	30,0
	Namsos	101	96	95,0		Tanen	44	9	20,5
	Inderøen	148	137	92,6		Loppen	53	8	15,1
	Grong	113	102	90,3		Lebesby	39	3	7,7
	Frosten	135	97	71,9					

De hyppigste af Lægerne opgivne Dødsårsager ved Sygdom.

Causes de décès (morts par accidents non compris) classées par ordre de fréquence.

Dødsårsag.	Sum.	Deraf i		Procentforhold af samtlige opgivne Dødsfald ved Sygdom.		
		Byer.	Bygder.	Riget.	Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	4773	1701	3072	16,8	17,3	16,5
Alderdomssvaghed	3505	535	2970	12,4	5,4	16,0
Kræft, (Cancer og Sarkom)	1931	478	1453	6,8	4,9	7,8
Lungebetændelse	1661	586	1075	5,8	6,0	5,8
Akut Bronkit, katarralsk Lungebetændelse og Laryngit	1646	626	1020	5,8	6,4	5,5
Akut Diarré (Kolerine)	1487	923	564	5,2	9,4	3,0
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	1466	511	955	5,2	5,2	5,1
Organisk Hjertesygdom	1231	454	777	4,3	4,6	4,2
Medfødt Svaghed	1211	507	704	4,3	5,1	3,8
Hjerneslag	1116	379	737	3,9	3,8	4,0
Kronisk Bronkit	824	261	563	2,9	2,6	3,0
Brights Nyresygdom	667	202	465	2,3	2,1	2,5
Kramper hos Smaa børn	486	221	265	1,7	2,2	1,4
Mave-Tarmkatarr	479	105	374	1,7	1,1	2,0
Kighoste	450	154	296	1,6	1,6	1,6
Influenza	374	144	230	1,3	1,5	1,2
Hjertelammelse	331	130	201	1,2	1,3	1,1
Hjernebetændelse (suppurativ)	313	133	180	1,1	1,4	1,0
Difteri (Croup)	283	96	187	1,0	1,0	1,0
Diffus Peritonit	264	71	193	0,9	0,7	1,0
Andre Hjernesygdomme	235	107	128	0,8	1,1	0,7
Mæslinger	214	116	98	0,8	1,2	0,5
Tarmslyng	198	53	145	0,7	0,5	0,8
Pyæmi og Sepsæmi	190	61	129	0,7	0,6	0,7
Cystit og Cystopyelit	176	42	134	0,6	0,4	0,7
Rakit	175	89	86	0,6	0,9	0,5
Tyfoidefeber	172	60	112	0,6	0,6	0,6
Andre Sygdomme i Urinveiene	160	65	95	0,6	0,7	0,5
Rygmarvssygdom	137	43	94	0,5	0,4	0,5
Rosen, Flegmone og Absces	136	60	76	0,5	0,6	0,4
Skarlagensfeber	127	42	85	0,5	0,4	0,5
Barsel-feber	127	25	102	0,5	0,3	0,5
Sukkersyge	121	43	78	0,4	0,4	0,4
Sindssygdom	117	46	71	0,4	0,5	0,4
Arteriosklerose	108	53	55	0,4	0,5	0,3
Andre Dødsårsager ved Sygdom	1554	722	832	5,5	7,3	4,5
Samtlige opgivne Dødsårs. ved Sygd.	28445	9844	18601			

Vakcinerede.

Vaccination.

Tabel XXIX	Middeltal af levende Fødte i Treaaret 1897—1899.	Antal Vaccine- rede i 1899.	Forhold i pCt.
Riget	64884	49750	76,7
Amter:			
1. Kristiania	7603	1442	18,9
2. Akershus	3219	2709	84,1
3. Smaalenene	4081	3393	83,1
4. Buskerud	3295	2784	84,5
5. Jarlsberg og Larvik	2837	2031	71,6
6. Hedemarken	3646	3463	95,0
7. Kristians	3342	3522	105,4
8. Bratsberg	2565	1728	67,3
9. Nedenes	2102	1771	84,3
10. Lister og Mandal	2209	1727	78,1
11. Stavanger	3582	2484	69,3
12. Søndre Bergenhus	3740	3109	83,1
13. Bergen	2232	1179	52,8
14. Nordre Bergenhus	2405	2166	90,1
15. Romsdal	3767	3259	86,5
16. Søndre Trondhjem	3746	2854	76,2
17. Nordre —	2178	2411	110,7
18. Nordland	4795	4195	87,5
19. Tromsø	2374	2829	119,2
20. Finnmarken	1166	694	59,5

Udfald. R. genus ved Tuberculosis 21 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, Arthroace 21 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, Contractura 3, Anchylosis 3, Genu varum 1, Vulnus 2, samtlige med heldigt, Pyarthrus 1 med uheldigt Udfald. R. pedis ved Tuberculosis 5 med heldigt, Arthroace 3 med heldigt og 1 med uheldigt Udfald, Luxatio pedis inveterata 1 med heldigt, Vulnus dilaceratum 1 med dødeligt Udfald, uopgivet Indikation og Udfald 1. Udenfor Sygehus: R. humeri ved Tuberculosis 1, R. cubiti ved Tuberculosis 4, R. manus ved Tuberculosis 4, R. coxæ ved Arthroace 1, R. genus ved Tuberculosis 17, Corpus alienum genus 1, R. pedis ved Tuberculosis 3, samtlige med heldigt Udfald.

Arthrotomi. Indikation paa Sygehus: Tuberculosis sacro-iliaca 1, Tuberculosis coxæ, genus, pedis tilsammen 8 Operationer, alle med heldigt Udfald, Mures articulares genus 3, Corpus liberum genus 1, Gonitis 1, Tuberculosis genus 1,

Oversigt over de udførte

Liste des actes

Tabel XXX. Overøvrighedsdistrikter	Samtlige anmeldte retsmedicinske Forretninger.	Undersøgelse af Døde									
		Selvmord.	Mord og Drab.	Ulykkestilfælde ¹⁾ .							Dødsfald ved Sygdom.
				Ydre Beskadigelse.	Drukning.	Forgiftning.	Forfrysning.	Kvælning.	Forblødning.	Vaadeskud.	
Riget	411	²⁾ 8	³⁾ 9	⁴⁾ 19	28	⁵⁾ 6	1	3	1	2	⁶⁾ 20
Amter:											
1. Kristiania	46	-	3	5	1	1	-	1	-	-	-
2. Akershus	20	-	1	-	4	1	-	-	1	-	2
3. Smaalenene	19	-	-	-	3	-	-	-	-	-	2
4. Buskerud	41	-	-	2	2	-	-	1	-	-	-
5. Jarlsberg og Larvik . . .	13	-	-	1	1	-	1	-	-	-	2
6. Hedemarken	21	-	-	2	-	-	-	1	-	-	2
7. Kristians	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Bratsberg	22	1	-	2	6	-	-	-	-	-	1
9. Nedenes	17	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
10. Lister og Mandal	19	-	-	-	4	1	-	-	-	-	1
11. Stavanger	29	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
12. Søndre Bergenhus	8	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1
13. Bergen	4	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
14. Nordre Bergenhus	12	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1
15. Romsdal	17	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-
16. Søndre Trondhjem	34	2	-	3	2	1	-	-	-	-	5
17. Nordre —	10	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2
18. Nordland	15	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19. Tromsø	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
20. Finmarken	43	1	2	-	-	1	-	-	-	-	1

¹⁾ Enkelte Forretninger, hvor Mord eller Selvmord ikke blev bestemt paavist, er opført
²⁾ Knivstik 5, Knusning af Hjerneskalen 1, Skud 3. ⁴⁾ Brud af Hjerneskalen 6, Stød eller Fald 1, dræbt i en Maskine 1, Ihjelstangning 1, Overkjørsel 1. ⁵⁾ Alkohol 2, Blaasyre 1, Arsenik 1, svaghed 2, Lungebetændelse 2, Bronkit 1, Lungetæring 1, Mavesaar 1, Tarmslyng 1, Nyredigjødelse 5, Værgemaalssag 1, Kvaksalveri 3, Flaskers Indhold 2, Sindssygdom 1.

retsmedicinske Forretninger.
médicaux forenses.

Optræffende:								Undersøgelse af Levende til Bestemmelse af:									Erklæring i anden Anledning.
Nyfødte og spæde Børns Dødsmaade.							Uopgivet eller ukjendt Dødsårsag.	Svangerskab eller forudgaaet Fødsel.	Voldtægt eller anden Løstgæstforbrydelse.	Mishandling og anden Beskadigelse.	Legemlig Helbredsforfatning forevrigt.	Sindstilstand og Tilregnelighed.	Venerisk Sygdom.	Paternitet.	Fosterfordrivelse.		
Fødsel i Dølgemaal og formodet Fosterdød.	Død i Sengen hos Moderen.	Fortidlig Fødsel.	Kvelning.	Ydre Beskadigelse og Mishandling.	Dødfødt.	Inanition.											
13	2	4	16	2	1	1	15	20	29	33	53	98	2	1	1	7)23	
5	-	2	5	1	-	-	-	4	12	-	1	-	-	-	-	5	
-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	1	-	4	-	-	-	1	
-	-	-	1	1	-	-	-	2	1	2	1	5	-	-	-	1	
1	-	1	1	-	-	-	-	-	7	1	8	8	1	-	-	5	
-	1	-	1	-	-	-	-	1	2	-	2	1	-	-	-	-	
4	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1	1	6	-	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	1	10	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	8	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	12	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	9	-	-	-	2	
-	-	1	1	-	-	-	3	-	-	6	2	11	-	-	-	1	
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	2	-	-	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	-	6	1	-	-	1	1	
-	1	-	1	-	-	-	2	1	3	1	6	4	1	-	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	-	2	
2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	6	5	-	-	-	-	
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	1	-	2	-	-	-	2	
-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	11	13	9	-	-	-	1	

herunder. ²⁾ Deraf ved Hængning 5, ved Skud 2, ved Overskjæring af Halsblodaaren 1. Slag i Hovedet 4, Brud af Hvirvelsøjlen 1, Knivstik 2, Vaadeskud 1, Dynamitexplosion 1, Karbolsyre 1, Kuloxyd 1. ⁶⁾ Hjernebetændelse 3, Hjerneslag 1, Hjertelammelse 6, Alderdoms-sygdom 1, Krampe 1. ⁷⁾ Om Sædflækker 1, Blodflækker 5, fundne Ben 4, Skindød 1, Umyn-

Synovitis genus 1, Fractura patellæ 1, Vulnus sclopetarium 1, uopgivet Indikation 1, samtlige med heldigt, Arthrocece pedis 1 med uheldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Pyarthrus genus 4, Corpus liberum genus 2, Tuberculosis 1, Arthrocece 1, Pyarthrus pedis 1, uopgivet Indikation 1, samtlige med heldigt, Vulnus perforans genus 2, begge med dødeligt Udfald.

Underbinding af større Arterier. Paa Sygehus: A. femoralis 1, A. cruralis 2, A. radialis 2, A. ulnaris 1, uopgivet 1, alle med heldigt, A. axillaris 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: A. femoralis 3, A. tibialis antica 3, A. tibialis 1, A. radialis 5, A. ulnaris 1, uopgivet 1, samtlige med heldigt Udfald.

Borttagelse af Kræftsvulster. Paa Sygehus er Kræftens Sæde opgivet for følgende Operationer: Cancer oculi 1, C. buccæ 1, C. nasi 2, C. oris 4, alle med heldigt, C. labii 33 med heldigt og 1 med ukjendt Udfald, C. faciei 2, C. maxillæ superioris 1, C. maxillæ inferioris 2, alle med heldigt Udfald, C. lingvæ 8 med heldigt Udfald, 1 tilbageliggende, C. pharyngis 1, C. glandular. colli 7, C. colli 4, C. axillæ 1, C. mammæ 5, C. abdominis 1, C. ingvinis 2, C. regionis glutææ 1, C. recti 5, C. penis 1, C. manus 1, C. cutis 2, Ulcus rodens 3, samtlige med heldigt Udfald; for 1 Operation med dødeligt Udfald er Kræftens Sæde uopgivet; Sarcoma orbitæ 1 med uheldigt, S. maxillæ superioris 2, S. parotidis 1, S. lingvæ 1, S. colli 1, S. præputii 1, S. humeri 1, alle med heldigt Udfald, S. femoris 1 med uheldigt, S. pedis 1, uopgivet Sæde 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: C. frontis 1 med uopgivet, C. palpebræ 1 med ukjendt Udfald, C. faciei 7, C. nasi 4, C. oris 1, alle med heldigt, C. labii 79 med heldigt, 4 med uheldigt, 1 med dødeligt og 5 med uopgivet Udfald, C. regionis parotidææ 1, C. maxillæ superioris 2, alle med heldigt, C. lingvæ 6 med heldigt, 2 med uopgivet Udfald, C. axillæ 1 med heldigt, 1 med uopgivet, C. pectoris 1, C. mammæ 4 med heldigt, 1 med uheldigt og 1 med dødeligt Udfald, C. vulvæ 1, C. uteri 1, C. cutis 1, Ulcus rodens 2, alle med heldigt, C. ani 1 med uopgivet Udfald, Sarcoma faciei 1 med heldigt, 1 med uopgivet Udfald, S. nasi 1 med uheldigt, S. maxillæ inferioris 3 med heldigt Udfald, S. colli 1 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, S. axillæ 1, S. humeri 1, S. abdominis 1, S. cutis 1, alle med heldigt Udfald.

Tracheotomi opgives udført paa Sygehus ved Stenosis laryngis 13 Gange med heldigt, 7 Gange med dødeligt Udfald, ved Difteri (Croup) hos 5 Patienter med heldigt, hos 2 med dødeligt Udfald, ved Ødema glottidis hos 1 og ved Tuberculosis laryngis hos 1, begge Gange med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus ved Croup hos 2 med heldigt, hos 6 med dødeligt Udfald; ved Stenosis laryngis hos 1 med heldigt og 1 med dødeligt Udfald.

Intubation opgives foretaget paa Sygehus ved Stenosis laryngis hos 30 med heldigt, hos 7 med dødeligt Udfald og ved Difteri hos 8 med heldigt, hos 6 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus ved Difteri hos 1 med heldigt, hos 2 med dødeligt Udfald.

Borttagelse af Brystkjertelen. Indikation paa Sygehus: Cancer 46 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende, Sarcoma 1, Tumor 10, Tuberculosis 2, Mastitis chronica 2, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer 26 med heldigt, 3 med uheldigt og 1 med dødeligt Udfald, Tuberculosis 1, Tumor 1, Mastitis chronica 2, alle med heldigt Udfald; ved 2 Operationer, 1 med heldigt og 1 med uheldigt Udfald, var Indikationen uopgivet.

Empyemoperation. Denne Operation opgives udført tilsammen 167 Gange, deraf 89 paa og 78 udenfor Sygehus, med følgende Udfald efter de forskellige Operationsmetoder. Paa Sygehus: *Resectio costæ* 64 med heldigt, 1 med uheldigt, 9 med dødeligt, 2 med ukjendt Udfald, 4 tilbageliggende. *Incision (Thoracotomia)* 4 med heldigt Udfald. *Punktion (Thoracocentesis)* 2 med heldigt Udfald. Desuden 3 Empyemoperationer uden Angivelse af Operationsmaaden, deraf 2 med heldigt og 1 med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: *R. costæ* 38 med heldigt, 7 med dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende. *Incision* 17 med heldigt, 3 med dødeligt Udfald. *Punktion* 3 med heldigt, 3 med dødeligt Udfald. Uden Angivelse af Operationsmaade 5 Gange med heldigt og 1 Gang med ukjendt Udfald.

Laparotomi. Herunder er ialt opført 155 Operationer, deraf 143 paa og 12 udenfor Sygehus. Af Operationerne paa Sygehus havde 85, foruden 9 Prøvelaparotomier, heldigt, 4 uheldigt og 31 dødeligt Udfald. For 10 er Udfaldet ikke opgivet, for 1 er det ukjendt, 3 tilbageliggende. Indikationen var i 14 Tilfælde Kræft: *Cancer ventriculi* 4 Gange med heldigt, 1 med uheldigt Udfald, *C. peritonei* 1 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, *C. ovarii* 2, *C. intestini* 1, alle døde, *C. abdominis* 1 (h.) og *C. recti et hepatis* 1 (uopgivet), *Cystosarcoma ovarii* 1 (død), i 23 Tilfælde andre Svulster af forskelligt Slags: *Tumor abdominis* 6 (h.), 2 (døde), *T. coli* 1 (h.), *T. ovarii* 3 (h.), *T. uteri* 8 (h.), 1 (død), *T. ligamenti lati* 1 (h.), *T. hepatis* 1 (død), i 61 Tilfælde forskellige Betændelser: *Appendicit* 26 (h.), 1 (død), 1 (tilbageliggende), *Tuberculosis peritonei* 11 (h.), 2 (uh.), 2 (døde), 1 (tilbagel.), 5 (uopgivet), *Abscessus hepatis* 1 (død), *Peritonitis* 5 (h.), *Adhæsiones peritonei* 1 (h.), *Salpingitis* 4 (h.), *Parametritis* 1 (h.), i 34 Tilfælde andre Lidelser: *Ulcus perforans ventriculi* 1 (død), 1 (tilbagel.), *Vulnus perforans abdominis* 3 (døde), *Pneus* 4 (h.), 11 (døde), 1 (uopgivet), *Gangræna intestini* 2 (uopg.), *Lithiasis vesicæ* 1 (død), *Graviditas extrauterina* 2 (h.), *Cholelithiasis* 4 (h.), *Hernia omentalis* 1 (h.), oprullet Oment 1 (uopg.), *Retroflexio uteri gravidi* 1 (h.), *Ruptura vesicæ* 1 (død). I 2 Tilfælde med uopgivet Indikation var Udfaldet 1 Gang uheldigt og 1 Gang ukjendt. Dertil kommer 9 Prøvelaparotomier: 5 ved *Cancer ventriculi* og 1 ved *Cancer abdominis* samt 3 med uopgivet Indikation. Udenfor Sygehus havde 11 Tilfælde heldigt, 1 dødeligt Udfald. Indikationerne var Svulster 3 Gange: *Cancer ventriculi* 1 (død), *Cystadenoma ovarii* 2 (h.), Betændelser 5 Gange: *Peritonitis tuberculosa* 2 (h.), *Appendicitis* 3 (h.), andre Lidelser 4: *Obstipatio* 1 (h.), *Volvulus* 1 (h.), *Perforatio intestini* 1 (h.) og *Graviditas extrauterina* 1 (h.).

Gastrotomi opgives alene udført paa Sygehuse; ved *Stricture oesophagi* 1 Gang med dødeligt Udfald, 1 tilbageliggende, *Sarcoma oesophagi* 1 med dødeligt, *Cancer ventriculi* 1 med dødeligt og *Ulcus ventriculi* 1 med heldigt Udfald.

Gastroenterostomi. Indikation paa Sygehus: *Cancer ventriculi* 3 med heldigt, 1 med uheldigt og 3 med dødeligt Udfald, *Stricture pylori* 3 med heldigt, 2 med dødeligt Udfald, *Ulcus ventriculi* 5 med heldigt, 1 med dødeligt, *Dilatatio ventriculi* 2 med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: *Stenosis pylori* 2 med heldigt Udfald.

Resectio pylori udførtes paa Sygehus ved *Cancer ventriculi* 3 Gange med heldigt, 2 Gange med dødeligt og ved *Ulcus ventriculi* 1 Gang med heldigt Udfald.

Operation paa Galdeblæren udførtes paa Sygehus ved Cholelithiasis 10 Gange med heldigt og 1 Gang med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus 1 Gang ved Empyema med heldigt Udfald.

Nephrotomi. Indikation paa Sygehus: Tumor renis 2, Lithiasis 2, Hydronephrosis 1, alle med heldigt, Pyonephrosis 2 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald.

Nephrektomi. Indikation paa Sygehus: Pyonephrosis 4, Hæmaturia 2, Tumor 1, alle med heldigt, Tuberculosis 3 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald.

Nephroraphi udførtes ved Ren mobilis 4 Gange paa og 1 Gang udenfor Sygehus, samtlige med heldigt Udfald.

Herniotomi. Paa Sygehus 83 Gange med heldigt, 11 med dødeligt og 2 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus 51 Gange med heldigt, 1 med uheldigt og 11 med dødeligt Udfald.

Radikaloperation for Brok. Paa Sygehus: 115 Gange med heldigt, 5 med dødeligt og 1 med ukjendt Udfald. Udenfor Sygehus: 30 Gange med heldigt, 1 med dødeligt Udfald.

Hysterectomia per vaginam. Indikation paa Sygehus: Cancer 7 med heldigt Udfald, Myoma 1, Adenoma 1, Fibroma 2, Tumor 2, Prolapsus 2, Inversio 1, Salpingitis 2, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Cancer 2 med heldigt Udfald. **Hysterectomia per abdomen:** Paa Sygehus Cancer 2 med heldigt og 1 med dødeligt, Sarcoma 1 med dødeligt Udfald, Fibroma 7 med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, Myoma 1, Hæmatometra 1, Uterus bicornis 1, Abscessus 1, uopgivet Indikation 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Fibromyoma uteri 2 med heldigt Udfald. Desuden udførtes Hysterektomi uden nærmere Angivelse af Operationsmaaden 1 Gang ved Myoma med heldigt Udfald.

Operation paa uteri Adnexer. Paa Sygehus: Ved Salpingitis 20 Gange med heldigt, 1 med dødeligt Udfald, 1 tilbageiggende, Pyosalpinx 1, Hæmatosalpinx 1, Cystis ovarii 16, Dysmenorrhoea 1, alle med heldigt Udfald. Udenfor Sygehus: Cystis ovarii 3, Salpingitis 2, Hæmatoma 1, Retrofixio 1, alle med heldigt Udfald.

Ovariectomi ved forskellige Svulstformer. Paa Sygehus: 54 Gange med heldigt, 3 Gange med dødeligt Udfald. Udenfor Sygehus: 17 Gange med heldigt, 3 Gange med dødeligt Udfald.

Af obstetriciske Operationer opgives udført af Læger 1 679 hos 1 649 Fødende eller hos 2,5 pCt. af samtlige Barselkvinder, idet ved 28 Tvillingfødsler begge Tvillinger og ved 1 Trillingfødsel alle Trillinger forløstes ved Kunsthjælp.

Tabel XXI (Side 40* og 41*) viser Operationernes Art og Fordeling paa Overøvrighedsdistrikterne.

Tabel XXII (Side 42*) viser Operationernes Udfald for Mødre og Børn.

Tabel XXIII (Side 43*) giver Oplysning om de 28 Tvillinger og de 3 Trillinger, der opgives fødte ved Kunsthjælp.

Tabel XXIV (Side 44* o. flg.) giver en Oversigt over Udfaldet af de obstetriciske Operationer efter de forskellige Indikationer.

Antallet af **Fødte** og **Døde** i Riget og Amterne vil sees af Tabel XXV (Side 47*), der er et Uddrag af de fra det statistiske Centralbureau meddelte Opgaver over Folkemængdens Bevægelse i 1899.

Fordelingen af **Fødte** og **Døde** m. v. paa Rigets Bygder og Byer sees af Tabel XXVI (Side 48* og 49*).

Antallet af levende **Fødte** udgjorde 66 413 og af **Døde** 36 563.

For det hele Rige bliver der saaledes et Overskud af 29 850 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100 : 55,1.

I Bygderne udgjorde Antallet af levende **Fødte** 45 364 og af **Døde** 25 733, altsaa et Overskud af 18 631 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100 : 56,7.

I Byerne udgjorde Antallet af levende **Fødte** 21 049 og af **Døde** 10 830, hvorved der bliver et Overskud af 10 219 **Fødte** og Forholdet mellem **Fødte** og **Døde** = 100 : 51,4.

I de af Lægerne indsendte Opgaver over **Døde** er **Dødsaaarsagen** (Ulykkestilfælde ikke medregnet) opgivet for 28 445 eller 77,8 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 80,7 pCt. af de ved Sygdom fremkaldte Dødsfald (35 253).

For Bygderne er opgivet **Dødsaaarsag** for 18 601 **Døde** eller 72,3 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 75,3 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (24 715).

For Byerne er opgivet **Dødsaaarsag** for 9 844 **Døde** eller 90,9 pCt. af samtlige indtrufne Dødsfald og 93,4 pCt. af de ved Sygdom foranledigede Dødsfald (10 538).

De af Lægerne opgivne **Dødsaaarsager** i Procentforhold til samtlige indtrufne Dødsfald i Riget og de enkelte Lægedistrikter sees af Tabel XXVII (Side 50* og 51*).

De **hyppigste af Lægerne opgivne Dødsaaarsager** ved Sygdom sees af Tabel XXVIII (Side 52*).

De **opgivne Dødsaaarsager** er sammenstillede i Tabellerne XXXVI—XXXIX; i Tabel XXXVI findes opstillet de kjendte **Dødsaaarsager** i Riget og Amterne, i Tabel XXXVII **Kjøn- og Aldersopgaver** for de i Riget **Døde**, med kjendt **Dødsaaarsag**, i Tabel XXXVIII **Dødsaaarsager** i Byerne og i Tabel XXXIX **Kjøn og Alder** for de i Byerne **Døde**.

De **Vakcineredes** Antal udgjorde ifølge Embedslægerens Indberetninger 49 750 eller 76,7 pCt. af Middeltallet af levende **Fødte** i Treaaret 1897—1899. I 1898 var Antallet 58 427 eller 91,5 pCt. af Middeltallet af levende **Fødte** i Treaaret 1896—1898.

Tabel XXIX (Side 53*) viser Antallet af **Vakcinerede** i Amterne og Forholdet til Middeltallet af levende **Fødte** i Treaaret 1897—1899 for hvert Amt.

Ved Statens Vaccineinstitut i Kristiania indpodedes 30 Kalve, hvoraf Vaksinen fra 5 kasseredes, dels paa Grund af abortivt Anslag, dels paa Grund af Sygdom hos Dyret. Desuden maatte en mindre Kalv, der viste godt Anslag, men som om Natten for Indhøstningen havde gnedet i Stykker omtrent samtlige Pustler, kasseres. Der udsendtes ialt 12 894 Rør i 1 457 Forsendelser, indeholdende Vaccine beregnet tilstrækkelig til Indpodning af 65 023 Personer. Beretning indløb om Resultatet ved 37 225 Vaccinationer, hvoraf 546 Revakinationer. Anslagsprocenten for kjendte 1ste Gangs **Vakcinerede** var gennemsnitlig 96,7 pCt., for **Revakcinerede** 68,0 pCt.

Det opgivne Antal af udførte **retsmedicinske Forretninger** udgjorde 411, hvoraf 151 Syns- og Obduktionsforretninger, 237 Undersøgelser og Erklæringer om Levende og 23 Erklæringer i anden Anledning.

Tabel XXX (Side 54* og 55*) giver nærmere Oplysninger om disse Forretninger.

Sygehuse. Statsanstalter: Rigshospitalet i Kristiania, der tillige er klinisk Undervisningsanstalt, 2 Stiftelser for Spedalske (i Bergen og ved Trondhjem), 1 Sanatorium for Tuberkulose ved Molde, 3 militære Sygehuse (Garnisons-sygehuset i Kristiania, Karl Johansværns Sygehus i Horten og det militære Sygehus i Fredrikstad). Under Statens Bestyrelse henhører endvidere Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Haugesund, Skudeneshavn og Florø. Staten yder Bidrag til 2 Kysthospitalet for skrofuløse Børn, 1 ved Fredriksværn og 1 ved Hageviken ved Bergen. Af Amtssygehuse findes et eller flere i de fleste Amter, i det Hele 29; i Tromsø Stift tilhører disse vedkommende Amters Medicinalfond, og flere af dem er kun i Virksomhed i Fisketiden. I de fleste Byer og enkelte Landdistrikter findes kommunale Sygehuse, tildels i Forening med Epidemilazareter. Af andre Sygehuse kan endvidere nævnes Diakonisseanstaltens og Diakonhjemmets Sygehus samt Vor Frue Hospital (katholsk) i eller ved Kristiania, flere private Kliniker i Kristiania og Bergen samt flere af den katolske Mission oprettede mindre Sygehuse. Ved Rigets Strafanstalter er indrettet særegne Sygeafdelinger og ved forskellige Fattighuse, Fabrikker, Bergværker og lign. findes større eller mindre Sygelokaler.

Der var 2 **Fødselsstiftelser** i Virksomhed, 1 i Kristiania og 1 i Bergen, begge forbundne med Jordmoderskoler. Til Fødselsstiftelsen i Kristiania er desuden knyttet en liden Afdeling for Kvinde- og en for Barnesygdomme.

Antallet af **Sindssygeasyler** var 10, nemlig 3 Statsasyler, 2 til milde Stiftelser knyttede Asyler, samt 3 kommunale og 2 private Asyler. Hertil kommer Kriminalasylet i Trondhjem.

Strafanstalterne. Rigets Strafarbeidsanstalter var: Bodsfængslet, Cellefængsel for Mandfanger i Kristiania, Akershus Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Kristiania, Trondhjems Strafanstalt, Fællesanstalt for Mandfanger i Trondhjem samt Strafanstalten for Kvinder, Fællesanstalt for kvindelige Fanger i Kristiania.

Ifølge Beretning for Budgetaaret fra 1ste Juli 1898 til 30te Juni 1899 var Sundhedstilstanden i Strafanstalterne tilfredsstillende.

Tabel XXXI med Underafdelinger a—d (Side 61* og fig.) giver Oplysning om Sygdomsforholdene.

Af Sindssygdom er opført 14 Tilfælde, deraf 8 i Bodsfængslet, 5 i Akershus Strafanstalt og 1 i Strafanstalten for Kvinder.

Paa Akershus Strafanstalt døde 2 Fanger, en, 70 Aar gammel, af Lungebetændelse og en, 77 Aar gammel, af Uræmi. I Trondhjems Strafanstalt døde en, 59 Aar gammel, af Kræft.

Som Sygdomme, der antages at være forårsagede ved Fængselslivet, er ved Bodsfængslet opført 4 Tilfælde af Psykose og 4 af sygelig Forstemning, og ved Strafanstalten for Kvinder 2 Tilfælde af Kardialgi og 2 af Anæmi.

Sygestatistik for Strafarbeidsanstalterne.

Statistique des maladies dans les établissements pénitentiaires pour les condamnés aux travaux forcés.

Tabel. XXXI.	Samlet Antal Fanger.	Tilbageleggende fra forrige Aar ¹⁾ .	Tilkomne i Aarets Løb ²⁾ .	Tilsammen behandtede ³⁾	Udgaaede ⁴⁾			Døde ⁵⁾ .	Tilbageleggende ved Slutningen af Aaret ⁶⁾ .	Tilkomne med Sygdommen opstaaet ¹⁰⁾		Sygdomstilfælde, der antages at være forårsagede af Fængselslivet eller Opholdet i Fængslet ¹³⁾ .	Behandlede i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹⁴⁾ .	Sygedage i Sygecelle eller paa Sygeafdeling ¹⁵⁾ .
					Helbredede ⁵⁾ .	I Bedring ⁶⁾ .	Uhelbredede ⁷⁾ .			før Indkomsten ¹¹⁾ .	efter Indkomsten ¹²⁾ .			
Bodsfængslet	M. 487*)	-	85	85	62	6	17	-	-	18	67	8	12	306
h.														
Akershus Strafanstalt	M. 406*)	4	119	123	94	7	8	2	12	24	95	-	123	2549
h.														
Trondhjems Strafanstalt	M. 177*)	-	16	16	13	1	-	1	1	3	13	-	16	306
h.														
Strafanstalten for Kvinder	K. 185*)	2	69	71	48	11	5	-	7	28	41	4	71	1863
f.														

*) Antallet af de fra foregaaende Aar hensiddende og af samtlige i Aarets Løb indkomne Fanger.

¹⁾ Restants au 1 Julliet 1898. ²⁾ Tombés malades pendant l'année. ³⁾ Total. ⁴⁾ Sortis. ⁵⁾ Guéris. ⁶⁾ Allant mieux. ⁷⁾ Non guéris. ⁸⁾ Décédés. ⁹⁾ Restants à la fin de l'année. ¹⁰⁾ Nombre des entrants, la maladie ayant commencé. ¹¹⁾ Avant l'entrée. ¹²⁾ Après l'entrée. ¹³⁾ Cas des maladies supposés d'être occasionés par la vie ou le séjour en prison. ¹⁴⁾ Traités en cellule de malade ou dans l'infirmierie de l'établissement. ¹⁵⁾ Nombre des jours passés en cellule de malade ou dans l'infirmierie.

De i Strafanstalterne indtrufne Sygdomstilfælde er ordnede i følgende Grupper:

Tabel XXXI a.	Epidemiske og andre smitsomme Sygdomme.		Andre indvortes Sygdomme.		Andre chirurgiske Sygdomme og Hud- sygdomme.		Sinds- sygdomme.		Tilsammen.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	26	-	35	-	16	-	8	-	85	-
Akershus Strafanstalt	73	-	30	-	15	-	5	-	123	-
Trondhjems Strafanstalt . .	-	-	11	-	5	-	-	-	16	-
Strafanstalten for Kvinder .	-	27	-	36	-	7	-	1	-	71
Tilsammen	99	27	76	36	36	7	13	1	224	71
	126		112		43		14		295	

Sygeudgifterne. Totalbeløbet af Udgifter ved Sygebehandlingen har i Beretningsaaret udgjort:

Tabel XXXI b.	Sygeudgifter.	Deraf særskilt for Medikamenter.
	Kr.	Kr.
Bodsfængslet	¹⁾ 1904,02	309,04
Akershus Strafanstalt	²⁾ 3560,10	682,67
Trondhjems Strafanstalt	³⁾ 706,09	221,99
Strafanstalten for Kvinder	⁴⁾ 786,80	147,92
Tilsammen	6957,01	1361,62

¹⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining paa Sindssygeasyl Kr. 1259,63, for Fangers Forpleining paa Rigshospitalet og Sygehus Kr. 251,40 og til Forbindingssager m. v. Kr. 63,95. ²⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining paa Sindssygeasyl Kr. 1894,86 og for en Betjents og en Fanges Forpleining paa Rigshospitalet Kr. 99,00. ³⁾ Deraf til en Fanges Forpleining paa Sygehus Kr. 95,50. ⁴⁾ Deraf til sindssyge Fangers Forpleining paa Sindsygeasyl Kr. 68,80.

Resultatet af de i Budgetaaret udgaaede Fangers Veining fremgaar af følgende Tabel:

Tabel XXXI c.	Vundet i Vægt.	Tabt i Vægt.	Uforandret Vægt.
	pCt.	pCt.	pCt.
Bodsfængslet	39,8	56,2	4,0
Akershus Strafanstalt	31,7	50,0	18,3
Trondhjems Strafanstalt	46,4	39,0	14,6
Strafanstalten for Kvinder	48,8	50,0	1,2
Tilsammen	39,8	52,4	7,8

Sygeligheden blandt Strafanstalternes Opsynspersonale i Budget-aaret sees af følgende Tabel:

Tabel XXXI d.	Fra forrige aar.		Tilkomne i Aarets Løb.		Tilsammen.		Helbredede.		i Bedring.		Uhelbredede		Døde.		Tilbagebliggende ved Aarets Udgang.	
	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.	M.	K.
Bodsfængslet	1	-	22	-	23	-	23	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akershus Strafanstalt	2	-	80	-	82	-	81	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Trondhjems Strafanstalt	-	-	19	-	19	-	18	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Strafanstalten f. Kvinder	-	1	2	11	2	12	2	12	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	3	1	123	11	126	12	124	12	-	-	-	-	1	-	1	-
	4		134		138		136		-	-	-	-	1		1	

Foranstaaende er et Uddrag af Norges officielle Statistik, fjerde Række, No. 7: Beretning om Rigets Strafanstalter 1898 – 1899, hvortil forøvrigt henvises.

Riget er delt i 158 **Lægedistrikter**, hvoraf 6 Stadsfysikater. Desuden var i Finmarken ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt.

Medicinalpersonalet. 39 examinerede Læger udgik i Aarets Løb fra Universitetet. Ifølge Lægefortegnelsen for 1899 og dennes Tillæg var Antallet af autoriserede Læger ved Aarets Udgang 1 094, hvoraf 17 kvindelige. Efter Fradrag af 160 i Udlandet boende, eller hvis Opholdssted var ukjendt, var 566 eller 60,6 pCt. bosatte i Byerne og 368 eller 39,4 pCt. bosatte i Landdistrikterne. Ialt opføres 1 037 som bosatte i Norge, 57 i Udlandet (deraf 3 i forskellige Lande i Europa, 1 i Asien, 7 i Afrika, 45 i Nordamerika og 1 i Australien).

Af de her i Landet bosatte Læger var ifølge Lægefortegnelsen 1 Livmedikus, 13 Professorer, 2 Prosektorer og 1 Amanuensis ved Universitetet, 1 Sekretær ved det medicinske Fakultet, 1 Medicinaldirektør, 1 Kontorchef i Medicinaldirektoratet, 1 Direktør for det civile Veterinærvæsen, 6 Stadsfysici, 146 Distriktslæger¹⁾, 2 Berglæger (deraf 1 tillige Distriktslæge), 3 var Direktører og 3 Reservelæger ved Statens Sindssygeasyler, 1 Direktør for Tuberkulosesanatorium, 1 Læge ved Kriminalasylet (tillige Bestyrer af et kommunalt Sindssygeasyl), 9 Læger ved kommunale eller private Asyler. Ved Røgshospitalet var ansat 1 Direktør, 9 Overlæger, 5 Reservelæger og 5 Assistenten ved enkelte Hospitalsafdelinger og det patologisk-anatomiske Institut. 1 var Overlæge for den spedalske Sygdom og 2 Læger ved Stiftelser for Spedalske. Ved Fødselsstiftelserne var ansat 2 Overlæger (deraf 1 Professor) og 2 Reservelæger. Ved Strafanstalterne var 3 Læger ansatte. 45 opføres som Læger ved Amtssygehuse, kommunale eller andre Sygehuse (deriblandt flere Distriktslæger), 1 som Direktør for Kristiania

¹⁾ Ved Fortegnelsens Udgivelse var en Del Distriktslægeembeder ubesatte.

Bys Sygehus, 2 som Sundhedsinspektører, 2 som Politilæger, 22 som By- eller Kommunelæger i Byerne og 8 som Læger ved Bad eller Sanatorier.

I Armeens Sanitet: 1 Generalmajor, 1 Oberst, 1 Oberstløjtnant, 7 Majorer, 37 Kapteiner og 16 faste Premierløjtnanter.

I Marinens Sanitet: 1 Kommandørkaptein, 6 Kapteiner og 4 faste Premierløjtnanter.

688 Læger opføres uden nogen fast Ansættelse og 2 havde civilt Embede udenfor Lægestanden¹⁾.

Antallet af **Apothek** (og Filialer) i Virksomhed ved Aarets Udgang var 125, hvoraf 36 med reelt og 89 med personligt Privilegium, deraf 1 givet Righospitalet som saadant. 6 Apothek havde Filial.

Apothekenes Fordeling paa Lægedistrikterne sees af Tabel I, og Tabel XXXII (Side 68* og flg.) giver en Oversigt over det ved Landets Apothek fungerende Personale, forsaavidt herom haves Oplysning.

I 1899 underkastede 30 sig Apothekerexamen.

Af **Tandlæger** var der ifølge Fortegnelsen over Læger, Tandlæger og Dyrslæger i Norge i 1899 ialt 199. For 194 er deres Bopæl i Lægedistrikterne kjendt, se Tabel I.

Af **Jordmødre** udexamineredes 57, deraf ved Jordmoderskolen i Kristiania 44, ved Jordmoderskolen i Bergen 13. Jordmødrenes Antal var efter Embedslægernes Opgaver 1098, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Hjælpevaccinatorernes Antal var efter Distriktslægernes Opgaver 703, hvis Fordeling paa Amter og Lægedistrikter sees af Tabel I.

Følgende Kommuner erholdt i 1899 kongelig Approbation paa **Sundhedsforskrifter** eller Tillæg til og Forandringer i saadanne:

Foldereid Herred (Nordre Trondhjems Amt) 25de Januar.

Nordre Odalen Herred (Hedemarkens Amt) 25de Februar.

Sande Herred (Jarlsberg og Larvik Amt) 25de Februar.

Grip Herred (Romsdals Amt) 25de Februar.

Mo Herred (Nordlands Amt) 25de Februar.

Bremanger Herred (Nordre Bergenhus Amt) 19de April.

Maasø Herred (Finmarkens Amt) 19de April.

Moss Herred (Smaalenenes Amt) 17de Juni.

Buksnes Herred (Nordlands Amt) 17de Juni.

Gol Herred (Buskerud Amt) 17de August.

Lillestrøm Bygningsskommune (Akershus Amt) 4de November.

Arendal Kjøbstad (Nedenes Amt) 4de November.

Jøssund Herred (Søndre Trondhjems Amt) 4de November.

Farsund Ladested (Lister og Mandal Amt) 16de December.

Østerrisør Kjøbstad (Nedenes Amt) 23de December.

Desuden er dels under 28de Oktober, dels under 2den December 1899 for følgende Herreder vedtaget Forskrifter til Forebyggelse af ondartede, smitsomme Sygdomme i Overensstemmelse med Justitsdepartementets Udkast af 26de April 1899 (se Anhanget Side 307) for:

¹⁾ Ovenfor er flersteds samme Læge opført under forskellige Stillinger.

Raade, Skiptvet, Vaaler, Hvaler, Eidsberg, Moss og
Hobøl (Smaalenenes Amt);
Hemsedal, Modum, Nedre Eker, Øvre Eker, Hole, Aadalen
og Gol (Buskerud Amt);
Hof, Strømmen, Borre, Vaale og Sem (Jarlsberg og Larvik Amt);
Vardal og Østre Toten (Kristians Amt);
Fyresdal, Vinje, Mo, Saude, Bø, Drangedal, Sannikedal
og Skaatø (Bratsberg Amt);
Aamli, Vegaarsheien, Froland, Landvig, Høivaag,
Fjære, Barbu, Gjerstad, Dybvaag, Evje, Vestre Moland
og Birkenes (Nedenes Amt);
Randøssund, Herred, Spind, Nordre Undal, Vanse, Øvrebø
og Søgne (Lister og Mandal Amt);
Avaldsnes, Hetland, Aakre, Varhaug og Skudenes
(Stavanger Amt);
Sund, Fjeld, Askøen, Fane, Bruvik og Fjelberg (Søndre
Bergenhus Amt);
Leikanger, Balestrand, Gulen og Vevring (Nordre Bergen-
hus Amt);
Vestnes, Rindalen og Stangvik (Romsdals Amt);
Aa, Rissen og Agdenes (Søndre Trondhjems Amt);
Grong (Nordre Trondhjems Amt);
Skjerstad og Gildeskaal (Nordlands Amt);
Tromsøssundet (Tromsø Amt).

Apothek og Personale.
Des pharmacies et de leur personnel.

	Tabel XXXII. Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- centisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
I.	Kristiania:							
	Elefanten	1	-	1	-	3	1	-
	Svanen	1	-	-	1	6	-	-
	Løven	-	1	-	1	3	1	-
	Rigshospitalets Apothek	-	¹⁾ 1	1	-	6	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	3	1	-
	Nordstjernen	-	1	1	-	5	-	1
	Falken	-	1	1	-	2	1	1
	Hygiea	-	1	-	1	3	-	-
	Oslo Apothek	-	1	1	-	2	1	-
	Grünerløkkens Apothek	-	1	1	-	4	-	-
	Orion	-	1	1	-	4	-	-
	Idun	-	1	1	-	3	-	-
	Jernb.torvets Apothek	-	1	1	-	5	-	-
	Kronen	-	1	1	-	4	-	-
	Uranienborg Apothek	-	1	1	-	3	-	1
	Hebe	-	1	1	-	3	-	-
	Bien	-	1	1	-	2	-	1
	Molekkens Apothek	-	1	1	-	2	-	1
	Flora	-	1	1	-	2	1	-
II.	Akershus Amt:							
	Sandviken	-	1	1	-	2	-	-
	Lillestrøm	-	1	1	1	1	-	-
	Eidsvold	-	1	1	-	1	-	1
	Drøbak	1	-	1	-	1	-	-
III.	Smaalenenes Amt:							
	Moss:							
	Elefanten	1	-	1	-	1	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Fredriksstad:							
	Vestsidens Apothek	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	1	-	1	-
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	2
	Filial i Selbak	-	1	-	1	-	-	-
	— Græsvik	-	1	-	1	-	-	-
	Sarpsborg	-	1	-	1	1	-	1
	Fredrikshald:							
	Svanen	-	1	1	-	1	1	-
	Ørnen	-	1	1	-	2	-	1
	Filial i Tistedalen	-	1	-	1	-	-	-
IV.	Buskerud Amt:							
	Drammen:							
	Brageres	1	-	1	-	2	1	1
	Strømsø	-	1	-	1	2	-	-
	Ørnen	-	1	1	-	-	1	-

¹⁾ Ifølge kgl. Resolut. af 4de December 1856 har Rigshospitalet som saadant Ret til at drive et Apothek.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.).	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- ceutisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
	Hønefoss	1	-	1	-	2	-	-
	Hougsund i Øvre Eker	-	1	1	-	-	1	1
	Kongsberg	1	-	1	-	1	-	1
	Hallingdals Apothek	-	1	1	-	-	-	1
V.	Jarlsberg og Larvik Amt:							
	Horten.....	-	1	1	-	2	-	-
	Tønsberg:							
	Løven	1	-	-	1	1	1	-
	Svanen	-	1	1	-	2	-	1
	Svelviken	-	1	1	-	-	-	1
	Holmestrand.....	1	-	1	-	1	-	1
	Sandefjord	-	1	-	1	1	1	-
	Larvik: Ørnen.....	1	-	1	-	2	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	1
VI.	Hedemarkens Amt:							
	Kongsvinger.....	1	-	1	-	1	-	1
	Hamar: Svanen	-	1	1	-	1	-	1
	Løven	-	1	1	-	1	1	1
	Ringsaker	-	1	1	-	-	1	-
	Elverum.....	-	1	1	-	2	-	-
	Tønset	-	1	1	-	-	1	1
VII.	Kristians Amt:							
	Gran.....	-	1	1	-	1	-	-
	Valdres Apothek.....	-	1	1	-	-	1	1
	Totens Apothek	-	1	-	1	-	1	1
	Gjøvik	-	1	1	-	1	1	-
	Lillehammer	1	-	1	-	1	1	1
VIII.	Bratsberg Amt:							
	Skien:							
	Svanen	1	-	1	-	2	1	-
	Skien nye Apothek ..	-	1	1	-	2	-	1
	Porsgrund.....	1	-	1	-	1	-	1
	Brevik	1	-	-	1	-	-	1
	Filial i Langesund.....	-	1	-	1	-	-	1
	Kragerø.....	1	-	1	-	1	1	1
	Ulefoss	-	1	1	-	1	-	2
	Filial i Kviteseid	-	1	-	1	-	-	2
	Notodden	-	1	1	-	1	-	1
IX.	Nedenes Amt:							
	Østerrisør	1	-	1	-	1	-	1
	Tvedestrand	-	1	-	1	-	1	-
	Arendal:							
	Løven	1	-	1	-	2	-	1
	Svanen	-	1	1	-	2	-	-
	Grimstad	1	-	1	-	1	1	-
	Lillesand	-	1	1	-	2	-	-

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.).	Privilegium.		Personalet.					
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farma- centisk Kandidat.	Farmaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.	
X.	Lister og Mandal Amt: Kristiansand:								
	Løven	1	-	1	-	2	-	-	
	Elefanten	1	-	-	1	1	1	-	
	Mandal	1	-	-	1	1	-	1	
	Farsund	-	1	-	1	-	-	1	
	Flekkefjord	1	-	1	-	-	1	1	
XI.	Stavanger Amt:								
	Egersund	-	1	-	1	-	1	1	
	Sandnes	-	1	1	-	1	-	1	
	Stavanger:								
	Hygiea	1	-	1	-	2	-	2	
	Hjorten	-	1	1	-	1	-	1	
	Svanen	-	1	-	1	1	1	2	
	Kopervik	-	1	1	-	-	1	2	
	Haugesund:								
	Løven ¹⁾	-	1	1	-	1	1	2	
	Havfruen	-	1	1	-	1	1	2	
XII.	Søndre Bergenhus Amt:								
	Vossevangen	-	1	1	-	1	-	1	
XIII.	Bergen:								
	Løven	1	-	1	-	2	1	-	
	Svanen	1	-	1	-	7	-	-	
	Elefanten	-	1	-	1	3	-	-	
	Hjorten	-	1	1	-	2	-	-	
	Nordstjernen	-	1	-	1	2	1	-	
	Ørnen	-	1	1	-	3	-	-	
XIV.	Nordre Bergenhus Amt:								
	Lærdalsøren	-	1	-	1	-	-	1	
	Florø	-	1	-	1	-	-	2	
XV.	Romsdals Amt:								
	Volden	-	1	1	-	-	1	1	
	Aalesund:								
	Nordstjernen	-	1	1	-	1	-	2	
	Svanen	1	-	1	-	1	1	1	
	Molde	1	-	1	-	1	1	1	
	Kristiansund:								
	Løven	1	-	1	-	1	1	} 3	
	Filial paa Nordlandet	-	1	-	1	-	-		
	Svanen	-	1	1	-	1	-		

¹⁾ Apotheket blev lukket den 1ste December 1899.

Apothek og Personale.

	Tabel XXXII (Forts.). Amt.	Privilegium.		Personalet.				
		reelt.	personligt.	Apotheker.	Autoriseret Provisor.	Farna- centisk Kandidat.	Farnaceut uden Apothe- kerexamen.	Discipel.
XVI.	Søndre Trondhjems Amt:							
	Trondhjem:							
	Løven	1	-	-	1	2	1	1
	Svanen	1	-	1	1	3	-	1
	Hjorten	-	1	-	1	2	-	1
	Ørnen	-	1	1	-	1	1	1
	Røros	1	-	1	-	1	1	-
	Orkedalsøren	-	1	1	-	1	-	1
XVII.	Nordre Trondhjems Amt:							
	Stjørdalen	-	1	1	-	1	-	-
	Levanger	1	-	1	-	1	-	2
	Stenkjær	1	-	1	-	1	-	1
	Namsos	-	1	1	-	1	-	2
XVIII.	Nordlands Amt:							
	Mosjøen	-	1	1	-	-	1	1
	Brønnø	-	1	1	-	-	1	1
	Bodø	1	-	1	-	3	-	-
	Kabelvaag	-	1	1	-	1	1	-
	Stokmarknes	-	1	1	-	1	-	1
XIX.	Tromsø Amt:							
	Harstad	-	1	1	-	1	-	-
	Tromsø:							
	Renen	-	1	1	-	1	-	-
	Svanen	-	1	1	-	1	1	2
XX.	Finmarkens Amt:							
	Hammerfest	-	1	1	-	1	-	1
	Vardø	-	1	1	-	1	-	-
	Vadsø	-	1	1	-	-	1	1
	Tilsammen	36	89	96	32	180	48	84

Syfilis paa Syge-

La syphilis dans

Tabel XXXIII.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsanimen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Hudsygeafdeling . . .	42	13	29	188	80	108	230	93	137	149	59	90
Kristiania Bys Sygehus ¹⁾ . . .	50	24	26	187	94	93	237	118	119	154	76	78
Kristiania Garnisons — . . .	—	—	—	6	6	—	6	6	—	4	4	—
Moss Bys — . . .	—	—	—	3	2	1	3	2	1	3	2	1
Smaalenees Amts — ²⁾ . . .	7	2	5	14	5	9	21	7	14	14	4	10
Fredriksstad Bys — ³⁾ . . .	—	—	—	11	5	6	11	5	6	11	5	6
Drammens — — . . .	3	1	2	9	5	4	12	6	6	5	3	2
Karl Johansværens — . . .	—	—	—	8	8	—	8	8	—	8	8	—
Jarlsberg og Larvik Amts — . . .	1	—	1	24	11	13	25	11	14	21	8	13
Hedemarkens — — . . .	5	1	4	8	3	5	13	4	9	10	3	7
Kristians Amts — — . . .	1	—	1	3	1	2	4	1	3	2	1	1
Bratsberg — — . . .	1	—	1	11	2	9	12	2	10	11	2	9
Østerrisør Bys — — . . .	1	1	—	—	—	—	1	1	—	1	1	—
Tvedestrand Bys — — . . .	—	—	—	2	1	1	2	1	1	2	1	1
Arendal Bys — — . . .	1	—	1	9	4	5	10	4	6	10	4	6
Lister og Mandal Amts — — . . .	1	—	1	7	3	4	8	3	5	7	3	4
Kristiansand Bys — — . . .	2	2	—	11	8	3	13	10	3	11	9	2
Mandal Bys — — . . .	—	—	—	1	1	—	1	1	—	—	—	—
Stavanger Amts — — . . .	—	—	—	4	1	3	4	1	3	2	—	2
— Bys — — . . .	3	1	2	25	8	17	28	9	19	23	8	15
Bergens — — ⁴⁾ . . .	6	4	2	98	40	58	104	44	60	76	36	40
Romsdals Amts — — . . .	1	—	1	10	4	6	11	4	7	3	—	3
Aalesund kommunale — — . . .	—	—	—	1	1	—	1	1	—	1	1	—
Trondhjem Bys — ⁵⁾ . . .	3	2	1	58	22	36	61	24	37	52	20	32
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn	6	2	4	14	4	10	20	6	14	18	6	12
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos . . .	1	—	1	6	1	5	7	1	6	6	1	5
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug . . .	2	—	2	18	7	11	20	7	13	18	6	12
— — — Bodø . . .	4	2	2	10	3	7	14	5	9	11	4	7
— — — Buksnes . . .	2	1	1	5	—	5	7	1	6	7	1	6
— — — Stokmarknes . . .	1	—	1	5	1	4	6	1	5	3	1	2
Tromsø Amts Sygehus i Tromsø . . .	—	—	—	9	1	8	9	1	8	5	—	5
Finmarkens — — i Hammerfest . . .	—	—	—	8	5	3	8	5	3	8	5	3
— — — Vardø . . .	2	—	2	11	5	6	13	5	8	11	4	7
— — — Vadsø . . .	2	1	1	2	—	2	4	1	3	4	1	3
Sum ⁶⁾ . . .	148	57	91	786	342	444	934	399	535	671	287	384

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 43, deraf 20 Mænd, 23 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 1 Mand. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 3 Mænd. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 49 Mænd, 90 Kvinder.

husene i 1899.

les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform for indkomne Tilfælde.				Antallet af For- pleinings- dage.	Middeltal af For- pleinings- dage for hver Udskreven.
i Bedring.			uhelbredede.									primær.	kon- stitutio- nel.	heredi- tær.	uop- givet.		
Fils.	Md.	Kv.	Fils.	Md.	Kv.	Fils.	Md.	Kv.	Fils.	Md.	Kv.						
26	17	9	6	3	3	11	4	7	38	10	28	11	148	29	-	13340	69,5
32	18	14	14	6	8	3	-	3	34	18	16	8	171	8	-	14008	69,0
1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	3	3	-	-	165	33,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	177	59,0
1	-	1	1	1	-	-	-	-	5	2	3	1	12	1	-	1574	98,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	-	-	1149	104,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	3	4	-	7	2	-	1487	297,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	-	-	200	25,0
-	-	-	2	2	-	1	-	1	1	1	-	-	23	1	-	1545	64,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	2	1	7	-	-	1037	103,7
-	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	3	-	-	445	148,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	9	-	-	759	69,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	49	49,0
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	-	-	637	63,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	5	-	-	474	67,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	3	8	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	4	-	-	240	120,0
-	-	-	1	1	-	4	-	4	-	-	-	4	21	-	-	1727	61,7
11	3	8	1	-	1	1	1	-	15	4	11	9	85	4	-	5038	56,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	4	4	-	10	-	-	556	185,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	65	65,0
1	1	-	1	-	1	1	1	-	6	2	4	-	58	-	-	4090	74,4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	14	-	-	1032	57,3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	6	-	-	479	79,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	18	-	-	883	49,1
1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	2	-	10	-	-	883	73,6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	3	-	5	-	-	1238	412,7
-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	3	-	9	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6	-	-	342	42,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	1	-	11	-	-	856	77,8
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	195	48,7
74	42	32	26	13	13	22	6	16	141	51	90	52	689	45	-	54670	68,9

ige Aarsliste tilbageliggende 6, deraf 1 Mand, 5 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 4, deraf 2 Mænd, 2 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 139,

Tabel over Tilfælde af Sindssyg-

Mouvement des aliénés

Tabel XXXIV.	Tilbageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets Afdelinger	1	-	1	4	3	1	5	3	2	2	1	1
Kristiania Bys Sygehus	4	1	3	25	10	15	29	11	18	-	-	-
Diakonisseanstaltens —	1	-	1	7	1	6	8	1	7	1	-	1
Akers kommunale —	1	1	-	7	2	5	8	3	5	1	1	-
Moss Bys —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Smaalenenes Amts —	2	-	2	7	4	3	9	4	5	1	1	-
Fredriksstad Bys —	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Fredrikshald —	1	1	-	8	7	1	9	8	1	2	2	-
Karl Johansværns —	-	-	-	2	2	-	2	2	-	-	-	-
Jarlsberg og Larvik Amts Sygehus	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Hedemarkens —	1	-	1	3	-	3	4	-	4	1	-	1
Kristians Amts Sygehus	¹⁾ 12	4	8	34	22	12	46	26	20	6	4	2
Østerrisør Bys —	-	-	-	2	2	-	2	2	-	-	-	-
Arendal —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Grimstad —	-	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-
Kristiansand —	-	-	-	1	-	1	1	-	1	-	-	-
Stavanger Amts Sygehus	-	-	-	5	2	3	5	2	3	-	-	-
— Bys —	²⁾ 1	1	-	26	15	11	27	16	11	2	1	1
Bergens —	-	-	-	3	2	1	3	2	1	1	1	-
Trondhjem —	³⁾ 1	-	1	17	10	7	18	10	8	2	-	2
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	-	-	-	2	1	1	2	1	1	-	-	-
Nordlands Amts Sygehus i Alsta- haug	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Nordlands Amts Sygehus i Bodø....	-	-	-	5	5	-	5	5	-	3	3	-
Tromsø — — i Tromsø .	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1	1	-
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest	-	-	-	4	4	-	4	4	-	3	3	-
Finmarkens Amts Sygehus i Vadsø .	-	-	-	1	-	1	1	-	1	1	-	1
Tilsammen	⁴⁾ 25	8	17	171	96	75	196	104	92	28	19	9
Fiskesygehus i Skjervø	-	-	-	2	2	-	2	2	-	1	1	-
Sum	⁴⁾ 25	8	17	173	98	75	198	106	92	29	20	9

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 15, deraf 5 Mænd og 10 Kvinder. ²⁾ Ifølge tilbageliggende 1 Kvinde. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 29, deraf 10 Mænd og

dom, behandlede paa Sygehus.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbageliggende ved Aarets Slutning.			Sygdomsform hos de Indkomne:											
i Bedring.			uhelbredede.									Melancholia.	Mania.	Amentia.	Dementia.	Paranoia.	Insania.	Epilepsia.	Hypochondria.	Idiotismus.	Uopgivet.		
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.												
1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	-	
2	-	2	20	9	11	2	-	2	5	2	3	-	1	-	2	3	-	1	1	17	-		
-	-	-	5	1	4	1	-	1	1	-	1	2	1	-	4	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	5	2	3	1	-	1	1	-	1	1	-	6	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
4	1	3	1	1	1	1	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7		
-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-		
3	2	1	3	3	-	-	-	-	1	1	-	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-		
1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3		
10	7	3	16	9	7	1	1	-	13	5	8	8	5	-	8	4	-	3	6	-	-		
-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	4	1	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-		
8	6	2	16	9	7	-	-	-	1	-	1	5	1	-	1	-	17	2	-	-	-		
1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
3	3	-	12	7	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17		
1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	2	-	-	2	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1		
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
35	22	13	99	50	49	7	2	5	27	11	16	32	12	1	27	4	31	2	8	7	47		
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		
-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-		
35	22	13	100	51	49	7	2	5	27	11	16	33	13	1	27	4	31	2	8	7	47		

forrige Aarsliste tilbageiggende 2, deraf 1 Mand og 1 Kvinde. *) Ifølge forrige Aarsliste 19 Kvinder.

Antal af de paa Syge-

Mouvement des malades

Tabel XXXV.	Tilbageiggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Rigshospitalets medicinske Afdelinger	118	61	57	1044	526	518	1162	587	575	424	230	194
— chirurgiske —	100	62	38	1029	649	380	1129	711	418	608	384	224
— Hudsyge- Afdeling ..	68	24	44	412	192	220	480	216	264	327	143	184
— Øien- — ¹⁾	19	7	12	306	187	119	325	194	131	187	110	77
— Afd. for Øre-, Strube-, Næse- og Svælgsygdomme	21	6	15	192	110	82	213	116	97	115	59	56
— Børneafdeling	38	18	20	204	113	91	242	131	111	91	45	46
— Nerveafdeling	22	14	8	66	42	24	88	56	32	20	9	11
Rigshospitalets Afdelinger tilsammen	386	192	194	3253	1819	1434	3639	2011	1628	1772	980	792
Fødselsstiftelsens gynækologiske Afd.	8	-	8	168	-	168	176	-	176	146	-	146
— Børne- —	-	-	-	21	-	21	21	-	21	18	-	18
Kristiania Bys Sygehus Afdeling A	85	49	36	842	487	355	927	536	391	514	289	225
— — — — B	81	1	80	580	21	559	661	22	639	351	16	335
— — — — C	49	49	-	449	436	13	498	485	13	170	159	11
— — — — paa Grønland	71	-	71	133	-	133	204	-	204	5	-	5
— — — — Bellevue	40	18	22	141	78	63	181	96	85	3	2	1
— — — — ved Trond- hjemsveien ..	34	34	-	121	121	-	155	155	-	36	36	-
— — — — ²⁾ paa Blegøen	21	12	9	58	23	35	79	35	44	33	17	16
— — — — Sorgenfri	53	53	-	477	477	-	530	530	-	286	286	-
Kristiania Bys Sygehus ialt	434	216	218	2801	1643	1158	3235	1859	1376	1398	805	593
Diakonisseanstaltens Sygehus ³⁾	58	8	50	547	157	390	605	165	440	313	91	222
Kristiania Garnisons —	2	2	-	218	218	-	220	220	-	204	204	-
Akers kommunale — ⁴⁾	29	14	15	115	60	55	144	74	70	54	38	16
Moss Bys —	6	3	3	69	39	30	75	42	33	42	24	18
Smaalenenes Amts — ⁵⁾	13	5	8	60	37	23	73	42	31	34	19	15
Fredriksstad Bys — ⁶⁾	8	6	2	97	51	46	105	57	48	66	37	29
Fredrikshald — — ⁷⁾	16	8	8	149	102	47	165	110	55	110	78	32
Drammen — — ⁸⁾	35	23	12	363	229	134	398	252	146	284	187	97
Karl Johansværns —	-	-	-	202	200	2	202	200	2	177	177	-
Jarlsberg og Larvik Amts —	15	9	6	221	117	104	236	126	110	142	70	72
Hedemarkens — —	9	2	7	66	30	36	75	32	43	29	10	19
Hamar Bys — —	7	4	3	54	38	16	61	42	19	39	27	12
Ringsaker kommunale —	8	-	8	48	17	31	56	17	39	30	7	23
Furnes «Sygehjem» —	8	2	6	18	9	9	26	11	15	3	-	3
Kristians Amts —	23	7	16	121	78	43	144	85	59	41	23	18
Bratsberg — — ⁹⁾	24	12	12	217	123	94	241	135	106	150	90	60
Østerrisor Bys —	3	1	2	22	12	10	25	13	12	9	6	3
Tvedestrand — —	-	-	-	10	4	6	10	4	6	7	2	5
Arendal — —	4	1	3	57	31	26	61	32	29	36	20	16
Grimstad — —	1	-	1	40	27	13	41	27	14	23	16	7
Lister og Mandal Amts —	6	3	3	86	52	34	92	55	37	65	37	28
Kristiansand Bys —	21	13	8	169	93	76	190	106	84	120	69	51

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 23, deraf 11 Mænd og 12 Kvinder. ²⁾ Ifølge tilbageiggende 58, deraf 10 Mænd og 48 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 26, 7 Kvinder. ⁶⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 12, deraf 10 Mænd og 2 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge tilbageiggende 33, deraf 21 Mænd og 12 Kvinder. ⁹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 22,

husene behandlede Syge.

dans les hôpitaux.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
304	140	164	132	66	66	179	92	87	123	59	64	17,2	112,2	39,4	17,3	40972
261	175	86	85	43	42	87	57	30	88	52	36	8,4	106,8	37,4	10,8	38999
51	40	11	10	5	5	15	7	8	77	21	56	3,7	70,3	63,6	19,8	25647
94	58	36	24	15	9	-	-	-	20	11	9	-	23,7	28,3	4,3	8650
48	29	19	17	11	6	14	8	6	19	9	10	7,2	21,0	39,5	9,2	7663
53	35	18	24	11	13	38	25	13	36	15	21	18,4	36,7	65,1	21,8	13419
23	17	6	19	11	8	3	2	1	23	17	6	4,6	22,4	125,9	10,5	8163
834	494	340	311	162	149	336	191	145	386	184	202	10,3	393,1	44,2	15,1	143513
11	-	11	8	-	8	6	-	6	5	-	5	3,5	10,6	22,5	-	3956
2	-	2	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4,8	1,0	18,0	-	378
115	75	40	99	59	40	86	51	35	113	62	51	10,6	103	46,3	-	37674
110	-	110	43	1	42	85	3	82	72	2	70	14,4	81	50,1	-	29503
136	134	2	52	52	-	82	82	-	58	58	-	18,6	58	47,9	-	21084
47	-	47	19	-	19	63	-	63	70	-	70	47,0	69	189,0	-	25322
33	18	15	17	13	4	86	43	43	42	20	22	61,9	43	113,3	-	15744
40	40	-	22	22	-	24	24	-	33	33	-	19,7	27	81,9	-	9997
11	3	8	15	5	10	-	-	-	20	10	10	-	27	167,8	-	9906
155	155	-	19	19	-	13	13	-	57	57	-	2,8	42	32,0	-	15141
647	425	222	286	171	115	439	216	223	465	242	223	15,9	450	59,3	-	164371
78	19	59	76	21	55	82	22	60	56	12	44	15,0	60,4	40,2	5,1	22055
8	8	-	-	-	-	1	1	-	7	7	-	0,5	10,1	17,3	17,2	3678
26	12	14	10	5	5	42	17	25	12	2	10	31,8	-	-	-	-
7	3	4	1	-	1	16	10	6	9	5	4	24,2	8,5	46,7	12,9	3084
11	2	9	4	2	2	13	13	-	11	6	5	21,0	18,0	106,2	-	6586
14	10	4	5	3	2	13	4	9	7	3	4	13,3	11,5	43,1	21,6	4219
13	6	7	9	6	3	21	12	9	12	8	4	13,7	12,3	29,4	15,9	4504
22	16	6	21	13	8	28	17	11	43	19	24	7,9	42,4	43,6	4,7	15490
14	13	1	4	4	-	6	5	1	1	1	-	3,0	9,1	16,6	13,5	3331
26	13	13	32	26	6	23	10	13	13	7	6	10,3	23,1	37,8	15,0	8439
6	4	2	10	4	6	10	4	6	20	10	10	18,2	15,6	103,7	15,7	5702
7	6	1	-	-	-	9	7	2	6	2	4	16,4	8,1	53,5	22,9	2943
14	7	7	-	-	-	6	1	5	6	2	4	12,0	7,6	55,6	-	2782
7	5	2	1	1	-	5	2	3	10	3	7	31,2	8,5	194,4	10,6	3111
31	23	8	23	14	9	22	13	9	27	12	15	18,8	32,0	99,9	7,1	11686
36	19	17	8	4	4	24	12	12	23	10	13	11,0	28,2	47,2	15,2	10293
5	2	3	2	2	-	4	1	3	5	2	3	20,0	5,2	94,3	12,5	1886
1	1	-	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
11	5	6	2	2	-	6	3	3	6	2	4	11,0	8,1	53,5	30,0	2942
9	5	4	4	3	1	3	2	1	2	1	1	7,7	3,2	29,6	-	1155
11	7	4	6	5	1	4	4	-	6	2	4	4,7	13,6	57,7	10,8	4967
14	6	8	5	3	1	26	10	16	26	18	8	15,9	-	-	-	-

forrige Aarsliste tilbageiggende 21, deraf 10 Mænd og 11 Kvinder. ³⁾ Ifølge forrige Aarsliste deraf 10 Mænd og 16 Kvinder. ⁵⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 10, deraf 3 Mænd og forrige Aarsliste tilbageiggende 13, deraf 7 Mænd og 6 Kvinder. ⁸⁾ Ifølge forrige Aarsliste til- deraf 11 Mænd og 11 Kvinder.

Antal af de paa Syge-

Tabel XXXV (Forts.).	Til- bageliggende fra det forrige Aar.			Indkomne.			Tilsammen Behandlede.			helbredede.		
	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.
Mandal Bys Sygehus	3	2	1	102	49	53	105	51	54	51	24	27
Stavanger Amts — ¹⁾	18	4	14	92	59	33	110	63	47	42	25	17
— Bys — ²⁾	64	30	34	701	328	373	765	358	407	462	210	252
Haugesund — —	7	1	6	72	45	27	79	46	33	45	26	19
Bergens (kom.) Sygehus medicinske Af- deling	47	28	19	506	254	252	553	282	371	341	171	170
— — — chirurgiske Af- deling	26	14	12	607	299	308	633	313	320	400	182	218
— — — Afdeling paa Lungegaarden	35	14	11	248	141	107	283	155	128	129	79	50
Bergens Bys Sygehus tilsammen ³⁾	108	56	52	1361	694	667	1469	750	719	870	432	438
Romsdals Amts Sygehus	12	6	6	149	78	71	161	84	77	82	40	42
Aalesunds kommunale — ⁴⁾	3	2	1	30	16	14	33	18	15	14	8	6
Trondhjem Bys —	70	33	37	829	462	367	899	495	404	451	226	225
Nordre Trondhjems Amts Sygehus i Skogn ⁵⁾	32	10	22	332	175	157	364	185	179	275	141	134
Nordre Trondhjems Amts Sygehus ved Namsos	25	17	8	200	99	101	225	116	109	142	72	70
Nordlands Amts Sygehus i Alstahaug	16	6	10	300	138	162	316	144	172	178	74	104
— — — Bodø	15	8	7	143	81	62	158	89	69	94	52	42
— — — Buksnes	19	10	9	296	201	95	315	211	104	233	161	72
— — — Stokmark- nes ⁶⁾	10	6	4	87	51	36	97	57	40	58	30	28
Sulitjelma — — — Tromsø ⁷⁾	3	3	-	63	57	6	66	60	6	59	54	5
Tromsø — — — Tromsø ⁷⁾	44	22	22	238	136	102	282	158	124	185	100	85
Karlsø kommunale —	2	2	-	12	6	6	14	8	6	8	4	4
Finmarkens Amts Sygehus i Hammer- fest ⁸⁾	23	15	8	265	220	45	288	235	53	186	158	28
— — — Vardø	37	24	13	374	276	98	411	300	111	338	255	83
— — — Vadso ⁹⁾	13	8	5	109	81	28	122	89	33	86	60	26
Tilsammen ¹⁰⁾	1648	796	852	14947	8438	6509	16595	9234	7361	9171	5169	4002
Fiskesygehus i Værø	-	-	-	17	17	-	17	17	-	8	8	-
— — Stene	-	-	-	82	81	1	82	81	1	61	61	-
— — Reine	-	-	-	66	66	-	66	66	-	61	61	-
— — Henningsvær	-	-	-	65	65	-	65	65	-	63	63	-
— — Kabelvaag	-	-	-	84	83	1	84	83	1	71	71	-
— — Skraaven	-	-	-	43	43	-	43	43	-	34	34	-
— — Skjervø	1	1	-	26	19	7	27	20	7	15	11	4
— — Hasvaag (Loppen)	-	-	-	4	4	-	4	4	-	1	1	-
— — Gamvik (Tanen)	-	-	-	27	27	-	27	27	-	17	17	-
Tilsammen	1	1	-	414	405	9	415	406	9	331	327	4
Sum ¹¹⁾	1649	797	852	15361	8843	6518	17010	9640	7370	9502	5496	4006

¹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 19, deraf 5 Mænd og 14 Kvinder. ²⁾ Ifølge forrige liggende 68, deraf 38 Mænd og 30 Kvinder. ⁴⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 3 Mænd. liste tilbageliggende 9, deraf 6 Mænd og 3 Kvinder. ⁷⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 43, deraf ⁹⁾ Ifølge forrige Aarsliste tilbageliggende 12, deraf 7 Mænd og 5 Kvinder. ¹⁰⁾ Ifølge forrige Aars- liggende 1597, deraf 774 Mænd og 823 Kvinder.

husene behandlede Syge.

Udgaaede						Døde.			Tilbage- liggende ved Aarets Slutning.			Mortali- tets- procent til samtlige Ud- gaaede.	Dagligt Middel- belæg.	Antal Forplei- ningsdage for hver Ud- skreven.	Udgift til Medicin for hver Syg i Døgnet. Øre.	Antallet af Forplei- nings- dage.
i Bedring.			uhelbredede.													
Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.	Tils.	Md.	Kv.					
30	15	15	10	4	6	10	6	4	4	2	2	9,9	-	-	-	-
31	19	12	9	4	5	9	6	3	19	9	10	9,9	16,4	65,8	13,9	5990
94	51	43	58	30	28	67	32	35	84	35	49	9,8	72,3	38,7	10,3	26380
19	12	7	2	2	-	9	3	6	4	3	1	12,0	6,6	32,0	50,1	2400
90	43	47	53	29	24	69	39	30	-	-	-	12,5	41,0	27,0	-	14963
118	71	47	33	17	16	34	22	12	48	21	27	5,8	55,7	34,8	-	20334
39	18	21	26	9	17	39	21	18	50	28	22	17,0	57,1	80,6	-	20848
247	132	115	112	55	57	142	82	60	98	49	49	10,4	153,8	41,0	19,7	56145
17	11	16	20	15	5	15	10	5	17	8	9	10,4	16,4	41,7	17,6	6004
6	3	3	5	3	2	5	2	3	3	2	1	16,6	2,9	35,8	-	1075
214	134	80	69	40	29	86	47	39	79	48	31	10,5	88,2	39,2	16,1	32182
16	11	5	10	9	1	24	8	16	39	16	23	7,4	40,8	45,8	11,5	14885
34	19	15	10	5	5	17	11	6	22	9	13	8,4	30,2	54,3	7,3	11015
78	39	39	25	14	11	12	7	5	23	10	13	4,1	24,2	30,1	19,1	8825
22	14	8	9	5	4	16	9	7	17	9	8	11,3	19,2	49,7	-	7007
32	20	12	15	9	6	13	9	4	22	12	10	4,4	29,4	36,7	18,8	10740
6	5	1	2	2	-	15	11	4	16	9	7	18,5	18,6	84,0	-	6799
5	4	1	-	-	-	1	1	-	1	1	-	1,5	3,6	20,3	-	1322
14	10	4	7	5	2	28	14	14	48	29	19	12,0	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	4	3	1	1	-	1	30,8	0,9	24,0	24,7	311
49	43	6	9	5	4	27	18	9	17	11	6	10,0	20,4	27,5	22,7	7455
15	9	6	8	5	3	25	17	8	25	14	11	6,5	31,3	29,6	14,9	11426
17	14	3	2	2	-	7	6	1	10	7	3	6,3	12,3	39,9	19,8	4473
2822	1677	1145	1210	665	545	1678	879	799	1714	844	870	11,3	1768,2	43,3	-	645405
7	7	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	11,8	0,6	12,6	-	214
15	15	-	3	2	1	3	3	-	-	-	-	3,7	3,1	13,8	-	1130
3	3	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	1,5	2,7	15,1	-	1000
-	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	3,1	2,6	14,8	-	964
10	10	-	1	-	1	2	2	-	-	-	-	2,4	2,8	12,1	30,9	1014
5	5	-	1	1	-	3	3	-	-	-	-	7,0	1,6	13,2	-	569
4	1	3	4	4	-	3	3	-	1	1	-	11,5	0,5	6,8	-	177
2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	0,2	16,0	-	64
6	6	-	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	1,1	14,7	39,6	397
52	49	3	15	13	2	16	16	-	1	1	-	3,9	15,1	13,3	-	5529
2874	1726	1148	1225	678	547	1694	895	799	1715	845	870	11,1	1783,4	42,5	-	650934

Aarsliste tilbageiggende 64, deraf 29 Mænd og 35 Kvinder. ^{a)} Ifølge forrige Aarsliste tilbage-
^{b)} Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 28, deraf 15 Mænd og 13 Kvinder. ^{c)} Ifølge forrige Aars-
^{d)} Ifølge forrige Aarsliste tilbageiggende 22, deraf 14 Mænd og 8 Kvinder.
iste tilbageiggende 1596, deraf 773 Mænd og 823 Kvinder. ^{e)} Ifølge forrige Aarsliste tilbage-

Kjendte Døds

Causes de décès par

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.															
<i>I. Akute.</i>															
Tyfoidefeber	172	2	8	-	2	2	4	1	3	9	9	1	1	7	3
Epid. Cerebrospinalmeningit . . .	32	-	-	1	-	1	1	-	1	1	3	2	-	1	3
Skarlagensfeber	127	16	9	2	1	10	5	4	2	1	3	7	6	-	2
Mæslinger	214	9	4	2	-	2	7	2	7	17	11	6	9	6	4
Difteri (Croup)	283	18	21	4	8	7	7	14	12	4	6	10	8	7	10
Kighoste	450	7	14	5	7	11	12	7	3	9	8	5	4	3	2
Influenza	374	15	40	15	12	12	20	18	13	4	4	7	11	7	9
Gigtfeber	91	5	4	4	4	2	4	-	2	2	4	1	4	3	1
Koldfeber	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Absces .	136	21	8	2	1	3	5	3	2	4	5	4	3	3	4
Pyæmi og Septhæmi	190	17	10	4	4	7	3	6	2	5	3	8	3	5	6
Akut Diarré (Kolerime)	1487	284	255	30	20	54	44	84	73	50	57	68	50	24	31
Dysenteri	18	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-
Tetanus, Trismus	18	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	1	-
Aktinomykose	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Beri-Beri	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Furunkel, Karbunkel	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>															
Tuberkulose:															
a. Lungerne	4773	286	343	62	116	144	158	115	138	111	123	120	115	64	93
b. Tarmkanalen	176	10	9	6	5	3	4	3	10	5	7	5	6	1	4
c. Ben og Led	117	4	6	2	2	-	3	7	3	1	-	1	3	4	2
d. Urin- og Kjønsorganer	32	1	-	-	2	2	1	3	1	-	-	1	-	1	1
e. Lymfekjertler (Skrofulose) . . .	65	-	2	3	-	4	3	1	-	2	3	1	-	2	5
f. Andre Organer	84	9	8	3	5	1	7	1	5	1	3	1	3	4	1
g. Tuberkuløs Meningit	918	68	70	21	22	24	21	16	24	18	24	20	30	21	18
h. Miliærtuberkulose	74	2	3	3	-	2	-	1	2	4	1	2	5	-	4
Spedalskhed	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Syfilis	68	12	18	2	1	-	4	2	-	-	2	-	1	-	2
Kraft:															
1. Carcinom (uden opgiv. Sæde) . .	71	-	-	5	6	12	8	-	-	1	1	-	-	4	2
a. Maven	1112	39	29	31	20	33	21	29	27	56	35	58	45	34	20
b. Leveren	114	4	2	11	5	5	3	5	4	5	2	1	4	4	1
c. Brystkjertelen	68	-	6	-	3	-	4	-	1	-	5	-	3	-	8
d. Kjønsorganerne	119	-	18	1	7	-	4	1	6	-	8	-	8	1	6
e. Andre Organer	348	25	23	9	11	10	15	13	7	5	5	10	11	7	8
2. Sarkom (uden opgiv. Sæde) . .	7	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
a. Bensystemet	45	1	2	2	1	3	2	4	-	1	2	-	1	1	-
b. Andre Steder	47	2	4	-	-	2	1	-	-	1	-	1	3	4	2
Skjørbug	10	-	1	-	-	2	1	1	-	-	-	1	-	-	-
Sukkersyge	121	8	8	5	4	4	5	5	7	3	2	9	3	2	1
Pernicios Anæmi	63	5	3	5	2	1	3	2	1	2	1	1	1	1	1
Leukæmi, Pseudoleukæmi	9	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Rakit	175	33	14	4	4	6	3	2	2	2	1	4	9	1	-

aarsager.

lépartements.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
2	.	1	2	.	3	3	5	9	14	4	6	10	6	3	2	7	7	1	2	14	3	6	2	5	3
9	5	2	.	4	1	2	.	1	.	.	.	7	1	1	1	3	5	.	1	1	2	4	1	.	.
8	6	.	.	2	7	51	37	.	.	.	.	.	.	4	9	1	2	.	1	1	8	11	3	4	.
2	2	2	3	1	1	16	13	15	9	4	5	9	6	11	10	1	3	2	5	5	6	8	11	3	4
14	21	14	12	9	3	24	30	6	2	9	7	3	3	30	50	17	34	17	20	14	22	12	14	.	1
1	2	.	2	1	2	1	3	3	4	1	3	.	1	2	5	1	6	1	1	5	3	.	2	1	3
2	6	2	2	4	1	3	4	4	1	4	1	1	.	2	4	4	6	.	4	7	5	1	.	.	.
8	1	6	1	2	6	7	2	8	5	4	4	10	6	4	3	4	5	1	6	4	3	1	3	3	.
27	35	5	4	14	22	11	6	20	22	46	39	4	3	2	9	14	26	18	5	13	4	6	2	5	2
2	.	1	.	1	.	1	.	1	.	1	.	.	.	1	.	1	.	.	.	1	.	.	.	.	.
.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.
92	118	105	127	103	151	127	168	104	110	90	108	51	61	153	149	174	203	73	79	113	148	75	54	28	21
7	3	11	10	3	8	2	6	5	1	2	3	3	2	5	1	4	3	1	1	3	8	2	2	1	1
4	6	2	.	6	.	2	1	4	2	.	4	1	6	4	6	4	4	1	10	4	2	2	3	1	2
.	2	.	1	5	.	1	.	.	.	1	1	.	.	1	1	1	1	1	.	1	1	1	.	.	.
3	1	2	4	1	3	.	2	4	2	1	1	1	1	2	1	1	2	1	3	.	2	.	1	.	.
4	1	.	1	1	.	.	2	2	2	1	.	3	2	1	2	2	2	1	1	2	.	.	.	.	.
30	20	28	25	12	23	32	19	20	15	22	14	8	9	22	23	17	26	17	20	34	40	18	15	8	4
2	6	1	.	1	1	4	.	1	3	2	3	2	2	3	3	.	3	1	1	2	2	1	1	.	.
3	.	1	.	.	.	.	.	2	13	9	2	2	2	3	.	3	.	2	.	1	5	.	.	.	.
3	.	2	.	.	.	2	2	1	1	2	3	.	.	1	.	3	2	.	.	1	.	.	.	.	.
1	.	.	.	3	2	2	.	6	4	.	.	.	1	.	3	.	.	2	2	1	1	2	1	.	1
32	19	32	15	11	22	23	22	24	33	14	17	21	24	45	31	27	44	33	28	49	23	23	10	6	7
3	3	3	3	3	2	2	2	1	2	3	5	1	1	1	3	3	4	1	2	4	4	1	3	1	.
.	4	.	2	.	4	.	6	1	2	.	3	1	3	.	4	.	3	.	.	.	2	.	1	.	2
2	6	1	2	1	3	2	2	.	.	4	.	4	3	.	9	1	8	.	4	7	1	2	1	.	1
5	11	8	8	5	.	10	14	8	5	8	10	9	4	4	11	13	16	9	9	5	9	3	3	2	.
1	.	.	.	1	.	.	.	1	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	2	.	.	1	.	1
1	1	2	.	1	1	2	2	.	1	.	.	.	.	3	1	1	2	1	1	3	3	.	.	.	.
.	.	.	.	.	.	.	.	.	1	1	.	1	.	.	.	1	1	.	.	1	1	.	1	.	.
8	4	1	.	6	1	7	.	1	1	4	2	.	1	3	1	4	2	.	1	.	3	1	.	.	.
3	1	1	.	2	.	1	5	1	1	.	1	1	.	3	2	4	1	2	.	1	.	.	.	.	.
.	.	1	.	.	.	1	1	.	1	1	.	.	.	1	1	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
6	2	4	2	3	3	8	1	5	1	12	5	5	2	6	1	3	1	.	.	8	3	6	2	.	1

Kjendte Døds-

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønes Amt.		Busterud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Laryngit	6	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Lungeødem	4	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottidis ..	6	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	1
Andre Sygd. i Respirationsorg.	10	-	1	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>															
Mave-Tarmkatarr	479	8	7	36	46	34	24	15	11	8	5	14	6	15	18
Mavesaar og Duodenalsaar	102	5	3	1	4	-	5	-	4	4	2	4	4	1	3
Blindtarmbetændelse	72	4	9	2	1	1	2	3	2	2	1	1	2	-	1
Diffus Peritonit	264	17	13	8	7	5	6	9	4	7	6	7	9	7	10
Indeklemt Brok	88	1	5	3	1	1	5	2	1	1	1	1	1	-	1
Ileus og Volvulus	198	4	9	5	1	7	2	5	3	8	4	7	6	3	3
Dilatatio ventriculi	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk Gastrit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stricture oesophagi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Digestionskanalen	9	-	1	1	2	1	-	-	1	-	1	-	1	-	-
<i>V. Leveren.</i>															
Galdestensygd.	11	-	4	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
Leverkirrose	17	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Andre Leversygdomme	70	8	9	1	-	2	1	2	1	2	2	3	2	3	4
Icterus	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>															
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit	176	9	1	5	-	16	2	7	-	11	1	12	3	11	-
Morbus Brighti	667	31	35	14	20	22	25	20	18	20	17	16	15	20	19
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	160	23	11	2	-	9	2	6	1	4	2	6	2	7	2
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>															
Sygd. i mandlige Kjønsorganer	10	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
— - kvindelige —	24	-	2	-	1	-	1	-	3	-	-	-	2	-	-
Vitia organ. abdominis	43	9	14	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>															
Pemfigus hos Nyfødte	43	5	5	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	2	-
Senil Gangræn	58	-	5	2	1	2	2	3	3	1	3	3	1	3	5
Ben- og Ledsygdomme	24	1	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
Hudsygdomme	7	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gangræn, Decubitus	6	2	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>C. Barselsygdomme.</i>															
Barselfeber	127	-	11	-	5	-	4	-	5	-	9	-	5	-	9
Barselkrampe	39	-	7	-	5	-	-	-	3	-	3	-	1	-	1
Emboli og Thrombose	11	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-
Blødning	24	-	-	-	2	-	-	-	3	-	2	-	1	-	2

Passager.

Bratsberg Amt.		Nedenes Amt.		Lister og Mandal Amt.		Stavanger Amt.		Søndre Bergenhus Amt.		Bergen.		Nordre Bergenhus Amt.		Romsdals Amt.		Søndre Trondhjems Amt.		Nordre Trondhjems Amt.		Nordlands Amt.		Tromsø Amt.		Finnmarkens Amt.	
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6	9	19	8	6	5	14	12	11	12	2	3	11	10	7	8	18	10	8	9	14	11	7	7	2	
4	5	3	1	2	1	3	2	3	4	5	3	5	4	1	3	1	4	3	4	1	11	2	2	-	
6	13	4	2	4	3	9	9	5	6	7	6	5	7	2	4	5	6	3	10	5	10	5	4	2	
3	4	1	-	1	3	4	6	4	1	-	-	1	3	3	5	5	3	2	5	2	5	2	2	1	
4	5	4	7	2	3	11	6	8	4	4	8	7	6	9	3	11	5	2	3	6	3	4	5	1	
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	
-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
4	-	-	1	-	-	6	4	-	-	2	2	2	-	1	1	3	-	2	-	-	1	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
8	3	6	1	6	1	5	-	6	-	1	3	9	2	15	2	12	-	5	1	3	2	6	-	1	
20	31	17	15	11	14	15	14	23	10	9	12	9	10	14	17	23	19	10	8	25	19	10	11	5	
1	3	9	-	4	3	4	7	3	1	4	3	5	-	10	2	8	4	2	3	2	3	-	1	1	
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	-	2	2	1	2	1	-	2	2	2	-	-	-	1	-	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	2	2	1	-	2	2	2	-	1	1	1	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	1	-	2	1	2	3	1	1	4	-	1	2	1	-	4	5	-	-	-	
-	-	3	-	1	1	2	1	2	1	1	1	2	1	2	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	6	-	7	-	6	-	7	-	12	-	3	-	4	-	2	-	7	-	5	-	12	-	3	5	
-	2	-	1	-	5	-	-	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	
-	2	-	-	-	-	-	2	-	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	

Kjendte Døds

Tabel XXXVI (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Kristiania.		Akershus Amt.		Smaalønenes Amt.		Buskerud Amt.		Jarlsberg og Larvik Amt.		Hedemarkens Amt.		Kristians Amt.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Livmoderbristning	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-
Dystoki	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Abort	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollaps	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	6	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Hyperemesis gravidarum	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
D. Dannelsesfeil.															
Cyanose (medfødt)	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	20	3	1	-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	1	-
Andre Dannelsesfeil	22	1	3	2	-	1	-	1	-	-	2	1	-	-	-
E. Unaturlig Død.															
Akut Alkoholforgiftning	13	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-
Andre Forgiftninger	18	3	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
Drukning	682	12	5	21	4	37	4	16	3	17	1	22	2	11	-
Forfrysning	10	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Forbrænding	68	-	4	4	3	6	2	2	6	2	1	3	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	256	28	11	11	1	17	6	7	2	6	3	12	2	12	1
Drab og Mord	16	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	2	-	-
Selv mord	116	11	5	3	2	4	1	4	-	5	1	5	1	4	-
F. Andre Aarsager.															
Ascites congenita	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	6	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Mastit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meteorisme	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myosit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Psoasabsces	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sinusitis frontalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	7	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sum	29624	1950	1938	691	702	1078	997	816	804	799	771	889	854	648	664

Kjøn- og Aldersopgaver

Causes de décès

Tabel XXXVII. Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
					Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
			Mandkj.	Kvindekj.								
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Syg- domme.												
<i>I. Akute.</i>												
Tyfoidefeber	172	0,6	87	85	-	-	2	1	2	4	3	7
Epidemisk Cerebrospinal- meningit	32	0,1	14	18	1	2	2	2	1	2	3	3
Skarlagensfeber	127	0,4	79	48	7	6	47	24	16	15	7	2
Mæslinger	214	0,7	111	103	32	26	60	60	13	13	3	2
Difteri (Croup)	283	1,0	137	146	11	15	73	82	23	31	14	13
Kighoste	450	1,6	196	254	118	102	68	136	7	16	3	-
Influenza	374	1,3	170	204	18	12	6	11	4	3	-	3
Gigtfeber	91	0,3	34	57	-	-	-	4	4	7	7	10
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Erysipelas, Phlegmone og Absces	136	0,5	74	62	18	13	6	3	2	2	1	1
Pyæmi og Septhæmi	190	0,7	114	76	12	14	7	6	3	4	5	5
Akut Diarré (Kolerine)	1487	5,2	785	702	481	369	176	150	24	31	6	6
Dysenteri	18	-	8	10	2	-	4	4	1	2	-	-
Tetanus, Trismus	18	-	17	1	-	-	-	-	2	-	3	1
Aktinomykose	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Karbunkel	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>												
Tuberkulose :												
a. Lungerne	4773	16,6	2190	2583	32	43	71	68	68	80	82	144
b. Tarmkanalen	176	0,6	82	94	9	3	14	14	7	15	14	8
c. Ben og Led	117	0,4	70	47	1	3	3	5	5	3	8	13
d. Urin- og Kjønssorg	32	0,1	19	13	-	-	-	-	-	-	1	1
e. Lymfekjertler (Skro- fulose)	65	0,2	35	30	5	1	17	12	2	1	3	2
f. Andre Organer	84	0,3	37	47	-	3	4	5	5	6	3	5
g. Tuberkuløs Meningit	918	3,2	456	462	79	65	161	158	93	100	49	59
h. Miliærtuberkulose	74	0,3	34	40	5	2	4	2	3	9	3	5
Spedalskhed	42	0,1	23	19	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	68	0,2	30	38	22	21	1	2	-	-	-	-
Kræft :												
1. Carcinom (uden op- givet Sæde)	71	-	39	32	-	-	-	-	-	-	1	1
a. Maven	1112	3,9	620	492	-	-	-	-	2	-	-	-
b. Leveren	114	0,4	62	52	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	68	0,2	2	66	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønorganerne	119	0,4	11	108	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	348	1,2	168	180	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom (uden opgivet Sæde)	7	-	4	3	-	-	-	-	-	-	1	-
a. Bensystemet	45	0,2	24	21	-	-	-	-	1	1	1	-
b. Andre Steder	47	0,2	24	23	1	-	1	2	1	-	-	-
Skjørbug	10	-	6	4	-	-	1	-	-	-	-	1
Sukkersyge	121	0,4	78	43	1	-	1	1	2	-	3	4

ved kjendte Dødsaarsager.

par sexe et âge.

Fordeling paa Alder (par âge).

15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		over 100 Aar.		Alder er opgivet for	
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
12	19	32	26	13	11	12	6	3	6	5	3	2	2	-	-	-	-	-	-	86	85
3	3	2	3	-	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	14	18
-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	79	48
3	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	111	103
10	1	3	3	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	137	146
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	196	254
3	3	6	5	7	7	8	6	10	11	22	35	51	68	31	35	4	5	-	-	170	204
6	9	2	5	2	6	2	2	2	3	6	5	2	5	1	1	-	-	-	-	34	57
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	-	4	3	5	2	8	9	3	6	7	7	13	8	6	8	-	-	-	-	74	62
3	2	6	6	12	8	15	9	12	2	15	6	20	13	4	1	-	-	-	-	114	76
1	2	3	5	1	6	7	7	11	8	24	25	29	49	21	43	1	1	-	-	785	702
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	8	10
2	-	2	-	2	-	3	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	17	1
-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
233	303	669	636	359	511	243	342	195	216	154	143	75	88	9	9	-	-	-	-	2190	2583
7	18	12	15	8	7	4	8	4	3	1	1	2	2	-	-	-	-	-	-	82	94
13	3	22	8	6	4	6	-	3	3	1	3	-	2	-	-	-	-	-	-	68	47
1	1	6	4	5	2	2	4	2	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	19	13
1	5	3	3	-	2	1	1	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	35	30
8	4	2	6	3	8	1	4	6	4	4	1	1	-	-	1	-	-	-	-	37	47
35	36	23	21	10	15	1	4	2	2	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	456	462
3	9	6	8	5	3	3	1	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	34	40
-	-	6	2	4	2	5	2	1	4	1	4	4	4	2	1	-	-	-	-	23	19
-	-	1	2	1	3	4	4	1	4	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	30	38
1	-	-	-	-	3	1	4	9	4	12	11	14	6	1	3	-	-	-	-	39	32
-	-	5	6	18	16	56	55	133	100	197	157	170	128	32	27	2	-	-	-	615	489
-	-	-	-	3	3	5	6	12	10	19	17	19	11	4	5	-	-	-	-	62	52
-	-	-	-	-	5	17	-	17	-	14	1	9	1	1	4	-	-	-	-	2	66
-	-	-	3	11	1	19	-	30	2	21	5	19	3	4	-	1	-	-	-	11	108
-	1	1	1	4	7	17	12	28	34	39	56	58	55	15	13	3	-	-	-	165	179
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	-	-	4	3
3	-	1	1	-	1	1	2	6	5	3	9	2	1	6	1	-	-	-	-	24	21
-	2	2	1	2	2	5	5	2	4	3	3	5	3	2	1	-	-	-	-	24	23
-	-	1	1	1	-	-	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	6	4
9	2	5	5	9	4	8	4	16	10	9	7	13	5	2	1	-	-	-	-	78	43

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Perniciøs Anæmi.....	63	0,2	37	26	-	-	1	-	1	-	1	-
Leukæmi og Pseudoleuk.	9	-	6	3	-	-	-	1	1	-	-	-
Rakit	175	0,6	118	57	58	28	56	29	3	-	1	-
Kronisk Alkoholisme	28	-	27	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed.....	1211	4,3	704	507	679	493	14	9	2	1	-	1
Alderdomssvaghed	3505	12,4	1575	1930	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi	3	-	1	2	-	1	-	-	-	-	1	-
Amloid Degeneration ...	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis et Rheumatismus chron.	10	-	2	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Diabetes insipidus.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili	5	-	5	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Morbus Addisoni	3	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— Basedowi.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhofii og Purpura	5	-	1	4	-	2	-	-	1	-	-	-
Noma	2	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Purpura hæmorrhagica ...	8	-	4	4	-	-	1	-	1	1	-	1
B. Sygdomme i de enkelte Organer.												
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>												
Apoplexi og Hjerneemboli	1116	3,9	531	585	-	-	1	1	1	1	1	2
Suppurativ Meningit.....	313	1,0	185	128	34	16	44	25	9	27	19	15
Epilepsi	82	0,3	46	36	1	-	-	2	2	2	2	2
Kramper hos Smaabørn ..	486	1,7	283	203	235	166	45	35	3	2	-	-
Sindssygdomme	117	0,4	56	61	-	-	-	-	1	-	-	-
Andre Hjernesygdomme ..	235	0,8	117	118	12	7	9	5	4	3	2	3
Rygmarvssygdomme	137	0,5	79	58	1	-	2	4	2	3	3	4
Paralysis agitans	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Central- nervesystemet	5	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>												
Endo- og Perikardit	62	0,2	27	35	2	-	1	4	5	6	1	4
Klappfeil og andre org.												
Hjertesygdomme	1231	4,3	544	687	7	8	3	10	9	17	14	23
Hjertelammelse	331	1,2	180	151	3	4	2	4	2	2	1	-
Arteriosklerose	108	0,4	52	56	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	14	-	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites	12	-	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Cir- kulationsorganerne.....	10	-	4	6	3	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>												
Bronkit, akut	1070	3,8	537	533	298	255	152	133	10	11	4	3
— , kronisk og Bronki- ektasi	824	2,9	402	422	7	7	6	4	-	3	1	-

ved kjendte Dødsaaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).																			Alder er opgivet for		
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.			
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
-	4	-	3	1	7	7	4	9	5	10	2	7	1	-	-	-	-	-	-	37	26
1	-	1	1	-	-	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	118	57
-	-	6	-	9	-	7	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	27	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	696	504
-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	44	59	526	576	851	1010	151	280	3	3	1575	1930
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-	2	8
1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
-	1	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
-	-	1	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	4
1	1	6	6	7	8	20	24	55	59	121	126	206	223	103	126	9	8	-	-	531	585
21	9	24	13	5	11	5	6	8	2	13	2	3	1	-	1	-	-	-	-	185	128
9	4	9	3	7	8	6	9	6	3	4	2	-	1	-	-	-	-	-	-	46	36
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	283	203
1	1	5	6	7	9	11	13	7	10	8	13	14	7	2	2	-	-	-	-	56	61
4	6	7	13	7	10	7	13	24	20	20	18	17	13	3	6	1	1	-	-	117	118
2	1	4	3	5	3	5	4	18	12	15	11	20	10	2	2	-	1	-	-	79	58
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-
-	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	3
3	3	5	3	1	6	3	3	3	1	3	2	-	2	-	1	-	-	-	-	27	35
28	16	48	39	25	42	67	77	55	82	117	132	132	178	36	60	3	2	-	-	544	686
-	1	8	12	8	11	19	14	27	17	31	24	59	44	19	16	1	2	-	-	180	151
-	-	-	-	-	-	-	1	4	5	8	5	26	28	14	16	-	1	-	-	52	56
-	-	-	-	1	-	4	-	3	1	-	-	2	2	-	1	-	-	-	-	10	4
-	-	1	-	-	-	1	1	1	-	-	3	2	1	1	1	-	-	-	-	6	6
-	1	-	2	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	6
-	4	-	4	3	3	3	5	9	7	14	26	30	55	12	27	2	-	-	-	537	533
1	-	4	6	8	4	18	16	21	30	87	93	185	181	60	74	4	4	-	-	402	422

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aaarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aaarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøen (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
					Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Pneumoni, kataralsk	570	2,0	305	265	124	98	115	94	12	15	2	1
— , croupøs	1661	5,8	892	769	100	64	89	78	18	17	11	12
Lungegangræn	21	-	13	8	-	-	-	-	1	-	-	-
Pleurit, serøs	70	0,2	46	24	1	1	5	1	1	-	2	1
— , purulent	36	0,1	20	16	-	1	-	3	2	1	1	2
Lungeemboli	13	-	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Asthma, Emfysem	11	-	8	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse	8	-	6	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Laryngit	6	-	1	5	-	4	1	-	-	-	-	-
Lungeødem	4	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Spasmus et oedema glottidis	6	-	5	1	3	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Respi- rationsorganerne	10	-	3	7	-	-	2	1	-	-	-	1
<i>IV. Digestionskanalen.</i>												
Mave-Tarmkatarr	479	1,7	255	224	109	82	65	49	7	7	3	4
Mavesaar og Duodenalsaar	102	0,4	37	65	-	-	2	1	-	3	-	-
Blindtarmbetændelse	72	0,2	36	36	-	-	-	3	2	1	3	3
Diffus Peritonit	264	0,9	129	135	4	4	11	5	6	9	13	4
Indeklemt Brok	88	0,3	38	50	2	-	1	-	-	-	1	-
Ileus og Volvulus	198	0,7	111	87	5	4	5	5	2	2	2	-
Dilatatio ventriculi	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kronisk Gastrit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stricture oesophagi	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Dige- stionskanalen	9	-	2	7	1	1	-	-	-	-	1	-
<i>V. Leveren.</i>												
Galdestensygdom	11	-	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	17	-	13	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	70	0,2	38	32	15	5	-	-	-	3	-	-
Icterus	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>												
Cystit, Cystopyelonefrit, Cystopyelit	176	0,6	154	22	-	1	1	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	667	2,3	333	334	2	3	9	4	6	3	8	11
Andre Nyre- og Urinveis- sygdomme	160	0,6	109	51	2	2	4	1	4	4	3	-
<i>VII. Kjønsorganerne.</i>												
Sygd. i mandl. Kjønsorg.	10	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— - kvindelige —	24	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia organica abdominis	43	0,1	18	25	1	1	1	-	-	1	-	1

ved kjendte Dødsaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).																			Alder er opgivet for		
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
1	2	8	2	1	3	1	2	4	7	9	4	19	27	8	9	1	1	-	-	305	265
31	12	64	37	64	56	77	66	82	67	118	129	175	166	61	61	2	3	-	-	892	768
2	-	1	3	1	-	-	-	1	3	2	-	5	2	-	-	-	-	-	-	13	8
4	-	8	4	3	1	1	2	3	4	6	4	10	6	1	1	-	-	-	-	46	24
3	2	5	2	3	1	2	1	1	2	3	-	-	1	1	-	-	-	-	-	20	16
-	-	-	2	1	-	1	1	3	-	1	1	1	2	-	-	-	-	-	-	7	6
-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	1	3	2	-	-	-	-	-	-	8	3
-	-	1	-	1	-	-	1	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	2	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	1
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	3	7
-	-	4	3	3	7	9	9	6	9	21	19	22	21	6	11	-	3	-	-	255	224
2	5	3	8	3	16	8	7	5	8	8	8	3	8	3	1	-	-	-	-	37	65
3	3	3	2	11	8	5	7	5	3	4	3	-	3	-	-	-	-	-	-	36	36
7	8	15	22	12	28	15	15	18	13	19	16	8	9	1	2	-	-	-	-	129	135
-	-	-	-	-	3	4	2	3	6	6	12	15	23	5	4	1	-	-	-	38	50
3	-	1	3	6	4	13	8	16	9	27	15	29	29	2	8	-	-	-	-	111	87
-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7
-	-	1	-	-	1	1	-	-	1	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-	4	7
-	-	1	-	1	-	2	-	3	1	4	1	2	2	-	-	-	-	-	-	13	4
-	-	-	1	4	3	3	2	1	3	5	8	6	6	4	1	-	-	-	-	38	32
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	2	2	-	4	2	6	1	26	5	78	6	34	3	3	2	-	-	154	22
20	15	29	31	32	36	35	49	51	52	65	66	59	56	17	8	-	-	-	-	333	334
4	4	3	3	6	7	8	7	7	7	23	8	31	7	14	1	-	-	-	-	109	51
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	4	-	3	-	-	-	-	-	10	-
-	-	-	1	-	7	-	6	-	3	-	3	-	2	-	2	-	-	-	-	-	24
1	1	1	-	1	-	1	1	2	4	6	4	4	8	-	4	-	-	-	-	18	25

Kjøn- og Aldersopgaver

Tabel XXXVII (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	De vigtigste Døds- aarsagers Forhold i pCt. til samtlige opgivne Døds- aarsager ved Sygd.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.	
			Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
VIII. Hud- og ydre Sygdomme.												
Pemfigus hos Nyfødte....	43	0,1	25	18	25	18	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn.....	58	0,2	28	30	-	-	-	-	-	-	-	-
Ben- og Ledsygdomme....	24	-	11	13	-	1	-	-	1	2	5	1
Hudsygdomme.....	7	-	3	4	2	1	1	-	-	-	-	-
Gangræn, Decubitus.....	6	-	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdomme.												
Barselseber.....	127	0,4	-	127	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe.....	39	0,1	-	39	-	-	-	-	-	-	-	2
Emboli og Thrombose....	11	-	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning.....	24	-	-	24	-	-	-	-	-	-	-	-
Livmoderbristning.....	7	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Dystoki.....	3	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Kollaps.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina..	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Hyperemesis gravidarum..	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukjendt Aarsag.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.												
Cyanose (medfødt).....	5	-	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida.....	20	-	15	5	15	5	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil.....	22	-	11	11	10	9	1	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.												
Akut Alkoholforgiftning..	13	-	12	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger.....	18	-	12	6	1	1	3	-	1	-	-	-
Drukning.....	682	-	617	65	3	-	44	18	40	5	48	5
Forfrysning.....	10	-	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Forbrænding.....	68	-	41	27	4	-	23	17	1	4	2	-
Andre Ulykkestilfælde....	256	-	202	54	5	6	12	9	6	5	11	3
Drab og Mord.....	16	-	10	6	1	2	-	1	1	-	-	-
Selv mord.....	116	-	92	24	-	-	-	-	-	-	-	-
F. Andre Aarsager.												
Ascites congenita.....	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Coma.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris.....	4	-	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia.....	6	-	2	4	1	4	-	-	-	-	-	-
Mastit.....	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Melæna.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Meteorisme.....	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Myosit.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otit.....	3	-	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Psoasabsces.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinusitis frontalis.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores.....	7	-	5	2	1	-	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	29624		15095	14529	2638	2013	1465	1310	463	506	391	405

ved kjendte Dødsaaarsager.

Fordeling paa Alder (par åge).																			Alder er opgivet for		
15—20 Aar.		20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		over 100Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	3	6	11	14	11	-	9	1	-	-	25	18
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	2	2	2	2	-	3	-	-	-	-	28	30
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	11	13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	3	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
-	2	-	48	-	59	-	15	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	126
-	1	-	13	-	19	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	38
-	-	-	3	-	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11
-	-	-	4	-	12	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24
-	-	-	1	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	5
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	11
-	-	3	-	2	-	4	1	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	1
-	1	1	2	3	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	11	6
93	15	195	9	71	3	63	1	27	3	11	2	15	3	2	1	1	-	-	-	613	65
2	-	1	-	1	1	-	1	-	-	1	-	1	1	1	-	-	-	-	-	7	3
1	1	-	3	2	1	1	1	1	-	2	-	3	1	1	-	-	-	-	-	41	27
19	2	42	2	22	-	19	6	21	3	19	5	16	4	7	8	2	1	-	-	201	54
-	-	3	1	3	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	10	6
1	-	14	3	9	2	18	6	19	4	17	5	11	3	3	1	-	-	-	-	92	24
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	3
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
630	555	1369	1122	847	1073	913	972	1021	969	1449	1399	2257	2231	1430	1643	193	316	3	3	15069	14517

aarsager i Byerne.

dans les villes.

		IX					X		XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX											
Stathelle.	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Flørø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	2	-	1	2	10	-	-	1	-	7	-	-	-	-	-	4	-	7	-	
-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	2	-	-	1	-	-	2	-	2	-	4	1	1	52	15	2	16	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	3	1	-	-	-	1	1	-	-	7	-	-	11	3	3	3	18	1	4	-	27	22	-	-	1	-	1	3	7	-	1	
-	-	-	1	1	1	-	-	1	1	-	3	-	-	-	1	-	-	1	8	-	3	-	1	8	-	1	-	1	-	3	3	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	3	-	-	2	5	-	2	-	1	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	8	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	3	-	2	-	
-	-	-	1	-	-	-	21	1	-	-	-	-	-	-	10	-	1	2	85	-	10	2	2	39	-	-	1	1	6	3	1	1	3	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	4	11	15	3	11	5	2	45	21	8	4	1	15	8	107	2	1	14	198	6	33	8	44	124	1	2	6	7	17	14	3	12	7	
-	-	-	-	1	-	-	-	6	1	-	-	-	1	-	1	-	-	5	-	-	1	-	-	4	1	-	-	-	-	2	1	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	
-	2	5	2	-	4	1	1	7	3	2	5	1	6	1	19	-	1	2	36	-	5	-	7	30	2	1	1	1	6	2	1	1	3	
-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	-	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	

Aarsager i Byerne.

Statene.	IX					X		XI					XIII	XIV	XV		XVI	XVII		XVIII	XIX	XX											
	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansand.	Mandal.	Farsund.	Flekkefiord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.
-	-	-	-	4	1	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	1	1	-	-	1	-	10	3	-	1	-	-	-	18	2	-	2	31	-	6	2	6	25	1	3	2	-	1	7	2	1	2
-	-	-	1	1	-	-	-	2	1	1	-	-	1	-	2	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-	3	-	1	4	4	-	-	-	2	4	-	-	-	-	-	1	-	1	-
-	-	-	-	1	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	14	-	1	18	-	1	1	3	18	1	1	-	-	-	-	-	1	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	-	2	1	1	2	-	1	-	1	-	-	6	1	-	1	1	2	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	2	-	-	17	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	1
2	1	4	3	1	1	-	-	10	-	-	-	-	-	-	24	-	1	46	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	5	3	4	2	7	-	18	9	3	-	2	5	3	37	1	3	55	-	-	12	-	7	30	1	5	2	2	2	4	2	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	5	1	6	1	-	-	12	4	3	2	-	3	-	11	-	1	2	58	1	3	1	8	27	-	1	1	2	2	2	1	6	4
1	-	1	-	2	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	8	-	-	-	11	-	-	-	9	-	-	-	-	-	1	4	1	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	2	2	-	-	3	-	6	1	1	-	-	-	1	5	-	1	-	33	2	2	-	2	8	-	2	-	2	3	3	4	-	-
-	-	3	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	2	1	1	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-	4	2	-	-	11	-	-	-	3	4	-	-	-	-	1	1	1	2	-

Kjendte Døds-

Tabel XXXVIII (Forts.).			I	II	III			IV			V				VI	VII	VIII									
Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Tilsammen.	Forhold i Procent til samtlige opgivne Dødsaaarsager ved Sygd.	Kristiania.	Drobak. Son, Hølen, Hvitsten.	Moss.	Sarpsborg.	Fredriksstad.	Fredriksbald.	Drammen.	Hønefoss.	Kongsberg.	Svelviken.	Holmestrand.	Horten.	Aasgaardstrand.	Tønsberg.	Sandefjord.	Larvik.	Kongsvinger.	Hamar.	Gjøvik.	Lillehammer.	Skien.	Porsgrund.	Brevik.	
D. Dannelsesfeil.																										
Cyanose (medfødt).	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hjernemisdannelse, Spina bifida	11	0,1	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
Andre Dannelsesfeil	11	0,1	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
E. Unaturlig Død.																										
Akut Alkoholfor- giftning	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	
Andre Forgiftninger	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Drukning	115	-	17	-	2	1	5	4	8	1	-	2	1	-	-	-	-	1	3	-	-	-	2	2	1	
Forbrænding	17	-	4	-	1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Andre Ulykkestil- fælde	95	-	39	-	4	2	1	3	3	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	4	1	-	1	
Drab og Mord	5	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Selv mord	38	-	16	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	3	1	-	-	-	-	3	-	-	
F. Andre Aarsager.																										
Coma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Febris	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hæmorrhagia	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Mastit.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Melæna.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Meteorisme	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Otitis	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Sinusitis frontalis .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tumores	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tilsammen	10129	-	3888	29	8	117	98	209	214	384	24	100	20	36	96	12	136	94	219	19	68	19	51	184	66	46

aarsager i Byerne.

			IX			X			XI			XIII	XIV	XV			XVI	XVII	XVIII	XIX	XX													
Stathelle.	Langesund.	Kragerø.	Østerrisør.	Tvedestrand.	Arendal.	Grimstad.	Lillesand.	Kristiansund.	Mandal.	Farsund.	Flekkefjord.	Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger.	Skudeneshavn.	Kopervik.	Haugesund.	Bergen.	Florø.	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Trondhjem.	Levanger.	Stenkjær.	Namsos.	Mosjøen.	Bodø.	Tromsø.	Hammerfest.	Vardø.	Vadsø.	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	
1	-	-	-	-	-	-	-	7	2	-	-	-	3	-	5	-	-	1	10	1	1	-	15	8	-	-	-	-	-	2	-	-	-	
-	-	-	2	-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	6	-	8	-	-	-	1	-	-	5	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	-	1	-	-	-	8	-	1	-	-	-	-	-	1	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
13	20	78	70	25	57	39	13	251	77	35	26	8	69	30	512	21	16	72	1102	14	143	34	201	635	14	34	32	21	78	127	25	63	37	

kjendte Dødsaaarsager i Byerne.

et par âge dans les villes.

Fordeling paa Alder (par âge).																Alder er opgivet for	
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.		Mandkj.	Kvindekj.
Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.		
13	15	6	5	3	2	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	27	33
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	13
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	62	54
-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	49
2	1	2	4	4	-	3	6	9	18	11	34	16	17	2	4	63	91
2	1	1	2	1	1	-	1	1	1	-	2	-	1	-	-	56	88
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	16
3	-	4	1	4	4	3	2	4	2	2	1	2	5	-	-	34	26
2	-	3	4	4	2	4	-	3	2	4	3	1	1	-	-	36	25
-	2	1	3	2	3	4	4	11	10	9	23	5	27	-	1	481	442
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
1	-	2	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	-
2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
224	239	122	182	94	129	75	64	50	51	22	34	2	4	-	-	775	926
3	4	4	3	2	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	26	34
2	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	12	10
1	3	1	2	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	6	5
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	4
-	1	-	1	-	-	3	1	1	-	-	-	-	1	-	-	15	12
3	4	-	6	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	179	176
1	1	2	-	1	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	11	14
4	2	2	-	4	1	-	3	-	3	3	-	1	-	-	-	14	9
1	-	1	3	3	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	23	26
-	-	-	-	-	-	1	3	1	2	1	-	-	-	-	-	3	5
1	2	8	8	19	14	39	28	44	36	37	40	6	7	-	-	154	135
-	-	1	1	1	1	5	2	7	4	6	3	1	4	-	-	21	15
-	-	-	1	-	6	-	8	-	6	-	2	-	1	-	-	-	24
-	2	-	5	1	8	-	16	1	13	3	3	1	3	-	-	6	50
1	-	3	5	8	7	16	9	16	22	18	23	6	2	-	-	68	69
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
1	-	-	-	1	-	-	2	1	4	-	1	1	-	-	-	6	8
2	1	-	-	1	1	-	2	-	-	1	3	-	-	-	-	4	8
-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2
-	2	4	3	2	2	7	3	3	3	5	1	1	-	-	-	27	16
-	3	-	3	1	2	3	3	4	1	4	1	-	-	-	-	12	14

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).		0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Leukæmi og Pseudoleuk.	4	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Rakit.	89	59	30	34	14	22	16	2	-	1	-	-	-
Kronisk Alkoholisme . . .	25	24	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed.	507	306	201	302	198	4	3	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed.	535	220	315	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Anæmi.	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis, Rheumatismus chronicus.	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmofili.	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Morbus Addisoni.	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werl-													
hofi, Purpura.	4	1	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-
Purpura hæmorrhagica. . .	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.													
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>													
Apoplexi og Hjerneemboli	379	167	212	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-
Suppurativ Meningit.	133	83	50	23	11	27	13	4	6	4	8	6	3
Epilepsi.	21	11	10	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Kramper hos Smaabørn. . .	221	116	105	101	90	14	13	1	2	-	-	-	-
Sindssygdomme.	46	22	24	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre Hjernesygdomme. . .	107	55	52	8	2	2	3	1	1	-	2	2	2
Rygmarvssygdomme.	43	25	18	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Andre Sygdomme i Cen-													
tralnervesystemet.	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Circulationsorganerne.</i>													
Endo- og Perikardit.	23	10	13	1	-	-	2	3	1	-	1	2	1
Klappfeil og andre org.													
Hjertesygdomme.	454	183	271	4	4	-	6	6	5	5	10	8	3
Hjertelammelse.	130	67	63	1	2	-	2	1	-	1	-	-	-
Arteriosklerose.	53	24	29	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma.	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops, Ascites.	8	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Sygdomme i Circu-													
lationsorganerne.	8	2	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
<i>III. Respirationsorganerne.</i>													
Bronkit, akut.	396	204	192	138	105	42	45	3	3	-	-	-	-
—, kronisk og Bron-													
kiektasi.	261	133	128	4	5	4	4	-	1	-	-	-	-
Pneumoni, katarralsk.	226	120	106	54	41	44	38	2	5	-	-	-	-
—, croupøs.	586	310	276	52	30	44	41	4	8	3	7	15	2
Lungegangræn.	8	4	4	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
Pleurit, seros.	15	8	7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
—, purulent.	13	6	7	-	1	-	-	1	-	-	-	-	1
Lungeemboli.	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptyse.	6	4	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Laryngit.	4	1	3	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Lungeødem.	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem.	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

Kjøn- og Aldersopgaver ved

Tabel XXXIX (Forts.). Dødsaaarsager. (Causes de décès).	Sum.	Fordeling paa Kjøn (par sexe).											
				0—1 Aar.		1—5 Aar.		5—10 Aar.		10—15 Aar.		15—20 Aar.	
		Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.	Mandkj.	Kvindekj.
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina ..	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
D. Dannelsesfeil.													
Cyanose (medfødt)	5	1	4	1	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse (Spina bifida)	11	9	2	9	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	11	4	7	4	7	-	-	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.													
Akut Alkoholforgiftning ..	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Forgiftninger	6	4	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	1
Drukning	115	101	14	1	-	11	4	14	-	6	-	6	2
Forbrænding	17	9	8	1	-	5	5	-	-	-	-	1	-
Andre Ulykkestilfælde	95	74	21	1	1	8	6	1	1	4	2	5	1
Drab og Mord	5	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	38	31	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
F. Andre Aarsager.													
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	4	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	3	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Mastit	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Melæna	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Meteorisme	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Otit	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Sinusitis frontalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tumores	4	4	-	1	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Tilsammen	10129	5066	5063	1329	1001	583	549	169	159	102	117	162	170

kjendte Dødsaarsager i Byerne.

Fordeling paa Alder (par åge).																Alder er opgivet for	
20—30 Aar.		30—40 Aar.		40—50 Aar.		50—60 Aar.		60—70 Aar.		70—80 Aar.		80—90 Aar.		90—100 Aar.			
Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.	Mandkj.	Kvindkj.
-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7
2	-	-	-	2	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	8	1
-	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2
21	1	15	2	9	1	10	2	2	1	5	1	-	-	-	-	100	14
-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	9	8
18	1	13	-	7	1	5	1	4	2	4	-	2	5	1	-	73	21
2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
6	1	5	2	7	2	6	1	6	1	1	-	-	-	-	-	31	7
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	3
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
423	410	306	392	340	339	393	327	450	457	544	667	242	412	21	61	5064	5061

Endel af Lægerne behandlede epidemiske Sygdomme, fordelt paa Lægedistrikter og Maaneder.

(Cas de quelques maladies épidémiques par districts civils médicaux et par mois).

De i følgende Tabeller optagne romerske Tal betegner de enkelte Amter, saaledes som det paa Side 1^a og flg. er anført.

De af Lægerne meddelte Opgaver over Tilfældenes Fordeling paa Maaneder omfatter ikke alle behandlede Tilfælde, idet Tiden ikke altid er opgivet for disse.

a. Tyfoidfeber. (*Neotyrphus*).

Tabel XL.		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	96	8	9	-	4	5	2	10	16	18	13	7	4
II.	Aker	16	-	-	-	-	-	1	-	4	1	4	5	1
	Høland	8	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	3	-
	Follo:													
	Drøbak By	4	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1
	Ullensaker	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	4	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	1
	Fredriksstad By	13	-	-	1	1	-	-	1	-	1	5	2	2
	Bygder	12	-	-	-	-	-	-	-	-	4	3	4	1
	Eidsberg	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-
IV.	Drammen By	10	-	-	1	-	1	2	1	2	3	-	-	-
	Modum	10	-	-	-	1	2	-	-	1	6	-	-	-
	Drammen Distrikt	4	-	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	4	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
	Ringerike	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	16	-	-	-	-	-	2	1	5	7	-	1	-
	Horten By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder	23	-	-	3	-	2	1	2	6	7	1	-	1
	Larvik:													
	Sandefjord By	3	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	-	-	2	8	-	-
	Hof:													
	Svelviken By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	11	-	-	-	-	-	-	-	-	2	7	2	-
VI.	Hedemarken	7	2	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	1
	Rendalen	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Tønset	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Faaberg:													
	Lillehammer By	22	-	-	-	-	-	-	-	14	2	3	3	-
	Bygder	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Hadeland og Land	14	-	-	-	-	-	-	-	-	11	1	-	2
	Lom	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-	5
	Toten:													
	Gjøvik By	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
	Ringeby	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-

a. Tyfoidfeber. (Forts.).

Tabel XI. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VIII.	Skien:													
	Skien By	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Porsgrund By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Kragerø:													
	Kragerø By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Tinn	3	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
IX.	Vestre Nedenes:													
	Bygder	11	1	-	-	-	-	-	-	2	1	7	-	-
	Østre Nedenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Sætersdalen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
X.	Vanse	11	-	-	-	-	-	-	6	3	2	-	-	-
	Oddernes:													
	Mandal By	2	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	3	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kristiansands Stadsfk.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flekkefjord (By)	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger Stadsfysikat	21	4	2	2	1	-	4	-	1	1	1	2	3
	Haugesund:													
	Haugesund By	4	-	1	-	-	-	-	1	1	-	1	-	-
	Bygder	7	-	-	2	-	1	-	2	2	-	-	-	-
	Sogndal:													
	Sogndal By	4	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Sandnes	4	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Karmøy:													
	Kopervik By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Egersund (By)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Stavanger (Distrikt) ..	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Nordre Midthordland.	59	4	2	-	1	6	15	11	6	2	4	2	6
	Indre Søndhordland...	23	-	-	-	5	-	5	9	2	2	-	-	-
	Osteroen	21	-	-	4	3	1	4	5	-	1	1	-	2
	Alversund	18	-	5	3	-	1	1	1	-	3	3	1	-
	Lindaas	13	7	-	-	-	-	1	-	-	3	-	1	1
	Voss	12	2	-	2	-	-	-	1	1	2	1	1	2
	Indre Hardanger	9	1	1	-	-	-	-	-	3	-	1	2	1
	Søndre Midthordland.	6	1	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	1
	Ytre Hardanger	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XIII.	Bergen	65	9	5	2	8	7	3	3	4	7	4	3	10
XIV.	Indviken	53	4	15	20	7	3	-	2	2	-	-	-	-
	Gloppen	11	-	-	-	3	3	-	1	-	-	3	1	-
	Indre Søndfjord	10	1	-	-	2	-	3	3	-	1	-	-	-
	Nordfjordeidet	8	-	-	2	2	1	1	2	-	-	-	-	-
	Gulen	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-
	Ytre Nordfjord	7	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	4	-
	Vik	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Kirkebø	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-

a. Tyfoidfeber. (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XV.	Ytre Søndfjord.....	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Lærdal	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Ytre Romsdal (Bygder)	38	1	6	1	5	5	2	1	-	1	-	2	14
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	6	-	-	-	-	1	1	-	3	-	1	-	-
	Bygder	13	-	5	1	-	4	-	2	1	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	7	-	-	-	-	-	5	-	1	1	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-
	Indre Romsdal	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Sundalen	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	27	5	-	-	1	3	5	4	2	2	1	2	2
	Orkedalen	15	-	-	1	-	-	-	5	4	-	-	1	4
	Ytre Fosen	11	-	1	-	-	-	-	-	1	1	-	6	2
	Indre —	6	-	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Nordre —	5	-	-	-	-	-	2	2	-	-	-	1	-
	Strinden	4	-	-	1	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Guldalen	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-
	Selbu	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Hitteren	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Kolvereid	14	-	-	-	-	-	2	-	-	11	1	-	-
	Stjørdalen	7	-	-	-	-	1	1	-	-	1	-	2	2
	Stenkjær (Bygder)....	5	-	-	-	1	-	-	-	4	-	-	-	-
	Grong	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos:													
	Namsos By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
	Vikten	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Levanger (Bygder) ...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVIII.	Brønnø	49	-	-	-	13	24	2	-	4	-	-	5	1
	Buksnes	23	-	-	-	17	1	1	2	2	-	-	-	-
	Hadsel	20	-	1	-	2	2	1	7	-	3	-	-	4
	Ranen	16	-	-	-	-	2	2	8	4	-	-	-	-
	Under Lofotfisket	14	-	-	13	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lurø	11	-	-	-	-	5	1	5	-	-	-	-	-
	Folden	11	-	-	-	-	6	4	-	1	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	-	-	-	-	2	2	1	1	2	1	-	-
	Ofoten	10	2	-	-	1	1	-	-	-	-	1	3	2
	Lødingen	8	-	4	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-
	Vefsen (Mosjøen).....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Hammerø	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Flakstad	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XIX.	Tromsø (By)	16	1	-	-	1	-	12	-	-	2	-	-	-
	Balsfjorden	8	1	3	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-
	Trondenes	6	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4
	Ibbestad	5	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-

a. Tyfoidfeber. (Forts.).

Tabel XL (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XX.	Tranø	4	-	-	1	1	-	-	1	-	-	1	-	-
	Lyngen	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vardø:													
	Vardø By	61	12	2	3	2	6	2	5	2	-	-	17	10
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
	Hammerfest (By)	3	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-
	Maasø	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-

b. Epidemisk Cerebrospinalmeningit (*Meningitis cerebrospinalis epidemica*).

II.	Follo:													
	Bygder	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	8	-	-	-	-	6	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
IV.	Ringerike:													
	Bygder	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
V.	Larvik:													
	Bygder	4	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-
VI.	Trysil	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Tønset	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
VII.	Lom	6	-	-	-	-	4	1	1	-	-	-	-	-
	Lesje	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XI.	Stavanger Distrikt ..	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Søndre Nordmør	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	1
	Indre Søndmør	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
XVI.	Opdal	27	-	1	7	14	2	1	-	-	-	1	1	-
XVIII.	Ofoten	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-
	Skjerstad	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
	Lødingen	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

c. Skarlagensfeber (*Scarlatina*).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania By	1152	73	78	77	74	86	73	47	80	139	147	134	144
II.	Aker	97	1	4	6	6	5	-	1	11	18	17	16	12
	Ullensaker	55	4	1	-	2	2	10	1	6	3	6	1	19
	Follo:													
	Drøbak By	3	-	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-
	Son og Hølen Byer.	3	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-
	Bygder	27	4	3	-	-	-	-	-	4	4	-	9	3
	Høland	27	5	3	1	-	3	5	3	-	2	1	3	1
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	35	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	5	29
	Fredriksstad By	66	8	2	3	1	1	5	-	1	9	13	11	12
	Bygder	110	8	5	9	7	8	4	3	3	8	8	16	31
	Moss:													
	Moss By	66	34	7	5	-	1	4	1	5	5	4	-	-
	Bygder	62	21	8	15	7	-	-	5	1	3	1	1	-
	Eidsberg	65	7	7	7	12	28	3	-	1	-	-	-	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	12	5	2	-	-	2	-	3	-	-	-	-	-
	Bygder	5	2	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-	-
IV.	Drammen By	87	6	4	5	2	4	1	7	1	20	15	8	14
	Ringerike	75	11	18	7	10	13	9	4	-	1	-	2	-
	Modum	67	2	6	2	5	8	3	3	-	13	8	11	6
	Drammen Distrikt	39	7	8	-	3	3	1	-	6	5	2	3	1
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	29	3	-	-	5	3	-	2	6	6	-	1	3
	Bygder	6	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-
	Rollag	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	29	1	1	6	4	1	-	-	2	-	8	2	4
	Aasgaardstrand By	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	65	15	8	1	3	11	5	-	6	4	1	-	11
	Larvik:													
	Larvik By	85	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	49	29
	Sandefjord By	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	2	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-
	Hof:													
	Holmestrand By	4	-	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Bygder	74	11	1	1	1	5	-	2	3	1	13	14	22
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By	57	2	2	-	1	-	-	2	-	12	14	6	18
	Bygder	160	9	13	2	10	4	12	13	7	9	25	24	32
	Søndre Østerdalen	38	2	7	4	1	-	-	-	-	-	14	7	3
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	11	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	6	4
	Bygder	22	-	-	2	-	2	4	5	-	-	1	3	5
	Tønset.	32	-	-	-	7	2	4	-	1	-	2	14	2
	Rendalen	19	-	4	-	10	1	2	-	-	-	-	-	2
VII.	Hadeland og Land ...	42	13	4	2	1	-	2	9	3	2	3	1	2
	Faaberg:													
	Lillehammer By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
	Bygder	10	3	-	-	-	-	-	-	-	3	4	-	-

c. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XIII.	Bergen By	13	1	3	2	1	-	-	-	-	-	2	2	2
XIV.	Lyster	46	12	13	4	-	10	3	-	4	-	-	-	-
	Lærdal	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Flørø By	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vik	5	-	-	-	-	3	1	-	1	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord	5	-	-	-	-	-	1	2	-	2	-	-	-
	Nordfjordeidet	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Surendalen	77	18	6	6	3	10	1	3	-	5	11	5	9
	Sundalen	45	-	2	7	2	1	4	9	4	4	6	5	1
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	34	8	2	2	-	2	-	-	1	-	13	5	1
	Nordre Nordmør	25	5	2	4	-	1	-	1	2	-	1	5	4
	Vestre Søndmør	24	5	7	4	1	4	1	-	-	-	-	1	1
	Indre Romsdal	18	1	-	-	-	1	10	1	5	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	10	2	-	3	-	4	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	7	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	11	6	1	-	1	1	2	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør	4	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	1
	Ørskog	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
XVI.	Trondhjems Stadsfysik.	124	21	29	26	7	13	4	4	1	3	6	10	-
	Røros	66	-	-	5	24	16	7	5	3	-	1	3	2
	Orkedalen	59	1	-	7	17	4	7	3	9	4	2	5	-
	Opdal	30	5	5	10	-	-	3	-	3	1	-	3	-
	Nordre Fosen	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	15	2
	Hitteren	14	-	-	-	-	-	1	-	1	5	-	3	4
	Strinden	12	1	-	1	1	3	4	-	-	-	2	-	-
	Guldalen	8	1	-	-	-	1	-	-	-	-	4	2	-
	Ytre Fosen	3	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Hevne	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Selbu	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XVII.	Namsos:													
	Namsos By	12	-	-	-	3	1	-	-	3	5	-	-	-
	Bygder	8	3	-	-	4	-	-	1	-	-	-	-	-
	Vikten	13	1	-	-	-	-	-	-	8	3	1	-	-
	Frosten	11	5	3	-	1	-	-	2	-	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	4	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	6	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger By	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	3	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Grong	3	1	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-
	Stjerdalen	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Buksnes	51	12	-	1	4	1	4	1	14	3	6	3	2
	Hadset	45	18	8	4	2	2	2	-	6	2	-	1	-

c. Skarlagensfeber (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Ranen	22	-	-	-	-	-	-	1	-	-	10	4	7
	Alstahaug	21	-	-	-	-	-	-	-	1	-	6	5	9
	Vefsen:													
	Mosjøen By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	12	-	2	-	-	5	1	-	-	-	-	-	4
	Bodø:													
	Bodø By	10	-	-	-	-	1	-	1	3	2	1	-	2
	Bygder	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Østlofoten	10	2	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	5
	Ofoten	8	3	-	-	-	-	-	2	-	-	1	-	2
	Skjerstad	4	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-
	Brønnø	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Gildeskaal	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Folden	3	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	1
	Steigen	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
XIX.	Tromsø:													
	Tromsø By	18	-	2	4	4	5	2	-	1	-	-	-	-
	Bygder	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1
	Ibbestad	16	1	-	-	-	-	-	-	-	-	9	4	2
	Tranø	15	-	3	3	-	-	2	2	-	5	-	-	-
	Trondenes	11	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Balsfjorden	6	-	-	1	-	-	-	-	-	5	-	-	-
	Skjervø	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3	-
XX.	Vardø (By)	33	9	4	7	2	1	-	1	-	-	5	1	3
	Maasø	9	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	5
	Vadsø:													
	Vadsø By	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
	Hammerfest (By)	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-

d. Mæslinger (*Morbilli*).

I.	Kristiania	222	26	20	17	22	28	40	18	3	3	8	10	27
II.	Ullensaker	206	70	49	53	16	11	3	2	-	-	1	-	1
	Aker	120	2	-	5	10	25	23	23	26	1	1	2	2
	Follo:													
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	-
	Høland	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	184	15	41	69	33	15	7	1	-	-	3	-	-
	Fredriksstad By	35	15	11	7	1	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	143	41	20	42	15	12	8	3	-	1	1	-	-
	Hvaler:													
	Fredrikshald By	183	111	41	16	11	4	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	57	17	31	2	3	2	2	-	-	-	-	-	-
	Moss:													
	Moss By	10	-	-	-	3	6	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	15	1	2	2	-	-	6	1	1	-	-	-	2
	Eidsberg	15	1	3	-	-	7	3	-	-	-	-	-	1

d. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Modum	176	57	27	32	26	31	2	1	-	-	-	-	-
	Nes	50	16	13	9	8	4	-	-	-	-	-	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	20	12	-	-	2	1	1	-	2	-	-	2	-
	Bygder	13	3	1	5	2	2	-	-	-	-	-	-	-
	Aal	28	15	8	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Drammen Stadsfysikat	15	2	3	4	-	-	-	-	-	-	-	6	-
	Ringerike	6	-	-	-	4	-	-	-	-	-	1	1	-
	Drammen Distrikt....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By.....	342	115	190	27	4	2	-	-	-	-	-	2	2
	Horten By.....	36	20	-	-	-	1	2	7	3	3	-	-	-
	Bygder	416	91	126	95	48	42	4	5	1	-	-	-	4
	Larvik:													
	Larvik By	302	59	88	86	28	17	20	4	-	-	-	-	-
	Sandefjord By	54	-	8	32	5	7	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	92	34	29	16	3	7	3	-	-	-	-	-	-
	Hof:													
	Holmestrand By....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	9	5	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By	273	96	116	36	12	1	-	3	4	-	1	4	-
	Bygder	201	45	39	41	31	19	11	1	-	-	2	4	8
	Søndre Østerdalen....	89	-	-	18	36	4	14	8	-	1	4	3	1
	Rendalen	89	6	23	25	21	1	8	3	2	-	-	-	-
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By....	39	16	11	8	-	-	-	2	-	-	2	-	-
	Bygder	38	6	4	-	1	3	-	12	4	-	2	3	3
	Trysil	73	-	-	5	-	3	6	3	4	-	9	27	16
	Tønset	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Toten:													
	Gjøvik By	46	24	15	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	76	16	17	9	14	14	6	-	-	-	-	-	-
	Nordre Valdres	55	-	-	3	12	29	10	1	-	-	-	-	-
	Hadeland og Land ...	51	25	6	4	3	8	1	1	-	1	-	2	-
	Ringeby	36	18	6	3	-	1	2	-	-	-	-	-	6
	Faaberg	32	2	-	-	10	15	5	-	-	-	-	-	-
	Lesje	15	-	-	-	-	2	7	5	1	-	-	-	-
	Søndre Valdres.....	8	udbr.	1	udbr.	5	-	-	-	2	-	-	-	-
VIII.	Skien:													
	Skien By	340	1	1	-	-	2	12	10	27	18	76	121	72
	Porsgrund By.....	251	-	-	-	5	70	71	32	1	5	6	18	43
	Brevik By	49	3	-	-	6	22	-	-	-	2	16	-	-
	Bygder	426	-	2	-	8	85	127	98	13	17	15	19	42
	Kragerø:													
	Kragerø By.....	210	13	7	30	129	31	-	-	-	-	-	-	-
	Langesund By	10	-	-	-	2	5	2	-	-	-	-	1	-
	Stathelle By	5	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	72	-	-	1	-	13	16	10	2	-	1	12	17
	Sauland	40	-	-	-	-	3	-	14	21	-	-	-	2
	Hollen	32	-	-	-	-	1	14	11	1	3	2	-	-
	Laardal	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-

d. Mæslinger (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Østre Søndmør.....	18	13	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndmør.....	16	12	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ørskog.....	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVI.	Orkedalen.....	13	7	3	2	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Røros.....	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Trondhjem By.....	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Nordre Fosen.....	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Kolvereid.....	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Inderøen.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XVIII.	Under Lofotfisket....	12	-	2	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen.....	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	1	1
	Hadsel.....	6	1	-	2	-	-	1	-	1	-	1	-	-
	Brønnø.....	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Bødø (By).....	2	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad.....	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

e. Difteri og Strubehoste (*Diphtheria, croup*).

I.	Kristiania By.....	434	43	17	21	31	29	28	18	26	38	67	73	43
II.	Ullensaker.....	52	-	-	1	2	1	4	12	2	10	2	10	8
	Aker.....	27	3	1	-	-	2	4	5	3	1	7	1	-
	Follo (Bygder).....	27	-	1	10	1	2	1	2	5	1	2	-	2
	Høland.....	13	-	-	-	-	-	1	-	3	-	1	2	6
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By.....	19	1	-	-	1	-	-	-	2	1	3	2	9
	Fredriksstad By....	12	4	-	5	1	-	-	-	-	2	-	-	-
	Bygder.....	34	4	-	6	1	-	-	1	4	-	8	10	-
	Eidsberg.....	17	2	4	1	-	-	1	5	1	-	1	1	1
	Moss:													
	Moss By.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	11	-	-	2	-	-	5	2	1	-	-	1	-
	Hvaler:													
IV.	Fredrikshald By ...	4	-	-	-	-	1	2	-	-	1	-	-	-
	Bygder.....	7	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	-	2
	Modum.....	43	2	-	-	-	4	-	12	1	11	3	2	8
	Ringerike.....	14	-	-	1	6	2	2	3	-	-	-	-	-
	Drammen Stadsfysikat	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	3
	— Distrikt.....	8	-	-	-	-	2	1	-	4	-	-	-	1
	Sandsvær:													
	Kongsberg By.....	4	-	-	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-
	Bygder.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1
	Nes.....	3	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-	-

e. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
V.	Larvik:													
	Larvik By	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Sandefjord By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	19	-	3	3	7	2	1	-	-	-	-	1	2
	Hof:													
	Svelviken By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	9	-	3	-	-	-	-	-	-	-	5	-	1
	Tønsberg:													
	Horten By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
VI.	Trysil	42	-	-	-	3	1	4	23	6	5	-	-	-
	Hedemarken	25	-	3	-	-	2	-	-	-	1	3	2	14
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	12	3	-	1	-	1	2	-	1	-	2	1	1
	Tønset	4	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
	Søndre Østerdalen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
VII.	Toten:													
	Gjøvik By	5	-	-	1	1	3	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	22	-	2	-	4	2	2	4	2	1	1	3	1
	Søndre Valdres	9	-	-	-	6	-	1	-	-	-	-	1	1
	Hadeland og Land	7	1	1	-	-	-	-	-	3	-	-	-	2
	Lesje	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1
	Faaberg:													
	Lillehammer By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringeby	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
VIII.	Kviteseid	13	-	-	-	-	-	-	5	7	1	-	-	-
	Skien:													
	Skien By	6	-	-	-	1	2	1	-	-	1	-	-	1
	Porsgrund By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	3	-	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-
	Hollen	10	-	-	-	-	7	1	1	-	1	-	-	-
	Kragerø:													
	Kragerø By	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Sauland	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
IX.	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1
	Bygder	9	-	-	2	-	-	3	-	2	-	2	-	-
	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Grimstad By	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
	Bygder	6	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	1	1
	Evje	5	2	-	-	-	-	1	-	-	1	1	-	-
X.	Oddernes	4	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
	Undal	2	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
XI.	Haugesund:													
	Haugesund By	125	20	7	14	21	20	21	8	5	5	2	1	1
	Bygder	31	4	3	3	3	5	5	1	6	-	-	1	-

e. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Stavanger Stadsfysikat	100	4	13	4	-	5	2	3	4	12	21	9	23
	Sandnes:													
	Sandnes By.....	12	4	1	-	-	-	2	-	1	-	-	1	3
	Bygder.....	25	20	1	-	-	-	3	-	-	-	1	-	-
	Karmøy:													
	Skudeneshavn By ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik.....	10	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2	4	3
	Bygder.....	18	-	-	-	1	1	1	5	1	1	3	1	-
	Stavanger Distrikt ..	11	2	2	-	1	1	1	1	2	-	-	5	-
	Sand.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Egersund.....	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
	Finnø.....	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XII.	Tysnes.....	40	-	-	-	-	27	5	4	4	-	-	-	-
	Osterøy.....	15	10	-	-	-	-	4	-	-	-	1	-	-
	Søndre Midthordland ..	14	-	-	-	-	-	1	2	3	1	2	3	2
	Ytre Søndhordland ..	13	-	-	2	-	2	1	5	2	1	-	-	-
	Alversund.....	12	5	1	-	3	-	-	1	-	1	-	-	1
	Voss.....	11	-	-	-	3	-	3	-	-	2	-	-	3
	Indre Søndhordland ..	10	-	-	7	-	2	-	-	-	-	-	-	1
	Sveen Herred.....	9	8	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Lindaas.....	8	-	-	-	-	-	-	-	4	2	1	1	-
	Nordre Midthordland ..	6	2	3	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger.....	4	-	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-
	Indre —.....	3	-	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-
XIII.	Bergen.....	63	3	5	1	6	6	4	11	10	3	4	7	3
XIV.	Lærdal.....	27	2	-	-	-	13	-	-	-	-	-	-	12
	Indviken.....	12	1	1	-	-	-	3	3	4	-	-	-	-
	Ytre Nordfjord.....	5	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kirkebø.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-
	Nordfjordeidet.....	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-
	Gloppen.....	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
	Gulen.....	2	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Søndfjord.....	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Vik.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	23	1	5	5	2	1	-	1	1	-	1	5	1
	Bygder.....	8	1	4	-	-	1	-	-	1	1	-	-	-
	Surendalen.....	25	-	-	-	8	4	1	-	-	4	2	2	4
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
	Bygder.....	13	-	-	1	-	-	-	-	-	8	1	-	3
	Sundalen.....	9	-	-	1	-	4	-	-	-	-	-	4	-
	Østre Søndmør.....	8	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	7
	Vestre —.....	6	1	-	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Ytre Romsdal.....	5	-	-	1	-	1	-	-	-	-	3	-	-
	Indre Søndmør.....	3	-	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Nordre —.....	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	Ørskog.....	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

e. Difteri og Strubehoste (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVI.	Trondhjem By	35	3	6	1	2	3	10	9	1	-	-	-	-
	Orkedalen	24	5	-	4	1	1	4	6	1	-	1	1	-
	Nordre Fosen	20	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	15	2
	Røros	17	4	4	5	1	-	-	-	-	-	1	2	-
	Guldalen	3	1	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
	Strinden	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre —	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVII.	Stjørdalen	4	-	-	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-
	Levanger:													
	Levanger By	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Bygder	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Namsos (By)	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Stenkjær (Bygder)	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Ofoten	9	-	1	1	1	1	-	3	-	1	-	-	1
	Alstahaug	7	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	3
	Hammerø	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1
	Skjerstad	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Buksnes	4	-	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-
	Østlofoten	4	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2
	Bodø (By)	3	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1
	Under Lofotfisket	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen (Bygder)	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
	Lurø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
	Gildeskaal	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
XIX.	Skjervø	23	2	4	3	-	2	1	2	-	-	4	3	2
	Tromsø:													
	Tromsø By	18	3	1	1	-	-	-	3	3	2	1	1	3
	Bygder	4	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	1
	Lyngen	18	3	-	-	2	2	1	-	-	1	-	7	2
	Ibbestad	16	6	4	3	1	-	-	-	1	-	1	-	-
	Trondenes	11	-	1	1	-	-	5	1	1	1	-	1	-
	Balsfjorden	8	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	5	1
	Tranø	6	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
	Lenviken	6	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
	Karlsø	5	-	-	2	2	-	-	-	-	-	1	-	-
XX.	Hammerfest:													
	Hammerfest By	25	8	4	3	3	3	1	1	-	-	-	-	2
	Bygder	6	2	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1
	Alten	19	-	-	-	1	4	1	1	1	3	1	6	1
	Loppen	6	2	-	-	-	-	1	-	-	-	1	1	1
	Maasø	6	1	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	2
	Vardø (By)	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-
	Vadsø —	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-

f. Kighoste (*Tussis convulsiva*).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
I.	Kristiania	593	68	68	50	44	33	40	42	59	46	32	53	58
II.	Ullensaker	112	2	8	3	4	4	15	8	18	24	11	9	6
	Aker	86	-	-	4	11	17	22	7	5	9	3	-	8
	Follo:													
	Drøbak By	35	12	5	1	-	-	-	3	3	9	-	1	1
	Bygder	15	7	-	1	-	-	-	-	3	2	1	1	-
	Høland	30	5	8	4	1	2	-	10	-	-	-	-	-
III.	Hvaler:													
	Fredrikshald By	99	3	4	2	-	-	-	-	-	5	13	16	56
	Bygder	90	6	-	3	8	-	2	2	45	2	2	9	11
	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	129	-	3	-	2	16	27	34	22	16	3	4	2
	Fredriksstad By	4	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-
	Bygder	42	5	-	-	-	4	4	1	5	3	4	10	6
	Eidsberg	47	13	4	-	-	-	4	4	4	1	4	7	6
	Moss:													
	Moss By	40	8	1	-	-	-	7	6	4	1	5	7	1
	Bygder	5	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	-	1
IV.	Modum	181	9	17	46	42	12	21	8	14	9	3	-	-
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	62	17	15	18	11	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	44	7	19	14	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ringerike:													
	Hønefoss By	6	-	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-
	Bygder	84	7	17	5	1	5	-	2	7	8	14	8	10
	Nes	27	-	-	7	7	3	7	2	1	-	-	-	-
	Drammen Distrikt:													
	Holmsbu By	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	19	-	2	3	1	5	8	-	-	-	-	-	-
	Drammen Stadsfysikat	20	5	2	5	1	-	-	2	2	3	-	-	-
	Rollag	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
V.	Larvik:													
	Larvik By	214	41	26	79	19	11	-	18	5	-	7	-	8
	Sandefjord By	33	1	3	6	7	1	4	-	2	-	7	-	2
	Bygder	32	10	12	4	1	2	2	-	-	1	-	-	-
	Tønsberg:													
	Tønsberg By	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Horten	32	5	13	-	7	-	5	-	2	-	-	-	-
	Aasgaardstrand By ..	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	37	18	6	7	3	-	1	-	2	-	-	-	-
	Hof:													
	Holmestrand By	11	5	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken By	12	2	3	2	3	1	1	-	-	-	-	-	-
	Bygder	17	10	4	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-
VI.	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	25	-	-	-	-	-	-	-	23	-	-	-	2
	Bygder	83	8	4	3	10	10	10	14	8	5	6	5	-
	Hedemarken:													
	Hamar By	62	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	17	43
	Bygder	10	-	-	-	-	-	-	-	1	1	5	2	1

f. Kighoste (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XII.	Sandnes:													
	Sandnes By.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder.....	10	-	-	-	-	-	-	-	-	4	2	2	2
	Sogndal (By).....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
	Søndre Midthordland..	14	-	-	-	-	-	1	2	3	1	2	3	2
	Indre Søndhordland...	11	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	8	2
	Nordre Midthordland..	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	3
	Tysnes.....	5	-	-	1	1	2	-	1	-	-	-	-	-
XIII.	Alversund.....	5	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	-	1
	Ytre Hardanger.....	3	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
	Osterøen.....	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Hardanger.....	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bergen.....	535	88	99	92	45	63	22	37	13	36	29	41	20
	Gulen.....	26	-	15	6	1	-	-	-	-	-	-	-	4
	Indviken.....	25	8	7	8	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Nordfjordeidet.....	21	-	-	-	10	10	-	1	-	-	-	-	-
XIV.	Ytre Søndfjord.....	17	-	6	-	2	-	-	1	2	6	-	-	-
	Ytre Nordfjord.....	17	3	3	5	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Kinn:													
	Flørø By.....	4	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	7	3	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord.....	5	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Gloppen.....	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
	Søndre Nordmør:													
XV.	Kristiansund By...	310	134	97	29	11	15	8	4	-	12	-	-	-
	Bygder.....	35	1	8	3	6	7	5	5	-	-	-	-	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	123	6	5	-	1	3	2	6	5	20	32	16	27
	Bygder.....	29	-	-	-	-	-	-	4	-	5	5	5	10
	Indre Søndmør.....	93	29	20	31	8	4	1	-	-	-	-	-	-
	Nordre Nordmør.....	92	9	36	31	7	9	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Romsdal:													
XVI.	Molde By.....	39	-	23	6	10	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder.....	27	4	11	2	5	-	-	-	3	2	-	-	-
	Indre Romsdal.....	62	14	8	9	21	9	1	-	-	-	-	-	-
	Surendalen.....	47	2	1	2	5	20	12	1	4	-	-	-	-
	Vestre Søndmør.....	33	2	6	9	3	-	-	1	10	1	-	1	-
	Sundalen.....	33	7	8	10	5	-	-	3	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør.....	29	-	4	-	5	-	-	2	1	7	3	3	4
	Ørskog.....	14	-	6	3	3	1	-	-	1	-	-	-	-
XVII.	Trondhjem.....	545	65	78	119	94	36	22	25	26	13	37	16	14
	Orkedalen.....	121	-	1	2	7	5	16	25	20	31	8	3	3
	Strinden.....	69	-	-	13	18	7	9	7	6	5	3	1	-
	Guldalen.....	64	-	-	-	5	2	3	1	-	13	1	8	31
	Røros.....	20	-	-	-	-	3	2	-	-	4	1	7	3
	Hitteren.....	19	6	3	6	1	2	1	-	-	-	-	-	-
	Indre Fosen.....	16	-	-	-	-	-	1	9	4	-	-	2	-
	Nordre —.....	15	-	-	-	1	3	-	-	-	-	6	4	1
XVIII.	Ytre —.....	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-
	Selbu.....	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-

f. Kighoste (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVII.	Stjørdalen	142	11	17	32	11	5	3	6	8	14	15	13	7
	Levanger:													
	Levanger By	29	-	-	10	1	2	3	-	7	3	2	1	-
	Bygder	103	16	23	13	24	10	8	8	1	-	-	-	-
	Inderøen	43	-	8	13	12	5	1	-	3	1	-	-	-
	Frosten	28	2	2	-	-	6	5	6	5	2	-	-	-
	Grong	28	2	5	2	-	6	9	4	-	-	-	-	-
	Namsos (Bygder)	28	-	-	-	-	3	15	7	3	-	-	-	-
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	6	-	-	-	-	-	2	2	2	-	-	-	-
	Bygder	5	-	-	1	1	-	1	-	2	-	-	-	-
XVIII.	Hadsel	132	16	15	10	2	12	-	-	-	7	36	25	6
	Skjerstad	131	-	-	6	2	4	16	7	5	27	21	21	22
	Lurø	55	-	5	-	-	-	-	-	-	11	19	18	2
	Bodø:													
	Bodø By	28	1	4	3	2	2	-	-	1	3	8	4	-
	Bygder	10	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	4	3
	Sortland	33	4	17	1	-	-	-	-	-	-	-	3	8
	Gildeskaal	22	9	10	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Vefsen (Bygder)	21	12	5	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Flakstad	19	-	6	-	-	-	1	-	-	-	-	10	2
	Ofoten	16	1	-	2	2	-	-	1	8	-	-	2	-
	Østlofoten	16	-	-	-	-	1	-	-	-	-	4	5	9
	Brønnø	9	4	1	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-
	Lødingen	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-
	Under Lofotfisket	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	3	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-
	Alstahaug	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Folden	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
XIX.	Trondenes	108	20	19	12	24	13	2	-	-	4	7	5	2
	Tromsø:													
	Tromsø By	12	9	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ibbestad	21	11	2	1	5	1	-	-	-	-	-	1	-
	Skjervø	21	18	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maalselven	8	-	-	-	-	1	4	2	1	-	-	-	-
	Berg	5	-	1	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-
	Balsfjorden	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XX.	Vadsø:													
	Vadsø By	28	21	2	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest (By)	7	-	-	-	-	1	-	-	-	4	2	-	-
	Maasø	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-

g. Lungebetændelse (*Pneumonia*).

I.	Kristiania	1300	166	82	85	110	240	149	55	70	108	81	59	95
II.	Ullensaker	397	124	76	41	35	23	18	18	5	10	19	17	11
	Aker	156	23	16	7	15	19	7	12	11	9	16	11	10

g. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Follo:													
	Drebak By	13	3	-	-	-	-	2	2	1	-	2	2	1
	Son og Hølen Byer	7	3	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	50	12	7	4	2	3	3	2	-	-	7	2	8
	Høland	42	7	5	5	2	4	1	2	2	-	7	5	2
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	221	19	20	30	46	8	6	10	5	4	19	33	21
	Fredriksstad By ¹⁾ ..	146	20	14	8	7	19	30	9	4	5	7	5	18
	Bygder	413	51	53	36	42	36	39	21	15	12	29	27	52
	Moss:													
	Moss By	89	15	5	1	8	10	8	4	5	3	12	9	9
	Bygder	96	20	23	9	9	9	4	4	2	-	7	1	8
	Hvaler:													
	Fredrikshald By....	121	17	19	14	13	14	8	2	1	6	7	10	10
	Bygder	56	5	3	9	8	7	5	3	2	1	2	5	6
	Eidsberg	122	7	15	25	16	15	10	1	1	6	8	13	5
IV.	Modum	294	26	16	51	33	33	32	15	11	17	22	23	15
	Drammen Stadsfysikat	234	40	34	9	23	34	24	6	14	14	12	5	19
	Ringerike	197	21	13	13	24	18	26	22	12	17	16	7	8
	Drammen Distrikt:													
	Holmsbu By	2	-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Bygder	91	14	9	13	7	10	11	3	6	3	7	5	3
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	55	1	5	8	7	3	7	3	4	6	5	3	3
	Bygder	32	2	2	2	3	3	4	2	-	3	3	6	2
	Aal	66	2	2	8	7	18	13	5	-	3	4	3	1
	Rollag	46	9	7	4	8	6	-	2	-	-	1	6	3
	Nes	28	3	4	3	3	7	3	1	2	-	1	-	1
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	75	8	12	3	7	9	10	3	2	3	8	1	9
	Horten —	89	4	3	2	8	15	14	6	4	4	12	7	10
	Aasgaardstrand By ..	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	212	9	18	13	21	35	15	9	8	11	25	9	39
	Larvik:													
	Larvik By	158	12	12	29	16	19	11	-	6	7	7	10	29
	Sandefjord By	50	8	5	11	3	7	1	-	5	-	-	2	8
	Bygder	78	12	10	11	8	3	4	2	-	3	5	5	15
	Hof:													
	Holmestrand By	8	1	-	1	2	2	1	-	-	-	-	1	-
	Svelviken By	7	1	-	-	-	2	2	-	-	1	1	-	-
	Bygder	72	10	10	9	7	8	6	2	2	4	4	4	6
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By	85	23	19	3	8	3	4	3	3	3	4	5	7
	Bygder	340	54	52	49	51	39	19	10	3	5	14	26	17
	Trysil	161	17	15	14	12	22	15	1	3	4	9	20	39
	Søndre Østerdalen....	150	19	33	21	14	14	15	6	5	8	2	6	7
	Solør og Odalen:													
	Kongsvinger By	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	1
	Bygder	94	8	13	15	11	5	6	3	3	4	8	10	7

¹⁾ For Fredriksstad og Omegn med 414 Tilfælde skjælnes der ikke mellem croupes og kataralsk Pneumoni.

g. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
VII.	Tønset	60	4	11	14	7	7	2	-	-	1	1	8	5
	Rendalen	58	6	10	9	12	4	7	-	1	2	3	1	3
	Toten:													
	Gjøvik By	19	3	2	1	1	3	1	-	-	-	1	6	1
	Bygder	176	24	22	22	15	21	17	13	5	6	6	8	17
	Hadeland og Land	111	16	14	16	8	17	10	3	2	1	7	11	6
	Nordre Valdres	80	6	6	13	19	11	8	3	3	-	2	2	7
	Faaberg:													
	Lillehammer By	7	2	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-
	Bygder	56	4	12	9	10	9	3	1	-	2	3	-	3
	Søndre Valdres	49	5	13	5	6	4	5	1	-	-	2	3	5
	Ringeby	35	2	7	3	6	7	2	1	-	2	1	2	2
	Lom	27	2	4	3	3	3	4	-	-	-	4	4	-
	Lesje	14	1	5	3	-	1	1	-	-	1	1	-	1
VIII.	Skien:													
	Skien By	115	5	2	5	5	6	11	3	5	6	13	13	41
	Porsgrund By	53	3	2	2	3	3	5	4	4	2	5	10	10
	Brevik By	14	-	3	3	4	2	1	-	-	-	1	-	-
	Bygder	130	5	10	9	8	5	15	9	4	7	16	20	22
	Kviteseid	97	2	14	22	11	20	9	1	5	1	2	2	8
	Kragerø:													
	Kragerø By	19	3	3	-	3	3	2	1	-	-	2	2	-
	Langesund By	4	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
	Stathelle By	12	1	-	1	1	-	2	1	-	1	2	3	-
	Bygder	45	6	7	9	3	6	1	1	1	1	3	1	6
	Hollen	53	3	7	4	7	15	3	-	1	1	1	4	7
	Laardal	51	4	4	10	4	5	4	2	-	1	2	5	10
	Tinn	14	1	-	2	2	7	2	-	-	-	-	-	-
IX.	Vestre Nedenes:													
	Arendal By	25	3	3	9	5	1	-	-	1	1	-	2	-
	Grimstad By	25	4	3	2	3	2	2	3	1	1	1	2	1
	Lillesand —	9	-	1	2	2	1	1	1	-	-	-	-	1
	Bygder	137	16	12	24	29	10	6	4	4	5	11	8	8
	Østre Nedenes:													
	Østerrisør By	12	4	2	1	2	1	-	-	-	-	1	-	1
	Tvedestrand By	10	-	2	2	3	-	-	-	1	1	1	-	-
	Bygder	119	16	15	27	12	15	3	-	1	3	7	5	15
	Aamli	27	-	4	4	11	2	1	-	1	-	1	2	1
	Evje	8	-	-	1	1	-	-	-	-	-	1	1	4
	Sætersdalen	4	-	-	-	1	2	-	-	-	-	1	-	-
X.	Oddernes:													
	Mandal By	23	-	-	2	3	5	1	-	-	-	4	5	3
	Bygder	50	6	5	9	4	6	5	-	2	1	6	1	5
	Kr.sands Stadstysikat.	66	6	7	7	9	6	5	8	-	-	5	3	10
	Undal	24	-	1	5	3	2	8	-	1	-	-	1	3
	Vanse	19	-	3	3	4	1	1	1	1	-	4	-	1
	Flekkefjord:													
	Flekkefjord By	4	-	2	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
	Bygder	15	4	2	2	1	3	-	-	-	-	1	1	1
	Lyngdal	6	1	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-

g. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XI.	Stavanger Stadsfysikat	173	11	21	24	17	25	17	8	4	11	9	7	19
	Haugesund:													
	Haugesund By.....	78	5	6	8	16	6	4	2	2	8	2	7	12
	Bygder.....	23	1	1	1	5	8	3	-	1	1	-	2	-
	Egersund:													
	Egersund By.....	31	11	5	3	-	3	2	1	-	2	2	2	-
	Bygder.....	36	7	5	5	7	4	2	1	1	1	1	2	-
	Sandnes:													
	Sandnes By.....	13	2	5	-	-	-	2	3	-	-	-	1	-
	Bygder.....	54	3	6	7	7	10	3	2	1	1	5	5	4
	Karmøyen:													
	Skudeneshavn By ..	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Kopervik By.....	3	-	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
	Bygder.....	32	2	3	4	6	3	1	1	4	1	1	2	4
	Sand.....	21	3	4	2	2	3	1	1	1	1	1	1	1
	Finnø.....	16	3	1	2	3	1	1	1	-	1	1	1	1
	Sogndal.....	9	1	1	1	4	1	1	-	-	-	-	-	-
	Stavanger Distrikt ...	9	1	2	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-
XII.	Søndre Midthordland .	46	5	3	3	10	13	10	-	-	-	-	-	2
	Osterøyen.....	32	1	4	7	2	2	1	2	-	3	3	5	2
	Voss.....	29	2	-	4	10	3	4	-	-	1	2	2	1
	Alversund.....	27	2	-	6	3	5	1	-	-	1	1	2	6
	Indre Hardanger.....	24	1	4	2	4	5	3	4	1	-	-	-	-
	Tysnes.....	23	-	-	5	4	2	2	-	1	-	-	2	7
	Ytre Hardanger.....	22	4	3	2	4	1	3	3	-	2	-	-	-
	Ytre Søndhordland.....	16	-	2	2	3	1	1	-	-	-	1	3	3
	Nordre Midthordland .	16	-	1	1	3	-	1	-	1	1	1	2	5
	Indre Søndhordland...	15	-	-	-	8	1	2	-	-	2	1	-	1
	Lindaas.....	6	-	1	2	1	-	1	1	-	-	-	-	-
XIII.	Bergen.....	420	39	57	62	44	44	29	31	7	13	26	32	36
XIV.	Gloppen.....	51	2	4	5	3	5	7	5	3	4	3	4	6
	Vik.....	47	6	7	3	2	5	6	2	-	1	-	8	7
	Indre Søndfjord.....	45	7	5	6	5	4	2	-	2	-	2	3	9
	Gulen.....	38	5	2	8	9	5	4	1	-	-	1	-	3
	Ytre Nordfjord.....	38	7	-	5	5	7	3	2	1	1	3	-	4
	Sogndal.....	34	1	9	3	10	5	1	3	1	-	-	-	1
	Ytre Søndfjord.....	29	2	1	4	10	3	-	6	1	-	1	-	1
	Lyster.....	27	5	4	5	3	2	3	1	2	-	1	1	-
	Kinn:													
	Florø By.....	7	-	3	1	-	-	1	1	-	-	1	-	-
	Bygder.....	18	1	-	4	1	4	3	-	2	-	3	-	-
	Nordfjordeidet.....	16	2	1	2	3	2	2	-	-	1	2	1	-
	Kirkebo.....	15	1	3	3	3	2	-	-	-	-	1	2	-
	Lærdal.....	14	1	1	2	3	2	-	-	-	-	3	2	-
	Indviken.....	9	3	-	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-
XV.	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By.....	85	20	7	14	11	9	6	3	1	3	3	5	3
	Bygder.....	60	8	10	3	7	4	9	2	3	1	1	8	4
	Vestre Søndmør.....	59	9	10	7	4	4	8	3	1	2	-	8	3
	Ytre Romsdal:													
	Molde By.....	12	1	-	2	2	1	1	1	1	-	-	1	2
	Bygder.....	44	7	7	4	5	9	1	-	1	1	1	3	5

5. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By . . .	45	4	7	2	5	4	4	1	3	2	2	3	8
	Bygder	9	2	2	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-
	Nordre Nordmør	29	3	2	3	2	7	-	2	-	-	1	2	7
	Indre Søndmør	26	6	4	5	4	-	1	2	-	-	1	2	1
	Ørskog	23	1	3	2	2	2	2	-	-	-	4	4	3
	Østre Søndmør	18	6	3	2	1	1	2	2	-	-	1	-	1
	Surendalen	17	-	2	4	5	1	3	1	-	-	-	-	1
	Indre Romsdal	14	1	1	3	2	4	-	2	-	-	-	1	-
	Sundalen	7	-	-	-	-	2	-	1	-	2	1	1	-
XVI.	Trondhjem	213	18	24	23	24	25	12	16	6	9	18	11	27
	Røros	108	4	7	13	16	12	14	4	6	3	9	12	8
	Orkedalen	81	12	7	9	11	16	8	1	1	2	3	4	7
	Guldalen	49	3	7	4	9	9	3	-	3	1	-	2	8
	Strinden	43	4	6	6	9	6	-	3	2	-	2	3	2
	Nordre Fosen	40	5	5	9	3	5	6	4	1	1	-	1	-
	Hevne	36	4	6	5	4	7	3	-	1	-	2	2	2
	Ytre Fosen	25	3	-	3	1	3	3	-	1	4	2	3	2
	Opdal	21	1	2	10	2	-	3	-	1	-	-	2	-
	Selbu	19	5	3	3	2	2	2	-	1	-	-	1	-
	Hitteren	18	1	2	1	3	4	2	1	-	-	2	1	1
	Indre Fosen	5	-	1	-	-	1	1	-	-	-	-	-	2
XVII.	Stenkjær:													
	Stenkjær By	10	1	2	5	1	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	114	20	15	17	16	16	12	1	2	4	2	4	5
	Inderøen	90	17	12	15	6	12	10	3	2	2	1	3	7
	Levanger:													
	Levanger By	11	-	2	5	3	-	-	-	-	-	-	-	1
	Bygder	61	5	18	8	14	5	6	1	-	-	-	1	3
	Stjørdalen	62	8	5	6	7	9	5	4	4	3	2	2	7
	Namsos:													
	Namsos By	22	4	2	1	-	1	2	-	1	-	1	10	-
	Bygder	22	8	1	4	5	1	-	1	-	-	1	-	1
	Frosten	26	3	4	1	4	1	3	-	1	1	2	4	2
	Kolvereid	26	4	2	3	3	2	5	1	-	-	-	1	5
	Grong	10	2	2	1	-	1	1	2	-	-	-	1	-
	Fosnes	8	2	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	1
	Vikten	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XVIII.	Skjerstad	51	5	1	5	7	13	2	6	-	1	-	8	3
	Under Lofotfisket . . .	47	4	19	15	9	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ranen	37	5	3	2	5	4	2	7	3	2	2	1	1
	Vefsen:													
	Mosjøen By	8	-	-	-	-	2	3	-	-	-	1	-	2
	Bygder	27	2	-	-	-	4	6	-	-	-	3	-	12
	Bodø:													
	Bodø By	25	1	1	10	6	2	-	-	1	1	-	-	3
	Bygder	3	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hadsel	28	5	3	1	6	4	6	1	1	1	-	-	-
	Sortland	25	6	4	2	4	3	1	1	1	-	-	1	2
	Ofoten	23	3	4	2	4	2	1	-	3	2	1	1	-
	Alstahaug	21	2	-	2	6	1	4	-	-	-	1	3	2
	Brennø	20	2	2	4	4	3	3	2	-	-	-	-	-
	Buksnes	19	4	1	-	2	6	1	-	-	1	3	1	-

g. Lungebetændelse (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Østlofoten	18	1	1	1	3	4	3	1	1	1	-	1	1
	Lurø	16	4	-	-	1	-	3	1	-	3	1	1	2
	Folden	16	6	1	-	-	4	-	-	-	2	-	-	3
	Lødingen	13	-	1	2	3	4	-	-	1	-	-	-	2
	Gildeskaal	12	1	-	-	4	3	1	1	-	-	-	2	-
	Hammerø	10	-	2	-	-	2	1	2	-	-	-	2	1
	Steigen	8	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	-	3
	Flakstad	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XIX.	Ibbestad	75	10	7	8	18	10	9	2	2	2	2	4	1
	Trondenes	60	5	9	8	8	11	6	-	2	3	5	2	1
	Balsfjorden	35	3	1	1	4	1	1	2	2	2	2	2	14
	Tromsø:													
	Tromsø By	25	1	3	10	2	-	1	2	1	-	2	-	3
	Bygder	5	-	-	-	1	3	-	1	-	-	-	-	-
	Maalselven	23	3	2	7	2	1	2	1	3	1	-	1	-
	Tranø	13	1	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	8
	Skjervø	13	1	-	-	1	2	4	2	1	-	1	-	1
	Berg	7	2	1	1	1	-	-	-	1	-	-	-	1
	Lenviken	7	1	-	3	-	1	-	-	-	-	-	1	1
	Lyngen	5	-	-	-	1	1	2	-	-	-	-	1	-
XX.	Vardø:													
	Vardø By	25	2	3	8	4	3	1	-	-	4	-	-	-
	Bygder	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
	Hammerfest:													
	Hammerfest By	10	1	-	-	3	-	1	1	1	1	1	1	-
	Bygder	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
	Vadsø:													
	Vadsø By	2	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
	Bygder	9	1	1	-	3	-	1	-	1	-	-	2	-
	Alten	7	1	-	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tanen	6	-	2	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-
	Sydvaranger	6	-	3	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Lebesby	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Maasø	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
	Kistrand	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1

h. Influenza.

I.	Kristiania	6257	2824	3036	90	77	24	3	-	3	3	11	78	108
II.	Aker	616	275	237	42	15	9	14	2	2	4	6	4	6
	Ullensaker	519	162	226	66	34	5	5	-	1	4	4	2	10
	Follo:													
	Drøbak By	133	86	33	5	5	1	-	-	-	-	-	2	1
	Son og Hølen Byer.	9	2	6	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	250	109	78	18	10	1	6	2	1	1	3	8	13
	Høland	139	74	45	10	7	1	-	1	-	-	-	-	1
III.	Sarpsborg:													
	Sarpsborg By	459	126	250	40	10	6	7	3	2	-	-	3	12
	Fredriksstad By....	481	78	318	42	13	6	2	2	-	1	-	11	8
	Bygder	907	162	610	65	20	19	6	-	1	4	3	4	13

h. Influenza (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
IV.	Hvaler:													
	Fredrikshald By...	605	69	318	144	44	4	-	-	-	-	1	7	18
	Bygder	162	26	67	41	19	3	-	-	-	-	-	2	2
	Moss:													
	Moss By	411	140	246	14	2	5	-	-	-	-	-	4	-
	Bygder	174	71	80	12	3	-	1	-	1	-	-	1	5
	Eidsberg	196	75	71	32	7	2	2	1	1	-	2	1	2
	Drammen Stadsfysikat	1600	653	726	80	17	14	10	2	-	5	12	22	59
	Ringerike:													
	Hønefoss By	107	25	26	11	8	6	5	-	2	3	2	2	17
	Bygder	423	135	95	66	23	20	22	6	-	11	7	4	34
	Sandsvær:													
	Kongsberg By	190	21	31	48	25	11	5	9	5	6	13	7	9
	Bygder	144	16	24	28	17	10	7	4	7	8	6	8	9
	Modum	258	86	74	46	11	13	-	-	-	2	3	7	16
	Drammen Distrikt:													
	Holmsbu By	10	2	2	3	1	1	-	-	-	-	-	1	-
	Bygder	207	32	106	41	11	2	1	5	-	1	2	1	5
	Aal	60	4	8	9	17	11	11	-	-	-	-	-	-
	Rollag	26	1	8	9	5	2	-	-	-	1	-	-	-
	Nes	15	2	2	4	-	6	-	-	1	-	-	-	-
V.	Tønsberg:													
	Tønsberg By	191	38	67	24	4	28	12	-	-	-	-	-	18
	Horten	557	174	271	55	31	16	-	-	-	-	-	-	10
	Aasgaardstrand By	10	2	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	280	70	104	41	14	6	14	9	6	2	2	3	9
	Larvik:													
	Larvik By	496	131	137	151	62	15	-	-	-	-	-	-	-
	Sandefjord By	131	57	68	2	2	-	-	-	-	-	-	-	2
	Bygder	61	15	31	5	1	1	-	-	-	1	-	3	3
	Hof:													
	Holmestrand By	88	46	38	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Svelviken By	98	46	45	2	2	-	1	1	-	-	1	-	-
	Bygder	256	64	123	22	21	8	2	1	1	1	-	6	8
VI.	Hedemarken:													
	Hamar By	216	134	69	7	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	522	152	151	109	46	24	7	3	-	3	11	8	8
	Søndre Østerdalen...	437	166	206	37	11	7	4	-	-	1	-	-	5
	Soler og Odalen:													
	Kongsvinger By	40	36	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	156	43	75	22	9	1	-	-	-	-	-	4	2
	Trysil	175	44	41	37	20	6	4	-	-	-	1	10	12
	Rendalen	157	24	61	53	7	-	3	-	-	-	-	1	8
	Tønset	140	8	56	37	26	8	3	-	-	-	-	-	2
VII.	Toten:													
	Gjøvik By	115	25	38	14	10	9	-	-	-	-	2	-	17
	Bygder	253	35	89	40	41	13	3	2	12	-	-	2	16
	Hadeland og Land ...	288	80	87	51	25	11	1	-	-	9	-	5	19
	Faaberg:													
	Lillehammer By	174	42	110	20	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	85	18	39	9	4	4	-	-	1	-	2	2	6
	Ringeby	138	35	39	48	7	1	3	-	-	-	5	-	-

h. Influenza (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
	Kopervik By	4	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	50	-	30	6	10	2	2	-	-	-	-	-	-
	Sandnes:													
	Sandnes By	24	1	3	-	14	-	-	-	-	3	1	1	1
	Bygder	54	5	9	10	12	7	2	-	-	1	5	2	1
	Egersund:													
	Egersund By	21	-	10	5	3	3	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	36	3	11	14	4	3	-	1	-	-	-	-	-
	Sand	35	-	8	4	7	1	-	-	-	-	2	5	8
	Stavanger Distrikt ..	19	-	-	11	5	3	-	-	-	-	-	-	-
	Finne	12	2	7	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
XII.	Indre Søndhordland...	88	5	5	4	46	10	8	8	-	1	-	-	1
	Søndre Midthordland ..	79	7	2	10	13	30	16	1	-	-	-	-	-
	Alversund	57	7	7	8	9	7	7	2	1	1	-	6	2
	Indre Hardanger	28	-	-	7	11	3	4	2	1	-	-	-	-
	Ytre Søndhordland	20	2	5	4	9	-	-	-	-	-	-	-	-
	Voss	19	2	4	1	3	2	-	1	2	1	3	-	-
	Osterøen	16	-	2	5	9	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Hardanger	14	-	6	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
	Nordre Midthordland ..	11	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	3	2
	Tysnes	4	-	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-
XIII.	Bergen	1895	156	751	631	186	46	21	10	7	13	11	17	46
XIV.	Lærdal	224	31	60	46	23	15	23	11	-	-	1	7	7
	Vik	72	9	9	3	6	8	7	9	2	2	3	7	7
	Kinn:													
	Flørø By	15	-	-	2	4	4	1	-	2	1	-	1	-
	Bygder	57	1	1	11	4	11	7	2	8	4	2	6	-
	Ytre Nordfjord	34	8	8	7	4	1	-	2	-	1	-	2	1
	— Søndfjord	31	1	-	-	15	6	2	-	-	-	-	-	7
	Sogndal	26	5	8	2	5	4	1	-	1	-	-	-	-
	Gulen	22	6	2	-	4	-	-	7	3	-	-	-	-
	Kirkebø	16	3	2	3	-	2	-	2	-	2	1	1	-
	Lyster	12	-	4	-	1	7	-	-	-	-	-	-	-
	Indviken	4	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
	Indre Søndfjord	3	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	-	-
XV.	Søndre Nordmør:													
	Kristiansund By ...	787	329	348	38	14	29	-	-	-	8	9	-	12
	Bygder	51	14	20	3	6	2	2	1	1	-	-	2	-
	Nordre Søndmør:													
	Aalesund By	144	19	23	41	15	12	11	-	-	4	3	9	7
	Bygder	49	3	21	7	6	7	1	2	-	1	-	1	-
	Ytre Romsdal:													
	Molde By	73	-	2	56	6	3	-	-	4	-	-	2	-
	Bygder	110	6	15	22	25	22	7	5	4	-	-	-	4
	Ørskog	100	11	30	16	9	6	6	-	3	-	1	10	8
	Indre Søndmør	79	3	18	12	14	6	9	3	6	3	-	1	4
	Surendalen	60	6	9	17	6	10	3	1	-	-	3	1	4
	Vestre Søndmør	45	5	12	8	2	2	-	-	-	1	2	3	10
	Nordre Nordmør	42	4	15	12	2	1	-	-	4	-	-	-	4
	Sundalen	32	2	5	9	10	3	2	-	1	-	-	-	-
	Indre Romsdal	21	2	5	8	6	-	-	-	-	-	-	-	-
	Østre Søndmør	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-

h. Influenza (Forts.).

Tabel XL. (Forts.).		Tilsammen.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Distrikt.														
XVI.	Trondhjem	1289	390	641	182	50	1	-	-	-	-	3	13	9
	Røros	408	29	57	152	118	30	6	-	-	-	2	5	9
	Orkedalen	266	35	104	45	17	16	10	12	4	6	-	5	12
	Strinden	134	21	62	29	14	7	-	-	-	-	-	-	1
	Hitteren	85	8	19	23	14	9	8	2	-	-	-	-	2
	Guldalen	69	6	35	21	5	-	-	-	-	-	-	-	2
	Nordre Fosen	59	2	5	6	15	13	7	7	-	2	-	-	2
	Hevne	52	-	21	9	6	8	2	-	-	-	-	-	6
	Selbu	27	19	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Opdal	20	1	7	10	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Ytre Fosen	20	-	-	5	2	8	4	1	-	-	-	-	-
	Indre —	14	-	5	-	4	4	-	-	-	-	-	1	-
XVII.	Levanger:													
	Levanger By	70	7	40	11	7	1	-	1	-	-	-	-	3
	Bygder	244	44	93	25	45	17	7	-	4	3	-	-	6
	Stenkjær:													
	Stenkjær By	108	7	21	52	1	9	4	3	2	3	2	-	4
	Bygder	192	15	29	37	51	19	13	4	3	5	4	3	9
	Inderøen	162	50	47	39	16	4	2	-	-	-	-	2	2
	Namsos:													
	Namsos By	103	5	31	57	2	2	-	1	-	-	5	-	-
	Bygder	46	6	17	17	5	1	-	-	-	-	-	-	-
	Vikten	89	-	27	27	9	14	10	2	-	-	-	-	-
	Grong	72	10	19	14	2	26	1	-	-	-	-	-	-
	Fosnes	63	13	16	17	13	3	-	-	-	-	-	-	1
	Frosten	60	4	22	8	2	-	2	2	2	4	3	4	7
	Kolvereid	56	2	1	9	21	12	1	-	-	-	-	8	2
	Stjørdalen	29	3	13	8	4	-	-	-	-	-	-	1	-
XVIII.	Under Lofotfisket	677	24	215	301	135	2	-	-	-	-	-	-	-
	Skjerstad	424	6	44	188	40	63	18	8	-	11	7	11	28
	Buksnes	190	21	39	32	86	7	5	-	-	-	-	-	-
	Bodø:													
	Bodø By	163	1	101	59	2	-	-	-	-	-	-	-	-
	Bygder	13	-	-	10	-	-	-	-	1	2	-	-	-
	Flakstad	135	28	66	28	4	1	1	-	1	-	3	1	2
	Østlofoten	106	21	16	29	26	7	2	-	-	-	-	-	5
	Ofoten	103	2	12	48	17	5	5	2	2	1	3	5	1
	Sortland	100	22	18	28	22	7	1	1	-	-	-	-	1
	Hadsel	98	36	11	9	6	11	8	1	1	2	2	4	7
	Ranen	64	2	6	12	16	9	15	3	-	-	1	-	-
	Lødingen	64	1	2	5	18	26	11	1	-	-	-	-	-
	Vefsen:													
	Mosjøen By	39	-	8	21	1	5	3	1	-	-	-	-	-
	Bygder	21	-	3	7	4	2	1	2	1	-	-	1	-
	Alstahaug	48	5	22	5	3	4	2	1	1	-	2	2	1
	Brønnø	44	5	3	14	3	14	5	-	-	-	-	-	-
	Hammerø	34	2	-	6	15	5	2	1	2	-	1	-	-
	Folden	26	1	1	-	6	10	6	-	-	2	-	-	-
	Lurø	25	3	12	4	2	3	1	-	-	-	-	-	-
	Gildeskaal	8	1	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Steigen	5	-	-	3	-	1	1	-	-	-	-	-	-

FOREKOMSTEN

AF

TYFOIDFEBER

I NORGE

I 1899.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

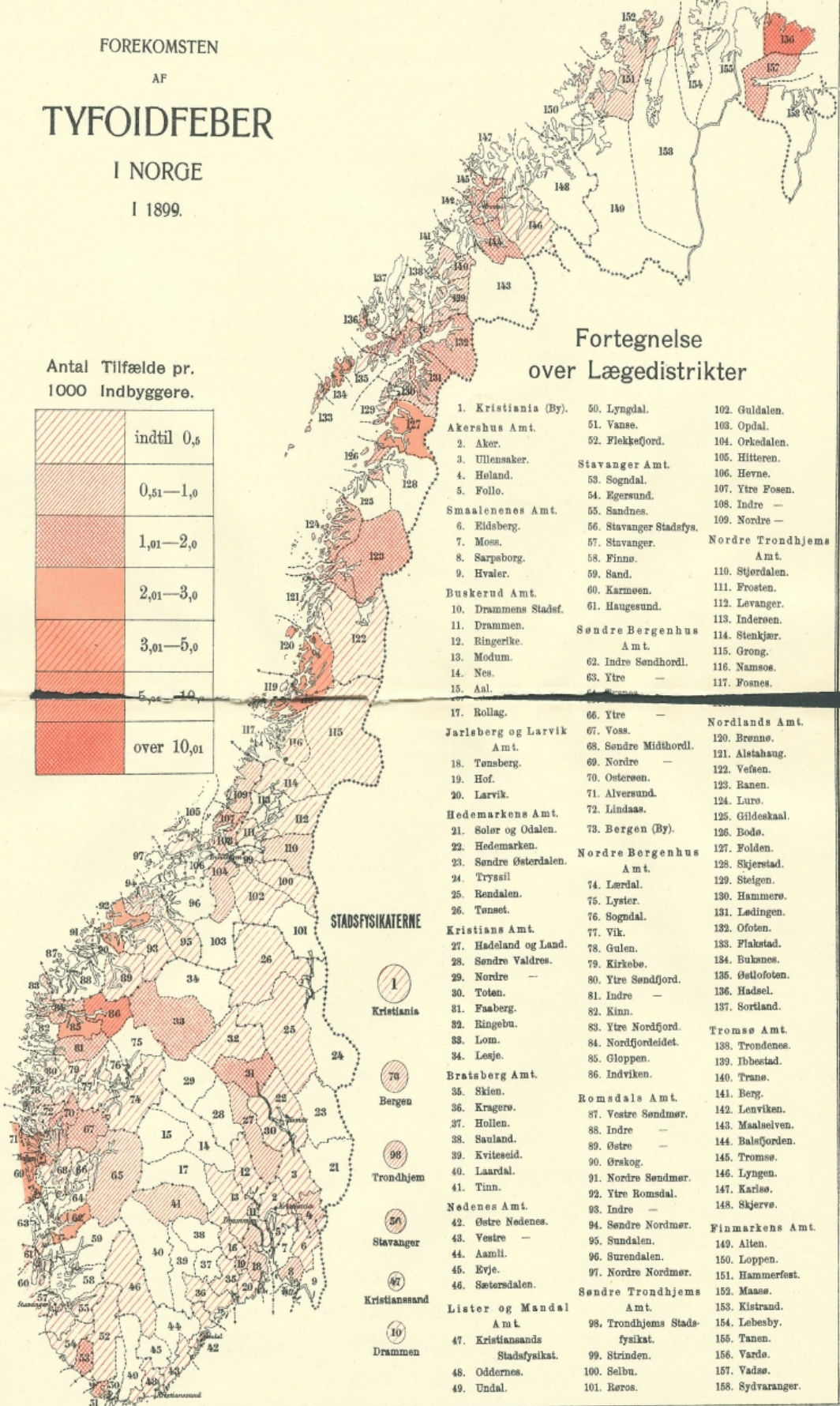
	indtil 0,6
	0,61—1,0
	1,01—2,0
	2,01—3,0
	3,01—5,0
	5,01—10,0
	over 10,01

Fortegnelse over Lægedistrikter

- Kristiania (By).
- Akershus Amt.
- Aker.
- Ullensaker.
- Holand.
- Follo.
- Smaalenenes Amt.
- Eidsberg.
- Moss.
- Sarpsborg.
- Hvaler.
- Buskerud Amt.
- Drammens Stadsfys.
- Drammen.
- Ringerike.
- Modum.
- Nes.
- Aal.
- Rollag.
- Jarlsberg og Larvik Amt.
- Tønsberg.
- Hof.
- Larvik.
- Hedemarkens Amt.
- Soler og Odalen.
- Hedemarken.
- Søndre Østerdalen.
- Trysil.
- Rendalen.
- Tumset.
- Kristians Amt.
- Hadeland og Land.
- Søndre Valdres.
- Nordre —
- Toten.
- Faaberg.
- Ringsbu.
- Lom.
- Lesje.
- Bratsberg Amt.
- Skien.
- Kragerø.
- Hollen.
- Sauland.
- Kviteseid.
- Laardal.
- Tinn.
- Nedenes Amt.
- Østre Nedenes.
- Vestre —
- Aamli.
- Ørje.
- Søtersdalen.
- Lister og Mandal Amt.
- Kristiansands Stadsfysikat.
- Oddernes.
- Undal.
- Lyngdal.
- Vanse.
- Flekkefjord.
- Stavanger Amt.
- Sogndal.
- Egersund.
- Sandnes.
- Stavanger Stadsfys.
- Stavanger.
- Finno.
- Sand.
- Karmoen.
- Haugesund.
- Søndre Bergenhus Amt.
- Indre Søndhordl.
- Ytre —
- Ytre —
- Voss.
- Søndre Midthordl.
- Nordre —
- Ostereen.
- Alversund.
- Lindaas.
- Bergen (By).
- Nordre Bergenhus Amt.
- Lærdal.
- Lyster.
- Sogndal.
- Vik.
- Gulen.
- Kirkenbo.
- Ytre Søndfjord.
- Indre —
- Kinn.
- Ytre Nordfjord.
- Nordfjordeidet.
- Gloppen.
- Indviken.
- Romsdals Amt.
- Vestre Søndmer.
- Indre —
- Østre —
- Ørskog.
- Nordre Søndmer.
- Ytre Romsdal.
- Indre —
- Søndre Nordmer.
- Sundalen.
- Surendalen.
- Nordre Nordmer.
- Søndre Trondhjems Amt.
- Trondhjems Stadsfysikat.
- Strinden.
- Selbu.
- Heros.
- Guldalen.
- Opdal.
- Ørkedalen.
- Hitteren.
- Hevne.
- Ytre Fosen.
- Indre —
- Nordre —
- Nordre Trondhjems Amt.
- Stjerdalen.
- Frosten.
- Levanger.
- Indereen.
- Stenkjær.
- Grong.
- Namsos.
- Fosnes.
- Nordlands Amt.
- Brenne.
- Alstahaug.
- Vefsen.
- Banen.
- Lure.
- Gildeskaal.
- Bode.
- Folden.
- Skjerstad.
- Steigen.
- Hammerø.
- Ledingen.
- Ofoten.
- Flakstad.
- Buksnes.
- Østlofoten.
- Hadsel.
- Sortland.
- Tromsø Amt.
- Trondenes.
- Ibbestad.
- Trans.
- Berg.
- Leiviken.
- Maalselven.
- Balsfjorden.
- Tromsø.
- Lyngen.
- Kariso.
- Skjerve.
- Finmarkens Amt.
- Alten.
- Loppen.
- Hammerfest.
- Maass.
- Kistrand.
- Lebesby.
- Tanen.
- Vardø.
- Vadsø.
- Sydvaranger.

STADSFIKATERNE

- Kristiania
- Bergen
- Trondhjem
- Stavanger
- Kristiansand
- Drammen

FOREKOMSTEN

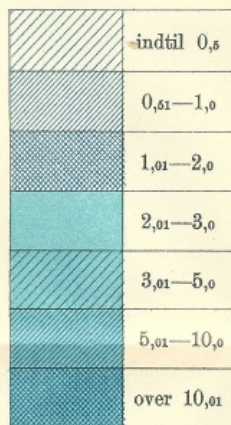
AF

DIFTERI

I NORGE

I 1899.

Antal Tilfælde pr.
1000 Indbyggere.

Fortegnelse over Lægedistrikter

1. Kristiania (By). Akershus Amt.
2. Aker.
3. Ullensaker.
4. Holand.
5. Follo.
- Smaalenenes Amt.
6. Eidsberg.
7. Moss.
8. Sarpsborg.
9. Hvaler.
- Buskerud Amt.
10. Drammens Stadsf.
11. Drammen.
12. Ringerike.
13. Modum.
14. Nes.
15. Aal.
16. Sandsvær.
17. Røllag.
- Jarlsberg og Larvik Amt.
18. Tønsberg.
19. Hof.
20. Larvik.
- Hedemarkens Amt.
21. Soler og Odalen.
22. Hedemarken.
23. Søndre Østerdalen.
24. Trysil.
25. Rendalen.
26. Tønsel.
- Kristians Amt.
27. Hadeland og Land.
28. Søndre Valdres.
29. Nordre —
30. Toten.
31. Faaberg.
32. Ringeby.
33. Lom.
34. Lesje.
- Bratsberg Amt.
35. Skien.
36. Kragerø.
37. Holten.
38. Sauiland.
39. Kvitesøid.
40. Laardal.
41. Tinn.
- Nedenes Amt.
42. Østre Nedenes.
43. Vestre —
44. Aamli.
45. Evje.
46. Setersdalen.
- Lister og Mandal Amt.
47. Kristiansands Stadsfysikat.
48. Oddernes.
49. Undal.
50. Lyngdal.
51. Vane.
52. Flekkefjord.
- Stavanger Amt.
53. Sogndal.
54. Egersund.
55. Sandnes.
56. Stavanger Stadsfys.
57. Stavanger.
58. Finne.
59. Sand.
60. Karmen.
61. Haugesund.
- Søndre Bergenhus Amt.
62. Indre Søndhordl.
63. Ytre —
64. Tynes.
65. Indre Hardanger.
66. Ytre —
67. Voss.
68. Søndre Midthordl.
69. Nordre —
70. Osteren.
71. Alversund.
72. Lindsaas.
73. Bergen (By).
- Nordre Bergenhus Amt.
74. Lærdal.
75. Lyster.
76. Sogndal.
77. Vik.
78. Gulen.
79. Kirkebo.
80. Ytre Sandfjord.
81. Indre —
82. Kinn.
83. Ytre Nordfjord.
84. Nordfjordeidet.
85. Gloppen.
86. Indviken.
- Romsdals Amt.
87. Vestre Søndmør.
88. Indre —
89. Østre —
90. Ørskog.
91. Nordre Søndmør.
92. Ytre Romsdal.
93. Indre —
94. Søndre Nordmør.
95. Sundalen.
96. Sørendalen.
97. Nordre Nordmør.
- Søndre Trondhjems Amt.
98. Trondhjems Stadsfysikat.
99. Strinden.
100. Selbu.
101. Røros.
102. Guldalen.
103. Opdal.
104. Orkdalen.
105. Hitteren.
106. Høyne.
107. Ytre Fosen.
108. Indre —
109. Nordre —
- Nordre Trondhjems Amt.
110. Stjørdalen.
111. Frosten.
112. Levanger.
113. Indervær.
114. Stenkjær.
115. Grong.
116. Namsos.
117. Fosnes.
118. Kolværd.
119. Vikten.
- Nordlands Amt.
120. Brønnø.
121. Aistahaug.
122. Vefsen.
123. Ranen.
124. Lurø.
125. Gildeskaal.
126. Bodo.
127. Folden.
128. Skjerstad.
129. Steigen.
130. Hammerd.
131. Ledingen.
132. Otten.
133. Flakstad.
134. Buksnes.
135. Østlofoten.
136. Hadsel.
137. Sortland.
- Tromsø Amt.
138. Trondenes.
139. Ibbestad.
140. Tranø.
141. Berg.
142. Lenviken.
143. Maalselven.
144. Balsfjorden.
145. Tromsø.
146. Lyngen.
147. Karle.
148. Skjerve.
- Finmarkens Amt.
149. Alten.
150. Loppén.
151. Hammerfest.
152. Maase.
153. Kiststrand.
154. Lebesby.
155. Tanen.
156. Varde.
157. Vadsø.
158. Sydvaranger.

STADSFIKATERNE

Kristiania

Bergen

Trondhjem

Stavanger

Kristiansand

Drammen

DØDELIGHEDEN
AF
LUNGETUBERKULOSE
I NORGE

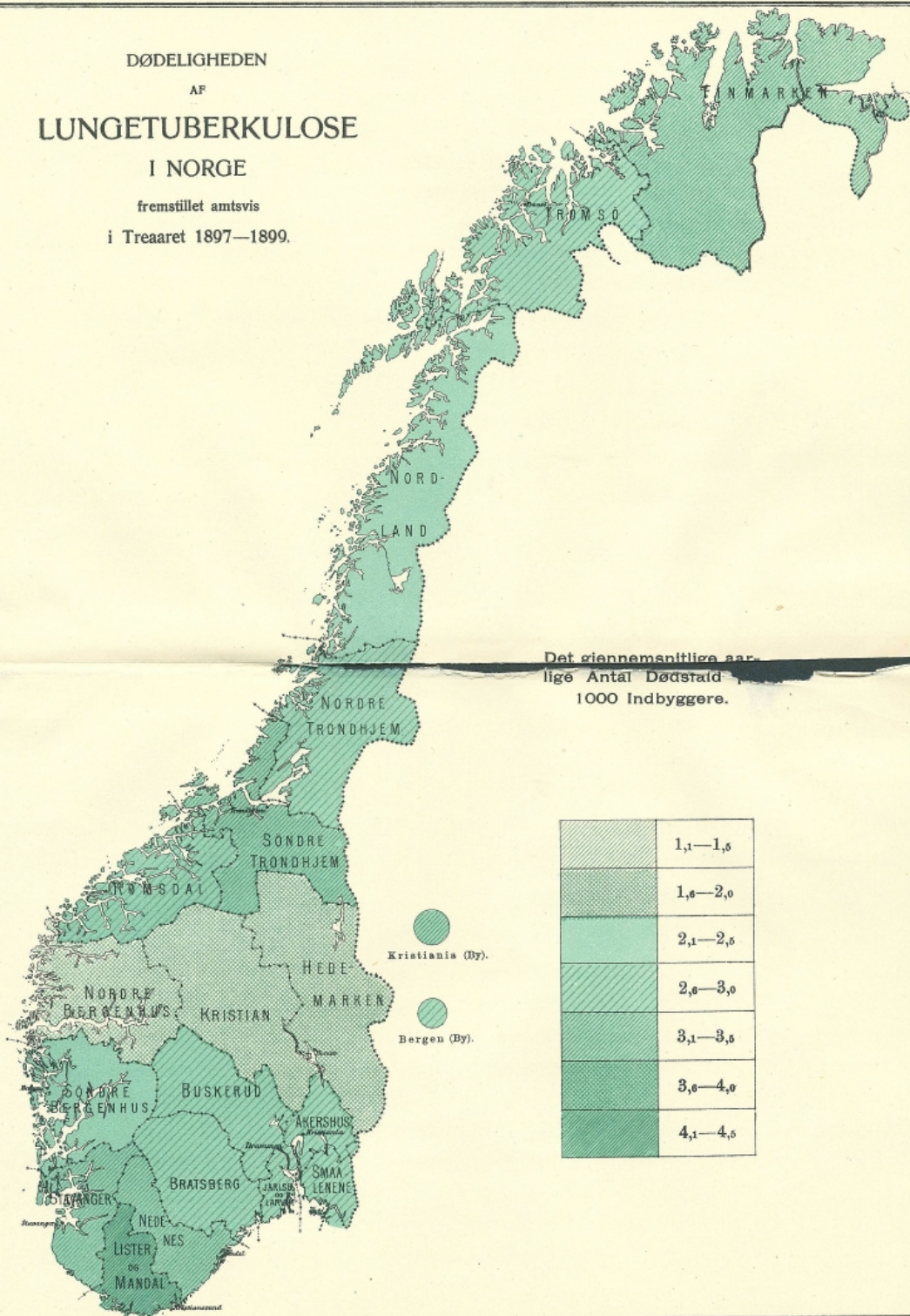
fremstillet amtsvis
i Treaaret 1897—1899.

Det gennemsnitlige aar-
lige Antal Dødstald
1000 Indbyggere.

	1,1—1,5
	1,6—2,0
	2,1—2,5
	2,6—3,0
	3,1—3,5
	3,6—4,0
	4,1—4,5

Kristiania (By).

Bergen (By).

B. Beretninger

for de enkelte civile Overøvrighedsdistrikter.

I. Kristiania By

med et Fladeindhold af 16,55 km.² havde ved den af Magistraten foranstaltede Folketælling den 31te December 1899 en Folkemængde af 226 423 hjemmehørende Indbyggere. Ved Tællingen den 31te December 1898 udgjorde den 221 255; Folkemængden var saaledes forøget med kun 5 168 Individer, det mindste Tal paa 10 Aar. Antagelig har dog Folkemængden omkring Aarets Midte været større, da mange Arbeidere fra Landdistrikterne i Aarets Løb vendte tilbage til sine Hjem.

Sundhedstilstanden var ifølge Sundhedskommissionens Beretning god, om end noget ugunstigere end i de nærmest foregaaende Aar. Af epidemiske Sygdomme optraadte Skarlagensfeber, Kusma, akut Diarré og Influenza betydelig hyppigere end i 1898; derimod var Mæslinger, Røde Hunde, Kighoste og akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne adskillig sjældnere. Børnekopper forekom ikke. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var ikke lidet større end Aaret forud, nemlig 33 375 med 1 305 Dødsfald mod 24 809 og 1 076 i 1898; Gjennemsnitstallet for 10-Aaret 1886—1895 var omtrent 31 000 pr. Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde efter de af det statistiske Centralbureau udgivne Tabeller over Folkemængdens Bevægelse 4 116 og Dødeligheden 18,7 pro mille af Byens beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (220 000).

Til Sundhedskommissionen indkom Anmeldelser om 3 944 Dødsfald, indtrufne inden Byens Grændser.

De opgivne 3 944 Dødsfald fordeler sig saaledes paa de forskjellige Maaneder:

Januar	415	Mai	350	September	312
Februar	355	Juni	334	Oktober	254
Marts	340	Juli	362	November	245
April	282	August	413	December	282

Dødsfaldenes Fordeling paa de forskjellige Sogne og Dødeligheden inden disse i Forhold til den hjemmehørende Folkemængde ved Aarets Udgang sees af følgende Tabel.

Dødeligheden i Byens 14 Sogne ¹⁾.

Sogne.	Hjemmehørende Folkemængde 31te Decbr. 1899.	Til Sundheds- kommissionen anmeldte Døds- fald.	Dødeligheds- forhold pro mille.
Vor Frelzers	10 327	176	17,04
Johannes	15 641	233	14,89
Trefoldigheds	18 424	258	14,00
Frogner	10 465	96	9,17
Uranienborgs	12 557	142	11,31
Fagerborgs	11 404	161	14,12
Gamle Akers	18 025	299	16,58
Jacobs	14 051	264	18,79
Sagenes	15 729	301	19,13
Paulus	22 152	380	17,16
Petrus	21 424	460	21,47
Grønlands	22 483	477	21,21
Kampens	15 937	340	21,33
Oslo	17 804	357	20,05
Samtlige Sogne	226 423	3 944	17,42

¹⁾ Oslo Sogn deltes 1ste Juli 1899 i Oslo og Vaalerengens Sogne, men er i denne og andre Tabeller regnet som udelt.

Nedenstaaende Tabel giver en Oversigt over Dødeligheden i Forhold (pro mille) til Folkemængden ved Aarets Udgang i 1860—1899. De til Sundhedskommissionen indkomne Opgaver over indtrufne Dødsfald er lagt til Grund for Beregning:

Aar.	Folkem. 31te De- cember. ²⁾	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.	Aar.	Folkem. 31te De- cember.	Dødelig- hed pro mille.
1860—64	—	24,21	1881	122 036	18,44	1891	156 535	19,20
1865—69	—	22,00	1882	122 424	20,39	1892	161 151	18,94
1870—74	—	20,61	1883	124 155	16,74	1893	167 588	16,99
1875	76 866	22,86	1884	128 300	18,90	1894	174 717	18,33
1876	79 022	22,76	1885	130 790	20,57	1895	182 856	16,35
1877	81 801	19,50	1886	134 036	20,30	1896	192 141	17,74
1878	112 997	17,12	1887	135 615	23,74	1897	203 337	15,73
1879	116 801	17,49	1888	138 319	22,17	1898	221 255	15,72
1880	119 407	20,11	1889	143 347	21,08	1899	226 423	17,42
			1890	151 130	20,06			

²⁾ Folkemængden var ved Aarets Slutning efter Beregning i 1860 53 435 og i 1864 56 253, efter Tælling i 1869 64 935 og i 1874 75 042.

Til Oversigt over de **epidemiske Sygdomme** hidsættes paa Side 3 en Tabel, der er udarbejdet efter de til Sundhedskommissionen indsendte maanedlige Lister fra Byens Læger og Sygehusene.

Tabellen paa Side 4 indeholder Opgaver over Alder og Kjøen for Angrebne og Døde af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber.....	96	10	96	8	9	-	4	5	2	10	16	18	13	7	4
Skarlagensfeber.....	1152	25	1152	73	78	77	74	86	73	47	80	139	147	134	144
Mæslinger.....	222	13	222	26	20	17	22	28	40	18	3	3	8	10	27
Difteri (Croup).....	434	39	434	43	17	21	31	29	28	18	26	38	67	73	43
Blodgang.....	17	-	15	-	1	-	-	-	-	-	11	-	-	-	3
Barselfeber.....	12	11	12	1	-	2	1	-	1	1	1	2	1	-	2
Pyæmi, Septhæmi.....	33	27	33	1	2	1	1	2	-	2	-	4	6	12	2
Rosen.....	193	29	193	10	15	8	26	21	26	14	21	8	16	14	14
Røde Hunde.....	77	-	77	3	3	9	10	21	13	6	3	5	-	3	1
Vandkopper.....	417	-	417	42	25	35	25	17	20	14	14	17	60	72	76
Kusma.....	951	-	951	3	2	9	3	5	3	3	4	24	82	369	444
Kighoste.....	593	21	593	68	68	50	44	33	40	42	59	46	32	53	58
Akute KatarreriAandedrætsorg.	12515	248	12515	2813	1408	1307	1183	1258	735	383	344	615	804	799	866
Influenza.....	6257	55	6257	2824	3036	90	77	24	3	-	3	3	11	78	108
Lungebetændelse.....	1300	263	1300	166	82	85	110	240	149	55	70	108	81	59	95
Pleurit.....	381	6	381	44	25	24	50	46	30	28	17	24	31	42	20
Gigtfeber.....	548	9	548	2	40	49	42	59	57	62	37	48	51	58	43
Koldfeber.....	8	-	8	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	2
Akut Diarré (Kolerine).....	8144	539	8144	311	271	303	280	259	415	1833	2315	1056	456	358	287
Skjærbug.....	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte.....	24	10	24	1	1	-	4	3	3	8	1	1	-	-	2
Tilsammen	33375	1805	33373	6440	5103	2087	1987	2142	1638	2544	3025	2159	1866	2141	2241

**Alder og Kjøen for de af Tyfoidfeber, Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri (Croup ikke indbefattet)
Angrebne og Døde.**

	Tyfoidfeber.							Skarlagensfeber.							Mæslinger.							Difteri.						
	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.	Angrebne.			Døde.			Procent.
	Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.		Md.	Kv.	Sum.	Md.	Kv.	Sum.	
1ste Halvaar ...	-	-	-	-	-	-	-	3	1	4	-	1	1	33,3	-	1	1	-	-	-	-	2	-	2	1	-	1	50,0
2det — ...	-	-	-	-	-	-	-	8	5	13	1	-	1	7,7	7	3	10	3	-	3	42,8	5	3	8	1	-	1	12,5
2— 3 Aar.	-	-	-	-	-	-	-	64	70	134	4	3	7	5,2	19	19	38	5	3	8	21,0	45	29	74	8	7	15	20,3
4— 5 —	-	-	-	-	-	-	-	119	110	229	5	5	10	4,4	17	14	31	1	1	2	6,4	37	40	77	3	6	9	1,2
6—10 —	2	4	6	-	-	-	-	224	253	477	4	-	4	0,8	31	31	62	-	-	-	-	48	64	112	-	4	4	3,6
11—15 —	3	10	13	-	1	1	7,7	74	91	165	2	-	2	1,2	12	3	15	-	-	-	-	21	26	47	1	1	2	4,2
16—20 —	6	9	15	-	2	2	13,3	17	19	36	-	-	-	-	11	10	21	-	-	-	-	10	15	25	-	-	-	-
21—25 —	12	14	26	-	2	2	7,7	16	26	42	-	-	-	-	13	9	22	-	-	-	-	16	25	41	-	-	-	-
26—30 —	6	4	10	2	1	3	30,0	2	9	11	-	-	-	-	3	4	7	-	-	-	-	7	10	17	-	-	-	-
31—40 —	5	9	14	-	2	2	14,3	1	5	6	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	6	14	20	1	-	1	5,0
41—50 —	2	1	3	-	-	-	-																					
Over 50 Aar ...	1	2	3	-	-	-	-																					
Uopgivet Kjøen eller Alder ...	2	4	6	-	-	-	-	3	2	35	-	-	-	-	3	8	14	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	39	57	96	2	8	10	10,4	531	591	1152	16	9	25	2,2	116	103	222	9	4	13	5,9	197	226	423	15	18	33	7,8

Af **Tyfoidfieber** anmeldtes ialt 96 Tilfælde (med 10 Dødsfald) mod 85 foregaaende Aar og 207 i 1897. Af de anmeldte Tilfælde er mindst 21, sandsynligvis 25, smittet udenbys. Sygdommen forekom hyppigst i Aarets 3die Kvartal og optraadte inden de fleste af Byens Sogne, ligesom Aaret forud hyppigst i Sagenes Sogn. Blandt Eleverne paa Thorshaug Institut for Aandssvage indtraf ogsaa i de første Maaneder af dette Aar endel Tilfælde, ialt 12, hvoraf det sidste indlagdes 17de Mai; derefter var der Stilstand til om Høsten, da der indlagdes 4 i Oktober Maaned. Tilfældene optraadte ligesom det foregaaende Aar kun blandt Eleverne, ingen af Lærerpersonalet eller Betjeningen blev angrebne; disse Omstændigheder i Forbindelse med, at man trods gjentagne Inspektioner og Undersøgelser ikke har fundet nogen speciel Aarsag til den snigende Epidemi, har ledet Tanken hen paa, at den personlige Smitte muligens kan have spillet en vigtig Rolle ved Sygdommens Overførelse. Under Leg og lignende bliver Samlivet mellem Eleverne noksaa intimt, ligesom det naturligvis er vanskeligt at bibringe disse Forstaaelsen af Renlighedens Betydning; det kan derfor tænkes, at en Elev, der mulig selv ikke er tydelig syg, ved sine skidne Fingre f. Ex. overfører Smittestoffet til sine Kammerater; eller der er ogsaa Mulighed for, at Rekonvalescenten kan have havt Smittestoffet i sig længere Tid efter Sygdommens Afløben og under dette have smittet. At bestemme Tidspunktet for Tyfusbacillens Forsvinden fra Rekonvalescentens Tarm lader sig nemlig ikke gjøre med vore nuværende Hjælpemidler, og man kan derfor kun holde sig til de kliniske Tegn. (Se forøvrigt: Ustvedt, Om Tyfoidfieberens Udbredelsesmaader, Norsk Magazin for Lægevidenskab 1900, S. 486—508). — Siden Marts Maaned har der været Adgang for de praktiserende Læger til at faa udført Widals Serumreaktion ved Sundhedskommissionens Kontor. 35 Læger rekvirerede i Aarets Løb sterile Pipetter for Opsamling af Blod. Reaktionen er udført 97 Gange, af disse med positivt Resultat 20 Gange.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 1 152 Tilfælde, hvoraf de fleste i Aarets 4 sidste Maaneder. Forøgelsen var særlig mærkbar efter Skolebørnenes Hjemkomst fra Ferieophold udenbys. Der døde 25 (2,2 pCt.). 92 af de Anmeldte tillodes behandlet udenfor Lazaret i 65 forskellige Hjem. Man maatte paa Ullevold Lazaret arbejde med Overbelæg og fik derfor af Sundhedskommissionen overladt til Brug Bjølsen Interneringslokale, der saa gjorde Tjeneste som Scarlatinalazaret i flere Maaneder.

Mæslinger forekom ikke hyppig i 1899; der anmeldtes i det Hele 222 Tilfælde, hvoraf 13 dødelige (5,8 pCt.). Sygdommen optraadte hyppigst i 2det Kvartal.

Difteri (Croup) antog heller ikke dette Aar nogen særlig udtalt epidemisk Karakter; Maanederne Oktober og November viser Maximum, Februar det mindste Antal Tilfælde. De fleste Angrebne anmeldtes fra Grønland og Paulus Sogne. Dødeligheden var 7,8 pCt. Af de Anmeldte blev kun 13 behandlet udenfor Lazaret. Der blev fra Marts Maaned af givet Byens Læger Adgang til paa Sundhedskommissionens Kontor at faa gratis undersøgt Kulturer, tagne fra Individet med mulig Difteri. Serumrør og sterile Vatpensler for Undersøgelsen afhentedes paa Kontoret; Rørene sendtes tilbage dertil for at sættes i Rugekassen 20—24 Timer. Den næste Dag ved Middagstid meddeltes Resultatet af Undersøgelsen skriftlig eller pr. Telefon. Foranstaltningen omfattedes med megen Sympathi af Lægerne og viste i mange Tilfælde, særlig ved lette Difterier, sin store Nytte, idet man gjentagne Gange har kunnet konstatere Difteri, hvor det kliniske Billede nærmest har talt for en Angina, men hvor Undersøgelsen er gjort «for Sikkerheds Skyld». 55 Læger har rekvireret Serumrør med sterile

Pensler, og der er udført 335 Undersøgelser; blandt disse fandtes Difteribaciller 84 Gange.

Af **Barselfeber** er opført 12 Tilfælde og 11 Dødsfald. Efter Opgave fra det statistiske Centralbureau var Antallet af Barselkvinder 8 507; af disse opgiver Lægerne 25 som døde af Barselsygdom. Dødeligheden har efter dette i det Hele været 2,9 pro mille, hvoraf 1,3 af Barselfeber.

Af **Røde Hunde** forekom en Del Tilfælde, navnlig i Vaarmaanederne.

Vandkopper optraadte almindeligere hele Aaret igjennem, særlig i 4de Kvartal.

Kusma. Udover Høsten var Kusma meget hyppig. Der er anmeldt 951 Tilfælde, men Sygdommen har været meget mere udbredt; paa Skolerne har saaledes indtil halve Klasser ad Gangen været fraværende for denne Sygdom. Der synes ikke at have været mange Tilfælde af komplicerende Epididymit eller Ovarit.

Kighoste forekom ikke saa hyppig som i 1898; der anmeldtes i det Hele 593 Tilfælde og 21 Dødsfald (3,5 pCt.).

Af **Influenza** anmeldtes 6 257 Tilfælde mod 783 i Aaret forud og 1 748 i 1897. I Aarets Par første Maaneder optraadte Sygdommen som en større Epidemi, der fortsatte sig fra December 1898; saaledes viser Januar 2 824 og Februar 3 036 Tilfælde; derefter rask Aftagen (Marts 90 og April 77 Tilfælde). Mod Aarets Slutning var der som vanlig atter nogen Tiltagen.

Lungebetændelse, hvoraf der i 1898 angrebes 1 401 og døde 279, opviser i 1899 1 300 Tilfælde og 263 Dødsfald. De fleste Tilfælde indtraf i 2det Kvartal.

Akut Diarré (Kolerine). Heraf anmeldtes et usædvanlig stort Antal Tilfælde (8 144 mod 3 897 i 1898 og 6 526 i 1897). De høieste Tal faldt paa Maanederne Juli, August og September med resp. 1 833, 2 315 og 1 056 Tilfælde. Dernæst viser Oktober det største Antal, 456. Der anmeldtes 539 Dødsfald, hvoraf 10 i Aarsklasserne fra 16—60 Aar og 41 over 60 Aar.

Pemfigus hos Nyfødte. Der opføres 24 Tilfælde, hvoraf for 9 mangler Angivelse af Alder og Køn. 10 endte dødelig, alle blandt Børn under 1 Maaned.

Veneriske Sygdomme. Tabellen paa Side 8 giver Oplysning om de fra praktiserende Læger og Sygehusene anmeldte nye Tilfælde, fordelt paa de enkelte Maaneder. Tabellen paa Side 7 viser det samlede Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1899. For 34 af de i 1899 anmeldte nye Tilfælde af Syfilis opgives Smitte at være foregaaet ad andre Veie end Kjønsdelene. Af de ialt anmeldte 3 525 Tilfælde af veneriske Sygdomme behandledes 304 paa Sygehus. Hvor Smittekilden er angivet at bo udenfor Byen, er der sendt Underretning til Ordføreren i vedkommende Sundhedskommission. Forøvrigt henvises til Sundhedskommissionens Beretning for 1899, Bilag 11, Side 163 og flg.

Af **Lungetuberkulose** opgives 629 Dødsfald; det udgjør 16,5 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Dødsarsag (3 806) og 25,1 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme (2 501).

Sindssyge. For Kristiania Fattigvæsens Regning forpleiedes i 1899 675 Sindssyge med en samlet Udgift af Kr. 197 974,65. Af disse forpleiedes 275 helt eller delvis i Asyl og 400 privat. I samme Aar blev i Henhold til Lov af 27de Juni 1891 for saadanne Syge, som indgaar under denne Løvs Be-

Det anmeldte Antal nye Tilfælde af veneriske Sygdomme i Kristiania i Aarene 1876—1899.

Aar.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Til- sammen.	Folke- mængde.	Anmeldte i Procent af Folke- mængden.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.			
1876	-	-	593	-	-	419	-	-	-	-	-	-	1012	79022	1,28
1877	-	-	909	-	-	134	-	-	297	-	-	33	1373	106781	1,28
1878	-	-	1040	-	-	166	-	-	311	-	-	31	1548	112977	1,37
1879	951	176	1127	200	114	314	211	154	365	21	15	36	1842	116801	1,58
1880	1208	219	1427	265	99	364	268	156	424	21	22	43	2258	119407	1,89
1881	1277	199	1468	353	78	431	302	151	453	33	39	72	2424	122036	1,99
1882	1140	146	1286	580	127	707	308	188	496	21	23	44	2533	122424	2,07
1883	1100	186	1286	257	49	306	175	111	286	21	15	36	1924	124155	1,55
1884	1118	142	1260	208	57	265	172	126	298	17	22	39	1862	128300	1,45
1885	997	186	1183	175	32	207	148	123	271	33	29	62	1723	130790	1,32
1886	1095	99	1194	292	65	397	163	101	264	25	14	39	1854	134036	1,39
1887	829	106	935	306	37	343	175	47	222	21	23	44	1544	135615	1,14
1888	509	66	675	71	16	87	103	109	212	18	14	32	906	138319	0,66
1889	585	85	670	73	8	81	187	107	294	10	22	32	1077	143347	0,75
1890	679	60	739	213	25	238	330	178	508	16	13	29	1574	151130	1,00
1891	759	42	801	180	15	195	303	170	473	10	10	20	1489	156535	0,95
1892	935	90	1025	192	13	205	355	208	563	9	18	27	1820	161151	1,13
1893	1069	97	1166	260	23	283	278	229	507	12	15	27	1983	167588	1,18
1894	1283	121	1404	281	29	310	353	193	546	25	17	42	2302	174717	1,32
1895	1482	126	1608	387	34	421	518	206	724	26	14	40	2793	182856	1,52
1896	1471	149	1620	393	49	442	498	235	733	32	28	60	2855	192554	1,48
1897	2031	173	2204	447	46	493	450	233	683	25	25	50	3430	203337	1,69
1898	2125	207	2332	433	51	484	565	259	824	25	27	52	3692	221255	1,67
1899	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525	226423	1,56

**De af Byens Læger og fra Sygehusene anmeldte nye Tilfælde af
veneriske Sygdomme.**

Maaned.	Blennorragiske Tilfælde.			Ikke inficerende Chanker.			Erhvervet Syfilis.			Hereditær Syfilis.			Sum.
	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	Mk.	Kk.	Sum.	
Januar	146	14	160	44	7	51	46	17	63	1	3	4	278
Februar	142	8	150	36	3	39	45	21	66	1	3	4	259
Marts	127	12	139	43	4	47	49	12	61	6	2	8	255
April	133	11	144	21	2	23	31	19	50	5	2	7	224
Mai	116	19	135	25	2	27	33	14	47	4	4	8	217
Juni	264	18	282	52	5	57	64	21	85	6	1	7	431
Juli	164	18	182	42	3	45	59	21	80	2	4	6	313
August	156	27	183	58	4	62	42	17	59	1	2	3	307
September	146	11	157	34	4	38	36	21	57	2	2	4	256
Oktober	123	13	136	34	1	35	29	13	42	4	5	9	222
November	180	12	192	45	4	49	43	23	66	2	3	5	312
December	269	28	297	57	5	62	66	22	88	1	3	4	451
Sum	1966	191	2157	491	44	535	543	221	764	35	34	69	3525

¹⁾ 4 Gutter og 2 Piger under 15 Aar.

stemmelser, af Statskassen ialt refunderet Kr. 54 629,01; jfr. forøvrigt denne Beretnings almindelige Del.

Paa **Fødselsstiftelsen** laa tilbage fra forrige Aar 3 Kvinder, som endnu ikke havde født. Der indkom i Aarets Løb 1 326 Kvinder, af hvilke 74 udgik uden at føde, 20 havde født før Indkomsten, 1 døde, forinden Fødsel kom istand, 2 aborterede. De Fødendes Antal var saaledes 1 232. Af disse var 636 Gifte, 596 Ugifte. Første Gang fødende var 715, Flerfødende 517. For de 2 Kvinders Vedkommende, der aborterede, findes intet anført om foregaaende Fødsler. Af 19 Kvinder, der fødte Tvillinger, var 9 førstefødende, 10 flerfødende. En Kvinde, der fødte Trillinger, var 4de Gang fødende. Ialt fødtes 1 253 Børn.

Leierne var følgende:

Issefødsel . . .	1 159	{	1ste 731, deraf 11 med Panden fortil.
		{	2den 410, — 12 — — —
		{	ukjendt 18.
Ansigtfødsel	3	{	1 1ste.
		{	2 2den.
Pandefødsel . .	1	{	2den.
Tverleie	5	{	høire 2, begge med Ryg fortil.
		{	venstre 3, 2 med Ryg fortil, 1 med Ryg bagtil.
		{	1ste Sædefødsel 22.
		{	2den — 16.
Sædefødsel ¹⁾ .	69	{	1ste Fodfødsel 21.
		{	2den — 10.
Ukjendt Leie	16	{	(Fødsel før Indkomsten).

Tils. 1 253

¹⁾ Heri indbefattes Fødslerne efter Vending baade ved Isseleie og Tverleie.

Af Mødrene døde 11; som Dødsårsag er opført: Barselkrampe for 6, Barselfeber 3, forliggende Moderkage 1 og organisk Hjertesygdom 1 (den sidste er paa Dødslisten ikke opført blandt Dødsfald paa Barselseng).

Ved 19 Tvillingfødsler var Leierne følgende:

	1ste Issefødsel.	2den Issefødsel.	1ste Sædeendefødsel.	2den Sædeendefødsel.	Skulderfødsel.
1ste Tvilling	¹⁾ 7	7	4	1	-
2den Tvilling	6	5	3	3	2
Tilsammen	13	12	7	4	2

¹⁾ Hos 3 med Panden fortit.

Tilbageiggende ved Aarets Udgang var 47. Forpleiningsdagens Antal for Barselkvinder var 23 976. Af 1 295 Børn var 84 dødfødte; under Opholdet paa Stiftelsen døde 48.

Fra den i Forbindelse med Stiftelsen staaende Jordmoderskole udeksamineredes 44 Elever. Af disse var fra

Kristiania By	2	Lister og Mandal Amt	5
Akershus Amt	1	Stavanger —	3
Smaalenenes —	4	Nordre Bergenhus —	2
Jarlsberg og Larvik —	3	Romsdals —	5
Hedemarkens —	1	Søndre Trondhjems —	3
Kristians —	8	Nordre —	2
Bratsberg —	2	Nordlands —	1
Nedenes —	2		

Af **obstetriciske Operationer** udførtes i Aarets Løb 244, hvoraf paa Fødselsstiftelsen 109. Tabellen paa Side 10 giver en Oversigt over Indikationer og Udfald.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 14 Kvinder paa Barselseng. Efter Lægernes Anmeldelser til Sundhedskommissionen er 25 Kvinder døde af Barselsygdom. Dødsårsagerne for disse var: Barselfeber 11, Barselkrampe 7, Emboli 1, Abort 1, Placenta prævia 1 og Svangerskab udenfor Livmoderen 4; (jfr. ovenstaaende Meddelelse fra Fødselsstiftelsen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af følgende Tabel:

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Kristiania Stadsfysikat	8286	243	4116	1312	131	14	72	18	4

Obstetriciske Operationer.

10

Kristiania By. 1899.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.				Keisersnit.		Perforation.	Efterbyrdsoperat.		
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.		
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	
Paa Stiftelsen:																				
Utilstrækkelige Veer	1) 39	-	32	8	2	2)	2	-	14	10	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	1	-	-	1	-	-	-	-	2	2	-	8	-	6	2	-	3)	1	-	
Barselkrampe	5	3	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Svulst i Livmoderen	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	2	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Hydrokefalisk Fosterhoved ..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	
Tilsammen	50	3	42	12	10	5	5	17	13	4	8	-	6	2	-	1	1	1	18	
Udenfor Stiftelsen:																				
Utilstrækkelige Veer	90	-	4) 93	-	3	5)	3	-	4	6)	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bækkensneverhed	2	-	2	-	2	1	1	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	1	-	
Barselkrampe	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	-	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Uefftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Isseleie med Panden fortil	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Tverleie	-	-	-	-	8	7)	6	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
Tilsammen	99	-	101	1	19	12	7	4	4	-	-	1	-	-	1	-	-	1	8	
Ialt i Kristiania	149	3	143	13	29	17	12	21	17	4	8	1	6	2	1	1	1	2	26	
	152		156		29			21			9		9							

¹⁾ Heraf 1 Tvillingfødsel, nærmere Oplysninger savnes. ²⁾ Heraf 1 2den Tvilling og 1 3die Trilling (de 2 andre Trillinger fødtes levende ved Naturens Hjælp). ³⁾ 2den Gang fødende; 1ste Gang forløst ved Perforation. ⁴⁾ Heraf 4 Tvillingfødsler med Tang paa 1ste Tvilling. Af de tilsvarende 2den Tvillinger forløstes: 1 (lv.) ved Naturens Hjælp; 1 (lv.) ved Udtrækning og 2 (lv.) ved Vending, hvor Udfald (lv.) for Moderen er opgivet. ⁵⁾ Deraf 1 2den Tvilling, om 1ste intet oplyst. ⁶⁾ Deraf 1 2den Tvilling; 1ste forløst (lv.) ved Tang. Jfr. Anm. 3. ⁷⁾ Deraf 2 2den Tvilling; 1ste Tvilling forløstes i begge Tilfælde (lv.) ved Tang. Jfr. Anm. 3.

Der var saaledes et Overskud af 4 170 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 49,7.

De af Lægerne opgivne **Dødsaaarsager** sees af Tabellen paa Side 12 o. flg.

Dødsaaarsager i de 5 første Leveaar sees af følgende Tabel.

	Antal Døde						Af 100 Dødsfald					
	under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.		under 1 Aar.		i 2det og 3die Aar.		i 4de og 5te Aar.	
	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.	Uægtefødte.	Ægtefødte.
Af Sygdomme i Tarmkanalen (Diarré, Cholera nostras, Gastroenteritis acuta)	102	298	10	72	-	5	38,6	32,9	27,8	22,5	-	5,7
- Sygdomme i Aandedrætsor- ganerne (Bronkit, croupøs og katarralsk Lungebetæn- delse, Lungetæring)	34	171	12	110	2	22	12,7	19,9	33,3	34,4	28,6	25,3
- medfødt Svaghed	68	181	1	5	-	-	25,4	20,0	2,8	1,5	-	-
- Kramper	18	53	-	8	1	-	6,7	5,9	-	2,5	14,3	-
- Syfilis	10	14	-	1	-	-	3,7	1,5	-	0,3	-	-
- Kighoste, Strubehoste, Dif- teri, Skarlagensfeber, Mæs- linger	5	16	5	31	2	24	1,9	1,8	13,9	9,7	28,6	27,6
- Rakit og Skrofulose	5	24	3	14	-	1	1,9	2,7	8,3	4,4	-	1,1
- Hjernebetændelse	5	50	1	49	1	19	1,9	5,5	2,8	15,3	14,3	21,8
- andre Sygdomme	12	80	4	27	1	16	4,5	8,8	11,1	8,1	14,3	18,4
- ukjendt Dødsaaarsag	9	18	-	3	-	-	3,4	1,9	-	0,9	-	-
Tilsammen	268	905	36	320	7	87						

De **hyppigste Dødsaaarsager** var: Lungetuberkulose 629, akut Diarré 539, croupøs Lungebetændelse 263, medfødt Svaghed 256, akute Sygdomme i Aandedrætsorganerne 248, Tuberkulose udenfor Lungerne og Miliærtuberkulose 192, Klappfeil og andre organiske Hjertesygdomme 164, Kræft 155, Alderdoms-svaghed 120, Apoplexi og Hjerneemboli 118, kronisk Bronkit 105, Kramper hos Smaabørn 81.

Veirliget. Aarets meteorologiske Forholde maa betegnes som usædvanlige, idet Sommeren var meget varm og saa tør, at det for store Strækninger af Østlandet indtraadte en meget følelig Mangel baade paa Driftsvand til industrielle Øiemed og paa Drikkevand. Regnmængden var 20 pCt. mindre end sædvanligt. Middeltemperaturen var 0,8° høiere end Normalen. Varmeoverskuddet var størst i November, Underskuddet i Januar Maaned. Se forøvrigt Tabellen paa Side 20 opstillet efter Observationer ved det meteorologiske Institut i Kristiania (25 m. over Havet).

Strafanstalterne. Om Sundhedstilstanden og Sygepleien inden disse henvises til den almindelige Beretning.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	10	2	8	-	-	-	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	25	16	9	1	1	9	8	4	-	2	-
Mæslinger	13	9	4	3	-	6	4	-	-	-	-
Difteri (Croup)	39	18	21	2	1	13	15	1	4	1	1
Kighoste	21	7	14	6	7	1	6	-	1	-	-
Influenza	55	15	40	3	-	1	1	-	-	-	-
Gigtfeber	9	5	4	-	-	-	1	2	-	1	-
Erysipel og Phlegmone	29	21	8	5	1	1	-	-	1	-	-
Pyæmi og Septhæmi	27	17	10	4	4	-	-	1	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	539	284	255	214	177	54	32	3	6	-	2
Tetanus, Trismus	5	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Aktinomykose	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	629	286	343	6	6	16	20	12	8	7	13
b. Tarmkanalen	19	10	9	1	1	3	2	-	2	2	1
c. Ben og Led	10	4	6	-	1	-	2	-	2	2	1
d. Urin- og Kjønsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Lymfekjertler (Skrofulose)	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
f. Andre Organer	17	9	8	-	-	1	2	-	-	1	1
g. Tuberkuløs Meningit	138	68	70	18	15	25	28	18	12	2	5
h. Miliærtuberkulose	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	30	12	18	10	14	-	1	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	68	39	29	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	6	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	18	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	48	25	23	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
a. Bensystemet	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-
b. Andre Steder	6	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjorbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Sukkersyge	16	8	8	-	-	1	1	1	-	-	-
Perniciøs Anæmi	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rakit	47	33	14	22	7	11	7	-	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	18	17	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	256	153	103	150	100	3	3	-	-	-	-

Meddelte Dødsarsager.

og Kjøen.																		Ukjendt Alder.	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100			
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	2	2	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	1	1	2	-	1	1	4	11	1	14	1	9	1	2	-	-
-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
1	-	3	-	3	1	2	1	2	-	3	1	1	1	-	2	-	-	-	-
2	-	1	-	3	2	1	1	2	-	2	-	1	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	2	1	-	1	1	2	3	7	5	1	13	1	13	-	1	-	-
-	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	33	77	87	47	72	41	47	34	26	21	17	6	14	-	-	-	-	-	-
1	2	1	-	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	2	-	1	-	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	5	2	2	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	1	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	2	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	2	2	11	4	8	7	12	6	5	9	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1	1	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	3	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	4	-	4	-	6	-	2	-	1	-	-	-	-
-	1	-	-	2	2	7	4	6	2	7	7	2	7	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	1	2	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	2	-	-	2	2	1	3	2	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	1	1	2	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	5	-	6	-	2	1	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Alder									
		Der af		0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Alderdomssvaghed	120	45	75	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis & Rheumatismus chronicus	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Addisoni	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— maculosus Werlhof, Purpura	3	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-
Anæmi	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	118	57	61	-	-	-	-	-	-	-	-
Suppurativ Meningit	56	36	20	18	4	10	7	1	2	1	1
Epilepsi	9	5	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	81	39	42	35	36	4	5	-	1	-	-
Sindssygdomme	27	9	18	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	46	20	26	4	1	-	2	-	-	-	1
Rygmarvssygdomme	12	7	5	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	8	2	6	-	-	-	-	-	1	-	-
Klappfeil og andre org. Hjertesygdomme	164	69	95	3	1	-	-	6	3	3	5
Hjertelammelse	37	16	21	-	-	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	17	6	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Aneurysma	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli, Thrombose	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrops	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	162	91	71	64	40	17	13	1	-	-	-
— , kronisk og Bronkiektasi	105	52	53	2	3	2	3	-	1	-	-
Pneumoni, katarrale	84	47	37	24	14	16	15	-	1	-	-
— , croupøs	263	148	115	29	22	27	22	1	4	1	3
Lungegangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
— , purulent	2	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-
Laryngitis	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Infiltratio pulmonis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Hæmoptysis	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Oedema pulmonum	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
— glottidis, Spasmus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Myxødem	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
IV. Digestionskanalen.											
Mave-Tarmkatarr	15	8	7	6	3	1	-	-	-	-	-
Mavesaar og Duodenalsaar	8	5	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	13	4	9	-	-	-	1	-	-	-	1
Diffus Peritonit	30	17	13	-	1	-	1	-	2	4	-
Indeklemt Brok	6	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	13	4	9	-	1	1	-	-	1	-	-
Stricturea oesofagi	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— pylori	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
V. Leveren.											
Galdestensygdome	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Leverkirrose	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Leversygdomme	17	8	9	7	3	-	-	-	1	-	-
VI. Urinorganerne.											
Cystit, Cystopyelonefrit	10	9	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	66	31	35	-	-	1	-	-	-	-	1
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	34	23	11	-	2	2	-	2	1	1	-
VII. Kjønsorganerne.											
Sygdomme i kvindelige Kjøns- organer	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Vitia org. abdominis	23	9	14	-	1	1	-	-	-	-	1
VIII. Hud- og ydre Sygdomme.											
Pemfigus hos Nyfødte	10	5	5	5	5	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	5	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	9	1	8	-	1	-	-	1	2	-	-
Hudsygdomme	3	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Gangræna, Decubitus	5	2	3	1	-	-	-	-	-	-	-
C. Barselsygdome.											
Barselfeber	11	-	11	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	7	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Abort	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Graviditas extrauterina	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsaaarsag.	Til- sam- men.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
D. Dannelsesfeil.											
Cyanose	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida. .	4	3	1	3	1	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	4	1	3	1	3	-	-	-	-	-	-
E. Unaturlig Død.											
Forgiftninger	3	3	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Drukning	17	12	5	-	-	1	1	1	-	-	-
Forbrænding	4	-	4	-	-	-	3	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	39	28	11	-	-	5	2	-	1	1	2
Drab og Mord	3	3	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Selv mord	16	11	5	-	-	-	-	-	-	-	-
F. Andre Dødsaaarsager.											
Coma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Febris	4	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-
Hæmorrhagia	3	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-
Mastitis	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Mælæna	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Otitis	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Meteorismus	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Sinusitis frontalis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores	4	4	-	1	-	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	3888	1950	1938	657	489	238	209	57	58	30	40
Ukjendt Dødsaaarsag	56	31	25	16	11	2	1	-	2	-	-
Sum	3944	1981	1963	673	500	240	210	57	60	30	40

I Sundhedskommissionen afholdtes i Aarets Løb 16 Møder, i Kvarantænekommissionen 2. Sundhedskommissionens og Stadsfysikatets Journaler udviser tilsammen 4 605 Journalnummere, hvoraf 1 886 vedkommende Bygningssager. Byggevirksohmheden var mindre end i de foregaaende Aar, navnlig i Aarets anden Halvdel, dels paa Grund af knappe Pengetider, dels paa Grund af den nye Bygningslov, som traadte i Kraft 3die Juli. Bygningssagernes Forberedelse og senere Behandling har iøvrigt været den samme som før.

Kontrollen med Byens Renhold udførtes som tidligere ved Sundhedskommissionens Ingeniør og det ham underlagte Personale. Der foretoges ifølge hans Indberetning 87 063 Undersøgelser. Paa Grund af de gennem Ingeniøren

meddelte Dødsarsager.

og Kjøen.																		Ukjendt Alder.	
15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100			
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	4	-	-	-	3	1	2	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	5	1	8	-	3	1	-	-	2	1	1	-	1	3	-	-	1	-
-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	3	1	1	1	3	2	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
51	66	154	152	127	157	145	135	147	114	147	154	142	214	52	130	2	19	1	1
-	-	-	1	3	3	3	2	6	-	-	2	1	3	-	-	-	-	-	-
51	66	154	153	130	160	148	137	153	114	147	156	143	217	52	130	2	19	1	1

anmeldte sanitære Misligheder har Sundhedskommissionen i 604 Tilfælde fattet Beslutning med Paalæg om Mislighedernes Fjernelse, hvorefter disse som Regel er bleven fjernede efter Beslutningens Forkyndelse gennem Politiet. De nye Sundhedsforskrifters Bestemmelser om Renovation af Priveter har givet Anledning til endel Rivninger; der er væsentlig klaget over, at der af Renovationskompagnierne ikke blendedes i Beholderne saa hyppigt og saa meget, som Forskrifterne forlangte, og at Beholderne ikke tømtes hyppig nok. Disse Klager gjaldt baade de private Renovationsselskaber og det fra 1ste Juli 1898 oprettede kommunale Renholdsværk, der for Tiden udfører Renovationen i ca. 30 pCt. af Byens Eendomme. Ved et Cirkulære af 11te Oktober indskjærpedes det derfor Renovations-

Meteorologiske Iagttagelser.

Maaned.	Lufttrykket ved Havets Overflade.	Luftens Temperatur.				Relativ Fugtighed. Procent. Middel.	Regnhøide, maalt Kl. 8 Morgen.	Fremherskende Vind.	Antal Dage med Nedbør.	Antal Dage med Taae.
		Middeltemperatur. C.	Normaltemperatur. C.	Absolut Minimum. C.	Absolut Maximum. C.					
Januar	754,9	÷ 5,6	÷ 4,4	÷ 15,0	3,9	78	40,7	NE	21	9
Februar	59,5	÷ 2,9	÷ 4,5	÷ 17,4	7,3	80	45,6	NE	14	3
Marts	57,2	÷ 1,1	÷ 1,4	÷ 14,4	14,3	60	24,8	NE	15	2
April	53,7	4,2	4,4	÷ 3,4	16,1	67	47,4	S	18	0
Mai	62,1	9,9	10,5	÷ 2,2	25,0	58	31,9	NE	11	0
Juni	61,5	15,6	15,5	5,4	30,0	58	42,4	S	15	0
Juli	60,4	19,9	17,0	8,6	32,7	67	18,0	S	10	0
August	61,5	17,2	15,9	6,9	29,8	63	12,4	S	11	0
September	52,2	11,1	11,5	÷ 0,3	23,1	84	67,2	S	22	0
Oktober	57,2	6,0	5,5	÷ 1,3	16,5	82	49,6	SW	11	5
November	57,1	4,0	0,1	÷ 5,1	14,4	81	56,9	S	16	3
December	65,3	÷ 3,3	÷ 3,6	÷ 13,0	7,7	73	36,6	NE	23	0
Aaret	758,6	6,3	5,5	÷ 17,4	32,7	71	473,5	NE	187	22
Normalværdier for Aaret	759,16					73	59,2		178	48

selskaberne, at Blanding af Privetbeholdernes Indhold skulde foregaa mindst 1 Gang hver Søndag. Vanskelighederne ved den nuværende Renovationsmaade har imidlertid bragt Spørgsmaalet om Indførelse af Vandklosetter i Forgrunden, og der blev aabnet Adgang til Dispensation fra Bestemmelserne i dette Punkt. I Aarets Løb approberedes flere Vandklosetanlagen — efter det «Palmgrenske» System — mest i større Forretningsgaarde; der nedsattes en Komité til Udredning af Spørgsmaalet om Muligheden af en almindeligere Indførelse af Vandklosetter.

Kontrollen med den arbejdende Klasses Boliger udførtes af Arbejderboligkontorets Chef.

Sundhedskommissionen har i Aarets Løb fastslaaet enkelte Normer med Hensyn til Luftkubus og Luftvexel i Rum, bestemte til varigt Ophold for Mennesker. Saaledes bestemtes, at der i Soverum i et Barnehjem maa være mindst 10 m.³ Luft for hvert Barn. Den samme Luftkubus er ogsaa — ligesom tidligere for andre Arbejdsrum — fastsat for Bogbinderier og Tobaksfabriker. Derimod fastsattes intet bestemt Minimum i Barneasyl eller Pleiehjem for Fattige, dels fordi en Stramning af Fordringerne vilde bevirke Stigning af Udgifterne og andre Vanskeligheder, dels fordi flere af de Forpleiede om Dagen gaar oppe og ude, saa de hygieniske Kaar i Virkeligheden er bedre, end Tallene synes at vise.

Da det ved de foretagne Undersøgelser af Nybygninger havde vist sig, at de af Sundhedskommissionen for nye Arbejdsrum opstillede Fordringer om «Ventilationsindretninger for Tilførsel af frisk, om Vinteren opvarmet Luft og for Aftræk af bedærvet Luft» udførtes paa en ofte meget utilfredsstillende Maade, vedtog Sundhedskommissionen paa Grundlag af et af Bygningskommissionens Varme-

ingeniør fremlagt Forslag Regler for Rumindhold og Luftvexel i Arbeidsrum, hvilke Regler nu vedlægges enhver Bygningsanmeldelse for Indredning af Arbeidsrum eller Fabriker.

I Anledning af en fra en udenbys Kommune fremført Klage over, at Fattigkommissionen i Kristiania havde hjemsendt en Person, der efter Bylægens Erklæring led af venerisk Sygdom, uden at Sundhedskommissionen her eller paa Hjemstedet var bleven underrettet derom, tilskrev Stadsfysikus Bylægerne, at de for Eftertiden maatte være meget nøieregnende med at give sit Minde til Hjemsendelse af veneriske Personer, samt at de strax maatte underrette Sundhedskommissionen, naar saa var skeet.

Modarbeidelsen af de smitsomme Sygdomme (iberegnet de veneriske) har fremdeles været udført af 2den Sundhedsinspektør under Overopsyn af Stadsfysikus; de samme Regler som i tidligere Aar har i det Væsentlige været befulgt.

Iste Sundhedsinspektør fortsatte sine Undersøgelser af Arbeidsrum og lignende; i Aarets Løb undersøgte Byens Bagerier, Bogbinderier og lign., endvidere Tobaksfabriker og Byens offentlige Asyler samt desuden en Del Bogtrykkerier. Derhos er nye Bygninger undersøgt, før de toges i Brug til Beboelse.

Regler til Veiledning i Pleie af Barselkvinder og nyfødte Børn blev trykt og gennem Jordmødrene uddelt til Fødende i Byen. — Pleiebørnene har som tidligere været Gjenstand for Tilsyn.

Til Modarbeidelse af Ulemperne ved Røg fra Fabrikpiber o. lign. er der udfærdiget Paalæg for 170 Piber, og der er saavidt mulig søgt kontrolleret, at Paalæggene overholdes.

Sundhedskommissionen har fremdeles ved Stadskemikeren ladet foretage kemiske Undersøgelser af Nærings- og Nydelsesmidler paa Forfalskninger eller Tilsætninger af skadelig Art, af Brugsgjenstande paa giftige Stoffe, samt bakteriologiske Undersøgelser af Byens Drikkevand.

Ved Stadsdyrlægen, under hvem Næringsmiddelkontrollen nærmest sorterer, blev der foretaget tilsammen 12365 Undersøgelser i Melkeudsalg, Pølsemaagerier, Slagterier, Kjødbutiker, Torve, Bazarer, Stalde, Fjøs og Grisehuse. I det Hele er der ved Sundhedsinspektørernes og Stadsdyrlægens Assistenters udført følgende Antal Undersøgelser:

I Anledning af smitsomme Sygdomme 2 620, veneriske Sygdomme 1 241, Pleiebørn 9 548, Melkeudsalg 6 231, Slagterier og Pølsemaagerier 2 170, Bagerier 2 510, andre Undersøgelser til Kontrol af Næringsmidler 4 456, Undersøgelser af Arbeidsrum og Værksteder 984, Do. af Logihuse og lignende 260, Do. af Stalde, Fjøs og Grisehuse 869, andre Undersøgelser 155, tilsammen 31 044 mod 21 023 i 1898.

I Anledning af den orientalske Pests Optræden i Portugal vedtog Sundhedskommissionen et Tillæg til «Regler og Veiledning til Forebyggelse af smitsomme Sygdomme», der skulde anvendes, om Pesten blev overført til Kristiania. Endvidere besluttedes, at Pesttilfælde, der maatte indtræffe paa Havnen eller i Byen udenfor Kvarantænetiden, skulde indlægges i Hovedøens Lazaret eller paa Lazaretskib (Skoleskibet «Kristiania»). Da det havde vist sig ubekvent og neppe kunde siges at være betryggende at føre Kvarantænepligtiges Effekter op til Desinfektionsovn ved Byens Sygehus, bevilgedes efter Forslag af Sundhedskommissionen Kr. 2 700,00 til Desinfektionsovn ved Hovedøens Lazaret. I Lighed med de i Udlandet flereskeds iværksatte Foranstaltninger mod Udbredelse af Pestsmitte ved Rotter søgte man sat igang en Udryddelse af disse Dyr. Da en Henstillen gennem Aviserne til Gaardeierne om at søge Rotterne udryddet ikke syntes at frugte noget, foreslog Sundhedskommissionen opsat en liden Præmie for hvert fanget Dyr; dette Forslag vandt ikke Bifald. Imidlertid besørgede Sundheds-

kommissionen udover Vinteren selv udlagt Rottegift i en Del af de større Kloaker ved Akerselven og Bryggerne.

Forøvrigt henvises til Beretning fra Kristiania Sundhedskommission for 1899.

Den offentlige Vaccination udførtes af 1ste Sundhedsinspektør og Bylægerne i de vanlige Lokaler. Der vaccineredes 1 386 Børn. Kun animal Lymfe anvendtes og, saavidt vides, med godt Resultat. Af private Læger opgives vaccineret 56 Børn. Det samlede Antal Vaccinerede er betydelig under det sædvanlige.

Statens Anstalt for Frembringelse af dyrisk Vaccine ligger i Kristiania.

Af **retsmedicinske Forretninger** er indkommet Meddelelse om 46, deraf 24 Ligaabninger.

Sygehuse. Af offentlige Sygehuse i og ved Byen er der 7, nemlig Rigshospitalet, Fødselsstiftelsen, det kommunale Sygehus med Underafdelinger, Garnissionssygehuset, Diakonisseanstaltens Sygehus, Diakonhjemmet og «Vor Frue Hospital» (katholsk). Flere af Byens Læger havde desuden Privatkliniker med Sygeværrelser. Til Indlæggelse af smitsomme Sygdomstilfælde har Byen Lazareter paa Ullevold udenfor Bygrænsen. Fremdeles findes 2 Sindssygeasyler, det kommunale Asyl og Oslo Asyl.

Der fandtes i Byen 4 offentlige **Badeindretninger**, hvor der solgtes følgende Antal Billetter: Kristiania Bade- og Vaskeanstalt 2 363, Folkebadet paa Enerhaugen 65 000, Kristiania Bad 71 162 og Kristiania varme Søbad 15 343.

Ved samtlige nye Folkeskoler er der indredet Bad for Eleverne.

Apothekenes Antal udgjorde 19, der alle visiteredes. Angaaende deres Personale henvises til den almindelige Beretning.

Medicinalpersonale. Ifølge den officielle Fortegnelse over Landets Læger var Antallet af de i Kristiania bosatte 250, hvoraf ca. 30 antages ikke eller kun i ringe Grad at praktisere. Tandlægenes Antal udgjorde 81, Jordmødrenes 83.

II. Akershus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger ¹⁾ .	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		5 321,42	100 472	43	1	41	35
1. Aker		1 063,50	34 488	²⁾ 20	-	15	9
	Aker	431,98	15 295	11	-	³⁾ 8	5
	Åsker	103,21	4 029	2	-	1	1
	Bærum	185,00	6 566	3	-	2	1
	Nittedalen	196,13	2 466	1	-	2	1
	Skedsmo	147,18	6 132	3	-	2	1
2. Ullensaker		2 141,02	33 456	10	1	10	11
	Ullensaker	249,12	5 574	2	-	2	2
	Sørum	109,39	2 540	-	-	1	1
	Gjerdrum	85,14	1 760	-	-	1	1
	Nannestad	337,70	4 046	1	-	1	1
	Nes	641,84	8 092	2	-	1	2
	Eidsvold	345,83	8 303	5	1	2	2
	Hurdalen	261,47	2 051	-	-	1	1
	Fering	110,23	1 090	-	-	1	1
3. Høland		1 263,28	13 609	5	-	7	8
	Høland	684,78	5 789	4	-	3	3
	Urskog	367,76	3 998	1	-	2	3
	Fet	210,74	3 822	-	-	2	2
4. Follo		853,62	18 874	8	-	9	7
	Drøbak, Kjøbstad	0,80	2 147	3	-	1	-
	Hølen, Ladested	0,13	191	1	-	1	-
	Son, —	0,20	769	-	-	-	-
	Hvitsten, —	134,44	138	-	-	-	-
	Vestby	164,48	2 740	-	-	1	1
	Kraakstad	268,45	2 956	1	-	1	1
	Enebakk	105,76	3 325	1	-	2	2
	Ås	86,54	2 743	2	-	1	1
	Frogn	92,82	2 081	-	-	1	1
	Nesodden		1 784	-	-	1	1

¹⁾ Ved Distriktslægens Bopæl er her, ligesom for de øvrige Amter, Herredets Navn udhævet ved spærrede Typer. ²⁾ Distriktslægen bor i Kristiania. ³⁾ Deraf bor 4 i Kristiania.

Sundhedstilstanden skildres fra Aker og Høland Distrikter som nogenlunde god, medens den fra Ullensaker og Follo Distrikter beskrives som mindre tilfredsstillende. Blandt epidemiske Sygdomme med større Udbredelse end sædvanlig omtales Influenza, Kighoste og Diarré; Mæslingeepidemien fra Aaret

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	30	2	30	1	-	-	-	1	5
Cerebrospinalmeningit.	1	1	1	-	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	213	3	212	15	11	7	8	12	15
Mæslinger	334	2	334	72	49	58	26	36	27
Difteri (Croup)	120	12	119	3	2	11	3	5	10
Blodgang	14	-	14	-	5	1	2	-	1
Barsel-feber	19	5	19	2	1	3	2	1	2
Pyæmi, Septhæmi	10	8	6	3	-	-	-	-	-
Rosen	170	3	170	14	14	16	15	12	17
Røde Hunde	8	-	8	-	-	-	2	2	-
Vandkopper	121	-	120	7	2	2	-	6	4
Kusma	144	-	144	-	-	-	3	-	1
Kighoste	278	12	278	26	21	13	16	23	37
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	2971	105	2921	628	492	304	277	205	191
Influenza	1666	27	1666	708	625	141	71	18	25
Lungebetændelse	665	85	665	172	106	57	55	49	31
Pleurit	186	3	184	18	17	13	23	22	19
Gigtfeber	214	8	214	22	19	14	13	22	21
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	2187	50	2187	70	54	50	41	61	111
Pemfigus hos Nyfødte	7	-	7	3	-	-	-	-	1
Tilsammen	9359	326	9300	1764	1418	690	558	475	518

forud var i betydeligt Aftagende. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 9359 med 326 Dødsfald mod henholdsvis 6745 og 273 i 1898.

Dødeligheden var større end gennemsnitlig. De Dødes Antal udgjorde 1988 eller 18,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (105400). Aaret forud var Dødeligheden 15,2 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til ovenstaaende Tabel, sammendragen af de fra Lægerne indkomne Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** er der anmeldt forholdsvis faa, i det Hele 30 Tilfælde med 2 Dødsfald, hvoraf de fleste (16) i Aker Distrikt. 7 Angrebne forekom inden Bærum Herred ved Stabæk og Lysaker, uden at Smittekilden kunde paavises; for 3 Tilfælde paa Stabækbraaten synes den dog at have været fælles, idet de

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Aker.		Ullensaker.		Høland.		Follo.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	7	2	4	8	2	16	2	2	-	8	-	4	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
5	24	27	24	29	35	98	3	55	-	27	-	33	-
26	26	3	3	5	3	120	-	206	2	3	-	5	-
19	13	12	12	13	16	28	3	52	6	13	1	27	2
-	1	1	1	2	-	-	-	4	-	-	-	10	-
1	2	1	2	1	1	4	2	7	-	5	1	3	2
-	1	-	2	-	-	2	2	5	5	1	1	2	-
16	12	14	15	10	15	62	3	54	-	19	-	35	-
-	4	-	-	-	-	2	-	5	-	-	-	1	-
12	7	20	24	20	16	71	-	34	-	4	-	12	-
1	1	4	16	40	78	76	-	17	-	11	-	40	-
28	29	44	15	11	15	86	7	112	2	30	2	50	1
148	88	115	138	162	173	1305	50	1095	31	179	7	392	17
5	4	9	13	16	31	616	11	519	7	139	6	392	3
36	19	19	51	37	33	156	26	397	44	42	10	70	5
13	13	15	14	8	9	47	-	76	2	21	-	42	1
21	7	14	22	21	18	87	4	73	1	20	2	34	1
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
571	762	235	87	76	69	1066	14	665	19	152	6	304	11
1	2	-	-	-	-	1	-	5	-	-	-	1	-
903	1023	535	443	459	514	3843	127	3383	119	674	36	1459	44

Fleste der blev syge paa samme Tid. (Jenssen). I Skedsmo forekom 7 spredte Tilfælde. Til Høland bragtes Smitten én Gang fra Kristiania; for 3 Tilfælde paa en Plads under Mørk i Blaker kunde Smittekilden ikke udredes.

Et dødelig endende Tilfælde af **Cerebrospinalmeningit** forekom paa Landbrugsskolen paa Aas i Follo.

Skarlagensfeber synes at have havt ikke saa ringe Udbredelse, væsentlig i de nærmest omkring Kristiania liggende Landdistrikter. I Bærum, Aker Distrikt, forekom saaledes en Epidem ved Snarøens Brug, hvor Sygdommen vistnok havde hersket i flere Uger, før den blev anmeldt; Forløbet var nemlig meget mildt, og Sygdommen opdagedes ganske tilfældig af Brugets Læge. Skolen lukkedes, og saa mange som muligt af de Angrebne indlagdes i Lazaret, medens endel isoleredes i Hjemmet. Smitten skrev sig antagelig fra Kristiania. Epidemien, der optraadte i Aarets 5 sidste Maaneder, strakte sig ogsaa et Par Maaneder

ind i det følgende Aar. En Del mere spredte Tilfælde iagttoges ved Sandviken, Høvik og udover ved Fornebolandet. Ialt kjendes i Bærum 50 Tilfælde uden Dødsfald. (Jenssen). Ved Ljan iagttoges et Tilfælde af 2den Gangs Skarlagensfeber hos en 7 Aar gammel Gut, der $2\frac{1}{4}$ Aar tidligere havde gennemgaaet en meget alvorlig forløbende Form af samme Sygdom. Afskallingen optraadte denne Gang meget tidlig og stærkt paa Fingrene og især paa Tærne, samt varede meget længe. (H. Lindboe). Ogsaa i Amtets øvrige Distrikter, hvor Sygdommen mængstedes optraadte i mindre lokale Epidemier, synes den overalt at have optraadt meget mildt og uden Dødsfald.

Af **Mæslinger** anmeldtes ialt 334 Angrebne og 2 Dødsfald. Sygdommen optraadte som Fortsættelse af Epidemien fra 1898 hyppigst i Aarets første Halvdel og var almindeligst inden Aker og Ullensaker Distrikter. Da Forløbet synes at have været i det Hele godartet, kom forholdsvis ikke Mange under Behandling.

Difteri (Croup) var noget almindeligere end Aaret forud; i det Hele anmeldtes 120 Angrebne og 12 Døde. I Aker Distrikt forekom spredte Tilfælde inden de fleste Herreder, efter hvad der synes, hyppigst i Skedsmo. I Ullensaker Distrikt var Sygdommen almindeligst i Aarets anden Halvdel. I Ullensaker Herred indtraf om Sommeren og udover Høsten en mindre Epidemi, egentlig delt i to, idet den ene forekom i Hovedsognet, den anden i Annexet Hovin, uden paa viselig Forbindelse med hinanden. Ialt behandledes 13 Angrebne. Den oprindelige Smittekilde kunde ikke opdages. Samtidig optraadte ogsaa talrige Tilfælde af forskellige andre Halsaffektioner. (Svanøe). Blandt 11 Tilfælde, behandlede om Sommeren og Høsten i Sørum og Gjerdrum, døde to Smaabørn strax efter Lægens Ankomst. Et $1\frac{1}{2}$ Aar gammelt Barn maatte intuberes paa Grund af Croupsymptomer. (P. Christophersen). I Halmsaas Skolekreds, Nes Herred, behandlede paa flere Gaarde tilsammen ialt 16 Tilfælde; en Patient døde af Croup, før hun kom under Lægebehandling. Serum viste, hvor det anvendtes, udmærket Virkning. (Søberg).

Rosen optraadte meget hyppigere end Aaret forud, men var ikke særlig ondartet.

Kusma herskede epidemisk over den største Del af Amtet.

Kighoste, der i 1898 syntes at være i Tilbagegang, fik igjen forøget Udbredelse; der anmeldtes ialt 278 Tilfælde mod 141 Aaret forud. I Bærum Herred, Aker Distrikt, kom kun et Faatal til Behandling, da Sygdommens Forløb gennemgaaende var mildt. (Jenssen). I Ullensaker Herred i Lægedistriktet af samme Navn forekom Sygdommen jævnt over det hele Aar, ogsaa her godartet. (Svanøe).

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** opgives omtrent det samme Antal Tilfælde som i 1898.

Influenza havde i Modsætning til Aaret forud betydelig Udbredelse inden hele Amtet; der anmeldtes tilsammen 1666 Tilfælde mod 487 Aaret forud, de fleste som vanligt, i Aarets 3 første Maaneder. I Bærum, Aker Distrikt, var Sygdommen udbredt overalt, men den var ikke synderlig ondartet. I Ullensaker efterfulgtes den ofte af Bronkiter og Bronkopneumonier. (Svanøe). I Eidsvold gik ikke mange Huse fri for Sygdommen. De Lungebetændelser, som tildels ledsagede den, var meget ondartede og voldte mange Patienters Død. (Collett). I Sørum døde mange, især ældre Folk af Affektioner i Aandedrætsorganerne. I en Sindssygekoloni i Frogner døde 4 Sindssyge af Lungebetændelse efter Influenza; flere var angrebne, men kom sig. (P. Christophersen).

I Høland Distrikt viste Epidemien gennemgaaende mildt Forløb. (Agersborg). Inden Enebak, Follo Distrikt, var Sygdommen stærkt udbredt, men ledsagedes ikke i nogen synderlig Grad af Komplikationer eller Eftersygdomme. (Jelstrup).

Lungebetændelse var noget hyppigere end Aaret forud, for endel, som nævnt, beroende paa Influenzaepidemien.

Akut Diarré (Kolerine) var temmelig hyppig i Sommermaanederne, efter hvad der antages som Følge af den stærke Hede og ledsagende Tørke, der mange Steder fremkaldte Vandmangel eller gjorde det sparsomme Drikkevand mindre godt. Sygdommen synes dog i det Hele i Forhold til sin Udbredning at have været noksaa godartet, om ogsaa Udtømmelserne enkelte Steder var blodige. Ialt anmeldtes 2 187 Tilfælde, hvoraf 50 dødelige.

Veneriske Sygdomme. Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1		2	3	4	
			Aker.		Ullensaker.	Høland.	Follo.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	7	-	1	-	3	-	3	-
Konstitutionel Syfilis . . .	12	3	5	2	3	-	4	1
Hereditær — . . .	2	-	-	-	2	-	-	-
Gonorré, Uretrit	36	-	14	-	10	3	9	-

Af 4 Tilfælde af venerisk Sygdom, der kom under Behandling i Ullensaker Herred, skrev 2 sig fra Gardermoen, et var hereditær Syfilis, og det 4de var erhvervet i Hjembygden Hallingdal. (Svanøe).

Af **Fnat** anmeldtes ialt 164 Tilfælde. Sygdommen synes i Høland Distrikt at være i adskillig Tilbagegang. (Agersborg). I Nannestad Herred, Ullensaker Distrikt, skal den fremdeles være noksaa udbredt. (B. Bruun).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,3 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 17,5 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne udgjorde Forholdet henholdsvis 10,8 pCt og 14,8 pCt. og for Bygderne 13,3 pCt. og 17,6 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Ullensaker Distrikt synes Tuberkulosen inden Ullensaker Herred snarest at tiltage. Opfatningen af Sygdommens Smit-somhed er i stadigt Stigende, og større Forsigtighed med de Syge iagttages. (Svanøe). I Nannestad Herred antages den ogsaa at være i Tiltagende. (B. Bruun). I Enebak Herred — Follo Distrikt — mærkes ingen Øgning af de Tærings-syges Antal; ogsaa her vises nu større Forsigtighed med Opspyttet. (Jelstrup).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Høland Distrikt forpleiedes over 100 Sindssyge fra Landets forskjellige Dele. Forplei-ningen maa i det Hele siges at være tilfredsstillende. (Agersborg).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes tilsammen 72, deraf i Aker Distrikt 20, i Ullensaker 35, i Høland 6 og i Follo 11. Angaa-ende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa næste Side.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Aker	551	77	127	424
Ullensaker	410	41	119	291
Høland	167	27	36	131
Follo	213	33	44	169
Drøbak By	29	3	9	20
Son og Hølen, Ladesteder	8	1	1	7
Bygder	176	29	34	142
Akershus Amt	1341	178	326	1015
Deraf i Byer	37	4	10	27
— Bygder	1304	174	316	988

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtræk- ning ved Bækken- endeleie.	Efter- byrds- operat.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Børn.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	45	-	²⁾ 42	³⁾ 4	-	-	-	⁵⁾ 1	-
Bækkensneverhed	6	-	3	3	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blød- ning	-	-	-	-	3	-	3	-	-
Blødning	-	-	-	-	1	-	1	-	1
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	2	⁴⁾ 3	-	-
Fremfalden Arm	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	2
	54	1	47	9	10	3	7	1	5
	55		56			10			

¹⁾ Dødsårsag: Barselkrampe. ²⁾ Deraf en 1ste Tvilling (om den 2den intet anført) og en 2den Tvilling (1ste forløst levende ved Udtrækning paa Foden). ³⁾ Deraf ved en Tvillingfødsel begge Tvillinger døde. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling (om 1ste intet anført). ⁵⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst levende ved Tang, hvor Udfaldet for Moderen findes anført, jfr. Anm. 2.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Aker	1406	28	735	191	16	4	15	3	1
Ullensaker	971	20	632	119	17	2	9	2	-
Høland	366	10	260	28	3	1	6	-	-
Follo	510	7	361	60	2	4	18	2	1
Drøbak By	79	-	43	10	-	-	1	-	-
Son Ladested	26	-	19	5	-	-	3	-	-
Hølen —	9	-	13	6	-	-	-	1	-
Hvitsten	3	-	2	-	-	-	-	-	-
Bygder	393	7	284	39	2	4	14	1	1
Akershus Amt	3253	65	1988	398	38	11	48	7	2
Deraf i Byer	117	-	77	21	-	-	4	1	-
— Bygder	3136	65	1911	377	38	11	44	6	2

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 265 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,1.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 11 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 14 Barselkvinder saaledes: for 5 Barselfeber, for 5 Barselkrampe, for 2 Emboli og for 2 Blødning.

De **hyppigste Dødsårsager** var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	178	4	174
Alderdomssvaghed	146	2	144
Kræft	114	5	109
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	105	3	102
Lungebetændelse	85	3	82
Mave-Tarmkatarr	82	-	82
Tuberkulose udenfor Lungerne	74	1	73
Organisk Hjertesygdom	58	3	55
Kronisk Bronkit	55	1	54
Akut Diarré (Kolerine)	50	2	48
Hjerneslag	40	3	37
Medfødt Svaghed	37	3	34
Nyresygdom	34	-	34

Veirliget. Sommeren var usædvanlig varm og tør. Vandmangel opstod inden store Dele af Amtet. I Bærum Herred, Aker Distrikt, tørrede Bække og Vandbeholdere ud, saa Vand, og det ofte af mindre god Beskaffenhed, maatte kjøres eller bæres lange Veie. Dette gjaldt især østre Bærum, medens vestre Bærum var bedre forsynet med Vand, idet Sandvikselven, der ikke er videre forurenset langs Bredderne, skaffer dette. Lysakerelven er derimod temmelig forurenset i den nederste Strækning og dens Vand lidet skikket til at drikkes. For Sandviken og nærmeste Omegn er dog Vandmangelen nu afhjulpet ved en ny Vandledning fra Staavivandet; Vandværket eies af et privat Selskab. (Jenssen).

Levemaade og hygieniske Forhold. Distriktslæge Thoresen i Ullensaker Lægedistrikt skriver, at Landmandens Stilling i 1899 maa antages nærmest at være forbedret. Dette maa vistnok tilskrives en forbedret Driftsmaade ved Jordbruget. Gaardbrugerne er mere og mere kommen til den Overbevisning, at det lønner sig bedre at forbedre sit Fjæsstel og holde flere Kreaturer end at drive paa Arbeidsfortjeneste i Landeveien og Skogen med sine Heste. Kun som Undtagelse færdes Gaardbrugerne med sine Heste til Kristiania, det allermeste bringes med Jernbanen til Byen, hvorved vindes i Tid og spares i Slitage paa Heste og Redskaber. Melkeproduktionen er betydelig tiltaget, og der afsættes betydelige Kvantiteter af Melk langs hele Jernbanelinien til Byen, hvor Melken betales med noksaa gode Priser. Skogdriften har mere og mere gaaet tilbage, hvilket falder af sig selv, da Skogene mere og mere er udtømte; dette kan sees næsten paa hver Jernbanestation, hvor de spinkle og smaa Dimensioner er de mest fremtrædende, og det hører til Undtagelserne at se en stor Tømmerstok som i gamle Dage.

Fra Høland Distrikt anfører Distriktslæge Agersborg, at de hygieniske Forhold fremdeles er mindre tilfredsstillende. Levemaaden er gennemgaaende daarlig; Smørbrød og Kaffe samt Grød og Velling er Dagens almindelige Kost, der hersker stor Misbrug af Kaffe, hvorhos Melk bruges i altfor ringe Grad, og for Arbeidsmanden falder det vanskeligt at forskaaffe sig denne, da al Melk, som det gaar an at skille sig ved, absolut skal sendes til Hovedstaden. Arbeidsklassens Huse som Regel daarlige og overfyldte. Det var ønskeligt, om Ædruelighedstilstanden var bedre, ligesom ogsaa at Usædeligheden var mindre. Natteleberiet er almindeligt og vil være vanskeligt at faa udryddet. Sandsen for Renlighed er ringe.

I Follo Distrikt blev paa Grund af den tørre Sommer baade Hø- og Kornavling forholdsvis liden, men den gode Indbjergning og den gode Kvalitet bødede jo godt paa. Priserne paa disse Landmandsvarer har ogsaa været usædvanlig høie, saa man maa sige, det har været et godt Aar for Landmanden i disse Trakter. Arbeidshjælpen var som de foregaaende Aar knap. Brugen af alle Slags Maskiner — tildels indkjøbte til Fællesbrug — har dog været til stor Nytte, saa Avlingen overalt er kommen i Hus i ret Tid. De Arbeidsfolk, som strømmede til Landdistriktet fra Hovedstaden udover Sommeren paa Grund af de daarlige Tider i Byen, blev neppe godt modtagne, da deres Fordringer var store i mange Henseender. Det viste sig ogsaa, at de var lidet vant til en Landmands Arbeide. Forholdet var altsaa som før, at Gaardbrugerne maatte lade sig nøie med at dyrke sine Gaarde med sine faste Tjenere og Familiens Lemmer. Paa en større Landeiendom var jeg Vidne til, at to af Husets Døtre deltog i Arbeidet i Høaannen. Den ene kjørte Høiven, og den anden kjørte Høet til Laden. Forholdene nærmer sig altsaa her stærkt til de amerikanske Farmeres. (L. Müller). I Enebak siges Renlighedssandsen i det Hele at være god og Interessen for at hygge lidt, ogsaa i de tarvelige Hjem, ved Gardiner, Stueplanter

og lign. er tilstede. Hertil kommer da, at de økonomiske Forhold er jevnt gode; ingen store Formuer, men heller ingen særlig Usseldom. En Mængde af de daarlige Husmandspladse staar tomme, dels fordi saa megen Arbeidskraft søger ind til Byen, dels fordi det efterhaanden synes at falde mere i Smagen at være Løsarbejder uden Tvang. Flere Legater, bestemte dels for pauvres honteux, dels til Uddannelse i specielle Retninger, er til Støtte for Adskillige. Befolkningen er gennemgaaende sindig og rolig af Karakter, velvillig og hjælpsom i den gjensidige Omgang. Ædrueligheden maa siges at være god, og paa visse Kanter af Bygden findes der adskillige Afholdsmænd. Jordbruget er her den fornemste Indtægtskilde, og Interessen for rationelt Landbrug maa siges at være livlig og støttes gennem Landboforeninger, hyppige Fjæsskuer, Foredrag og lign. Afsætningsforholdene er jo ogsaa gunstige, idet Hovedstaden modtager Alt til Priser, der nu for Tiden maa kaldes fuldt tilfredsstillende. Det svage Punkt i Bedriften er og bliver Mangelen paa fornøden Arbeidshjælp, saaledes at det, der i andre Samfundslag i Regelen falder mest bekosteligt, nemlig en stor Børneflokk, paa noget større Brug snarere kan regnes at være en Existencebetingelse. Man har derfor paa enkelte Gaarde med vistnok tilstrækkelig stort, men udelukkende kvindeligt Afkom det her ikke uvanlige, skjønt noget eiendommelige Syn af kvindeligt Personale bag baade Harv, Slaamaskine og Hesterive. (Jelstrup).

Sygehuse. Paa Tonsen i østre Aker er et Sygehus og Pleiehjem for Fattige. Kristiania Sygehuse for epidemiske Syge, Diakonhjemmets Sygehus samt Statens Sindssygeasyl paa Gaustad er beliggende i vestre Aker. I Bærums Herred findes et Fattigvæsenet tilhørende Sygehus paa Dønski, samt i Asker Herred et paa 5 Senge paa Asker Gaard.

Sygepleien. Fra Eidsvold klages over Mangel paa kvindeligt Hjælp til Pleie af de Syge, der ofte maa nøie sig med lidt Tilsyn nu og da. Forslag om Ansættelse af en Menighedsdiakonisse har dog ikke vundet Bifald. (Collett). I Nannestad Herred ydes Hjælp til fattige Syge villigt, og Fattigunderstøttelsen er forholdsvis rigelig. (B. Bruun). I Enebak Herred, Follo Distrikt, er Forsøget paa at skaffe en Sygepleierske foreløbig strandet, da man antog, at en saadan ikke vilde finde tilstrækkelig Beskjæftigelse. Man synes nemlig selv inden Gaardbrugerstanden at være tilbøielig til i det Længste at trække Vexler paa Slægt og Naboer som Hjælp i Sygdomstilfælde, ligesom en Sygepleierske nok for Mange kan føles som en extra Uleilighed f. Ex. med Hensyn til Kostholdet. (Jelstrup).

Badeindretninger. Grefsen Bad ved Kristiania samt Eidsvold Bad og Sanatorium var i Virksomhed. I Drøbak er opført et nyt Søbadehus, ligesom for Almenheden tilgængelige Anstalter for Søbad om Sommeren findes paa Bygdø, ved Nordstrand og flere andre Steder, ofte i Forbindelse med Forlystelsesetablissermenter.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommis-sioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Akershus Amt.....	71	2709	20
Aker.....	¹⁾ 39	924	7
Ullensaker.....	²⁾ 15	987	2
Høland.....	³⁾ 6	333	6
Follo.....	⁴⁾ 11	465	5

¹⁾ Aker 14, Asker 4, Bærum 5, Nittedal 1, Skedsmo 15. ²⁾ Ullensaker 7, Hurdalen 2, Nes 1, Nannestad 1, Gjerdrum 2, Sørums 2. ³⁾ Høland 1, Urskog 4, Fet 1. ⁴⁾ Drøbak 2, Son 2, Nesodden 1, Frogn 2, Kraakstad 2, Vestby 1, Enebakk 1.

III. Smaalenenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan- uar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatører.
Amtet.....		4 142,69	120 864	52	9	52	28
1. Eidsberg.....		1 405,92	22 073	7	-	15	9
	Rødenes.....	385,61	2 132	-	-	3	2
	Rakkestad.....	416,32	5 579	2	-	2	1
	Eidsberg.....	229,26	5 369	3	-	5	2
	Trogstad.....	205,73	4 127	1	-	3	2
	Askim.....	67,64	2 428	1	-	1	1
	Skiptvet.....	101,36	2 438	-	-	1	1
2. Moss.....		783,91	22 785	13	1	12	6
	Moss, Kjøbstad.....	1,51	8 036	9	1	5	-
	Moss, Landsogn.....	56,67	1 168	-	-	¹⁾ 1	-
	Spydeberg.....	138,86	2 622	1	-	1	1
	Hobøl.....	143,68	2 338	1	-	1	1
	Vaaler.....	249,17	2 574	1	-	2	2
	Raade.....	113,73	2 884	1	-	1	1
	Rygge.....	80,29	3 163	-	-	1	1

¹⁾ Jordmoderen bor i Moss.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
3. Sarpsborg		700,16	49 037	18	5	11	7
	Sarpsborg, Kjøbstad	3,84	2 936	6	1	1	-
	Fredriksstad, —	9,41	12 292	9	4	2	-
	Tune	177,62	6 888	-	-	1	1
	Varteig	69,34	1 216	-	-	1	1
	Skjeberg	192,68	4 389	-	-	1	1
	Borge	77,49	5 179	1	-	2	1
	Onsø	121,17	6 033	2	-	2	2
	Glemminge	48,61	10 104	-	-	1	1
4. Hvaler		1 252,70	26 969	14	3	14	6
	Fredrikshald, Kjøb- stad	1,71	11 159	10	3	6	-
	Hvaler	86,39	3 180	1	-	3	2
	Berg	255,46	4 408	-	-	1 ¹⁾	1
	Id	382,35	4 304	-	-	1	1
	Åremark	526,79	3 918	3	-	3	2

¹⁾ Jordmoderen bor i Fredrikshald

Sundhedstilstanden synes ikke at have været tilfredsstillende. Af epidemi-
demiske Sygdomme havde Mæslinger, Kighoste og Skarlagensfeber adskillig Ud-
bredelse; Influenza og akut Diarré forekom meget hyppig henholdsvis i 1ste og
3die Kvartal. Det samlede Antal kjendte Tilfælde af epidemi-
demiske Sygdomme (17 857) overgaaes, saavidt vides, blot af Antallet i 1892; det opgivne Antal
Dødsfald af epidemi-
demiske Sygdomme var ogsaa usædvanlig stort (536). I 1898
var de tilsvarende Tal henholdsvis 12 569 og 355.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 256 eller 17,5 pro mille af
den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (129 400) mod 16,4 pro mille
Aaret forud. Fra Eidsberg anføres, at den forøgede Dødelighed skyldtes ikke
alene en større Mortalitet af de akutte epidemi-
demiske og af de tuberkuløse Sygdomme,
men ogsaa en ganske stor Afgang blandt de nyfødte Børn. (C. A. Randers).

Med Hensyn til Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske
Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter, samt med Hensyn til Dødsfald af
disse Sygdomme henvises til Tabellen paa Side 34 og 35, sammendragen efter
Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** er ialt fra Eidsberg Distrikt anmeldt 2 og fra Sarps-
borg 29 Tilfælde; 6 endte dødelig. I Skiptvet i førstnævnte Distrikt var det
ene Tilfælde hos en Tjenestepige paa Gaarden Bakke, hvor der ogsaa Aaret
forud forekom nogle Tilfælde; foruden en fornyet Desinfektion af Vaaningshuset
blev i den Anledning ogsaa en af Gaardens Damme, der mistænktes inficeret,
tørslagt, udgravet og desinficeret, før det atter tillodes at benytte den. (C. A.
Randers). I Sarpsborg Distrikt indtraf 29 Tilfælde, hvoraf 13 i Fredriksstad og

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	31	6	31	1	-	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit	10	2	10	-	-	-	-	7	3
Skarlagensfeber	421	15	421	85	31	39	29	40	16
Mæslinger	642	9	642	201	149	138	66	47	26
Difteri (Croup)	105	14	105	12	4	14	3	1	9
Blodgang	7	-	7	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	18	4	18	1	3	7	1	2	2
Pyæmi, Septhæmi	34	10	34	4	3	3	5	3	1
Rosen	232	8	232	22	13	31	32	22	17
Røde Hunde	184	-	184	56	22	10	14	33	33
Vandkopper	108	-	108	9	7	9	6	5	7
Kusma	113	-	113	4	-	-	3	-	-
Kighoste	456	23	456	35	12	5	10	20	44
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	6592	153	6540	1038	946	815	644	539	444
Influenza	3395	32	3395	747	1960	390	118	45	18
Lungebetændelse	1264	143	1264	154	152	132	149	118	110
Pleurit	286	12	286	28	21	19	37	22	21
Gigtfeber	379	6	379	39	46	29	37	32	37
Koldfeber	1	-	1	-	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	3571	98	3569	100	87	102	128	121	172
Skjørbug	4	-	4	-	1	-	-	-	1
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	1	2	-	1	-	-	-	-
Tilsammen	17857	536	17802	2536	3458	1745	1283	1057	961

12 i denne Bys Omegn. Paa Amtssygehuset behandledes ialt 5 Tilfælde i Aarets Løb.

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt 10 Tilfælde, 8 i Sarpsborg By og 1 i hvert af Herrederne Tune og Skjeberg; 2 Tilfælde endte dødelig.

Skarlagensfeber havde adskillig Udbredelse, men optraadte som Regel mildt. Der anmeldtes ialt 421 Tilfælde, hvoraf 15 dødelige (3,6 pCt.). I Eidsberg Distrikt forekom Sygdommen i Aarets første Halvdel, særlig i Askim, Eidsberg og Rakkestad, og ytrede sig ofte kun som en let Halsaffektion uden Hududslæt; kun paa et enkelt Sted, en Pladsgrænd i Skogen under Gaarden Ruud i Trømborg Sogn af Eidsberg, havde Sygdommen et ondartet Præg; ved Lægens Ankomst var Mand, Kone og 5 Børn angrebne; ogsaa her manglede tildels

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
						1		2		3		4	
						Eidsberg.		Moss.		Sarpsborg.		Hvaler.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
1	-	8	8	7	4	2	1	-	-	29	5	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10	2	-	-
12	11	26	27	33	72	65	7	128	3	211	4	17	1
5	1	1	4	-	4	15	-	25	1	362	5	240	3
8	8	4	16	14	12	17	5	12	1	65	6	11	2
7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	-
-	-	1	-	-	1	7	1	2	-	7	2	2	1
5	3	3	2	1	1	6	3	8	1	12	2	8	4
8	19	13	16	21	18	33	4	52	1	108	2	39	1
3	7	1	1	2	2	4	-	65	-	16	-	99	-
3	11	5	11	19	16	6	-	37	-	54	-	11	-
-	1	2	6	23	74	-	-	93	-	15	-	5	-
47	84	31	32	53	83	47	6	45	1	175	6	189	10
269	224	268	347	501	505	408	20	1223	30	3244	83	1717	20
6	5	5	6	33	62	196	2	585	9	1847	12	767	9
54	35	37	91	103	129	122	25	185	16	780	81	177	21
19	24	30	14	20	31	41	2	51	1	134	7	60	2
31	19	18	29	35	27	49	2	80	1	175	3	75	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
674	1278	470	197	140	100	289	17	774	26	1536	30	972	25
-	1	-	1	-	-	-	-	3	-	1	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	2	1
1152	1731	924	808	1006	1141	1308	95	3369	91	8782	250	4398	100

Exantemet eller var yderst sparsomt, hvorimod Anginaen var meget intens og malign; flere af Børnene døde. (C. A. Randers).

Mæslinger optraadte som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi, væsentlig i Aarets første Halvdel; Sygdommen var meget mild, saaat mangfoldige Angrebne, endog i Byerne, ikke søgte Lægehjælp. Af 642 kjendte Tilfælde endte 9 dødelig (1,4 pCt.).

Af **Difteri** er anmeldt 105 Tilfælde, hvoraf 65 i Sarpsborg Distrikt (19 i Sarpsborg og 12 i Fredrikstad By). Dødsfaldenes Antal var 14. I Hvaler indtraf i sidste Kvartal 6 Tilfælde i Kornsjø tæt ved den svenske Grændse; de første optraadte i en Arbejderbarakke tilhørende et Støberi; Smitten var sandsynlig indbragt med svenske Arbejdere.

Af **Barselseber** anmeldtes ialt 18 Angrebne, hvoraf 4 døde. Da i Hobøl 1 Tilfælde forekom i Jordmoderens Hus, maatte denne tage midlertidigt Ophold paa en Nabogaard. (H. Ottesen).

Røde Hunde forekom flere Steder samtidig med Mæslingerne.

Af **Kighoste** anmeldtes 456 Angrebne, et Faatal i Forhold til samtlige Syge.

Influenza herskede epidemisk i 1ste Kvartal med Kulmination i Februar. Antallet af Angrebne var i dette Aar paa Høide med de i de 3 første Aar af denne Influenzaperiode opgivne Tal. Om ikke direkte saa dog ved sine Efter sygdomme bidrog den vistnok adskillig til Aarets større Dødelighed. (C. A. Randers).

Af **akut Diarré** (Kolerine) er anmeldt flere Tilfælde end saavidt vides i noget tidligere Aar. Sommeren var meget tør og hed. I Eidsberg forekom den over hele Distriktet, men var forholdsvis mest voldsom og ondartet i Rakkestad. Fra Hobøl, Moss Distrikt, berettes om en liden Epidemi af akut, blodig (dysenterilignende) Diarré i Tomter. Sygdommen angreb næsten udelukkende Børn og begyndte med Febrilia, Brækninger og rigelige Tarmudtømmelser, hvilke efter et Par Dages Forløb blev mere og mere blodige og hyppige, samt ledsagedes af stærke Tenesmer. Afføringerne lignede aldeles pneumonisk Sputum, og Mængden kunde ofte være bare en halv Spiseske ad Gangen. Aarsagen til Sygdommen syntes at være inficeret Brøndvand; ialfald standsede Epidemien, saasnart man fulgte Raadet om at vise Forsigtighed ved Nydelsen af ukogt Vand. (H. Ottesen). I Vaaler var paa flere Gaarde efter Sigende alle Folkene angrebne, men der søgtes kun Lægehjælp for de faa, som var meget syge. (Bjerk). I Hvaler optraadte Sygdommen temmelig pludselig og voldsomt i Juli og August som en Tyktarmkatarr med slimede, blodige Udtømmelser og stærke Tenesmer baade hos Voxne og Børn. Af Diarré foranledigedes omtrent dobbelt saa mange Dødsfald som Aaret forud. (Nannestad).

Af **Poliomyelitis anterior acuta** indtraf i Hobøl 3 Tilfælde hos Børn under 15 Aar. Aarsagen syntes hos samtlige at være Refrigerium efter Overanstrengelse ved Løb og Sprang. Især i et af Tilfældene var dette Aarsagsmoment meget slaaende. En 13 Aars kjæk Gut havde en varm, tør Dag i August sammen med en Del Kamerater leget «Indianere» og havde gennemvaaet af Sved tilbragt Natten, en isnende kold ægte Jernnat, i en Hølade, hvor han havde frosset, saa han vaagnede deraf og maatte ud og springe sig varm. (H. Ottesen). Ogsaa i Svindal er der behandlet et Barn for denne Sygdom. (Bjerk).

Corpus alienum pulmonis. I Eidsberg kom en 6 Aars Pige til at svælge en liden Mæssinghætte til en Blyant. Der optraadte suffikatoriske, men hurtigt forbigaaende Symptomer, der efterfulgtes af betændelsesagtige Fænomener fra venstre Lunge. Under afvexlende Bedringer og Forværrelser antog Sygdommen efterhaanden et tæringsagtigt Præg, en Sygdom hvormed Familien forøvrigt er belastet. Men efterat Lidelsen havde varet omkring et halvt Aars Tid, ophostedes under et voldsomt Hosteanfald sammen med Slim og Pus en oxyderet Blyantshætte, 1,5 cm. lang og 0,7 cm. tyk, hvorefter Fænomenerne fra Lungen stadig aftog, og Barnet efterhaanden frisknede fuldstændig til. (C. A. Randers).

Eiendommeligt Ar. I samme Distrikt iagttoges hos et nyfødt Dregebarn paa Overlæben et smukt, hvidt lineært Ar, der fra et lidet Hak i dens fri Rand strakte sig lige op i Næseabningen. Det gjorde Indtryk af et intrauterint helbredet Hareskaar, idet desforuden det for en saadan Dannelsesanomali eiendommelige Udseende af Overkjæve, Næse og Læbe var typisk udtalt. (C. A. Randers).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Partus præmaturus artificialis.				Perforation.		Exvisceration. Dekapitation.	Kefalotripsi.	Efterbyrdsoperation.	
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.		Mødre.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	112	-	¹⁾ 110	4	2	²⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Bækkensneverhed	17	-	16	1	-	-	-	1	-	1	-	1	⁵⁾ 1	-	-	-	-
Barselkrampe	2	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	6	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele.	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende Kvælning	-	-	-	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	9	³⁾ 8	1	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Frømfald af Navlesnor . . .	1	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	⁶⁾ 1
Tilsammen	136	1	133	6	18	15	3	1	1	1	1	1	1	2	1	7	1
	137		139			18		2		2		2				8	

¹⁾ Blandt disse var der et Tvillingpar og en 1ste Tvilling, hvis tilsvarende 2den Tvilling forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført; (jfr. Anm. 2). ²⁾ Deraf en 2den Tvilling; 1ste forløst levende ved Tang; (jfr. Anm. 1). ³⁾ En af disse var en 2den Tvilling; om 1ste Tvilling er intet oplyst. ⁴⁾ Døde under Kvælningssymptomer; hun led af Kyfo-Skoliose og Albuminuri, ikke opført paa Dødslisten blandt Dødsfald af Barselsygdomme. ⁵⁾ Dødsårsag: Lungetuberkulose, ikke opført paa Dødslisten. ⁶⁾ Dødsårsag: Barselfeber.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2	3	4		
			Eidsberg.	Moss.	Sarpsborg.	Hvaler.		
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Veneriske Saar	12	-	1	7	3	-	1	-
Erhvervet Syfilis	89	2	2	17	52	2	18	-
Hereditær —	3	2	-	-	-	-	3	2
Gonorré, Uretrit	174	-	5	45	77	-	47	-

I Fredriksstad kan disse Sygdomme ikke siges at forekomme hyppig, naar man tager Hensyn til Byens store Skibsfart og den lette Forbindelse med Hovedstaden. Sammenlignet med tidligere er der dog nogen Øgning, hvad vistnok maa sættes i Forbindelse med Afskaffelsen af den tvungne Visitation og den vel i det Hele taget lemfældigere Optræden ligeoverfor løsagtige Kvinder i Kristiania. (Giebelhausen).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 51 Tilfælde; af disse behandledes 36 i Eidsberg, hvor Sygdommen, om den end fremdeles ikke er saa ganske sjelden, dog synes at være i Aftagende, tidligere har der været behandlet det mangedobbelte Antal. (C. A. Randers).

Lungetuberkulose. For det hele Amt udgjorde Dødsfald af denne Sygdom 15,1 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 14,8 pCt. og 21,3 pCt.; i Bygderne 15,2 pCt. og 20,4 pCt. Fra Fredriksstad anfører Sundhedskommissionens Ordfører: Naar det af Dødslisten for Byen fremgaar, at af 215 Dødsfald de 39 eller over $\frac{1}{6}$ skyldes Tuberkulose, kan man ikke andet end længes efter den i Udsigt stillede Tuberkuloselov. Imidlertid har Sundhedskommissionen her ligesom i flere andre Byer allerede efter eget Initiativ indført de vigtigste af de Bestemmelser, som Loven antagelig vil komme til at indeholde, først og fremst Desinfektion ved Dødsfald eller ved Flytning af Tuberkulose. Lignende Bestemmelser er der ogsaa taget i de tilstødende Herreder Glemminge og Onsø, hvor Dødeligheden af Tuberkulose i dette Aar har været omtrent lige saa stor som i Byen, men det er dog først, naar saadanne Bestemmelser foreligger i Lovform, at de kan komme til at virke med fuld Effektivitet. (Giebelhausen). I lignende Retning gaar ogsaa Meddelelsen fra Fredrikshald.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. — I Askim (Eidsberg) har en forhenværende Vogterske ved Gaustad Asyl havt 4 kvindelige Sindssyge i Forpleining; da hun hidtil har skilt sig meget godt fra dette Hverv, er der givet hende Tilladelse til at udvide sit Pensionat til 10. (C. A. Randers).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 172, deraf i Eidsberg Distrikt 12, Moss 22, Sarpsborg 94 og Hvaler 44. Om Indikationer og Udfald se Tabellen paa foregaaende Side.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved:			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epide- miske Syg- domme.
Eidsberg	357	78	95	262
Moss	331	39	91	240
Moss By	110	15	28	82
Bygder	221	24	63	158
Sarpsborg	850	117	250	600
Sarpsborg By	95	9	42	54
Fredriksstad By	202	34	65	137
Bygder	553	74	143	410
Hvaler	459	68	100	359
Fredrikshald By	206	33	50	156
Bygder	253	35	50	203
Smaalenenes Amt	1997	302	536	1461
Deraf i Byer	613	91	185	428
— - Bygder	1384	211	351	1033

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Eidsberg	497	14	404	60	8	2	8	4
Moss	665	17	387	56	8	1	15	.
Moss By	286	8	145	29	7	-	9	.
Bygder	379	9	242	27	1	1	6	.
Sarpsborg	2137	39	951	220	21	2	38	1
Sarpsborg By	268	5	122	42	5	-	4	-
Fredriksstad By	494	8	207	53	5	-	5	-
Bygder	1375	26	622	125	11	2	29	1
Hvaler	882	19	514	103	12	-	13	-
Fredrikshald By	358	9	231	43	6	-	5	-
Bygder	524	10	283	60	6	-	8	-
Smaalenenes Amt	4181	89	2256	439	49	5	74	5
Deraf i Byer	1406	30	705	167	23	-	23	-
— - Bygder	2775	59	1551	272	26	5	51	5

Paa **Barselseng døde** ifølge Presternes og Lægernes Opgaver 5 Kvinder. Af disse døde 4 af Barselfeber og 1 af Livmoderbristning. (Desuden opgives som døde efter obstetriciske Operationer 1 af Lungetuberkulose og 1 under Kvælningsfænomener, se Tabellen).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 925 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,0.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	302	91	211
Alderdomssvaghed	195	48	147
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	153	38	115
Lungebetændelse	143	41	102
Kræft (Cancer og Sarkom)	123	38	85
Organisk Hjertesygdom	104	37	67
Akut Diarré (Kolerine)	98	56	42
Medfødt Svaghed	96	22	74
Kronisk Bronkit	89	23	66
Hjerneslag	76	21	55
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	75	25	50

Veirliget. Sommeren var ualmindelig tør og varm. Vand var det paa mange Steder vanskeligt at faa fat paa, og det var desuden ofte af en slet Beskaffenhed. Vandmangelen var ogsaa følelig udover Vinteren, da det tidlig begyndte at fryse, og der først faldt Sne mod Aarets Slutning. (C. A. Randers).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Eidsberg Distrikt har de 2 store Stationer Askim og Mysen faaet Vandværk; ogsaa ved Rakkestad Station er der anlagt Vandledning, men saavidt vides er dog denne et mere privat Foretagende og af mindre Betydning. Paa disse 3 Steder anlægges der stadig nye industrielle Bedrifter; saaledes er der nu ved Askim en større, moderne udstyret Trævarefabrik og et mindre mekanisk Værksted; ved Mysen er der en Uldvarefabrik og et Elektricitetsværk, der leverer Lys og Kraft, og ved Rakkestad et større Teglværk, som dog paa Grund af de slette Konjunkturer har ført en hensygnende Tilværelse. (C. A. Randers).

Befolkningens Levemaade i Spydeberg (Moss Distrikt) er — anfører Kommunalæggen — god, men som den nutildags arter sig, meget forskjellig fra den paa Landsbygden oprindelige. Bønderne sælger i Almindelighed sin Melk og køber saakaldt Exportsmør; Sirup som Surrogat for dette bruges omtrent ikke. I de fleste Huse bruges der ferskt Kjød, som Aaret rundt enkelte Dage i Ugen er at faa købt hos Landhandlerne. Telefon findes næsten paa hver Gaard.

Misbrug af berusende Drikke er sjelden at iagttage, naar undtages blandt nogle gamle Gaardbrugere, der Traditionen tro kommer beruset hjem, hver Gang de har været i Byen. Desuden findes her en «Koloni» af havarerede Snedkersvende fra Kristiania; disse fylder sig med, hvad de kan overkomme, denatureret Spiritus, Politur etc., og skjæmmer ofte Bygden ved sin Optræden. Bygdens egen Ungdom derimod er gennemgaaende ædruelig, intelligent og arbejdsom, hvorfor der ogsaa er jevn Velstand. De Fattige, som ikke kan stille om sig, indlægges almindelig paa Fattiggaarden, en af Bygdens største og værdifuldeste Eiendomme, som Kommunen har kjøbt til dette Brug. Der holdes paa denne Gaard almindelig 12—15 Kjør; der sælges ikke Melk, og hvad der udenfor Gaardens øvrige Produkter tiltrænges af Husholdningsvarer, kjøbes i rigt Maal. Disse Fattige har det saaledes fuldt saa godt som Bønderne paa sine Gaarde. Fortiden er Belægget omkring 30, mest gamle og enlig stillede Individier. Af Husmænd findes saagodtsom ikke flere i denne Bygd. (Krag—Torp).

I Hvaler Herred aftager Fiskeriet saavel af Sild og Makrel som af Torsk mere og mere, hvorfor Mange har lagt bort sine Fiskeredskaber og er gaaet til Stenhuggerierne. Baadbyggeriet, som under det rige Sildefiske for nogle Aar siden udviklede sig saa stærkt, er aldeles ophørt. Paa Grund af de større Hyrer for Sjøfolk i de sidste Aar, har flere, som havde sluttet med at fare tilsjøs, igjen taget fat paa denne Syssel i Sommertiden, medens de om Vinteren driver paa med Stenhugning. (Handberg).

Badeindretninger. Ved Askim Station er der 2 smaa Styrtebadindretninger; Entré 10 Øre. Moss Badehus var aabent i 82 Dage, og toges der i den Tid 8 264 Strømbad, 894 Karbad, 1 055 Douchebad med Gytje og 136 Styrtebad i Kar, 67 uden Kar; paa Arbejdernes Badehus for aabne Bad toges 12 000 Strømbad. I Sarpsborg Distrikt ligger Torskilens Bad, Hankø Bad og Kystsanatorium samt Høisands Bad i Skjeberg. I Fredriksstad er der en Badeindretning for Kar- og Dampbad; paa Borregaard et Dampbad for Brugets egne Folk. Badehuset i Fredrikshald eies og drives af et Aktieselskab og er indrettet for Damp- og Karbad samt Douche; det er fra Begyndelsen af Juni til Udgangen af September aabent hver Dag, Resten af Aaret kun de 3 sidste Dage i Ugen. Desforuden er der i Fredrikshald 2 Søbade, 1 for Mænd og 1 for Kvinder; paa begge gives i visse Timer paa Dagen frit Bad til alle Skolebørn. Paa Gaarden Ledeng i Ømark Sogn af Aremark driver en Bonde om Sommeren en Badeanstalt med kolde og varme Bad samt Furunaalsbad.

Om Amtets **Apothék** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Amtssygehuset ligger i Fredriksstad. I Moss, Fredriksstad og Fredrikshald findes kommunale Sygehuse. Det i Fredriksstad værende kommunale Sygehus besluttedes betydelig udvidet ved at tillægge samme en Kommunen tilhørende Nabogaard, der har været benyttet til Skole. I Sarpsborg haves et lidet Hus, hvis 1ste Etage er Fattigstue, medens 2 Værelser i 2den Etage er forbeholdt epidemiske Syge. Desuden findes i Fredriksstad af Sygehuse et militært, «Betesda» samt et tilhørende den katholske Menighed. I Fredrikshald har man et Interneringslokale samt et af katholske Søstre drevet mindre Sygehus, «Maria Hospital», med 8 Sengepladse. Et nyt og større katolsk Sygehus opføres lige i Nærheden af det gamle.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Smaalenenes Amt	41	1	3393	19
Eidsberg	¹⁾ 8	-	528	5
Moss	²⁾ 21	-	507	3
Sarpsborg	³⁾ 8	⁵⁾ 1	1754	9
Hvaler	⁴⁾ 4	-	604	2

¹⁾ Rakkestad 2, Eidsberg 2, Askim 2, Skiptvet 1, Trøgstad 1. ²⁾ Moss By 7, Moss Herred 4, Rygge 2, Vaaler 2, Raade 2, Spydeberg 1, Hobøl 3. ³⁾ Tune 1, Borge 1, Fredriksstad 4, Glemminge 2. ⁴⁾ Berg 1, Id 1, Aremark 1, Hvaler 1. ⁵⁾ Fredriksstad.

IV. Buskerud Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmedre.	Hjælpe- vakter.
Amtet		14996,85	105 203	43	8	48	18
1. Drammen Stads- fysikat	Drammen, Kjøbstad	6,86	20 437	1) 15	5	8	-
2. Drammen Læge- distrikt		596,32	14 227	2)	2	-	4
	Lier	319,97	7 710	1	-	2	-
	Røken	114,07	3 447	-	-	1	1
	Hurum	161,97	2 634	-	-	1	1
	Holmsbu, Ladested . .	0,31	486	-	-	-	-
3. Ringerike		1 800,92	15 680	8	2	10	4
	Hønefoss, Kjøbstad .	1,06	1 505	5	1	3	-
	Hole	304,04	3 683	1	1	2	1
	Norderhov	855,54	7 906	-	-	2	2
	Aadalen	640,28	2 586	2	-	3	1
4. Modum		2 358,86	25 037	9	-	11	2
	Nedre Eker	109,07	3 510	2	-	2	-
	Øvre	477,39	7 491	3	-	3	1
	Modum	519,17	7 918	2	-	3	-
	Sigdal	1 253,23	6 118	2	-	3	1
5. Nes		2 899,46	7 603	1	-	4	3
	Nes	1 539,74	3 708	1	-	2	1
	Gol	1 359,72	3 895	-	-	2	2
	Hemsedal						
6. Aal		2 723,81	5 377	2	-	2	2
	Aal	1 169,83	3 470	2	-	1	1
	Hol	1 553,98	1 907	-	-	1	1
7. Sandsvær		1 310,32	12 343	4	1	6	2
	Kongsberg, Kjøbstad	63,08	5 291	4	1	2	-
	Sandsvær	670,58	4 671	-	-	2	1
	Flesberg	576,66	2 381	-	-	2	1
8. Rollag		3 300,30	4 499	2	-	3	3
	Rollag	435,39	1 543	1	-	1	1
	Nore	2 864,91	2 956	1	-	2	2

1) Af disse er 2 ikke praktiserende. 2) Distriktslægen bor i Drammen By.

Epidemiske Sygdomme.

44

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfieber	30	4	30	-	-	1	3	3	5	2	5	11	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	2	1	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	304	6	304	29	36	14	25	34	17	16	13	45	25	26	24
Mæslinger	312	9	312	105	52	55	42	38	3	1	2	-	1	11	2
Difteri (Croup)	84	26	84	4	-	1	8	8	3	16	7	13	4	7	13
Blodgang	26	1	26	-	4	-	-	-	1	7	12	2	-	-	-
Barselfeber	19	5	18	3	-	2	-	-	1	2	2	1	3	3	1
Pyæmi, Sepsæmi	15	8	13	1	1	2	1	2	1	-	2	-	1	-	2
Rosen	148	5	148	13	9	13	17	12	10	7	12	16	10	14	15
Røde Hunde	24	-	24	-	-	2	2	3	4	3	3	-	7	-	-
Vandkopper	188	-	188	21	9	6	4	23	19	20	2	4	18	40	22
Kusma	12	-	12	-	1	-	-	-	1	2	1	-	2	1	4
Kighoste	454	10	454	53	75	98	68	25	38	15	24	23	17	8	10
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	4539	80	4513	728	620	525	463	365	311	185	171	232	260	290	363
Influenza	3040	31	3040	977	1102	345	135	96	61	26	15	37	45	52	149
Lungebetændelse	1045	120	1045	118	92	112	115	132	120	59	49	64	71	58	55
Pleurit	287	6	287	20	24	25	26	32	29	24	25	21	24	16	21
Gigtfeber	271	2	269	25	14	27	28	23	28	18	13	22	21	31	19
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	3415	157	3415	121	121	87	120	129	224	884	937	381	171	129	111
Bamlesyge	9	-	9	-	-	-	-	3	-	4	2	-	-	-	-
Skjørbug	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	6	-	6	-	3	-	-	-	-	-	1	-	1	1	-
Tilsammen	14232	472	14201	2218	2163	1315	1057	929	876	1293	1298	872	681	687	812

Buskerud Amt. 1899.

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Drammen Stadsfysikat.		Drammen Læge- distrikt.		Ringerike.		Modum.		Nes.		Aal.		Sandsvær.		Rollag.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	10	1	4	-	2	1	10	2	-	-	-	-	4	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	87	2	39	1	75	2	67	1	-	-	-	-	35	-	1	-
Mæslinger	15	-	4	-	6	-	176	5	50	-	28	2	33	2	-	-
Difteri (Croup)	10	5	8	5	14	3	43	12	3	-	-	-	6	1	-	-
Blodgang	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	25	1	-	-
Barselsefeber	2	-	1	1	2	-	3	3	3	1	-	-	8	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	2	1	7	4	2	2	-	-	2	1	2	-	-	-
Rosen	49	1	6	-	22	-	28	2	6	-	8	1	23	1	6	-
Røde Hunde	4	-	-	-	3	-	4	-	-	-	-	-	13	-	-	-
Vandkopper	68	-	6	-	13	-	29	-	1	-	-	-	71	-	-	-
Kusma	5	-	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Kighoste	20	2	22	-	90	2	181	2	27	1	-	-	106	3	8	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1450	21	339	7	1099	14	744	16	74	5	93	7	647	10	93	-
Influenza	1600	19	217	1	530	2	258	2	15	-	60	1	334	2	26	4
Lungebetændelse	234	32	93	18	197	12	294	38	28	1	66	4	87	11	46	4
Pleurit.	74	1	21	-	62	-	74	2	6	1	6	-	38	2	6	-
Gigtfeber	66	-	21	1	46	-	53	1	8	-	18	-	56	-	3	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1087	46	246	26	665	12	759	41	42	9	12	-	581	19	23	4
Bamlesyge	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	6	-	-	-	-	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4784	130	1029	61	2840	53	2734	130	263	18	299	16	2071	52	212	12

Sundhedstilstanden har været mindre tilfredsstillende; særlig var der stor Sygelighed i Aarets 2 første Maaneder samt i dets 3die Kvartal, væsentlig foranlediget ved epidemisk Optræden af henholdsvis Influenza og Kolerine. Lungebetændelse optraadte med usædvanlig mange Tilfælde; af Skarlagensfeber anmeldtes en Del flere end det foregaaende Aar, hvorimod Antallet af Mæslinger og Kighoste aftog betydelig. De anmeldte epidemiske Sygdomstilfældes samlede Antal var 14 232, der, saavidt vides, er det høieste hidtil inden Amtet forekomne Antal; af epidemisk Sygdom døde 472, et større Antal end i noget tidligere Aar siden 1889. I 1898 opgaves 12 671 Angrebne og 371 Døde af epidemisk Sygdom.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 1 976 eller 17,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (111 100) mod 14,4 pro mille Aaret forud.

Med Hensyn til Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter, samt angaaende Dødsfald af disse Sygdomme henvises til Tabellen paa Side 44 og 45, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes ialt 30 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige. I Drammen By forekom 10 spredte Tilfælde, der alle paa et nær behandledes paa Sygehus. Med Undtagelse af 2 Tilfælde, hvor Smitten var indført fra henholdsvis Drøbak og Moss, kunde der for de øvriges Vedkommende ikke paavises nogen Smittekilde, ligesaa lidt som nogen indbyrdes Forbindelse mellem dem. (C. Bonnevie). Fra Drammen Distrikt er anmeldt 4 Angrebne; af disse var 2 i et Hus ved Slemmestad; de indlagdes paa Lazaret i Kristiania. Af 2 fra Ringerike Distrikt anmeldte Tilfælde endte det ene dødelig; det forekom i en elendig Husmandsstue i Aadalen, hvor der ogsaa for 12 Aar siden havde været Nervefeber. Fra Modum anmeldtes 10 spredte Tilfælde, alle i Eker; 2 endte dødelig; fra Sandsvær opføres 4 lette Tilfælde, samtlige paa Kongsberg og uden paaviselig Smitteforbindelse.

2 Tilfælde af **Cerebrospinalmeningit** indtraf i Ringerike; det ene endte dødelig.

Af **Skarlagensfeber** kjendes ialt 304 Tilfælde, nogenlunde jevnt fordelte over det hele Aar og med som Regel mildt Forløb; 6 af de Angrebne døde. 87 Tilfælde anmeldtes fra Drammen By, hvor Sygdommen forekom hele Aaret igjennem; de fleste Tilfælde indtraf dog i September og Oktober, efterat et Barn havde bragt Smitte fra Kristiania til Brandvagtskasernen; i Kasernen boede ca. 50 Børn, og Sygdommen var allerede kommen til 4 Familier, inden Læge tilkaldtes, og Sundhedskommissionen varsledes. Gjentagne Gange har man kunnet konstatere Import udenbysfra, men kun i de færreste Tilfælde har det lykkedes at paavise Smittekilden; stundom har man, naar Flere er angrebet samtidig, bagefter fundet uanmeldte Tilfælde som deres Fællesaarsag. (C. Bonnevie). I Drammen Distrikt samt paa Ringerike og Modum synes Sygdommen at have optraadt saa nogenlunde jevnt hele Aaret igjennem, men blev mange Steder paa Grund af sin meget milde Optræden lidet eller slet ikke paaagtet. I Sandsvær iagttoges de fleste Tilfælde paa Kongsberg, hvor Sygdommen lod til at være endemisk, idet der næsten hver Maaned anmeldtes nye Tilfælde fra forskellige Steder i Byen uden paaviselig Smittekilde. Fra Hallingdal er intet Tilfælde anmeldt, og fra Rollag kun et, paa en Gaard øverst i Opdal.

Mæslinger optraadte epidemisk i Aarets første Halvdel i Modum, Nes, Aal og Sandsvær Distrikter som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi. Af de fra Modum opgivne Tilfælde var den overveiende Del fra Herrederne Eker og Modum. I de øvrige Distrikter var Mæslingeepidemien væsentlig afsluttet Aaret forud.

Af **Difteri** anmeldtes ialt 84 Tilfælde, hvoraf 26 dødelige (31 pCt.). Omtrent Halvdelen af disse indtraf i Modum, nemlig 25 inden et begrændset Omraade i Skogbygden i Krødsherred, samt 18 i Øvre Eker. 3 Angrebne i Nes havde alle erhvervet Smitten udenfor Bygden.

Kighoste havde adskillig Udbredelse som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi i Modum og Sandsvær. Ogsaa i Nes var den meget udbredt. Der er ialt anmeldt 454 Tilfælde, hvoraf 10 dødelige (2,2 pCt.).

Influenza optraadte som en voldsom Epidemi i Aarets første Maaneder med Kulmination i Februar. Antallet af anmeldte Tilfælde var 3 040; kun fra de 2 første Aar i denne Influenzaperiode opføres et større Antal Angrebne. Medens Sygdommen fra Modum og Sandsvær betegnes som mild i sin Optraeden, angives den fra andre Distrikter at have været af en noksaa alvorlig Karakter. Saaledes var Tilfældene i Drammen By almindelig af længere Varighed og hyppig ledsaget af Komplikationer, særlig Ørelidelser. Efterat Sygdommen i denne By langsomt havde øget i sidste Kvartal af forrige Aar, steg Tallet af Angrebne i Januar til 653 og i Februar til 726. Den kulminerede i første Uge af sidstnævnte Maaned, og efter jevn Aftagen udover Vaaren ophørte den i den varmeste Sommertid; fra September optraadte atter spredte Tilfælde, og Sygdommen tiltog igjen langsomt ligesom i det foregaaende Aar. I Januar udgjorde Influenza over 60 pCt. af samtlige anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde, i Februar nær 70 pCt. og for hele Aaret lidt over 32 pCt. Af 19 Anmeldte, som døde af denne Sygdom, var 16 over 60 Aar. (C. Bonnevie). Ogsaa i Aal var Sygdommen noksaa slem; oftest var her nervøse Symptomer de mest fremtrædende, saaledes iagttoges i nogle Tilfælde næsten fuldstændig Døvhed, samtidig som Ørespeilsundersøgelse gav negativt Resultat. Det er neppe nogen Tvil underkastet, anfører Distriktslægen, at disse nærsagt aarvist optrædende Epidemier af Influenza medfører en stor Fare derved, at latente Tilfælde af Tuberkulose ved dem bringes til snarlig og heftig Opblussen. (Rømcke).

Af **Lungebetændelse** er anmeldt 1 045 Tilfælde, saavidt vides det største hidtil inden dette Amt paa et Aar iagttagne Antal; af disse døde 120 (11,5 pCt.). Fra Drammen By anføres: Naar man sammenligner de klimatiske Forhold i dette og det foregaaende Aar, synes Veirliget ikke at have havt nogen mærkbar Indflydelse paa Sygdommens Hyppighed; i 1898 var nemlig Vinteren mild og snebar, Sommeren kold og fugtig, i 1899 omvendt Vinteren kold og snerig, Sommeren varm og tør; herved er dog at mærke, at medens i 1899 de fleste Tilfælde indtraf i Januar, forekom i 1898 de fleste Tilfælde i Mai. Fra Modum angives Sygdommen at have været temmelig ondartet; i 3 Tilfælde udviklede der sig Empyem som Eftersygdom; den havde en udpræget smitsom Karakter, og der kunde et Par Steder paavises et Centrum, hvorfra en Del Tilfælde havde spredt sig omkring; i et Hus forekom 5 Tilfælde, i et andet 4; Forløbet var fuldkommen typisk. (Jansen).

Af **akut Diarré** anmeldtes 3 415 Tilfælde, ogsaa, saavidt vides, det største hidtil kjendte Antal inden Amtet paa ét Aar; de fleste indtraf i 3die Kvartal, fornemmelig i Juli og August; Dødsfaldenes Antal var 157 (4,6 pCt.). Aarsagen til den store Udbredning maa nærmest søges i den langvarige Hede og Tørke med deraf følgende daarligt Drikkevand. Fra Drammen By anføres, at stærke Vinde fyldte Gader og Huse med Støv og Smuds i usædvanlig Grad. Der var ikke en eneste Regndag i August, og paa de faa, der indtraf i September, tilførtes der Vandbeholdningerne store Mængder Snavs; Opfordringen til at koge Vandet blev vistnok kun i ringe Udstrækning efterkommet. Forskjellen med Hensyn til Temperatur- og Fugtighedsforholdene mellem 1899 og forrige Aars

Sommer gav sig tydelig tilkjende gennem Udbredelsen af akute Katarrer i Aandedrætsorganerne og Diarré samt gennem Antallet af ved disse Sygdomme betingede Dødsfald. I 3die Kvartal 1898 med sin Kjølighed og Fugtighed anmeldtes 221 Katarrer (26 Døde) og 148 Diarréer (20 Døde); i samme Tidsrum af 1899 med sin usædvanlige Varme og Tørke anmeldtes 150 Katarrer (16 Døde) og 773 Diarréer (46 Døde). (C. Bonnevie). I Nes var akut Mave- og Tarmkatarr meget udbredt og ondartet. Sygdommen angreb baade Voxne og Børn og forekom baade i Dalen og paa Sætrene, men i meget lettere Grad paa de Sidstnævnte. (A. Olsen).

3 Tilfælde af **akut Poliomyelitis anterior** iagttoges i Modum inden et Tidsrum af ca. en Maaned og med kort indbyrdes Afstand. (L. Dedichen).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tils. Behandlede.	Kjendte Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			1	2		3	4		5	7	8
			Drammen Stads- fysikat.	Drammen Læge- distrikt.		Ringe- rike.	Modum.		Nes.	Sandsvær.	Rollag.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	13	-	7	-	-	1	-	-	-	5	-
Erhvervet Syfilis, nye Tilfælde	21	-	12	5	-	2	2	-	-	-	-
Hereditær Syfilis	7	2	1	1	1	-	4	1	1	-	-
Gonorré, Uretrit	103	-	56	1	-	13	11	-	1	18	3

Af **Fnat** opgives ialt behandlet 91 Tilfælde.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** (se Tabellen paa Side 49) udgjorde for det hele Amt 16,0 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 22,8 pCt. af Dødsfald, foraarsaget ved ikke epidemisk Sygdom; for Byerne var Forholdet henholdsvis 12,8 pCt. og 19,3 pCt. og for Bygderne 17,5 pCt. og 24,3 pCt. I Drammen By indtraf i 1899 68, i 1898 75 og i 1897 58 Dødsfald af Tuberkulose, hvoraf henholdsvis 50, 60 og 45 af Lungetuberkulose. Antallet sees saaledes fremdeles at gaa op og ned, og nogen Af- tagen giver sig ikke statistisk tilkjende. (C. Bonnevie). I Drammen Distrikt, anfører Distriktslægen, faldt 24 pCt. af alle Dødsfald paa Tuberkulose; det kunde saaledes synes, som om alt Arbeide, alt hvad der er skrevet og talt om Tuberkulosens Smitsomhed, ikke har baaret nogen Frugt. Og dog kan det heller ikke paastaaes, at der er talt for døve Øren. Befolkningen i Lier, Røken og Hurum maa betegnes som intelligent. Den store Masse har fuld Forstaaelse af og Kundskab om, at Tuberkulose er en smitsom Sygdom. De Fleste kjender den almindelig antagne Maade, hvorpaa Smitte overføres. Jeg tror ogsaa, at i mange Hjem og kanske i de fleste, bestræber man sig for at følge Lægens Ordre. Men mange Krav kan med den bedste Villie ikke opfyldes paa Grund af mislig økonomisk Stilling, daarlige Boliger og for tarvelig Levemaade. De aller Fleste er dog saaledes situeret, at de kan efterkomme de givne Forskrifter til Hindring af Sygdommens Udbredelse. Man faar derfor ikke give op, men holde ved at arbeide ufortrødent og med Haab. (G. H. Pettersen). Fra Modum Distrikt anføres, at Sygdommen ikke er meget udbredt i den søndre Del af

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Drammen Stadsfysikat	372	50	130	242
— Lægedistrikt	257	60	61	196
Ringerike	176	44	53	123
Hønefoss By	22	6	3	19
Bygder	154	38	50	104
Modum	391	58	130	261
Nes	78	11	18	60
Aal	68	6	16	52
Sandsvær	188	17	52	136
Kongsberg By	99	7	34	65
Bygder	89	10	18	71
Rollag	49	7	12	37
Buskerud Amt	1579	253	472	1107
Deraf i Byer	493	63	167	326
— Bygder	1086	190	305	781

Herredet af samme Navn, og at den synes at være indskrænket til enkelte Kredse, hvor der kan forekomme op til 4 à 5 Tilfælde i en Familie, medens den i andre Kredse er meget sjelden. Saaledes er der blandt de omkring Modums Blaafarværk boende, antagelig opimod 200 Mennesker, i de sidste 5 Aar kun forekommet et kronisk Tilfælde af Lungetuberkulose, der har været i mange Aar, indtil sidste Sommer en voksen Datter af en Arbejder bragte Sygdommen med hjem fra Kristiania. Vistnok forekommer enkelte Tilfælde af Glandeltuberkulose, men lukket og godartet. Man vil sandsynligvis overalt her kunne regne paa god Villie til at være med at bekjempe Tuberkulosen ved Desinfektion, Tilintetgjørelse af Spyt etc. (L. Dedichen).

Progressiv Muskelatrofi forekommer arvelig i en Familie i Aal Distrikt. Vedkommende Personer er tilsyneladende friske indtil 18—20 Aars Alderen; saa begynder Atrofien og skrider, om end langsomt, dog jevnt fremad. Hvis ingen interkurrent Sygdom dræber Patienterne, bliver de efter en Del Aars Forløb aldeles ubehjælpelige, til Byrde baade for sig og andre. De økonomiske Kaar inden denne Familie er maadelige. 2 (kanske 3) af denne Sygdom lidende Personer vides at være gifte. (Rømcke).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Drammen Lægedistrikt forpleiedes 112 Patienter med offentligt Bidrag; over Halvparten af disse var hjemmehørende i Kristiania og Drammen By; de øvrige var udsat dels fra dette Amt, dels fra andre Amter og Byer. Af private Patienter var der udsat 19. Der er 4 større Kolonier, 2 med 15 Syge hver, 1 med 10 à 12, samt Gaustad Asyls med 8; disse er alle vel ordnede og med godt Stel. Flere af de mindre Kolonier, hvor Stellet har været mindre godt, er blevet evakueret, og de gjenværende er paa en enkelt Undtagelse nær nogenlunde tilfredsstillende.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.						Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrds-Operation.	
	Mødre.		Børn.	Mødre.			Børn.			Moder.	Børn.	Mødre.	Mødre.	
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Uopg.	Lev.	Dødf.	Uopg.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.
Utilstrækkelige Veer	30	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	6	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	7	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	9	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning ...	-	-	-	4	¹⁾ 2	-	1	²⁾ 5	-	-	-	-	-	-
Smertefulde Veer	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	-	1	2	3	1	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	³⁾ 1
Tilsammen	53	52	1	9	2	1	3	8	1	1	2	2	3	1
		53		12			12						4	

¹⁾ Dødsårsag for den ene: Barselfeber, for den anden: Blødning. ²⁾ Et af disse var et Misfoster (akranios). ³⁾ Dødsårsag: Blødning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel-seng.	ved ulykke- lige Hændelser.	ved Selv-mord.
Drammen Stadsfysikat	789	18	418	101	10	1	14	2
— Lægedistrikt	453	12	290	54	5	2	6	-
Holmsbu Ladested	11	-	10	3	-	-	-	-
Bygder	442	12	280	51	5	2	6	-
Ringerike	506	16	225	36	6	-	7	1
Hønefoss By	165	-	32	9	-	-	-	-
Bygder	341	16	193	27	6	-	7	1
Modum	897	30	488	86	7	5	7	1
Nes	179	4	139	23	4	1	1	-
Aal	134	2	80	11	2	-	-	-
Sandsvær	367	11	239	37	3	-	5	-
Kongsberg By	174	4	112	17	1	-	3	-
Bygder	193	7	127	20	2	-	2	-
Rollag	90	3	97	3	-	-	1	1
Buskerud Amt	3415	96	1976	351	37	9	41	4
Deraf i Byer	1139	22	572	130	11	1	17	2
— Bygder	2276	74	1404	221	26	8	24	2

Betalingen for de Syge er nu ogsaa saavidt god, at man har Ret til at have større Krav. Den er større i dette Distrikt end i noget af de øvrige Distrikter i Amtet. Flere Patienter burde aldrig været udskrevet fra Asyl. Slige som gaar nøgne i Celle og tilklinder sig selv, sit Rum og Alt, hvad de kommer nær, med Exkrementer, vil selvfølgelig Ingen have uden for saa god Betaling, at Fattigvæsenet kvier sig derved. Man er derfor nødt til at anbringe flere slige sammen hos én Forpleier, og her bliver da Stellet saa som saa. Store Fordringer kan man ikke stille, man maa tigge og betale for overhovedet at faa den Slags Patienter bortsat. (G. H. Pettersen). I Aal Distrikt er Sindssygdom ikke lidet udbredt, og nogen Udsigt til Bedring i saa Henseende kan heller ikke øines, da Ægteskab mellem Nærbeslægtede ikke hører til Sjeldenhederne. (Rømcke).

Af Lægerne udførtes **73 obstetriciske Operationer**, hvoraf 17 i Drammen Stadsfysikat, 8 i Drammen Lægedistrikt, 13 i Ringerike, 24 i Modum, 1 i Nes, 1 i Aal og 9 i Sandsvær. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 50.

Af **Eklampsi**, beretter Dr. Hartmann paa Kongsberg, forekom der i Aarets Løb paafaldende mange Tilfælde, ialt 8. Af disse døde en Kvinde, der var gravid i 6te Maaned; de øvrige helbrededes. Hos 4 brød Sygdommen ud under Fødselen, hos 3 umiddelbart efter samme. 4 forlöstes ved Tang. Hos 3 optraadte som Eftersygdom Psychoser, der alle endte med Helbredelse efter ca. 1—3 Ugers Forløb. Samtlige Patienters Urin var stærkt albuminholdig.

Om **Jordmoderhjælpen** har en Del Jordmødre leveret Indberetninger til Distriktslægerne. De af disse gjorde Sammendrag vil sees af følgende Tabel:

Lægedistrikter.	Jord- mødrene har bistaaet Antal Fødende.	Deraf opgives:						
		Isseleie.	Ansigtsleie.	Sædeleie.	Fodleie.	Tverleie.	Uopgivet Leie.	Fremfald af Navlesnor.
Drammen By	¹⁾ 926	902	2	13	12	6	-	1
Drammen Lægedistrikt	²⁾ 326	-	-	-	-	-	326	-
Aal	68	67	1	-	-	-	-	-

¹⁾ Af disse boede 153 udenfor Drammen By. 10 var tvillingfødende. ²⁾ Af disse boede 10 udenfor Distriktet.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 51.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 439 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 57,9.

Efter Presternes Opgaver er 9 Kvinder **døde paa Barselseng**, efter Lægernes 11. Af disse opgives 5 døde af Barselfeber, 3 af Barselkrampe og 3 af Blødning.

De hyppigste **Døds**saarsager var:

Døds	saarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
			Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose		253	63	190
Akut Diarré (Kolerine)		157	58	99
Alderdomssvaghed		134	27	107
Lungebetændelse		120	45	75
Organisk Hjertesygdom		98	30	68
Kræft (Cancer og Sarkom)		97	30	67
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne		80	29	51
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne .		77	22	55
Kronisk Bronkit etc.		60	21	39
Hjerneslag		58	24	34

Veirliget. Vinteren var forholdsvis mild. Vaaren kom sent og var meget kold og regnfattig. Sommeren udmærkede sig ved usædvanlig Varme, Tørke og Vind. Bække og Brønde udtørredes, og Drammenselven har neppe i et Par Menneskealdrer haft en saa lav Vandstand. Vandmangelen var derfor meget stor og generende, fornemmelig udover Høsten, da der fremdeles ikke kom Nedbør.

Mange maatte kjøre Vand langveisfra, saa Hest og Mand var optaget hele Dagen bare med at skaffe Vand; dette var dertil ofte af en yderst elendig Beskaffenhed. Senhøstes var det mildt, men meget stormfuldt; først i sidste Halvdel af December kom der Kulde og Sne. Aarets Udbytte af Jordbruget var i det Hele ringe. Indbjergningen af Høet foregik under de gunstigste Forhold, saa Kvaliteten dog blev udmærket. I de lavere sydlige Egne blev ogsaa Kornet af god Kvalitet. Fra Rollag berettes derimod, at Havren flere Steder maatte skjæres grøn og benyttes som Grøntfoder. Poteterne slog meget daarlig til; enkelte Steder fik man endog neppe mere end Udsæden igjen. Om de klimatiske Forhold i Almindelighed inden Modum Distrikt berettes følgende: Distriktet har et temmelig tørt Klima med lidet Nedbør af Regn; Sneen kommer noksaa tidlig, er af middels Mængde og ligger nede i Dalene til lidt ud i April. Blæsende Veir er meget almindeligt, og store Dele af Eker og Modum ligger meget vindhaardt til, beliggende som Gaardene er paa aabne Vidder eller paa smaa Høider, omgivne af store, træløse Jorder, med den tilhørende Skog i det Fjerne. Vaaren er saaledes temmelig skarp og Vinterkulden ganske følelig. (C. Bull).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Drammen By har det gjennemgaaende været gunstige Tider med let Adgang til god Fortjeneste for Arbeidsklassen. Byggevirksomheden var, uden at dog Husleien sank, stor hele Aaret igjennem, saaledes at der vistnok i 1899 er bygget mere end i noget Aar siden den sidste store Brand i Begyndelsen af 70-Aarene. Imidlertid synes baade Byggevirksomheden og Prisen paa Leiebekvemmeligheder at have kulmineret med 1899, medens Eiendomspriserne samtidig begyndte at falde. (C. Bonnevie).

Fra Drammen Lægedistrikt anfører Distriktslæge Pettersen: Der har i Aarets Løb været arbeidet paa en Vandledning fra Skoptjern til Lierstranden. Om et Aars Tid vil den antagelig være færdig, og denne Drammens Forstad vil da faa godt og rigeligt Vand. Mangel paa Vand har altid paa dette Sted været et af de væsentlige Onder, men i Sommer var Forholdet rent fortvivlet. Samtidig med Vandledningen er der Haab om at faa anlagt de nødvendige Kloaker, hvorved megen Elendighed vil blive afhjulpen. Hidtil har nemlig Overvand, Affaldsvand og Tilsig fra Grisehus og Privet frit gaaet over Veie og Gaardsrum ned i den offentlige Veis Render, hvor Affaldet har stoppet Stikrenderne og er blevet staaende i Grøfterne som stinkende Pøler. — — — Poteterne, der udgjør en saa stor Faktor i Fattigmandens Husholdning, slog meget daarlig til. For Distriktet med den lange Kystlinie har en feilslagen Poteteshøst overmaade meget at sige. De fleste Strandsiddere har en liden Jordflek til Potetessætning. Fisk har de i Sjøen, og naar saa Poteterne slaar til, er der altid Mad i Huset. I 1899 var imidlertid Forholdene saa heldige for Arbeidsfolk, — rigeligt Arbeide og god Fortjeneste — at det ikke faldt vanskeligt at greie sig.

I Modum fortsattes der ogsaa i dette Aar med Opførelsen af nye, private Arbeiderhuse i Nærheden af de store Fabrikcentrer. Herved har man saaledes opnaaet, at Arbeiderne enten kan gaa hjem til Middag eller faa sig varm Middagsmad tilbragt; foruden Tømmerhuggerne i Skogen er det saaledes nu væsentlig kun en Del enslige, logerende Arbeidere, hvis Kost for længere Tidsrum udelukkende bestaar af Kaffe og Smørbrød. Blandt disse 2 Klasser har imidlertid ogsaa Dyspepsi forekommet meget hyppig, dertil enkelte alvorlige Hjertelidelser, der ikke kunde tilskrives nogen anden Aarsag end Kaffemisbrug, og som svandt ved dennes Ophør. — Henimod Jul maatte enkelte Steder Fabrikdriften indskrænkes eller standses paa Grund af Vandmangelen. — Befolkningen i sin Helhed er temmelig nøgtern. (C. Bull og L. Dedichen).

Fra Aal skriver Distriktslæge Rømcke: Kaster man et Tilbageblik paa de hygieniske og sanitære Forhold inden dette Distrikt i de sidste 15 Aar, maa

det vistnok indrømmes, at her har været nogen Fremgang, men desværre langt fra saa stor, som den skulde været. Det kan saaledes ikke negtes, at der er skeet paatagelig Bedring med Hensyn til Renlighed. Gulvvaskning om Lørdagen er saaledes nu ingen Sjeldenhed, om det end maa indrømmes, at der fremdeles er altfor mange Stuegulve, som blot vaskes et Par Gange om Aaret. Nogenlunde ordentlige Vandhuse forefindes nu ret mange Steder, særlig i Hol, hvor man i ca. 10 Aar har havt Sundhedsvedtægter, vistnok mangelfulde, men dog bedre end ingen. I Aal gjordes for ca. 12 Aar siden Forsøg paa at faa Sundhedskommissionen med paa at fatte Beslutning om saadanne, men Forslaget blev bestemt afvist, skjønt det i sine Fordringer var saa beskedent som muligt. Sidstleden Vinter fik man i Hol vedtaget nye, lidt mere omfattende og fyldige Sundhedsforskrifter; i Aal lykkedes det endelig ogsaa at faa Sundhedskommissionen til at gaa med paa et Forslag til saadanne. Vaaningshusene bygges nu almindeligvis paa lidt høiere Grundmur og med noget større Høide under Taget, ligesom man gjerne forsyner dem med forholdsvis store Vinduer til at aabne. Peisen har fremdeles sin Hædersplads i Stuen; det maa dog beklages, at man ikke har et eget Kjøkken eller ialfald et særskilt Rum til Melkens Opbevaring. Der blev ved Sundhedsforskrifternes Vedtagelse stillet Forslag om Bestemmelse med Hensyn til et eget Opbevaringsrum for Melk, men det blev i begge Sundhedskommissioner enstemmig forkastet som aldeles ugjennemførligt. Det holdt ogsaa ret haardt at faa vedtaget Forbud mod at slaa alt Slags Sølevand og Affald lige ud for Stuedøren; tilslut gik det dog.

Sygehuse. Drammen Bys Sygehus bruges ogsaa af Amtets og dets Herreders Syge. I Drammen findes desuden et Epidemilazaret. Et saadant er ogsaa opført paa Hønefoss. Paa Gaarden Trøgstad i Norderhov er der et Tuberkulosesanatorium, hvor der i Aarets Løb er behandlet ialt 39 Patienter. Paa Kongsberg er der i dette Aar fattet endelig Beslutning om Opførelse af Sygehus og Isolationslokale med Desinfektionsovn, hvorved i Fremtiden et føleligt Savn vil være afhjulpet.

Sygepleien. I Hjemmet for gamle, hjælpeløse og syge Fattige i Drammen By forpleiedes ved Aarets Udgang 50 Individuer. Ved dettes Oprettelse reserveredes 2 Rum med 10 Sengepladse for Tæringssyge, som dels af Hensyn til Patienterne selv, dels af Hensyn til deres Omgivelser ikke forsvarligt kan forpleies i sine Hjem. Disse Pladse har imidlertid hidtil været lidet optaget, men efterhaanden vil man antagelig faa mere Anvendelse for dem. (C. Bonnevie). I Norderhov Hovedsogn paa Ringerike er der ansat en uddannet Sygepleierske med en Afønning af 350 Kroner aarlig.

Badeindretninger. I Drammen By er der en liden privat Badeanstalt for Kar- og Badstubad. Den tidligere Strømbadeanstalt ved Kloakernes Udløb i Elven er nu endelig nedlagt. I 2 Folkeskoler findes Douchebadeindretninger. I den nærmeste Fremtid vil der blive paabegyndt Opførelse af en større offentlig Bade- og Vaskeanstalt, bekostet af Drammens Samlag for Brændevinshandel. (C. Bonnevie). I Hønefoss Folkeskole er der et vel udstyret Kar- og Styrtebad, der mod en lav Kontingent staar til almindelig Afbenyttelse. Paa Modum ligger St. Olafs Bad. I Nes er der et varmt Folkebad. I Sundrebyen i Aal har det paa Grund af manglende Offervillighed ikke lykkedes at faa opført en enkel Badstue efter finsk Mønster. Derimod førte en Henvendelse i samme Anledning gennem Distriktslægen i Laardal, Telemarken, til, at en saadan Badstue opførtes i Fyresdal. (Rømcke). Paa Kongsberg findes en tarvelig Badeindretning med Styrte og varmt Bad, der meget lidet benyttes.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Buskerud Amt	56	2784	41
Drammen Stadsfysikat	9	575	8
— Lægedistrikt	¹⁾ 4	389	11
Ringerike	²⁾ 8	475	12
Modum	³⁾ 13	778	4
Nes	⁴⁾ 5	130	2
Aal	⁵⁾ 8	82	1
Sandsvær	⁶⁾ 8	280	3
Rollag	⁷⁾ 1	75	-

¹⁾ Røken 2, Lier 1, Hurum 1. ²⁾ Hønefoss 1, Aadalen 2, Norderhov 3, Hole 2.
³⁾ Øvre Eker 4, Nedre Eker 2, Modum 5, Sigdal 2. ⁴⁾ Nes 2, Gol 2, Hemsedal 1.
⁵⁾ Aal 2, Hol 6. ⁶⁾ Kongsberg 5, Sandsvær 2, Flesberg 1. ⁷⁾ Nore 1.

Anm. I Ringerike er i Bygderne antagelig hovedsagelig benyttet animal Lymfe. I Aal vaccineredes ikke over hele Herredet af samme Navn paa Grund af, at Jordmoderen led af Influenza. I Sandsvær vaccineredes ingen i Flesberg. Fra Rollag foreligger kun Opgaver fra Opdal.

I Drammens Desinfektionsanstalt er i dette Aar udført 163 Desinfektioner med strømmende Vanddamp uden Overtryk. I Ringerike er der i Aarets Løb af den fast ansatte Desinfektør oftere foretaget Desinfektion efter afdøde Tæringssyge.

Kvaksalveri drives fremdeles i Drammen By af den i tidligere Medicinalberetninger omtalte danske Mand; han har imidlertid i dette Aar ikke kollideret med Lovens Bestemmelser. (C. Bonnevie).

V. Jarlsberg og Larvik Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstede- v. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		2 320,93	97 745	39	11	46	15
1. Tønsberg		781,12	44 418	17	5	21	10
	Tønsberg, Kjøbstad .	1,62	6 818	6	2	4	-
	Horten, Ladested	3,71	6 536	5	3	4	-
	Aasgaardstrand, Ladest.	0,18	372	1	-	1	1
	Vaale	82,30	2 682	-	-	1	1
	Borre	63,86	2 883	-	-	¹⁾ 1	1
	Sem	103,03	5 627	-	-	²⁾ 1	1
	Andebu	176,97	2 632	1	-	1	1
	Stokke	119,24	5 049	1	-	3	2
	Nøtterø	54,85	5 560	1	-	2	1
	Ramnes	137,97	3 158	-	-	1	1
	Tjøme	37,39	3 101	2	-	2	1
2. Hof		866,53	19 423	9	1	10	1
	Holmestrand, Kjøbstad	0,42	2 287	4	1	2	-
	Svelviken, Ladested...	0,50	1 346	1	-	1	-
	H o f	158,55	2 238	2	-	2	-
	Lardal	278,88	2 629	1	-	1	-
	Skoger	114,37	3 565	-	-	1	-
	Strømmen	54,19	1 518	-	-	1	-
	Sande	172,59	3 651	1	-	1	1
	Botne	87,03	2 189	-	-	1	-
3. Larvik		673,28	33 904	13	5	15	4
	Larvik, Kjøbstad....	2,60	10 933	6	3	5	-
	Sandefjord, —	1,12	3 903	3	2	4	-
	Sandherred	116,85	5 943	-	-	1	-
	Tjølling	66,69	3 574	-	-	1	1
	Hedrum	298,95	3 887	-	-	1	1
	Brunlanes	185,11	4 611	2	-	³⁾ 2	2
	Fredriksværn	1,96	1 053	2	-	1	-

¹⁾ Jordmoderen bor i Horten. ²⁾ Jordmoderen bor i Tønsberg. ³⁾ Den ene Jordmoder bor i Larvik.

Sundhedstilstanden kan neppe betegnes som fuldt tilfredsstillende; i Aarets første Kvartal var den navnlig mindre god. Skarlagensfeber, Mæslinger og Influenza optraadte epidemisk, og af næsten alle andre epidemiske Sygdomme anmeldtes et større Antal Tilfælde end i det foregaaende Aar; særlig var dette Tilfældet for akut Diarré's Vedkommende. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 12 785, hvoraf 454 dødelige; i 1898 var de tilsvarende Tal 8 311 og 223.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1929 eller 18,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (102 100); siden 1890 har Mortaliteten inden Amtet ikke været saa stor. Aaret forud var Dødeligheden 15,1 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter samt de ved dem foranledigede Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 58 og 59, sammendragen efter Lægernes Op-gaver.

Af **Tyfoidefeber** har der siden 1889 ikke været anmeldt saa mange Tilfælde fra Amtet; i det Hele opgives 67 Tilfælde med 18 Dødsfald (27 pCt.). Heraf forekom i Tønsberg Distrikt 41, hvoraf 12 dødelige; 23 behandledes paa Amtets Sygehus. I Tønsberg By indtraf der ialt 16 spredte Tilfælde. Naar undtages et, der forekom i et Hus, hvor der kort forud havde været en Angrebne, samt et andet Tilfælde, der sandsynlig var opstaaet ved Smitte paa Gaarden Gulli i Sem, hvor Sygdommen forekom, medens Vedkommende opholdt sig dersteds som Sommergjæst, kunde der ikke paavises nogen direkte Smitte. Sommeren var imidlertid usædvanlig tør, og da Vandtilgangen for Tønsberg By og Omegn, der ogsaa ellers er meget vandfattig, var yderst sparsom, ligger det nær at sætte Sygdomstilfældene i Forbindelse med det daarlige Drikkevand, saa meget mere som Smitteoverførelse ved Melk kan udelukkes. I Gaardsrummene hos Tønsbergs Kjøbmænd findes der nemlig ofte, til Vanding af Bondeheste, saakaldte frostfri Vandposter, hvis Spildvandskummer tillige er Kloakkummer; fra disse hentede imidlertid ogsaa flere Familier, især Baggaardenes Beboere, sit Husholdningsvand; de blev derfor ifølge Sundhedskommissionens Beslutning afstængte, og siden opstod ingen flere nye Tilfælde i Byen. Et Tilfælde i November var tvivlsomt, og dets Natur vilde neppe blevet erkjendt, hvis ikke Sygdommen iforveien havde forekommet i det samme Hus. Ogsaa for 10 Aar siden indtraf der i Tønsbergtrakten en Nervefeber-epidemi samtidig med en tør Sommer. (Lindseth). — Fra Horten anmeldtes 2 Tilfælde. I Bygderne optraadte Sygdommen som Epidemi paa Gaardene Gulli og Ekeberg i Sem i August og September; den begyndte paa Gulli, hvor 2 døde, og førtes derfra med et Barn til Ekeberg, hvor 4 indsygnede; de øvrige i Sem Herred Angrebne, ligesom en Syg i Vaale, havde faaet Smitten fra Tønsberg. I Stokke forekom 6 Tilfælde, deraf 4 paa Øen Veier, hvor Sygdommen ogsaa havde været Aaret forud; de andre 2 Tilfælde var hos unge Mennesker, der havde været hjemmefra en Tid. (W. Larsen). I Hof Distrikt behandledes ialt 12 Tilfælde, hvoraf 1 i Svelviken; 5 døde. I Hof Herred forekom en Hus-epidemi i Dokka, hvor samtlige Husets 8 Beboere, 5 Voxne og 3 Børn, blev angrebne. Manden havde bragt Sygdommen med sig hjem fra Finmarken, hvor han havde været paa Fiske. I et dødelig endende Tilfælde paa en anden Gaard antoges Smitten paaført under Vedkommendes Ophold paa Lillehammer Hestemarked. (Eger). I Larvik Distrikt behandledes ialt 14 Tilfælde, hvoraf 3 i Sandefjord. En Pige, der efter nogen Tids Behandling paa Sandefjord Sygehus var bragt til sit Hjem paa Gaarden Ringdal i Hedrum, smittede her en Broder og sin Moder; den sidste døde. (Hansteen).

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt 6 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige,

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Maj.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	67	18	66	-	-	3	-	2	3
Cerebrospinalmeningit	6	4	4	-	-	-	-	-	1
Skarlagensfeber	261	4	261	27	11	9	8	17	7
Mæslinger	1253	28	1253	325	443	259	88	76	31
Difteri (Croup)	44	10	36	1	6	3	7	2	1
Blodgang	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	17	9	15	-	3	1	-	-	2
Pyæmi, Septhæmi	22	8	17	4	-	1	2	2	-
Rosen	179	9	179	16	14	25	17	15	8
Røde Hunde	48	-	48	1	1	15	3	21	5
Vandkopper	141	-	141	4	-	1	10	7	19
Kusma	19	-	19	2	-	1	1	-	-
Kighoste	391	17	391	95	69	101	40	19	13
Akute Katarrher i Aandedrætsorg.	4264	85	4233	611	624	568	433	367	242
Influenza	2168	8	2167	643	889	306	140	74	29
Lungebetændelse	750	131	750	65	70	79	72	101	64
Pleurit	200	9	200	11	18	19	13	23	23
Gigtfeber	178	6	178	15	10	16	21	27	13
Koldfeber	7	-	7	1	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	2742	107	2742	69	86	90	70	145	134
Bamlesyge	27	-	27	-	-	-	-	16	5
Tilsammen	12785	454	12734	1890	2244	1498	925	914	600

Skarlagensfeber havde en ikke liden Udbredelse, navnlig i 4de Kvartal, men var meget godartet; i mange Tilfælde erkjendtes Sygdommen først under Afskallingen, tildels endog paa Skolerne. Der er ialt anmeldt 261 Tilfælde, hvoraf 4 dødelige (1,5 pCt.).

Af **Mæslinger** kjendes ialt 1 253 Tilfælde, hvoraf 28 dødelige (2,2 pCt.). Sygdommen, der var en Fortsættelse af forrige Aars Epidemi, anmeldtes med de fleste Tilfælde i Aarets første Maaneder. I Tønsberg Distrikt fik den en meget stor Udbredelse saavel i Tønsberg By som Omegnen. Sygdommen havde tildels en temmelig ondartet Karakter og foraarsagede ikke saa faa Dødsfald, særlig i Andebu, hvor endog et Par Voxne døde under selve Sygdommen. Til Stokke antoges den indført fra Horten med Marinens Folk, der Høsten forud var flyttet til Melsomvik Oplagshavn; Eftersygdomme, væsentlig katarralsk Lungebetændelse og Ørelidelser, forekom hyppig; i et enkelt Tilfælde opstod der Facialisparalyse. Fra Hof Distrikt er der kun anmeldt 11 Tilfælde; for denne

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
						1		2		3	
						Tønsberg.		Hof.		Larvik.	
						Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
3	13	22	16	3	1	41	12	12	5	14	1
-	3	-	-	-	-	1	1	1	1	4	2
5	11	6	29	65	66	95	1	78	1	88	2
16	4	3	-	2	6	794	14	11	-	448	14
1	1	1	6	4	3	4	1	10	1	30	8
-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	2	-	2	3	2	10	3	2	2	5	4
-	1	1	1	2	3	15	2	3	2	4	4
13	11	11	17	17	15	93	2	15	-	71	7
-	-	1	-	1	-	8	-	27	-	13	-
11	4	5	10	48	22	46	-	4	-	91	-
2	2	1	-	-	10	4	-	6	-	9	-
18	11	1	14	-	10	72	1	40	1	279	15
175	142	160	228	273	410	2695	19	366	17	1203	49
11	7	4	3	12	49	1038	7	442	1	688	-
22	27	33	62	39	116	377	51	87	18	286	62
13	20	15	15	15	15	114	3	38	4	48	2
8	12	17	13	16	10	88	1	42	1	48	4
1	3	-	1	-	-	5	-	-	-	2	-
476	1012	374	113	87	86	1563	40	325	21	854	46
3	3	-	-	-	-	27	-	-	-	-	-
778	1289	655	530	587	824	7091	159	1509	75	4185	220

Sygdom søges der forøvrigt som Regel ikke Lægehjælp. (Eger). Fra Larvik Distrikt er det overveiende Antal anmeldt fra selve Byen Larvik. Paa Kyst-hospitalet ved Fredriksværn forekom 20 Tilfælde.

Af **Difteri** kjendes ialt 44 Tilfælde, hvoraf 10 dødelige (22,8 pCt.). I Tønsberg Distrikt forekom 4 Tilfælde, 1 i Horten og 3 i Herrederne Stokke, Andebu og Borre. I Hof Distrikt behandledes 10 Tilfælde, 1 i Svelviken og 9 i Skoger Herred. Fra Larvik Distrikt er anmeldt 30 Tilfælde: fra Larvik 4, Sandefjord 1 og Bygderne 25. Et af Tilfældene i Larvik By var hos en Gut; der havde været i Smedelære i Kristiania; han kom hjem med fuldt udviklet Belæg i Halsen, men smittede ingen i Hjemmet forinden sin Indlæggelse paa Epidemilazaretet. Paa Kysthospitalet havde man i Aarets Løb en haardnakket om end i det Hele taget godartet Epidemi; kun 1 Tilfælde af Strubedifteri endte dødelig. Trods gjentagne bakteriologiske Undersøgelser af Patienterne samt Hospitalets øvrige Beboere og Arbeidere, trods Isolation af alle, i hvis Hals og

Næse der fandtes Difteribaciller, saalænge disse lod sig paavise hos dem, samt tiltrods for at det hele Hus gjentagne Gange blev grundig desinficeret, vedblev der dog at optræde Tilfælde af Svælg- og Strubedifteri, dels spredte, dels i Grupper; ialt angrebes 18 Børn med klinisk paaviselige Symptomer; et langt større Antal Børn holdtes desuden i kortere eller længere Tid isoleret for «latent Difteri». (Sinding-Larsen).

Af **Rosen** er der ialt anmeldt 179 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige. I Stokke (Tønsberg Distrikt) indtraf der i Februar—April en liden, begrændset Epidemi; den begyndte paa Gaarden vestre Borge i Skjee Annex, udbredte sig sydover langs Chausséen til Stokke og optraadte hos Flere meget voldsomt; Smittens Overførelse kunde paavises fra det ene Tilfælde til det andet; som oftest udviklede der sig hurtigt dybtgaaende og meget udbredte Flegmoner, som krævede talrige og dybe Incisioner. (W. Larsen).

Influenza havde en særdeles stor Udbredelse inden alle Distrikter i de 4 første Maaneder af Aaret, særlig i Januar og Februar. Epidemien havde ingen udpræget ondartet Karakter; den optraadte pludselig og forsvandt ligesaa pludselig. Mange behandlede sig selv med Kognak og Kininmixture. Der anmeldtes 2 168 Tilfælde; 8 af de Angrebne døde, udelukkende gamle eller forud meget svækkede Individuer.

For **Lungebetændelse** behandledes et usædvanlig stort Antal, tilsammen 750 Tilfælde, hvoraf 131 dødelige (17,3 pCt.) I Stokke (Tønsberg Distrikt) forekom der i sidste Kvartal særdeles mange Tilfælde, der hyppig optraadte i samme Grænd og tildels i samme Husstand.

Af **akut Diarré** (Kolerine) er i dette Aar anmeldt, saavidt vides, det største hidtil inden Amtet kjendte Antal, nemlig 2 742 Tilfælde, hvoraf 107 dødelige. Sygdommen optraadte epidemisk i 3die Kvartal, med flest Angrebne og af mest ondartet Karakter i August. Grunden til den store Udbredelse maa vistnok nærmest søges i den usædvanlig tørre og varme Sommer med vanskelig Adgang til Drikkevand; de fleste Brønde paa Landet stod enten tomme eller med lidt stinkende Vand paa Bunden og blev med Øsen skrabet for den sidste Draabe, førend man greb til den Udvei at kjøre Vand til Huset og Besætningen fra langt bortliggende Opkommer eller Indsøer. At Folkene i den stærke Varme har været tilbøielige til under sit slidsomme Arbeide med Aannen at tulle i sig Vand i umaadelige Mængder, og at de under sit Arbeide har været iført det lettest mulige Toilette, kan vel heller ikke sættes helt ud af Betragtning som medvirkende Aarsag til Sygdommens store Udbredelse. (W. Larsen, Graarud).

Af **Fnat** opgives ialt 91 Tilfælde, deraf 77 fra Tønsberg Distrikt. Alene i Stokke behandledes 35 Tilfælde, men Sygdommen har her været langt mere udbredt over den hele Bygd, end dette Tal udviser. Det største Antal Syge iagttoges i en enkelt Skolekreds i Hovedsognet, hvor vistnok de fleste Elever var smittet; Lægeundersøgelse blev derfor foretaget af alle Børn underet paa Skolen, og de Syge bortvist, indtil de var helbredede. Ingen nye Tilfælde anmeldtes i de 2 sidste Maaneder af Aaret. At Epidemien fik gribe saa meget om sig, skyldtes vistnok ikke alene Smitte paa Skolen, men ogsaa den Omstændighed, at Mange, som delvis paa Grund af økonomiske Hensyn forsøgte paa at behandle sig selv, kun opnaaede et negativt Resultat. (W. Larsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side.

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:			
			1		2	3
			Tønsberg.		Hof.	Larvik.
			Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	10	-	3	-	1	6
Erhvervet Syfilis (nye Tilfælde)	37	1	20	1	8	9
Hereditær —	2	1	1	1	1	-
Gonorré, Uretrit	90	-	49	-	12	29

Blandt de fra Hof Distrikt anmeldte nye Tilfælde af erhvervet Syfilis var 5 hos Kvinder, som samtlige var smittet af svenske, løse Jord- eller Jernbanearbejdere. (Eger).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Tønsberg	603	103	158	445
Tønsberg By	132	20	39	93
Horten —	96	14	13	83
Aasgaardstrand By	12	4	3	9
Bygder	363	65	103	260
Hof	271	41	75	196
Holmestrand By	33	5	9	24
Svelviken —	18	-	8	10
Bygder	220	36	58	162
Larvik	658	90	220	438
Larvik By	217	35	68	149
Sandefjord —	91	14	38	53
Bygder	350	41	114	236
Jarlsberg og Larvik Amt	1532	234	453	1079
Deraf i Byer	599	92	178	421
— - Bygder	933	142	275	658

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,3 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 21,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. I Byerne var Forholdet henholdsvis 15,4 pCt. og 21,9 pCt. og i Bygderne 15,2 pCt. og 21,6 pCt. Førøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. Mangelen af et Pleiehjem for Tuberkulose, berettes der fra Larvik, er et meget følbart Savn. (Hansteen).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.		Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	30	-	30	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
Bækkensneverhed	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	²⁾ 1	1	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	1	1	-	-	-	1	1	-	-
Organisk Hjertesygdom	-	¹⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ..	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	34	1	32	3	2	2	1	1	2	1	1	2	2
	35		35				2						

¹⁾ Døde asfyktisk, ikke opført paa Dødslisten som Dødsfald paa Barselseng. ²⁾ Dødsårsag: Barselkrampe.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Tønsberg	1329	32	858	127	24	4	25	2	1
Tønsberg By	231	7	159	26	7	-	7	2	1
Horten —	288	4	128	24	3	1	1	-	-
Aasgaardstrand By	10	-	12	-	-	-	-	-	-
Bygder	800	21	559	77	14	3	17	-	-
Hof	600	16	341	52	9	5	7	1	-
Holmestrand By	70	3	43	9	1	1	2	-	-
Svelviken —	35	3	19	2	-	1	1	-	-
Bygder	495	10	279	41	8	3	4	1	-
Larvik	974	27	730	137	14	3	5	5	-
Larvik By	317	16	231	37	2	-	2	1	-
Sandefjord —	153	4	101	34	3	-	-	3	-
Bygder	504	7	398	66	9	3	3	1	-
Jarlsberg og Larvik Amt	2903	75	1929	316	47	12	37	8	1
Deraf i Byer	1104	37	693	132	16	3	13	6	1
— - Bygder	1799	38	1236	184	31	9	24	2	-

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 44, nemlig 21 i Tønsberg Distrikt, 6 i Hof og 17 i Larvik. Indikation og Udfald vil sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Angaaende **Jordmoderhjælpen** anføres fra Tønsberg Distrikt, at 18 Jordmødre ydede sin Bistand ved 1 149 Fødsler, hvoraf 430 i Byerne og 719 i Bygderne. Der er opført 889 Hovedleier (deriblandt specielt opgivet 376 1ste Isseleier, 130 2det Isseleier og 6 Ansigtsleier), 14 Sædeleier, 5 Fodleier og 3 Tverleier; 15 Gange fødtes Tvillinger. Benyttelse af ikke autoriseret Jordmoder, som ikke forekom saa sjelden for nogle Aar tilbage, maa nu siges at være ganske bortfaldt; de gamle «kloge Koner» uddør, og ingen nye kommer i deres Sted, ligesom Befolkningen vistnok ogsaa mere og mere faar Øinene op for, at den «lærte» Jordmoder er meget mere at stole paa og trøste sig til end «Kvaksalversken». (W. Larsen).

Paa **Barselseng døde** efter Presternes Opgaver 12 Kvinder, efter Lægernes 14; Dødsarsagerne var for 9 Barselfeber, for 3 Barselkrampe og for 2 Blødning.

Antallet af **Fødte og Døde** ifølge Opgaver fra det statistiske Centralbureau sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 974 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 66,4.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	234	92	142
Alderdomssvaghed	140	47	93
Lungebetændelse	131	56	75
Kræft (Cancer og Sarkom)	127	52	75
Akut Diarré (Kolerine)	107	56	51
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	85	23	62
Organisk Hjertesygdom	84	36	48
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne .	69	29	40
Hjerneslag	60	25	35
Kronisk Bronkit etc.	59	17	42
Medfødt Svaghed	57	29	28

Veirliget. Sommeren var ualmindelig tør og varm. Ifølge Dr. Graaruds for det meteorologiske Institut foretagne Maalinger af Regnmængden var Nedbøren for de enkelte Maaneder følgende:

Maaned.	Nedbørhøide i mm.	Antal Nedbørdage.	Største Snedybde i cm.
Januar	72,4	17	52
Februar	42,5	14	47
Marts	19,2	11	30
April	41,0	15	0,5
Mai	54,6	10	-
Juni	12,1	10	-
Juli	45,2	9	-
August	9,4	10	-
September	112,3	16	-
Oktober	54,8	11	-
November	68,9	11	-
December	103,5	17	50

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Stokke skrives: At lægge nogen overdreven Vægt paa den førnævnte stærke Udbredelse af Fnat som et afgjørende Bevis for Tilbagegang i hygienisk Henseende og da specielt med Hensyn til Renlighed inden Herredet, vilde neppe være berettiget. I det Hele taget er visselig Forholdet tvertom en stadig, om end langsomt fremadskridende Forbedring, baade hvad Renlighed, Levemaade og Boliger angaar. (W. Larsen).

I Holmestrand herskede i Løbet af den tørre Sommer ingen egentlig Vandmangel, da de fra gammel Tid rigeligt flydende og i Brug værende Oller ydede god Erstatning for det manglende Vand i Vandledningen. Dette sidste kommer imidlertid ogsaa fra Oller, hvoraf en blev forurenset ved Gravning fra Jernbaneanlægget Holmestrand—Vittingføs; Vandet i Ledningen var derfor en stor Del af Sommeren grumset. Arbejde for Udbedring og Udvidelse af Byens Vandforsyning paagaar nu. (Graarud).

Badeindretninger. I Tønsberg Distrikt findes ingen egentlige Badesteder, men rundt alle Strande er der Badehuse, særlig i Aasgaardstrand og ved Ormelet paa Tjøme. I Hof Distrikt er der et Søbad i Holmestrand; dette var meget godt besøgt, for Størstedelen af Feriegjæster og Rekonvalescenter; specielt var Søgningen til de kolde Søbad ualmindelig god. (Graarud). Endvidere forefindes i dette Distrikt mindre Badehuse i Sandebugten og paa flere andre Steder. I Larvik Distrikt er der i Fredriksværn et Bad, der har et tidsmæssigt Varmtbadhus foruden Kumbadhus for Bad i aaben Sø; desuden er der i den saakaldte «Batteribugt» søndenfor Værftet 3 Afklædningshuse for Strand- og aabne Søbad. Forøvrigt ligger i dette Distrikt Larvik Bad, der om Sommeren besøgte af 492 Badegjæster, og Sandefjord Bad, som ogsaa var meget godt besøgt. Ved begge disse Badesteder er der i det Sidste foretaget meget betydelige Udvidelser og Forbedringer.

Sygehuse. Karl Johansværns Sygehus tilhører Marinen. I Tønsberg har Amtet og denne By et fælles Sygehus. Holmestrand har et kommunalt Syge- og Fattighus; ved Berger Fabriker (Hof Distrikt) er der et Isolationslokale for smitsomme Sygdomme. Paa Kysthospitalet for skrofuløse Børn, der er beliggende ved Fredriksværn, er der ifølge Aarsberetningen for Budgetaaret 1899—1900 behandlet i Driftsaaret 179 Børn; der udskreves 90 Børn hvoraf 80 pCt. med gunstigt Resultat; Forpleiningsdagens Antal var 26 327 med en Udgift af Kr. 1,61 pr. Dag. I Larvik er der et Epidemilazaret, samt 4 Sygestuer paa Fattighuset. I Sandefjord er der 3 Sygeværrelser paa Kommunegaarden.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Jarlsberg og Larvik Amt.....	97	3	2031	13
Tønsberg	¹⁾ 31	-	964	11
Hof.....	²⁾ 23	⁴⁾ 2	429	1
Larvik	³⁾ 43	⁵⁾ 1	638	1

¹⁾ Tønsberg 8, Aasgaardstrand 1, Nøtterø 2, Borre 1, Tjøme 2, Ramnes 3, Vaale 1, Andebu 2, Sem 2, Stokke 3, Horten 6. ²⁾ Svelviken 1, Hof 5, Lardal 2, Sande 5, Skoger 3, Strømmen 3, Holmestrand 2, Botne 2. ³⁾ Larvik 18, Brunlanes 1, Hedrum 3, Tjølling 2, Sandefjord 17, Sandeherred 1, Fredriksværn 1. ⁴⁾ Svelviken 1, Holmestrand 1. ⁵⁾ Sandefjord 1.

VI. Hedemarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		27507,72	120 386	43	6	48	44
1. Solør og Odalen ..		3 492,38	32 625	12	2	9	9
	Kongsvinger, Kjøb- stad	0,80	1 308	5	1	2	-
	Vinger	494,44	4 938	1	-	1	2
	Eidskogen	641,00	5 793	1	-	1	2
	Søndre Odalen	525,76	6 851	2	1	1	1
	Nordre —	488,66	4 137	1	-	1	1
	Brandval	517,12	3 707	1	-	1	1
	Grue	824,60	5 891	1	-	2	2
2. Hedemarken		2 688,24	42 638	15	2	14	9
	Hamar, Kjøbstad	1,11	4 013	5	2	3	-
	Vang	531,12	4 901	1	-	1	1
	Furnes	338,82	3 749	-	-	1	1
	Stange	385,46	6 678	2	-	3	2
	Romedal	368,07	4 630	1	-	1	1
	Løiten	164,58	4 705	1	-	1	1
	Nes	899,08	3 655	2	-	1	-
	Ringsaker		10 307	3	-	3	3
3. Søndre Østerdalen ..		3 036,74	18 633	6	2	5	6
	Elverum	1 366,05	7 857	3	1	2	2
	Vaaler	648,80	3 589	1	-	1	1
	Aasnes	604,88	4 272	1	1	1	1
	Hof	417,01	2 915	1	-	1	2
4. Trysil		3 759,54	5 460	2	-	5	5
	Trysil	3 101,41	4 931	2	-	4	4
	Drevsjø Kapeldistrikt af Øvre Rendalen	658,13	269	-	-	-	-
	Øvre Engerdalen Kapel- distrikt af Ytre Ren- dalen		260	-	-	1	1
5. Rendalen		7 093,47	9 892	4	-	9	7
	Aamot	1 326,08	3 384	2	-	2	2
	Stor-Elvedalen	1 565,43	3 065	1	-	2	2
	Sollien	477,36	433	-	-	2	1
	Øvre Rendalen (Drevsjø Kapeldistrikt undtaget)		1 409	-	-	2	1
	Ytre Rendalen (Øvre Engerdalen Kapeldi- strikt undtaget)	3 724,60	1 601	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
6. Tønset		6 398,71	10 330	4	-	6	8
	Lille-Elvedalen	2 208,26	3 186	1	-	2	2
	Tønset.....	1 126,97	3 062	1	-	2	2
	Tolgen Prestegjeld af Tolgen.....	2 095,63	3 370	1	-	1	3
	Kvikne Sogn af Kvikne	967,85	712	1	-	1	1

A n m. Inset Annex til Kvikne med 542 Indbyggere hører til Opdal Lægedistrikt; en Del af Tolgen Herred (med 275 Indb.) hører til Røros Prestegjeld og til Røros Lægedistrikt, -- hvilke Distrikter begge tilhører Søndre Trondhjems Amt.

Opgaverne over Fladeindholdet af Tryssil og Rendalen Lægedistrikter er kun tilnærmelsesvis rigtige.

Sundhedstilstanden var mindre tilfredsstillende, navnlig i Aarets 1ste Kvartal; i Tryssil angives den at have været slet. Mæslinger og Skarlagensfeber samt tildels Kighoste optraadte epidemisk inden de fleste Distrikter. Lungebetændelse og Influenza forekom hyppigere end sædvanlig. Akut Diarré havde stor Udbredning i Sommermaanederne og optraadte almindeligere end, saavidt vides, i noget tidligere Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var 10 402 med 429 Dødsfald mod heholdsvi 7 163 og 240 i det foregaaende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 084 eller 16,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (124 500). Aaret forud var den 13,6 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Lægedistrikter samt de ved disse foranledigede Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 68 og 69 sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** er for det hele Amt anmeldt 10 Tilfælde, deraf 7 med 1 Dødsfald i Hedemarken Distrikt. I Rendalen forekom 2 Tilfælde i Slutningen af Aaret; om det ene berettes, at det indtraf paa en Plads under Gaarden Bakken og muligens stod i Forbindelse med Tilfælde der forrige Aars Vinter, idet Vedkommende havde arbeidet paa det Sted, hvor disse var forekommet. Patienten sendtes til Amtets Sygehus, hvorfra han udskreves helbredet. I Tønset indtraf et dødelig endende Tilfælde hos en Tjenestegut paa Gaarden Tuvenget. Paa samme Sted forekom Sygdommen for 6 Aar siden, og der var det efter Sigende blevet desinficeret.

Af **Cerebrospinalmeningit** er anmeldt 3 Tilfælde, et fra hvert af Distrikterne Hedemarken, Tryssil og Tønset. Fra Tønset berettes det, at foruden det anmeldte Tilfælde i Kvikne forekom der enkelte andre i Bygderne nordenfor.

Af **Skarlagensfeber** kjendes ialt 339 Tilfælde, hvoraf 13 dødelige (3,8 pCt.). Sygdommen opgives fra alle Distrikter med Undtagelse af Tryssil,

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	10	2	10	3	1	-	-	-	-	-	2	-	1	-	3
Cerebrospinalmeningit	3	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Skarlagensfeber	339	13	339	13	26	8	29	9	22	21	8	21	56	60	66
Mæslinger	809	15	809	172	197	133	101	31	39	32	14	1	20	41	28
Difteri (Croup)	85	18	85	4	4	1	4	5	6	24	8	6	5	3	15
Blodgang	4	-	4	-	-	-	-	1	-	-	3	-	-	-	-
Barselfeber	19	5	19	6	1	-	1	4	2	-	-	1	-	2	2
Pyæmi, Septhæmi	12	11	10	1	1	-	2	-	-	-	2	2	-	2	-
Rosen	132	7	132	10	8	15	15	9	6	13	9	7	12	12	16
Røde Hunde	6	-	6	-	-	2	-	-	2	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	24	-	24	1	2	1	-	3	3	-	2	1	2	4	5
Kusma	66	-	66	1	-	-	-	-	1	1	-	1	10	19	33
Kighoste	216	9	216	8	4	3	11	11	15	14	39	8	12	37	54
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3 375	90	3 328	590	640	485	417	229	177	111	99	122	145	144	169
Influenza	1 843	18	1 843	607	663	302	125	46	21	3	-	4	12	23	37
Lungebetændelse	951	108	950	132	153	125	115	84	69	23	18	27	41	77	86
Pleurit	248	6	248	29	23	27	22	21	16	24	23	12	17	15	19
Gigtfeber	242	5	242	27	23	28	23	18	15	18	17	11	16	22	24
Koldfeber	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	2 009	118	2 009	89	72	59	68	53	82	622	502	199	117	84	62
Skjærbug	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	7	1	7	1	1	2	1	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilsammen	10 402	429	10 351	1 695	1 819	1 191	934	524	476	908	747	423	466	548	620

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
	1		2		3		4		5		6	
	Solør og Odalen.		Hedemarken.		Søndre Østerdalen.		Trysil.		Rendalen.		Tønset.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	-	-	7	1	-	-	-	-	2	-	1	1
Cerebrospinalmeningit	-	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	1
Skarlagensfeber	33	7	217	4	38	-	-	-	19	1	32	1
Mæslinger	77	2	474	10	89	1	73	1	89	1	7	-
Difteri (Croup)	13	3	25	4	1	1	42	7	-	-	4	3
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Barselfeber	3	1	9	1	2	1	2	1	3	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	2	2	5	5	3	2	1	1	-	-	1	1
Rosen	16	3	67	2	21	1	17	-	2	1	9	-
Røde Hunde	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	3	-	12	-	1	-	6	-	-	-	2	-
Kusma	1	-	61	-	1	-	1	-	1	-	1	-
Kighoste	108	8	72	1	25	-	-	-	2	-	9	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	454	19	1 470	33	781	24	147	2	336	7	187	5
Influenza	196	6	738	5	437	2	175	-	157	3	140	2
Lungebetændelse	97	20	425	35	150	17	161	20	58	9	60	7
Pleurit	44	3	90	2	48	1	24	-	11	-	31	-
Gigtfeber	53	-	81	3	41	2	37	-	12	-	18	-
Koldfeber	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	289	22	1 129	78	331	15	67	1	119	1	74	1
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	1	-	-	-	3	-	-	-	3	1	-	-
Tilsammen	1 390	96	4 884	185	1 978	67	755	34	814	25	581	22

men havde i det Hele taget et mildt Forløb. I Solør og Odalen var paa enkelte Steder Frygten for denne Sygdom meget udbredt siden den store Epidemi i 1896; saasnart det derfor blev bekendt, at der var opstaaet et Tilfælde i Bygden, blev de fleste lette Halseonder eller lidt Udslet her og der paa Kroppen mistænkt for at være Skarlagensfeber. (Anstensen). Til Kongsvinger bragtes Smitten under Markedet i Begyndelsen af Oktober ved et Barn i Afskallingsperioden; det medfulgte et Cirkuspersonale, som kom fra Hamar, hvor Sygdommen dengang herskede epidemisk. Uagtet Sundhedskommissionen i Forveien var varslet om Barnets Ankomst, blev der paa Grund af et Sammentræf af uheldige Omstændigheder ikke truffet Foranstaltninger til at hindre, at Barnet og dets Moder overnattede i et privat Logis. Tiltrods for at de Syge Dagen efter fjernedes fra Logiset og dette desinficeredes, indtraf senere flere Tilfælde i dette Hus og i Nabohusene. Epidemien varede hele Vinteren. De Syge, som ikke betryggende kunde isoleres i Hjemmet, indlagdes paa Stedets Epidemilazaret. (Aamodt). I Hedemarken forekom Sygdommen hele Aaret igjennem. Da den som Regel havde et meget godartet Forløb, kom mange Tilfælde ikke til Lægens Kundskab, og der kunde vanskelig paavises nogen Forbindelse mellem de Angrebne. Som Epidemi synes Sygdommen kun at have optraadt i Romedals Aasbygd samt i en enkelt Skolekreds i Veldre af Ringsaker. I sidstnævnte Bygd havde Børn med Afskalling besøgt Skolen, og denne blev derfor holdt lukket i 3 Uger, hvorefter Epidemien ophørte. (Løken). I Hamar, hvor der allerede var indtruffet Tilfælde i Slutningen af 1898, spredte Sygdommen sig i de 4 sidste Maaneder af Aaret. I Søndre Østerdalen optraadte Sygdommen sporadisk med de fleste Tilfælde i Elverum. I et Børnehjem dersteds blev 7 af Hjemmets 14 Børn angrebne, og indlagt paa Epidemilazaret. I Hof iagttoges 3 Tilfælde, medens Sygdommen ikke nævnes fra Vaaler og Aasnes. I Rendalen og Tønset forekom sporadiske, for det Meste lette Tilfælde i de fleste af Aarets Maaneder.

Mæslinger optraadte epidemisk som Fortsættelse af forrige Aars Epidemi og havde hele Aaret en betydelig Udbredelse inden alle Distrikter; der er anmeldt 809 Tilfælde, hvoraf 15 dødelige (1,8 pCt.). I Solør og Odalen Distrikt kom de fleste Tilfælde til Behandling i Kongsvinger By og Grue Herred; andetsteds anmeldtes kun faa Tilfælde, efterat man først var bleven bekendt med, at Sygdommen var Mæslinger og ikke Skarlagensfeber. I Hedemarken anmeldtes de fleste Tilfælde i Hamar; forøvrigt var Sygdommen almindelig over hele Distriktet, med Undtagelse af i Nes, hvorfra intet Tilfælde er anmeldt. I Søndre Østerdalen havde den størst Udbredelse i Elverum; i Aasnes og Hof var der ogsaa en Del Tilfælde, derimod, saavidt vides, ingen i Vaaler. Udpaa Vaarparten antog Sygdommen en mere alvorlig Karakter, og man begyndte mere almindelig at søge Lægehjælp for den. Fra Tryssil, hvor Epidemien var nogenlunde jævnt fordelt over hele Aaret, berettes der, at en Del af de under Lungebetændelse opførte Dødsfald rettest burde været opført under Mæslinger, da Lungebetændelsen i disse Tilfælde nærmest maatte betragtes som en Eftersygdom. I Rendalen synes Epidemien ogsaa at have haft stor Udbredelse, hvorimod der i Tønset kun iagttoges nogle faa Tilfælde i Nærheden af Jernbanestationen.

Af **Difteri** er anmeldt ialt 85 Tilfælde, hvoraf 18 dødelige (21,2 pCt.). Fra Solør og Odalen Distrikt anmeldtes 13 af disse. Om et enkelt i Nordre Odalen optraadt noksaa alvorligt Tilfælde berettes der, at det forløb godt under Serumbehandling; da der ikke havde været Difteri i Bygden paa 1½ Aar, og Familiefaderen, der er Sadelmager, nylig var kommen hjem fra Lillestrømmen, hvor der herskede en Difteriepidemi, er det sansynligt, at han derfra har bragt Smitten med sig hjem. (Anstensen). I Hedemarken forekom Sygdommen fornemmelig i Herrederne Nes og Ringsaker. I Nes indtraf det første Tilfælde

i Oktober hos en Husmandsfamilie i Nordbygden, sandsynlig foranlediget ved Smitte, medbragt fra Toten ved en Omstreiferfamilie, som laa der en Nat. Nogle Dage senere blev et Barn i Pladsen sygt, men Læge tilkaldtes først, da det holdt paa at dø, og Sygdommen ogsaa havde angrebet et af de andre Børn. Familien isoleredes i ca. 1 Maaned, og Huset blev efter Svovlrøgning grundig vasket; tiltrods herfor optraadte, efterat de 2 ældste Børn havde begyndt paa Skolen, 2 Tilfælde blandt disses Kammerater. Et Tilfælde lige under Jul paa en nærliggende Husmandsplads skyldtes derimod sandsynlig Smitte fra Ringsaker, hvor Patienten havde gaaet paa Skole. Ved denne Tid indsygnede ogsaa en voxen Mand i Skolestedet Fredheim; han havde nogle Dage i Forveien arbeidet som Glasmester hos en Familie, hvor Aaret i Forveien et Barn var død af «Stenosis laryngis». (W. Holm). Fra Søndre Østerdalen er kun anmeldt ét, dødelig forløbende Tilfælde. Fra Tryssil opgives 42 Angrebne, hvoraf 7 døde. Det første Tilfælde indtraf i Begyndelsen af April i Grøndalen paa en Plads beliggende lige ved Landeveien, hvor de hygieniske Forhold var i ganske særlig Grad slette; kort efter brød Sygdommen ogsaa ud paa Nabopladsen. Smitten var sandsynlig bragt til Grøndalen ved veifarende Folk. Herfra bragtes den med Tømmerflødere til Trolsberget og Skjærberget i Søndre Tryssil og derfra videre til flere andre Steder; i et Hus paa en af Kolosgaardene indsygnede næsten alle Beboere. I Juli blussede under den ualmindelig stærke Varme Epidemien igjen op; Tilfældene var for største Delen temmelig alvorlige, og Savnet af øvede Sygepleiersker meget føleligt. I Løbet af September døde Epidemien hen. Medens Folk i Epidemiens Begyndelse mindre villig underkastede sig de strenge Bestemmelser med Hensyn til Isolation og Desinfektion, bedredes Forholdene i saa Henseende betydelig under Epidemiens videre Forløb. (Harboe). I Tønset indtraf 4 spredte, meget ondartede Tilfælde, hvoraf de 3 dødelige. 2 af disse kom meget sent under Behandling.

Af **Barselfeber** behandledes ialt 19 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige. I Ringsaker indtraf i Løbet af en kort Tid flere lette Tilfælde. Efterat Jordmødrene var bleven mindet om at anvende omhyggelig Desinfektion og Renlighed, vides ingen flere Tilfælde at være indtruffet.

Vandkopper berettes at have forekommet epidemisk i Veldre Annex til Ringsaker (Hedemarken Distrikt) samt i Tryssil.

Kighoste havde stor Udbredelse i Nordre Odalen, i Grue, paa Hamar og i Elverum.

Influenza optraadte epidemisk i Aarets første Maaneder, fornemmelig i Januar—Februar; som Regel havde den et mildt Forløb.

Af **Lungebetændelse** anmeldtes et forholdsvis stort Antal Tilfælde, særlig i Tryssil, hvorfra der berettes, at denne Sygdom meget ofte stod i Forbindelse med Influenza. I Aarets sidste Maaneder optraadte de 2 Sygdomme ved Siden af hinanden, fornemmelig langs Tryssilelven opover mod Engerdalen, hvor det hændte, at Distriktslægen tilsaa 14 nye Pneumonipatienter paa én Dag. (Harboe).

Om et Tilfælde af **Koldfeber** i Løiten oplyses der, at Patienten havde deltaget i Krigen paa Kuba.

Akut Diarré (Kolerine) optraadte ganske usædvanlig hyppig og heftig i Juli og August samt udover Høsten. Der er ialt anmeldt 2 009 Tilfælde, hvoraf 118 dødelige (5,9 pCt.). Dette er, saavidt Medicinalstatistiken oplyser, et større Antal anmeldte Tilfælde og en højere Dødelighedsprocent, end tidligere iagttaget af denne Sygdom inden Hedemarkens Amt i noget enkelt Aar. Mest ondartet

synes Sygdommen at have været i Bygderne i Hedemarken samt tildels i Solør og Odalen Distrikter. I flere Tilfælde var Forløbet her paafaldende voldsomt; efter stærke Smerter og rigelige Udtømmelser med paafølgende Kramper indtraadte Coma og Død, ofte efter kun 12—24 Timers Forløb, selv hos ældre, kraftige Børn. Det daarlige Drikkevand maa nærmest ansees som den væsentligste Aarsag til Sygdommens hyppige Forekomst, da det vidste sig, at de faa Gaarde, hvor Vandet holdt sig rigeligt og godt, gik fri. Paa Grund af den tørre og varme Sommer var det nemlig paa de fleste Gaarde knapt om Vand, og det lidet, som var, blev ofte stinkende i Brønden og opfyldt med Grønske og Slam. (J. C. Lund m. fl.). I Modsætning hertil berettes fra Nordre Odalen, at den ondartede akute Diarré, som i Aarene 1894—96, vel oftest paa Grund af Infektion af Drikkevandet, havde saa stor Indflydelse paa saavel Sygelighed som paa Dødelighed inden Herredet, i dette Aar kun optraadte med meget faa Tilfælde, ialt 13. Særlig iagttoges ikke de Husepidemier med alle Beboerne angrebne, som man ofte havde Anledning til at se i de ovennævnte Aar. Forløbet var ogsaa gjennemgaaende mildere. (Anstensen).

I Ringsaker iagttoges en liden Epidemi af **Impetigo contagiosa**. Denne som Regel lokale og meget uskyldige Sygdom var imidlertid hos 3 af 7 i et Hus Angrebne ledsaget af en udtalt akut Nefrit, som i 1 Tilfælde medførte Døden. (Løken).

I Nordre Odalen indtraf et Tilfælde af **Morbus maculosus Werlhofi** med dødelig Udgang hos en 40 Aar gammel Kone. Foruden at Huden overalt var dækket af Ekchymoser, havde hun ogsaa en ustandselig Metrorrhagi. Det havde været meget smaat for hende i det sidste Aar, og hun havde sandsynlig ogsaa sultet endel; Næringen bestod for det Meste af Kaffe og «Stomp» (raastegt Poteteskage). (Anstensen).

I samme Bygd forekom ogsaa et Tilfælde af **Rygmarvsblødning**. Det optraadte pludselig hos en 28-aarig, tidligere frisk Kvinde, medens hun var ude og satte Poteter i en brat Bakke. Der optraadte en kortvarig og voldsom Smertefornemmelse i Ryggen, og umiddelbart derefter blev hun fuldstændig lam og følesløs i begge Ben, samt i Blære og Endetarm. Efter 10 Maaneders Forløb var Tilstanden saavidt bedret, at hun med stor Forsigtighed kunde gaa alene over Gulvet. (Anstensen).

I Anledning af et ved grov Uagtsomhed indtruffet Tilfælde af **Ludforgiftning** enedes Landhandlerne i Nordre Odalen ifølge Opfordring fra Lægen om ikke længere at sælge Lud i Opløsning, men kun i fast Form.

Et Dødsfald ved **Forgiftning med Karbolsyre** indtraf i Søndre Østerdalen, idet et sygt Barn, der skulde have Medicin, ved en Feiltagelse fra Moderens Side fik en Theske tillivs af denne Syre. Barnet døde under hurtig indtrædende Kollaps i Løbet af $\frac{1}{2}$ Time.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side.

Af **Fnat** er anmeldt 113 Tilfælde. I Nordre Odalen er denne Sygdom kun iagttaget hos 3 Familier, en betydelig Nedgang sammenlignet med Forholdene for 4 Aar siden, da Skab udgjorde Tredieparten af samtlige anmeldte Sygdomstilfælde. For at hindre en fornyet Opblussen, er Skolelærerne blevet anmodet om at have Opmærksomheden henvendt paa muligens forekommende Tilfælde hos

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.						
			1	2	3		4	5	6
			Solør og Odalen.	Hede- mar- ken.	Søndre Østerdalen.		Trys- sil.	Ren- dalen.	Tøn- set.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	1	-	1	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	12	1	3	5	1	1	1	-	2
— hereditær	2	-	1	1	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit . . .	67	-	8	37	6	-	6	7	3

Skolebørnene, samt i Tilfælde at sørge for, at disse strax kommer under Behandling. Paa Hedemarken synes denne Sygdom ogsaa mere og mere at forsvinde. I Tønset derimod forekommer den fremdeles hyppig; over Halvparten af samtlige anmeldte Tilfælde inden Amtet er behandlet i dette Distrikt.

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 13,9 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald og 18,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 11,9 pCt. og 17,0 pCt. og for Bygderne 14,0 pCt. og 18,7 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. — Sygdommen er i Tiltagende i Nordre Odalen; særlig er dette, endog i foruroligende Grad, Tilfældet i den sydlige Del af Annexet Mo. Diagnosen er i alle behandlede Tilfælde bekræftet ved mikroskopisk Undersøgelse. De strenge og detaillerede Forskrifter, der gives enhver enkelt Patient, synes at blive overholdt meget nøiagtig; i flere Tilfælde med langvarig Hoste, hvor man blot har havt Mistanke om Tæring, har det endog hændt, at Spyttet er blevet desinficeret og uskadeliggjort, uden at noget Paalæg derom er skeet fra Lægens Side. Men tiltrods for denne Forsigtighed, og uagtet der hos de fleste Familier ikke har kunnet paavises noget arveligt Anlæg, er Sygdommen som anført i Tiltagende. Smitte indføres nemlig jævnlig udenfra, idet der foreligger flere Exempler paa, at unge Mennesker, der har opholdt sig nogle Aar i Kristiania som Arbeidere, er vendt tilbage med Tuberkulose. (Anstensen). I Nes paa Hedemarken synes Tæring at tiltage i Hyppighed, og det lader til, at Influenza baner Vei i denne Henseende. (W. Holm). I Ringsaker var Halvparten af alle Dødsfald i Alderen fra 15—50 Aar foranlediget ved Tuberkulose. (K. Løken). Men for Distriktet i sin Helhed kan Sygdommen neppe siges at være i Tiltagende. For Stanges Vedkommende antages den endog at være i Tilbagegang. Af de i Aarets Løb i Bygderne indtrufne Dødsfald med kjendt Aarsag skyldtes 16,2 pCt. Tuberkulose (nemlig 11,7 pCt. Lungetuberkulose og 4,5 pCt. Tuberkulose i andre Organer). I det Hele spores der god Fremgang paa forskjellig Maade i Bestræbelserne for at hindre Smitteoverførelse. (J. C. Lund). I Søndre Østerdalen, hvor Sygdommen hidtil for det Meste havde holdt sig til de oprindelig smittede Familier, har den i den senere Tid vist Tilbøielighed til Udbredning. Mærkeligt er det imidlertid, at Lungetuberkulosen synes at være forholdsvis mindre fremtrædende i Elverums Leir, end i andre tæt bebyggede Kredse i Bygden; «Leiret» er fuldstændig bymæssigt og har omtrent 1800 Indvaanere. Forøvrigt importeres der aarligt adskillig Tuberkelsmitte fra Kristiania til Distriktet. Unge Mænd og Kvinder drager «til Byen i Lære». Efter nogle Maaneders Forløb kommer de tilbage, fordi Lægen, de søgte for Bronkiten, sagde,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Solør og Odalen.....	402	65	96	306
Kongsvinger By	16	3	4	12
Bygder	386	62	92	294
Hedemarken	664	78	185	479
Hamar By	68	7	21	47
Bygder	596	71	164	432
Søndre Østerdalen	274	37	67	207
Tryssil	107	13	34	73
Rendalen	103	17	25	78
Tønset	140	25	21	119
Hedemarkens Amt	1690	235	428	1262
Deraf i Byer	84	10	25	59
— - Bygder	1606	225	403	1203

at de strax burde reise hjem igjen — til Landluften. De kommer, ganske vist, til Landluften, men en eiendommelig Landluft, betydelig modificeret i de trange, elendige «Køier», om Natten overfyldt af Beboere; de kommer hostende, skrantende tilbage til sine fattige Hjem, til blege, slet ernærede Søkende, medbringende fra Byen de Gaver, der bringer Fordærvelse og Død ud over Flokken. (K. Nilssen). I Tryssil er tuberkuløse Lidelser meget hyppige især i den sydlige og midtre Del; men ogsaa i Fjelddistriktet, hvor de hidtil har været sjældne, har der i det sidste Aar forekommet Tilfælde paa Steder, hvor man tidligere ikke har vidst af dem. Man har nu begyndt at lade sine Besætninger tuberkulinundersøge, og det viser sig, at en hel Del Kjød lider af Tuberkulose; og det er et interessant Faktum, at Tuberkulose i Fjøsset viser sig paa flere Steder at gaa Haand i Haand med tuberkuløse og skrofuløse Lidelser hos Folkene. (Harboe). I Tønset var blandt de indtrufne Dødsfald med kjendt Aarsag Dødelighedsprocenten af Tuberkulose 22,9 (nemlig 17,9 pCt. af Lungetuberkulose og 5,0 pCt. af Tuberkulose i andre Organer). 4 Patienter reiste derfra til Reknes Sanatorium; for 2 af disse, hos hvem Sygdommen var i sin første Begyndelse, syntes Opholdet at have været nyttigt, medens de andre 2, der var mere angrebne, kom uhelbredet tilbage og døde i Aarets Løb.

Spedalskhed. Ved Udgangen af 1899 fandtes der i Søndre Østerdalen 2 Patienter af denne Sygdom. 1 var død i Aarets Løb, og 1 ny kommet til. Denne sidste er Familiefader, i sin bedste Alder og i gode økonomiske Kaar. Han hverken har eller har haft spedalske Slægtninge og kan ikke oplyse noget om Aarsagen. (K. Nilssen).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Solør og Odalen forpleiedes for offentlig Regning 102 Patienter, af hvilke 58 var hjemmehørende i Distriktet; af de øvrige var 33 fra andre Amter. Der er 4 større Sindssygekolonier, der hver har et Belæg paa omkring 20 Syge, nemlig

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Exvis- eration.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.....	39	¹⁾ 1	²⁾ 39	²⁾ 3	3	-	2	²⁾ 1	2	1	³⁾ 2	-	-
Smertefulde Veer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed.....	6	-	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele...	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil ..	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	3	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	⁴⁾ 2	1	⁵⁾ 4	-	-	-	2	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Sammenvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	54	2	49	9	9	2	3	8	2	1	2	2	4
	56		58		11		11			3			

¹⁾ Dødsårsag: Emboli. ²⁾ Ved en Trillingfødsel forløstes 1ste Trilling levende ved Tang, 2den Trilling dødfødt ved Tang og 3die Trilling dødfødt ved Vending. ³⁾ Deraf en 1ste Tvilling; 2den Tvilling, ligeledes dødfødt, forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (død) er opført; jfr. Anm. 5. ⁴⁾ Dødsårsagen for den ene var Barselfeber, for den anden er den ukjendt. ⁵⁾ Deraf en 2den Tvilling; jfr. Anm. 3.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Solør og Odalen	837	24	577	82	6	2	11	-
Kongsvinger By	39	1	23	3	1	-	3	-
Bygder	798	23	554	79	5	2	8	-
Hedemarken	1292	29	746	129	11	4	11	3
Hamar By	217	5	72	19	1	-	-	-
Bygder	1075	24	674	110	10	4	11	3
Søndre Østerdalen	569	11	343	56	6	-	10	3
Tryssil	227	6	119	16	3	1	4	-
Rendalen	305	5	132	19	3	2	4	3
Tønset	274	3	157	20	5	1	1	1
Gaarde af Tolgen Herred ¹⁾ ..	6	-	2	1	1	-	-	-
Inset Sogn af Kvikne ²⁾	9	-	8	-	-	-	-	-
Hedemarkens Amt	3519	78	2084	323	35	10	41	10
Deraf i Byer	256	6	95	22	2	-	3	-
— Bygder	3263	72	1989	301	33	10	38	10

¹⁾ Tilhører Røros Distrikt af Søndre Trondhjems Amt. ²⁾ Tilhører Opdal Distrikt af Søndre Trondhjems Amt.

paa Berger i Eidskogen, paa Gjermshusberget og Gjermshus i Vinger, samt paa Væterud i Søndre Odalen. De 2 sidste staar direkte under Gaustad Asyl, og Belægget paa disse er ikke medregnet i ovennævnte Antal. (Aamodt). Paa Hedemarken er de for offentlig Regning udsatte Sindssyge som Regel anbragt kun enkeltvis hos de forskjellige Forpleiere, da der i dette Distrikt ikke findes nogen Koloni. Forpleiningen er forsvarlig, ja tildels meget god, men det bliver for hvert Aar, som gaar, stedse vanskeligere at faa de Syge anbragt i Distriktet. Behovet for et Asyl til de uheldbredelige Sindssyges forsvarlige Forpleining er derfor stort, og Savnet af et saadant bliver for hvert Aar mere og mere føleligt. (J. C. Lund).

Af **obstetriciske Operationer** udførtes af Læger ialt 78, nemlig i Solør og Odalen 23, Hedemarken 30, Søndre Østerdalen 16, Tryssil 6, Rendalen 1 og Tønset 2. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa Side 75.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 10 Kvinder, ifølge Lægenes 12. Dødsarsagen var for 5 Barselfeber, 1 Barselkrampe, 3 Emboli, 1 Blødning og 1 Livmoderbristning; for 1 er Dødsarsagen ubekjendt.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1435 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 59,2.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bydger.
Lungetuberkulose	235	10	225
Alderdomssvaghed	235	5	230
Kræft (Cancer og Sarkom)	147	9	138
Akut Diarré (Kolerine)	118	7	111
Lungebetændelse	108	5	103
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	90	8	82
Organisk Hjertesygdom	89	4	85
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	78	4	74
Medfødt Svaghed	71	4	67
Hjerneslag	61	3	58

Veirliget. Vinteren var kold og rigere paa Sne end almindelig. Vaaren og Forsommeren var ligeledes kold og sur. Mjøsisen forsvandt ikke før omkring Midten af Mai. Sommeren udmærkede sig ved en ganske ualmindelig Varme og en Tørke i den sydlige Del af Amtet, som selv gamle Folk ikke kunde erindre Magen til. I Tønset derimod fik man saapas Nedbør, at man klarede sig; men nordenfor dette Distrikt faldt der altfor meget Regn. I Aarets sidste Kvartal indtraf der mange heftige Storme; under en saadan, der var af særlig Voldsomhed blæste der i Tryssil omkuld enorme Masser af Skog. Det heder i Folketroen dersteds, at «stort Vindfald skal følges af stort Mandfald», og det slumpepe ogsaa til, at der netop i de Trakter, hvor Stormen havde herjet værst, den følgende Vinter indtraf de fleste Dødsfald. — Om Høstudbyttet berettes fra Hedemarken, at det i det Hele maa sættes noget under et Middelsaars, fornemmelig for Poteternes Vedkommende, hvoraf der neppe blev Halvparten af det sædvanlige; i Tryssil var det tidlig Nattekulde, som paa de fleste Steder forarsagede Uaar paa Poteterne. Med Hensyn til Hø og Korn erstattede derimod Kvaliteten, hvad der manglede i Kvantiteten; og da Priserne for Gaardsprodukter gjennemgaaende var meget gode, kan antagelig Udbyttet for Landmanden i pekuniær Henseende sættes til et Middelsaars. (J. C. Lund).

Levemaaade og hygieniske Forhold. I Nordre Odalen bevirkede de gode Tider, at Arbeidsmanden havde udmærket god Fortjeneste hele Aaret rundt, men dermed fulgte desværre ogsaa en større Flothed med Hensyn til Forbrug af Spirituosa, særlig for Ungdommens Vedkommende. Den lette Kommunikation med Hovedstaden om Sommeren, da der underholdes regelmæssig Dampskibsfart mellem Nordre Odalen og Skarnæs, bidrager naturligvis ogsaa til, at den Slags Varer importeres i massevis. Til Auktioner sørger saaledes Ungdommen altid for at være forsynet med «Flaskefor». Det er nemlig obligatorisk, at der efter Auktioner holdes Dans, og dertil trænges Brændevin, lader det til. Man er ellers ikke «karslig». Til Julen importeres ogsaa meget Brændevin, desværre oftest meget simpel Vare, f. Ex. Kognak til Kr. 1,75 pr. Liter, ja endog Sprit. En hæsleg Reminiscent fra gamle Dage er det, at den mandlige Ungdom møder frem ved

Kirken 1ste og 2den Juledag for at hilse paa hinanden og — det er det vigtigste — «skjænke» hinanden. Det er sædvanligt at se mer eller mindre berusede Unggutter drive omkring paa Veiene omkring Kirken under Gudstjenesten. Karakteristisk nok maa Lensmanden paa disse Høitidsdage opholde sig udenfor Kirken under en stor Del af Gudstjenesten for at paase, at Ordenen opretholdes. En smuk Biindtægt har fattige Familier forskaffet sig de sidste Aar ved Bær-sankning, kun Blaabær og Tyttebær. De fleste Landhandlere er Kommissionsnærer for Kristianiakjøbmænd og opkøber Bær til høie Priser. I 1899 blev der saaledes i Nordre Odalen indkjøbt vel 100 000 Kgr. Bær til en Indkjøbspris af ca. Kr. 18 000. Da der betales saa høie Priser, har det hændt, at hele Huset, Mand og Kone og Børn har draget ud paa Bær-sankning, saa man Høsten 1899 i en enkelt Grænd af Bygden umulig kunde opdrive Arbeidsfolk til Indhøstning af Kornet. (Anstensen).

I Løiten er Forholdet med Hensyn til Boliger adskillig forbedret, idet der er opført mange Selveierhuse; over 60 Personer har hertil faaet Hjælp af «Huslaanefondet». Derimod turde det neppe ansees som et Fremskridt, at Arbeiderne mere og mere begynder at holde sig selv med Kost, da dette omtrent er ensbetydende med et større Forbrug af Kaffe og Tørmad istedetfor solid Kogemad. De strenge Bestemmelser med Hensyn til Melkens propre Behandling og den skarpe Kontrol, som Meieriet og Kondenseringsfabriken udøver i denne Retning, har bevirket, at der ogsaa paa andre Omraader er Fremgang at spore med Hensyn til Renlighed. (Wefring).

I Søndre Østerdalen har Skogdriften, Hovednæringen, været livlig og givet Arbeiderne et godt Udbytte, men disse har ogsaa i Troskab mod Principet «fra Haand til Mund» indrettet sig derefter. Uden Tanke paa at spare noget sammen til Hjælp i kommende magre Tider, er de surt erhvervede Penge sløset bort i Vellevnet til Spirituosa og Pynt. Det er snarere hos de Velstaaende, at der i Sammenligning med tidligere mærkes en paafaldende, mere forsigtig Leve-maade saavel i det daglige Liv som i det selskabelige. I det Hele taget har Arbeiderne liden Forstand paa at indrette sig fornuftigt. Naar de bygger sig sine egne Boliger, hvilket Mange gjør, saa er disse, udvendig ganske nette, Huse som Regel ikke hensigtsmæssig indrettet. Da der kun undtagelsesvis findes særskilt Kjøkken, koges Maden ialmindelighed i Stuen, hvor Komfyren om Vinteren ogsaa gjør Tjeneste som Ovn; men da der som Regel ikke er sørget hverken for Trækpipe eller anden Ventilation, er Luften i en saadan Stue rædsom. Men endnu værre er Forholdene hos Løsarbeiderne, som her frister de daarligste Kaar og ofte falder Fattigvæsenet til Byrde. En Læge kan blive rent fortvivlet, naar han i slige usle Huler er omringet af kjertelsyge Børn og blege, diegivende Mødre, som kræver, at Medikamenter skal raade Bod paa, hvad Mangel, daarligt Stel og slet Hygiene har bragt i Ulave. Fattigvæsenet, der yder saadanne For-komme fri Læge, Medicin og Mad, vilde visselig paa denne Konto indspare endel af de Merudgifter, der var forbundet med at skaffe dem sundere Boliger. (K. Nilssen).

Ogsaa fra Tryssil klages der i Anledning af de udmærkede Lønninger over Arbeidsklassens sørgelige Mangel paa økonomisk Fremsyn og Vindskibelighed. Forbruget af Spirituosa antages at være betydelig større end i det foregaaende Aar. Der fortæres nu enorme Mængder af bayersk Øl, tidligere en meget sjelden Vare her, samt slet Kognak. Drukken, støiende Ungdom hører og ser man desværre altfor ofte; hvad der i denne fattige, væsentlig af Arbeidere beboede Bygd, drikkes op, kan visselig aarligen regnes i mange tusinde Kroner. Ved Siden heraf gaar et alvorligt Afholdsvirke, men som det synes uden synderlig Fremgang til Bekjæmpelse af Fylderiet, som neppe nogensinde har været værre

i denne Bygd end i den forgangne Sommer. En stor Del af Rusdrikkerne er vistnok fremmede Arbeidere, men Størstedelen tilhører dog Bygden. (Harboe).

I Tønset er den økonomiske Evne i de senere Aar i det Hele taget gaaet ned, idet Befolkningen skal være temmelig gjældbunden, baade paa Grund af de tiltagende Fordringer til Livet og paa Grund af, at Distriktets vigtigste Næringsvei — Fædriften — ikke har slaaet til, da «Græsmarken» i flere Aar har opspist Græsset, saa man paa mange Steder kun har havt $\frac{1}{2}$ til $\frac{1}{3}$ Avling. Foder har derfor maattet indføres i store Kvanta. I 1895 blev der i Lille-Elvedalen oprettet et Dampmeieri og i 1898 2 Meierier i Nærheden af Tønset Jernbanestation; det ene drives med Damp, det andet med Electricitet. For at kunne afsætte mest mulig Melk til disse, har Folk visselig sat sig over med flere Kreaturer end fornøftigt og har derfor Vaaren udover maattet købe Hø i stor Udstrækning. For dem, der har Skog, har denne maattet undgælde, og her er i de sidste Aar hugget altfor meget. De høje Priser paa Tømmer har ogsaa fristet. Herredsstyrelserne har indseet Nødvendigheden af Indførelse af Værneskogslov og har sat sig i Bevægelse for at faa saadan istandbragt. Efter Manges Mening er dette Skridt taget altfor sent. Levemaaden er upaaklagelig. Margarin-smørret bruges i stor Udstrækning i Husholdningerne paa Grund af, at Meierierne sluger al den Melk, som paa nogen Maade kan afsees. Af samme Grund er der ogsaa et for stort Kaffe-forbrug. Husfliden staar ikke paa noget høit Trin, det Meste kjøbes nu i Kramboderne ja ligetil Øxeskafter. Ulden sendes til Spinderierne, hvorfra man helst vil have den tilbage i Form af færdige Tøier. De fleste lidt større Gaarde har 2 Vaaningshuse, et til Vinter- og et til Sommerbrug. Foruden den store Nytte, man i hygienisk Henseende har af dette, er det under Epidemier særdeles heldigt for at kunne isolere. I Juni drages der til Sæteren, hvor man i Regelen forbliver til i September. Børnene tages med, og Store og Smaa fryder sig ved Livet deroppe. For at spare Brænde er der nu i de fleste Boliger Ovne og Kogeovne, der opsættes ved eller i Peisen. Som Regel benyttes dog Peisen ved Siden af, saa man kan ventilere op gennem Piben. I det Hele og Store er Befolkningen ædruelig. Salg af Spirituosa er forbudt, dog har Hotellerne omkring Jernbanestationerne Ølret o: til Reisende udenfor Herredet. Dette foranlediger med enkelte Undtagelser Misbrug, og paa Tønset sælges en forbausende Mængde Øl. I 1899 indførtes saaledes alene til Hotellerne ca. 30 000 Fl. Her sælges ogsaa en Masse Nafta især ved enkelte Anledninger, saa man kjender Naftaduftten, hvor man gaar omkring Stationen. Nogen effektiv Maade at hindre Naftamisbruget paa har man neppe med nugjældende Lov. Tanken om Oprettelse af Ølbolag paa Tønset har ogsaa været oppe; men man finder store Betænkeligheder derved. Omkring Tønset Jernbanestation er der i de senere Aar bygget stærkt, og Strøget skal fra næste Aar danne en egen Bygnings- og Reguleringskommune. Paa Grund af sin rene og sunde Luft har Tønset og Bygderne omkring i en Række af Aar været søgt af en Mængde Sommergjæster. Efter Gudbrandsdalsbanens Aabning blev Antallet af Tilreisende mindre, men der er nu Tegn til, at Stedet vil blive søgt i sin gamle Udstrækning. De fleste Sommergjæster synes, at de har godt af Opholdet her, og ikke faa er det, der kommer igjen Aar efter Aar. Forholdene med Hensyn til Sædeligheden lader adskilligt tilbage at ønske. (Oxholm).

Sygehuse. Paa Kongsvinger er der et lidet Sygehus, som i sin Tid blev skjænket Kommunen, og som af og til er blevet benyttet dels til Indlæggelse af kirurgiske Patienter, dels som Epidemilazaret. Fremtidig er det Meningen, at det kun skal benyttes til epidemiske Syge, da det med sine smaa og uhensigtsmæssigt indredede Værelser nærmest maa ansees for at være kun en Nødhjælp. I dette Aar var det i Brug for Skarlagensfebersyge fra 18de November af. Paa Gjøsegaarden i Vinger er der et privat Sanatorium for Tuberkulose; Belægget

har været ca. 15 Syge. (Aamodt). Amtets Sygehus ligger i Stange; paa Hamar og i Ringsaker findes kommunale Sygehuse, samt i Furnes et privat Sygehjem. I Nes er der en privat Anstalt for Behandling og Pleie af Alkoholister og Morfinister. I Elverum er der et Epidemilazaret.

Syge- og Fattigpleie. I Vinger har man en Fattiggaard, hvor der væsentlig indlægges gamle og sygelige Personer. I Nordre Odalen har en Menighedsdiakonisse, der er lønnet ved private Bidrag i Hovedsognet, været i Virksomhed siden Februar. Et længe følt Savn er derved afhjulpet. I Elverum har en Forening for privat Fattig- og Sygepleie ansat 3 Sygepleiersker; den nyder almindelig Anerkjendelse, hvilken imidlertid neppe faar sit Udtryk ved rigelig Pengeunderstøttelse; Øl- og Vinsamlaget yder 500 Kr. i aarligt Bidrag. (K. Nilssen).

Bade. Paa Kongsvinger er der et tidsmæssig indrettet Bad, hvor der foruden Karbad og Douche kan erholdes Damp-, Gytje- og Furunaalsbade. Paa Hamar findes en større Badeanstalt for Damp- og Karbad. Ved Tønset Jernbanestation er der et Badehus, tilhørende et Aktieselskab, hvor varme Karbad og Styrt kan erholdes 1 à 2 Gange om Ugen.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Hedemarkens Amt.....	54	3463	21
Solør og Odalen	¹⁾ 12	644	9
Hedemarken	²⁾ 17	1204	4
Søndre Østerdalen	³⁾ 4	811	4
Tryssil	3	250	2
Rendalen	⁴⁾ 9	298	1
Tønset	⁵⁾ 9	256	1

¹⁾ Kongsvinger 3, Vinger 2, Brandval 1, Søndre Odalen 2, Eidskogen 2, Nordre Odalen 1, Grue 1. ²⁾ Stange 1, Furnes 1, Romedal 1, Vang 3, Løiten 3, Hamar 6, Ringsaker 2. ³⁾ Elverum 1, Aasnes 1, Hof 2. ⁴⁾ Øvre Rendalen 1, Ytre Rendalen 3, Sollien 1, Aamot 3, Storelvedalen 1. ⁵⁾ Tønset 2, Lillelvedalen 3, Tolgen 2, Kvikne 2.

VII. Kristians Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknemødre.
Amtet		25362,50	108 579	39	5	45	36
1. Hadeland og Land		2 948,24	24 186	10	-	13	7
	Jevnaker	444,09	3 207	1	-	2	1
	Lunner		2 985	1	-	3	1
	Gran	837,98	3 931	2	-	1	1
	Brandbu		4 703	2	-	2	1
	Søndre Land	781,35	4 846	2	-	3	1
	Nordre —	884,82	4 514	2	-	2	2
2. Søndre Valdres		2 495,38	10 059	4	1	5	5
	Søndre Aurdal	1 109,95	3 802	1	-	2	2
	Nordre —	926,86	4 543	1	1	2	2
	Etnedalen	458,57	1 714	2	-	1	1
3. Nordre Valdres		2 943,32	7 103	3	-	4	4
	Østre Slidre	869,50	2 285	1	-	1	1
	Vestre —	467,37	2 652	2	-	1	1
	Vang	1 606,45	2 166	-	-	2	2
4. Toten		1 483,89	23 916	9	2	7	6
	Gjøvik, Kjøbstad	0,94	1 391	3	2	1	-
	Østre Toten	402,57	7 448	2	-	2	2
	Vestre —	415,05	6 952	2	-	2	2
	Vardal	261,59	3 539	-	-	-	¹⁾ 1
	Biri	403,74	4 586	2	-	2	1
5. Faaberg		2 359,26	15 337	6	2	5	4
	Lillehammer, Kjøb- stad	2,25	1 861	3	2	1	-
	Faaberg	478,02	5 127	1	-	1	1
	Øier	689,22	3 125	1	-	1	1
	Østre Gausdal	223,29	2 833	1	-	1	1
	Vestre —	966,48	2 391	-	-	1	1
6. Ringebu		3 166,69	11 659	4	-	3	3
	Ringebu	1 256,27	4 262	2	-	1	1
	Søndre Fron	547,04	3 042	1	-	1	1
	Nordre —	1 363,38	4 355	1	-	1	1
7. Lom		5 799,56	9 770	2	-	4	4
	Lom	1 948,35	2 865	1	-	1	1
	Skiaaker	2 154,70	2 483	-	-	1	1
	Vaage (undtagen Sel Annex)	1 696,51	4 422	1	-	2	2
8. Lesje		4 166,16	6 549	1	-	4	3
	Lesje	2 277,95	2 700	-	-	2	1
	Dovre	1 442,17	2 109	1	-	1	1
	Sel Annex af Vaage ..	446,04	1 740	-	-	1	1

¹⁾ Bopæl: Gjøvik.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidfieber	55	10	55	-	1	-	-	-	-	2	17	14	11	3	7
Cerebrospinalmeningit	8	4	7	-	-	-	-	4	1	1	-	-	1	-	-
Skarlagensfeber	76	2	76	20	6	3	2	1	2	11	5	5	15	1	5
Mæslinger	319	10	319	85	45	26	44	69	31	7	3	1	-	2	6
Difteri (Croup)	50	17	50	3	3	1	12	5	3	4	5	1	4	4	5
Blodgang	13	1	13	1	-	1	1	-	-	6	4	-	-	-	-
Barselfeber	22	9	22	4	-	2	3	2	2	4	-	1	1	2	1
Pyæmi, Sæphæmi	51	11	49	8	2	3	3	7	2	3	2	4	7	2	6
Rosen	178	7	178	15	10	10	16	24	20	20	10	9	13	15	16
Røde Hunde	24	-	24	-	-	-	1	6	9	5	2	1	-	-	-
Vandkopper	69	-	69	-	3	7	3	5	7	2	-	-	-	6	36
Kusma	13	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	7
Kighoste	98	5	98	10	16	10	12	1	4	7	3	21	7	3	4
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	2 195	96	2 150	363	382	301	242	171	113	64	66	41	93	133	181
Influenza	1 223	16	1 222	243	438	220	131	57	14	4	14	9	9	17	66
Lungebetændelse	574	67	574	65	87	76	68	76	51	23	11	12	27	36	42
Pleurit	124	2	124	10	13	19	17	15	5	9	2	11	8	6	9
Gigtfeber	233	4	233	20	24	24	15	20	12	23	10	15	22	28	20
Koldfeber	2	-	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1 496	55	1 490	56	35	30	48	49	99	442	412	138	77	53	51
Skjørbug	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	17	2	16	1	-	1	1	3	-	1	-	-	6	3	-
Tilsammen	6 841	318	6 785	905	1 065	734	619	516	375	639	566	283	301	320	462

Epidemiske Sygdomme.

(Forts.).	Fordeling paa Lægedistrikterne:															
	1		2		3		4		5		6		7		8	
	Hadeland og Land.		Søndre Valdres.		Nordre Valdres.		Toten.		Faaberg.		Ringebu.		Lom.		Lesje.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	14	1	-	-	-	-	4	-	24	4	1	-	12	5	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	6	2	1	1
Skarlagensfeber	42	1	10	-	-	-	9	-	13	1	2	-	-	-	-	-
Mæslinger	51	4	8	2	55	-	122	4	32	-	36	-	-	-	15	-
Difteri (Croup)	7	1	9	4	-	-	27	10	2	-	1	-	-	-	4	2
Blodgang	-	-	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	3	1
Barselfeber	6	2	1	1	3	1	3	2	-	-	5	-	4	3	-	-
Pyæmi, Sæpthæmi	16	4	2	1	1	-	29	3	2	2	1	1	-	-	-	-
Rosen	49	2	13	-	5	2	80	1	12	-	15	1	3	-	1	1
Røde Hunde	5	-	-	-	-	-	19	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	-	-	1	-	32	-	29	-	5	-	-	-	-	-
Kusma	12	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	75	3	19	1	-	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	726	29	117	9	173	12	486	15	480	22	118	6	76	2	19	1
Influenza	288	-	79	5	38	-	369	8	259	-	138	2	12	-	40	1
Lungebetændelse	111	18	49	13	80	5	195	15	63	6	35	4	27	5	14	1
Pleurit.	40	-	22	1	10	-	21	-	15	-	10	1	4	-	2	-
Gigtfeber	75	1	13	1	9	-	76	-	18	-	29	-	9	1	4	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	677	46	62	-	3	-	401	9	214	-	113	-	21	-	5	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	1	1	-	-	-	-	9	-	7	1	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	2 197	113	405	38	378	20	1 893	68	1 176	37	509	15	174	18	109	9

Sundhedstilstanden synes i Hadeland og Land samt Valdres at have været mindre tilfredsstillende, medens den fra de øvrige Distrikter skildres som i det Hele god. Af epidemiske Sygdomme med nogen større Udbredelse nævnes Mæslinger og Influenza samt akut Diarré. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 6 841 mod 5 897 i 1898. Det opgivne Antal Dødsfald af epidemisk Sygdom (318) er større end i noget foregaaende Aar siden 1893.

Dødeligheden. De Dødes Antal var større end sædvanlig og udgjorde 1 810 eller 15,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (115 300). Aaret forud var Dødeligheden 12,7 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdommes** Fordeling paa Maaneder og Distrikter hidsættes Tabellen Side 82—83, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** anmeldtes flere Tilfælde end i noget af de foregaaende 5 Aar, ialt 55 Angrebne, af hvilke 10 døde. I Hadeland og Land Distrikt forekom en mindre Epidemi i Nordre Land, hvor der paa en Plads, Fjerdingslien i Østsinnen, efterhaanden indsygnede 8 Personer; Sygdommen blev i nogen Tid antagen for Kolerine. Smitte bragtes fra dette Sted til et Par andre Pladse; senere optraadte nogle Tilfælde udover Høsten og Vinteren i Torpen og i Østsinnen, men disse kunde ikke sættes i Forbindelse med Tilfældene i Fjerdingslien. Udover Sommeren var der forekommet en Del meget langvarige Tilfælde af Diarré i Østsinnen; det er muligt, at dette har været lette Tilfælde af Tyfoidefeber, og at Sygdommen har havt større Udbredning end antaget. Dens Forløb var i de konstaterede Tilfælde noksaa let. (Kolbjørnsen). Paa Lillehammer, Faaberg Distrikt, udbrod der om Høsten fra August til en Epidemi, i hvilken 22 Personer angrebes, og 4 døde. Smittekilden skrev sig sandsynligvis fra et Spisekvarter i en Kjelderbekvemmelighed. Denne var bekjendt for sine slette hygieniske Forhold og sin Urenlighed, hvorfor Eieren gjentagne Gange var mulkeret. I Landdistriktet forekom 2 Tilfælde uden paaviselig Smittekilde. Fra Ringebu Distrikt opgives en Angreben, der var smittet i Lillehammer. (J. Holst). I Lom Distrikt angrebes fra Oktober til December 12 Personer paa et Par Gaarde i Lom Hovedsogn. Smitten antoges her at skrive sig fra inficeret Vand; dette tilførtes den ene Gaard fra en Vandstok til Hestevandning oppe ved Landeveien, og derfra lededes det gennem en Grøft langs Veikanten ned til en aaben Dam, hvorfra der tages Drikkevand. Paa sin Vei ovenfor Dammen forurensedes Vandet af Kreaturer og paa anden Maade; Dammen selv brugtes til Vask af Skiddentoi og lignende. Dette forurensede Vand antages ogsaa at være nydt af Folk fra den anden Gaard, der ikke laa saa langt borte fra den første, og hvor flere blev syge. Af de Angrebne døde 5. (Brunes).

Af **Cerebrospinalmeningit** opgives 8 Tilfælde med 4 Dødsfald; af disse indtraf 6, hvoraf 2 dødelige, i Vaage, Lom Distrikt, hvor der samtidig var 3 Syge i et enkelt Hus i Hovedsognet; samtlige Angrebne var Børn. Det første Tilfælde iagttoges i Mai hos en 14 Aar gammel Gjætergut paa Gaarden Raastad. Lige efter kom en Pige paa Nabogaarden Lunde under Behandling; hun var angrebet et Par Dage før Gjæterguten og frembød foruden almindelige Hjernesympotomer karakteristiske toniske Nakkekramper og Herpes labialis. 2 af Pigens Søskende blev syge et Par Dage efter, de døde begge. I disses Hjem var de sanitære Forhold særdeles mislige, og Børnenes Ernæringsstilstand meget daarlig. To andre Tilfælde optraadte i Hedalen Annex i Juni og Juli uden paaviseligt Samkvem indbyrdes eller med andre Steder, hvor Sygdommen havde vist sig. Begge kom sig efter et noksaa langvarigt Sygeleie. Endelig forekom i Oktober et dødelig endende Tilfælde i Sel Annex, Lesje Distrikt. (Øvergaard).

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 76 Tilfælde med 2 Dødsfald mod henholdsvis 115 og 3 i 1898. I Hadeland og Land var Sygdommen først paa Aaret en Levning fra Epidemien Aaret forud; i Oktober angrebes 3 Børn, antagelig smittede ved Klæder, som en Landliggerfamilie fra Kristiania havde givet bort. I Søndre Valdres optraadte 2 Tilfælde i Søndre Aurdal, deraf det ene hos en dansk Pige, der laa paa Breidablik Sanatorium. 7 Tilfælde i Oktober forekom i Etnedalen; de var alle meget lette, og der havde forøvrigt vistnok været mange Angrebne i Dalen hele Høsten udover, uden at Læge var bleven hentet. (B. Lange). I Faaberg Distrikt var Sygdommen i let Form adskillig udbredt i Gausdal; kun Faa kom under Behandling. (Torp).

Mæslinger, der Aaret forud herskede epidemisk inden Amtet, fortsatte med aftagende Hyppighed som Epidemi i Hadeland og Land og begge Valdres Distrikter. I Toten Distrikt var Sygdommen ogsaa hyppig i Østre og Vestre Toten; fra Vardal og Biri anmeldtes kun ganske faa Tilfælde. I Faaberg opgives de fleste Angrebne fra Øier. I Lesje udbredte Sygdommen sig fra Sel opover Dalen, og en hel Mængde Børn, tildels Voxne, angrebes udover Høsten og Vinteren. (Guldberg).

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes ligesom Aaret iforveien 50 Angrebne inden Amtet, men Dødeligheden var adskillig større (34 mod 18 pCt). Fra Hadeland og Land opgives 7 spredte Tilfælde. I Søndre Aurdal, Søndre Valdres Distrikt, indtraf en mindre Epidemi i en Grænd i Bagn, hvor 6 Personer angrebes; to Børn var døende ved Lægens Ankomst. Serum anvendtes forøvrigt med godt Resultat baade som kurativt og præventivt Middel. Nogle Tilfælde i 2det Halvaar var tildels tvivlsomme. Fra Toten Distrikt anmeldtes 27 Angrebne hvoraf 10 døde, 11 af disse Tilfælde forekom i Februar og April—Juli paa Vestre Toten; de var spredte og antoges at skyldes Smitte fra et Landhandleri ved Rødfos, hvor en Handelsbetjent i November 1898 havde været syg af Difteri; 4 af de Angrebne døde. I Løbet af Sommeren var der indtruffet sporadiske Tilfælde paa Melkekondenseringsfabriken ved Kap paa Østre Toten; alle disse var indlagte i Lazaret. I Oktober optraadte Sygdommen atter paa Fabriken blandt Arbeiderne i en egen Afdeling, Tapperiet. Der blev da foretaget bakteriologisk Undersøgelse af samtlige disse Arbeidere, hvorved det viste sig, at foruden de allerede tidligere Angrebne 6 andre havde Difteribaciller i Svælget; alle disse indlagdes i Lazaret. Der blev nu foretaget lignende Undersøgelse af Fabriken øvrige Arbeidere og i disses Hjem; af ialt 100 tagne Kulturer viste 18 sig at indeholde Bakterier. Den nødvendige Desinfektion og Isolation baade paa Fabriken og i Arbeidernes Hjem iværksattes. Inden Aarets Udgang syntes Epidemien at være standset. (Trost). I Lesje Distrikt anvendtes der efter et Par Tilfælde Desinfektion paa Badstue, hvor Vanddampe frembragtes ved Hjælp af gloende Stene i Bøtter med kogende Vand; Virkningen syntes tilfredsstillende. (Guldberg).

Af **Barselfeber** opføres tilsammen 22 Tilfælde og 9 Dødsfald.

Rosen synes at have været noget hyppigere end sædvanlig.

Af **Vandkopper** opgives der bl. a. en Del Tilfælde fra Vardal, Toten Distrikt.

Kighoste var i det Hele ikke almindelig, men næsten hele Aaret igjennem var den noksaa hyppig i Brandbu og Søndre Land af Hadeland og Land Distrikt.

Influenza var noget hyppigere end Aaret forud. I Toten var den meget udbredt over det hele Distrikt og tildels af temmelig alvorlig Natur med ikke liden Dødelighed.

Lungebetændelse omtales fra enkelte Lægedistrikter, saaledes Søndre og Nordre Valdres samt Toten, som mere end vanlig udbredt. Fra Valdres bemærkes, at Sygdommens Vandring gennem Dalen fra Syd mod Nord tyder paa Udbredelse ved Smitte, om denne end ikke med Sikkerhed lader sig paavise. (Stengel).

Gigtfeber skal være optraadt usædvanlig hyppig i Biri, Toten Distrikt.

Akut Diarré (Kolerine) er anmeldt med over dobbelt saamange Angrebne som i 1898, ialt opføres 1496 Tilfælde mod 716 Aaret forud. I Hadeland og Land Distrikt fik Sygdommen i Maanederne Juli og August, da der ikke faldt Regn, paa Grund af slet Drikkevand en voldsom Udbredning, især i Brandbu og Søndre Land, hvor Grænd efter Grænd angrebes. I Epidemiens Begyndelse døde en hel Del Børn uden at være tilseede af Læge. Sygdommen viste sig ofte meget ondartet. I et Hus, hvor 7 Personer var syge, døde et kraftigt 10 Aar gammelt Barn efter kun 10 Timers Sygdom, og en voxen Kvinde, der havde været beskæftiget med Bagning indtil om Aftenen, døde inden Morgen. (Kolbjørnsen). Fra Søndre Valdres tillægges ogsaa det slette Vand Betydning for Sygdommens Hyppighed. Inden Toten Distrikt skal Kolerinen derimod ikke være optraadt særdeles hyppig, især anmeldtes forholdsvis faa Tilfælde fra Biri. (Marcussen). I Juni og Juli forekom i Vaage af Lom Distrikt tildels blodig Diarré, hvoraf dog kun faa Tilfælde kom til Behandling. (Øvergaard).

Koldfeber. En fra Lesje Distrikt opført Patient var en Dame fra Helsingfors, der paa Reise blev liggende syg paa Skydsstationen Laurgaard. Hun havde ikke havt Anfald før. (Øvergaard).

Pemfigus hos Nyfødte. Foruden et dødelig endende Tilfælde i Hadeland og Land Distrikt opføres 9 Angrebne i Toten og 7 i Faaberg Distrikter, af disse sidste indtraf 5 Tilfælde i Oktober i Lillehammer Jordmoderdistrikt; 2 af Børnene døde. Sygdommen skulde efter Sigende først være optraadt paa en afsides liggende Gaard i Faaberg Herred, hvor en Hjelpekone havde været tilstede. I Jordmoderens Praxis forekom den først hos Slægtninge af Folket paa den nævnte Gaard. Siden fik samtlige ved Jordmoderens Hjælp forløste Børn Sygdommen. Hun suspenderedes fra sin Stilling en Tid, og den nødvendige Desinfektion foretoges. (B. Høygaard). Efter Sygelisterne sees ogsaa 2 Tilfælde at være indtruffet i November inden Lillehammer By.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.							
			1	2	3		4	5	6	
			Hadeland og Land.	Søndre Valdres.	Nordre Valdres.		Toten.	Faaberg.	Ringebu.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.
Veneriske Saar..	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitut.	6	2	2	-	2	1	-	-	2	1
— hereditær	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit	21	-	4	1	2	-	8	3	3	-

Af **Fnat** er anmeldt 80 Tilfælde for det hele Amt.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Hadeland og Land.....	349	37	113	236
Søndre Valdres	109	8	38	71
Nordre —	94	14	20	74
Toten	222	41	68	154
Gjøvik By	19	5	8	11
Bygder	203	36	60	143
Faaberg	221	24	37	184
Lillehammer By	46	8	6	40
Bygder	175	16	31	144
Ringebu	114	11	15	99
Lom	103	17	18	85
Lesje	69	5	9	60
Kristians Amt	1 281	157	318	963
Deraf i Byer	65	13	14	51
— Bygder	1 216	144	304	912

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 12,2 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 16,3 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 20,0 pCt. og 25,5 pCt. og for Bygderne 11,8 pCt. og 15,8 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel.

Fra Toten Distrikt bemærker Distriktslægen, at det i de 12 Aar, han har praktiseret i Distriktet, har været ham paafaldende, hvorledes Tuberkulosen Aar for Aar har tiltaget, især i og omkring Gjøvik. I Modsætning til, hvad man ellers er vant til, har den optraadt i forholdsvis mange Familier, som tidligere har været forskaanet for den. Som mulig Aarsag hertil peges paa Industriens hurtige Vext med Indvandring af mange fremmede Familier, der baade ved at indføre Smitte og ved at konkurrere om det tidligere ikke overflødige Husrum baade inficerer og gjør Jordbunden modtagelig. Dertil kommer, at de opvoxende unge Piger foretrækker Fabrikarbejde fremfor at tage ud som Tjenestepiger. Disse Fabrikpiger bliver ofte tidlig besvangrede og gifte uden at have det tarveligste Begreb om at føre en ordentlig Husholdning. Man ser strax Følgerne i Skidenhed, blege Ansigter baade hos Børn og Forældre, Drukkenskab og stigende Fattigudgifter. Lægerne har vistnok i det sidste Tiaar med Iver belært om Tæringsspyttets Farlighed, og der findes ogsaa megen Frygt for Tæringens Smitsomhed. Kunde man imidlertid faa Husmødrene oplærte, vilde dette være et af de bedste Midler i Kampen mod Sygdommen. (Marcussen).

Kræft omtales som paafaldende hyppig fra Nordre Valdres Distrikt. (Stengel).

Spedalskhed. Den sidste kjendte Spedalske i Søndre Valdres Distrikt døde i Oktober. I Øier, Faaberg Distrikt, blev et mistænkeligt Til-

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Hadeland og Land	894	13	392	82	9	3	4	-
Søndre Valdres	277	12	168	24	4	2	5	-
Nordre —	177	14	122	25	4	2	-	-
Toten	834	19	434	79	10	3	5	4
Gjøvik By	122	2	35	7	-	-	-	-
Bygder	712	17	399	72	10	3	5	4
Faaberg	402	9	278	36	4	2	7	2
Lillehammer By	67	3	48	3	1	2	1	-
Bygder	335	6	230	33	3	-	6	2
Ringebu	313	9	175	32	1	1	-	-
Lom	224	6	142	17	2	2	3	-
Lesje	186	1	99	19	3	-	2	1
Kristians Amt	3 307	83	1 810	314	37	15	26	7
Deraf i Byer	189	5	88	10	1	2	1	-
— - Bygder	3 118	78	1 727	304	36	13	25	7

fælde undersøgt af Overlægen for den spedalske Sygdom, uden at dog for Tiden nogen sikker Diagnose kunde stilles. (Torp).

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Faaberg Distrikt beskrives Forpleiningen af de Sindssyge som gennemgaaende ganske god. Man har i Aarenes Løb faaet en vis Erfaring i Pleien, og der modtages gjerne Sindssyge. Den aarlige Godtgjørelse dreier sig omkring 250—280 Kr. for hver Patient, hvilket under de forhaandenværende Omstændigheder maa siges at være rimeligt. (Torp). I Lesje Distrikt er Forpleiningen for det Meste god og billig. (Guldberg).

Af Læger udførtes ialt 81 **obstetriciske Operationer**, deraf i Hadeland og Land Distrikt 32, i Søndre Valdres 5, i Nordre Valdres 5, i Toten 13, i Faaberg 10, i Ringebu 7, i Lom 2, i Lesje 7. Paa Lillehammer foretoges paa Amtssygehuset Partus præmaturus artificialis paa en Kvinde fra Vaage med Bækkenforsnevring. Første Gang hun fødte, forløstes hun ved Sønderlemmelse af Fosteret. Da hun 2den og 3die Gang blev gravid, fremkaldtes for tidlig Fødsel paa Sygehuset med heldigt Resultat for Moderen. Fostrene var dødfødte begge Gange. (Torp).

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 497 Fødte, og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,7.

Efter Presternes Opgaver døde 15 Kvinder **paa Barselseng**. Lægerne har opgivet Dødsårsagen for 12 saaledes: Barselfeber 9, Barselkrampe 1, Blødning 2.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præ-maturus artificialis.		Efter-byrds-operation.
	Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	52	¹⁾ 52	²⁾ 2	-	-	-	5	⁵⁾ 3	2	-	-	-
Bækkensneverhed	3	3	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-
Ueftergivelige Fødselsdele	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	4	³⁾ 3	⁴⁾ 1	-	-	-	-	-	-
Misdannelse	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	62	60	4	4	3	1	5	3	2	1	1	7
		64			4			5				

¹⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) findes anført, jfr. Anm. 5. ²⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) findes anført; jfr. Anm. 3. ³⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst (død) ved Tang; jfr. Anm. 2. ⁴⁾ Hydrocephalus. ⁵⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Tang; jfr. Anm. 1.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	185	3	182
Lungetuberkulose	157	13	144
Kræft	102	8	94
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	96	4	92
Tuberkulose udenfor Lungerne	68	6	62
Hjerneslag	67	3	64
Lungebetændelse	67	-	67
Organisk Hjertesygdom	63	5	58
Akut Diarré	55	-	55
Kronisk Bronkit etc.	49	4	45
Medfødt Svaghed	48	-	48
Nyresygdom	39	1	38

Veirliget. Vinteren synes at have været kold, Vaaren kom tidlig, men Veiret holdt sig længe kjøligt; Sommeren var meget tør, saa Vandmangel var almindelig. Udbyttet af Kornavlingen var lidet; i Lesje Distrikt var der ren Misvæxt. Høavlingen synes i det Hele at have været god. Angaaende de meteorologiske Forhold i Nordre Valdres Distrikt giver Tabellen Side 91 Oplysning; den er udarbejdet efter Jagttagelser af forhv. Distriktslæge Printz paa Gaarden Granheim i Vestre Slidre, 307 Meter over Havet.

Levemaaade og hygieniske Forhold. Fra Hadeland og Land Distrikt meddeler Distriktslægen, at der fremdeles klages over Misbrug af stærke Drikke paa Hadeland og især i Brandbu, medens Usædeligheden er stor i Søndre Land. En gammel Uskik, at spise Grød eller Suppe af fælles Fad, er nu selv blandt Fattige gaaet af Brug, hvorimod man er mindre nøieregnende med Drikkekar. Spytteuskikken synes at være mindre velseet, siden Spyttebakker og Spyttetugt blev indført i Lands Skoler. (Kolbjørnsen).

I Søndre Valdres synes en bedre Forstaaelse af Betydningen af frisk Luft og Renlighed at vinde Indgang. Der sees her og der Hætter anbragt over Kogeovnene, og man sætter Vinduerne op af og til. At nogle af Bygdens egne Folk begynder, virker her meget bedre end en Embedsmands «Formaninger og Exempel». En og anden Gaardbruger anlægger ogsaa en liden Have til Grøntsager, og Hønseshold er temmelig almindeligt. Æggene byttes bort mod Kaffe og Sukker, Hønseseracen er ogsaa adskillig forbedret gennem et større Hønseri paa Frydenlund. Det er kun i Nordre Aurdal, at der hidtil er indlagt Ventilationsrør i de gamle Skolehuse. I alle nyopførte Skoler er dette Krav stillet; men Lokalerne tages hyppig i Brug, længe før de er helt færdige, og saa kan der gaa baade 1 og 2 Aar, inden Ventilationen kommer istand. Det hændes ligeledes ofte, at Kredsen begynder at bygge paa sit Skolehus, inden Planen har været forelagt Sundhedskommissionen. (B. Lange).

Fra Nordre Valdres bemærkes, at de hygieniske Forhold ikke er saa gode som ønskeligt, Levnetsmidlerne tilberedes ikke godt; Renligheden skal være bleven meget bedre i de senere Aar. Boligerne er trækfulde og smaa, noget man neppe skulde tro, naar man ser Husene paa Afstand; man bygger nemlig til overflødige Værelser af Bindingsværk og tynde Bord, forat Huset skal se stort og staseligt ud. Nydelsen af stærke Drikke er gaaet meget tilbage i senere Aar; men Nafta synes at bruges mere end paakrævet. (Stengel).

Meteorologiske Observationer i Vestre Slidre.

(Meddelt af Distriktslæge Printz).

Maaned.	Temperatur C°.			Antal Dage med								Sky- dække. (0 = klart, 10 = over- skyet).	Ned- bør i mm.
	Middel.	Maxi- mum.	Mini- mum.	Regn.	Sne.	Taage.	Frost.	Over- skyet.	Klart.	Storm.	Stille.		
Januar	— 12,2	2,0	— 28,2	0	17	2	31	16	1	0	21	7,8	28,8
Februar	— 9,9	3,8	— 27,2	0	11	2	28	11	5	0	15	5,9	43,8
Marts	— 5,4	9,0	— 22,0	1	15	0	27	7	5	4	6	5,0	22,1
April	0,6	11,4	— 10,8	4	9	0	29	13	3	0	1	6,8	31,1
Mai	4,8	17,8	— 9,4	7	1	0	16	11	11	1	1	4,9	48,2
Juni	12,2	24,8	— 2,3	8	0	2	2	5	6	0	3	4,8	46,2
Juli	15,5	25,0	4,0	15	0	0	0	9	4	1	3	5,9	44,7
August	12,5	22,8	0,9	6	0	0	0	10	4	1	1	3,9	2,5
September	7,3	15,9	— 2,1	19	0	1	6	14	4	0	3	6,9	49,0
Oktober	3,1	14,8	— 4,8	9	1	0	16	4	5	2	6	5,3	26,9
November	1,8	12,8	— 8,2	10	5	0	17	8	6	3	4	5,4	22,1
December	— 8,3	5,4	— 20,2	0	22	0	30	21	2	0	24	8,2	32,7
Middel	1,8			79	81	7	202	129	56	12	88	5,9	398,1

Til Sammenligning kan anføres, at det Normale for en Række foregaaende Aar var:

1,9		82	58	17	196	109	43	13	71	5,8	573,2
-----	--	----	----	----	-----	-----	----	----	----	-----	-------

Paa Lillehammer, Faaberg Distrikt, er det i Medicinalberetningen for 1898 omtalte Slakteri endnu ikke kommet istand. Et fælles Slakteri for Byen og Gudbrandsdalen er nemlig under Overveielse. (Torp).

Fra Vaage, Lom Distrikt, anføres, at Jernbanen har bevirket en Del Trafik af Sommergjæster saavel i Hovedsognet som i Hedalen Annex — om til Held for Bygden lades usagt. Paa Grund af Konkurrencen er det nemlig i Regelen noksaa smaat bevendt med den økonomiske Fordel for Verterne. Den sanitære Kontrol, som kan føres, bliver rent minimal. Klæberstendrift skaffede adskillige Kontanter blandt Arbeiderbefolkningen, men gjorde ogsaa, at en Del af den mindre brave Ungdom blev i Bygden og drak op Fortjenesten der, istedetfor som ellers at søge ud paa Jernbane- og Veiarbeide. (Øvergaard).

I Lesje søger mange af de mindre Gaardbrugere Arbeide ved Jernbane-, Vei- og Telegrafanlæg, da det bliver for lidet at leve af, naar Jordbruget og Fædriften alene skal nære dem. Da Distriktet tilhører de mere regnfattige Strøg af Norge, bliver Udbyttet af Jordbruget ofte lidet nok. (Guldberg).

Sygehuse. Amtets Sygehus ligger paa Lillehammer. Paa Gjøvik findes et lidet kommunalt Sygehus; Sanatoriet paa Tonsaasen (Søndre Valdres) har fast Læge det hele Aar; Sanatorierne i Gausdal (Faaberg) og Breidablik (Søndre Valdres) har Læge paa Stedet, hvorhos flere andre Sanatorier i Gudbrandsdalen og Valdres staar under Lægetilsyn den Tid, de er aabne.

Sygepleien. Til Hjælp ved denne — især Fattigsygepleien — findes i Hadeland og Land Distrikt i alle Herreder Diakonisser, i Søndre Land endog 3. (Kolbjørnsen). I Nordre Valdres Distrikt indskrænkes Lægehjælpen til fattige Syge til det høist nødvendige. Den Sygepleierske, der i 2 Aar har virket i Distriktet, er nu sluttet og bliver neppe erstattet i nogen nær Fremtid. Det viste sig nemlig, at kun yderst Faa har Forstaaelsen af Nyttens af at have kyndig Sygepleie; selv en Udgift af Kr. 0,50 pr. Døgn syntes dem for stor. (Stengel).

Badeindretninger. Paa Gjøvik og i Lillehammer er der Badeanstalter. Ved flere Sanatorier findes Indretninger for kolde og varme Bad. Desuden kan Bad erholdes ved flere Hoteller.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Kristians Amt.....	70	3522	14
Hadeland og Land	1) 13	815	-
Søndre Valdres	2) 12	378	3
Nordre —	3) 6	186	1
Toten	4) 10	812	5
Faaberg	5) 17	422	2
Ringebu	6) 1	352	-
Lom	7) 3	289	1
Lesje	8) 8	268	2

1) Nordre Land 2, Søndre Land 2, Jevnaker 2, Lunner 2, Gran 3, Brandbu 2.
 2) Nordre Aurdal 5, Søndre Aurdal 4, Etnedalen 3. 3) Østre Slidre 2, Vestre Slidre 2, Vang 2. 4) Gjøvik 2, Østre Toten 2, Vardal 1, Vestre Toten 3, Biri 2. 5) Lillehammer 15, Faaberg 1, Øier 1. 6) Søndre Fron 1. 7) Lom 1, Skiaaker 1, Vaage 1.
 8) Lesje 4, Dovre 4.

VIII. Bratsberg Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i Km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		15189,10	91 410	39	8	51	35
1. Skien		1 066,24	30 162	16	6	19	6
	Skien, Kjøbstad	2,13	8 959	7	4	7	-
	Porsgrund —	1,26	3 841	5	1	3	-
	Brevik — —	0,76	1 993	2	1	1	-
	Eidanger	139,50	3 451	-	-	1	1
	Solum	317,82	5 529	1	-	5	3
	Gjerpen	380,91	5 538	1	-	²⁾ 1	1
	Slemdal	223,86	851	-	-	1	1
2. Kragerø		1 650,41	22 934	7	1	8	6
	Kragerø, Kjøbstad ..	1,17	5 492	4	1	2	-
	Langesund Ladested ..	0,88	1 230	1	-	-	-
	Stathelle —	0,24	345	-	-	-	-
	Bamle	286,83	5 375	1	-	2	2
	Sannikedal	196,83	2 493	-	-	1	1
	Skaatø	109,61	3 948	-	-	²⁾ 1	1
	Drangedal	1 054,85	4 051	1	-	2	2
3. Hollen		1 141,81	12 137	5	-	7	4
	Hollen	257,54	3 837	3	-	3	1
	Lunde	259,65	2 540	-	-	1	1
	Bø	281,66	2 646	1	-	2	1
	Saude	342,96	3 114	1	-	1	1
4. Sauland		1 716,04	6 795	3	1	5	5
	Hitterdal	407,44	3 155	2	1	3	1
	Hjartdal	891,84	2 397	1	-	1	2
	Gransherred	416,76	1 243	-	-	1	2
5. Kviteseid		2 256,07	7 890	2	-	4	5
	Seljord	665,83	3 147	1	-	1	1
	Kviteseid	712,08	3 115	1	-	1	2
	Nissedal	878,16	1 628	-	-	2	2
6. Laardal		4 214,11	7 952	5	-	6	5
	Laardal	287,76	1 328	¹⁾ 2	-	1	1
	Fyresdal	1 253,19	1 902	1	-	1	1
	Mø	694,49	2 181	1	-	2	1
	Vinje	1 215,87	1 751	1	-	1	1
	Rauland (Møsstrandens Sogn undtagen)....	762,80	790	-	-	1	⁴⁾ 1
7. Tinn		3 144,42	3 540	1	-	2	4
	Tinn	1 774,36	2 516	1	-	1	3
	Hovin	302,46	876	-	-	1	1
	Møsstrandens Sogn af Rauland	1 067,60	148	-	-	-	-

¹⁾ Deraf 1 ikke praktiserende. ²⁾ Den for dette Distrikt ansatte bor i Skien By.³⁾ Bor i Kragerø By. ⁴⁾ Vaccinerer i hele Rauland Herred.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgiven for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidfeber	9	2	9	1	-	3	-	1	-	1	1	-	2	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Skarlagensfeber	616	14	616	147	79	28	50	38	50	13	15	26	36	58	76
Mæslinger	1475	14	1437	17	10	31	154	232	242	175	67	45	116	171	177
Difteri (Croup)	39	4	38	-	2	1	1	10	2	6	8	3	4	-	1
Blodgang	2	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	13	6	11	1	2	-	4	-	3	-	1	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	39	9	37	1	-	-	6	-	4	3	3	1	5	8	6
Rosen	182	8	182	7	8	11	22	22	14	14	10	20	21	15	18
Røde Hunde	5	-	5	-	-	-	-	-	1	2	-	-	2	-	-
Vandkopper	110	-	110	24	9	2	9	6	4	2	3	8	21	8	14
Kusma	10	-	10	-	-	-	-	3	1	2	-	1	-	1	2
Kighoste	30	1	30	10	5	4	6	1	1	1	-	-	-	2	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	2726	71	2674	294	254	242	285	248	218	198	117	157	193	210	258
Influenza	2084	35	2077	329	1049	475	125	49	15	2	1	1	3	11	17
Lungebetændelse	608	114	607	33	54	67	51	72	55	23	20	21	47	60	104
Pleurit	161	4	161	10	10	15	15	20	17	26	12	9	6	12	9
Gigtfeber	161	3	161	16	9	14	14	10	17	15	7	5	12	20	22
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1953	62	1951	45	36	40	53	77	126	464	632	204	112	87	75
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	10228	347	10123	935	1527	933	796	791	770	948	897	501	580	664	781

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:													
	1		2		3		4		5		6		7	
	Skien.		Kragersø.		Hollen.		Sauland.		Kviteseid.		Laardal.		Tinn.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	3	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
Cerebrospinalmeningit	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	230	7	108	1	101	3	11	1	70	1	9	-	87	1
Mæslinger	1103	8	297	5	32	-	40	-	1	1	2	-	-	-
Difteri (Croup)	11	-	4	2	10	-	1	-	13	2	-	-	-	-
Blodgang	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barsel-feber	2	1	4	2	2	2	1	1	1	-	3	-	-	-
Pyæmi, Sæpt hæmi	28	5	5	2	2	1	-	-	3	-	-	-	1	1
Rosen	123	5	32	1	18	-	4	-	2	1	2	-	1	1
Røde Hunde	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	52	-	16	-	2	-	39	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	2	-	5	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	17	1	12	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1985	27	258	19	155	2	56	3	76	10	98	4	98	6
Influenza	1225	11	410	9	36	-	75	-	182	10	147	5	9	-
Lungebetændelse	312	45	80	30	53	10	1	1	97	18	51	9	14	1
Pleurit	99	3	25	-	11	-	5	-	3	1	8	-	10	-
Gigtfeber	95	-	23	-	7	-	12	-	9	-	8	-	7	3
Koldfeber	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1418	34	229	5	34	5	74	1	37	2	85	5	76	10
Skjærbug	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	6710	148	1513	76	466	23	323	7	495	46	415	23	306	24

Sundhedstilstanden var mindre tilfredsstillende. Mæslinger, Skarlagensfeber og Influenza optraadte epidemisk, og Diarré samt tildels Lungebetændelse havde større Udbredelse end sædvanlig. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var større, end det nogensinde tidligere, saavidt det kan sees, har været inden Amtet, og udgjorde ialt 10 228 Tilfælde, hvoraf 343 med dødeligt Udfald; Aaret forud anmeldtes kun 5 369 Tilfælde og 181 Dødsfald, i Tiaaret 1886—1895 gennemsnitlig henholdsvis 7 541 og 256. Skien Distrikt alene havde et større Antal epidemiske Syge end det hele Amt i de to nærmest foregaaende Aar.

Dødeligheden. De Dødes Antal var større end sædvanlig og udgjorde 1 658 eller 16,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (97 700). Aaret forud var den 13,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 94 og 95, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfieber var sjelden; der er ialt anmeldt 9 Tilfælde, deraf 3 i hvert af Distrikterne Skien, Kragerø og Tinn. Et forresten tvivlsomt Tilfælde i Bamle—Kragerø Distrikt — antages at skyldes Smitte fra Kristiania; til Tinn antoges Sygdommen bragt enten fra Kongsberg eller Kristiania, idet de tre Personer, der blev syge, var ifølge hjem fra Kongsberg Marked; den ene af disse havde samtidig været en Tur i Kristiania. (F. Sand).

Skarlagensfeber, der allerede Aaret forud optraadte epidemisk inden Amtet, fik i 1899 endnu større Udbredelse; der anmeldtes tilsammen 616 Tilfælde med 14 Dødsfald, mod henholdsvis 439 og 5 i 1898. I Skien Distrikt herskede Sygdommen epidemisk baade i Byen og Landdistriktet, særlig i Aarets 3 første Maaneder. Den syntes at være standset ved Midtsommertid, men øgede paa igjen udover Høsten. I de øvrige Distrikter forekom Tilfældene tildels mere spredt. Forløbet var som Regel meget mildt, Eftersygdomme ikke hyppige og Dødeligheden liden. I Kviteseid døde en voxen Pige efter kun faa Dages Sygdom. I sidste Døgn laa hun bevidstløs med en Temperatur lige før Døden paa 42°. (Heidenreich).

Mæslinger herskede som en meget udbredt Epidemi inden Skien og Kragerø Distrikter, særlig om Vaaren og Forsommeren. Fra Hollen og Sauland Distrikter opgives Sygdommen sjeldnere. En voxen Mand i Sauland antages muligens smittet gennem Filler ved Uldspinderiet. Fillerne dampsteriliseredes ikke dengang, hvilket senere er rettet paa; de maa nu først passere Damptønden, forinden de behandles. (H. F. Holst). Fra Kviteseid opføres alene ét dødeligt forløbende Tilfælde. I Laardal blev to langt fra hinanden boende Rekruter syge strax efter Hjemkomsten, uden at Smitten spredte sig videre. (Prydz).

Difteri (Croup). Ialt opgives behandlede 39 Tilfælde med 1 Dødsfald. I Skien Distrikt indlagdes de fleste af de anmeldte Tilfælde i Lazaret. I Hollen Distrikt forekom Sygdommen i Mai paa Gaarden Pladsen i Næs, hvortil en voxen Søn bragte Smitte med fra et Besøg paa Gaarden Sandnes i Hollen; efterhaanden angrebes alle hjemmenværende Medlemmer af Familien, undtagen Husfaderen, ialt 6 Personer. (Paulsson). Et enkelt Tilfælde i Sauland skyldtes antagelig Smitte fra Seljord, Kviteseid Distrikt, hvor 13 Personer behandlede; Smittekilden kunde her ikke paavises, 2 døde.

For **Barselfeber** behandlede 13 Kvinder, af hvilke 6 døde.

Rosen forekom usædvanlig hyppig (182 Angrebne og 7 Dødsfald). De fleste Tilfælde opgives fra Skien Distrikt, 123, hvoraf 5 dødelige.

Under **Røde Hunde** opføres fra Laardal Distrikt 2 Tilfælde, hos en 50-aarig Kvinde og en 20-aarig Mand, der blev syge i Juli under Hestemarkedet paa Dalen. Sygdommen yttrede sig ved et tæt, livlig rødt, ikke sammenflydende Udslet paa begge Lægge og Fodrygge. Huden var tillige ødematøs, øm og smertende, og der var Feber tilstede. Tilstanden bedredres snart. (Prydz).

Af **Kighoste**, der Aaret forud havde ikke liden Udbredelse, særlig i Skien og Kragerø Distrikter, anmeldtes kun 30 Tilfælde, og paa ét nær, alle i de nævnte Lægedistrikter.

Influenza havde større Udbredelse end paa mange Aar; ialt anmeldtes 2 084 Tilfælde. Sygdommen kulminerede i Februar og aftog efter 1ste Kvartals Slutning meget raskt. 1 161 Behandlede med 10 Dødsfald opgives fra Amtets Byer, 923 med 25 Dødsfald i Bygderne. I Kviteseid var der neppe noget Hus, der gik fri for Sygdommen. Som Regel forløb den med ganske heftig Feber i 2—3 Dage med efterfølgende almindelig Depression; i en Mængde Tilfælde fulgte Lungebetændelse efter, og 2 à 3 Angrebne af denne Eftersygdom i en Husstand var ikke sjelden. (Heidenreich). I Laardal Distrikt vandt Influenza ogsaa megen og almindelig Udbredelse; den betegnes derfra som en hadet og frygtet Gjæst. (Prydz).

Lungebetændelse var meget hyppigere og mere ondartet (Dødelighed 18,8 pCt.) end Aaret forud, hvilket vel for en Del maa tilskrives Influenzaens Indflydelse.

Akut Diarré (Kolerine) viser ogsaa et meget større Antal Angrebne end vanlig; ialt anmeldtes 1 933 Tilfælde med 62 Dødsfald mod gennemsnitlig 1 200 Tilfælde og 32 Dødsfald i 10-Aaret forud. I Sauland Distrikt var Kolerine meget udbredt i de varme og tørre Sommermaaneder og optraadte temmelig alvorlig, ofte med blodblandet Udtømmelse, dog uden stor Dødelighed. (H. F. Holst). I Laardal kom de færreste Tilfælde under Behandling, da Folket er vel vant med Sygdommen, der mere eller mindre epidemisk, gjerne optræder hver Sommer og benævnes «Livsyge-farang». Denne Sommer havde den dog en mere kolera- eller dysenterilignende Karakter. (Prydz). I Tinn Distrikt optraadte Sygdommen ogsaa mere blodganglignende, med ikke ringe Dødelighed, særlig blandt smaa Børn. Sygdommens store Udbredelse tilskrives ogsaa herfra fortrinsvis den udsædvanlig varme og tørre Sommer. (F. Sand).

Akut Poliomyelitis optraadte i Skien, Kragerø, Hollen, Kviteseid og Laardal Distrikter med tilsammen 54 opgivne Tilfælde, hvoraf 2 forløb dødelig, og 30 betingede Invaliditet ved Parese eller Paralyse. Se forøvrigt Professor Leegaards Afhandling i Norsk Magazin for Lægevidenskab 1901, 4de Hefte, der giver nærmere Oplysninger om Epidemien efter specielt i den Anledning af Medicinalstyrelsen indhentede Oplysninger fra Amtets Læger.

Af **Fnat** kom 40 Tilfælde under Behandling; desuden behandledes i Laardal 39 Familier for Sygdommen, «der saaledes paany har grebet videre om sig; i 1898 behandledes der kun 21 Familier». (Prydz).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side.

Dødsfald af Lungetuberkulose udgjorde for det hele Amt 15,8 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede, kjendte Dødsfald og 21,3 pCt. af Dødsfald af ikke-epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 14,1

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilsammen.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:					
			1	2		3	5	6
			Skien.	Kragersø.		Hollen.	Kvites-eid.	Laar-dal.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	5	-	5	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	17	3	9	6	3	-	-	2
Gonorré og Uretrit . .	98	-	58	29	-	7	1	3

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge-tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Skien	495	75	149	346
Skien By	176	30	57	119
Porsgrund —	64	10	20	44
Brevik —	44	-	6	38
Bygder	211	35	66	145
Kragersø	324	54	74	250
Kragersø By	75	11	12	63
Langesund —	20	4	5	15
Stathelle —	12	-	3	9
Bygder	217	39	54	163
Hollen	146	30	23	123
Sauland	74	16	7	67
Kviteseid	138	21	43	95
Laardal	84	9	23	61
Tinn	67	5	24	43
Bratsberg Amt	1328	210	343	985
Deraf i Byer	391	55	103	288
— - Bygder	937	155	240	697

pCt. og 19,1 pCt. og for Bygderne 16,5 pCt. og 22,2 pCt. I Skien og Omegn syntes Sygdommen, efter Dødsfaldenes Antal at dømme, ikke at have været hyppigere end vanlig Aar om andet. I Brevik By indtraf ikke noget Dødsfald af Lungetuberkulose i Aarets Løb. (A. Backer). I Kragersø Distrikt antages Sygdommen at være i Tiltagende baade i Byen og Landdistrikterne. I Hollen Distrikt synes den at være temmelig almindelig i samtlige Herreder, ligesaa siges den at være meget udbredt i Sauland Distrikt, særlig i Hitterdal, hvor konsangvine Ægteskaber er meget almindelige i de større Slægter. (H. F. Holst).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer.....	51	¹⁾ 1	50	2	2	-	⁶⁾ 3	-	4	⁷⁾ 4	-	-
Bækkensneverhed.....	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Barselkrampe.....	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	1	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning.....	-	²⁾ 1	-	1	1	-	-	1	-	-	-	-
Uefftergivelige Fødselsdele.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjevt Isseleie.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie.....	-	-	-	-	³⁾ 9	⁵⁾ 1	8	3	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Tilbageholdelse.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Fastvoxning.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Tilsammen	56	2	55	3	12	2	12	4	5	5	2	8
	58		58		14		16					

¹⁾ Dødsaaarsag: Barselfeber. ²⁾ Dødsaaarsag: Blødning. ³⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel; den ene af Tvillingerne (uopgivet hvilken) dødfødt. ⁴⁾ Død 8 Dage efter Forløsningen af Morbus Brighti (paa Dødslisten: Barselkrampe). ⁵⁾ Døde anden Dags Aften efter Forløsningen pludselig, antagelig af Emboli; Fosteret var dødfødt. ⁶⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste født (lev.) ved Naturens Hjælp. ⁷⁾ Deraf en 2den Tvilling, om 1ste intet anført.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Skien	1207	27	635	127	16	4	15	4	-
Skien By.....	379	8	215	47	6	1	4	3	-
Porsgrund —	142	4	86	14	2	-	3	-	-
Brevik —	66	2	36	3	-	-	1	-	-
Bygder	620	13	298	63	8	3	7	1	-
Kragerø	646	11	338	52	3	2	12	-	-
Kragerø By.....	125	2	77	9	-	-	2	-	-
Langesund —	43	-	21	1	-	-	-	-	-
Stathelle —	16	-	10	1	-	-	1	-	-
Bygder	462	9	230	41	3	2	9	-	-
Hollen	309	8	209	34	3	2	8	2	-
Sauland	187	5	107	10	2	1	4	-	-
Kviteseid	226	8	155	20	1	-	4	-	-
Laardal	212	5	147	17	-	-	2	-	-
Tinn	102	1	67	8	1	1	-	-	-
Bratsberg Amt	2289	65	1658	268	26	10	45	6	-
Deraf i Byer	771	16	445	75	8	1	11	3	-
— - Bygder	1518	49	1213	193	18	9	34	3	-

Om **Amtets Sindssyge** se den almindelige Beretning. Forpleiningen af Sindssyge i Hjørdal — Sauland Distrikt — var i Regelen tilfredsstillende, medens den i Hitterdal saagodtsom overalt var mislig. De mere velstillede Gaardbrugere i Hitterdal vil nemlig ikke for nogen Pris have Bryderiet med de Sindssyge, medens Smaabrugere og Husmænd, der sidder i daarlige Kaar, har et mindre renligt og mere uordentligt Husstel. Fattigvæsenet vil dog have sin Opmærksomhed henvendt paa at skaffe bedre Forpleiningsforhold. (H. F. Holst).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 89 saadanne, deraf i Skien Distrikt 52, Kragerø 14, Hollen 8, Sauland 6, Kviteseid 4, Laardal 3, Tinn 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa fore-gaaende Side.

Jordmoderhjælpen. I Hollen Distrikt bistod 6 af 7 praktiserende Jordmødre, fra hvilke Indberetning foreligger, ved tilsammen 206 Fødsler, af hvilke 192 var Isseleier, 1 Ansigts-, 6 Sæde- og 5 Tverleier; 2 Fostre var dødfødte. 2 var Tvillingfødsler. I Sauland har 5 Jordmødre bistaaet ved tilsammen 112 Fødsler (107 Isse-, 2 Pande- og 1 Fodleie; 1 Tvillingfødsel med 2 Fodleier og 1 Isseleie, alle levende, og 1 Abort).

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 631 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 72,4.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 10 Kvinder. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 11, deraf for 6 Barselfeber, for 2 Barselkrampe, for 1 Emboli og for 2 Blødning.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	210	55	155
Alderdomssvaghed	123	26	97
Lungebetændelse	114	32	82
Tuberkulose udenfor Lungerne	89	21	68
Kræft	89	22	67
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	71	26	45
Akut Diarré	62	16	46
Organisk Hjertesygdom	54	21	33
Hjerneslag	52	14	38
Morbus Brighti	51	18	33

Veirliget. Aaret udmærkede sig ved en usædvanlig varm og tør Sommer og Høst, hvorved Vandmangel opstod paa mange Steder. Udbyttet af Aarsvexten, særlig af Korn og Poteter forringedes ved den langvarige Tørke.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Kragerø Distrikt har de sidste 2 Aars gode Konjunkturer for Is og Træløst samt Fragternes Stigning bidraget til at bedre Folkets økonomiske Evne. (Carlsen).

I Sauland Distrikt synes det smaat bevendt med Renligheden, saaledes vises ogsaa stor Skjødsløshed med de Tuberkuloses Opspyt og Afsondringer. (H. F. Holst).

Fra Laardal skriver Distriktslægen: Arbeidsfortjeneste og Tjenerløn har været gode og er baade for Mænd og for Kvinder i Stigende, væsentlig paa Grund af Udvandring til Amerika eller til Byerne, medens ogsaa Turisttrafikken om Sommeren og Tømmertrafikken om Vinteren bidrager sit. Sandsen for Ædruelighed og Renlighed er i Opvaagnen og Fremgang, for en stor Del jevnslides med og forarsaget af religiøs Vækkelse, tildels ogsaa af politiske Bevægelser i Pressen og paa Møder. Disse Bemærkninger gjælder fortrinsvis Fyresdal, i mindre Grad de øvrige Bygder. Ungdomsforeningsbevægelsen synes at være i Nedgang i flere Bygder. (Prydz).

I Tinn Distrikt er Tømmerdriften, som før har været en vigtig Indtægtskilde, i de senere Aar bleven mindre, og Gaardbrugerne synes derfor mere og mere at lægge Arbejde paa Udviklingen af sine Gaardsbrug. Saavel Dyrkningsmaaden af Jorden, som Fodringen af Kreaturerne og Behandlingen af Salgsprodukterne er i stadig om end langsom Fremgang. Separatorer er begyndt at komme i Brug; et Ysteri er ogsaa under Dannelse i Atraa. (F. Sand).

Sygehuse. Bratsberg Amtssygehus ligger i Solum ved Skien. I Porsgrund har man St. Josefs Hospital, tilhørende den katholske Mission. I Skien, Porsgrund, Brevik og Kragerø er der Epidemilazareter, paa sidstnævnte Sted i et lidet leiet Hus med meget tilfredsstillende Udstyr og Inventar. Sanatorierne i øvre Telemarken var jevnt godt besøgte.

Badeindretninger. Anstalter for kolde og varme Bad findes i Skien, Porsgrund og Brevik, i Skien tillige Dampbad og Folkebad. Ved Bunden af Eidangerfjorden findes en større Badeanstalt med tilhørende Logishus. Paa Folkeskolen i Kragerø er der fremdeles Adgang for Publikum til varm Douche enkelte Dage i Ugen.

Fra Laardal Distrikt meddeler Distriktslæge Prydz: «Af de i Medicinalberetningen for 1896 omtalte Sommerstyrtebadeindretninger med gratis Adgang for Almenheden er 2 nedrevne; de gjenstaaende: 1 paa Dalen, 1 i Laardal, 1 paa Omdals Værk, 1 i Fyresdal og 1 i Vinje var tildels i flittig Brug. Den ifjor bebudede Badstubygning efter finsk Mønster med «utrökande ugn», der skulde opføres i Fyresdal, blev færdig og taget i Brug i Midten af December. Den udførtes væsentlig efter Dr. Englands¹⁾ Tegninger og Overslag. Dog opførtes Ovnene kun af raat tilhuggen Granit og Graasten, og Murpiben fra Grydens Ildsted erstattedes med et Jernrør som billigere og lettere at faa istand. Ildstedet foredes med ildfast Sten og Ler, Gulvet lagdes frostfrit med Cement, hvorigjennem, ligeledes frostfrit, lagdes Tilførsels- og Afgangs-rør for Vand. Størrelsen af Afklædningsrummet er 6 × 12 Fod, hvilket tænkes udvidet til 6 × 18 Fod ved at nedrive Skilleveggen til Forstuen. Baderummet er 14 × 18 Fod med ca. 9 Fods Høide. 3 Liggebænke etagevis, Douchetønde med Sil — kombineret Suge- og Trykpumpe, der med forholdsvis lidet Arbejde bringer Vand fra Brønden op i Douchetønden paa Loftet, til Blandingskar paa Gulvet eller i Gryden. Luftventil, kun Inddragsventil, da begge Ildsteder fungerer som Uddragsventil. Badet har været aabent mindst hver Lørdag. Omkostninger: Kr. 1,30 til Badetjeneren, Kr. 1,00 til Vedforbrug pr. Aften. Adgangsbillet 10 Øre. Driften har hidindtil givet Overskud, idet det gennemsnitlige Besøg har været 33 Personer pr. Aften. Kvinderne, som har sine særskilte Timer, er stadig badende om end i mindre Antal end Mændene. Ældre Personer af begge Køn indfinder sig ofte som Badende. Der hersker enstemmig Ros over Badet. Badstuen koster ca. 1 000 Kr., hvoraf 550 Kr. er komne udenbygdsfra som Gave. I Annexsognet Veum har man gaaet i Gang med Forberedelser til et lignende Badstubad, dog i mindre Størrelse, under de bedste Forhaabninger. Paa Gaarden Taraldlien er nyopført en Badstue med en Forstue og med «inrökande ugn», ligeledes efter finsk Forbillede. Badstuen ligner de almindelige her saakaldte «Badstoger» og er ligesom disse indrettede til Korntørk, men har et extra tilbygget Rum, Forstuen, (som forresten i dette Tilfælde er tilbygget bag) til Afklædningsrum og til Doucheapparat med Sugetrykpumpe m. m., hvorved den yder tilfredsstillende Bekvemmeligheder til Badstubad. Det hele Bygningsapparat koster 267 Kr. Badstuen har som Regel 1 Gang ugentlig været benyttet med udelte Tilfredshed af de Badende, der ofte har badet i flere Afdelinger efter hinanden med samme Opfyring. Opfyringen skal koste ca. 33 Øre (= 2 Fanger Ved). Begge Badstueformer, baade «inrökande» og «utrökande ugn» vil vel her som i Finland kunne finde Anvendelse, den første som billig og desuden nødvendig til Korntørk paa hver Gaard eller Grænd, den sidste — den med «utrökande ugn» — som adskillig større og ikke brugelig til Korntørk, men til Gjengjæld mere behagelig, bekvem

¹⁾ Om Hudens Vård samt om Folkbad af Nils Englund, Stockholm 1897.

og skikket for Massebadning i mere tæt byggede Grænder eller Landsbyer, ved Folkeskoler og Hoteller. Da Nationen ved almindelig Benyttelse af saadanne Bade uimodsigelig vilde tilføres et Plus af stor Værdi, burde Sagen ophjælpes ved Statens Mellemkomst».

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Nedenstaaende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Kvarantænekommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Bratsberg Amt	63	4	⁸⁾ 1728	22
Skien	¹⁾ 18	1	664	9
Kragerø	²⁾ 11	3	363	4
Hollen	³⁾ 5	-	358	1
Sauland	⁴⁾ 7	-	66	5
Kviteseid	⁵⁾ 4	-	113	3
Laardal	⁶⁾ 15	-	164	-
Tinn	⁷⁾ 3	-	-	-

¹⁾ Skien 6, Porsgrund 3, Solum 5, Gjerpen 3, Slemdal 1. ²⁾ Kragerø 1, Lange-
sund 1, Stathelle 1, Skaatø 1, Sannikedal 2, Drangedal 4, Bamle 1. ³⁾ Saude 1, Bø 1,
Hollen 2, Lunde 1. ⁴⁾ Hjartdal 3, Gransherred 2, Hitterdal 2. ⁵⁾ Kviteseid 2, Seljord 1,
Nissedal 1. ⁶⁾ Laardal 3, Fyresdal 5, Mo 3, Vinje 3, Rauland 1. ⁷⁾ Tinn 3. ⁸⁾ Deraf
101 med humaniseret, Resten med animal Lymfe.

IX. Nedenes Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmodre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		9 347,99	77 352	30	7	36	22
1. Østre Nedenes....		889,43	31 652	8	2	9	6
	Østerriser Kjøbstad	0,25	2 988	3	1	1	-
	Tvedestrand, Ladested.	0,09	1 657	2	1	1	-
	Gjerstad	312,66	2 567	1	-	1	1
	Søndeled	189,78	3 740	-	-	2	2
	Dybvaag	70,50	5 196	2	-	2	2
	Holt	184,52	4 473	-	-	-	-
	Østre Moland	86,34	2 263	-	-	1	1
	Barbu	15,27	6 558	-	-	1	-
	Tromø	30,02	2 210	-	-	-	-
2. Vestre Nedenes...		1 116,72	31 558	18	5	18	7
	Arendal Kjøbstad...	0,34	4 438	9	3	4	-
	Grimstad — ...	0,22	2 880	4	1	2	-
	Lillesand, Ladested ...	0,39	1 372	2	1	1	-
	Froland	294,97	2 295	1	-	1	1
	Øiestad	109,33	4 337	1	-	1	-
	Hisø	8,74	2 771	-	-	1	-
	Fjære	59,67	4 546	-	-	1	1
	Landvig	190,68	2 286	-	-	1	1
	Eide	32,36	760	-	-	1	1
	Vestre Moland	102,46	2 276	-	-	1	1
	Birkenes	238,34	1 759	1	-	1	1
	Høvaag	79,22	1 838	-	-	3	1
3. Aamli		1 995,71	5 739	2	-	4	3
	Aamli	1 181,95	2 558	2	-	2	1
	Vegaarsheien	349,29	1 840	-	-	1	1
	Mykland	299,86	680	-	-	1	1
	Herefoss	164,61	661	-	-	-	-
4. Evje.....		1 139,43	4 050	1	-	3	4
	Vegusdal.....	333,57	910	-	-	1	1
	Evje	176,85	882	-	-	1	1
	Hornnes	392,62	1 173	1	-	1	1
	Iveland	236,39	1 085	-	-	1	1
5. Sætersdalen		4 206,70	4 353	1	-	2	2
	Bygland	1 356,90	2 070	1	-	1	1
	Valle	2 849,80	2 283	-	-	1	1

¹⁾ Tillige Jordmoder for Holt Herred. ²⁾ Tillige Jordmoder for Tromø Herred.

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som god; i Aamli Distrikt var den dog i 1ste Halvaar mindre tilfredsstillende paa Grund af Influenzaepidemien. Skarlagensfeber og Kighoste havde adskillig Udbredelse, men forekom sjeldnere end Aaret forud; Influenza og Diarré var noget hyppigere. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 6 255 med 214 Dødsfald mod 6 330 med 212 Dødsfald i 1898.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 302 eller 16,8 pro mille af den tilstedeværende, beregnede Middelfolkemængde (77 300). I 1898 udgjorde den 15,4 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter hidsættes Tabellen paa Side 106 og 107 sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfieber var sjelden. Den eneste Patient med denne Sygdom i Østre Nedenes Distrikt boede paa en ensomt beliggende Gaard i Holt og havde, saavidt vides, ikke været udsat for Smitte. (B. Martens). I Vestre Nedenes Distrikt iagttoges tilsammen 11 Tilfælde, deraf 5 i Fjære Herred; Sygdommen antages her at være udgaaet fra Fevig Sanatorium, hvortil den var bragt med Gjester fra andre Kanter. Da der fra Kristiania Sundhedskommission indløb Melding om, at en Datter af Vertinden paa Sanatoriet var indlagt paa Rigshospitalet for Tyfoidfieber, undersøgtes Forholdene nærmere. Der fandtes da 2 Tilfælde i Sanatoriets Nabohus og ét i et andet Hus, der havde havt Samkvem med de Syge, og hvor senere 2 Børn angrebes. Sanatoriets Privetbinge, der ikke havde været tømt paa Aar og Dag, beordredes tømt og rensat. (Østberg). I Sætersdalen Distrikt forekom 1 Dødsfald paa en Heiegaard i Bygland Herred. Patienten blev først tilset i Sygdommens 3die Uge, var allerede soporøs og døde 3 Dage efter uden at komme til Bevidsthed. (Paus).

Skarlagensfeber var sjeldnere end Aaret forud og anmeldtes kun fra de to Kystdistrikter samt Aamli. I Østre Nedenes var Sygdommen en Fortsættelse af de to foregaaende Aars Epidemi og optraadte med samme godartede Forløb, men mere spredt end tidligere. (B. Martens).

Mæslinger forekom inden samtlige Distrikter uden dog nogetsteds at udvikle sig til en større Epidemi. De delvis tagne Forholdsregler mod Smittens Udbredelse tør neppe tillægges større Andel heri. (B. Martens). Til Tvedestrand bragtes Smitte ved en Tjenestepige fra Sogndal; Børnene hos hendes Husbondsfolk angrebes 14 Dage efter, og herfra førtes Sygdommen til et andet Hus. Hermed standsede Sygdommen i Byen. Ovennævnte Pige havde ogsaa været indom paa en Gaard i Landsognet; her blev Familiens Børn syge, og Smitten bredte sig til en hel Skolekreds. (S. Erichsen).

Af **Difteri (Croup)** anmeldtes ialt 27 Tilfælde, hvoraf 5 dødelige. I Østre Nedenes Distrikt angrebes 12 Personer, hvoraf 3 i Østerrisør By; hertil bragtes i ét Tilfælde Smitte ved et Fartøj, der havde en Difteripatient ombord; kort Tid efter blev Lodsens Datter angreben, men Lodsens paastod bestemt ikke at have været i Berøring med den Syge ombord. Til en Husstand i Barbu, hvor 3 blev angrebet, bragtes Smitten ved Omstreifere. (B. Martens).

Rosen forekom hyppigere end sædvanlig; der anmeldtes ialt 165 Tilfælde. I Tvedestrand var Sygdommen paafaldende almindelig og optraadte oftest som Ansigtsrosen. (S. Erichsen).

Kighoste var ikke sjelden i Østre Nedenes i 1ste Halvaar. I Tvedestrand og Holt, især omkring Nes Værk, antog den Karakteren af en udbredt

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.
	Tilfælde.	Dødsfald.							
Tyfoidefeber	13	3	13	1	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	1	-	1	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	148	2	148	10	6	4	13	19	10
Mæslinger	40	-	40	4	-	5	5	6	12
Difteri (Croup)	27	5	27	2	1	2	-	-	3
Barselfeber	16	7	15	2	2	-	2	3	-
Pyæmi, Septhæmi	55	7	55	1	3	7	5	2	7
Rosen	165	4	165	4	10	5	7	11	7
Røde Hunde	29	-	29	-	-	-	-	1	8
Vandkopper	56	-	56	18	4	3	1	2	11
Kusma	12	-	12	2	-	-	-	-	1
Kighoste	281	14	281	46	56	31	42	44	19
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	1932	63	1906	279	273	207	219	176	116
Influenza	1751	26	1751	263	521	358	265	117	55
Lungebetændelse	376	67	376	43	42	72	69	34	13
Pleurit	191	2	191	12	16	20	17	16	14
Gigtfeber	179	2	179	25	16	13	17	17	16
Koldfeber	21	1	20	1	2	2	-	3	-
Akut Diarré (Kolerine) ...	948	9	948	47	31	40	35	50	76
Beri-Beri	9	1	9	4	-	2	-	1	1
Skjørbug	3	-	3	1	-	-	-	-	1
Pemfigus hos Nyfødte	2	1	1	-	-	-	1	-	-
Tilsammen	6255	214	6226	765	983	771	698	502	370

Epidemi. (B. Martens). I Vestre Nedenes var Sygdommen almindeligst i og omkring Arendal. Fra Aamli opgives 13 Tilfælde og 4 Dødsfald, derimod ingen fra Evje og Sætersdalen.

Influenza optraadte epidemisk i Aarets første Trediedel. Forløbet betegnes fra Kystdistrikterne som mildt; i Aamli indtraf samtidig ikke faa Lungebetændelser.

Af akut **Diarré** (Kolerine) anmeldtes det for Amtet omtrent sædvanlige Antal.

De opførte Tilfælde af **Beri-Beri**, samtlige paa Kyststrækningen Arendal—Lillesand, omfatter 7 Mænd og 2 Kvinder, der alle var kommet syge hjem fra Troperne.

Sygdomme.

Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
						1		2		3		4		5	
						Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Aamli.		Evje.		Sætersdalen.	
						Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
-	2	1	7	2	-	1	-	11	2	-	-	-	-	1	1
1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	7	12	25	20	18	72	-	73	2	3	-	-	-	-	-
2	-	-	3	2	1	22	-	3	-	1	-	7	-	7	-
1	3	4	5	3	3	12	2	10	2	-	-	5	1	-	-
1	1	1	1	-	2	6	3	3	1	1	-	5	2	1	1
10	6	3	4	4	3	17	3	37	3	-	-	1	1	-	-
10	10	21	24	25	31	85	4	65	-	8	-	3	-	4	-
8	4	3	5	-	-	26	-	3	-	-	-	-	-	-	-
6	-	4	2	-	5	27	-	29	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	2	3	3	3	-	9	-	-	-	-	-	-	-
14	13	5	7	4	-	219	10	49	-	13	4	-	-	-	-
85	79	66	112	142	152	925	27	909	28	72	4	21	2	5	2
16	18	5	25	39	69	722	7	890	9	91	6	15	1	33	3
8	9	11	24	20	31	141	26	196	35	27	5	8	1	4	-
12	15	14	20	19	16	80	1	96	1	7	-	5	-	3	-
15	4	10	11	18	17	74	2	89	-	10	-	5	-	1	-
4	1	2	3	2	-	10	-	11	1	-	-	-	-	-	-
176	307	97	30	32	27	391	6	496	-	24	3	27	-	10	-
-	1	-	-	-	-	2	-	7	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-
374	480	259	310	336	378	2836	91	2989	86	258	22	102	8	70	7

Fnat forekom inden Østre Nedenes Distrikt ret hyppig hos bedre Stillede i Dybvaaag Herred, uagtet Renligheden hos disse maa antages at være noksaa god. (Orre). I Sætersdalen Distrikt er Sygdommen meget udbredt især i Valle, men blev ikke hyppig behandlet. (Paus). Ialt anmeldtes for Amtet kun 37 Tilfælde.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde 20,2 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 24,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 17,8 pCt. og 22,2 pCt. og for Bygderne 20,7 pCt. og 25,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side.

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.				
			1		2		4
			Østre Nedenes.		Vestre Nedenes.		Evje.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.
Veneriske Saar	9	-	4	-	5	-	-
Syfilis, konstitutionel.....	50	2	15	1	35	1	-
Syfilis, hereditær.....	1	-	-	-	1	-	-
Gonorré og Uretrit.....	89	-	21	-	67	-	1

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Østre Nedenes	492	88	91	401
Østerrisør By.....	68	15	10	58
Tvedestrand Ladested	25	3	8	17
Bygder.....	399	70	73	326
Vestre Nedenes.....	493	94	84	409
Arendal By.....	57	11	8	49
Grimstad —	39	5	10	29
Lillesand Ladested	13	2	4	9
Bygder.....	384	76	62	322
Aamli	67	19	22	45
Evje	52	19	8	44
Sætersdalen.....	47	12	7	40
Nedenes Amt	1151	232	212	939
Deraf i Byer.....	202	36	40	162
— - Bygder	949	196	172	777

Fra Aamli skrives, at Tuberkulosen fremdeles er Distriktets værste Svøbe; der findes neppe nogen Familie, der gaar fri for Sygdommen. Af 68 kjendte Dødsfald (Dødsårsagen opgivet af Læge) skyldes 28 Tuberkulose. Beregnes Procenten i Forhold til alle Dødsfald, udgjør den 31,0. (Binneballe). Angaaende Tuberkulosens Udbredelse inden Evje Distrikt skriver Distriktslæge C. Benneche: Af mere udbredte Sygdomme her maa først nævnes Tuberkulosen, der i de forskjelligste Former herjer saagodtsom alle Dele af Distriktet. Om end Smitte i mange Tilfælde kan være Aarsag til Udbrud af denne Sygdom hos det

enkelte Individ, saa er denne Aarsag dog ikke tilstrækkelig til at forklare dens paafaldende store Udbredelse. Hertil maa en virkelig Degeneration hos Befolkningen ligge til Grund, da en saadan alene kan frembringe en for denne Sygdoms Trivsel tjenlig Jordbund. Som den første Aarsag til en saadan Degeneration skal jeg nævne det her gennem Generationer stedfindende Indgifte i Familierne. Almindelig som dette Forhold viser sig i vore Landsbygder synes det især at være udbredt i disse Egne, og det er visselig ikke uden sin betydningsfulde Indflydelse paa den stærke Udbredning, Tuberkulosen her har faaet. Et andet Forhold, som heller ikke kan lades upaaagtet, og som visselig ogsaa spiller en væsentlig Rolle i denne Henseende, er Befolkningens i en forholdsvis kort Tid forandrede Ernæring. Den tidligere kraftige, tungt fordøielige Kost: haardkogt Grød, stærkt saltet og speget Kjød og Fisk, Fladbrød samt som Drikke Melk og hjemmebrygget Øl, er nu almindelig afløst af Bykost. At dette ikke har kunnet ske uden Følger, synes selvsagt. De gennem Generationer for den tidligere kraftige og tungtfordøielige Kost udviklede kraftige Fordøielsesapparater kunne ikke passe for den letfordøielige Bykost, og Følgen maatte blive Svækkelse hos Befolkningen; kommer nu dertil, at Tidens Medfør borttager Melken og Afholdsbevægelsen det hjemmebryggede Øl fra Spiseseddelen, saa er det intet paafaldende i, at Resultatet maatte blive en ialfald foreløbig Degeneration. Skal man derfor med Haab om Held her optage en Kamp mod denne Sygdom, bør neppe disse Faktorer lades ganske ud af Betragtning. Ogsaa et andet Forhold viser, at nævnte Aarsager har haft en degenererende Indflydelse paa Befolkningen, nemlig de her meget hyppig forekommende Nerve- og Sindssygdomme.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. Fra Aamli omtales de stigende Vanskeligheder ved at faa Sindssyge privat forpleiede inden Distriktet. Der forlanges nu saa uforholdsmæssig høi Betaling, at det Offentlige har maattet udsætte flere Sindssyge paa Østlandet. (Binneballe). I Evje Distrikt er de amtsforpleiede Sindssyges Antal for Tiden 14, men foruden disse er der mange, der enten forpleies privat eller for Fattigvæsenets Regning, og der findes desuden ikke saa faa, hvis mentale Tilstand, om den end ikke egentlig kan kaldes sindssyg, dog aabenbart karakteriserer sig som patologisk. Af gravere Nervesygdomme er Epilepsi og Chorea temmelig hyppigt forekommende, og de lettere nervøse og neurastheniske Affektioner er yderst almindelige. Ogsaa dette tyder bestemt paa en Degeneration. De Sindssyges Forpleining er, anfører Distriktslægen, ikke synderlig god. Befolkningen har liden Forstand paa og endnu mindre Interesse af at omgaaes og behandle saadanne Syge. De tages alene for den økonomiske Fordels Skyld. Ikke sjelden bortsættes de til Slægt og Venner, hvilket ofte er uheldigt. Godtgjørelsen er derfor gennemgaaende høi. Den almindelig brugte Maade, at de Sindssyge af Fattigkommissionen bortleies til Lavestbydende, er forkastelig. Det vilde være bedre, om Distriktslægen bortsatte de Sindssyge med Amtets og Fattigvæsenets Approbation. Sindssyge, der forpleies af Fattigvæsenet, streifer nu uhindret omkring i Bygden i Huse, paa Veie og i Forsamlinger; dette er neppe ganske ufarligt og iethvertfald ikke heldigt hverken for de Syge selv eller den opvoxende Slægt, hvem de ofte er til Latter eller Moro. (C. Benneche).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes 60 saadanne, deraf i Østre Nedenes Distrikt 27, i Vestre Nedenes 18, i Aamli 9, i Evje 2, i Sætersdalen 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa næste Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 111.

Der bliver saaledes et Overskud af 820 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,4.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Decapitation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	31	30	1	1	-	1	-	3	²⁾ 3	-	-	-
Bækkensneverhed	1	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Placenta prævia og Blødning ..	-	-	-	3	-	1	2	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	2	¹⁾ 1	2	1	-	-	1	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	35	32	3	7	1	4	4	3	3	1	1	12
		35		8		8						

¹⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning. ²⁾ Et af Fostrene forløstes ved Tang paa Sædet.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0--1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Østre Nedenes	829	18	554	81	4	2	18	3
Østerrisør By	91	1	69	9	-	-	2	-
Tvedestrand Ladested	63	1	24	1	-	-	-	-
Bygder	675	16	461	71	4	2	16	3
Vestre Nedenes	833	22	510	65	7	1	12	1
Arendal By	84	-	60	9	2	-	-	-
Grimstad —	65	1	35	2	-	-	-	-
Lillesand Ladested	37	2	14	2	-	-	-	-
Bygder	647	19	401	52	5	1	12	1
Aamli	202	6	95	24	4	1	1	-
Evje	125	6	77	13	1	2	1	1
Sætersdalen	133	3	66	10	1	2	-	1
Nedenes Amt	2122	55	1302	193	17	8	32	6
Deraf i Byer	340	5	202	23	2	-	2	-
— - Bygder	1782	50	1100	170	15	8	30	6

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 8 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for ialt 11, deraf døde 7 af Barselfeber, 1 af Barselkrampe, 1 af Abort og 1 af Livmoderbristning.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Tuberkulose i Lungerne	232	36	196
Alderdomssvaghed	172	16	156
Tuberkulose udenfor Lungerne	85	11	74
Kræft	73	17	56
Lungebetændelse	67	16	51
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	63	9	54
Organisk Hjertesygdom	54	15	39
Hjerneslag	46	13	33
Medfødt Svaghed	44	5	39
Morbus Brighti	32	6	26

Veirliget. Vaaren var kjølig, tør og blæsende, Sommeren usædvanlig varm og tør, saa der mængstedes opstod Vandmangel. I Evje Distrikt var denne

til Hinder for Tømmerflødningen; i Sætersdalen, særlig i Bygland og Valle, fik man et rent Uaar paa Grund af Tørken. Om Vinteren havde man tildels rigelig Nedbør.

Levemaade og hygieniske Forhold. Fra Lyngør, Østre Nedenes Distrikt, klages der over utilstrækkelig Vandforsyning, der især blev følelig i denne tørre Sommer. Mange maatte hente Vand 3—4 Km. borte. Der kan være 3 à 4 Huse om en liden Brønd; Brøndene er ikke gode og giver altfor let Adgang for Overfladevand. Faren hermed formindskes dog ved, at der er lidet dyrket Mark og faa Husdyr. Mange Huseiere begynder imidlertid at bygge Cisterner til Opsamling af Regnvand. (Orre).

I Vestre Nedenes Distrikt er Forbruget af spirituøse Drikke ingenlunde aftaget med Samlagenes Nedlæggelse. Navnlig er den opvoxende Slægt hengiven til Nydelsen af «Laddevin». (Østberg).

Fra Evje skriver Distriktslæge Benneche: Lægedistriktet, der omfatter Herrederne Evje, Hornnes, Iveland og Vegusdal, kan i det Hele karakteriseres som et stort Skogkomplex, hvor enkelte Rydninger nærmest de større Vasdrag og Indsøer danner de forekommende Beboelsescentrer. Saadan synes dog ikke Forholdet at skulle vedblive. De høje Lastepreiser og den lettere Drift har fremkaldt en Udhugst, der truer med at udrydde Skogen langs Vasdrag og Jernbane og i høi Grad at udtynde den andetsteds. Alene den overordentlig rige Skogbund i Evje, Hornnes og tildels Iveland har været istand til under de fortvivlede Forhold endnu at opretholde Skogen, som den nu er, men kommer der ikke snart Lovbestemmelser, der kan modvirke den nu paagaende Rovhugst, vil selv den rigeste og kraftigste Skogbund maatte give tabt og en ordentlig Skogbestand ialfald langs Vasdrag og Jernbane snart blive en Saga. Som Følge af de store Skogarealer er derfor Skogdrift, Mærkning, Tømmerhugst, Flødning samt Forædling paa Sage og Høvlerier Distriktets væsentligste Indtægtskilde. Hertil kommer om end i mindre Maalestok nogen Grubedrift. Saaledes er Evje Nikkelgruber og Værk nu atter gjenoptaget ialfald til forsøgsvis Drift. Ogsaa en Del nylig fundne Feldspatleier fordrer en Del Arbeidskraft og yder en taalelig god Indtægt. Er imidlertid Skog- og Bjergværksdriften en god Indtægt, saa har den til Gjengjæld en skadelig Indflydelse paa Jordbruget. Dette ligger derfor nede. Store, udyrkede Arealer ligger ubrugte, de høje Arbeidspriser hindrer deres Optagelse. Jordbruget, som det drives, kan heller ikke siges at tilfredsstille Fordringerne til rationelt moderne Landbrugsdrift. Vexeldrift bruges vistnok, men Engen bliver liggende mange Aar uden at optages. Kornavlén er liden og ubetydelig. Bedre staar Kvægdriften. Gode Kjør, væsentligst Telemarksrace, er almindelige. Melkeproduktion og Smørtilvirkning tiltager, Jernbanen letter jo for en Del Af sætningen. Separatorer er almindelig i Brug. Noget Meieri findes ikke endnu. Renlighed i Melkestellet lader endnu meget tilbage at ønske, om der end maa siges at være god Fremgang heri. Gaardene ligger, takket være Udskiftningen, nu almindelig spredt. Som en Regel er der 2—4 Opsiddere paa hvert større Gaardstun. Husene, der gjennemgaaende synes opførte i 1ste Halvdel af Aarhundredet, har i Almindelighed 2 Etager. Rummene er dog oftest kun delvis ordentlig indredede, og de ubrugte Værelser tjener alene til Opsamling af Støv og Smuds og til at fordyre Leien, forsaavidt der bliver Tale om Vedligeholdelse. Familien bebor gjerne 2 Stuer og har desforuden en Stadsstue, hvori sjelden eller aldrig nogen kommer. Husmandsstuerne er sædvanlig yderst daarlige og tarvelige, aabne, gisne og trækfulde. De indeholder gjerne en Stue og et Kjøkken, og her maa da hele Familiens ofte 8—10 Mennesker stadig holde til, saa hygieniske Krav selvfølgelig omtrent umulig kan tilfredsstilles. Kosten er som før nævnt i den senere Tid, og især efter Jernbanens Fuldendelse, gaaet over til Bykost. Fladbrød bruges sjældnere, hvorimod Rugbrød af tysk Mel er den almindelige Brødføde. Brugen af Melk er aftaget, hvorimod Kaffedrikning er i stærkt Tiltagende.

Hjemmebrygget Øl findes af og til. Med Jernbanens Komme afløses det imidlertid mere og mere af Bayerøl. Ogsaa Brændevinsdrik siges at være i Tiltagende. Afholdsbevægelsen og de mere og mere paagaaende Tvangslove er snart ifærd med at fremkalde en Reaktion, der visselig ikke vil være heldig for et ønskeligt Maadehold. Endnu maa dog Forholdene siges at være gode, men — og det er mere betegnende — nu er det den unge Slægt, der begynder at drikke. Heri ligger Faren. Sædelighedsforholdet synes gjennemgaaende godt. Natteløberi er kun lidet i Brug og Besvangring udenfor Ægteskab ikke almindelig. I Sætersdalen rettede de høie Trælastpriser paa de fortrykte økonomiske Forhold. (Paus).

Sygehuse. I Østerrisør, Østre Nedenes Distrikt, findes et lidet Sygehus paa 10 à 12 Senge samt et lidet Epidemilazaret paa 3 smaa Værelser. I Tvedestrand er et Sygehus med 6 Senge for epidemiske og 4 Senge for almindelige Syge. I Vestre Nedenes Distrikt findes Sygehuse i Arendal og Grimstad. Ligesaa findes i Arendal et Epidemilazaret og i Grimstad et Isolationslokale ved Sygehuset for epidemiske Sygdomme. I Aamli Distrikt arbeides ivrig paa at faa et lidet Sygehus i Distriktslægens Nærhed, da det er svært vanskeligt at faa indlagt Syge paa Nabogaardene. Der er indsamlet private Bidrag til et Beløb af omtr. 2000 Kr., og man har godt Haab om et rentefrit Laan af Kommunen for Resten. (Binneballe).

Fattigsygepleien er i Evje Distrikt mindre god. De høie Skatter, som et udbredt Veinet og Jernbaneanlægget har foranlediget, nøder Kommunen til streng Sparsomhed, hvoraf selvfølgelig Fattigsygepleien ikke bliver uberørt. Et fra privat Hold optaget Arbeide paa at faa ansat en Sygepleierske i Hornnes og Evje har gode Udsigter til at lykkes og vil muligens kunne raade nogen Bod herpaa. (C. Benneche).

Badeindretninger. I Østerrisør findes et større Badehus for varme og kolde Bad. I Grimstad er der et privat Badehus ogsaa for varme Bad, desuden er der og i Arendal Adgang til Bad for Almenheden ved Sygehusene.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedi- cinskeForret- ninger.
Nedenes Amt	61	-	1771	17
Østre Nedenes	¹⁾ 22	-	727	4
Vestre —	²⁾ 20	1	757	7
Aamli	³⁾ 8	-	73	-
Evje	⁴⁾ 7	-	114	1
Sætersdalen	⁵⁾ 4	-	100	5

¹⁾ Østerrisør 7, Tvedestrand 4, Gjerstad 2, Søndeled 2, Dybvaag 2, Holt 2, Østre Moland 1, Barbu 2. ²⁾ Arendal 3, Grimstad 5, Froland 2, Fjære 2, Landvig 2, Eide 2, Vestre Moland 1, Birkenes 1, Høvaag 2. ³⁾ Aamli 4, Vegaarsheien 1, Mykland 1, Herefoss 2. ⁴⁾ Evje 2, Hornnes 3, Iveland 2. ⁵⁾ Bygland 2, Valle 2.

X. Lister og Mandal Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		7 264,34	76 213	29	9	44	28
1. Kristiansands Stadsfysikat	Kristiansand, Kjøbstad	16,04	12 543	15	5	8	-
2. Oddernes		1 147,05	20 818	1) 5	2	14	8
	Mandal, Ladested	0,92	3 616	2	2	4	-
	Oddernes	139,48	3 005	-	-	-	1
	Randsund	111,59	1 121	-	-	1	1
	Tveid	106,17	1 669	1	-	2	1
	Vennesla	319,10	1 499	1	-	1	1
	Øvrebo	857	857	-	-	1	1
	Hægeland	239,83	3 596	-	-	3	1
	Søgne	113,07	1 433	-	-	-	1
	Holme	116,89	3 137	-	-	1	1
	Halsaa og Hartmark . .						
3. Undal		1 960,28	12 140	2	-	7	7
	Søndre Undal	235,06	4 428	1	-	2	2
	Nordre Undal	195,80	1 836	-	-	1	1
	Laudal	251,49	1 005	1	-	1	1
	Øislebo	114,15	838	-	-	1	1
	Finsland	295,30	789	-	-	1	1
	Bjelland og Grindum . .	868,48	1 892	-	-	1	1
	Aaseral		1 352	-	-	1	1
4. Lyngdal		841,83	6 850	1	-	2	4
	Lyngdal	380,24	4 717	1	-	1	3
	Hægebostad	461,59	2 133	-	-	1	1
5. Vanse		268,35	9 445	3	2	6	4
	Farsund, Ladested . . .	0,24	1 518	2	2	2	-
	Vanse	139,29	5 693	1	-	2	2
	Herred	128,82	952	-	-	1	1
	Spind		1 282	-	-	1	1
6. Flekkefjord		3 030,79	14 417	3	-	7	5
	Flekkefjord, Kjøb- stad	0,20	1 541	3	-	1	-
	Nes	240,31	1 660	-	-	-	-
	Hitterø	364,09	1 978	-	-	1	1
	Liknes	489,05	3 912	-	-	1	1
	Fede	420,21	1 094	-	-	1	1
	Fjotland	1 516,93	1 366	-	-	1	1
	Bakke		1 080	-	-	-	-
	Gyland		1 786	-	-	1	1
	Siredalen						

1) Distriktslægen bor i Kristiansand.

Sundhedstilstanden synes at have været mindre god end foregaaende Aar, idet Skarlagensfeber, Mæslinger og Kighoste samt Influenza forekom som mere udbredte Epidemier; akut Diarré var ogsaa hyppigere end sædvanlig.

Det samlede Antal anmeldte **epidemiske Sygdomstilfælde** udgjorde 4 551 med 205 Dødsfald mod 3 760 og 148 Aaret iforveien.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 378 eller 18,6 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (74 000). I 1898 var Dødeligheden 17,3 pro mille. I Kristiansands Stadsfysikat, hvor Dødeligheden i 1898 var usædvanlig liden (13,8 pro mille), var den i 1899 adskillig større (17,9 pro mille).

Til nærmere Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes en efter Lægenes Opgaver sammendragen Tabel (Side 116 og 117).

Af **Tyfoidefeber** opføres 20 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. I Kristiansand angrebes 2 Personer i Februar. I Oddernes forekom 2 Tilfælde i Mandal og 3 spredte, tildels tvivlsomme Tilfælde uden bekjendt Smitteforhold, i Landdistriktet. I Vanse, hvorfra er anmeldt 11 Tilfælde med 1 Dødsfald, viste Sygdommen sig i Herred paa Gaarden Log, hvor den i Begyndelsen antoges for Influenza; man kom først paa det Rene med Sygdommens Natur, da en Nabokone (fra Gaarden Briseid), der havde vasket Stuen paa Log, blev alvorlig syg og fik Tarmblødning. Da nu de nødvendige Forholdsregler blev taget, ophørte Sygdommen snart paa Log, men værre gik det paa Briseid, hvor efterhaanden alle 7 Beboere, 3 Voxne og 4 Børn blev angrebet; iblandt Patienterne var ogsaa en Svigerinde, som var der for at pleie de Syge. En 16 Aars Pige, der længe var alene om alt Arbejde med at pleie de øvrige Syge, døde af Tarmblødning. Forholdene med Hensyn til Pleie og Hjælp var en Stund noksaa fortvivlede; Smittefrygten holdt Folk fuldstændig væk fra Briseid, og dette var ikke saa underligt, da Sygdommen optraadte temmelig ondartet og smitsomt, vistnok fordi de sanitære Forhold var temmelig mislige; der skeede dog ingen Smitteudbredelse fra de angrebne Huse. Den oprindelige Smittekilde var det umuligt at opspore. (Meyer).

Skarlagensfeber havde betydelig større Udbredelse end foregaaende Aar, men opgives kun fra Kristiansand, Oddernes og Undal Distrikter, hvor den udover Høsten var meget almindelig. I Tveid i Oddernes traf Kommunalægen i September Maaned paa nogle mistænkelige Tilfælde; ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at i de sidste Uger en Mængde lette Tilfælde var indtruffet i Herredet, særlig paa Gaardene Drangshølt og Kraagebuen. I Løbet af Høsten spredtes Epidemien ogsaa til andre Steder i Distriktet, særlig til Søgne og Vennesla. Smitten antages her bragt fra Kristiansand eller Høvaag i vestre Nedenes. (Borge). I Undal Distrikt fortsatte Sygdommen sig fra 1898 i Valle Sogn, men forløb i Almindelighed meget let og foranledigede kun 1 Dødsfald. (Nørregaard).

Af **Mæslinger** er opført 339 Tilfælde og 9 Dødsfald mod 84 og 1 foregaaende Aar; mest udbredt var de i Aarets første Maaneder, specielt Februar. I Kristiansand anmeldtes 207 Tilfælde med 2 Dødsfald, i Oddernes var Sygdommen epidemisk i 1ste Kvartal; i Undal viste den sig særlig i de øvre Bygder Konsmo og Grindum, men anmeldtes kun for en ubetydelig Del for Læge. (Nørregaard). Fra Lyngdal omtales de fleste Tilfælde i Juli. I Vanse gik Sygdommen Distriktet rundt, men var ikke ondartet og kom sjelden under Lægebehandling. (Meyer).

Epidemiske

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.
	Tilfælde.	Dødsfald.										
Tyfoidefeber	20	3	20	1	2	1	4	-	-	6	3	3
Cerebrospinalmeningit . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	179	5	179	4	8	10	2	3	1	-	2	34
Mæslinger	339	9	339	77	95	52	16	42	22	24	6	2
Difteri (Croup)	6	2	6	1	-	-	2	1	2	-	-	-
Blodgang	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Barselfeber	13	6	11	3	1	-	1	2	1	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	9	8	7	1	-	-	1	1	-	-	-	-
Rosen	51	5	51	9	3	7	4	6	4	1	2	3
Røde Hunde	12	-	12	3	6	1	2	-	-	-	-	-
Vandkopper	53	-	53	2	-	2	4	1	1	2	-	-
Kusma	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	195	17	195	2	2	-	5	4	3	7	5	12
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	1592	52	1592	165	197	173	158	145	127	102	73	46
Influenza	694	12	694	81	232	212	86	20	15	6	4	-
Lungebetændelse	207	42	207	17	21	28	28	23	22	9	4	1
Pleurit	93	4	93	8	9	12	13	3	10	11	4	4
Gigtfeber	94	3	94	8	6	6	8	11	13	10	3	3
Koldfeber	10	-	10	-	-	2	2	1	-	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	979	36	979	42	34	45	49	40	63	218	245	93
Pemfigus hos Nyfødte . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4551	205	4546	424	616	551	385	303	284	396	355	202

Af **Difteri** (Croup) omtales 4 Tilfælde fra Oddernes og 2 fra Undal; disse sidste forekom paa et Par Gaarde i Valle Sogn og syntes ikke uden Grund at kunne sættes i Forbindelse med nogle Tilfælde, som for 3—4 Aar siden indtraf paa en Nabogaard. Serumbehandling brugtes i det ene Tilfælde; begge de Syge kom sig. (Nørregaard).

Af **Blodgang** er opført 2 Tilfælde fra Oddernes. Smitten antages hjembragt af en Sømand. (Borge).

Barselfeber var adskillig mere udbredt (13 Tilfælde, hvoraf 6 dødelige) end i de nærmest foregaaende Aar. Om et dødelig endende Tilfælde i Undal anfører Distriktslægen: Barnets Fødsel var fuldendt før Jordmoderens Ankomst; Moderkagen var dog ikke kommen, og der var stærk Blødning. Umiddelbart efterat Moderkagen — under Iagttagelse af almindelig Antiseptik — var fjernet, optraadte stærk Frysning, der dannede Begyndelsen til en heftig Septhæmi, som

Sygdomme.

Oktober.	November.	December.	Fordeling paa Lægedistrikterne:											
			1		2		3		4		5		6	
			Kristian- sands Stadsfysik.		Oddernes.		Undal.		Lyngdal.		Vanse.		Flekke- fjord.	
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
-	-	-	2	2	5	-	-	-	-	-	11	1	2	-
-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
41	49	25	60	3	88	1	31	1	-	-	-	-	-	-
1	2	-	207	2	23	-	26	1	3	-	30	4	50	2
-	-	-	-	-	4	1	2	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	1	1	2	1	-	-	9	3	1	1
1	1	2	3	3	2	2	1	1	-	-	2	2	1	-
7	3	2	9	3	12	-	3	-	8	-	6	1	13	1
-	-	-	-	-	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3	15	23	44	-	5	-	-	-	2	-	2	-	-	-
1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	34	79	83	1	49	2	21	3	22	7	9	2	11	2
153	104	149	716	17	485	12	71	2	50	3	125	10	145	8
4	15	19	300	-	138	-	32	-	50	2	43	-	131	10
20	11	23	66	9	73	11	24	8	6	4	19	4	19	6
4	10	5	24	1	32	-	17	-	1	1	12	2	7	-
10	9	7	36	1	32	1	6	-	4	-	3	1	13	-
1	-	3	3	-	5	-	-	-	-	-	2	-	-	-
67	58	25	452	21	225	9	37	-	65	6	88	-	112	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
357	311	362	2006	63	1194	41	273	18	211	23	361	30	506	30

medførte Døden efter 3 Ugers Forløb. (Nørregaard). Ved et i Juni indtruffet ligeledes dødelig endende Tilfælde i Vanse Distrikt var Hjelpekone benyttet. (Meyer).

Ogsaa **Kighoste** havde en betydelig større Udbredelse end i de nærmest foregaaende Aar. Den forekom især i sidste Kvartal og var mere udbredt, end Talopgaverne udviser. I Undal krævede Sygdommen, særlig i Konsmo Sogn, en ikke ubetydelig Mængde Ofre blandt Smaa børn; den herskede senere i Vigmostad og Landal, men anrettede ikke her synderligt Nederlag. Kun meget Faa søgte Lægehjælp. — Ogsaa ved denne Leilighed synes den Erfaring fra tidligere Epidemier at bekræfte sig, at Kighoste- og Mæslingeepidemier har Tilbøielighed til at slaa Følge og angribe samme Individ lige efter hinanden eller endog samtidig. Saameget lettere kommer da bagefter de bekjendte subakute eller kroniske Lungelidelser, som saa ofte gjør det af med svagelige, rakitiske eller tuberkuløse Børn. (Nørregaard). Ogsaa i Vanse kom Kighoste strax efter Mæslingerne;

den var temmelig udbredt, men kom sjelden til Behandling. Paa Lister optraadte den fra omkring St. Hans som en mild Epidemi over hele Distriktet, henimod Aarets Slutning blev den mere ondartet, i en Række Tilfælde bevirkede den Udbrud af Eftersygdomme af især skrofulo-tuberkuløs Art. (Selvaag).

De **akute katarrale Sygdomme i Aandedrætsorganerne** havde omtrent vanlig Udbredning; derimod anmeldtes **Influenza** noget hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar; den synes dog at have været mild og medførte færre Dødsfald end i 1898. Fra Kristiansands Stadsfysikat opføres 300 Tilfælde; i Oddernes var Sygdommen som vanlig pandemisk i Vintermaanederne. (Borge). I Vanse var den ogsaa epidemisk paa samme Tid, men kom sjelden til Behandling. Influenza er nu — anfører Distriktslægen — meget mildere end i de første Aar af dens Optræden og er et Pulterkammer for alle katarrale Sygdomme og «Forkjølelser», der indicerer betydelige Doser Kognak som Husraad. (Meyer).

Pleurit angives i Undal for det Meste at være af tuberkuløs Natur; ialfald paafølges den hyppig af senere Lungetuberkulose, eller slutter sig til andre tuberkuløse Lidelser. (Nørregaard).

Af de fra Oddernes opførte 5 **Koldfebertilfælde** forekom de fleste hos hjemvendte Sømænd. (Langfeldt).

Akut Diarré (Kolerine) var hyppigere end i 1898, medførte forholdsvis mange Dødsfald og var i det Hele taget ondartet. I Lyngdal optraadte den epidemisk ved Overgangen fra Sommer til Høst. (Keyser). I Vanse fandtes Sygdommen i omtrent hvert Hus, ikke sjelden med blodige Udtømmelser og forøvrigt temmelig voldsomme Symptomer. Sommeren var forholdsvis meget varm og tør, Drikkevandet var mindre godt. Stensætningen omkring Brøndene, anfører Distriktslægen, er som oftest utæt, saa der er fri Adgang for Urenlighed af forskjellig Slags; det ligger nær at tro, at Drikkevandet spiller en betydelig Rolle i ætiologisk Henseende sammen med den langvarige Varmerperiode. (Meyer). Paa Lister indtraf i August—Oktober et usædvanlig stort Antal Tilfælde af Diarré, hvoraf dog kun ganske faa krævede Lægetilsyn. Epidemien, der hjemsogte saagodtsom hver Gaard og hvert Hus, viste sig her ikke i Løbet af Sommerens lange tørre Periode, men strax efter, da der indtraf større Regnskyl, hvorved Drikkevandet forurensedes af Overfladevand. Herom anfører Cand. med. Selvaag: Brøndene er paa Lister vistnok i Almindelighed forsynede med Overbygning, men denne er som Regel utæt og synes nærmest opført for at sikre Børn mod Ulykkestilfælde. Imidlertid hindrer den dog til en vis Grad, at Drikkevandet tilføres Støv og Smuds ved de her saa fremherskende stærke Vinde. Derimod danner den ingen Hindring for Tilsig af Overfladevand til Brøndene, da disse ikke er forsynet med nogen stensat og cementeret Karm, der rager over Jordens Niveau, ligesaa lidt som Brøndvæggens oftest raat udførte Stensætning er cementeret i den øverste Del. Da saaledes Drikkevandet samtidig med Epidemiens Indtræden tilførtes rigeligt Overfladevand, forurensat af det i den langvarige, tørre og lidet vindige Sommerperiode opsamlede Støv og Smuds, har vistnok dette i væsentlig Grad været en medvirkende Aarsag til Epidemiens Optræden, specielt da det synes udelukket, at andre Aarsager har gjort sig gjældende i fremtrædende Grad.

Katarrale Gulsot gik epidemisk i Mandal og Omegn — Oddernes Distrikt — fra September til Aarets Udgang. Særlig angrebes Børn, og Sygdommen blev snart saa kjendt blandt Befolkningen, at Læge næsten ikke søgtes, uden til de mere alvorligt Angrebne. (Roscher). Ogsaa fra Lister omtales Gulsot hos Børn i Forbindelse med den dersteds optrædende epidemiske Diarré.

Antallet af udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:				
		1	2	4	5	6
		Kristian- sands Stads- fysikat. Tilf.	Oddernes. Tilf.	Lyngdal. Tilf.	Vanse. Tilf.	Flekk- fjord. Tilf.
Syfilis, konstitutionel	22	14	7	-	-	1
Gonorré	98	69	10	1	5	13

Veneriske Sygdomme har jeg ikke seet i Undal, skriver Distriktslægen. Dette er jo ikke saa underligt for de øvre Bygders Vedkommende; men at heller ikke de Læger, som praktiserer nede ved Kysten, hvor ikke sjelden Sømænd kommer hjem, hyppigere anmelder saadanne Tilfælde, synes at tyde paa, at Befolkningen i det Hele taget er ualmindelig sædelig. (Nørregaard).

Af **Fnat** er ialt anmeldt 31 Tilfælde. I Lyngdal forekom Sygdommen ogsaa dette Aar inden et Par Husstande, hvor omreisende Fanter i Forveien havde havt Tilhold. (Keyser). I Vanse Distrikt omtales den fremdeles fra Spind, hvortil den forrige Aar var hjemført med Folk, der var kommet hjem fra Amerika og var blevet smittet underveis. Spind er forøvrigt en renlig Bygd. (Meyer).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 24,1 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald med kjendt Aarsag og 29,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet 20,7 og 27,1 og for Bygderne 26,0 og 31,3 pCt. Se forøvrigt Tabellen paa næste Side.

Distriktslæge Nørregaard i Undal meddeler, at Tuberkulosen viser faa Afvigelser fra det Vanlige. Dødsfaldene, foranledigede ved tuberkulose Sygdomme, var fremdeles $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{5}$ af samtlige Dødsfald. I de fleste Tilfælde søges nu Læge. Efter hvert Dødsfald udføres der nu i Herrederne Nordre Undal, Øislebø, Laudal, Finsland, Bjelland og Grindum Desinfektion efter Tøndemethoden og for det Meste af dertil fast ansatte Desinfektører, ligesom efter andre smitsomme Sygdomme. Hvorvidt Sygdommen er i Tiltagende eller ei i Distriktet, er vanskeligt at sige. Statistiken danner øiensynlig ikke nogen paalidelig Maalestok herfor, ialfald ikke førend Lensmændene i 1892 begyndte at sende Dødsanmeldelser, og først i de senere Aar synes Befolkningen mere almindelig at søge Læge for denne Sygdom. Hvis man deler de sidste 20 Aar 1879—1898 i 4 Dele, sees Dødsfaldene af Lungetuberkulose at have forholdt sig til samtlige anmeldte Dødsfald: i 1ste Fjerdedel som $91-219 = 41,0$ pCt., i 2den som $97-264 = 36,7$ pCt., i 3die som $158-457 = 32,4$ pCt. og i 4de som $187-615 = 30,0$ pCt. Altsaa skulde der tilsyneladende være en Aftagen, om end Procenten endnu er afskrækkende høj. Men først de 4 sidste Aar 1896—99 incl. synes at danne et taalelig sikkert Grundlag for nogen Beregning. Disse viser, at Tæringsdødsfald forholdt sig til samtlige af Lensmændene anmeldte Dødsfald i 1896 som $41-219 = 18,7$ pCt., i 1897 $43-242 = 17,7$ pCt., i 1898 $49-191 = 25,6$ pCt. og i 1899 som $45-231 = 19,5$ pCt. eller gennemsnitlig 20,4 pCt. Altsaa skyldes fremdeles over $\frac{1}{5}$ af samtlige Dødsfald Lungetuberkulose. Smittefrygten er almindelig udbredt; Behandlingen af Spyttet er for største Delen nu upaaklagelig, og man vil gjerne have ordentlig rengjort efter Dødsfald. Den tvungne Desinfektion er dog endnu ikke

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Kristiansands Stadsfysikat.	241	45	63	178
Oddernes	244	70	40	204
Mandal By	74	21	11	63
Bygder	170	49	29	141
Undal	118	40	18	100
Lyngdal ..	92	17	23	69
Vanse	164	35	30	134
Farsund By	35	8	7	28
Bygder	129	27	23	106
Flekkefjord.	195	47	30	165
Flekkefjord By	26	4	7	19
Bygder	169	43	23	146
Lister og Mandal Amt	1 054	254	204	850
Deraf i Byer	376	78	88	288
— Bygder	678	176	116	562

gjennemført i Spangereid, Valle og Aaseral. Det er allerede nu en Sjældenhed, at et Tilfælde af Tuberkulose ikke kommer til Lægens Kundskab. Den værste Hindring ved Sygdommens Bekjæmpelse er Befolkningens Tilbøielighed til at stuve sig sammen i ét, og det ofte det mindste og mindst solrige Værelse, samt Mangelen af særskilte Melkekammere. I Lyngdal spreder Tuberkulosen sig altid mere og kræver aarligaars flere og flere Ofre. Hyppig sker det, at Patienter, smittede med Sygdommen, kommer hjem fra Amerika og uden at henvende sig til Læge i Hjembygden tager Ophold hjemme paa et isoleret Sted, hvor mangelfulde hygieniske Forhold ofte bringer Smitten til Omgivelserne. (Keyser).

Anæmi er temmelig hyppig i Vanse og viser sig ofte som et Tegn paa Sygelighed i Lungerne; ved Undersøgelse af Lungetopperne finder man da enten ru, uren Aandelyd eller smaa Fortættelser, selv om der ingen Hoste er tilstede; mange af disse Forandringer svinder ved Behandling; men stundom er Anæmien inkraktabel, og Lungesymptomerne træder da i Forgrunden. (Meyer).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. I Oddernes er der ikke indkommen nogen Klage over eller ved det aarlige Tilsyn været noget væsentligt at bemærke ved Forpleiningen. Vanskeligheden ved at faa Sindssyge bortsat i Distriktet for rimelig Betaling er dog bleven større Aar for Aar. Det er derfor fremdeles nødvendigt at ty til fremmede Distrikter. (Borge). I Flekkefjord Distrikt er de Sindssyges Forpleining «efter Forholdene» forsvarlig, men den vilde vistnok blive meget bedre, om Amtet enten alene eller sammen med et Naboamt oprettede en Anstalt, hvor de mest uregjerlige og medtagne

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barsel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Kristiansands Stads- fysikat	425	6	239	52	3	3	8	-
Oddernes	646	13	343	65	5	3	11	-
Mandal By	88	2	75	7	-	-	3	-
Bygder	558	11	268	58	5	3	8	-
Undal	327	7	233	31	6	3	8	-
Lyngdal	174	6	135	31	5	-	3	-
Vanse	252	11	176	22	3	3	2	-
Farsund By	67	3	48	4	-	2	1	-
Bygder	185	8	128	18	3	1	1	-
Flekkefjord	424	12	252	39	4	-	8	2
Flekkefjord By	54	-	36	4	-	-	-	-
Bygder	370	12	216	35	4	-	8	2
Lister og Mandal Amt..	2248	55	1378	240	26	12	40	2
Deraf i Byer	634	11	398	67	3	5	12	-
— Bygder	1614	44	980	173	23	7	28	2

Sindssyge kunde forpleies, og i hvis Nærhed der kunde samles flere Sindssyge. Saadanne Amtsforpleiningsanstalter vilde formentlig blive billigere end Statsanstalter; naar Amtslægen var uddannet som Sindssygelæge og ansattes som Bestyrer, vilde der opnaaes en sagkyndig Behandling og bedre Kontrol, ligesom man midlertidig kunde faa optaget akute Tilfælde, som paa Grund af Overfyldning paa Asylerne ikke i Øieblikket kunde skaffes Plads der; disse vilde desuden ved denne Ordning kunne befries for en hel Del uheldbredelige Syge, som nu optager Pladsen. (E. Hansen).

Af Læger udførtes tilsammen 54 **obstetriciske Operationer**, deraf i Kristiansand 20, Oddernes 13, Undal 4, Lyngdal 2, Vanse 5 og Flekkefjord 10. Indikation og Udfald vil sees af Tæbellen paa næste Side.

Presterne har opgivet 12 **Dødsfald paa Barselseng**. Lægerne har anført Dødsaaarsagen for 13 saaledes: Barselfeber 6, Barselkrampe 5, Blødning 1 og Livmoderbristning 1.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af ovenstaaende Tabel. For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 870 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,4.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer	29	¹⁾ 1	28	2	-	-	-	2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	9	-	9	-	1	1	-	-	-	-	²⁾ 1	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	5	4	1	-	-	-	-	-
Fremfald af Navlesnor	-	-	-	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	39	1	38	2	10	7	3	2	1	1	1	1
	40		40			10			2			

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Dødsårsag: Blødning.

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	254	78	176
Alderdomssvaghed	141	30	111
Tuberkulose udenfor Lungerne	64	28	36
Kræft (Cancer og Sarkom)	60	27	33
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	52	27	25
Hjerneslag	48	21	27
Medfødt Svaghed	47	10	37
Organisk Hjertesygdom	46	15	31
Akut Diarré (Kolerine)	36	22	14

Veirliget var temmelig usædvanligt. Efter en lang og kold Vaar med liden Varme indtil Pintse kom Sommeren som en eneste Række Solskinsdage med et Par Regn- eller Tordenbyger imellem; Høsten var smuk til langt ud i November, dog med saavidt rigelig Nedbør, at det kom vel med til at fylde de tomme Brønde og Vandløb. Sneen blev liggende fra første Snefald omtrent midt i December.

Levemaade og hygieniske Forhold skildres fra Kristiansand som usædvanlig gode. Der konsumeres efter Sigende af alle Klasser mere ferskt Kjød og Fisk end i nogen anden norsk By af samme Størrelse. Dette staar nærmest i Forbindelse med den høje Arbejdsløn — ca. 3 Kr. pr. Dag. Boligerne er gjen-nemgaaende sunde og Overbefolkning af Rummene en sjelden Undtagelse. Ædrue-ligheden er vistnok noget bedre, end den var for 5 Aar siden lige efter Bran-den. (Brødtkorb). Ogsaa fra Oddernes betegnes de hygieniske Forhold som ganske gode med synlig Fremgang, saavel hvad huslige Bekvemmeligheder, som hvad Orden og Renlighed angaar. Levemaaden er jevnt god, Ædrueligheds-tilstanden upaaklagelig og Sædelighedsforholdene rosværdige. Meierivæsenet har i det Sidste begyndt at skyde Fart, og væsentlig som Følge deraf er Tuberkulin-undersøgelser i Tiltagende. (Borge). I Undal nyder derimod disse Undersøgel-ser liden Fremgang, snarere er de i Tilbagegang, vel særlig paa Grund af Ube-kjendtskab med dem og deres Udførelse eller Mistillid til deres Nytte, Tvivl om Muligheden af en effektiv Kontrol, Vanskeligheden eller Umuligheden af Iso-lation af de syge Dyr, Spørgsmaalet om Gjentakelser, om Nyindkjøb, det øko-nomiske Tab etc. For det Meste var man ogsaa enig om, at Undersøgelsen maatte være tvungen, hvis den skulde nytte noget; men dette befrygtedes igjen paa den anden Side at ville forvolde Bonden saa store Indskrænkninger og Tab, ligesom Omkostningerne vilde blive saa store, at Bønderne, der er nok trykkede før, ikke vilde taale det. — Paa Grund af den langvarige Tørke blev Udbyttet for Land-manden mindre end ellers for Korn og Poteter, medens Høavlingen blev nogen-lunde, for Heiegaardenes Vedkommende endog god. Paa Grund af usædvanlig gode Priser paa Produkterne saavel af Fædriften som Skogbruget og Torske-fiskeriet var den økonomiske Tilstand endog bedre end almindelig. Hovednærin-gen er Agerbrug; langs Kysten, i Valle og Spangereid, desuden Bankfiske under Hanstholmen og tildels Sildefiske paa Haugesundskanten, Søfart og Fragt-fart langs Kysten med Trælast og Stav; i de indre Bygder Skogdrift og især i

Aaseral Fædrift. Mange opholder sig desuden midlertidig i Amerika og sender derfra anseelige Summer hjem. Hovednæringsmidlerne er i de sydlige Sogne «Stomp», enten hjemmebagt eller kjøbt, samt Fisk, saltet og tørret, i Dal- og Fjelddistrikterne derimod mere Fladbrød, salt Kjød og «Steik» o: stegt Flesk, hvilket under almindelig gode Kaar spises en Gang daglig. Fladbrødet begynder dog ogsaa her mere og mere at konkurreres ud af Stompen. Denne bages i Smaahjemmene ikke sjelden blot mellem 2 runde Bagsteheller, adskilte ved mellem Kanterne lagte Mursten, og kan ved lidt Øvelse paa denne Maade blive noksaa vellykket. Til Traktement bruges altid Kaffe og forskellige Slags Kjøbebrød tillige med «Gummegoe» (indkogt Melk), Myse, Honning eller Tyttebærstetøi, hvilket alt som Regel serveres meget zirligt paa hvid Dug eller Serviet. Alcoholica haves ikke sjelden i Huset; ved Juletider brygges i de indre Bygder fordetmeste et noksaa stærkt Øl, og man bydes ikke sjelden en Dram paa Reiser. Men Drikfældigheden skildres dog som aftagende, navnlig blandt de Ældre. Ved Kirkestederne solgtes indtil for faa Maaneder siden fra Kister forskelligt Bagværk og tildels Brus, hvilket gav Anledning til nogen Sammenstimling af Ungdom; da disse tildels i Lommerne medbragte stærke Sager, var Følgen af dette af og til Fylderi. Men efter Politiets Indgriben er denne Trafik nu ophørt. Ungdomslag findes i flere Bygder tildels med egne Lokaler, hvor der bl. a. ogsaa har været givet sceniske Forestillinger. I deres Fester skal der af og til have gaaet noksaa muntert til. Usædeligheden skildres i det Hele taget som liden; der er forholdsvis faa uægte Børn. (Nørregaard).

I Lyngdal gaar de hygieniske Forhold kun langsomt fremad; Renlighed i Beboelsesrum saavel som den personlige Renlighed staar fremdeles temmelig lavt, og lavere jo længer man kommer op i Bygderne. I Lyngdal, hvor man paa det nye Meieri har faaet et Karbad, nyder dette kun ringe Søgning. Misbrug af Brændevin finder Sted efter en større og større Maalestok og fornemmelig blandt Ungdommen. Medens det tidligere var til de større Høitider og Festligheder samt en enkelt Byreise, at Brændevin forskaffedes, sker der nu en stadig — man kan gjerne sige daglig Import af samme. Misbrug af Kaffe finder ogsaa i høi Grad Sted; skal man have Arbeidshjælp, vil der sees surt og blive Gjenstand for Omtale, om der ikke serveres 4 Gange Kaffe om Dagen, og det er ikke smaa Portioner, det dreier sig om. Kaffeen nydes gjerne betydelig stærk og som oftest uden Tilsætning af Sukker og Melk eller Fløde. I Kostholdet er liden eller ingen Forandring til det Bedre at se; det er daarligt som tidligere. Bonden her kjøber heller sit Brød hos de talrige Bagere, end som før at lade det bage hjemme; og Bageren maa, om han skal faa Afsætning, skaffe saa fint o: hvidt Brød som muligt. Jeg har gjentagende forsøgt at faa Bagerierne til at levere almindeligt Grovbrød; men det gaar ikke, falder ikke i Smagen. Smørrebrød og den obligate Kaffe danner Kjernen af Dagens Kost. Derhos konsumeres en betydelig Mængde Poteter og Melk, sød eller sur. Kjød nydes som Regel kun stærkt saltet, udvandet, i yderst smaa Portioner og sjelden; Flæsk bruges forholdsvis lidet. Af Fisk nydes ikke stort uden af de langs Kysten Boende — i Almindelighed Klipfisk af ringe Kvalitet, saltet Torsk og Brisling. Interessen for Ægproduktion er stegen i de senere Aar, saa jeg skulde tro, at Æg mere end tidligere anvendes i Husholdningerne; men den langt overveiende Del gaar vel som Byttemiddel til Landhandlerne. Separeret Melk bruges for Lyngdals Vedkommende paa Grund af Meieriet i betydelig Mængde, hvad der vel ikke kan ansees heldigt for den opvoxende Slægt. (Keyser).

Om de hygieniske Forhold i Vanse finder Distriktslægen lidet nyt at bemærke fra Aar til andet. Befolkningen er fremdeles ordentlig og ædruelig; høflig og pyntelig i sin Optræden. De økonomiske Vilkaar har bedret sig noget,

og Følgerne af «Skibsfartssvindelen» holder paa at rette sig; i det Hele taget har Distriktet klaret de vanskelige Tider bedre, end man kunde vente; hertil har Remisserne fra Amerika bidraget væsentligt. (Meyer).

Distriktslæge E. Hansen i Flekkefjord omtaler, at der synes at være nogen Fremgang til det Bedre med Hensyn til Renlighed, og at Arbeidet mod Tuberkulosen synes at bære Frugt. Ædrueligheden er i det Hele og Store taget almindelig, men der er jo en hel Del Mennesker, som nyder Spirituosa til Overmaal. Den lette Adgang, som bl. a. Kristianiagrossererne har til at omsætte Spirituosa, har været til stor Skade for herværende Distrikter. Sædeligheden er i Almindelighed agtet, men de mange fremmede Arbeidere har ikke været uden skadelig Indflydelse.

Med Hensyn til **Fattigpleien** er Byen Kristiansand ganske vel situeret, da der foruden den almindelige offentlige Fattigpleie ogsaa virker en privat, der forestaaes af Indremissionen. I denne Gjerning er ansat flere — i Almindelighed 5 — Diakonisser, der dels forestaar et saakaldt Gamleghjem, hvis Virksomhed hvert Aar til megen Velsignelse udvides, dels virker i den saakaldte Privatpleie rundt om i Byen. I denne Forbindelse bør kanske ogsaa omtales Frelsesarméens Arbeide gennem sine Slumsøstre som meget fortjenstfuldt; de ydes ogsaa Støtte af flere af Byens Befolkning udenfor «Arméen». Endelig har Byen 2 vel bestyrede Børneasyl og 1 Fattighus for gamle, skrøbelige Kvinder i samme Bygningskomplex som det nye, kommunale Sindssygeasyl. (Brodtkorb).

I Undal forekommer i Forhold til Distriktets Folkemængde kun faa Rekvitioner til fattige Syge, uden at dette dog kan lægges Fattigkommissionerne til Last; disse synes ikke at udvise noget utidigt Kniberi i denne Retning, men de Fattige selv synes at genere sig for at henvende sig til Fattigvæsenet. Frivillige Fattigpleieforeninger findes i næsten alle Sogne og afhjælper tildels disse Savn. Sygepleiersker findes ikke endnu nogetsteds, men Sagen er bragt paa Bane i flere Sundhedskommissioner. (Nørregaard).

I Flekkefjord maa Fattigpleien siges at være forsvarlig, om end de lange Afstande undertiden vanskeliggjør den. Læge — men specielt Jordmoderhjælp — benyttes nu mere end før. (E. Hansen).

Af **Sygehuse** findes i Kristiansand Byens Sygehus med Isolationslokale, Statens Kvarantæneanstalt paa Odderøen, Eg Sindssygeasyl (Statsasyl) og Kristiansand Bys Sindssygeasyl. Endvidere det katholske St. Josefs Hospital. I Mandal er der et kommunalt Sygehus med Isolationslokale. Amtssygehuset ligger i Flekkefjord.

Badeindretninger. Der findes i Kristiansand 4 Søbade (1 for Militæretaten, 2 Fribade for Ubemidlede og 1 Anstalt for varme Søbad paa Odderøen), samt en Badeanstalt med Romerbad og Karbad. I Mandal er der foruden Sygehusets Karbad og Aktie-Søbadehuset endel private Badehuse. I Farsund et Badehus for kolde Søbad. Flekkefjord har ligeledes et Søbad og en privat Badeindretning med varme Karbad og Styrtd.

Kvaksalveri synes merkelig nok, skrives der fra Undal, at være ganske uddøet i dette Hans Kaddans og Valborg Valands Fædreland. (Nørregaard).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver en Oversigt over Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Lister og Mandal Amt	58	7	1727	19
Kristiansands Stadsfysikat.....	11	6	172	3
Oddernes	¹⁾ 11	²⁾ 1	460	4
Undal	³⁾ 14	-	267	1
Lyngdal	⁴⁾ 3	-	220	3
Vanse	⁵⁾ 7	-	198	4
Flekkefjord	⁶⁾ 12	-	410	4

¹⁾ Oddernes 5, Mandal 4, Randesund 1, Tveid 1, Vennesla 1, Øvrebo 1, Hægeland 1, Søgne 1, Holme 2, Halsaa - Hartmark 4. ²⁾ Mandal. ³⁾ Søndre Undal 5, Nordre Undal 1, Øislebø og Landal 4, Bjelland og Grindum 2, Finsland 1, Aaseral 1. ⁴⁾ Lyngdal 1, Hægebostad 2. ⁵⁾ Farsund 3, Vanse 2, Herred 1, Spind 1. ⁶⁾ Flekkefjord By 4, Nes 2, Hitterø 2, Kvinesdal 1, Bakke 1, Gyland 1, Siredalen 1.

XI. Stavanger Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		9 147,16	114 223	38	9	72	40
1. Sogndal		790,77	5 592	2	-	4	3
	Sogndal, Ladested..	0,19	461	1	-	1	-
	Sogndal	291,63	2 682	-	-	1	1
	Lund	292,59	1 545	1	-	1	1
	Heskestad	206,36	904	-	-	1	1
2. Egersund		1 298,02	13 161	4	-	5	3
	Egersund, Ladested	0,32	2 815	4	-	1	-
	Egersund	207,57	2 612	-	-	1	-
	Ogne	107,57	1 128	-	-	1	1
	Helleland	143,26	1 149	-	-	1	1
	Bjerkreim	693,27	2 033	-	-	1	1
	Nærbø	146,01	1 748	-	-	1	1
	Varhaug		1 676	-	-		

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakter.
3. Sandnes	Sandnes, Ladested	1 955,84	15 333	5	-	¹⁾ 7	5
	Høiland	0,81	1 654	3	-	1	-
	Klep	170,63	3 808	-	-	-	1
	Time	128,49	2 507	-	-	-	1
	Gjesdal	184,71	2 701	1	-	1	1
	Hole	218,04	1 503	1	-	1	1
	Fossan	109,58	1 101	-	-	1	1
		1 143,58	2 059	-	-		
4. Stavanger Stads- fysikat	Stavanger, Kjøbstad	6,26	22 483	14	6	23	-
5. Stavanger		228,16	9 096	²⁾ 1	-	5	6
	Hetland	114,97	4 587	-	-	2	3
	Haaland	85,24	3 301	-	-	2	2
	Mosterø	27,95	1 208	-	-	1	1
6. Finnø		1 521,18	11 103	3	-	8	8
	Rennesø	40,82	1 111	-	-	³⁾ 1	1
	Finnø	42,42	1 506	1	-	1	1
	Strand	195,58	2 226	-	-	1	1
	Aardal	505,26	927	-	-	1	1
	Hjelmeland	535,06	2 218	1	-	1	1
	Fister	42,56	812	-	-	1	1
	Nerstrand	122,04	1 458	1	-	1	1
	Sjernerø	37,44	845	-	-	1	1
7. Sand		2 495,48	10 459	2	-	6	6
	Jelse	257,27	2 236	-	-	2	2
	Sand	213,78	1 494	1	-	1	1
	Suldal	1 219,46	2 261	-	-	1	1
	Saude	514,20	1 897	1	-	1	1
	Vikedal	290,77	2 571	-	-	-	1
8. Karmøen		447,24	14 528	3	-	9	5
	Skudeneshavn, Ladested	0,48	1 123	1	-	2	-
	Kopervik, Ladested	0,36	791	2	-	-	-
	Skudenes	66,29	2 665	-	-	2	1
	Aakre	32,35	1 925	-	-	1	1
	Avaldsnes	150,78	5 327	-	-	2	1
	Bokn	46,02	848	-	-	1	1
	Tysvær	148,06	1 849	-	-	1	1
9. Haugesund ⁴⁾		404,12	12 468	4	3	5	4
	Haugesund, Kjøbstad	0,91	5 382	4	3	3	-
	Skaare	73,15	1 929	-	-	-	1
	Torvestad	31,08	1 872	-	-	1	2
	Skjold	168,73	2 118	-	-	1	1
	Vass	130,34	1 167	-	-		

¹⁾ Uopgivet Bopæl for 3. ²⁾ Distriktslægen bor i Stavanger By. ³⁾ Jordmoderen i Rennesø fungerer ogsaa som Jordmoder og Hjælpevaktinatrice i en Del af Mosterø Herred. ⁴⁾ Til Haugesund Lægedistrikt hører Sveen Herred af Søndre Bergenhus Amt, 214,23 km². stort med 3 054 tilstedeværende Indbyggere; Distriktet i det Hele udgjør saaledes 618,44 km². med 15 522 Indbyggere.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	48	8	48	7	3	4	2	1	5	6	5	3	5	3	4
Cerebrospinalmeningit	4	2	3	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	61	1	61	13	4	-	7	-	-	2	6	7	5	7	10
Mæslinger	1637	88	1637	17	9	18	83	330	362	133	69	109	157	159	191
Difteri (Croup)	341	29	341	54	28	21	27	33	37	18	20	18	29	22	34
Blodgang	5	-	5	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	1	1
Barselfeber	16	7	15	3	-	3	1	-	1	3	-	-	2	1	1
Pyæmi, Septhæmi	33	9	30	2	3	9	6	2	1	1	-	1	3	1	1
Rosen	117	7	117	4	8	11	8	18	11	11	8	6	12	9	11
Røde Hunde	4	-	4	-	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	1
Vandkopper	59	-	53	7	2	3	7	5	7	1	2	2	6	5	6
Kusma	10	-	10	-	-	2	-	-	2	-	-	1	2	3	-
Kighoste	676	54	675	82	50	47	48	40	27	73	47	58	45	74	84
Akute KatarreriAandedrætsorg.	4727	94	4693	570	827	788	493	414	297	183	113	152	211	245	400
Influenza	1313	7	1313	132	498	294	172	58	23	16	14	15	16	31	44
Lungebetændelse	499	55	499	50	60	58	70	67	38	21	15	27	22	30	41
Pleurit	290	7	290	37	30	31	30	34	23	25	13	15	14	20	18
Gigtfeber	179	4	178	15	19	20	19	26	19	5	5	6	12	17	15
Koldfeber	9	-	9	-	-	-	2	-	1	1	-	2	3	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1684	17	1684	111	151	152	137	133	123	146	238	170	114	91	118
Skjørbug	3	-	3	1	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	3	-	3	-	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	8	1	8	-	2	1	-	2	1	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	11726	390	11679	1105	1694	1465	1116	1166	980	649	555	592	658	719	980

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	1		2		3		4		5		6		7		8		9	
	Sogndal.		Egersund.		Sandnes.		Stavanger Stads- fysikat.		Stavanger.		Finnø.		Sand.		Karmøen.		Haugesund.	
	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.
Tyfoidefeber	6	2	1	-	4	-	21	2	1	-	-	-	-	-	4	2	11	2
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	-	-	1	-	26	1	1	-	-	-	-	-	28	-	4	-
Mæslinger	116	2	226	6	114	3	907	52	9	2	18	2	16	-	15	4	216	17
Difteri (Croup)	-	-	3	2	37	3	100	15	11	1	1	-	4	1	29	4	156	3
Blodgang	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-
Barselfeber	2	1	1	-	1	1	1	-	2	2	3	1	1	-	1	1	4	1
Pyæmi, Septhæmi	2	2	-	-	3	2	8	3	1	1	-	-	-	-	1	1	18	-
Rosen	2	-	4	-	10	-	49	3	2	-	5	-	4	-	11	2	30	2
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	-	-	-	-	1	-	37	-	-	-	6	-	2	-	2	-	11	-
Kusma	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-
Kighoste	4	-	104	15	11	3	292	11	1	1	18	1	25	3	125	12	96	8
Akute Katarrer i Aandedrætsorg.	123	-	254	19	221	15	2947	37	21	3	30	2	100	4	589	11	442	3
Influenza	142	2	57	-	78	1	708	1	19	2	12	-	35	1	86	-	176	-
Lungebetændelse	9	1	67	10	67	13	173	10	9	-	16	5	21	2	36	10	101	4
Pleurit	8	-	31	-	32	2	84	1	5	1	6	-	10	1	37	-	77	2
Gigtfeber	2	1	4	1	20	-	105	1	2	-	5	-	8	-	10	-	23	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Akut Diarré (Kolerine)	111	-	110	-	161	-	970	10	8	1	6	-	36	-	178	4	104	2
Skjørbug	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	1	-	-	-	7	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	528	11	863	53	772	44	6444	148	97	15	126	11	262	12	1154	51	1480	45

Sundhedstilstanden kan neppe betegnes som tilfredsstillende. Antallet af anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var dog større end, saavidt vides, i noget tidligere Aar. Denne Tiltagen skyldes fornemmelig en udbredt Mæslingeepidemi, i mindre Grad et øget Antal Angrebne af Difteri, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne, Influenza, akut Diarré og Kighoste. Det samlede Antal af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 11 726, hvoraf 390 dødelige mod henholdsvis 7 716 og 280 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde ialt 2 027 eller 17,2 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (117 700). Aaret forud var Dødeligheden 15,8 pro mille.

Til Oplysning om Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter, samt om Dødsfald af disse Sygdomme, henvises til Tabellen paa Side 128 og 129, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af **Tyfoidfieber** er ialt anmeldt 48 Tilfælde, hvoraf 8 endte dødelig (16,7 pCt.). I Sogndal Distrikt indtraf der 6 Tilfælde, deraf 3 i Juli i ét Hus i Rægefjord. Vinteren forud havde der i et Hus i Nærheden forekommet nogle Tilfælde af Diarré, efterat en ung Mand var kommen hjem fra Amerika, lidende af samme Sygdom. Da Diarréen kun varede nogle faa Dage, og de Syge ikke frembød andre Symptomer, antoges Sygdommen for en let Kolerine. Denne Diagnose viste sig dog senere feilagtig; en af de Syge reiste nemlig til Gaarden Nesvaag, og under hans Ophold der og i det Hus, hvor han boede, brød der ud en ondartet Epidemi af Tyfoidfieber. — Senere paa Aaret, i September, forekom et dødelig endende Tilfælde i et andet Hus i Nærheden af det først angrebne. En Kvinde, der havde pleiet et Par af de ovennævnte 4 Patienter i Rægefjord, blev, efterat hun var reist hjem til Gaarden Mydland, syg og døde i Oktober; Maaneden efter indsygnede derpaa en Gut i det samme Hus. (S. Holtermann). Fra Egersund Ladested er anmeldt 1 angivelig tvivlsomt Tilfælde; Vedkommende var en Pige fra Sogndal, som havde pleiet en af de Syge dersteds. (Pihl). I Stavanger By optraadte Sygdommen sporadisk i de fleste Maaneder af Aaret; det samlede Antal var 21, hvoraf 2 endte dødelig. 16 af Tilfældene behandledes paa Sygehus. I Stavanger Lægedistrikt indtraf et Tilfælde i April i samme Hus, hvorfra der i Slutningen af det foregaaende Aar var indlagt en Patient paa Amtssygehuset. I Karmøen indtraf 4 spredte Tilfælde, hvoraf 2 hos Sømænd, der nylig var kommet hjem. I Haugesund angrebes 11 Personer, deraf 4 i selve Byen.

Af **Cerebrospinalmeningit** anmeldtes 4 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig, det ene i Ladestedet Sandnes, det andet paa Gaarden Ryg i Randsberg i Stavanger Lægedistrikt, hvor 3 Søkende var angrebne i ét Hus.

Af **Skarlagensfeber** er der ialt iagttaget 61 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødelig (1,6 pCt.). I Karmøen Distrikt forekom de fleste Tilfælde i Kopervik og Omegn. I Jordmoderens Hjem, hvor der var en stor Børneflokk, havde Sygdommen varet i over 2 Uger, forinden Distriktslægen fik Kundskab derom; da der i det samme Hus var Handel og Bageri, blev Butiken desinficeret og vasket, medens Bagningen paa Grund af de lokale Forhold blev paabudt indstillet indtil videre; Jordmoderen skaffede sig en Stedfortræder. (O. Dietrichson).

Mæslinger optraadte som en meget udbredt Epidemi inden alle Distrikter; fornemmelig i Bygderne tilkaldtes der som Regel ikke Læge, uden naar der indtraf Eftersygdomme. Der anmeldtes ialt 1 633 Tilfælde, hvoraf 88 dødelige (5,4 pCt.). I Sogndal optraadte Sygdommen i Mai i Aaensire Kapelsogn, indført fra Stavanger, og udbredte sig i Løbet af Sommeren over store Dele af

Distriktet. Til Egersund Distrikt, hvor den begyndte i Juli og udbredte sig i vide Kredse, antoges Smitten indført med Børn, der medfulgte Emigrantskibe fra Amerika. Flere Tilfælde af Tuberkulose hos Voxne gik ved tilstødende Mæslinger over i florid Form. (Pihl). I Stavanger By forekom Sygdommen hele Aaret igjennem; de fleste Tilfælde anmeldtes i Mai og Juni. Fra Stavanger Lægedistrikt opgives blot 9 Tilfælde, hvoraf de 8 i ét Hus. I Finnø var Epidemien angivelig meget udbredt i Fastlandsbygderne og i Sand i Jelse. Paa Karmøen udbredte Sygdommen sig i Aarets 2den Halvdel; den begyndte nordenfra og vandrede efterhaanden sydover. I Haugesund Distrikt synes det, som om Sygdommen særlig har holdt til i Byen de 2 sidste Maaneder af Aaret.

Af **Difteri** anmeldtes 341 Tilfælde, hvoraf 29 dødelige (8,5 pCt.). I Sandnes Distrikt forekom der kun spredte Tilfælde; i Regelen viste det sig umuligt at paavise Smittekilden, da Befolkningen paa Grund af de gode Kommunikationer med Jernbane og Dampskib er meget reisende af sig. (H. Lund). I Stavanger By anmeldtes 100 Tilfælde, hvoraf 58 behandlede paa Sygehus. I Stavanger Distrikt forekom 11 spredte Tilfælde, som Regel kun 1 eller 2 i samme Familie. Distriktslæge Hagemann anfører i Anledning af denne Sygdom, som i hans Distrikt har stor økonomisk Betydning, idet Salg af Melk fra en angreben Gaard maa standses i ugevis, følgende: Naar man agter at formaa Amtsformandskabet til at stille et mindre Beløb til Distriktslægens Disposition for dermed at bestride Udgifterne ved bakteriologiske Undersøgelser af Difteri- og Tyfoidfebertilfælde — Undersøgelsen vil der nu være Anledning til at faa udført ved et af en Læge i Stavanger oprettet Laboratorium —, saa turde det være tvilsomt, om derved vil ske nogen Indskrænkning i Sygdommens Udbredelse; thi skal Isolationen og Melkesalgforbudet opretholdes, saalænge der kan paavises Difteribaciller i den Syges Hals, og dette kan jo strække sig gjennem Maaneder, vil Følgen blive, at Landbefolkningen af økonomiske Grunde undlader at hente Læge, stolende paa, at Halsaffektionen ikke er af den ondartede Natur, men en ret og slet Angina. En sikrere Maade at faa Sygdommens Udbredelse standset paa vilde det antagelig være, om Amtsformandskabet vilde indgaa paa at lade gratis behandle paa Amtssygehuset smitsomme, epidemiske Sygdomme som Difteri, Tyfus og Skarlagensfeber, der tildels søger sin Udbredelsesmaade gennem Melken. Difteriens Behandling med Seruminjektioner har vist sig udmærket, naar man kommer til i de første Par Døgn; det er kun beklageligt, at Medikamentet er saa dyrt og i stigende Pris — nu Kr. 3,50 for en 5 Grams Flaske fra Ullevold, mod Kr. 2,00 for 1 Aars Tid siden; skal man saa dertil efter den fra Ullevold angivne Fremgangsmaade maatte sprøite ind flere Portioner hos samme Patient, vil Medikamentet tilslut blive uoverkommeligt dyrt for den i økonomisk Henseende mindre heldigt stillede Vestlandsbonde; kunde man faa det forskrevet paa Amtets Regning uden Refusion, vilde meget være vundet. I Sand angrebes 3 Børn i et Hus i Sandeid; antagelig havde Faderen medbragt Smitten fra Voss, hvor der angivelig forekom flere Tilfælde af «Halsesyge». Paa en Gaard i Jelse indtraf 1 Tilfælde af Croup, der endte dødelig. I Karmøen Distrikt indtraf der om Vaaren 3 spredte Tilfælde; senere optraadte der 6 paa Gaarden Kvilhaugsviken i Skudenes, hvorhen Smitten sandsynlig var bragt med landliggende Skolebørn fra Haugesunds Barnehjem. I Kopervik blev i Mai et Barn angrebet ikke længe efter, at det havde været Moderen behjælpeligt med at rive ned endel Tapeter i et Værelse, hvor der for 3 Aar siden havde ligget en Difteripatient. I Oktober fik en Sypige, der havde været i Arbejde hos denne Familie, og som led af en kronisk Næse-Svælgbetændelse, en akut Forværelse af dette Onde og reiste af den Grund og uden at have søgt Lægehjælp til sit Hjem Solheim i Tysvær; her indsygnede nogle faa Dage efter hendes Ankomst 3 af hendes Søsken, hvorimod hun selv først fik

Difteri, efterat hun var kommen tilbage til Kopervik og havde gjenoptaget sit Arbejde hos den Familie, hvor hun tidligere havde været, og hvor nu paanyt et af Børnene blev sygt. Ogsaa til 2 andre Familier i Kopervik bragte hun Sygdommen, forinden Mistanken henleddes paa hende som Smittebærer; ved bakteriologiske Undersøgelser paavistes der nu gjentagne Gange Difteribaciller hos hende. Ialt forekom der i Kopervik 11 Tilfælde i 5 forskellige Hjem; kun i et Par af dem kunde der ikke paavises nogen Sammenhæng med de øvrige; 2 Dødsfald indtraf paa Grund af Hjertelammelse. (O. Dietrichson).

Af **Barselfeber** anmeldtes 16 Tilfælde, hvoraf 7 endte dødelig. I Sand, hvor den er en meget sjelden Sygdom, forekom i Saude et Tilfælde, hvor der ved Fødselen ikke var benyttet Jordmoder. (Østvold).

Af **Kighoste** iagttoges 676 Tilfælde, hvoraf 50 dødelige (8 pCt.). Den bragtes til Sogndal Ladested omkring midtsommers med Reisende fra Stavanger, men fik ingen synderlig Udbredelse førend ud paa Høsten, da den spredte sig over store Dele af Distriktet. I Egersund forekom den i By og Bygd i Aarets første Halvdel som en udbredt Epidemi, der var en Fortsættelse af den i sidste Halvdel af forrige Aar herskende. I Stavanger By gik den hele Aaret. I Finnø og Nerstrand — Finnø Distrikt — og Jelse — Sand Distrikt — forekom den ligeledes hyppig; i sidstnævnte Herred samtidig med Mæslinger; her døde i et Hus 2 Gutter, som først havde havt Mæslinger og siden Kighoste; hos begge iagttoges et difterilignende Belæg paa Indsiden af Kinder og Læber, medens Svælget var frit (Noma?). Ogsaa i Karmøen og Haugesund Distrikter optraadte Sygdommen med talrige Tilfælde i Aarets sidste Halvdel; i det førstnævnte Distrikt indtraf et Dødsfald af Noma, der udgik fra Indsiden af Kindet.

Influenza havde stor Udbredelse i Aarets 4 første Maaneder, særlig i Februar. Fra Stavanger Distrikt berettes, at omtrent alle Lemmer paa Haalands Fattiggaard, ca. 40 i Tallet, var angrebne. I Skudeneshavn (Karmøen) begunstigedes Epidemien i høi Grad ved den betydelige Overbefolkning, Stedet i den Tid fik paa Grund af det rige Sildefiske.

Akut Diarré (Kolerine) synes at have forekommet nogenlunde jævnt fordelt over hele Aaret, dog noget hyppigere i August. I Sogndal var denne Sygdom i Sommermaanederne meget udbredt og temmelig ondartet, vistnok som Følge af den ualmindelige Varme og Tørke.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af følgende Tabel.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne.								
			1	2	3	4	7	8	9		
			Sogndal.	Egersund.	Sandnes.	Stavanger Stads- fysikat.	Sand.	Karmøen.	Hauge- sund.		
			Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	16	-	-	-	1	14	-	-	-	-	1
Erhvervet Syfilis	97	1	-	4	1	74	-	1	1	-	17
Hereditær —	11	3	1	-	1	9	2	-	-	-	1
Gonorré, Uretrit	298	-	-	8	10	245	-	3	-	4	28

Af **Fnat** anmeldtes ialt 51 Tilfælde. I Sand har Skabmidler ikke været saa ofte forlangt som tidligere, hvoraf man antagelig tør drage den Slutning, at Sygdommen ogsaa har forekommet sjældnere. (Østvold).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 19,8 pCt. af samtlige ved Sygdom foranledigede Dødsfald, hvis Aarsag var kjendt, og 26,8 pCt. af Dødsfald, der ikke var foraarsaget af epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet 20,7 pCt. og 30,6 pCt. og for Bygderne 18,9 pCt. og 23,8 pCt. I Karmøen foretages altid ved Dødsfald af Tæring fuldstændig Rengjøring og Desinfektion som efter epidemiske Sygdomme, og herimod gjøres der aldrig Indvendinger, da Forstaaelsen af, hvad der er paakrævet for at modarbejde Sygdommens Udbredelse, begynder at vaagne. Nogen utidig Smittefrygt mærkes der dog intet til; herfor taler da ogsaa, at man vedbliver med at spytte paa Gulvene og ikke gider uleilige sig med at benytte Spyttbakke, selv naar den staar lige ved. I den forholdsvis stille og varme Sommer, da der i det Hele taget var liden Sygelighed, kunde der hos samtlige ambulerende Tæringspatienter paavises Bedring. (O. Dietrichson og E. Jensen).

Spedalskhed. Af denne Sygdom er der ifølge Opgave fra Sand Distrikt 2 Tilfælde i Jelse. I Karmøen opdagedes blandt Lemmerne paa Avaldsnes Fattiggaard 1 Tilfælde af den glatte Form hos en Kvinde, der indlagdes paa Pleiestiftelsen i Bergen; forøvrigt vides der ikke at være andre Tilfælde inden Distriktet. (O. Dietrichson).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning. — I Egersund Distrikt er de allerfleste Patienter, som i Medicinalberetningen for 1898 nærmere omtalt, bortsat til Forpleining i Nærbø og Varhaug Herreder. I Sandnes Distrikt spiller Forpleining af Sindssyge en betydelig Rolle, idet et stort Antal af saadanne er udsat, væsentlig for offentlig Regning, til Familier paa Landet, og enkelte Gaardbrugere gjør en hel Forretning deraf. Vistnok bør mange kroniske Sindssyge helst behandles paa denne Maade, men paa Grund af Asylernes Overfyldning bliver der nu udsat mange, som ikke egner sig for saadan Forpleining. Gjælder det nemlig urolige, urenlige eller farlige Tilfælde, kan man som Regel ikke vente, at en almindelig Gaardmand, han være saa brav han vil, skal være i Besiddelse af den nødvendige Intelligens til at omgaaes saadanne. Men som Forholdene nu arter sig, er man ofte nødt til at korte af paa sine Fordringer, og da Antallet af Sindssyge, hvoraf de fleste bliver kroniske, tiltager stærkt inden Amtet, burde dette oprette en Pleieanstalt for saadanne kroniske Tilfælde. (H. Lund). I Modsætning hertil anfører Amtslægen, Distriktslæge Hagemann, følgende: Jeg tvivler paa, at der i et Amts asyl for uhelbredelige Sindssyge, om et saadant oprettedes, vilde kunne tages de Hensyn til den enkelte Syges Individualitet, som der gjøres i Familieforpleiningen her i Amtet. Og da det hidtil ikke har været vanskeligt at faa saadanne uhelbredelige Syge udsat paa Jæderen hos dertil vante og skikkede Folk, kan jeg ikke være enig med dem, som med mørke Farver skildrer Forholdene ved Familiepleien; ialfald passer ikke disse Skildringer paa dette Amt. Er der Misligheder tilstede, sørger i Almindelighed Naboerne for, at saadanne kommer til Lægens Kundskab, og finder saa denne, at den Syge bør flyttes, er der Ingen som modsætter sig en saadan Flytning, selv om Udgifterne derved forøges ikke saa lidet. — Naar det inden Sand Lægedistrikt falder vanskeligt at faa besværlige Sindssyge udsat, tyr man til Jæderen. (Østvold). Paa Karmøen forpleies mange af denne Slags Syge i Tysvær dels for offentlig og dels for privat Regning. I denne afsides liggende temmelig utilgjængelige og lidet velstaaende Bygd lever de Syge under samme Kaar som de Friske, og Betalingen synes meget rimelig sammenlignet med, hvad der forlanges andre Steder, f. Ex. paa Jæderen. (O. Dietrichson).

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sogndal	59	12	11	48
Sogndal By	8	1	1	7
Bygder	51	11	10	41
Egersund	184	41	53	131
Egersund By	65	15	25	40
Bygder	119	26	28	91
Sandnes	187	32	44	143
Sandnes By	30	8	9	21
Bygder	157	24	35	122
Stavanger Stadsfysikat	505	107	148	357
Stavanger	73	16	15	58
Finnø	110	18	11	99
Sand	74	21	12	62
Karmøen	199	28	51	148
Skudeneshavn By	21	2	5	16
Kopervik By	15	1	9	6
Bygder	163	25	37	126
Haugesund	100	20	45	55
Haugesund By	71	14	34	37
Bygder	29	6	11	18
Stavanger Amt	1491	295	390	1101
Deraf i Byer	715	148	231	484
— - Bygder	776	147	159	617

Om **Jordmoderhjælpen** i Sand henvises til den paa Side 135 indtagne Tabel, udarbejdet af Distriktslæge Østvold.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 120 saadanne, nemlig i Sogndal 2, Egersund 7, Sandnes 8, Stavanger Stadsfysikat 60, Stavanger Lægedistrikt 3, Finnø 5, Sand 1, Karmøen 6 og Haugesund 28. Indikationer og Udfald vil sees af vedkommende Tabel paa Side 136.

Antallet af **Fødte** og **Døde** vil sees af Tabellen paa Side 137.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 677 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,7.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 8 Kvinder, ifølge Lægernes 9, hvoraf 7 opgives døde af Barselfeber og 2 af Blødning.

Sammendrag af Indberetninger fra Jormødrene i Sand Lægedistrikt.

Jordmoderdistrikter.	Antal anmeldende Jordmødre	Bistaet ved Antal Fødsler.	Deraf opgives:					Tvillingfødsel.	Af Børnene var:		Komplikationer.		Antal Fødsler hvor Læge tilkaldt.	Operationer.			Dødsfald paa Barselseng.
			Isseleie.	Tverleie.	Sædeleie.	Ukjendt Leie.	Abort.		ufuldbaarne.	dødfødte.	Blødning.	Navlesnorslynge foran Hoved.		Udtrækning.	Vending.	Tang.	
Sand	1	25	25	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Saude	1	22	22	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Suldal	1	33	20	1	-	¹⁾ 10	2	-	3	2	-	-	2	-	1	1	-
Vikedal	1	32	32	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Erfjord	1	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jelse	1	33	30	-	3	1	1	2	-	4	2	-	-	1	-	-	²⁾ 1
Tilsammen	6	157	141	1	3	11	3	2	4	6	2	1	2	1	1	1	1

¹⁾ Fødsel foregaaet før Jordmoderens Ankomst. ²⁾ Efter Blødning, der havde varet i flere Dage, døde hun 2 Timer efter Fødselen.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.				Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.	Moder.	Mødre.	
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige eller smertefulde Veer.....	83	¹⁾ 3	85	1	-	-	-	4	-	²⁾ 4	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	7	-	6	1	-	-	-	-	¹⁾ 1	1	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	1	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Truende Hjertelammelse (Hyperemesis).....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Stort Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	2	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	95	3	95	3	5	3	2	6	1	5	2	2	2	2	1	5
	98		98			5		7		7						

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ En af disse uddrogtes ved Tang.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Drab.
Sogndal	161	6	93	11	1	1	-	1
Sogndal By	10	-	9	1	-	-	-	-
Bygder	151	6	84	10	1	1	-	1
Egersund	424	7	229	42	2	1	7	-
Egersund By	102	2	68	14	-	-	2	-
Bygder	322	5	161	28	2	1	5	-
Sandnes	541	10	224	42	6	2	2	-
Sandnes By	105	-	29	8	-	-	-	-
Bygder	436	10	195	34	6	2	2	-
Stavanger Stadsfysikat	903	24	534	112	9	1	7	1
Stavanger	301	9	136	24	1	-	-	-
Finnø	248	9	159	15	2	1	2	-
Sand	242	3	145	23	3	1	5	-
Karmøen	419	6	224	41	2	-	11	-
Skudeneshavn By	37	1	22	4	-	-	-	-
Kopervik By	26	1	16	4	-	-	1	-
Bygder	356	4	186	33	2	-	10	-
Haugesund	555	8	344	62	5	1	32	-
Haugesund By	266	5	128	28	3	1	3	-
Bygder	289	3	216	34	2	-	29	-
Stavanger Amt	3704	82	2027	361	30	8	65	2
Deraf i Byer	1449	33	806	171	2	2	13	1
— Bygder	2255	49	1221	190	18	6	52	1

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Lungetuberkulose	295	148	147
Alderdomssvaghed	202	51	151
Kræft (Cancer og Sarkom)	94	49	45
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	94	52	42
Mæslinger	88	74	14
Tuberkulose Betændelser udenfor Lungerne	71	35	36
Organisk Hjertesygdom	59	31	28
Lungebetændelse	55	22	33
Kighoste	54	27	27
Hjerneslag	51	17	34

Veirliget. Vinteren var mild med lidet Sne langs Kysten, men med noksaa stadigt Snedække i det Indre. Vaaren var kold og kom sent. Sommeren var usædvanlig varm; naar undtages i den sydligste Del af Amtet var der ingen generende Tørke som i de østenfor liggende Amter; der faldt tilstrækkelig Nedbør. Den milde Temperatur holdt sig langt udover Høsten, der forøvrigt var regnfuld og stormende. Udbyttet af Jordbruget var i det Hele taget som et godt Middelsaars. Vaarsildfisket gav et rigt Udbytte, især ved den sydlige Ende af Karmøen.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om de **meteorologiske Forhold** efter Iagttagelser af Distriktslæge Holtermann i Sogndal.

Levemaade og hygieniske Forhold er i det Hele mindre gode i Sogndal, dog mærkes der Fremgang. Renligheden staar ikke høit. Om Ventilation af Beboelsesrummene er der næsten ikke Tale. Slagvinduer er sjældne, og der hvor de findes, lukkes de ikke op. Omkring Husene slaas Kjøkkenaffald og andre Uhumskheder. Bedst er Forholdene i Fiskerbygden Aaensire, hvor Renligheden staar høit, og Stellet i det Hele er bedre end i andre Dele af Distriktet. De økonomiske Forhold har været usædvanlig gode. Vinterfisket (Fangst af Sild og Skrei i Karmotrakten) slog godt til for Manges Vedkommende. I Aaensire indtraf et rigt Hjemmefiske af Skrei i Vintermaanederne. Makrelfisket slog ogsaa noksaa godt til. Dette Fiske, især den Del deraf, som kaldes Drivingen, er af stor Betydning for Distriktet. I Drivingen deltager ikke alene den egentlige Fiskerbefolkning, men ogsaa Mænd, der bor langt fra Søen. Der har stadig været Anledning til Fortjeneste ved Arbeide paa Baneanlægget Egersund—Flekkefjord og Fabrikanlægget i Jøsingfjord og tildels ved Kjøring af Malm fra Titanjerngruberne i Blaa fjeldet. De nævnte Anlæg har imidlertid den Ulempe, at de medfører større Drifkfældighed. Ikke alene er de mange indvandrede Arbeidere næsten alle henhældne til Drik, men deres Exempel forleder ogsaa adskillige, især Unggutter, blandt den fastboende Befolkning til Drik. I Ladestedet findes et Udskjænkningssted for Vin og Øl, hvilket har havt en meget stor Omsætning. (S. Holtermann).

I Sandnes Distrikt staar Befolkningen med Hensyn til Hygiene meget tilbage, hvilket for endel har sin Grund i smaa økonomiske Kaar. Men desuagtet burde man, hvad Renlighed af Person, Klæder og Hjem angaar, kunne holde lidt mere Skridt med Tiden og Kulturen. Paa Grund af upraktisk Bygningsmaade bliver en Del af Huset yderst trækfuldt og koldt, særlig er Kjøkkenerne, hvor Kvinderne opholder sig meget, som Regel særdeles slette og elendige. Bilæggerovne er endnu altfor meget i Brug og Huset ikke sjelden opfyldt med Torvrøg. (H. Lund).

I Stavanger By har der fremdeles været en betydelig Byggevirksomhed, som vanlig mindre Træhuse til 1 à 2 Familier; af Mur er opført et Par større hermetiske Fabriker, et større Høtel samt et Ølbryggeri. Arbeidernes Fortjeneste har i Aaret været meget god, hvorved deres økonomiske Stilling er bleven forbedret, og endnu bedre vilde den været, hvis Spirituosaforbruget var mindre; men dette er desværre ikke aftaget. (Zimmer).

I Sand Distrikt bliver Interessen for Frugtavl stadig større, hvilket er glædeligt, da der i det indre Ryfylke er mangfoldige Gaarde, som egner sig fortrinlig for den. Med Hensyn til den i Almindelighed mislige Skolehygiene anfører Distriktslæge Østvold følgende: Der er selvfølgelig endnu endel gamle Skolestuer, som paa langt nær ikke tilfredsstiller Kravene, hverken hvad Rum eller Lysforhold angaar. At faa disse erstattet med nye eller forandrede ved Paabygning o. s. v., vil kræve sin Tid. Ca. 10 nye Skolehuse er opført, siden den nye Folkeskolelov traadte i Kraft. Skoleværelserne i disse byder alle mindst

Oversigt over meteorologiske Forhold i Sogndal.

	Baro- meter.	Thermometer.				Vind.			Nedbørhøide.			Skydække.		Dage Taage.	Dage Frost.	Tordenveir.		
	Middel.	Max.	Min.	Mid- del.	Nor- mal.	Overveiende Ret- ning.	Dage Stille.	Dage Storm.	mm.	Nor- mal.	Forskjel.	Dage Overskyet.	Dage Klart.			Dage.	pCt.	Normal pCt.
Januar	762	7,7	÷ 8,0	1,3	1,1	NV, NO, 36 pCt. {	2	10	130,0	129	+ 1	14	11	3	23	2	14,3	3
Februar	769	8,5	÷ 9,6	1,8	0,5		-	4	53,5	108	÷ 54,4	17	3	10	17	2	14,3	1
Marts	766	10,2	÷ 10,3	1,6	1,5	Stille 15 pCt. {	-	6	97,8	78	+ 19,3	15	4	4	20	-	0	1
April	760	14,5	÷ 2,5	4,9	5,2	NV, NO, 26,7 pCt. {	-	8	112,4	50	+ 62,4	15	0	5	15	-	0	1
Mai	767	20,8	÷ 1,7	9,5	9,2	SV, S, 27,7 pCt. {	-	3	37,1	68	÷ 30,9	9	6	2	5	-	0	5
Juni	766	25,3	3,3	15,5	13,0	Stille 9,6 pCt. {	-	4	11,1	66	÷ 54,9	6	7	6	-	-	0	11
Juli	761	26,9	8,0	17,3	14,9	NV, N, NO, 32 pCt. {	-	2	75,3	107	÷ 31,7	8	5	4	-	5	35,8	24
August	759	23,6	4,3	14,9	14,9	0, SO, S, 25,3 pCt. {	2	3	60,7	145	÷ 84,3	4	11	7	-	1	7,1	27
September . . .	748	18,3	1,0	11,1	12,3	Stille 16 pCt. {	-	2	91,1	140	÷ 48,9	7	1	4	2	1	7,1	9
Oktober	756	13,0	1,0	7,7	8,1	NV, N, NO, 28 pCt. {	1	8	171,1	157	+ 14,1	13	3	5	2	2	14,3	11
November	756	12,4	÷ 1,2	7,4	4,2	0, S, SO, 32 pCt. {	1	12	224,4	138	+ 86,3	19	0	6	3	1	7,1	6
December	758	8,8	÷ 6,4	0,8	1,7	Stille 10 pCt. {	-	17	74,4	132	÷ 57,6	12	1	2	25	-	0	15
Middel	761	15,8	÷ 2,1	7,8	7,2	Sum	6	79	1138,5	1309	÷ 170,5	139	42	58	112	14	100	100

150 Kubikfod Luft til hvert Barn, har store Vinduer med Krydsposte og tildels Ventilationspipe. Dobbelt Gulv med Mellemfyld kræves, og ligesaa at Grundmuren skal være forsvarlig kalkslaet. Man har været villig til at opfylde Sundhedskommissionens Krav. I hvert Skoleværelse er ogsaa ophængt en paa Pap klæbet Plakat, hvorpaa er trykt med store Bogstaver: «Du skal aldrig spytte paa Gulvet, men brug Spyttebakke». Et passende Antal Spyttebakker er da ogsaa anskaffede i de nye Skolestuer. Det jeg imidlertid særlig vil hefte mig ved, er den ringe Forstaaelse af Skolehygien, som vore Seminarister, selv de seneste Kuld, har. Min Erfaring er ialfald den, at jeg sjelden, om nogen-sinde, ser, naar jeg passerer et Skolehus i Friminuterne, at der luftes ordentlig ud ved at aabne Vinduerne. Et eller to halve Fag kan især i de nye Skolestuer sees aabnede; men det er som oftest ogsaa det Hele. Det har ikke manglet paa min Interesse for Skolehygien, saalangt jeg som Distriktslæge kan række (for 10 Aar siden udarbejdedes og omdeltes Sundhedsforskrifter gratis til alle Skolelærere); men naar mine Erfaringer desuagtet er lidet tilfredsstillende, saa tror jeg, det kommer deraf, at Skolehygien ikke praktiseres paa rette Maade ved Seminarierne, ganske vist langt fra saaledes som t. Ex. ved Underofficers-skolerne. Hvem skal saa kontrollere Skolehygien? Skolestyre og Tilsyns-udvalg! Desværre, disse forstaa som oftest kanske endnu mindre end Lærerne. Forskjellen paa Land og ialfald en større By er i denne Henseende iøinefaldende. I Byerne ser man alle Vinduerne aabne i Friminuterne. Hvad Skolestuernes Rengjøring angaar, saa er den ogsaa mange Steder altfor mislig. Alene i Sand Herred er den tilfredsstillende, hvilket skyldes den Omstændighed, at jeg i sin Tid som Medlem af Skolestyret fik drevet mit Forlangende igjennem, hvormed der da ogsaa siden har været almindelig Tilfredshed. Man ønsker ikke nu at gaa tilbage til det Gamle: Gulvskuring en Gang om Maaneden og aldrig Rundvask. God Skolehygiene er et meget vigtigt Led i Rækken af Kampmidlerne mod Tuberkulosen. Høist paakrævet er det derfor efter min Formening, at der i Kraft af Tuberkuloseloven gives Sundhedskommissionens Ordfører Adgang til stadig at føre Kontrol med denne, hvad han nu ikke har, og overmaade heldigt vilde det være, at Kravene formuleredes bestemt.

I Karmøen Distrikt er Fiskeri den mandlige Befolknings Hovedbeskæftigelse og fornemste Indtægtskilde. Sildefisket slog godt til, og da der var gode Priser, kom der store Summer ind til Distriktet. Forøvrigt var der jevnt Fiske det hele Aar, og Udbyttet af Torsk, Makrel, Kolje og Kveite bidrog ogsaa sit til at ophjælpe Velstanden. De lette Kommunikationer gjør Varen let afsættelig til rimelig Pris til alle Tider af Aaret. Dyrkning af Jorden gaar det ogsaa fremad med; ogsaa fra Øens midtre Parti har der nu været unge Mænd paa Landbrugsskole, og deres Maade at drive Gaardsbrug paa bliver da lidt efter lidt Mønsterbrug, som de Omboende ser til at efterligne. Men Gaardene stykkes ud i Smaaparceller, som Ingen kan leve af. Kvinderne deltager fuldt ud i alt Slags Gaardsarbejde og ikke mindst i det tunge Arbejde i Torvmyrene for at skaffe Brændsel. — De approberede Sundhedsforskrifter for de forskjellige Herreder og den vaagnende Sands for mere Sol og Lys i Husene har vist sin gavnlige Indflydelse paa Bygningsmaaden, men det gaar smaat med Luftningen af Værelserne, selv om der findes Vinduer til at lukke op. Forstaaelsen af den friske Lufts Betydning for det legemlige Velvære mangler for det Meste. Befolkningen er gjennemgaaende ædruelig og sparsommelig i sit Levesæt; men Ungdommen, specielt den kvindelige Del, ligger under for Pyntesygens Fristelser; det praktiske Skaut forsvinder, Straahatten med al Slags Pynt sees overalt, og Kjoler og Jakker af alle Slags Stoffe og alle moderne Façoners sees her, saa godt som i nogen større Østlandsby eller Bygd. (O. Dietrichson).

I Skudeneshavn er Beboelsesforholdene upaaklagelige og Stellet for

det Meste propert. Alle Iag og alle Aldre af Befolkningen havde gode Indtægter under Vaarsildfisket, ligesom Arbejdslønnen i det Hele taget var højere end før. Uagtet Laddevin kan faaes kjøbt, er der sjelden Berusede at se. (E. Jensen).

I Haugesund lader i Almindelighed de hygieniske Forhold meget tilbage at ønske; for Byens Vedkommende har de smaa Leiligheder meget almindelig været overbefolket, da der er Vaaningsnød paa Grund af, at Nybygningen ikke har holdt Skridt med Byens stærke Væxt. (Lyngholm).

Sygehuse. Paa Egersunds Sygehus behandledes 31 Patienter. I Stavanger er Byens kommunale Sygehus samt Amtssygehuset beliggende; paa det førstnævnte behandledes i Aarets Løb ialt 765 Patienter; der udførtes 311 Operationer; et Røntgenapparat blev anskaffet. For epidemiske Sygdomme benyttes Bjergsted Lazaret; endvidere er der en privat Klinik samt et katolsk Sygehus (St. Franciscus's Hospital). I Saude (Sand) har et Sanatorium for Brystsvage og Rekonvalescenter været i Virksomhed. I Aakre (Karmøen) er der for Vaarsildafgiftsfondets Regning leiet et Sygehus, der kun bruges i Fiske-tiden. I Skaare Herred, lige ved Haugesund Bys Grændse, findes et Vaarsildfondet tilhørende Sygehus, hvor et Par Stuer er overladt Haugesund til Afbenyttelse.

Sygepleien. I Stavanger By er der 4 Kommunelæger, hver med en Gage af Kr. 1 000 pr. Aar; efter en ny Instrux er de forpligtet til at fungere som Skolelæger hver inden sit Distrikt. Ved det kommunale Sygehus er der foruden Overlægen, hvis Gage er Kr. 3 000 + Kr. 1 000 som personligt Tillæg, 2 Assistentlæger, den ene med 2 Aars og den anden med mindst $\frac{1}{2}$ Aars Ansættelsestid; deres Gager er henholdsvis Kr. 1 500 og 800 samt fri Station. Med Hensyn til Sygehuset har Kommunen vist en paaskjønneelsesværdig Offervillighed ikke alene hvad Anlæg, men ogsaa hvad Drift angaar. Resultatet er ogsaa glædeligt, da alle de Syge finder sig godt der, og Indlæggelse nu ikke møder nogen Modstand, hvilket før var Regelen. (Zimmer).

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Egersund findes varmt Bad med Douche, aabent 1 Gang i Ugen; ved Fayancefabriken sammesteds varmt Bad og Dampbad for dens Arbeidere. I Sandnes er der i Forbindelse med Uldvarefabriken oprettet et Badehus for Søbad, Karbad, Douche og Dampbad. I Stavanger By er ved Badehuset paa Jorenholmen indredet et Folkebad, der benyttedes af 2 441 Personer (à 10 Øre). Af andre Bad leveredes 13 316 til Betalende og 250 Fribad for Syge. Strømbadet blev benyttet af 7 000. I Skudeneshavn er et lidet Badehus for Søbad og varme Karbad. Søbad blev flittig taget i Sommerens Løb, da Vandets Temperatur var op til $20\frac{1}{2}^{\circ}$ C. i saa at sige aaben Sø. I Haugesund staar Sygehusets Badeindretning 1 Gang om Ugen til Publikums Afbenyttelse.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Blandt Sager, der har været Gjenstand for Forhandling i Stavanger Sundhedskommission, kan nævnes: Flytning af Lig til fæstet Gravsted (Sagen er blevet noksaa aktuel, da den ældste Del af Kirkegaarden atter er optaget til Benyttelse); Anlæg af Pudretfabrik paa Grund af de gjødselhentende Bønders Strike; bakteriologiske Undersøgelser ved Difteri, hvortil Kommunen foreløbig har stillet Kr. 300 til Disposition. — Der er ved Sundhedsbetjenten foretaget Desinfektion af Boliger 124 Gange efter epidemiske Sygdomme og 59 Gange efter Tuberkulose. — Antallet af udsatte Børn var 28.

I Finnø Distrikt er Justitsdepartementets Forslag til Forebyggelse af smitsomme Sygdomme vedtaget i alle Herreder med Undtagelse af Rennesø og Aardal.

Kvaksalveri udøves i ikke ringe Udstrækning af en Fotograf i Haugesund og en Handelsmand i Skjold; fra dette Herred og fra Vass er Lægesøgningen beklagelig liden. (Lyngholm).

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Stavanger Amt	72	1	2484	29
Sogndal	¹⁾ 3	-	117	1
Egersund	²⁾ 6	-	294	6
Sandnes	³⁾ 10	-	353	1
Stavanger Stadsfysikat	14	1	494	11
Stavanger Lægedistrikt	⁴⁾ 4	-	205	4
Finnø	⁵⁾ 8	-	296	1
Sand	⁶⁾ 2	-	251	3
Karmøen	⁷⁾ 13	-	308	1
Haugesund	⁸⁾ 12	-	166	1

¹⁾ Sogndal 1, Lund 1, Heskestad 1. ²⁾ Egersund Ladested 1, Nærbø 1, Varhaug 1, Egersund Landsogn 1, Bjerkreim 1, Helleland 1. ³⁾ Sandnes 2, Time 2, Høle og Fossan 3, Høiland 1, Gjesdal 1, Klep 1. ⁴⁾ Hetland 1, Haaland 2, Mosterø 1. ⁵⁾ Strand 2, Fister 1, Nerstrand 1, Aardal 1, Hjelmeland 2, Finnø 1. ⁶⁾ Sand 1, Suldal 1. ⁷⁾ Aakre 2, Avaldsnes 4, Bokn 1, Kopervik 3, Skudenes 1, Tysvær 2. ⁸⁾ Skjold 1, Sveen 1, Skaare 1, Haugesund 9.

XII. Søndre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatører.
Søndre Bergenhus Amt		15606,67	127 678	26	67	61
Sveen Herred ¹⁾		214,23	3 054	-	2	2
1. Indre Søndhordland		1 099,71	9 160	2	6	4
	Skaanevik	588,27	3 189	1	3	1
	Etne	318,01	2 312	-	1	1
	Fjelberg	193,43	3 659	²⁾ 1	2	2
2. Ytre Søndhordland		597,52	10 466	3	6	6
	Stord	130,35	2 207	³⁾ 3	1	1
	Valestrand	58,81	1 042	-	1	1
	Finnaas	225,15	4 835	-	3	3
	Fitjar	183,21	2 382	-	1	1
3. Tysnes		1 042,50	9 198	3	7	7
	Tysnes	260,59	4 451	1	3	3
	Kvinnherred	781,91	4 747	³⁾ 2	4	4
4. Indre Hardanger		5 554,45	10 081	3	8	6
	Ullensvang	2 583,94	5 375	2	4	2
	Ulvik	841,42	1 410	1	1	1
	Granvin	189,04	1 336	-	1	1
	Eidfjord	1 269,20	1 015	-	1	1
	Røldal	670,85	945	-	1	1
5. Ytre Hardanger		877,34	7 659	2	4	4
	Strandebarm og Va- ralsø	190,45	2 467	1	2	2
	Jondal	233,07	2 017	-	1	1
	Viker	453,82	3 175	1	1	1
6. Voss		2 073,52	10 519	3	3	4
	Voss	928,01	6 410	3	1	2
	Ævanger	590,55	2 097	-	1	1
	Vossestranden	554,96	2 012	-	1	1
7. Søndre Midthord- land		995,42	12 997	3	5	6
	Os	411,75	4 529	2	2	2
	Fuse	365,64	3 464	-	2	2
	Fane	218,03	5 004	1	1	2

¹⁾ Sveen Herred hører til Haugesund Lægedistrikt. ²⁾ Praktiserer ikke. ³⁾ Deraf en, der ikke praktiserer.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Jan- uar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinater.
8. Nordre Midthord- land		433,49	18 111	¹⁾ 2	6	4
	Sund	94,40	2 203	-	1	1
	Austevold	82,74	2 328	-	1	1
	Fjeld	141,20	3 208	-	1	1
	Askøen	93,78	6 474	²⁾ 1	1	1
	Aarstad	21,37	3 898	-	2	-
9. Osterøen		1 561,94	16 204	3	9	7
	Haus	200,13	5 195	2	2	1
	Bruvik	392,26	3 340	-	3	2
	Hosanger	804,10	3 580	-	2	2
	Hammer	165,45	4 089	1	2	2
10. Alversund		242,79	7 238	¹⁾ 1	4	4
	Alversund	105,58	3 212	-	2	2
	Herlø	112,33	3 160	-	2	1
	Ytre Bø af Manger . . .	24,88	866	-	-	1
11. Lindaas		913,76	12 991	1	7	7
	Rest af Manger	94,18	4 218	-	3	2
	Lindaas	276,52	6 422	1	3	4
	Masfjorden	543,06	2 351	-	1	1

¹⁾ Distriktslægen bor i Bergen. ²⁾ Praktiserer ikke.

Sundhedstilstanden synes i det Hele taget at have været god. Af epidemiske Sygdomme, der havde mere almindelig Udbredelse, forekom Tyfoidfeber, Difteri og Influenza; Skarlagensfeber, Mæslinger og Kighoste optraadte sjældnere end Aaret forud. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde for det hele Amt 2 597 med 280 Dødsfald mod henholdsvis 3 098 og 317 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 007 eller 14,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (134 600). I 1898 var den 15,2 pro mille.

Angaaende de **epidemiske Sygdommes** Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 146 og 147, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber var hyppigere end i noget foregaaende Aar siden 1891, i det Hele anmeldtes der 162 Tilfælde, hvoraf 23 dødelige. De fleste Angrebne opgives fra Indre Søndhordland (23) og Nordre Midthordland (59), men Sygdommen optraadte forøvrigt, naar undtages i Ytre Søndhordland og Tysnes, i alle Amtets øvrige Distrikter. — I Indre Søndhordland forekom 18 Tilfælde i Etne Herred omkring Meieriet i Stordalen og paa Gaarde, hvorfra og hvortil Melk bragtes fra Meieriet. De fleste indsygnede i Juni og Juli, og

mellem de Syge var der Personer i alle Aldre fra 15—65 Aar. Skolerne i de nærmeste Kredse blev lukket, og i Juli blev Meieriets Drift standset, en Foranstaltning, der paatagelig havde Epidemiens Aftagen til Følge, idet der i August og September kun kom 2 nye Tilfælde i hver Maaned under Behandling. Udover Høsten indtraf en Del tvivlsomme Tilfælde, der ikke er opført paa Listerne som Tyfoidefeber, men hvor man for Sikkerheds Skyld tog de vanlige Forholdsregler mod Sygdommen, Isolation og Desinfektion. Ved Aarets Udgang maatte Epidemien ansees ophørt. Den oprindelige Smittekilde var det ikke muligt med Sikkerhed at paavise; Smitten antoges dog at være medbragt fra Bergen. I Grindheim Sogn i Etne var der allerede i April Maaned under den da herskende Influenzaepidemi indtruffet en Del Tilfælde, der lignede Tyfoidefeber. Ved nærmere Undersøgelse fandtes der paa 3 Gaarde 5 Patienter, der maatte antages at lide af denne Sygdom. En til Bergen indsendt Blodprøve gav positivt Resultat. (Wallace, C. Gundersen). I Indre Hardanger Distrikt behandledes 9 Tilfælde med 2 Dødsfald, spredte paa Gaarde i Ullensvang og Kinservik Sogne samt i Ulvik. (J. Olsen). I Voss optraadte væsentlig i Aarets anden Halvdel 12 spredte Tilfælde; 7 af disse behandledes i Epidemilazaretet. I Søndre Midthordland forekom af 6 anmeldte Tilfælde de 4 paa Gaarden Nordeid i Fane. Siden en noget større Epidemi i 1895 er Sygdommen kun optraadt sporadisk inden Distriktet. (Krüger). I Nordre Midthordland optraadte den som Epidemi paa 3 Steder, ellers mere sporadisk. I Marts fik en Mand paa Gaarden Nordre Lie i Fjeld Sygdommen; han var sandsynligvis smittet i Røvær under Vaarsildfisket. Sygdommen blev ikke erkjendt som Tyfoidefeber, og fik saaledes Anledning til at sprede sig. Først i Mai kom man til en sikker Diagnose, men da var allerede Beboerne i flere Huse angrebne. Herfra kom Smitten ved en Pige til Solsvik i Fjeld. Pigen blev indlagt i Sygehus i Bergen; men 14 Dage efter brød Sygdommen explosionsartet ud i flere Huse paa Solsvik, hvor den holdt sig Aaret ud og ind i det følgende. Aarsagen til dette samtidige Udbrud maa Distriktslægen tilskrive Drikkevandet. Hele den store Gaard tog sit Vand til Husbrug fra en enkelt Brønd, i hvilken der paa Grund af den tørre Sommer var lidet Vand. Dette hentedes op, ved at den hele Bøtte dykkedes ned og fyldtes; muligens kan Smitten paa denne Maade være ført fra det angrebne Hus ned i Brønden. Trods de trufne Forholdsregler lykkedes det ikke at standse Sygdommen fuldstændig; Befolkningens Smittefrygt sløvedes, og det var vanskeligt at hindre Samkvem mellem friske og smittede Huse, ligesom heller ikke de Syge kunde ligge der ganske hjælpeløse. Ialt angrebes i Solsvik 26 Personer, hvoraf 6 døde. I Juni Maaned opstod en liden Epidemi paa Bratholmen, ogsaa i Fjeld; Sygdommen antoges ogsaa her at skrive sig fra forurenset Drikkevand, idet en Stikrende fra Husets Sjøppehaug udmundede i Brønden. Sporadiske Tilfælde forekom i Aarstad, Askøen og Austevold Herreder. De fleste af disse Angrebne indlagdes i Bergens Sygehus. (Kjelsberg). De første af de i Osterøen Distrikt anmeldte 21 Tilfælde indtraf i Marts ved Dale Fabriker ved Smitte fra Damsgaard ved Bergen. De angrebne indlagdes i Bergens Sygehus. Omtrent 4 Uger efter indtraf 2 nye Tilfælde paa Dale Gaard; denne ligger noget længere nede ved Elven, hvilken muligvis har ført Smittestof med sig fra Fabrikken ovenfor. I April konstateredes Sygdommen paa Gaarden Ervik i Aasene, hvor den ved Undersøgelse viste sig at have været siden Januar. En Fabrikpige, der boede paa Gaarden og fandtes syg, reiste trods Forbud derimod til sit Hjem i Hammer og bragte Smitten med sig did. En anden Pige, der skulde gjøre rent efter hendes Afreise, blev selv syg og maatte indlægges i Bergens Sygehus. Til Gaarden Hylkje i Aasene bragtes ogsaa Smitte ved den tidligere nævnte Fabrikpige, som paa sin Reise hjem havde været indom der; herom blev Distriktslægen ikke underrettet. Jordmoderen i Aasene, der hentedes til en Barselkone paa Gaarden, blev

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	162	23	162	15	8	9	9	8	26	27	15	14	10	7	14
Skarlagensfeber	78	1	74	8	9	9	7	17	4	5	4	-	6	2	3
Mæslinger	47	-	44	2	3	2	-	7	22	7	-	1	-	-	-
Difteri (Croup)	153	24	145	25	5	9	7	33	14	13	13	11	4	4	7
Blodgang	15	3	15	1	-	-	6	-	1	1	-	-	-	2	4
Barselfeber	26	12	24	3	2	5	3	5	-	1	2	1	1	-	1
Pyæmi, Septhæmi	40	13	33	2	4	2	1	2	2	4	3	-	3	6	4
Rosen	52	5	52	3	8	2	2	6	7	3	3	6	3	6	3
Vandkopper	24	-	24	8	3	1	1	3	6	1	1	-	-	-	-
Kusma	25	-	25	-	5	12	2	4	-	-	-	-	-	1	1
Kighoste	51	8	50	1	-	3	1	2	1	6	3	4	5	16	8
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	764	35	754	63	69	88	109	76	68	59	29	31	46	53	63
Influenza	337	6	336	23	31	49	100	53	35	14	6	3	4	9	9
Lungebetændelse	256	91	256	15	18	34	52	33	29	10	3	10	9	16	27
Pleurit	112	7	105	6	15	9	8	6	12	12	8	18	3	5	3
Gigtfeber	82	7	81	10	4	7	9	6	11	7	5	3	5	9	5
Akut Diarré (Kolerine)	351	42	351	8	17	25	32	13	23	83	47	28	17	22	36
Skjørbug	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos Nyfødte	21	3	20	6	3	-	3	2	1	1	4	-	-	-	-
Tilsammen	2597	280	2552	199	204	266	352	276	262	254	146	130	116	159	188

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																							
	1 a		1 b		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Sveen Herred.		Indre Sønd-hord-land.		Ytre Sønd-hord-land.		Tysnes.		Indre Hardan-ger.		Ytre Hardan-ger.		Voss.		Søndre Midt-hord-land.		Nordre Midt-hord-land.		Osterøen.		Alver-sund.		Lindaas.	
	Tilf.		Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	23	4	-	-	-	-	9	2	1	-	12	1	6	2	59	10	21	1	18	-	13	3	
Skarlagensfeber	-	8	-	4	-	1	-	-	-	31	-	4	-	17	1	9	-	4	-	-	-	-	-	
Mæslinger	-	-	-	35	-	5	-	5	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	
Difteri (Croup)	9	10	3	19	3	40	5	3	-	4	1	11	4	14	1	6	3	15	-	12	2	10	2	
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	2	2	6	1	-	-	1	-	-	-	
Barselfeber	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	-	2	2	4	-	5	3	-	-	5	-	4	4	
Pyæmi, Septhæmi	-	2	-	1	1	1	-	-	-	1	1	11	-	4	4	2	2	4	4	13	-	1	1	
Rosen	-	4	-	-	-	7	-	3	1	12	-	6	-	5	1	5	2	5	1	1	-	4	-	
Vandkopper	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13	-	7	-	-	-	-	-	2	-	2	-	-	-	
Kusma	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	18	-	-	-	4	-	-	-	-	-	
Kighoste	-	11	1	-	-	5	2	1	-	3	1	-	-	14	1	9	2	2	-	5	-	1	1	
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	-	25	5	52	5	86	2	234	4	114	-	46	-	92	3	9	9	51	2	25	4	30	1	
Influenza	-	88	1	20	-	4	1	28	-	14	1	19	-	79	1	11	1	16	-	57	-	1	1	
Lungebetændelse	-	15	3	16	2	23	7	24	2	22	4	29	29	46	16	16	4	32	16	27	5	6	3	
Pleurit.	-	11	2	7	-	6	-	20	-	21	-	11	4	14	-	2	-	18	1	-	-	2	-	
Gigtfeber	-	5	-	5	1	9	1	14	-	24	-	8	-	3	2	2	2	7	-	3	1	2	-	
Akut Diarré (Kolerine)	-	9	1	38	-	25	-	47	5	88	6	9	5	75	7	19	16	19	2	6	-	16	-	
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pemfigus hos Nyfødte .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19	1	1	1	1	1	-	-	-	-	
Tilsammen	9	211	20	203	15	213	18	389	14	356	14	175	45	413	42	162	56	201	28	175	12	90	16	

smittet, og da Fødselen først indtraadte 2 Uger senere, maatte Jordmoderen fra Hammer hentes; hun blev ogsaa smittet. Udover Høsten og Vinteren indtraf nogle Tilfælde ved Arne Fabriker og paa et Par andre Gaarde i Sognet. (Thesen). I Alversund Distrikt behandledes 18 Tilfælde uden Dødsfald paa Røsland i Herlø og paa Nesset i Seim. Smitten antoges paa Røsland at skrive sig fra Bergen, hvor den først Angrebnes Familie havde været i Gravøl efter en af Tyfoidfeber død Slægtning; til Nesset kom Sygdommen med Landliggere, blandt hvilke der om Vaaren havde hersket Nervefeber. (Falkenberg). 13 Angrebne i Lindaas Distrikt fordeler sig paa Gaarde i Herrederne Lindaas, Manger og Myking; i Lindaas var Sygdommen en Fortsættelse fra Epidemien Aaret forud. (S. Lange).

Skarlagensfeber viser fremdeles betydelig Tilbagegang. De Anmeldtes Antal udgjorde kun 78 mod 216 i 1898, 789 i 1897 og 1133 i 1896. I Indre Hardanger, Alversund og Lindaas Distrikter kan Sygdommen ikke sees at være forekommet. Ved 8 Tilfælde i Indre Søndhordland antoges Smitten at være bragt fra Haugesund. (Wallace). I Ytre Hardanger Distrikt iagttoges ialt 31 Angrebne; de fleste forekom i den paa Vestsiden af Hardangerfjorden liggende Del af Jondal i de sidste Dage af April; Smittekilden var upaavisselig. Sygdommen herskede omtrent i hvert Hus, hvorfra Børn havde besøgt Skolen. Epidemien standsede i Begyndelsen af Juli. Intet Dødsfald indtraf. (T. Kinck).

Mæslinger var ligeledes i fortsat Tilbagegang; der anmeldtes tilsammen kun 47 Tilfælde, hvoraf 35 i Ytre Søndhordland Distrikt.

Difteri (Croup). Den Aaret forud iagttagne Opblussen af denne Sygdom var forbigaaende, idet der kun anmeldtes 153 Tilfælde mod 283 i 1898. De Dødes Antal udgjorde 24 eller 15,8 pCt. af de Angrebne. Sygdommen sees dog at være forekommet i samtlige Lægedistrikter. I Ytre Søndhordland Distrikt, hvor der Aaret forud herskede en betydelig Epidemi, forekom der spredte Tilfælde i Finnaas, hvor Sygdommen nu har forekommet lige siden 1895. (Heitmann). I Uskedalen, Tysnes Distrikt, udbrød der en alvorlig Epidemi i Mai. Her formodes endel lettere ikke erkjendte og anmeldte Tilfælde af Ondt i Halsen, der var gaaede forud for Epidemien, rimeligvis at have været af difterisk Natur og at have spredt Smitte omkring. Der behandledes ialt 30 Tilfælde, de fleste med Serum. Anvendt i Sygdommens Begyndelse viste Serumbehandlingen særdeles gode Resultater. Epidemien optraadte i 9 forskellige langt fra hverandre liggende Huse. Skolerne lukkedes strax ved Epidemiens Begyndelse. (Wangsnæs). I Ytre Hardanger indtraf i Juli et Tilfælde af Difteri i Tørvikbygden, hvor Smitten sandsynligvis skrev sig fra Uskedalen. Herfra antoges ogsaa Smitten i nogle Tilfælde bragt til Strandebarm. Det afdøde Barns Fader var paa Arbejde i Uskedal og havde 14 Dage i Forveien været hjemme i Besøg. (T. Kinck). I Søndre Midthordland optraadte Sygdommen med spredte Tilfælde paa Gaarde i Os og Samnanger samt i Fane. Smitten skrev sig dels fra Osterfjorden, dels fra Bergen. (Krüger). I Osterøen Distrikt fortsatte Sygdommen fra 1898 sig i de fleste Huse paa Flatøen. I Juni indtraf nogle Tilfælde paa Gaarden Kleppe, hvor Sygdommen havde været Aaret forud, og i Oktober paa Gaarden Gjerstad. (Thesen). Til Alversund Distrikt bragtes i Aarets Begyndelse Smitte fra Flatøen ved Natteløbere til Lillebergen, hvor 5 Personer angrebes. I Herlø døde en Patient før Lægens Ankomst; Smittekilden var ukjendt. 3 Personer paa Gaarden Torsheim i Seim fik Sygdommen ved Smitte fra Osterøen Distrikt. 2 af disse døde. De øvrige Tilfælde var spredt i Øigaren og Mæland. (Falkenberg). I Lindaas Distrikt optraadte i Masfjorden 6 Tilfælde, deraf 5 paa én Gaard; 2 forløb dødelig. Distriktslægen fik først nogen Tid efter Kundskab herom, og lod da strax iværksætte Desinfektion af

det smittede Hus. Kort efter angrebes dog i Nabohuset 3 Personer. I November fik en Pige paa Meieriet i Manger Sygdommen; Meieriet standsedes midlertidig, og Desinfektion foretoges. (S. Lange).

Barselfeber. Af 26 opgivne Angrebne døde de 12, Mortalitet 46,3 pCt. I Nordre Midthordland døde af 5 Behandlede de 3; hos den ene af disse var der 6 Dage forud udført Tangforløsning; hos de 2 øvrige havde hos den ene Jordmoder, hos den anden, Hjelpekone været tilstede. (Kjelsberg).

Kighoste forekom adskillig udbredt i Aarets 4 sidste Maaneder i Indre Søndhordland Distrikt inden Etne og tilgrændsende Dele af Skaanevik Herreder. (Wallace). Ligesaa omtales Sygdommen som epidemisk i Vikør Herred i Ytre Hardanger Distrikt. (K. Kinck).

Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne opføres noget sjældnere end Aaret forud.

Influenza synes derimod atter at have taget Opsving. I Indre Hardanger og i Søndre Midthordland skal Sygdommen have været meget udbredt, men med mildt Forløb. Distriktslæge Falkenberg i Alversund mener, at Influenza kun trives ved Ovnsvarme, og ser sig bestyrket heri ved den Iagttagelse, at de Tilfælde, han har seet i Sommermaanederne, alle har vist sig i Huse, hvor Stuen baade er Kjøkken og Soveværelse.

Lungebetændelse og Gigtfeber var sjældnere end Aaret forud, medens **Pleurit** viser hyppigere Forekomst.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** anmeldtes 21 Tilfælde med 2 Dødsfald; 2 af de Angrebne var voxne Kvinder. Sygdommen forekom ogsaa dette Aar i Samnanger i Søndre Midthordland Distrikt, hvor tilsammen 19 Tilfælde med 1 Dødsfald kom under Behandling. Jordmoderen beordredes til i Bergen grundig at desinficere Person, Klæder og Redskaber, efter at gjentagne Desinfektioner i Hjemmet havde vist sig frugtesløse. Hun maatte desuden flytte til et nyt Logis. Efter den Tid syntes Sygdommen i hendes Praxis ophørt. For en uexamineret Hjelpekone indtraf senere et Par Tilfælde, hvorfor der gjordes opmærksom paa, at hendes Hjælp ikke maatte benyttes.

Af **Fnat** er anmeldt 85 Angrebne. I Indre Hardanger forekom Sygdommen særlig i Eidfjord. I Ytre Hardanger var den meget udbredt i Vikør Herred, hvortil en Pige for faa Aar siden kom hjem fra Bergen med Fnats; da hun af Skam ikke søgte Læge, fik Smitten Tid til at gribe meget om sig. I mange Huse angrebes samtlige Familiens Medlemmer. Kun en forsvindende Del kom under Lægens Behandling. (K. Kinck).

Herpes tonsurans forekommer fremdeles ofte i Indre Hardanger Distrikt. (J. Olsen).

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus Behandlede vil sees af Tabellen paa næste Side.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 15,7 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald, og 19,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Cand. med. C. G. Andersen i Ullensvang i Indre Hardanger Distrikt skriver: Af Lungetuberkulose kom 4 nye Tilfælde til min Kundskab inden tidligere af Sygdommen herjede Slægter. Bygden hører ganske vist til de bedste af Landets Bygder med Hensyn til Befolkningens Renlighedssands, og det mangler ingenlunde paa Forstaaelse og Villie til at bistaa Lægerne i Kampen mod Tuberkulosen, saa jeg for min Part føler mig overbevist om, at det her vil

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
			1	3	5	6	7	8		9	10
			Indre Søndhordland.	Tysnes.	Ytre Hardanger.	Voss.	Søndre Midthordland.	Nordre Midthordland.		Osterøen.	Alversund.
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar.....	3	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-
Syfilis, konstitutionel ...	7	2	1	-	1	-	2	1	2	2	-
— hereditær	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit	15	-	-	2	2	5	1	1	-	-	4

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge-tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Sveen Herred	6	2	-	6
Indre Søndhordland ...	133	17	20	113
Ytre —	130	16	15	115
Tysnes	72	6	18	54
Indre Hardanger	80	6	14	66
Ytre —	108	19	14	94
Voss	144	27	45	99
Søndre Midthordland	148	27	42	106
Nordre —	215	44	56	159
Osterøen	141	24	28	113
Alversund	83	10	12	71
Lindaas	100	16	16	84
Søndre Bergenhus Amt	1360	214	280	1080

lykkes for Sagen interesserede Distriktslæger med grundigt Kjendskab til Slægter og Forhold ved Tuberkulose-lovens Hjælp i en overskuelig Fremtid at se Frugter af sine Bestræbelser. Hvad det her som andetsteds gaar senest med, er dog naturligvis Udryddelsen af Spyttuvanen. Efter min Mening faar vi nok opgive den ældre Generation og haabe paa en velopdragen Ungdom. Saa langt er vi dog kommet her, at vi har faaet Skolestyret til at tage sig af Sagen. Skolehusene, der, som bekjendt, paa Landsbygden ogsaa bruges til Forsamlingshuse, er nu paa-budt gjort rene strax efter hver eneste Forsamling, saa Børnene ikke længere den næste Morgen er nødt til at vade i den spyttende Forsamlings Efterladenskaber. Forhaabentlig skal det nu ogsaa lykkes at faa drevet igjennem, at Skolestyret ved Plakater i hver eneste Smaabørn-Skolestue paabyder Lærerne at have

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Sveen Herred	90	-	61	11	1	-	1	-	-
Indre Søndhordland . . .	178	6	133	13	1	-	4	1	-
Ytre —	293	7	161	26	3	5	2	-	-
Tysnes	251	9	129	17	1	1	1	-	-
Indre Hardanger	201	3	145	11	1	-	3	2	-
Ytre —	210	5	125	18	2	-	2	-	-
Voss	328	9	175	28	6	2	3	3	-
Søndre Midthordland . .	436	8	203	32	3	1	6	-	-
Nordre —	619	14	303	63	6	7	12	-	-
Osterøen	475	11	257	41	5	1	2	-	1
Alversund	241	5	115	22	2	3	4	-	-
Lindaas	410	14	200	32	4	5	5	-	-
Søndre Bergenhus Amt	3732	91	2007	314	35	25	45	6	1

Opsigt med Uvanen allerede hos Smaabørnene, som jeg tror, den eneste og rette Maade at kvæle Ondet i sin Rod paa. — Fra Voss skriver Distriktslæge Gjestland: Tuberkulose er, saavidt kan skjønnes, i Tiltagende. Her er endnu ikke truffet nogen særegen Foranstaltning til Forpleining af Tæringssyge for Voss; men Opmærksomheden for Sygdommens Smitsomhed er vakt, større Forsigtighed iagttages end tidligere, og man er nu stærkt interesseret for et Pleiehjem for den Slags Syge. Denne Stemning kom skarpt frem i sidste Generalforsamling i Ølsamlaget. Medens jeg i forrige Aar mod et betydeligt Antal Stemmer opnaaede Bevilgning til et begyndende Byggefond, blev iaar enstemmig uden Debat bevilget Kr. 2 500. Der vil forhaabentlig ikke hengaa mere end et Par Aar, førend en Tanke kan realiseres, som efter min Mening er af stor Betydning: et Pleiehjem for Tæringssyge. Med det Beløb, som tidligere er bevilget, haves nu en efter landlige Forhold noksaa pen liden Sum opsamlet i forholdsvis kort Tid, nemlig Kr. 7 110. — I Søndre Midthordland Distrikt ved man nu næsten overalt Besked om Sygdommens Smitsomhed. Dog er der endnu nok af Ligegyldighed og Slurveri i Omgangen med de Syge, disses Spyt, Afsondringer og smittede Tøi, Bohave og Værelser. I mange Tilfælde kjender ikke Sundhedskommissionens Ordfører noget til Sygdommens Optræden, førend han faar Dødsanmeldelserne fra Lensmændene, og han er saaledes ofte hindret i at kontrollere dens Udbredelse ved Smitte fra en Syg eller dennes Efterladenskaber. Den nye Tuberkuloselov imødeses derfor som et Gode. (Krüger). Fra Alversund Distrikt meddeles, at Tæringssyge mere og mere søges bragt under Behandling enten for at søges helbredet paa Reknes eller for at paalægges Forsigtighedsregler. En Omstreiferkone blev af Fattigvæsenet som Tæringssyg anbragt i et tomt Hus efter en Strandsidder; da hun var død, drog hendes Følge videre, og Huset blev nedrevet. — En ung Glaspuuster skal have faaet Lungetuberkulose derved, at han som «Underblæser» tog Flaskeemnet lige fra «Førsteblåserens» Mund for at fortsætte Udblæsningen; denne «Forblæser» viste sig at lide af vidtkommen Lungetæring. (Falkenberg).

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	15	¹⁾ 1	16	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Smertefulde Veer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	4	1	-	-	-	-	-	1	-	-
Barselkrampe	1	²⁾ 4	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	6	1	5	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Tilsammen	22	5	21	6	6	1	5	1	1	1	1	7
	27		27			6						

¹⁾ Dødsårsag: Barselfeber. ²⁾ Dødsårsag for alle: Barselkrampe. En af de Fødende var en Pige paa mellem 14 og 15 Aar.

Spedalskhed betragtes nu som saagodtsom udryddet inden Nordre Midthordland Distrikt; der er nu blot 3 kjendte Spedalske tilbage, en i hvert af Herrederne Askøen, Fjeld og Austevold, og disses Isolation er ordentlig gennemført. (Kjelsberg). Fra Osterøen Distrikt blev et nyt Tilfælde overflyttet til Bergen. Ogsaa fra Alversund, hvor nu 9 Spedalske kjendes, omtales en ny Angreben. 2 nye Tilfælde af den knudede Form kom til Observation i Lindaas Distrikt.

Sygdomme i Fordøiellesorganerne er almindelige i Tysnes og Indre Hardanger Distrikter; Aarsagen hertil er uhensigtsmæssig Levemaade, særlig Mangel paa Melk, idet denne dels gaar til Meierierne, dels ikke kan skaffes om Sommeren i den Tid, Kreaturerne er tilfjelds. (H. Hansen og J. Olsen).

Af Læger udførtes ialt 43 **obstetriciske Operationer**, deraf i Indre Søndhordland Distrikt 4, i Ytre Søndhordland 2, i Tysnes 6, i Indre Hardanger 3, i Ytre Hardanger 2, i Voss 5, i Søndre Midthordland 6, i Nordre Midthordland 12, i Osterøen 1, i Alversund 1, i Lindaas 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 151.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 725 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 53,8.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 25 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsarsagen for 20 saaledes: Barsel-feber 12, Barselkrampe 5, Emboli 1 og Blødning 2.

De hyppigste Dødsarsager var:

Dødsarsager.	Antal Dødsfald.
Alderdomssvagthed	260
Lungetuberkulose	214
Lungebetændelse	91
Kræft	90
Medfødt Svaghed	75
Hjerneslag	70
Tuberkulose udenfor Lungerne	61
Organisk Hjertesygdom	56
Akut Diarré	42
Drukning	41

Veirliget. Efter en Vinter med meget veksellende Temperaturforhold kom Vaaren sent og var kjølig. Sommeren derimod var varm, Høsten regnfuld, tildels med stærke Storme. Paa omstaaende Side meddeles et Uddrag af de i Aarets Løb af Distriktslæge J. Olsen paa Lofthus i Ullensvang foretagne meteorologiske Iagttagelser.

Meteorologiske Observationer paa Lofthus i Ullensvang.

Maaned.	Middel- temp. C°.	Afvigel- ser fra Normal.	Nedbør mm.	Afvigel- ser fra Normal.	Dage med:			Stille Dage.
					Nedbør.	Sne.	Klart.	
Januar	÷ 1,1	÷ 1,2	119,1	÷ 48,7	21	18	0	9
Februar	÷ 0,2	0,0	88,2	÷ 19,5	16	7	5	9
Marts	0,2	÷ 0,9	280,2	+ 178,8	22	12	1	7
April	3,6	÷ 1,8	98,0	+ 55,4	19	10	0	5
Mai	8,8	÷ 1,0	40,3	÷ 26,0	11	0	9	4
Juni	14,5	+ 1,0	54,9	+ 2,3	11	0	4	8
Juli	16,4	+ 1,6	65,2	÷ 8,7	14	0	1	7
August	14,4	0,0	20,7	÷ 59,4	8	0	12	10
September	10,0	÷ 0,9	93,5	÷ 27,9	20	0	2	6
Oktober	6,2	÷ 0,2	313,7	+ 167,2	21	2	1	12
November	5,9	+ 3,4	349,7	+ 220,0	24	5	0	9
December	÷ 0,2	+ 0,6	17,3	÷ 146,7	5	2	7	7
Hele Aaret	6,5	÷ 0,1	1540,8	+ 228,8	192	56	42	93

Levemaade og hygieniske Forhold. I Tysnes Distrikt skulde man tro, at der var rigelig Tilgang paa fersk Fisk. Saa er imidlertid ikke Tilfældet, dels fordi der ikke findes Overflod paa Fisk i Fjordene, dels fordi den, der fiskes, i de allerfleste Tilfælde nedsaltes strax, for at være saa meget drøiere. Drankersygdomme er ikke iagttaget, og Ædrueligheden synes i det Hele at være god. (H. Hansen). I Søndre Midthordland har Arbeidsfortjenesten været god saavel paa Grund af øget Fabrikvirksomhed som formedelst lønnende Smaaindustri. Hø- og Potetavlen var tilfredsstillende, og Brislingfangsten i Fjorden skaffede tilstrækkelig til Behovet af denne billige Føde. (Krüger).

Sygehuse og Sygepleie. En Anstalt for fattige, hjælpeløse Gamle findes paa Hesthammer i Kinservik i Indre Hardanger Distrikt. Den oprettholdes ved Bidrag fra Kinservik Sparebank og Ullensvang Kommune. Belægget er almindelig omkring 20 Personer. I Voss Distrikt findes et Lazaret til Isolation af epidemiske Sygdomme, hvor der i Aarets Løb behandlede 14 Patienter, samt et Sygehus, for ikke smitsomme Sygdomme, tilhørende Voss Sygepleie; her behandlede der 98 Syge, væsentlig lettere chirurgiske Tilfælde. Sygepleierskerne paa begge disse Anstalter er oplært dels i Bergen dels i Kristiania ved «det røde Kors». Desuden er ved Epidemilazaretet ansat en Desinfektor, der ved Dampapparatet desinficerer ikke alene Klæder fra Sygehuset, men ogsaa fra Bygden ellers. Desinfektøren sendes desuden rundt paa Landet og kontrollerer Rengjøringen efter Tilfælde af smitsom Sygdom. (Gjestland). Et Kysthospital for skrofuløse Børn findes i Hagevik i Os, Søndre Midthordland. I samme Herred ligger ogsaa et Rekonvalescenthjem for Kvinder og et Barnehjem for Omstreiferes Børn. I Fane Herred findes et Institut for aands svage Børn. I Aarstad Herred, Nordre Midthordland Distrikt, ligger Møllendals Sindsygeasy. Ved Arne Fabriker i Osterøen Distrikt findes et lidet Isolationslokale.

Jordmoderhjælpen. I Indre Søndhordland Distrikt bistod Jordmødrene ved tilsammen 267, i Alversund Distrikt ved 112 Fødsler.

Badeindretninger. I Noreimsund i Ytre Hardanger er der paa et Hotel Anledning til at tage varme Bad. (K. Kinck). I Voss skal der være Udsigt til at faa Badeindretning, naar Vossevangen faar Vandleddning; hermed arbejder et i dette Øiemed dannet Selskab. Ved enkelte Hoteller kan man allerede nu faa varme og kolde Bad. (Gjestland). Solstrands Bad i Indre Søndhordland ved Bjørnefjorden i Os leverer nu ogsaa Gytjebade. (Krüger).

Om **Amtets Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Søndre Bergenhus Amt.....	59	3109	8
Sveen Herred	-	-	-
Indre Søndhordland.....	1) 3	172	2
Ytre —	2) 5	225	-
Tysnes	3) 6	252	-
Indre Hardanger.....	4) 5	223	1
Ytre —	5) 3	104	-
Voss	6) 7	137	2
Søndre Midthordland.....	7) 8	354	-
Nordre —	8) 9	515	2
Osterøen	9) 9	385	1
Alversund	10) 4	174	-
Lindaas	-	568	-

1) Etne 1, Fjelberg 1, Skaanevik 1. 2) Finnaas 3, Fitjar 1, Stord 1. 3) Tysnes 3, Kvinnherred 3. 4) Ullensvang 1, Ulvik 1, Granvin 1, Eidfjord 1, Røldal 1. 5) Jondal 2, Vikør 1. 6) Voss 5, Ævanger 2. 7) Os 2, Fuse 3, Fane 3. 8) Sund 2, Fjeld 1, Askøen 4, Aarstad 2. 9) Haus 2, Bruvik 2, Hammer 3, Hosanger 2. 10) Alversund 2, Herlø 2.

XIII. Bergens By.

	Fladeindhold i Km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.
Bergens By	13,55	52 803	¹⁾ 54	16	39

¹⁾ Desuden er Distriktslægerne i Nordre Midthordland og Alversund bosatte i Bergen.

Sundhedstilstanden var god, naar undtages, at der i Aarets første Maaneder forekom mange Tilfælde af Influenza; Tyfoidfeber var meget sjældnere end Aaret forud, og Kighoste viste Tilbagegang. Derimod var Difteri (Croup) og Kusma adskillig hyppigere end i 1898. Af Skarlagensfeber og Mæslinger forekom ganske faa Tilfælde. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde og Dødsfald af epidemiske Sygdomme udgjorde 10 048 og 268 mod henholdsvis 9 382 og 258 Aaret iforveien.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 103 eller 15,9 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (69 500). Aaret forud udgjorde den 15,1 pro mille. Af de til Bergens Sundhedskommission anmeldte 1 103 Dødsfald var 51 udenbys. Dødsfaldenes Fordeling paa Maanederne sees af følgende Tabel:

	Aaret.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Dødsfald paa Grund af Sygdom blandt Byens Indvaanere ..	1016	83	67	117	82	97	78	99	95	84	63	66	85
Udenbys døde paa Hospitaler for Spedalske	22	4	-	4	-	2	4	1	1	1	-	1	4
Udenbys døde paa Sygehuse og Sindssygeasyler	¹⁾ 29	2	4	-	3	2	4	2	4	2	3	-	3
Ulykkestilfælde	28	2	2	2	-	-	1	5	3	2	6	1	4
Selvmord	7	-	1	1	2	-	1	-	1	-	-	1	-
Samtlige anmeldte Dødsfald...	²⁾ 1102	91	74	124	87	101	88	107	104	89	72	69	96

¹⁾ Dødsarsagerne var for disse: Tyfoidfeber 1, Difteri 1, Erysipelas 1, Lunge-tuberkulose 9, Tuberkulose i andre Organer 1, Kræft 3, Sygdom i Hjerne og Rygmarv 3, Sygdomme i Cirkulationsorganerne 3, i Aandedræts- 2, i Fordøjelses- 3, i Urin- 1 og i Kjønsorganerne 1. ²⁾ Desuden 1 Dødsfald, for hvilket Maanedsopgave mangler.

Den procentvise Dødelighed inden de forskjellige Aldersklasser vil sees af følgende Tabel:

Sum.	0—1	1—5	5—10	10—15	15—20	20—30	30—40	40—50	50—60	60—70	70—80	80—90	90—100
1103	235	119	41	16	39	98	73	76	88	104	130	74	10
i pCt.	21,3	10,8	3,7	1,4	3,5	8,9	6,6	6,9	7,9	9,4	11,8	6,7	0,9

411 under 15 Aar = 37,3 pCt. 692 over 15 Aar = 62,7 pCt.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** hidsættes Tabellen paa næste Side, sammendragen efter de fra Lægerne og Sygehusene indkomne Maanedslister.

Tyfoidfieber optraadte forholdsvis sjelden; ialt behandledes 65 Tilfælde, hvoraf 12 udenbys, med 15,3 pCt. Mortalitet. 16 behandledes i Hjemmet, Resten i Sygehus. Tilfældene forekom i alle Aarets Maaneder og inden samtlige Byens Kredse.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes ialt 13 Angrebne, hvoraf en udenbys. Ingen Dødsfald. Tilfældene optraadte i Aarets 1ste og sidste Kvartal.

For **Mæslinger** behandledes 3 Børn i April og Mai.

Difteri (Croup) optraadte med 63 Angrebne, hvoraf 8 udenbys; 9 Dødsfald; Sygdommen forekom hyppigst i Juli og August, men Tilfælde indtraf ogsaa i alle Aarets øvrige Maaneder. Af de Angrebne behandledes 56 paa Sygehus.

Af **Barselfeber** er ialt anmeldt 6 Tilfælde med 3 Dødsfald. De 3 døde Barselkvinder var alle forløste ved Tang. Ved samtlige Tilfælde har forskellige Jordmødre bistaaet under Fødselen, ved to af dem samme Læge.

Af **Vandkopper** forekom de fleste Tilfælde i 1ste Halvaar, mange var ret alvorlige. 9 af Patienterne var voxne.

Af **Kusma** angrebes Mange især i 1ste Kvartal. 225 af 891 Tilfælde forekom hos Voxne.

Af **Kighoste** anmeldtes 585 Tilfælde (800 Aaret forud), de fleste i 1ste Kvartal.

Katarralske Sygdomme i Aandedrætsorganerne foraarsagede i det Hele 54 Dødsfald, deraf 43 i de to yngste Aldersklasser.

Af **Influenza** anmeldtes i det Hele 1 895 Tilfælde og 8 Dødsfald, alle hos gamle Folk; i 1898 anmeldtes henholdsvis 1 072 og 4. Som vanlig forekom Sygdommen hyppigst i Aarets første 3—4 Maaneder.

Lungebetændelse optraadte omtrent med samme Hyppighed som Aaret forud og inden alle Aldersklasser, undtagen den fra 10 til 20 Aar.

Af de 13 anmeldte Tilfælde af **Koldfeber** syntes et Par at være opstaaede i Byen.

Akut Diarré (Kolerine) optraadte igjen noget hyppigere end Aaret forud; der anmeldtes ialt 1 538 Angrebne og 85 Dødsfald, hvoraf 74 i de to yngste Aarsklasser og væsentlig hos opflaskede Børn, Resten hos Gamle.

Af **Fnat** iagttoges ialt 51 Tilfælde.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	65	10	65	9	5	2	8	7	3	3	4	7	4	3	10
Skarlagensfeber	13	-	13	1	3	2	1	-	-	-	-	-	2	2	2
Mæslinger	3	-	3	-	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	63	9	63	3	5	1	6	6	4	11	10	3	4	7	3
Blodgang	5	-	5	-	-	-	-	-	-	1	2	-	-	2	-
Barselfeber	6	3	6	-	-	-	-	-	1	-	2	-	-	1	2
Pyæmi, Septhæmi	21	8	21	-	2	2	1	-	2	2	3	3	4	1	1
Rosen	169	5	169	14	14	20	17	15	11	12	9	12	15	13	17
Røde Hunde	6	-	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Vandkopper	248	-	248	35	36	25	13	34	20	4	-	5	9	25	42
Kusma	891	-	891	362	308	128	59	21	3	2	-	1	2	2	3
Kighoste	585	18	585	88	99	92	45	63	22	37	13	36	29	41	20
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3571	54	3571	397	558	475	319	344	143	106	119	197	205	281	427
Influenza	1895	8	1895	156	751	631	186	46	21	10	7	13	11	17	46
Lungebetændelse	420	47	420	39	57	62	44	44	29	31	7	13	26	32	36
Pleurit	238	5	238	18	20	20	28	21	30	15	20	16	13	22	15
Gigtfeber	277	4	277	27	19	25	27	29	22	19	16	17	22	30	24
Koldfeber	13	-	13	-	1	-	-	3	3	-	2	-	1	3	-
Akut Diarré (Kolerine)	1538	85	1538	82	67	65	46	94	145	257	255	217	106	107	97
Pemfigus hos Nyfødte	21	5	21	1	4	3	1	1	3	-	3	-	1	1	3
Tilsammen	10048	261	10048	1235	1950	1553	802	730	462	510	472	540	454	591	749

Pemfigus hos Nyfødte opføres med ialt 21 Angrebne, hvoraf 5 døde; Sygdommen viste sig i alle Aarets Maaneder undtagen i Juli.

De **veneriske Sygdommes** Optræden i Maanederne sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
Veneriske Saar	112	-	16	12	12	7	11	3	3	11	12	5	14	6
Erhvervet Syfilis . . .	173	5	25	22	13	11	8	7	13	14	11	22	17	10
Hereditær —	9	-	1	1	1	1	-	2	1	1	1	-	-	-
Gonorré, Uretrit . . .	1)596	-	63	52	54	36	48	28	46	46	55	56	59	53

1) Antallet er sikkerlig altfor høit, idet deslige Patienter gjerne søger to eller flere Læger og saaledes bliver anmeldt flere Gange. (Lindholm.)

Antallet af veneriske Sygdomstilfælde, behandlede i Aarene 1893—1899, sees af følgende Tabel:

Aar.	Veneriske Saar og Syfilis (konst. og hereditær).						Gonorré og Uretrit.						Tilsammen.		
	Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Paa Sygehus.			Udenfor Sygehus.			Veneriske Sygdomme.	Veneriske Saar og Syfilis.	Gonorré og Uretrit.
	Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf		Behandlede.	Deraf				
		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.		Md.	Kv.			
1899..	107	39	68	187	184	3	38	3	35	558	531	27	890	294	596
1898..	48	29	19	267	240	27	39	16	23	454	428	26	808	315	493
1897..	30	22	8	157	135	22	32	14	18	343	327	16	562	187	375
1896..	29	25	4	135	113	22	52	37	15	418	392	26	634	164	470
1895..	22	12	10	95	85	10	52	19	33	329	304	25	498	117	381
1894..	21	13	8	108	89	19	52	14	28	292	268	24	473	129	344
1893..	24	11	13	126	108	18	49	46	33	326	308	18	525	150	375

Det anmeldte Antal Tilfælde af Chanker og Syfilis pr. 10 000 Indvaanere stiller sig saaledes for nedenstaaende Aarrække (Middelfolkemængden i 1899 var efter det statistiske Centralbureaus Opgave 69 500):

1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
19,0	21,2	23,1	30,8	28,1	26,9	27,1	40,2	26,8	22,8	20,2	27,4	29,9	47,7	42,3
24,4					28,8					33,5				

Af **Lungetuberkulose** er ialt opgivet 198 Dødsfald eller 18,5 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom foranledigede Dødsfald og 24,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme.

Samtlige i Byen indtrufne Dødsfald af Lungetuberkulose, beregnet for hver 10 000 Indvaanere (Middelfolkemængde 69 500), stiller sig saaledes for nedestaaende Aar:

1885	1886	1887	1888	1889	1890	1891	1892	1893	1894	1895	1896	1897	1898	1899
28,7	30,8	24,4	30,6	30,2	31,5	33,9	30,9	32,9	37,1	29,7	27,5	27,2	24,9	28,5
28,9					33,3					27,6				

Foruden de 198 Dødsfald af Lungetuberkulose indtraf 51 Dødsfald af Tuberkulose i andre Organer, deriblandt af tuberkuløs Hjernebetændelse 36, af Miliærtuberkulose 5.

Dødeligheden af Lungetuberkulose som af Tuberkulose i det Hele synes at være i Aftagende, og Nedgangen antages at være større end ovenfor angivet, idet Folkemængden i det 1ste Femaar sandsynlig er sat noget for høit, i det sidste noget for lavt.

Dødeligheden af **Kræft** er i Tiltagende. Den udgjorde i Femaaret 1890—1894 aarlig 7,8 paa 10 000 Indvaanere, i sidste Femaar 9,4 paa 10 000. (Lindholm).

Af **obstetriciske Operationer** er ialt udført 202, deraf 17 paa Fødselsstiftelsen. Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa næste Side. Paa Fødselsstiftelsen forpleiedes ialt 116 Kvinder, hvoraf 3 var tilbageliggende fra 1898, og 1 laa tilbage ved Udgangen af 1899. Af de indkomne 113 Kvinder var 90 gifte, 23 ugifte. Liggedagenes Antal var 1 564, af hvilke 14 falder paa de 3 Tilbageliggende. Overliggedagenes Antal var 202. Der fødtes 114 Børn, idet en af Kvinderne fødte Tvillinger.

Fosterleierne opgives at have været:

1ste Isseleie	65
2det —	41
Uopgivet	1
Sædeleie	2
Samlet Bækkenendeleie	2
Dobbelt Fødleie	1
Enkelt —	1
Ubestemt Leie	1

Fra den til Fødselsstiftelsen knyttede **Jordmoderskole** udexamineredes 13 Elever; deraf var fra Søndre Bergenhus Amt 2, Nordre Bergenhus 3, Romsdal 2 samt 1 fra hvert af følgende Amter: Smaalenene, Kristians, Lister og Mandal, Stavanger, Nordre Trondhjems og Nordlands.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 166.

Der blev saaledes et Overskud af 1 248 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 46,9.

Dødsfald paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 7 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsårsag for 9 Barselkvinder, af hvilke 3 døde af Barselseber, 3 af Barselkrampe, 1 af Emboli og 2 af Blødning.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.			Perforation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Paa Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige Veer	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	-	2	1	-	-	-	1	1	-	7) 3	2	1	-	-
Tverleie og Fremfald af Navlesnoren	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Opslaaede Arme	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdt Hoved	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	3
Tilbageholdelse og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	7	-	6	1	1	-	1	3	3	-	3	2	1	-	3
Udenfor Fødselsstiftelsen:															
Utilstrækkelige Veer	103	1) 3) 3)	106	1	1	-	1	11	5) 10	6) 1	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	12	-	10	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	4	2) 1	4	1	1	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	4	3	1	2	2	-	-	-	-	-	-
Hjertefeil	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	9	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ansigtsleie	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	13	4) 9	4	-	-	-	-	-	-	8) 1	-
Fremfald af Navlesnoren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Fastvoxning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	129	4	129	5	19	13	6	14	12	2	2	1	1	1	15
Ialt i Bergen	136	4	135	6	20	13	7	17	15	2	5	3	2	1	18
	140		141			20			17			5			

1) Dødsarsag: Barselfeber 2, Hjertelammelse 1 (ikke opført paa Dødslisten under Dødsfald paa Barselseng). 2) Dødsarsag: Barselkrampe. 3) Deraf en Gang begge Tvillinger og en Gang den 1ste Tvilling. 4) Deraf ved 2 Tvillingfødsler en Gang 1ste Tvilling og en Gang 2den. 5) Deraf 2 Gange 2den Tvilling. Et af Fostrene forlestes ved Tang paa Sædet. 6) Tvilling, uopgivet hvilken. 7) Forløsningen afsluttedes i det ene Tilfælde ved Tang, i det andet ved Udtrækning. 8) Fosteret var død før Operationen.

Liste over de af Lægerne

Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
A. Infektions-, Ernærings- og konstitutionelle Sygdomme.											
<i>I. Akute.</i>											
Tyfoidefeber	10	4	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	9	4	5	1	1	2	3	1	-	-	1
Kighoste	18	9	9	6	3	2	5	1	1	-	-
Influenza	8	2	6	-	-	-	-	-	-	-	-
Gigtfeber	4	1	3	-	-	-	-	-	2	-	-
Erysipelas og Phlegmone	5	4	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Pyæmi og Septhæmi	8	4	4	1	3	1	-	-	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	85	46	39	35	22	7	10	-	-	-	1
Tetanus, Trismus	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Kroniske.</i>											
Tuberkulose:											
a. Lungerne	198	90	108	3	2	5	7	2	6	2	1
b. Tarmkanalen	5	2	3	1	1	1	-	-	-	-	-
c. Urin- og Kjønsorganer	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Lymfekjertler (Skrofulose)	2	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
f. Tuberkuløs Meningit	36	22	14	5	1	11	9	2	4	4	-
g. Miliærtuberkulose	5	2	3	1	-	1	-	2	1	-	-
Spedalskhed	22	13	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Syfilis	5	2	3	2	-	-	1	-	-	-	-
Kræft:											
1. Carcinom:											
a. Maven	31	14	17	-	-	-	-	-	-	-	-
b. Leveren	8	3	5	-	-	-	-	-	-	-	-
c. Brystkjertelen	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
d. Kjønsorganerne	4	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-
e. Andre Organer	18	8	10	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Sarkom:											
Bensystemet	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Purpura	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Sukkersyge	6	4	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Perniciøs Anæmi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Leukæmi	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Rakit	17	12	5	8	3	3	2	1	-	-	-
Kronisk Alkoholisme	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Medfødt Svaghed	46	25	21	25	21	-	-	-	-	-	-
Alderdomssvaghed	55	17	38	-	-	-	-	-	-	-	-
Arthritis	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Sygdomme i de enkelte Organer.											
<i>I. Hjerne og Rygmarv.</i>											
Apoplexi og Hjerneemboli	58	26	32	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	1	1	4	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	2	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	2	1	-	-	1	3	1	-	2	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15	8	30	29	12	22	6	15	10	8	2	10	3	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	4	2	2	-	4	1	-	3	-	3	2	-	1	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	1	6	1	4	7	4	6	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	1	1	1	1	2	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	3	2	-	1	-	-
-	-	1	-	-	1	1	-	1	-	2	3	3	5	1	1	-	-
-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	-	-	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8	7	7	26	2	5
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	1	1	3	5	8	11	11	11	3	2	-	2

Liste over de af Lægerne

(Forts.). Dødsårsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Suppurativ Meningit	11	7	4	1	1	2	2	-	-	-	-
Epilepsi	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Kramper hos Smaabørn	33	18	15	15	11	2	3	1	1	-	-
Sindssygdomme	4	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Andre Hjernesygdomme	11	8	3	2	-	-	-	1	-	-	-
Rygmarvssygdomme	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>II. Cirkulationsorganerne.</i>											
Endo- og Perikardit	4	2	2	-	-	-	1	1	-	-	-
Klappefeil og andre org. Hjertesygd.	43	16	27	-	-	-	3	-	1	-	2
Hjertelammelse	18	11	7	-	1	-	-	-	-	-	-
Arteriosklerose	17	8	9	-	-	-	-	-	-	-	-
Asphyxia	2	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
<i>III. Respirationsorganerne.</i>											
Bronkit, akut	33	16	17	10	8	5	5	-	-	-	-
— kronisk og Bronkiektasi	23	11	12	-	-	1	1	-	-	-	-
Pneumoni, katarrale	21	2	19	-	9	1	5	1	1	-	-
— croupøs	47	28	19	3	2	6	5	2	-	-	-
Lungegangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Pleurit, serøs	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
— purulent	4	2	2	-	-	-	-	1	-	-	-
Lungeemboli	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stenosis tracheæ	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-
<i>IV. Digestionskanalen.</i>											
Mave-Tarmkatarr	5	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-
Mavesaar	8	5	3	-	-	1	-	-	-	-	-
Blindtarmbetændelse	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Diffus Peritonit	13	7	6	1	-	1	-	1	-	1	-
Indeklemt Bræk	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Ileus og Volvulus	12	4	8	-	-	-	-	-	-	-	-
Vit. org. abdominis	3	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>V. Leveren.</i>											
Andre Leversygdomme	4	2	2	1	1	-	-	-	-	-	-
<i>VI. Urinorganerne.</i>											
Cystit, Cystopyelonefrit	4	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Morbus Brighti	21	9	12	-	-	-	-	-	-	1	-
Andre Nyre- og Urinveissygdomme	7	4	3	-	-	-	-	-	-	-	-

meddelte Dødsarsager.

o g K j ø n.

[illegible]

Liste over de af Lægerne

(Forts.) Dødsaaarsag.	Tilsammen.	Deraf		Alder							
				0—1		1—5		5—10		10—15	
		Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
<i>VII. Kjønnsorganerne.</i>											
Sygdomme i mandlige Kjønnsorganer	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sygdomme i kvindelige Kjønnsorganer	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>VIII. Hud- og ydre Sygdomme.</i>											
Pemfigus hos Nyfødte	5	2	3	2	3	-	-	-	-	-	-
Senil Gangræn	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Bensygdomme	3	1	2	-	-	-	-	-	-	1	1
<i>C. Barselsygd.</i>											
Barselfeber	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselkrampe	3	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-
Emboli	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Blødning	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-
<i>D. Dannelsesfeil.</i>											
Cyanose	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
Hjernemisdannelse, Spina bifida	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre Dannelsesfeil	3	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-
<i>E. Unaturlig Død.</i>											
Forgiftninger	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drukning	10	9	1	-	-	-	-	5	-	-	-
Forbrænding	2	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Andre Ulykkestilfælde	15	9	6	-	-	2	1	-	-	-	-
Selv mord	7	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	1102	535	567	135	100	54	65	22	19	10	6

Fødte og Døde.

Lægedistrikt.	Fødte		Døde						
	levende.	dødfødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Barselseng.	ved ulykkelige Hændelser.	ved Selvmord.	ved Drab.
Bergens By	2351	55	1103	231	25	7	25	4	1

Angaaende **Dødsaaarsagerne** for de i Byen indtrufne Dødsfald henvises til Tabellen paa Side 162 o. flg.

meddelte Dødsårsager.

og Kjøen.

15—20		20—30		30—40		40—50		50—60		60—70		70—80		80—90		90—100	
Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	1	-	-	-	-	-	3	1	1	1	-	-	1	2	-	-
-	-	-	-	1	1	2	-	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-
24	15	49	49	29	44	35	41	46	41	43	61	63	67	23	51	2	8

De hyppigste Dødsårsager var: Lungetuberkulose 198, akut Diarré 85, Kræft 67, Hjerneslag 58, Alderdomssvaghed 55, akute Katarrer i Aandedrætsorganerne 54, Tuberkulose udenfor Lungerne 51, Lungebetændelse 47, medfødt Svaghed 46, organisk Hjertesygdom 43.

Veirliget. Ifølge Meddelelse fra det meteorologiske Institut var Aarets Middelbarometerstand 756,6 mm. Middeltemperaturen var 7,0° C. Høieste Varmegrad var 27,9° (den 13de Juli) og laveste Kuldegrad ÷ 8,9 (den 8de Februar). Efter 3 Observationer om Dagen var Vindretningen følgende Antal Gange N: 137, NO: 7, SO: 156, S: 290, SV: 69, V: 83, NV: 237 og Stille: 88. Den samlede Nedbør udgjorde 2 528,1 mm. Størst Nedbør havde November, Oktober

og Marts, mindst December, Juni og August. Regndagenes Antal udgjorde 221. Klarveir var der i 74 Dage.

Hygieniske Forhold. Forventningen om Ikrafttræden af ny Bygningslov har paaskyndet Byggevirksomheden saaledes, at der er bleven færdigbygget ikke mindre end 215 Huse. En stor Del af disse nye Bygninger lader vist meget tilbage at ønske baade med Hensyn til Soliditet og sanitære Fordringer. De er dog i mange Henseender at foretrække for de gamle, som de har afløst. Byggevirksomheden har været større end Behovet. Der staar derfor mange Leiligheder ledige. Trods dette er der paa Grund af den dyre Husleie større Beboelsestæthed i mange Arbejderkvarterer end ønskeligt. Den store Nybygning i de sidste 10 Aar (tilsammen 1 137 Vaaningshuse) har ganske vist i høj Grad forbedret Beboelses- og derved ogsaa Mortalitetsforholdene. I sidste Femaar er der i Gjennemsnit aarlig død 14 færre paa hvert Tusinde end i første, og 46 pCt. af denne Nedgang skyldes Aftagen af Dødelighed af Tuberkulose. — Naar imidlertid Dødeligheden af Lungetuberkulose er aftaget 4 Gange saa meget som Dødeligheden af tuberkuløs Meningit, har en anden Omstændighed end forbedrede Beboelsesforhold heri været medvirkende — nemlig Desinfektion af Tøi og Bolig efter Dødsfald af Lungesvindst. Desinfektion af Tøi blev fra 1891 foretaget i omtrent Halvparten af Tilfælde, Desinfektion af Værelser indførtes i 1893, men blev først tvungen efter alle Dødsfald af Lungesvindst i 1896. Har Desinfektion havt saa stor Del i Nedgangen, som det synes, er der god Grund for Kommunen til at yde fri Desinfektion ogsaa efter alle Dødsfald af Kræft i Betragtning af denne Sygdoms Tiltagen og Smitsomhed. Der kan paavises mange Exempler herpaa, blandt andet 3 Dødsfald efter hverandre ved Indflytning i samme Rum. Forslag om fri Desinfektion efter Kræft vil blive fremsat. Kloaknettet er bleven udvidet med 1 036,35 l. m. Ved Aarets Udgang udgjorde det tilsammen 46 483,70 l. m. og bestod af 847,7 m. støbte Kloakrør, 36 311 m. Rørledninger og 9 325 m. tømrede Ledninger. Nogen nævneværdig Forbedring af de hygieniske Forhold forøvrigt kan ikke paapeges. Natrenovation udførtes ved Aarets Slut fra 4 539 Huse med 13 441 Kagger (Forøgelse fra forrige Aar 113 Huse med 734 Kagger). I Gjennemsnit er hver Nat bortført 1 064 Kagger. Desuden er i Aarets Løb 2 408 byttet udenfor Tur mod Erlæggelse af Afgift og 2 599 fra Byens Folkeskoler og offentlige Priveter. Den samlede aarlige Ombytning af Kagger udgjør 338 040. Der falder i Gjennemsnit ca. 45 Kagger paa hvert Arbejdslag at ombytte og bortføre hver Nat. Den samlede bortførte Masse udgjør ca. 11 400 Ton i Aaret. Ved Desinficering af Priveter anvendes Myrjord og Torvstrø; Forbruget heraf har udgjort ca. 9 400 Hl. Ved Dagrenovationen er bortført 6 461 Kasser (809 Ton) mere end i forrige Aar, eller i det Hele et Antal af 77 168 Kasser i Nettovægt 130 Kg. Fra Pudretfabriken er solgt Gjødelse for Kr. 18 530,14. Indtægter forøvrigt Kr. 5 312,58. Udgifterne udgjør Kr. 168 407,24.

Sygehuse. Foruden Fødselstiftelsen, Neevengaardens Sindssygeasyl og Epidemilazaretet findes et kommunalt Sygehus med en Underafdeling i det tidligere Lungegaardshospital. Mangelen paa tilstrækkeligt Sygerum var meget følelig, især for de smitsomme Sygdommes Vedkommende. Endskjønt der i Aarets Løb var forholdsvis faa saadanne Tilfælde, var man dog to Gange nødt til at lægge Difteripatienter i Interneringslokalet, noget hvortil dette ikke er bestemt. — Det katholske St. Franciskus Hospital flyttede om Høsten ind i sin nyopførte Bygning. Denne er af Sten, paa 4 Etager, har 22 Sygerum med Plads for 40 Syge paa 3 Klasser af Forpleining. Patienterne behandles af den Læge, der har indlagt dem. Af andre Sygehuse findes inden Byens Grændser Rosenbergs private Sindssygeasyl, Pleiestiftelsen No. 1 og St. Jørgens Hospital,

begge de sidstnævnte for Spedalske. Paa Bergens private Klinik behandledes ialt 314 Patienter foruden de polikliniske; af de 314 laa 9 tilbage fra 1898. Antallet af Forpleiningsdage var 5 850. Paa en privat Fødselsklinik fødtes 81 Børn. En ligeledes privat Inhalationsanstalt aabnedes mod Aarets Slutning.

Badeindretninger. Angaaende Søgningen til Byens Badeindretninger henvises til nedenstaaende Tabel. I Doktor Wieseners Folkebad er leveret 31 845 Bad, deraf til Folkeskolens Børn 3 000.

Antallet af Bad, tagne i Sygehusets Badeanstalt.

Af	Karbad.	Romer- og Dampbad.	Styrtebad.	Medicinske Bad.
Folk fra Byen.....	5 510	6 022	745	154
Sygehusets Patienter og Betjening	6 448	1 654	-	260
Tilsammen	11 958	7 676	745	414

Om **Byens Apothek** se den almindelige Beretning.

Fattigsygepleien. Fattigvæsenet er ordnet efter Elberfeldsystemet. Der bevilgedes til Fattige i deres Hjem: i Kontanter Kr. 253 861,50 og i Naturalier Kr. 27 703,39, tilsammen Kr. 281 564,89. Antallet af saadanne Fattige var i Begyndelsen af Aaret 1616, ved dets Udgang 1 669. Desuden understøttedes direkte af Fattigstyret gamle Mænd og Kvinder, som er anbragte i Fattighus, og udsatte Voxne og Børn samt hjemløse Personer. Hertil medgik ialt Kr. 54 300. Af Bylægerne er for Fattigvæsenets Regning behandlet i de Syges Hjem af nye Tilfælde i Aarets Løb 1 846, hvoraf 1 245 Voxne og 601 Børn. I Sygehuset behandledes for Fattigvæsenets Regning 236, i Sindssygeasylet 43, i privat Forpleining med Statsbidrag 39 Sindssyge, uden saadant 41, i Arbeidsanstaltens Sygehus behandledes 132, i Kuranstalten for veneriske Kvinder 36, tilsammen 527 Personer. Ved Visitationen fremmødte paa 70 Visitationsdage fra Byen 169 og fra Tvangsarbeidsanstalten 48 Kvinder.

Sundhedskommissionen afholdt ialt 22 Møder.

Ved den **offentlige Vaccination** vaccineredes 998 Personer, deraf 932 med animal, 66 med humaniseret Lymfe. Af private Læger er 151 vaccineret med animal, 30 med humaniseret Lymfe. Tilsammen er saaledes vaccineret 1 179 Børn. Desuden er 21 Personer revakcinerede. Til Læger og Hjelpevaccinatorer forsendtes 163 Rør humaniseret Lymfe.

Af **retsmedicinske Forretninger** er foretaget 4 Ligaabninger.

Ved **Stadsfysikatets Kontor** behandledes 2 293 Sager. Bydesinfektørens Protokol udviser, at der er foretaget Desinfektion af 358 Værelser, hvoraf 45 tapetserede, med en Udgift for det Offentlige af Kr. 746,00. Lazaretdesinfektøren har desinficeret 6 455 Kolli fra 389 Hjem.

Angaaende **Kjødkontrollen** m. v. meddeles, at der er foretaget 417 Besigtninger af Kjødudsalg med tilhørende Slagterværksteder. Uagtet gennemgaaende Forbedringer, lader dog Stellet paa mange Steder meget tilbage at ønske, hvad en renlig Tilberednings- og Forhandlingsmaade af Varerne angaar. For-

holdene i Slagterierne er værre end nogensinde. Et større Slagteri er nedlagt og Pladsen nu langt fra tilstrækkelig til, at den inden Byen faldende Slagtning kan ske paa en forsvarlig og i hygienisk Henseende tilfredsstillende Maade. En Komite er nedsat for at forberede Oprettelsen af et offentligt Slagtehus, og som Tomt er foreløbig udseet Smaamøllen.

Med Fisketorvet har været ført jevnligt Tilsyn, og der er ofte forefundet og konfiskeret større Partier bedærvet Fisk.

I Aarets Løb er samtlige Melkeudsalg undersøgte og journaliserede. Der fandtes 332, hvoraf 111 dreves i Forbindelse med Frihandel, 185 sammen med Kolonialhandel, medens kun 36 Steder forhandlede udelukkende Melk og Brød. Det viste sig i de aller fleste Tilfælde, at Udsalgslokalet stod i umiddelbar Forbindelse med Soverummet, der ofte tillige tjente som Opholdssted for en stor Familie. Ja, i flere Tilfælde fandtes endogsaa et enkelt Rum benyttet samtidig til Opholds-, Sove- og Forhandlingsrum. Der kan ikke være nogen Tvivl om, at en saadan Forhandlingsmaade af to af vore vigtigste Levnetsmidler, Melk og Brød, der begge i særlig Grad er fortrinlige Smittebærere, kan medføre den største Fare i hygienisk Henseende. I saa stærkt benyttede Rum, hvor Renlighedsforholdene tilmed ikke altid er upaaklagelige, maa der ofte nok være Anledning til Spredning af Smitten ved de forhandlede Varer. Selv ved Sygdomstilfælde, hvor Loven hjemler Adgang til en betryggende Isolation af den Syge, vil en saadan Foranstaltning vel kun i de færreste Tilfælde blive truffet saa betimelig, at en Smittespredning derved bliver hindret. Og ved et stort Antal Sygdomme, som ikke berettiger til det Offentliges Indskriden, men hvor dog utvivlsomt Sygdommen kan overføres ved Smitte, er man ganske afskaaret fra ethvert Middel til at forhindre, at dette kan ske ved de forhandlede Varer. Det er derfor et Krav af stor hygienisk Betydning, at man paa en saa lempelig Maade som mulig faar den intime Forbindelse imellem Husstellet og Forhandlingen af disse Varer, der nu er Regel, fjernet, og at man forlanger Varerne forhandlet fra Lokaler, der ikke staar i Forbindelse med Sove- eller Beboelsesrum. Forslag hertil er indgaaet til Sundhedskommissionen.

Melkekontrollen har vist, at en stor Del, ca. 35 pCt. af den i Byen som nysilet omsatte Melk, ikke indeholder den Fedtprocent, man overalt anser som den mindst tilladelige (3 pCt.), og som ved foretagne Staldprøver ogsaa er forefundet overskredet hos os. Mange Melkeprøver indeholdt et saa lavt Fedtindhold, at man maatte formode en Sammenblanding af skummet Aftenmelk og nysilet Morgenmelk. I flere Tilfælde er denne Formodning bekræftet ved Staldprøve.

Byens Stalde, der er undersøgt og opmaalt i Høstmaanederne, udgjør 130 Stk. med et samlet Areal af 4 384 m.² og indeholder 739 Baase, hvorpaa der ved Undersøgelsen var opstaldet 589 Heste. Stellet gav jevnlig Grund til Paa-tale, særlig som Følge af manglende Afløb, utætte Gulve og slet Stel med Gjødselen. Som Regel blev disse Mangler afhjulpet ved Overenskomst med Eierne, og kun i enkelte Tilfælde maatte der gøres Anmeldelse til Politiet.

XIV. Nordre Bergenhus Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18472,48	87 839	21	67	54
1. Lærdal		3 617,04	6 729	3	4	5
	Lærdal	583,66	2 328	1	1	1
	Borgund	569,13	833	-	-	
	Aardal	994,60	1 341	-	1	
	Aurland	1 455,95	2 166	2	2	2
	Af Leikanger: Gaardene Frønningen og Tingestad af Fres- vik Sogn	13,70	61	-	-	1
2. Lyster		2 225,15	5 293	1	3	3
	Lyster	1 559,87	3 257	1	2	2
	Jostedalen	529,20	907	-	1	1
	Af Hafslo: Joranger Sogn	136,08	450	-	-	-
	Fet		352	-	-	
	samt af Solvorn Sogn Gaarden Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn)		327	-	-	
3. Sogndal		887,33	5 224	1	3	3
	Sogndal	440,66	3 567	1	1	2
	Af Hafslo: Hafslo Sogn	446,67	1 279	-	1	1
	Solvorn (undt. Gaar- den Ytre Kroken og det tidligere Urnes Sogn)		378	-	1	
4. Vik		1 792,24	8 324	3	9	5
	Leikanger (med Undta- gelse af det, som til- hører Lærdal Distrikt)	451,43	2 429	1	4	2
	Balestrand	626,15	2 272	1	2	2
	Vik	714,66	3 623	1	3	1
5. Gulen		883,37	6 798	1	5	4
	Gulen	416,64	3 232	-	Uopgrivet.	1
	Sulen	213,25	1 929	1		1
	Brekke Sogn af Lavik og Brekke	188,28	1 053	-		1
	Bø Sogn til Hyllestad .	65,20	584	-		1

¹⁾ Jordmoderen, der tillige er Hjelpevaccinatrice, fungerer ogsaa i den til Lyster Lægedistrikt hørende Del af Hafslo Herred.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknaterer.
6. Kirkebø		1 464,67	6 664	2	6	4
	Kirkebø	666,99	1 718	1	3	1
	Lavik Sogn af Lavik og Brekke	236,94	1 178	1	-	1
	Indre Holmedal	560,74	3 768	-	3	2
7. Ytre Søndfjord		879,18	8 458	2	6	4
	Hyllestad (undtagen Bø Sogn)	195,55	1 924	-	1	1
	Askvold	178,27	2 688	1	2	2
	Ytre Holmedal	505,36	3 846	1	3	1
8. Indre Søndfjord		1 540,55	8 262	2	6	5
	Jølster	652,64	2 827	-	2	2
	Førde	887,91	5 435	2	2	2
	Naustdal				2	1
9. Kinn		1 160,17	8 691	2	8	6
	Florø, Ladested	0,72	674	2	3	3
	Kinn	687,05	4 676	-		
	Bremanger	347,24	2 154	-	4	2
	Vevring	125,16	1 187	-	1	1
10. Ytre Nordfjord		566,83	6 611	1	4	4
	Selje	322,19	4 845	1	3	3
	Rugsund Sogn af Da- viken	244,64	1 766	-	1	1
11. Nordfjordeidet		662,23	4 515	1	4	2
	Eid	252,40	3 105	1	3	1
	Daviken (undtagen Rug- sund Sogn)	409,83	1 410	-	1	1
12. Gloppen		1 031,89	5 017	1	3	3
	Gloppen	673,63	3 042	1	2	2
	Breim	358,26	1 975	-	1	1
13. Indviken		1 761,83	7 253	1	6	6
	Hornindalen	370,32	1 648	-	1	1
	Indviken	502,31	2 991	1	2	2
	Stryn	889,20	2 614	-	3	3

Sundhedstilstanden betegnes fra de fleste Distrikter som mindre tilfredsstillende. Influenza optraadte epidemisk inden Amtet; Kighoste, Tyfoidfeber og akute Katarrer var hyppigere end sædvanlig. Antallet af anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde tilsammen 4075 med 183 Dødsfald mod henholdsvis 3900 og 160 i 1898.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1281 eller 14,4 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (89200). Aaret forud var den 14,0 pro mille.

Angaaende de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 174 og 175, sammendraget efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber var almindeligere end i de nærmest foregaaende Aar; ialt anmeldtes 103 Tilfælde (med 16 Dødsfald) mod 59 og 21 henholdsvis i 1898 og 1897. I Vik Distrikt forekom 2 Tilfælde; det ene antoges forarsaget ved Smitte fra forurenset Vand, det andet ved Melk fra en Gaard, hvor der for 2 Aar siden var forekommet Tyfoidfeber. Melkesalget blev forbudt fra Gaarden i 14 Dage, og senere optraadte ingen nye Tilfælde. (Helsing). Af de fra Gulen Distrikt opførte 7 Tilfælde optraadte de 6 paa en Gaard, hvortil Husfaderen var kommen hjem fra Søndmør som Rekonvalescent efter 3 Ugers Sygdom. 14 Dage senere fik han atter Feber, og 2 af hans 4 Børn blev syge; kort efter angrebes hans Hustru og de 2 andre Børn. Alle kom sig. Familien havde kun 1 beboeligt Værelse, hvor de alle opholdt sig baade Nat og Dag. (J. Nielsen). Til Indre Holmedal i Kirkebo Distrikt kom en Person hjem fra Bergens Sygehus som Rekonvalescent efter en Pleurit; han led af Tyfoidfeber og smittede sin Broder. (Boberg). Af 2 dødelig endende Tilfælde i Ytre Søndfjord Distrikt skyldtes det ene Smitte fra Bergen. (Frisak). I Indre Søndfjord forekom 10 Tilfælde, deraf 2 i Førde, de øvrige i Jølster. Smittekilden var paa begge Steder uvis. (Gløersen). I Selje — Ytre Nordfjord — forekom i September et Par lette, ambulatoriske Tilfælde. De af Distriktslægen paa budne Forsigtighedsregler overholdtes ikke, men blandt andet blev Skurevandet fra det smittede Hus heldt ud i Rendestenen, der førte ned til Naboens Indgangsdør. Her angrebes i Oktober 5 Personer af Sygdommen. (A. Olsen). I Nordfjordeidet Distrikt viste 8 Tilfælde sig i samme Grænd, hvor der Aaret forud var forekommet Tyfoidfeber. (Rummelhoff). I Gloppen Distrikt opstod en mindre Epidemi paa Gaarden Sand. En gammel Kone, der havde deltaget i et Bryllup paa en Gaard i Nabo-distriktet, hvor der for en Tid siden havde hersket Nervefeber, blev syg og kort efter hele Husstanden; hos Naboen angrebes ogsaa alle Husets Folk. 2 Tilfælde paa Hestnes skyldtes antagelig samme Smittekilde. (J. Bugge). En større Epidemi herskede i Indviken Distrikt, hvorfra der ialt er anmeldt 53 Tilfælde med 6 Dødsfald. Paa Gaarde i Hornindal og Opstryn behandledes nogle Syge, hos hvem Sygdommen optraadte regulært. Foruden disse var der imidlertid en Række Angrebne, hvis Sygdom i enkelte Henseender lignede Tyfoidfeber, i andre ikke. Der syntes fra første Stund af at foreligge en Infektion, men hvorfra denne skrev sig, og hvorledes den spredte sig, blev uopklaret. Sygdommen optraadte baade hos Børn og Voxne, voldsomst hos Folk i deres bedste Alder. Epidemien begyndte i Januar med, at to unge Mænd fra samme Hus pludselig uden Prodromer fik Frostanfald og voldsomme Brækninger, den ene Diarré, den anden Forstoppelse; dertil Delirier og Bevidstløshed. Den førstes Diarré gik snart over til Forstoppelse. Efter en Uges Forløb optraadte Tarmblødning; Bevidstheden vendte tilbage, men Feberen og Forstoppelsen vedvarede; efter 3 Uger begyndte Rekonvalescenten. Den anden fik ogsaa Tarmblødning, men var frisk efter 10 Dages Forløb. Paa noget lignende Maade optraadte Sygdommen ogsaa hos de øvrige;

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.				
	Tilfælde.	Dødsfald.														1		2	
																Lærdal.		Lyster.	
																Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	103	16	103	6	15	25	14	7	4	8	2	4	8	9	1	1	1	-	-
Cerebrospinalmeningit . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	90	7	89	37	14	7	1	16	5	2	5	2	-	-	-	25	-	46	6
Mæslinger	30	-	30	9	21	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Difteri (Croup)	59	9	59	6	3	1	-	18	3	3	4	-	7	2	12	27	2	-	-
Blodgang	50	3	50	-	-	-	-	-	-	26	3	-	6	7	8	-	-	-	-
Barselfeber	22	4	22	3	2	1	2	4	2	3	1	-	1	1	2	2	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	52	16	50	2	9	9	4	5	1	7	2	2	2	6	1	3	-	1	1
Rosen	67	1	67	7	10	5	1	8	8	4	4	5	7	4	4	3	-	3	-
Røde Hunde	2	-	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Vandkopper	18	-	18	1	-	2	6	4	2	-	-	-	1	2	-	5	-	-	-
Kusma	74	-	74	14	18	10	6	2	3	13	-	1	-	7	-	15	-	10	-
Kighoste	126	10	126	18	39	20	20	11	-	2	2	6	-	4	4	-	-	-	-
Akute Katarrher i Aandedrætsorganerne	1597	39	1583	160	189	176	220	174	151	129	85	57	74	85	83	260	8	39	-
Influenza	516	5	516	64	94	76	70	58	42	33	16	10	7	24	22	224	1	12	-
Lungebetændelse	392	55	388	43	40	53	57	48	34	21	12	7	21	21	31	14	4	27	4
Pleurit	189	7	188	16	16	14	28	21	21	25	14	11	7	9	6	11	-	7	-
Gigtfeber	115	1	115	16	9	6	5	12	13	10	14	5	6	11	8	5	-	10	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	559	6	558	26	63	45	45	30	47	73	53	43	45	33	55	40	-	1	1
Skjørbug	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte . .	12	2	12	-	-	1	1	-	4	1	1	1	-	2	1	2	-	2	-
Tilsammen	4075	183	4050	430	542	451	480	418	340	360	218	154	192	227	238	640	16	158	12

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12		13	
	Sogndal.		Vik.		Gulen.		Kirkebø.		Ytre Søndfjord.		Indre Søndfjord.		Kinn.		Ytre Nordfjord.		Nordfjord-eidet.		Gloppen.		Indviken.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	-	-	2	1	7	-	2	-	2	2	10	1	-	-	7	-	8	3	11	2	53	6
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	5	-	2	-	-	-	1	1
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	1	-	2	1	4	-	2	-	-	-	-	-	5	1	3	2	3	1	12	2
Blodgang	2	1	4	-	-	-	-	-	34	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	8	1	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	4	2	1	-	2	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi	1	1	1	1	2	-	8	6	-	-	-	-	7	2	25	3	-	-	2	-	2	2
Rosen	8	-	7	-	5	-	2	-	12	-	-	-	3	-	4	-	3	-	2	1	15	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	-	-	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	4	-	2	-	-	-
Kusma	-	-	5	-	7	-	-	-	2	-	-	-	14	-	-	-	2	-	14	-	5	-
Kighoste	-	-	-	-	26	-	-	-	17	2	5	-	11	3	17	4	21	1	4	-	25	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	53	2	94	3	109	3	25	2	166	4	26	3	172	1	194	2	190	-	234	6	35	5
Influenza	26	-	72	1	22	-	16	2	31	-	3	-	72	1	34	-	Epid.	-	-	-	4	-
Lungebetændelse	34	2	47	5	38	3	15	9	33	3	45	5	25	7	38	5	16	2	51	5	9	1
Pleurit	7	-	10	-	12	1	6	1	25	1	3	-	17	1	46	-	14	-	27	3	4	-
Gigtfeber	7	-	23	-	-	-	10	-	4	-	9	-	7	-	4	1	4	-	26	-	6	-
Akut Diarré (Kolerine)	19	-	35	-	26	-	15	-	18	-	14	-	50	-	66	1	134	-	111	3	30	1
Skjørbug	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	-	-	5	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	157	6	323	15	263	9	103	20	346	14	115	9	399	15	450	19	431	8	489	22	201	18

hos enkelte var der dog alene Feber og Forstoppelse i 8 à 14 Dage, hos andre igjen varede Sygdommen i Maaneder. Stærkt Haaraffald bemærkedes hos endel Patienter. 3 af Dødsfaldene indtraf i Rekonvalescentsen ved perforativ Peritonit paa Grund af Diætfeil. (Brodtkorb).

Af **Cerebrospinalmeningit** opføres et dødelig endende Tilfælde fra Gulen Distrikt.

Af **Skarlagensfeber** anmeldtes 90 Tilfælde (i 1898 107, i 1896 489) med 7 Dødsfald. Større epidemisk Udbredning synes Sygdommen alene at have havt i Jostedals Herred i Lyster Distrikt, hvor saa godt som ingen Grænd gik fri. Den havde allerede bredt sig over hele Dalen, førend Lægen fik Kundskab om den. Forløbet var forøvrigt mildt, ligesom Epidemien ikke kom til Nabobygderne, hvormed Jostedal staar i meget livlig Forbindelse. (Paasche). Fra Lærdal Distrikt anmeldtes 25 Tilfælde i Januar i Gudvangen, men fra de øvrige Distrikter, hvor Sygdommen sees at være forekommet, opføres kun ganske faa Angrebne.

Af **Mæslinger** optraadte foruden et enkelt Tilfælde i Lærdal 29 i Nordfjordeidet Distrikt i to Skolekredse i Aalfoten Sogn.

Difteri (Croup) optraadte sjældnere end Aaret forud (59 Tilfælde med 9 Dødsfald mod henholdsvis 100 og 24 i 1898). De fleste Angrebne iagttoges i Lærdal Distrikt, 27 Syge, hvoraf 2 døde. 2 Tilfælde indtraf i Januar ved Smitte fra en Gut, der var død paa samme Gaard den sidste Dag af Aaret 1898. I Mai blev en anden Gut i samme Grænd syg, muligens ved Smitte fra de nævnte Tilfælde. Det oplystes nemlig at Patienten, kort før han blev tilseet af Lægen, under Isløsningen var falden i en Vandgrøft, som fra det først inficerede Hus løber forbi den senere smittede Gaard, og som saaledes kan være blevet benyttet til Vask af de i det første Hus benyttede Klæder. Det kan jo tænkes, at Smittestoffet har holdt sig over 4 Maaneder i Isen og efter Smeltningen er blevet svælget af Gutten. Ingen andre Tilfælde af Difteri forekom i Huset, men flere af Guttens talrige Søskende angrebes senere af Angina med Feber. (J. Møinichen). Senere indtraf 2 mindre Epidemier, en om Vaaren i Gudvangen og en i December i Vasbygden, begge med mildt Forløb. (E. Møinichen). I Gulen Distrikt optraadte i Bø 2 Tilfælde, af hvilke det ene endte dødelig før Lægens Ankomst. Det viste sig, at der kort før havde optraadt nogle Tilfælde af let Halsaffektion i Nabolaget af det angrebne Hus. (J. Nielsen). I Ytre Nordfjord døde i Januar et Barn i Rugsund af Hjertelammelse efter en afløben Difteri, der ikke var bleven diagnosticeret. Senere ud i Maaneden tilsaas hos Stedets Skolelærer et Par Børn, hvilke ogsaa led af Difteri. Børnene i hele Grænden havde gaaet om hverandre og paa Skolen. De samledes derfor til Undersøgelse, og præventiv Serumindsprøitning foretoges paa 17 Børn. Ingen nye Tilfælde iagttoges, men ud paa Sommeren døde i denne Grænd 2 Smaabørn af «ukjendt Sygdom» uden Lægetilsyn. (A. Olsen). Af de 3 fra Nordfjordeidet opførte Tilfælde forekom 2 i ét Hus; begge endte dødelig af Hjertelammelse i Sygdommens 4de Uge. Smitten antages at være kommen med Uldvarer fra et Uldspinderi inde i Fjorden. (Rummelhoff).

Af **Blodgang** er anmeldt fra Ytre Søndfjord Distrikt 34 Tilfælde, deraf i Juli 19 paa 3 Gaarde i Hyllestad og 15 i Aarets sidste Kvartal paa Gaarde i Guddalen. 2 Børn døde efter et Døgns Sygdom; forresten forløb den godartet, kun hos ganske enkelte var Rekonvalescentsen meget langvarig. Desinfektion blev foretaget af Klæder og Udtømmelser. Epidemier af Dysenteri forekommer næsten hvert Aar paa et eller andet Sted inden Distriktet. Syge, der gaar oppe og ude, bidrager til at sprede den. (Frisak). I Kinn Distrikt forekom en Del Tilfælde paa en Gaard i Svoldal, hvorhen Smitten antages bragt ved

en fra Exercitsen over Bergen hjemkommen Mand, der led af Sygdommen. (Skridshol).

Af **Barselseber** opføres 22 Tilfælde (4 Dødsfald); af disse forekom 8, hvoraf 1 dødeligt i Vik Distrikt, hvad der angives at hænge sammen med den store Urenlighed der. (Helsing). Af 4 Tilfælde i Ytre Nordfjord skyldes 2 Brug af Hjælpekoner; 2 andre, hvor Jordmoder var anvendt, det mindre propre Stel, Barselkonen fik, efterat Jordmoderen havde forladt hende. (A. Olsen).

Kusma. En mindre Epidemi optraadte blandt Jernbanearbejderne ved Gravehalstunnelen i Lærdal Distrikt. I Lyster forekom Sygdommen overalt i Distriktet, ligesaa var den almindelig i enkelte Bygder i Gloppen Distrikt.

Kighoste optraadte inden de fleste Distrikter, men synes ikke nogetsteds at have haft større epidemisk Udbredning.

Influenza synes i enkelte Distrikter at have været noget hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar; kun forholdsvis Faa kom imidlertid under Behandling.

Af **akut Diarré** (Kolerine) opføres omtrent det samme Antal Angrebne som Aaret forud. Paa en Gaard i Gulen angrebes hos 2 Familier 10 Personer af Mavetarmkatarr efter Nydelse af muggent Brød. Flere var meget syge, og et Barn paa 4 Aar døde. (J. Nielsen). I Kirkebø Distrikt blev 10 Personer i ét Hus syge efter Nydelsen af Kalvekjød; Sygdommen ytrede sig ganske voldsomt med høi Feber og betydeligt Ildebefindende. (Boberg). I Gloppen Distrikt var akut Diarré hyppig det hele Aar igjennem. (Bugge).

Af **Pemfigus hos Nyfødte** opgives for det hele Amt 12 Tilfælde med 2 Dødsfald; blandt de Angrebne var 2 Voxne -- en Mand og en Kvinde. I Fjærland, Vik Distrikt, optraadte 5 Tilfælde af Sygdommen, hvoraf 2 dødelige. Den var adskillig haardnakket og dukkede op igjen trods trufne Forsigtighedsregler. Etsteds blev ogsaa Moderen smittet. (Mossige og Helsing).

Af **Fnat** opføres kun 8 Tilfælde for det hele Amt.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde vil sees af Tabellen paa næste Side. I Gulen Distrikt smittedes en gift Kone med Syfilis gjennem et Initialsaar paa den ene Tonsille, sandsynlig efter Brug af en Ske, som var benyttet af en omreisende Kramkar. (J. Nielsen).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 12,5 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede kjendte Dødsfald og 15,8 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Florø Ladested var Forholdet henholdsvis 46,2 pCt. og 50,0 pCt. og for Bygderne 12,0 pCt. og 15,2 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. I Vik Distrikt er der lidet af Tuberkulose, men den har Tendens til at udbrede sig. (Mossige). Inden Kirkebø Distrikt gjør den ogsaa jevne Fremskridt i Indre Holmedal ved denne Bygds livlige Samfærdsel med Bergen og Omegn, hvortil Ungdommen udvandrer i Masse som Arbeids- og Tjenestefolk. Forandring af Kosten gjør dem i Begyndelsen anæmiske og mindre modstandsdygtige mod Smitte. Hjemkomne arbeidsudygtige danner de i de ofte trange, fattige Hjem nye Foci, hvad neppe Iagttagelse af selv stor Forsigtighed kan forhindre. I Kirkebø og tildels Lavik er Forholdene anderledes og Sygdommen ganske sjelden. Af de af Tuberkulose her døde 7 Personer havde kun de 2 Lungetuberkulose og af disse var kun et Barn, smittet fra sin Aaret før afdøde Moder, fra Lavik. Resten hørte hjemme i Indre Holmedal. Der forordnedes i alle Tilfælde skrupuløs Rengjøring i Hjemmene, Kogning eller i Tilfælde Opbrænding af Klædningsstykker, og langvarig Udluftning. (Boberg). I Ytre Søndfjord Distrikt har

Veneriske Sygdomme.

Sygdom.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:							
		1	4	5	6	9	10	12	13
		Lærdal.	Vik.	Gulen.	Kirkebø.	Kinn.	Ytre Nordfjord.	Gloppen.	Indviken.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Syfilis, konstitutionel	9	6	-	2	-	-	1	-	-
Gonorré og Uretrit	18	1	4	-	1	4	6	1	1

Døde af Lungetuberkulose

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Lærdal	73	11	16	57
Lyster	54	8	12	42
Sogndal	36	7	6	30
Vik	75	8	15	60
Gulen	75	9	9	66
Kirkebø	77	2	20	57
Ytre Søndfjord	73	19	14	59
Indre —	55	2	9	46
Kinn	81	18	15	66
Flørø By	13	6	1	12
Bygder	68	12	14	54
Ytre Nordfjord	66	7	19	47
Nordfjordeidet	67	8	8	59
Gloppen	70	5	22	48
Indviken	92	8	18	74
Nordre Bergenhus Amt	894	112	183	711
Deraf i By	13	6	1	12
— Bygder	881	106	182	699

Distriktslægen det Indtryk, at Tuberkulosen er i Tiltagende. Spyttuevanen er meget udbredt og neppe, trods Advarsler, synderlig mindre end før. (Frisak). I Ytre Nordfjord Distrikt forøgedes det kjendte Antal Tuberkulose med 10 à 12 i Aarets Løb. (A. Olsen). I Gloppen antages den nye Lov om

tuberkuløse Sygdomme at ville faa den største Betydning og hilses ogsaa af Befolkningen med Tilfredshed. (Bugge).

Spedalskhed. I Gulen Distrikt iagttoges 3 nye Tilfælde i Aarets Løb. Tilgangen holder mere end Skridt med Afgangen, og der er nu flere Spedalske inden Distriktet end ved Distriktslægens Ankomst dertil i 1888. (J. Nielsen). 1 nyt Tilfælde kom under Behandling i Kirkebø Distrikt; Patienten havde vistnok længe haft Sygdommen, der pludselig ytrede sig ved Knuder i Ansigtet. Som Gut havde han boet i Hus med en Spedalsk. Et Par Slægtninge var ogsaa døde af Sygdommen. (Boberg). I Ytre Søndfjord Distrikt, hvor 4 Personer med tydelige Tegn paa Spedalskhed bor hjemme, kom et nyt Tilfælde til, nemlig en 60—70 aarig Kvinde, der vistnok i mange Aar havde lidt af Sygdommen, uden at den var bleven erkjendt. Hun indlagdes i Pleie-stiftelse. (Frisak).

Rakit er fremdeles en meget almindelig Sygdom i Kirkebø Distrikt paa Grund af slet Hygiene og uhensigtsmæssig Ernæring ved Siden af nedarvet Svag-hedstilstand hos Børnene. (Boberg).

Blegkot, Anæmi og Fordøielssygdomme er ogsaa meget almindelige inden Kirkebø Distrikt. Aarsagen antages at ligge i uhensigtsmæssig Kost og Regime i det Hele taget samt i stadig større Anvendelse af separeret Melk fra det tiltagende Antal Meierier. (Boberg).

I Aurland af Lærdal Lægedistrikt opgives der at være meget **Neurastheni** og **nervøs Sygdom** overhovedet, især Hjertebanken. Aarsagen hertil formodes at være overhaandtagende Misbrug af Kaffe baade blandt Mænd og Kvinder. 4 à 5 Kopper stærk, sort Kaffe er det almindelige daglige Forbrug, men som oftest bliver det meget mere. Som sekundær Aarsag nævnes Influenza. (E. Møinichen).

I Lærdal forekom ved en Melkeprøve paa Landbrugsskolen et Tilfælde af **Svovlsyreforgiftning**. Som Modgift brugte man kaustisk Kali, hvilket fremkaldte stærk Ætsning af Mundens, Svælgets og Luftrørshovedets Slimhinde med Saardannelse og Afdøen af Vævet. Efter 3 Ugers Lægebehandling kunde Patienten spise igjen og har ikke senere haft noget Men af Ulykken. (J. Møinichen).

Læge ved Jernbaneanlægget ved Gravehalstunnelen, H. Bruun, meddeler, at der hver Vaar regelmæssig kommer nogle Tilfælde af **Sneblindhed** under Behandling. De forløber alle med de vanlige Symptomer af akut Konjunktivit og helbredes hurtigt ved Brug af Brillen med graafarvede Glas.

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 45 saadanne, deraf i Lærdal Distrikt 4, i Lyster 2, i Sogndal 3, i Vik 7, i Gulen 2, i Kirkebø 1, i Ytre Søndfjord 4, i Indre Søndfjord 1, i Kinn 4, i Ytre Nordfjord 9, i Nordfjordeidet 2, i Gloppen 3, i Indviken 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa næste Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 181.

Der bliver saaledes et Overskud af 1 147 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 52,8.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 9 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagerne for 6, nemlig for 4 Barsel-feber, for 1 Blødning og for 1 Livmoderbristning.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perforation.		Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Mødre.		Moder.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Død.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	22	21	1	1	-	³⁾ 1	1	2	⁴⁾ 2	-	-	-
Bækkensneverhed	6	5	1	1	-	-	1	-	-	2	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	⁵⁾ 1	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Skjevt Isseleie	2	¹⁾ 2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	1	²⁾ 1	-	2	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	32	29	4	3	1	1	4	2	2	3	1	1
		33		4		5				4		

¹⁾ Begge Tvillinger. ²⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning. ³⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen findes anført. ⁴⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Vending, jfr. Anm. 3. ⁵⁾ Dødsårsag: Blødning; Kollaps under Udtrækningen af det hydrokephaliske Foster.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0--1 Aar.	i ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord eller Drab.
Lærdal	197	2	103	14	1	-	3	-	1
Lyster	130	9	63	7	-	1	2	-	-
Sogndal	161	3	67	9	1	-	1	-	-
Vik	229	12	86	15	-	2	2	1	-
Gulen	199	9	120	17	1	1	2	-	-
Kirkebø	162	4	94	15	1	-	1	-	-
Ytre Søndfjord	205	7	145	17	4	1	4	-	-
Indre —	194	6	86	11	-	1	3	-	-
Kinn	278	10	146	17	1	-	11	-	-
Flørø By	32	1	18	5	-	-	1	-	-
Bygder	246	9	128	12	1	-	10	-	-
Ytre Nordfjord	224	8	122	23	2	2	7	1	-
Nordfjordeidet	132	3	67	12	1	-	-	-	-
Gloppen	139	4	75	12	3	1	2	-	-
Indviken	178	2	107	21	2	-	1	2	-
Nordre Bergenhus Amt	2428	79	1281	190	17	9	39	4	1
Deraf i By	32	1	18	5	-	-	1	-	-
— Bygder	2396	78	1263	185	17	9	38	4	1

De hyppigste Dødsårsager var:

Dødsårsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Alderdomssvaghed	176	-	176
Lungetuberkulose	112	6	106
Kræft	71	1	70
Lungebetændelse	55	-	55
Medfødt Svaghed	49	-	49
Hjerneslag	43	1	42
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	39	-	39
Tuberkulose udenfor Lungerne	38	-	38
Organisk Hjertesygdom	36	-	36

Veirliget. I Distrikterne omkring Sognefjorden synes Veiret i det Hele at have været ganske gunstigt, og Udbyttet af Frugthøsten samt Tobaksavlens betegnes som godt. I Søndfjord og Kinn var Forholdet derimod mindre gunstigt.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Lærdal Distrikt indtager Hygienen fremdeles et lavt Standpunkt. Forholdene skal rigtignok nu være saa meget bedre i Sogn, men Bedringen er væsentlig udvendig. Husene er maledes, Stadværelserne staar ubrugte og kan, naar der kommer Besøg, hurtig pudses og maaske udluftes; men i den daglige Husholdning er der de samme Mangler baade ved Næringsmidlernes Opbevaring, Tilberedning og Servering. Ethvert Medlem gaar lige fra sit Arbeide til Spisebordet uden engang at vaske sine Hænder. Under Sygdomme ligger Patienterne i Værelse sammen med Andre; Madvarer opbevares paa Hylder i det Værelse, hvor den Syge ligger, hvis Doktoren ikke ved et Magtsprog hindrer dette. Haandteringerne er de samme som før; enkelte Gaardbrugere er begyndt at lægge sig efter Havebrug, da de har seet, at de kan skaffe sig en god Bifortjeneste ved at sende Grønsager til Turisthotellerne og Byen. Af de fra Amerika hjemkomne Nordmænd dyrker nogle Tobak. Deres Exempel virker godt paa Naboerne, idet disse opdager, at de Hjemkomne under sit Fravær har lært, at enhver Bedrift for at lønne sig bestandig maa passes nøie, samt med Flid og Ihærdighed. Der har indtil den aller sidste Tid stadig været drevet forskjelligt Slags Fiskeri i Fjordene, saa der til Nød kunde skaffes saa megen Fisk, at Behovet nogenlunde var tilfredsstillet. I de sidste Aar har Fiskemængden stadig aftaget. Sild og Makrel er saa godt som fuldstændig borte, og af Torsk eller Hyse er der saa lidet, at det er en stor Sjældenhed, at der faldhydes en Ret Fisk. For de Syge er dette et stort Savn, da ferskt Kjød kun meget sjelden kan skaffes. Drikfældigheden er fremdeles i Aftagende, dels paa Grund af Totalisternes Arbeide, men væsentlig fordi Spirituosa kun kan skaffes med store Vanskeligheder. (J. Møinichen). I Aurland drives Spyttessvineriet baade paa Gulv og Vægge. — Paa Vangen tages Drikkevand fra Elven; om Høsten i Slagtetiden er denne opfyldt af Slagteaffald fra hele Dalen ovenfor, og Forbud mod dette har ingen Virkning. (E. Møinichen).

Angaaende Forholdene ved Jernbaneanlægget ved Gravehalsstunnen skriver Anlæggets Læge, H. Bruun: De i tidligere Beretninger omtalte hygieniske og sanitære Forholdsregler overholdes i den Udstrækning, som Forholdene tilsteder. Om Vinteren fyger Soppelkasserne fulde af Sne, ligesom disse og Priveterne ofte aldeles sneer ned, hvorfor det mangen Gang faar skure med Renligheden uden-dørs; strax det om Vaaren begynder at tine, holdes derfor Generaloprensning rundt om Barakkerne. Inde i Barakkerne holdes det som Regel upaaklagelig rent og luftigt. Arbeidernes Kosthold maa fremdeles siges at være godt og passende for Arbeidet i Høifjeldet; rigtignok spiller Kaffeen ogsaa her en altfor fremtrædende Rolle i Husholdningen, men dette lader sig nu engang ikke rette paa. Ferskt Kjød mindst 2 Gange om Ugen, ferskt og saltet Flesk, saltet Kjød — Grynsod, Ærtesuppe — Poteter, ferskt Brød fra Anlæggets Bagerier synes at være Materiale nok for et godt Kosthold. Kondenseret Melk benyttes meget, dels til Melkesuppe, dels istedenfor Fløde i Kaffeen. Arbeidsfortjenesten er gennemgaaende god, saa Arbeiderne let kan lægge sig op mange Penge; desværre er der en hel Del, især Svensker, som rangler bort de surt erhvervede og opsparede Penge. Bergen tager visselig ind under Byggeperioden mere end det til Banen bevilgede Bidrag, idet mange Arbeidere ved de større Høitider reiser ind til Byen og paa en kort Tid turer bort alt, hvad de maatte have

opsparet. Til Benyttelse for Arbeiderne har Anlægget indkjøbt et stort Antal gode Bøger; ligesom Anskaffelsen af et Apparat for Fremvisning af Lysbilleder ogsaa bidrager sit til at forsone Arbeiderne med Tilværelsen i Høifjeldet med den 7 à 8 Maaneder lange Vinter.

I Vik Distrikt er Befolkningen i det Store og Hele taget vel stillet i økonomisk Henseende, men benytter sig lidet heraf til at gjøre sig Tilværelsen behageligere, medens Bankkontoen stiger. Levemaaden er saaledes gennemgaaende — selv hos de mest Formuende — i høieste Grad tarvelig. Drikfældigheden kan ikke siges at være stor. (Helsing). Hos Befolkningen findes en indgroet Mistillid til alt Nyt, saa at meget faa Forandringer tillades i Husstellet saavel som i Gaardens Drift. Lidt fremad gaar det naturligvis, men langsomt. Lidet Samhold og gjensidig Misundelse gjør, at Enhver helst pusler paa sin Maade, uden at der paa noget Hold kan «arbeides i Flok». Frugtavlens har her i Leikanger naaet en ganske respektabel Høide, og der plantes fortvæk hvert eneste Aar. Husfliden staar paa et yderst lavt Standpunkt. Der blev et Aar forsøgt med lidt Sløid i Skolen, men da man ikke øieblikkelig kunde se paatagelig Nytte heraf, og da man ikke var nødt til at have den som Skolefag, saa lod man den fare; det blev for kostbart, mente man. Om Vaaren og Sommeren maa vistnok Folk arbeide og det strengt nok, men om Vinteren gjør ialfald Ungdommen bare det aller nødvendigeste, forresten gaar de og slænger. Kvinderne er dog flittigere. Sædelighedstilstanden lader adskilligt tilbage at ønske. Meget Natteløberi og mange uægte Børn, og det ikke alene hos de «simplere» Folk, men ogsaa i de bedre Gaardbrugeres Klasse. Nafta drikkes der en Del af. Øl, og det stærkt, brygges næsten af hver Mand, især til Julen, og da er det specielt, at Fylderi forekommer. Man begynder nu saa smaat at lægge Bærvn og lave Saft, hvilket maa betragtes som et Gode, da disse træder istedetfor Øllet under Aannerne. (Mossige).

I Gulen Distrikt spores Fremgang i de hygieniske Forhold paa mange Steder. De gamle, smaa, lave Huse uden Grundmur forsvinder efterhvert for at give Plads for større, luftigere, efter Sundhedsforskrifterne byggede Boliger. I flere og flere Skolekredse er der opført nye Skolehuse, der nogenlunde tilfredsstiller rimelige Fordringer, — dog findes endnu Kredse, hvor Skolen holdes efter Tur hos Opsidderne, og Skolestuen bliver da paa mange Steder liden nok, om end Sundhedskommissionen har søgt udvirket, at kun de største Rum i Kredsen benyttes til Skole. Paa mange Steder er der i de sidste Par Aar oprettet mindre Meierier — saaledes 5 à 6 her i Gulen Prestegjæld —, hvor Fløden udvindes ved Separator; den separerede Melk leveres Leverandørerne tilbage og opbruges da mest i sød Tilstand i Husholdningen. Herved er Brugen af den sure Melk betydelig aftaget, og det maa vel betragtes som en Fordel. Rigtignok tabes endel af Melkens Fedtstof ved den grundigere Udpiskning, men paa mange Steder erstattes dette ved Kjøb af Kunstsmør, — det svarer jo Regning at bringe mest mulig Smør til Meieriet og saa kjøbe det billigere Margarin igjen. (J. Nielsen).

I Kirkebø Distrikt tør Hygienien siges at være bedret, samtidig som ogsaa Folks Fordringer til Livet stiger; med Hensyn til Levemaade, Haandteringer, Boliger, Nærings- og Nydelsesmidler gjælder dog i sin Helhed vel fremdeles, hvad i tidligere Beretninger er anført. Der spores Fremgang i Anvendelsen og Tilberedelsen af Fødemidlerne, men én Ting bliver vanskelig at faa rettet paa, nemlig Opbevaringen af disse; selv Melken staar i Regelen i Beboelsesrummene, hvoraf i Vintertiden kun et haves opvarmet. Om Sommeren gjøres heller ikke ofte nogen Forandring. Man bygger bedre og ikke længer nu med Fjøs under Stuen. Spærreløftsstuer forekommer ogsaa blandt Nybygninger. Ljaaren sløifes dog, og istedet anbringes over et Halvloft («Lem») i den ene Endegavl et Vindu til at aabne. Til dette Halvloft, der gaar et Stykke frem over Stuen,

fører fra den en Trappe, der kan heises op, og Lemmen selv tjener til Soveplads for Børnene og Tjenerne. Øl er fremdeles omtrent udelukkende Nydelsesmiddel, da Tobak og Brændevin lidet bruges, især i Indre Holmedal. I Sogn er Øllet velbrygget og nærende, hvad mindre er Tilfældet i Søndfjord, hvor Vørteren i Regelen ikke koges ordentlig, og muligens ogsaa Maltningen er mindre hensigtsmæssig. Til Sommerbrug, som Surrogat for Melken, som da er uerholdelig, brygges oftere et lettere Øl, et Slags Weissbier. (Boberg).

Befolkningen i Indre Søndfjord omtales som skikkelig og i det Hele taget ædruelig, nøisom og sparsommelig, indtil Kniberi forsigtig og paaholden; næsten Ingen er rig, men Mange har Penge i Banken. Fornøielser er der lidet af, dog kan man ogsaa her slaa sig løs, særlig morer man sig under Bryllupsfester, idet navnlig Dansen dyrkes med stor Ihærdighed, næsten uafbrudt i 3 Dage, medens det stærke, hjemmebryggede Øl flyder rigelig. Klædedragten er solid og varm, nogenlunde ens Sommer som Vinter, bestaar af hjemmevirket Vadmel og uldne Stoffe, hvilket er heldigt i det fugtige, hurtigt skiftende Klima. Renligheden er i mange Henseender alt andet end rosværdig, dog spores der i flere Henseender stadig Bedring, saaledes med Hensyn til Behandling af Melk og Smør; dette skyldes Smørmeierierne, som bliver mere og mere almindelige, og for hvem det gjælder at levere det meste og bedste Smør. Nogle Ulemper fører dog Meierierne med sig, idet den separerede Melk, saa grundig befriet for alt Fedt og vistnok ikke altid saa ren for Sygdomsspirer, hos nogle fremkalder Fordøielsesbesværligheder, hos andre Modbydelighed, den maa da erstattes med daarlig Kaffe, som vistnok heller ikke er gavnlig for Sundheden. (Gløersen).

I Kinn Distrikt var Udbyttet af Aarets Vaarsild- og Torskefiske godt. Forøvrigt slog Fiskerierne feil. (Skridshol).

I Ytre Nordfjord Distrikt bedres de hygieniske Forhold stadig og jevnt. Specielt er det en Glæde at se, hvorledes Udskiftningen af Jordlodderne og den Udflytning og Bygning af Veie gennem en Bygd, som følger Udskiftningen i Hælene, bevirker en Udluftning ikke alene af de gamle Tun og Stuer, men i Befolkningens hele Tænkesæt og nærsagt dens moralske Sands. Ligesom de nybyggede Huse med Luft og Lys fra alle Kanter giver selve Bygden et nyt Præg, saaledes faar Befolkningen over sig et Præg af mere Civilisation og af civiliseret Selvbevidsthed; Interesserne begynder at naa ud over mere end det trange, indbyggede Tun, de omfatter Bygdens Trivsel og det kommunale Stel. Vistnok har de senere gode Aaringer og den bedre økonomiske Stilling sin store Andel heri; men det synes næsten mere end en Tilfældighed, naar Fænomenet regelmæssig følger i Udskiftningens Spor. Paa sin specielle Bedrifts — Fiskeriets — Omraade begynder ogsaa Befolkningen at følge bedre med. I Løbet af 1899 er der i Distriktet anskaffet 3 Fiskedampskibe, hvoraf de 2 eies for største Delen af Fiskerne selv. De gamle Robaade med Raaseilet er for det Meste kasserede; man bygger sig større Baade med Stagseil og Gaffelrig samt en og anden Dæksbaad. Ogsaa med Landbruget gaar det fremad, om end langsomt her ude i Kyststrøget; af Slaamaskiner er enkelte anskaffet. Men yderst Faa er der, som lægger synderlig Arbeide paa sin Jord; og naar Havren, som er den almindeligste Kornsort, blot giver 2—3 Fold, skal heller ikke Agerbruget være synderlig fristende. Engdyrkning burde jo være Hovedsagen; men det er meget Faa, som gjør noget Tilløb dertil. Vaarbejtning drives overalt; Smalen og Kjørene gaar paa Bøen til Slutningen af Mai og Begyndelsen af Juni; Slaatten kan derfor ikke begyndes før efter Midten af Juli, og lige til Slutningen af September kan man se Folk gaa og slaa det tørre, gule Græs; de beregner ikke Tabet af Næringsværdi og Letfordielighed, men kun, at det tørre Græs ikke «tværver» saaledes som ved tidligere Slaat. Man ser det samme her som ved Befolkningens eget Kosthold: Kvantiteten er dominerende paa Kvalitetens Bekostning. Men ogsaa Kvanti-

teten kniber det med mangan Gang; at se Sauer om Vaaren med Ulden afgnaget af de sultende Lidelsesfæller er ikke sjældent. Befolkningens Kosthold og Stellet omkring i Husene er omtrent det samme som tidligere; Melken og Smørret ser man dog af og til omhyggeligere behandlet end før. (A. Olsen).

I Nordfjordeidet Distrikt vil antagelig Meierierne, der i de sidste Aar oprettes i de forskjellige Bygder, lidt efter lidt gjøre sit til en renligere Behandling af Melken. Men det kan ikke nægtes, at Meierierne ialfald i den første Tid, før større Renlighed bliver gennemført, ogsaa kan komme til at udbrede smitsomme Sygdomme. Nu blandes Melk fra en hel Del Fjøs, og efter Separeeringen af Fløden sendes Melken tilbage til Gaardene. At Smitten herved let kan spredes, er selvsagt. Distriktslægen har i den Anledning paalagt Bestyrerne af Meierierne at tilholde Bønderne aldrig at bruge Meierimelken, før den er kogt. Men bedre vilde det være, om det blev paalagt Meierierne at pasteurisere Melken. (Rummelhoff).

Fra Gloppe Distrikt anfører Distriktslæge Bugge, at Bondens Kost der er utrolig ensformig og ensartet hele Bygden over. Ferskt Kjød bruges saa godt som aldrig; al Slagtning foregaar i Oktober og November, hvorhos som Regel 1 Svin slagtes i Marts, foruden Kalve. Det saltes alt ned, røges og tørres. Det samme gjælder Fisk, som mest benyttes som Saltfisk, tildels Ludefisk. Spegesild er mindre i Brug. Forbruget af Levnetsmidler i en Familie stiller sig noget forskjellig i Gloppe og Breim. I nedenstaaende Tabel er samlet, hvad der gennemsnitlig her bruges i en Familie paa 6 Medlemmer — Mand, Kone, Tjenestepige og 3 Børn.

Levnetsmidler.	Gloppe.				Breim.			
	Aarlig.	pr.	Pris	Pris	Aarlig.	pr.	Pris	Pris
	Kg.	Individ.	aarlig	aarlig	Kg.	Individ.	aarlig	aarlig
	Kg.	Kg.	for Fa-	pr. In-	Kg.	Kg.	for Fa-	pr. In-
			milien.	divid.			milien.	divid.
Kjød og Flesk	300	50	182	30,33	360	60	212	35,33
Fisk og Sild	250	41,67	30	5	200	33,33	24	4
Mel og Gryn	900	150	135	22,50	1500	250	225	37,50
Poteter	1200	200	48	8	1200	200	48	8
Melk og Ost	L. 2200	L. 365	66	11	L. 2200	L. 365	66	11
Smør	50	8,33	65	10,84	25	4,17	32,50	5,42
Kaffe, Sukker, Sirup, Salt, m. m.	Kr. 75	Kr. 12,50	75	12,50	Kr. 50	Kr. 8,33	50	8,33
Tilsammen			601	100,17			657,50	109,68
			pr. Dag = 0,27				pr. Dag = 0,30	

Anm. Pris beregnet saaledes: Flesk 70 Øre pr. Kg. Kjød 50 Øre pr. Kg. Kalvekjød 30 Øre pr. Kg. Fisk 11,12 Øre for salt og 15 Øre for fersk Fisk. Mel og Gryn gennemsnitlig 15 Øre pr. Kg. Smør Kr. 1,30 pr. Kg. Melk 3 Øre pr. Liter — separeret eller skummet. Poteter 4 Kr. pr. 100 Kg. Ost er iberegnet Melkeforbruget.

At der kan være Undtagelser i det her Anførte er en Selvfølge, men jeg har holdt mig til Forbruget i det Hele og Store udover Bygden. I enkelte Grænder kan

der være mere Forbrug af Smør, kanske særlig i Hyen, Andenes og Hjelmeset, tildels Myklebustdalen i Breim; noget mere Kjødforbrug i Hyen paa Nesstranden og Ordal i Breim samt i Myklebustdalen. Sammenlignes det her anførte Forbrug med den virkelige Avling i Bygden, vil jeg antage, at i Gjennemsnit kjøber nu for Tiden hver Gaardbruger i Gloppen 300 Kg. Korn, i Breim 600 Kg. til Brug i Familien. Af Poteter avles tilstrækkeligt. Kornavlens har taget betydelig af i de senere Aar. Dette har dels sin Grund i Udskiftningen, da der maa brydes og ryddes nyt Land, men særlig i Meieribedriften. Brugen af nysilet Melk er i Breim en Saga blot, — nær sagt gjælder det samme om Smør. Det meste heraf er kanske ogsaa Margarinsmør. I Gloppen bruges da gjerne endnu lidt nysilet Melk, og Smørforbruget er det dobbelte; men selv det er nu «knap til Husbehov». At faa ordnet Meierisagen paa en heldig Maade her i Gloppen, er nu en Sag af største Betydning og er under stadig Overveielse for Tiden.

I Indviken Distrikt fremkaldte det daarlige Foderaar i 1898 en sørgelig «Vaarknibe» Aaret efter. De Dyr, som om Vaaren drevs ud mellem Sneflekkekerne, bar Vidnesbyrd derom. Værst var det med Smalen, men Kjørene saa ogsaa ganske uhyggeligt ud. (Brodtkorb).

Jordmoderhjælpen. I Lyster Distrikt har 4 Jordmødre bistaaet ved tilsammen 81 Fødsler. 2 Jordmødre i Ytre Nordfjord betjente tilsammen 101 Fødende.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Sygehuse. Vaarsildafgiftsfondets Sygehus i Florø holdtes aabent og i Virksomhed fra 21de Februar til 20de April med et Belæg af 19 Syge. (Skridshol).

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, af Vakcinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Nordre Bergenhus Amt	50	2166	12
Lærdal	¹⁾ 4	171	-
Lyster	²⁾ 5	132	2
Sogndal	³⁾ 1	122	2
Vik	⁴⁾ 4	166	5
Gulen	⁵⁾ 2	155	1
Kirkebø	⁶⁾ 1	118	1
Ytre Søndfjord	⁷⁾ 9	158	-
Indre —	⁸⁾ 4	276	1
Kinn	⁹⁾ 10	248	-
Ytre Nordfjord	¹⁰⁾ 1	177	-
Nordfjordeidet	¹¹⁾ 1	120	-
Gloppen	¹²⁾ 2	156	-
Indviken	¹³⁾ 6	167	-

¹⁾ Lærdal 1, Borgund 1, Aardal 1, Aurland 1. ²⁾ Lyster 2, Jostedalen 3. ³⁾ Hafslo 1. ⁴⁾ Vik 1, Balestrand 2, Leikanger 1. ⁵⁾ Gulen 1, Lavik 1. ⁶⁾ Kirkebø 1. ⁷⁾ Ytre Holmedal 4, Hyllestad 2, Askvold 3. ⁸⁾ Førde 2, Jølster 2. ⁹⁾ Florø 6, Kinn 2, Bremanger 1, Vevring 1. ¹⁰⁾ Daviken 1. ¹¹⁾ Eid 1. ¹²⁾ Gloppen 1, Breim 1. ¹³⁾ Stryn 3, Hornindalen 2, Indviken 1.

Fattigsygepleien. I Lærdal Distrikt bliver Antallet af fattige Syge stadig mindre, siden Lægen har faste Frem møder paa de længst bortliggende Steder af Distriktet. Kommunikationerne er saa godt ordnet paa de fleste Steder, at Publikum har let for at søge Læge med den Rute, som falder beleiligst. Dette gjælder dog ikke, naar Menisen ligger om Vinteren. Da kan store Dele af Aardal i flere Uger være afskaaret fra alt Samkvem med Omverdenen, hvis man ikke er nødt til at søge frem over Fjeldene ad lange Omveie, oftest ufremkommelige for andre end de Indfødte, som er øvede Skiløbere. (J. Møinichen). I Gloppen omfattes Sygepleiersagen med stigende Interesse. Der haves nu 2 i Kristiania uddannede Sygepleiersker. Den i Gloppen bosatte har altid været benyttet, medens det i den første Tid ikke var Tilfældet i Breim; nu er dog Forholdet forandret. Der mangler et lidet Sygehus i Distriktslægens Nærhed; der er lovet Tomt og Materialier, men Penge m. m. til Opførelsen mangler endnu. (Bugge).

Kvaksalvere. Uagtet Lærdal Distrikt maa siges at være godt forsynet med Læger og Jordmødre, forsøger man sig først hos Kvaksalvere og Hjelpekoner. De saakaldte Saarlæger er dog i den sidste Tid kommet noget i Miskredit, siden Publikum har opdaget, at Blodforgiftning indtræder hyppigere efter deres Behandling. (J. Møinichen). I Nordfjordeidet har man tidligere været nogenlunde fri for Kvaksalvere, men i Aarets sidste Maaneder hjemsogetes Distriktet af en Kvaksalver fra Nordmør; han reiste om i Bygderne og narrede en Mængde Penge af Folk. Den forstandige Del af Befolkningen ser med Forbauselse paa, at Lovgivningen ikke kan sætte en Stopper for denne Trafik, og mange var Opfordringerne til Embedslægerne om, «at der maatte gjøres noget for at hindre Optrækkeriet». (Rummelhoff).

XV. Romsdals Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
Amtet		14989,61	127 663	38	5	87	75
1. Vestre Søndmør ...		918,51	11 907	4	-	9	9
	Vannelsen	305,55	2 810	1	-	2	2
	Herø	132,85	3 140	2	-	2	2
	Sande	183,47	2 649	-	-	2	2
	Ulstein	306,64	2 632	1	-	2	2
	Vartdalstranden		676	-	-	1	1
2. Indre Søndmør ...		1 241,27	8 120	3	-	5	5
	Ørsten	241,57	2 247	-	-	1	1
	Volden	520,59	3 871	3	-	3	3
	Hjørundfjord	479,11	2 002	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaksinatorer.
3. Østre Søndmør		2 040,94	6 492	1	-	7	7
	Stordalen	259,28	861	-	-	1	1
	Stranden	267,67	1 429	1	-	1	1
	Norddalen	947,67	2 396	-	-	3	3
	Sunnelven	566,32	1 806	-	-	2	2
4. Ørskog		723,33	7 166	1	-	3	3
	Ørskog	200,85	1 774	1	-	1	1
	Søkkelven	261,05	2 346	-	-	1	1
	Skodje	261,43	3 046	-	-	1	1
5. Nordre Søndmør		314,82	17 883	6	2	13	7
	Aalesund, Kjøbstad	2,14	8 049	6	2	6	-
	Haram	90,32	2 405	-	-	2	2
	Roald	20,06	884	-	-	1	1
	Borgund	202,30	6 245	-	-	4	4
6. Ytre Romsdal		1 164,66	17 619	6	1	12	10
	Molde, Kjøbstad	0,38	1 660	4	1	1	-
	Bolsø	271,45	3 701	-	-	1	1
	Bud	152,91	2 472	1	-	2	2
	Akerø	152,46	2 402	-	-	2	2
	Frænen	220,32	2 753	-	-	3	1
	Sandø	16,04	871	-	-	1	1
	Sylte	351,10	1 423	-	-	1	1
	Vestnes		2 337	1	-	1	2
7. Indre Romsdal		2 512,49	10 887	3	-	6	8
	Grytten	1 044,45	3 016	1	-	2	2
	Eid	36,12	613	1	-	1	1
	Vold	260,81	990	-	-	1	1
	Veø	247,14	2 554	-	-	1	2
	Nesset	165,74	1 700	1	-	1	1
	Eresfjord og Vistdalen	758,23	2 014	-	-	1	1
8. Søndre Nordmør		817,52	22 806	7	2	14	8
	Kristiansund, Kjøbstad	8,80	10 135	6	2	6	-
	Kvernes ¹⁾	383,94	7 438	1	-	1	1
	Bremsnes					1	1
	Kornstad					1	1
	Eide					1	1
	Frei ¹⁾	61,17	1 537	-	-	1	1
	Grip					1	1
	Øre ¹⁾					1	1
	Strømsneset	118,57	1 288	-	-	1	1

¹⁾ Det ved Kgl. Res. af 9de September 1893 oprettede Gjemnes Herred, bestaar af Dele af Herrederne Kvernes, Frei og Øre; Folkemængden i Gjemnes ca. 970.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
9. Sundalen		1 964,15	5 840	2	-	6	6
	Sundalen	1 229,84	1 913	1	-	2	2
	Øksendalen	408,06	657	-	-	1	1
	Ulvundeidet		455	-	-	1	1
	Tingvold	326,25	2 815	1	-	2	2
10. Surendalen		2 065,16	8 829	3	-	5	5
	Stangvik	578,23	2 422	1	-	2	2
	Aasgaard		670	-	-	1	1
	Surendalen	867,50	2 952	1	-	1	1
	Rindalen	608,07	2 656	1	-	1	1
	Heggemstranden og Staknes Bygdela ^g af Halse Herred	11,36	129	-	-	-	-
11. Nordre Nordmør ..		1 226,76	10 114	2	-	7	7
	Edø	273,92	3 136	-	-	3	3
	Tusteren	167,31	1 548	-	-	1	1
	Aure	660,78	3 231	2	-	1	1
	Valsefjorden		935	-	-	1	1
	Halse (undt. Heggem- stranden og Staknes Bygdela ^g)	124,75	1 264	1	-	1	1

Sundhedstilstanden skildres som i det Hele taget nogenlunde god; i Indre Søndmør og i Nordmørdistrikterne var den dog tildels mindre god, navnlig i Aarets første Halvdel. Kighoste, Influenza, Kusma og Vandkopper optraadte epidemisk inden Amtet, medens Difteri og Skarlagensfeber vistnok havde aftaget noget siden foregaaende Aar, men fremdeles havde adskillig Udbredelse inden flere Distrikter. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde var 9 156, hvoraf 349 dødelige, mod 8 555 med 352 Dødsfald i 1898.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 099 eller 15,8 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (132 600). I 1898 var Dødeligheden 15,0 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til den efter Lægernes Opgaver sammen-
dragne Tabel paa Side 190 og 191.

Tyfoidfieber var ligesom Aaret forud lidet hyppig, 72 Angrebne og 5 Døde. Et enkelt, fra Østre Søndmør anmeldt Tilfælde var tvivlsomt. Fra Nordre Søndmør er opgivet 9 Tilfælde, deraf et med noget tvivlsom Diagnose; i Juli angrebes i Aalesund 5 Personer i én Familie; de indlagdes alle i Lazaret. (Lorentzen). I Ytre Romsdal optraadte Sygdommen, ligesom i flere foregaaende Aar, hyppig i Vestnes Herred i Tresfjorden, dels omkring dennes Bund, dels paa dens vestre Side helt udover til Indløbet, medens Østsiden frem-

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	72	5	71	2	11	3	6	11	8	3	6	2	2	3	14
Cerebrospinalmeningit	4	2	4	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	-	1
Skarlagensfeber	257	13	257	45	20	26	7	27	21	19	12	9	31	22	18
Mæslinger	137	13	131	81	37	9	-	-	3	-	-	-	-	-	1
Difteri (Croup)	106	21	106	3	11	12	10	13	1	2	2	14	8	12	18
Blodgang	17	5	17	-	-	-	-	-	6	-	-	-	2	8	1
Barselfeber	22	2	22	2	3	1	-	2	3	3	-	-	2	2	4
Pyæmi, Septhæmi	39	7	35	3	1	5	-	5	1	3	1	2	1	6	7
Rosen	124	6	124	8	14	12	10	11	22	11	7	11	7	2	9
Røde Hunde	8	-	8	-	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	4
Vandkopper	138	-	138	7	3	3	10	11	16	12	18	3	10	22	23
Kusma	193	-	193	-	4	1	3	12	13	2	7	15	32	37	67
Kighoste	966	80	966	208	233	135	90	68	29	26	24	47	40	25	41
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3378	93	3378	465	507	437	386	302	304	187	106	125	133	199	227
Influenza	1594	17	1594	404	523	249	121	103	42	12	23	17	18	29	53
Lungebetændelse	448	44	448	68	58	51	49	51	38	20	10	12	15	38	38
Pleurit	523	7	523	42	52	46	54	48	61	50	36	24	33	37	40
Gigtfeber	189	7	189	30	15	21	17	17	18	14	5	8	15	16	13
Akut Diarré (Kolerine)	928	23	928	79	87	61	31	32	92	127	110	71	89	76	73
Skjørbug	2	-	2	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	11	4	9	-	-	-	-	3	-	2	-	3	-	1	-
Tilsammen	9156	349	9143	1447	1580	1073	796	717	679	493	367	363	441	535	652

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Vestre Sendmør.		Indre Sendmør.		Østre Sendmør.		Ørskog.		Nordre Sendmør.		Ytre Romsdal.		Indre Romsdal.		Søndre Nordmør.		Sundalen.		Suren- dalen.		Nordre Nordmør.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	1	-	-	-	9	-	39	3	2	1	19	1	2	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit . . .	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	2	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	24	1	4	-	-	-	1	-	17	2	12	2	18	4	34	1	45	1	77	1	25	1
Mæslinger	69	4	16	1	18	-	5	5	24	-	3	3	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Difteri (Croup)	6	3	3	1	8	-	1	-	31	6	5	2	-	-	16	1	9	3	25	5	2	-
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17	5	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	-	-	1	1	1	-	10	-	5	-	1	-	2	1	1	-	1	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	3	1	-	-	-	-	-	-	28	-	2	2	1	1	1	-	-	-	2	1	2	2
Rosen	4	1	6	-	4	-	3	-	36	2	21	-	7	-	21	1	4	-	9	1	9	1
Røde Hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	2	-	1	-	-	-	-	-	1	-
Vandkopper	2	-	-	-	-	-	-	-	66	-	22	-	1	-	47	-	-	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	1	-	3	-	12	-	153	-	8	-	-	-	15	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	33	9	93	10	29	1	14	3	152	1	66	1	62	5	345	31	33	7	47	4	92	8
Akute Katarrer i Aande- drætsorganerne	209	6	239	19	99	4	114	6	1088	14	410	17	109	5	744	12	36	4	122	3	208	3
Influenza	45	-	79	3	1	-	100	5	193	6	183	-	21	-	838	1	32	-	60	1	42	1
Lungebetændelse	59	4	26	3	18	-	23	7	145	7	56	6	14	2	54	6	7	1	17	7	29	1
Pleurit	43	-	37	-	3	-	29	-	193	3	66	-	22	2	88	2	6	-	10	-	26	-
Gigtfeber	12	1	25	3	9	1	6	-	34	1	13	-	10	-	57	1	5	-	10	-	8	-
Akut Diarré (Kolerine) . .	44	-	80	-	48	4	12	-	180	10	72	4	7	-	394	2	30	-	30	3	31	-
Skjærbug	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte . .	3	-	3	-	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	2	1	1	1	-	-	-	-
Tilsammen	558	30	613	40	242	11	321	26	2364	53	984	40	278	21	2700	67	211	17	410	26	475	17

deles gik fri. Sygdommen forekom oftest i ikke tidligere smittede Huse og var mere spredt end i tidligere Aar; kun paa Vestnes Gaard havde den Karakteren af Epidemi, idet der her omtrent samtidig var 6 Syge. I Bud indtraf et Snes Tilfælde, hvoraf det overveiende Antal i Hustad Sogn, men ogsaa her optraadte Sygdommen mere spredt end foregaaende Aar og i ikke tidligere smittede Huse. Forløbet var i det Hele mildere end før. Om Smitten kunde, hvor personlig Overførelse maatte udelukkes, ingen Oplysning faaes, navnlig synes den hverken at kunne tilskrives Drikkevandet eller Melk fra Meierierne. (Parelius). Fra Indre Romsdal er opført 1 Tilfælde i Januar, som Afslutning paa en liden Husepidemi fra forrige Aar i Væ, og 1 i Oktober paa Gaarden Setnes (Veblungsnes), hvor Smitten antages muligens at skrive sig fra Markedsbesøgende under Handelsstevnet. (Chr. Lund). Af 19 for Søndre Nordmør opførte Tilfælde forekom de fleste omkring Kornstadfjorden i Form af smaa Husepidemier paa Gaardene Helset og Haga; Sygdommen blev her ikke erkjendt tidlig nok til at hindre dens Udbredelse. (L. Selmer). Fra Kristiansund By anmeldtes 6 spredte Tilfælde, deraf det ene indført fra Nordre Nordmør. (Trumpy).

Cerebrospinalmeningit forekom med 4 Tilfælde, hvoraf de 3 uden paaviselig indbyrdes Forbindelse i Søndre Nordmør Distrikt.

Skarlagensfeber var ogsaa dette Aar epidemisk inden Amtet. Der anmeldtes ialt 257 Tilfælde, hvoraf 13 dødelige (5,1 pCt.) mod 476, hvoraf 23 dødelige i 1898. Samtlige fra Vestre Søndmør opgavne 24 Tilfælde optraadte i Ulstein Herred som Fortsættelse af Epidemien i 1898. I Nordre Søndmør forekom Sygdommen med spredte Tilfælde hist og her i Distriktet, men viste ingen Tendens til at udbrede sig, trods den høist mangelfulde Isolation; Forløbet var nemlig ofte saa let, at de Angrebne gik oppe og ude under hele Sygdommen. Af 12 kjendte Tilfælde i Ytre Romsdal optraadte de 5 i samme Hus i Frænen i Januar; de øvrige var spredt over hele Distriktet. (Parelius). I Indre Romsdal var Sygdommen hyppig om Sommeren i Nesset. I Sundalen var den udbredt inden alle Distriktets Herreder; i Tingvold mest i Begyndelsen af Aaret, i Sundalens Herred først fra Juli Maaned af; i Almindelighed var den saa mild, at kun de færreste kom under Behandling. Paa Strandstedet Sundalsøren bidrog en samtidig herskende Anginaepidemi ofte til at vanskeliggøre en tidlig Erkjendelse af Skarlagensfeberen, der da ogsaa holdt sig inden Herredet til Aarets Udgang; Udbredningen skede langsomt blandt den spredte Befolkning, hvoraf Mange længst mulig ved at lægge Skjul paa Sygdommen søgte at unddrage sig Ubehagelighederne og Ulemperne ved de paabudte Forholdsregler. I Almindelighed forløb ogsaa her Sygdommen ganske mildt, uden Eftersygdomme eller Komplikationer. I Ulvundeidet indskrænkedes Sygdommen til en temmelig isoleret beliggende Gaard; Smitten var antagelig bragt derhen fra Kristiansund. (Hornemann). I Januar forekom paa Kvande i Stangvik, Surendalen Distrikt, en begrændset Epidemi, der stod i Forbindelse med Sygdommen Aaret forud i samme Bygd. I Rindalen holdt den sig hist og her hele Aaret igjennem, og over Surendalen Herred spredte den sig udover Sommeren og Høsten med en Mængde Tilfælde; Forholdsreglerne mod den blev ogsaa her oftest uvirksomme, da en Mængde Tilfælde paa Grund af det milde Forløb ikke anmeldtes før langt ud i Sygdommen. (A. Smith). Det samme anføres fra Nordre Nordmør Distrikt, hvor Epidemien længe forblev uanmeldt og saaledes fik Leilighed til at gribe om sig. Desinfektionen udførtes paa samme Maade som tidligere paa det nær, at der dette Aar de fleste Steder benyttedes Desinfektionstønde til Rensning af Klæder; de fornødne Sæt Jernklær blev anskaffet for Amtets Regning, derimod ikke Tønde, da en saadan vilde være tungvindt at transportere og desuden ansaaes unødvendig, da brugelige Tønder og Gryder findes paa enhver Gaard. Tøndedesinfektionen

syntes efter de indkomne Oplysninger at dømme at have funktioneret godt. Fuldt effektiv og paalidelig bliver jo denne som enhver anden Desinfektionsmaade aldrig, før man overalt faar egne, dertil uddannede Desinfektører. (Herlofsen).

Af **Mæslinger** er anmeldt 134 Tilfælde og 13 Dødsfald (9,6 pCt.s Mortalitet mod 2,2 Aaret forud), næsten samtlige i første Kvartal, som Fortsættelse af Epidemien Aaret forud; i Østre Søndmør var Sygdommen meget udbredt, men ogsaa meget mild. (Nordang).

Af **Difteri** (Croup) behandledes kun 106 Tilfælde mod 152 forrige Aar; Dødelighedsprocenten var imidlertid noget større (19,8 mod 11,2). 6 Tilfælde i Vestre Søndmør optraadte i 4 forskellige Huse uden indbyrdes Sammenhæng. I Nordalen af Østre Søndmør Distrikt viste Sygdommen sig i Mai Maaned med et enkelt Tilfælde, hvorefter den først optraadte igjen inden Distriktet i en Grænd i Sunnellen i December; her udviklede der sig en ganske udbredt Epidemi, hvorunder Halsaffektionerne tildels var meget lette, ofte ganske uden Belæg, kun med Svulst, Rødme, Svælgingsbesvær og Feber, medens samtidig andre Personer i samme Husstand havde typiske Symptomer. I denne angrebne Grænd blev Leverance af Melk til Meieri standset. (Nordang). Det fra Ørskog opførte Tilfælde var hos en voxen Pige paa Gaarden Valde i Skodje, rimeligvis smittet fra Gaarden Svorte, hvortil Sygdommen indførtes flere Aar i Forveien fra Aalesund, og hvor hvert Aar siden endel Tilfælde er forekommet. (H. G. Holst). I Aalesund — Nordre Søndmør — forekom spredte Tilfælde næsten hele Aaret igjennem; i Landdistriktet optraadte i Februar nogle Tilfælde i Borgund. (Lorentzen). Herfra formodes Smitten at være bragt til et Par Tilfælde i Frænen, Ytre Romsdal; i dette Distrikt optraadte desuden 3 Tilfælde i Bolsø Herred i Oktober paa Gaardene Hatlen og Istad. (Parelius). Af 16 fra Søndre Nordmør opførte Tilfælde iagttoges 2 paa Gaarden Stene i Kornstad, de øvrige i Strømmen, hvor de første Tilfælde forekom i en Landhandlers Familie; der hengik nogen Tid, forinden Læge hentedes, og der blev derfor heller ikke iagttaget nogensomhelst Forsigtighed mod Udbredelse af Smitten. Senere optraadte Sygdommen med enkelte isolerede Tilfælde udover store Dele af Herredet. Sandsynligvis spredtes Smitten gjennem Meieriet. Paa Grund af det oftest milde Forløb anmeldtes vistnok en god Del Tilfælde ikke. I de sværere Tilfælde brugtes altid Serumbehandling, i Regelen paa Sygdommens 2den eller 3die Dag. Der var altid en paatagelig Virkning at spore i Retning af Belæggets hurtigere Afstødning og Afkortning af Sygdomsforløbet. (L. Selmer). I Sundalen Distrikt forekom Sygdommen ligesom de foregaaende Aar paa forskellige Steder i Tingvold. I Mai var der nogle Tilfælde paa Gaarden Flemmen, og da der ved denne Anledning oplystes, at flere Personer i Kredsen i Løbet af Vinteren havde havt «Ondt i Halsen» — antagelig lette Difteritilfælde —, besluttede Sundhedskommissionen, at der skulde foretages Desinfektion af alle Beboelseshuse i Flemmens Meierikreds. At der i November atter indtraf nogle Tilfælde i Kredsen skyldtes rimeligvis Smitteudbredelse ved en Skytterfest, der blev afholdt paa en Gaard, hvor der havde været et mistænkeligt Tilfælde af Halsesyge. (Hornemann). I Surendalen Distrikt forekom af 25 kjendte Tilfælde 21 (med 5 Dødsfald) i Rindalen; Befolkningen var her beklagelig tilbøielig til at dølge Sygdommen længst muligt for at undgaa Sundhedskommissionens Forholdsregler. (A. Smith). I Nordre Nordmør forekom i December 2 Tilfælde i Valsøfjorden paa Gaardene Hestnes og Vaagosen, uden at Smittekilden kunde opspores. Serumbehandling havde udmærket Virkning, uagtet det anvendte Serum var indtil 3 Aar gammelt. Med Hensyn til Desinfektion, hvormed der forholdtes som ved Skarlagensfeber, skriver Distriktslægen: Den rette Tid for Desinfektionen er vistnok et omstridt Spørgsmaal med den Kundskab, man for Tiden har til Smittestoffets Livsbetin-

gelser og Udbredelsesmaade. Da det altid vil have sine Vanskeligheder at holde en effektiv Isolation vedlige, efterat Børnene er — ialfald tilsyneladende — ganske friske, har jeg indtil videre anseet det praktisk at desinficere, naar alle subjektive og makroskopisk paaviselige Halsbesværigheder er over. Det kan antages, at den værste Smittefare derved kan afværges. Thi at Bacillerne i det akute Stadium af Halsaffektionen er mest virulente, synes mig en ikke urimelig Tanke, og Konsekvensen bliver da, at man ikke bør vente for længe med at faa Bacillerne (resp. deres Giftstoffer) fra dette akute Stadium ud af Huset. (Herlofsen).

Af **Blodgang** er opført 17 Tilfælde og 5 Dødsfald, alle i Søndre Nordmør. Baade i 1898 og 1899 forekom paa Averøen, især paa og omkring de paa dennes Nordside beliggende Fiskevær, endel Tilfælde af Diarré med mere eller mindre udtalte dysenteriske Symptomer; Høsten 1899 tiltog Sygdommen i Intensitet og Smitsomhed. Der var jevnlig meget høi Feber, voldsomme Tenesmer, blodige, hyppige Afføringer og for Børnenes Vedkommende talrige voldsomme Krampeanfald med fuldstændigt Tab af Bevidsthed. 4 Børn og 1 gammel Kone bukkede under for Sygdommen. (L. Selmer).

Blandt 22 for det hele Amt opførte Tilfælde af **Barselfeber** er 10 anmeldt fra Nordre Søndmør, deraf 6 fra Aalesund; i denne By og Distriktet forøvrigt havde ligeledes **Pyæmi** og **Rosen** større Udbredelse end i noget af de øvrige Distrikter.

Der er ialt opført 138 Tilfælde af **Vandkopper**. I Indre Romsdal indtraf i Juli paa Næsjestranden i Væø 1 Tilfælde, der blev anmeldt som muligens Børnekopper. (Chr. Lund).

Kusma var i Ørskog meget udbredt fra April Maaned og udover Sommeren. Kun faa Tilfælde kom under Behandling, og i Regelen kun saadanne, der ledsagedes af Orkit, som i denne Epidemii optraadte ualmindelig hyppigt. (H. G. Holst).

Kighosteepidemien fra forrige Aars Slutning fortsatte sig over det hele Amt og naaede sit Maximum i Februar Maaned. Der anmeldtes ialt 966 Tilfælde mod 650 foregaaende Aar. I Nordre Nordmør var Sygdommen navnlig paa Smølen særdeles ondartet og udbredt. (Herlofsen).

Af **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** anmeldtes et meget større Antal end Aaret forud. I Nordre Nordmør viste de en tydelig Kumulation i de samme Maaneder, i hvilke Kighosten herskede, og det er neppe nogen Tvivl om, at der bag denne Diagnose i mange Tilfælde skjulte sig Følgesygdomme efter ikke observerede Tilfælde af Kighoste. (Herlofsen).

Influenza optraadte epidemisk i 1ste Kvartal. I Ørskog var Epidemien en direkte Fortsættelse fra 1898; den var spredt over hele Distriktet og angreb største Delen af Befolkningen. (H. G. Holst). I Nordre Nordmør dukkede den op som en ny Epidemii i de samme Maaneder, hvori Kighoste herjede. (Herlofsen).

Lungebetændelse var meget sjældnere end sædvanlig. Dødelighedsprocenten var ogsaa adskillig mindre (9,8 pCt.).

Dødeligheden af **akut Diarré**, der Aaret iforveien havde været usædvanlig liden, var i 1899 omtrent den vanlige.

Pemfigus hos Nyfødte optraadte i Vestre Søndmør i en enkelt Jordmoders Praxis og ophørte, efterat hun var bleven underkastet Desinfektion; imidlertid havde hun ogsaa betjent flere Andre, uden at Smitte medfulgte. I et Tilfælde forplantedes Smitten ogsaa til Moderen. (Birck). I Indre Romsdal iagttoges der i Juli 1 enkelt, dødelig endende Tilfælde i Væø. Muligens kan dog Sygdommen have forekommet ogsaa andetsteds, uden at

Læge har været søgt. (Chr. Lund). I Søndre Tingvold i Sundalen viste Sygdommen sig med kort Mellemrum paa to forskellige Steder, hvorfor Jordmoderen i denne Kreds blev tilholdt at indstille sin Praxis indtil videre. (Hornemann).

Antallet af **veneriske Sygdomme**, behandlede udenfor Sygehus, sees af nedenstaaende Tabel.

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2		3	5	6	7	8	9	10	11
			Vestre Søndmør.	Indre Søndmør.		Østre Søndmør.	Nordre Søndmør.	Ytre Romsdal.	Indre Romsdal.	Søndre Nordmør.	Sundalen.	Suren-dalen.	Nordre Nordmør.
			Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Konstitutionel Syphilis .	30	1	-	-	1	-	2	9	-	19	-	-	-
Gonorré og Uretrit . . .	184	-	9	5	-	1	54	8	2	87	7	3	8

Syphilis optraadte med 6 Tilfælde i Tresfjorden — Ytre Romsdal Distrikt —, hos en Familie, hvor Fader, Moder og samtlige 4 Børn samtidig frembød sekundære Symptomer; Smittekilden blev ikke opdaget. (Parelius).

I en Grænd i Tingvold — Sundalen Distrikt — viste der sig adskillige Tilfælde af **Gonorré** og **Uretrit**. Smitten importeredes oprindeligt af en Mand, der var kommen hjem fra Vaabenøvelserne, og ved et Par af ham smittede Piger udbredtes den saa til Flere; ogsaa en 60 Aar gammel Kone blev inficeret, og hun smittede atter sin Mand. (Hornemann). Af Gonorré forekom der i Nordre Nordmør omtrent det vanlige Antal Tilfælde. Med de løse Sæder her, skriver Distriktslægen, er det bare mærkeligt, at der ikke er flere; Mange søger imidlertid i Tilfælde helst Læge udenfor Bygden. Oftest indføres Smitten fra Byen (Kristiansund), men først indkommen kan den ofte sprede sig i en Grænd. (Herlofsen).

Fra Stranden (Østre Søndmør) omtales, at **Fnat** i Aarets Løb er tiltaget betydeligt. (Nordang). For det hele Amt er der ialt anmeldt 94 Tilfælde, deraf 23 i Ytre Romsdal, 17 i Østre Søndmør, 15 i Indre Søndmør og 15 i Ørskog.

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 18,7 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 23,9 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 23,5 og 31,3 pCt. og for Bygderne 17,4 pCt. og 21,9 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen. Dødeligheden af denne Sygdom synes i Vestre Søndmør ikke at være i Tilbagegang; for at hindre Smitteudbredelse ved Skolerne har man derfor overalt i Sundhedskommissionerne fattet Beslutning om, at Skolelokaler, der er blevet benyttede til Forsamlinger udenfor Skoletiden, hvad der her er meget almindeligt, umiddelbart efter, skal vaskes og luftes og ikke forinden benyttes til Skole. Ligeledes er der gjort adskilligt for at skaffe Spyttbakker. Hvor der sendes Melk til Meierierne fra Huse, hvor der er Tæringssyge, paalægges det iagttaget, at ingen saadan Syg eller Mistænkelig befatter sig med Melkningen eller de ved samme brugte Kar og Redskaber. (Birck). I Ørskog tiltager Tuberkulosen jævnt og er spredt over største Delen af Distriktet, medens dog enkelte Dele endnu er uberørt. Smittefrygten har omtrent intetsteds antaget nogen overdreven Form, om end Overbevisningen om Smittefaren er trængt ind

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Vestre Søndmør	142	18	30	112
Indre —	132	19	40	92
Østre —	77	5	11	66
Ørskog	102	8	26	76
Nordre Søndmør	229	51	53	176
Aalesund By	141	33	34	107
Bygder	88	18	19	69
Ytre Romsdal	217	38	40	177
Molde By	34	8	11	23
Bygder	183	30	29	154
Indre Romsdal	81	12	21	60
Søndre Nordmør	336	75	67	269
Kristiansund By	187	44	45	142
Bygder	149	31	22	127
Sundalen	74	11	17	57
Surendalen	123	33	26	97
Nordre Nordmør	98	32	17	81
Romsdals Amt	1611	302	348	1263
Deraf i Byer	362	85	90	272
— - Bygder	1249	217	258	991

overalt; saaledes har samtlige Sundhedskommissioner ladet indkjøbe Hundreder af Spyttebakker, som blev anbragte i Kirker, Forsamlingslokaler, samt delvis i Skoler. Der vil dog udfordres lang Tids Arbejde, førend Sygdommens Væsen og de forskellige Foranstaltningers Nødvendighed kan komme ind i Menigmands Bevidsthed. (H. G. Holst). Distriktslægen i Nordre Søndmør bemærker, at Tuberkulosen der i Distriktet ikke sjelden slutter sig til Influenza, der synes at berede den en god Jordbund. Forløbet er i Regelen noksaa kort, 1—2 Aar, og som vanlig synes 20—30 Aars Alderen mest disponeret. Almuen kjender godt Sygdommens Smitsomhed og iagttager i Regelen megen Forsigtighed, uden at dog nogen Panik kan mærkes. Adskillige har været behandlet paa Reknes, der har vist en velsignet Virksomhed ikke mindst derved, at Patienterne er opdraget til Renlighed og Paapasselighed med sig selv, saa utvivlsomt Sygdommens Spredning derigennem er bleven indskrænket. For Patienterne selv har Kuren vistnok vist Bedring og Øgning af Huld og Kræfter under Opholdet paa Sanatoriet, men komne tilbage til de gamle Forhold i Hjemmet og det kolde, raa og barske Klimat her, har Tilbagegangen som Regel ikke været længe om at vise sig. (Lorentzen). I Indre Romsdal er Sygdommen vistnok tiltaget i de senere Aar, men Distriktet kan dog endnu ikke paa langt nær betragtes som noget egentligt Tæringsdistrikt, og det har ialfald tidligere været blandt de Steder, hvor Tæring har været mindst udbredt. (Chr. Lund). I Sundalen indtraf Størsteparten af Dødsfaldene af denne Sygdom hos Mænd i Alderen 20—40 Aar;

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Vestre Søndmør	391	8	184	30	-	-	9	-
Indre —	244	5	139	29	2	1	4	2
Østre —	183	5	98	17	2	1	2	-
Ørskog	188	3	119	12	-	-	-	2
Nordre Søndmør	726	24	330	66	8	1	5	-
Aalesund By	409	18	152	40	4	-	4	-
Bygder	317	6	178	26	4	1	1	-
Ytre Romsdal	520	18	274	47	4	-	6	1
Molde By	48	1	37	7	2	-	-	-
Bygder	472	17	237	40	2	-	6	1
Indre Romsdal	251	8	179	19	1	-	1	1
Søndre Nordmør	734	7	379	60	3	1	10	2
Kristiansund By	359	4	194	32	-	-	2	-
Bygder	375	3	185	28	3	1	8	2
Sundalen	116	5	81	11	1	-	1	-
Surendalen	222	5	151	23	1	-	1	1
Nordre Nordmør	276	10	165	18	1	-	8	1
Romsdals Amt	3851	98	2099	332	23	4	47	10
Deraf i Byer	816	23	383	79	6	-	6	-
— Bygder	3035	75	1716	253	17	4	41	10

dette beroede vistnok paa Smitteudbredelse ved Personer, der som Haandværks-
svende o. l. havde været ude i Arbejde i Byerne, væsentlig i Trondhjem eller Kristian-
sund. Dette Forhold har særlig været iøinefaldende for Sundalen Herreds
Vedkommende, hvor der ellers ikke er mange Familier med hyppig forekommende
Tuberkulose. Der er her flere Exempler paa, at Mænd i sine bedste Ungdomsaar er
kommen tilbage til Hjembygden med mere eller mindre fremskreden Tæring, som de
har paadraget sig ved Smitte udenbygds. At der under saadanne Omstændigheder
er Fare for Sygdommens Udbredelse i Hjemmet er klart; dog bliver Forsigtighed
med de Syges Opspyt og efterladte Klæder heldigvis efterhaanden mere almindelig.
(Hornemann). Trods al Forsigtighed synes Tuberkulosen i Surendalen at til-
tage i Udbredelse. Den foraarsagede ialfald den største Procent af Dødsfaldene;
i Stangvik saaledes ca. 30 pCt. Folket staar selv langt fra ligegyldigt overfor
denne Sygdom. I Rindalen var saaledes i Aarets Løb en Bevægelse igang for at
samle Penge til et Fond til Fordel for fattige Tuberkulose, og der indkom en
efter de lokale Forhold betydelig Sum. Fra Meierier og de enkelte Gaardbrugere
er der ofte fremkommet Ønsker om at faa Besætningerne tuberkulinundersøgte;
men der bliver i denne Henseende kun lidet udrettet. (A. Smith). I Nordre
Nordmør er Tuberkulosen i rask Væxt inden Distriktet. (Herlofsen).

Spedalskhed angives fra Nordre Søndmør at være fuldstændig forsvunden fra Distriktet og har ikke været at se paa flere Aar. (Lorentzen). I Nordre Nordmør afgik ved Døden 2 mandlige Patienter, begge fra Aure Sogn; derhos indlagdes 1 paa Reitgjerdet. Ialt er der nu tilbage 4 hjemme-forpleiede Spedalske. (Herlofsen).

Angaaende Amtets **Sindssyge** henvises til den almindelige Beretning. I Nordre Søndmør forpleies de Sindssyge nogenlunde godt. Et Par Tilfælde, der egentlig burde asylforpleies, har man dog af Mangel paa Plads maattet beholde hjemme i Privatforpleining. (Lorentzen).

Der udførtes af Lægerne tilsammen 64 **obstetriciske Operationer**, nemlig i: Vestre Søndmør 7, Indre Søndmør 5, Østre Søndmør 2, Ørskog 3, Nordre Søndmør 7, Ytre Romsdal 9, Indre Romsdal 5, Søndre Nordmør 12, Sundalen 3, Surendalen 6 og Nordre Nordmør 5. Indikationer og Udfald sees af Tabellen paa næste Side.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 1 752 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 54,5.

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 4 Kvinder. Lægerne har opgivet som døde af Barselsygdom 5, hvoraf 2 døde af Barselfeber, 2 af Barselkrampe og en af Svangerskab udenfor Livmoderen.

De hyppigste **Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	312	39	273
Lungetuberkulose	302	85	217
Kræft (Cancer og Sarkom)	117	21	96
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	93	24	69
Kighoste	80	27	53
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	74	21	53
Medfødt Svaghed	71	19	52
Hjerneslag	55	12	43
Organisk Hjertesygdom	46	10	36
Lungebetændelse	44	7	37

Veirliget. Vinteren var mild med som vanlig lidet Sne. I Marts Maaned hindredes Romsdalsfisket, som ellers tegnede godt, ved Storm og Uveir. April Maaned var usædvanlig kold, og saa sent som den 21de indtraf der en voldsom Snestorm med 4—5 Kuldegrader. Vaaren kom senere end vanlig, og Vegetationen stod omtrent stille til Slutningen af Mai. Fra midt i Juni havde man i en Maaned Tid fuld Sommer med stærk, tildels trykkende Varme, der drev Ager og Eng hurtigt frem. Fra de sidste Uger af Juli var der med smaa Afbrydelser stadigt Regn. Udover Høsten var Veiret tildels yderst stormfuldt;

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisce-ration.	Efterbyrds-operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.	Moder.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige og smertefulde Veer	31	¹⁾ 1	²⁾ 33	1	1	³⁾ 1	-	1	⁴⁾ 2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	5	-	5	-	1	-	1	-	-	⁵⁾ 1	⁶⁾ 1	1	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	⁷⁾ 2	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	-	⁸⁾ 2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skjævt Isseleie	-	-	⁹⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
Tverleie	-	-	-	-	3	¹⁰⁾ 2	1	-	-	-	-	-	1	-
Fremfald af Navlesnor . . .	2	-	¹¹⁾ 1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Svag Puls hos Fosteret . .	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Tilsammen	43	1	45	3	7	5	2	1	2	1	1	2	1	3
	44		48			7								

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber. ²⁾ Heraf 2 Gange Tvillingfødsler med Tang paa begge Tvillinger. ³⁾ 2den Tvilling, 1ste forløst ved Udtrækning, jfr. næste Anmærkning. ⁴⁾ Heraf en 1ste Tvilling; 2den Tvilling forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført (jfr. Anm. 3) samt en 2den Tvilling, om hvis tilsvarende 1ste Tvilling intet er oplyst. ⁵⁾ Tidligere forløst ved Perforation i 1896 og ved Partus præmaturus artificialis i 1898. ⁶⁾ Forløsningen afsluttedes ved Vending og Exvisceration. ⁷⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst ved Tang; jfr. Anm. 9. ⁸⁾ Deraf en 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført; jfr. Anm. 10. ⁹⁾ 1ste Tvilling, 2den forløst (lev.) ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført (se Anm. 7). ¹⁰⁾ Deraf en 2den Tvilling, 1ste forløst (lev.) ved Tang; jfr. Anm. 8. ¹¹⁾ 2den Tvilling, 1ste ogsaa forløst (lev.) ved Tang, jfr. Anm. 2.

Natten 13de—14de Oktober omkom 141 Fiskere ved Titran. Udbyttet af Jorden under et Middelsaars, og hverken Frugt- eller Nøddehesten gav noget af sig. Nedenfor findes optagen en af Distriktslæge Parelius udarbejdet Tabel over meteorologiske Forhold i Molde.

Meteorologiske lagttagelser i Molde.

	Middel- temperatur. C.	Høiest Temperatur.	Lavest Temperatur.	Nedbør i Milli- meter.	Storm- dage.
Januar	+ 0,0	+ 5,9	÷ 9,9	116,1	-
Februar	+ 1,0	+ 5,3	÷ 11,9	104,9	1
Marts	+ 0,6	+ 5,9	÷ 12,3	233,4	-
April	+ 2,7	+ 8,7	÷ 6,8	134,6	3
Mai	+ 6,0	+ 14,7	+ 2,1	50,9	-
Juni	+ 12,3	+ 22,9	+ 1,1	75,3	-
Juli	+ 15,2	+ 26,1	+ 4,9	148,4	-
August	+ 12,3	+ 18,3	+ 5,7	101,2	-
September	+ 8,9	+ 15,7	+ 0,5	187,6	-
Oktober	+ 4,7	+ 9,1	+ 1,6	430,0	5
November	+ 5,4	+ 15,2	+ 2,3	291,4	3
December	+ 2,5	+ 5,1	÷ 9,1	75,0	1
Hele Aaret	+ 5,9	+ 26,1	÷ 12,3	1948,9	13

Levemaade og hygieniske Forhold. I Vestre Søndmør synes Ædruelighedstilstanden nu ikke saa god som tidligere, efter at Brændevinssamlagene i de nærmeste Byer er bleven nedstemte, medens der i Distriktet fremdeles findes 2 Udsalgssteder. Heller ikke synes den forhøiede Pris paa Nafta at have havt nogen Virkning i Retning af at indskrænke Brugen af Nafta som Berusingsmiddel. (Birck).

I Ørskog var Udbyttet af Fiskerierne nogenlunde godt, men det synes, som Deltagelsen i Fisket stadig bliver mindre. En stor Del af Ungdommen oplæres til Haandværkere, og i enkelte Retninger, især i Snedkerfaget, driver de det ganske vidt. Den økonomiske Tilstand maa siges at være god, og Fattigudgifterne er moderate, især i Ørskog Sogn. De hygieniske Forhold bedres efterhaanden noget, idet der bygges mange store og luftige Boliger, vistnok til dels beregnede paa Bortleie til Byfolk, som i stort Antal tilbringer Sommeren rundt om i Bygderne; der findes dog endnu mange smaa og trange Huse, men oftest er der saavidt Plads, at Syge kan faa eget Værelse og isoleres fra Husets øvrige Beboere. Levemaaden er upaaklagelig; Husmødrenes Udelighed gjør dog, at Raastoffet ikke benyttes paa hensigtsmæssigste Maade, og der paastaaes almindelig, at der ikke kan mærkes noget Fremskridt hos en Flerhed af de ikke faa Kvinder, der har besøgt Amts- og Husholdningsskoler; naar der er gaaet nogle Aar, synes de at have glemt det lærte og fører Husstellet paa den gamle Maade. Fraseet nogle faa mindre betydelige Frugthaver, findes omtrent ikke Havebrug, ingen Kjøkkenvæxter, kun hist og her nogle vanskjottede Ribs- og Stikkelsbærbuske. En Undtagelse herfra gjør Skodje Sogn, hvor der er flere Tilløb til Havebrug, ligesom denne Bygd i flere Aar har arbeidet med Skog-

plantning, hvilket der ikke ellers findes Tegn til noget andet Sted. (H. G. Holst).

Drikfældighed er i Nordre Søndmør sjældnere blandt Landbefolkningen end blandt Ungdommen i Aalesund og de yngre Fiskere, der opholder sig der. (Lorentzen).

I Molde, Ytre Romsdal, tilfredsstiller de hygieniske Forhold vistnok langt fra den theoretiske Hygienes Krav, specielt da Byen savner et gennemført Kloaknet; men paa den anden Side er Sundhedstilstanden i det Hele saavidt god, at Kravene paa Forbedringer i hygienisk Henseende ikke gjør sig saa særdeles stærkt gjældende. Epidemier af mere alvorlige Sygdomme er saaledes ikke forekommet i de sidste 4 Aar. Byen har i sin udmærkede Beliggenhed særdeles gode hygieniske Hjælpemidler. Den ligger i hele sin Længde mod Syd, saa at sige midt i Solbakken. Mod Nord er den ved den skogrige Moldeli godt værnet baade mod Nordenvind og mod Taage, der især paa varme Sommerdage vælter ind fra Havet, og klam, kold og tæt murer sig op omkring Byen, medens denne i 9 Tilfælde af 10 har Sol og klar Himmel. Vestenvinden stryger lige fra Havet gennem Gader og Gyder og lufter ud, og den stærke Strøm i Fjorden sørger altid for at bortføre Affald fra Byen og holde Stranden, langs hvilken den ligger, ren. Hertil kommer et særdeles godt Vandværk med Overflod af rindende, friskt Fjeldvand, uden Anledning til Forurensning ved Bebyggelse omkring Indtaget. Da Byen saavidt vides aldrig har været hjem søgt af nogen større Ildebrand, er Bebyggelsen meget gammeldags med uregelmæssige Gader og Smug og gennemgaaende smaa Huse; men disse er som Regel vel vedligeholdte og velstelte baade ind- og udvendig. Hvor der er, om end nok saa liden, Anledning dertil, er der smaa, velholdte Havestykker foran eller bag Husene, og Blomster ser man overalt i Vinduerne, saa det har sine gode Grunde, at Molde er bleven kaldt «Blomsternes By». Skjønt Byens Forretningsliv, specielt hvad Udførsel angaar, maa siges at være udslukket, og Anledningen til dagligt Arbejde derfor er liden, synes dog Folk i Almindelighed at have det godt i økonomisk Henseende. Industri og Fabrikdrift ligger ganske nede, og det uagtet der midt gennem Byen løber en Elv med et nok saa stort Fossefald lige ved Søen. Det eneste, denne store Kraft udnyttes til, er at drive en liden Fyrstikfabrik og — nogle faa Maaneder om Aaret — en Guano-mølle. (Parelius).

I Indre Romsdal er Sanden for frisk Luft og Ventilation i Tiltagende; mindre Fremgang spores derimod med Hensyn til den personlige Renlighed og Badning; en Række Foredrag om dette Emne vil dog forhaabentlig udrette noget godt. Af andre Æmner for de i Sundhedskommissionerne afholdte Foredrag kan fra senere Aar nævnes: Smaabørns Pleie, Næringsmidler, Nydelsesmidler, vore Boligers Hygiene og Ventilation, Bakterier, Regler og Foranstaltninger mod epidemiske Sygdomme, Tuberkulose, Spedalskhed, Difteri, Mæslinger, Skarlagensfeber, Influenza og Forkjølelse m. m. Med Hensyn til Husstel og Madlavning staar der endnu adskilligt tilbage at ønske, navnlig blandt den mindre bemedlede Del af Befolkningen. De altfor hyppige Maaltider, særlig i Aannetiderne, indrømmes af Bønderne selv at være en Uskik, som det dog ikke er saa let at komme bort fra, da Arbeidsfolket vilde tage det ilde op, om de ikke saa hyppig proppedes med Mad. Det er vanskeligt at opnaa Bevilgning til hygieniske Forbedringer paa Strandstedet Veblungsnes, der udgjør en Del af Grytten Herred; for nogle faa Aar siden saa man sig dog nødt til en forholdsvis betydelig Anstrængelse for netop dette Steds Vedkommende, idet der maatte kostes ny Vandledning, en Udgift af over 10 000 Kroner, hvoraf rigtignok en Privatmand betalte Halvparten. Da Veblungsnes neppé har nogen synderlig Fremtid for sig, idet en eventuel Jernbanestation vistnok vil blive lagt paa Nes, vil man ogsaa af den Grund nødig spendere mere paa Strandstedet end høist nødvendigt. (Chr. Lund).

Af Meierier oprettes der i Sundalen stadig flere og flere med den Følge, at man synes, det bliver for dyrt at bruge den tilstrækkelige Mængde Melk i Husholdningerne, og Folk lever derfor af Kaffe samt Margarin eller Sirup istedetfor Smør. I Tingvold er der oprettet en Uldvarefabrik, hvor Mange har Beskæftigelse. (Hornemann).

Der spores i Surendalen jevn, om end langsom Fremgang i de hygieniske Forhold. I Rindalen blev med Bidrag og Tilslutning fra Mange oprettet et Badstubad. En lokal Avis, som ifjor blev sat igang for Surendalen og Rindalen, har ogsaa kraftigt støttet alle hygieniske Fremskridt. (A. Smith).

Da man i Aure — Nordre Nordmør — besluttede at bygge nyt Skolehus, viste Herredsstyret saa ringe Forstaaelse af de hygieniske Krav, at det satte sig ud over Samarbeidet med Sundhedskommissionens Formand og intet Hensyn tog til hans Tegninger, der dog havde opnaaet Skoledirektørens Anbefaling. Istedet samlede man sig om en Byggeplan, der frembød væsentlige hygieniske Mangler; Sundhedskommissionen vovede imidlertid ikke at nedlægge bestemt Veto af Frygt for, at Herredsstyret da helt skulde opgive alle Byggeplaner. (Herlofsen).

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Amtets **Sygehus** ligger i Molde. I Aalesund findes et lidet, tarveligt Sygehus, nærmest for Byens Fattige; ligesaa findes et Lazaret for smitsomme Sygdomme samt en liden Privatklinik. Reknes Sanatorium for Tuberkulose ligger ved Molde.

Badeindretninger omtales som før fra Aalesund og Molde (Søbad). I Indre Romsdal findes paa Veblungsnes et lidet Karbad, hvor der i Aarets Løb toges henved 300 Bad.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vakterede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundhedskommissioner. Antal Møder.	Vakterede.	Retsmedicinske Forretninger.
Romsdals Amt.....	102	3259	17
Vestre Søndmør.....	¹⁾ 6	348	1
Indre —	²⁾ 8	194	-
Østre —	³⁾ 4	216	-
Ørskog	⁴⁾ 3	183	-
Nordre Søndmør	⁵⁾ 18	513	5
Ytre Romsdal	⁶⁾ 11	407	2
Indre —	⁷⁾ 7	181	-
Søndre Nordmør	⁸⁾ 19	493	4
Sundalen	⁹⁾ 7	109	2
Surendalen	¹⁰⁾ 10	172	1
Nordre Nordmør	¹¹⁾ 9	443	2

¹⁾ Vannelven 2, Herø 1, Sande 1, Ulstein 2. ²⁾ Volden 5, Ørsten 2, Hjørundfjord 1. ³⁾ Stordalen 1, Stranden 1, Norddalen 1, Sunnelven 1. ⁴⁾ Ørskog 1, Søkelven 1, Skodje 1. ⁵⁾ Aalesund 15, Haram 1, Borgund 2. ⁶⁾ Bud 2, Åkerø 2, Frænen 2, Sandø 1, Sylte 1, Vestnes 3. ⁷⁾ Grytten 2, Vold 1, Veø 1, Nesset 2, Eresfjord og Vistdalen 1. ⁸⁾ Kristiansund 8, Kvernes 2, Bremsnes 1, Kornstad 1, Eide 2, Frei 1, Grip 1, Øre 1, Gjemnes 1, Strømsneset 1. ⁹⁾ Sundalen 3, Øksendalen 1, Ulvundeidet 1, Tingvold 2. ¹⁰⁾ Stangvik 2, Aasgaard 2, Surendalen 4, Rindalen 2. ¹¹⁾ Edø 1, Tusteren 1, Aure 3, Valsøfjorden 2, Halse 2.

XVI. Søndre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
Amtet		18606,24	123 750	61	9	86	48
1. Trondhjems Stads- fysikat	Trondhjem, Kjøbstad	35,24	28 792	28	8	29	-
2. Strinden		686,80	12 066	¹⁾ 6	-	7	7
	Strinden	138,23	4 321	5	-	2	2
	Malvik	182,41	2 499	-	-	1	1
	Klæbu	209,63	970	-	-	1	1
	Tilder		541	-	-	1	1
	Byneset	78,05	1 906	-	-	1	1
	Leinstranden	46,54	1 132	-	-	1	1
	Buviken	31,94	697	-	-	1	1
3. Selbu	Selbu	2 545,04	5 421	1	-	2	2
4. Røros		3 439,17	6 111	3	1	5	3
	Røros med Bergstaden } Røros	1 900,45	4 075	3	1	3	2
	Aalen	696,72	1 756	-	-	2	1
	Til Røros Prestegjæld og Røros Lægedistr. hører ogsaa en Del af Tolgen Herred af Hedemarkens Amt ..	842,00	280	-	-	-	-
5. Guldalen		2 972,67	12 973	3	-	8	8
	Melhus	118,91	2 260	1	-	1	1
	Flaa	127,30	591	-	-	-	-
	Hølandet	168,33	1 074	-	-	1	1
	Horg	290,12	2 193	-	-	1	1
	Støren	266,15	1 856	2	-	1	1
	Budalen	350,45	595	-	-	1	1
	Singsaas	695,04	1 569	-	-	1	1
	Soknedalen	434,74	1 931	-	-	1	1
	Holtaalen	521,63	904	-	-	1	1
6. Opdal		2 805,14	5 275	2	-	3	3
	Opdal	2 398,80	4 013	1	-	2	2
	En Del af Rennebu(søn- denfor Vangsgraven)	209,70	734	-	-	1	1
	Til Opdal Lægedistrikt hører derhos Inset Annex til Kvikne af Hedemarkens Amt ..	196,64	528	1	-	-	-

¹⁾ Distriktslægen bor i Trondhjem.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder eller Dele deraf.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
7. Orkedalen		1 943,59	14 439	6	-	12	6
	Børsen	309,49	2 170	1	-	3	2
	Børseskognen	1 365	1 365	-	-	-	-
	Orkedalen	470,33	6 115	4	-	5	2
	Meldalen	636,14	3 109	1	-	2	1
	Rennebu (den til Opdal Distrikt hørende Del fraregnet)	527,63	1 680	-	-	2	1
8. Hitteren		921,83	9 669	2	-	6	6
	Hitteren	433,72	2 525	1	-	2	2
	Frøien	243,76	4 671	1	-	2	2
	Fillan	244,35	2 473	-	-	2	2
9. Hevne	Hevne	1 090,46	5 153	2	-	3	3
10. Ytre Fosen		656,88	9 877	2	-	3	2
	Bjugn	460,15	4 739	1	-	1	1
	Ørlandet	71,67	3 628	1	-	1	-
	Jøssund	125,06	1 510	-	-	1	1
11. Indre Fosen		814,24	7 527	4	-	4	4
	Stadsbygden	135,77	1 887	-	-	1	1
	Rissen	503,53	4 212	2	-	2	2
	Agdenes	174,94	1 428	1	-	1	1
12. Nordre Fosen		1 733,74	7 255	2	-	4	4
	Roan	750,04	2 105	1	-	1	1
	Osen	1 605	1 605	-	-	1	1
	Stoksund	114,23	1 116	-	-	1	1
	Aa	869,55	2 429	1	-	1	1

Sundhedstilstanden synes at have været nogenlunde god. Influenza, Skarlagensfeber og Kighoste optraadte epidemisk; Tyfoidfeber samt akut Diarré forekom noget hyppigere end Aaret forud. Derimod var de sidste 2 Aars Mæslinge-epidemi paa det Nærmeste ophørt, og Difteri, akutte Katarrer i Aandedrætsorganerne samt Lungebetændelse indtraf mindre hyppig end i det foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 12 094 med 397 Dødsfald mod henholdsvis 10 832 og 386 i 1898.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 397 eller 18,1 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelbefolkning (132 100). I 1898 var Dødeligheden 16,7 pro mille.

Til Oplysning om de anmeldte Tilfælde og Dødsfald af **epidemiske Sygdomme** samt deres Fordeling paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 206 og 207, sammendragen efter Lægenes Opgaver.

Af **Tyfoidefeber** er ialt anmeldt 72 Tilfælde, hvoraf 14 dødelige (19,4 pCt.). I Trondhjem forekom 27 Tilfælde; af disse indlagdes 24 paa Sygehus, hvor desuden 2 Tilfælde fra udenbys Steder behandledes. Af de 29 Angrebne døde 7. I Selbu kom 1 Person under Behandling paa en Gaard, hvor der tidligere paa Aaret var optraadt nogle langsomt forløbende Tilfælde, der sandsynligvis ogsaa har været Tyfoidefeber. For nogle Aar siden var Sygdommen optraadt i den samme Grænd, og det er sandsynligt, at Smitten har hængt igjen fra den Tid. (E. Mo). I Orkedalen indtraf 15 Tilfælde i Børsen og Børseskognen; paa Gangøien i sidstnævnte Herred var der, da Lægen tilkaldtes, 5 Patienter, som havde været under Behandling af en Kvaksalver, for den enes Vedkommende i flere Uger. (J. Hoffmann). Fra Ytre Fosen er opført 7 Tilfælde paa Steder, hvor der var forekommet Nervefeber nogle Aar iforveien. Til Stadsbygden i Indre Fosen kom 5 Personer, hele Besætningen paa en fra Lofoten hjemvendt Fiskerbaad, syge hjem. Den ene af disse, en Gut i 20 Aars Alderen, der havde delt Seng med sin Mor, smittede hende; begge døde. Sygdommen indskrænkedes forøvrigt til de først Angrebne. (Knutssøn). I Nordre Fosen er anmeldt 5 Tilfælde, 2 i Osen, 2 i Roan og 1 i Aa, mellem hvilke der ikke kunde paavises nogen Forbindelse.

Af **Cerebrospinalmeningit** er der paa Listerne fra Opdal opført 27 Tilfælde, hvoraf 8 forløb dødelig. Konstitueret Distriktslæge S. Huus meddeler herom følgende: Det første Tilfælde iagttoges i Begyndelsen af Februar hos et 2 Aar gammelt Pigebarn; af de følgende indtraf 1 i Marts, 11 i April, og 1 i hver af Maanederne Mai og Juni; 6 døde. Men foruden disse sikkert konstaterede 15 Tilfælde er der anmeldt 9 andre (6 i Marts og 2 i April og 1 i Mai), hvoraf ogsaa 6¹⁾ Døde; altsaa ialt 50 pCt. Døde. Sygdomsbilledet var forskelligt; i enkelte Tilfælde voldsomt Forløb med dødelig Udgang i Løbet af 16 Timer, i andre et langvarigt Sygeleie paa 2—3 Maaneder. Med Hensyn til Smittekilden kunde intet oplyses, ligesaa lidt som der kunde paavises nogen Smitteforbindelse mellem Patienterne; Sygdommen dukkede op i forskellige Dele af Bygden, men der indtraf ikke i noget Hjem mere end 1 Tilfælde. I Epidemien Begyndelse blev Isolation paabudt, men paa Grund af Sygdommens uberegnelige Optræden befandtes saadant senere ikke at svare til Hensigten. Ældre Folk angiver, at en lignende Epidemi skal have forekommet i Bygden for ca. 40 à 50 Aar siden. I Inset indtraf i April 1 Tilfælde, som ikke stod i nogen paaviselig Forbindelse med de ovennævnte; det endte med Helbredelse, men med fuldstændigt Tab af Hørselen paa begge Ører. Et Tilfælde i Rennebu i November hos en voksen Kvinde helbrededes ogsaa, men efterlod partielle Paralyser i Extremiteterne; for 12 Aar siden døde en 18 Aar gammel Pige paa samme Gaard af «lignende Sygdom». (Krefting). Fra Oktober anmeldtes 1 Tilfælde, hvorom ingen nærmere Oplysninger foreligger.

Skarlagensfeber havde adskillig Udbredelse inden flere Distrikter, men da den som Regel havde et godartet Forløb, kom flersteds mange Tilfælde ikke til Lægens Kundskab. For Sygdommens Godartethed taler ogsaa den ringe Dødelighed (2 pCt.). I Trondhjem iagttoges 124 Tilfælde, hvoraf der paa Sygehus behandledes 65. I Røros Distrikt optraadte Sygdommen som en lokal Epidemi i Engan Skolekreds. I Hitteren synes den at have været spredt over hele Distriktet. I Nordre Fosen forekom flere Tilfælde paa Gaarden Sæter i Osen; hertil havde Husfaderen sandsynligvis ført Smitten med hjem fra Trondhjem.

¹⁾ Heraf har Diagnosen i 4 Tilfælde formodentlig været saa tvivlsom, at Dødsfaldene ikke er opført som saadanne paa Anmeldelserne.

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.				
	Tilfælde.	Dødsfald.														1		2	
																Trondhjemskommunefysikat.	Strinden.		
																		Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	72	14	72	5	1	2	6	5	7	12	9	3	2	12	8	27	7	4	-
Cerebrospinalmeningit .	27	8	27	-	1	7	14	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	341	7	341	29	35	50	51	37	28	12	17	13	20	41	8	124	2	12	-
Mæslinger	18	3	17	7	3	3	2	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	1	1
Difteri (Croup)	102	4	102	15	11	10	4	5	14	18	2	-	3	18	2	35	2	1	-
Blodgang	21	1	21	-	-	-	-	1	-	13	6	1	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	36	7	34	2	5	2	4	-	3	2	3	3	5	1	4	7	1	2	2
Pyæmi, Septhæmi	12	9	9	-	2	-	2	1	-	-	2	-	1	-	1	1	1	-	-
Rosen	155	10	155	20	21	17	19	12	8	14	12	5	8	12	7	60	3	4	-
Røde Hunde	13	-	13	-	4	1	1	3	-	2	-	-	-	-	2	7	-	-	-
Vandkopper	181	-	181	4	2	11	10	5	17	4	1	6	44	52	25	147	-	11	-
Kusma	88	-	88	5	6	8	24	8	7	1	2	-	4	10	13	71	-	1	-
Kighoste	875	51	874	71	82	140	128	58	54	67	56	67	58	41	52	545	22	69	14
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	4868	122	4816	547	530	598	600	542	417	254	194	176	246	310	402	2798	46	251	16
Influenza	2443	14	2443	511	962	484	247	96	37	22	4	8	5	24	43	1289	8	133	2
Lungebetændelse	660	82	658	60	70	86	84	90	57	29	23	20	38	42	59	213	24	43	12
Pleurit	246	9	246	23	26	16	20	40	18	16	15	26	16	14	16	96	1	7	3
Gigtfeber	187	7	187	21	21	25	18	15	15	19	10	13	12	10	8	94	-	7	-
Koldfeber	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	1730	44	1730	122	103	117	99	89	141	226	247	182	130	144	130	1090	39	72	2
Skjørbug	5	1	4	-	1	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus hos Nyfødte .	13	3	13	1	1	2	-	1	1	3	-	-	-	4	-	9	-	-	-
Tilsammen	12094	397	12031	1443	1887	1580	1333	1011	826	715	603	524	593	736	780	6615	157	619	52

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	3		4		5		6		7		8		9		10		11		12	
	Selbu.		Røros.		Guldalen.		Opdal.		Orkedalen.		Hitteren.		Hevne.		Ytre Fosen.		Indre Fosen.		Nordre Fosen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber.	1	-	-	-	2	1	-	-	15	1	1	1	-	-	11	1	6	2	5	1
Cerebrospinalmeningit . . .	-	-	-	-	-	-	27	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	1	-	66	-	8	1	30	1	59	1	14	1	2	-	3	-	-	-	22	1
Mæslinger	-	-	2	-	-	-	-	-	13	2	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Difteri (Croup).	-	-	17	-	3	1	-	-	24	1	-	-	-	-	1	-	1	-	20	-
Blodgang	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	14	1	2	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	-	-	13	2	2	-	-	-	3	-	2	1	-	-	5	1	-	-	2	-
Pyæmi, Septhæmi	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	5	2	-	-	2	2	-	-	1	1
Rosen	3	-	21	1	10	-	6	1	10	2	23	2	4	-	4	-	3	-	7	1
Røde Hunde.	-	-	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	2	-	18	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	1	-	-	-	9	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Kighoste	2	-	20	-	64	2	-	-	121	7	19	1	1	1	3	-	16	4	15	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	58	4	659	7	274	10	53	2	336	13	138	9	68	2	74	7	81	2	78	4
Influenza	28	-	408	-	69	-	20	2	266	1	85	-	52	-	20	-	14	-	59	1
Lungebetændelse	19	1	108	6	49	7	21	3	81	14	18	3	36	1	25	2	7	5	40	4
Pleurit	8	1	24	-	9	-	15	2	32	1	18	-	3	-	21	-	4	-	9	1
Gigtfeber	5	1	16	-	13	2	8	2	16	-	4	-	2	-	4	1	8	1	10	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine).. .	5	-	260	-	102	3	12	-	74	-	21	-	34	-	24	-	20	-	16	-
Skjørbug	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Pemfigus hos Nyfødte . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	3	3	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	133	7	1640	16	621	27	192	21	1061	49	363	21	204	4	198	14	162	14	286	15

Af **Mæslinger**, der i 1897 og 1898 optraadte epidemisk inden Amtet, iagttoges ialt kun 18 Tilfælde, hvoraf 13 i Orkedalen.

Difteri forekom mindre hyppig end paa lang Tid og var som Regel ikke ondartet. Af 102 Anmeldte døde 4. I Trondhjem anmeldtes 35 Tilfælde, hvoraf 19 dog blot viste Baciller uden kliniske Sygdomstegn og opdaagedes ved de bakteriologiske Undersøgelser, der altid anstilles blandt Omgivelserne, naar noget Difteritilfælde anmeldes. Alle de Anmeldte indlagdes paa Lazaretet. Difteritilfældenes Antal har saaledes været meget lidet, og herved er endnu at mærke, at ikke mindre end 10 af de 35 Tilfælde forekom hos et tilreisende Beriderselskab, som kom hid i Slutningen af Juni. Et Barn tilhørende dette Selskab var nogle Uger tidligere død i Sverige af Croup, og da ogsaa her et Barn blev angrebet af Croup, blev hele Selskabet, ialt 65 Personer, bakterioskopisk undersøgt, og 10 Personer, der alle havde Belæg eller løse Baciller, indlagdes paa Lazaretet. Af Byens egen Befolkning anmeldtes saaledes i Aarets Løb blot 25 som lidende af Diffteri eller som Bærere af Difteribacillen. Til Undersøgelse paa Baciller er i Aaret indsendt 318 Prøver fra Byen og 3 fra Landdistriktet. (Bøckman). Fra Røros opgives 17 spredte Tilfælde i Aarets første Maaneder. I Orkedalen forekom 24 Tilfælde, nogenlunde jevnt over hele Aaret paa spredte Steder. Inden Nordre Fosen forekom midtsommers 3 Tilfælde i Roan og Aa, og senhøstes 17 i Osen.

Af **Blodgang** er ialt anmeldt 21 Tilfælde, næsten alle i Juli og August; 1 endte dødelig. Fra Hitteren er anmeldt 14 Tilfælde, men der forekom vistnok en hel Del andre, hvor Lægehjælp ikke blev søgt. Sygdommen angreb saavel Voxne som Børn og forekom som oftest med flere Tilfælde i ét Hus. Udtømmelserne var temmelig stærkt blodholdige, ofte ledsagede af voldsomme Tenesmer og stærk Ømfindtlighed af Underlivet. Sygdommens Optræden skyldtes sandsynlig Infektion af Drikkevandet. Efter en usædvanlig, rent tropisk Varme i Juli, der ledsagedes af Tørke og Vandmangel, fulgte en Periode med stærk Nedbør; det er saaledes tænkeligt, at der i Tørketiden har udviklet sig skadelige Stoffe i Jordbunden, som siden med Regnet er blevet tilført Drikkevandet. (Svendsen).

Af **Barselfeber** anmeldtes 36 Tilfælde, hvoraf 13 i Røros Distrikt; ialt 7 Dødsfald. Fra Ytre Fosen skrives: Naar man har seet, i hvilke skidne Sengklæder de Fødende ofte ligger, maa man forbauses over, at denne Sygdom ikke forekommer oftere, end den gjør. (T. Lundevall).

Kusma anmeldtes med 88 Tilfælde, hvoraf 71 i Trondhjem. Fra Hitteren er kun opført 1 Angreben, men Sygdommen, som dersteds gaar under Navn af «Kindtask», forekom ikke sjelden i Sommermaanederne, særlig paa Sørhitteren.

Kighoste var meget udbredt, men paa Grund af dens milde Forløb kom kun de færreste Tilfælde til Lægernes Kundskab. Af de anmeldte 871 Tilfælde havde 51 et dødeligt Forløb (5,8 pCt.). I Trondhjem angives Sygdommen at have havt størst Udbredelse i Aarets 4 første Maaneder. I Guldalen begyndte den i April i Melhus og udbredte sig lidt efter lidt opover Dalen og antog efterhaanden et alvorligere Præg; ved Aarets Slutning var den naaet til de nordlige Dele af Røros Distrikt. I Orkedalen var den udbredt inden alle Herreder med Undtagelse af Rennebu og ledsagedes tildels af slemme Komplikationer.

Influenza optraadte hyppig i Aarets 4 første Maaneder, fornemmelig i Februar. Forløbet var i det Hele taget noksaa let.

Af **akut Diarré** (Kolerine) var de anmeldte Tilfældes Antal noget større end i det foregaaende Aar. I Støren (Guldalen) var Nogle i Juli og August temmelig alvorligt angrebne med Blod i Udtømmelserne.

Af **Pemfigus hos Nyfødte** forekom i Trondhjem 9 og i Orkedalen 3 Tilfælde; de sidste indtraf i et Jordmoderdistrikt i Juni og Juli og havde alle en dødelig Udgang; efter gjentagen grundig Desinfektion af Jordmoderens Klæder og Utensilier iagttoges ingen flere Tilfælde. (J. Hoffmann).

Fnat er anmeldt med ialt 140 Tilfælde.

Veneriske Sygdomme. Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde sees af nedenstaaende Tabel:

Sygdom.	Tilsammen.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:												
			1		2	3	4	5	7	8		9	10	11	12
			Trondhjem.		Strinden	Selbu.	Røros	Guldalen.	Orkedalen.	Hitteren.		Hevne.	Ytre Fosen.	Indre Fosen.	Nordre Fosen.
			Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dødsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	17	-	13	-	1	-	-	-	1	1	-	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel.	121	5	103	4	3	-	2	1	7	1	1	-	-	3	1
— hereditær	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gonorré og Uretrit . .	404	-	327	-	7	3	9	8	11	8	-	9	14	7	1

Medens Antallet af **Gonorré** i Trondhjem omtrent var det samme som i 1899, havde Antallet af erhvervet Syfilis derimod steget stærkt, nemlig til 103 mod 87 i 1898 og 64 i 1897. Nogen Kontrol med disse Sygdomme kan der under den herskende Lovløshed paa dette Felt neppe være Tale om. Man staar omtrent magtesløs. Tilstanden er yderst sørgelig og en Forandring høist paa-krævet. (Bøckman). I Ytre Fosen er Gonorré (baade akute og kroniske Former) en hyppig forekommende Sygdom. (T. Lundevall). I Indre Fosen indtraf 3 Tilfælde af Syfilis i en Husstand, antagelig smittet gjennem Spiseredskaber af en omreisende «Boghandler». Alle 3 indlagdes paa Sygehus. (Knutssøn.)

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 20,5 pCt. af samtlige kjendte ved Sygdom forarsagede Dødsfald og 26,1 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Trondhjem By var Forholdet henholdsvis 20,5 pCt. og 27,7 pCt. og for Bygderne 20,5 pCt. og 25,4 pCt. I Trondhjem er der ved Tuberkuloses Dødsfald eller Indlæggelse paa Sygehus foretaget 110 Desinfektioner i Aarets Løb, medens saadan ved almindelig Fraflytning kun blev begjæret i 3 Tilfælde. I Orkedalen falder det stedse vanskeligere at skaffe fattige Tæringsspatienter tilfredsstillende Forpleining. Fra Hitteren anføres, at foruden den gjængse uvorne Spytning og svinke Behandling af Næsens og Luftveienes Sekreter ogsaa den bedrøvelige Uskik at opbevare Melken paa Hylder opunder Taget i Beboelsesrum neppe kan frakjendes medvirkende Betydning for Sygdommens ikke ringe Udbredning. (S. Svendsen). I Ytre Fosen angives Tæring at være i paaafaldende Tiltagen, ligesaa i Nordre Fosen langs Kysten og paa Øerne, hvorimod Fjeldgaardene her som Regel hidtil har gaaet fri.

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondhjems Stadsfysikat	604	124	156	448
Strinden	152	26	52	100
Selbu	76	8	7	69
Røros	110	17	16	94
Guldalen	176	31	27	149
Opdal	66	10	21	45
Orkedalen	285	74	49	236
Hitteren	120	27	21	99
Hevne	41	11	4	37
Ytre Fosen	91	24	14	77
Indre —	64	11	14	50
Nordre —	54	14	15	39
Søndre Trondhjems Amt	1839	377	396	1443
Deraf i By	604	124	156	448
— - Bygder	1235	253	240	995

Af **Spedalske** var der ved Aarets Udgang blot 1 bosat i Trondhjem, idet 2 af de Patienter, som boede der i forrige Aar, var blevet indlagt paa Stiftelse. I Orkedalen fandtes 2 spedalske Kvinder, hjemmehørende i Børsen. Fra Hitteren anmeldtes et nyt Tilfælde, hos en Gaardmandskone. I Hevne var der ligeledes tilkommet 1 Kvinde; 1 mandlig Spedalsk blev i Aarets Løb indlagt. I Nordre Fosen opdagedes i Aarets Løb 5 nye Patienter. Paa en Gaard i Aa, hvor Sygdommen tidligere har været meget almindelig, er der nu kun tilbage et Tilfælde, der er godt isoleret og har en meget god Pleie. (Wolmar).

Af **Kræft** opgives der for Amtet ialt 124 Dødsfald, af disse var 71 Mavekræft. Hyppigheden af Kræft er i Trondhjem utvivlsomt stigende. (Bøckman).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes 83 **obstetriciske Operationer**, hvis Indikationer og Udfald vil sees af Tabellen paa næste Side. Af Operationerne udførtes i Trondhjem 45, Strinden 1, Selbu 5, Røros 4, Guldalen 5, Opdal 4, Orkedalen 7, Hitteren 2, Ytre Fosen 4, Indre Fosen 4, Nordre Fosen 2.

Om **Jordmoderhjælpen** findes følgende Meddelelser i Medicinalberetningerne: I Selbu Distrikt bistod de 2 Jordmødre ved 59 Fødsler (3 Sædefødsler, 1 Tverleie, Resten Issefødsler). I Hitteren benyttes Jordmødrene ved gennemsnitlig 50 pCt. af Fødslerne. I Rissen (Ytre Fosen) bistod 1 Jordmoder ved 89 Fødsler (1 Skulderleie, Resten Issefødsler).

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa Side 212.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud at 1 475 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 61,9.

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.			Vending.			Udtrækning ved Bækkenendeleie.			Partus præmaturus artificialis.		Perforation.	Exvisceration.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Mødre.		Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer..	42	¹⁾ 41	²⁾ 4	2	³⁾ 2	-	5	³⁾ 3	⁴⁾ 2	-	-	1	-	-
Bækkensneverhed	6	4	2	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-
Blødning	-	⁵⁾ 1	-	1	-	⁶⁾ 1	-	-	-	-	-	-	-	-
Tumores uteri	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ueftergivelige Fødselsdele	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Isseleie med Panden fortil	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-	2	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tilsammen	57	54	7	8	4	4	6	3	3	1	1	1	2	4
		61			8			6						

¹⁾ Foruden et Tvillingpar var der en 1ste Tvilling, hvis tilsvarende 2den Tvilling forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev) er opført. ²⁾ En af disse var en 1ste Tvilling; den tilsvarende 2den Tvilling forløstes ved Udtrækning, hvor Udfaldet for Moderen (lev) er opført. ³⁾ En af disse var en 2den Tvilling. (Jfr. Anm. 1 og 2). ⁴⁾ En forløstes ved Tang. ⁵⁾ 1ste Tvilling, ⁶⁾ 2den Tvilling.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0--1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Trondhjems Stadsfysikat	1173	45	637	152	19	1	22	3	-
Strinden	315	9	278	51	4	1	3	-	-
Selbu	143	10	87	5	1	1	3	1	-
Røros	236	11	100	16	3	2	4	1	-
Guldalen	324	9	212	20	1	-	1	2	-
Opdal	123	2	108	8	2	-	-	1	-
Orkedalen	369	9	313	39	3	1	2	1	-
Hitteren	316	7	271	31	1	2	132	-	-
Hevne	145	-	74	13	1	-	3	-	-
Ytre Fosen	268	9	147	15	1	-	4	1	1
Indre —	251	2	92	28	5	-	3	1	-
Nordre —	224	8	88	15	2	1	7	1	-
Søndre Trondhjems Amt	3872	121	2397	392	42	9	184	12	1
Deraf i By	1173	45	637	152	19	1	22	3	-
— - Bygder	2699	76	1760	240	23	8	162	9	1

Paa Barselseng døde efter Presternes Opgaver 9 Kvinder; efter Lægernes 8 (7 af Barselfeber og 1 af Blødning).

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	377	124	253
Alderdomssvaghed	321	41	280
Kræft (Cancer og Sarkom)	124	50	74
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	122	46	76
Lungebetændelse	82	24	58
Organisk Hjertesygdom	77	25	52
Hjerneslag	75	27	48
Tuberkuløse Betændelser udenfor Lungerne	72	39	33
Medfødt Svaghed	62	30	32
Kighoste	51	22	29

Tabel over Temperaturforholdene paa Røros. (Celsius).

(Beregnet efter Observation med Psykrometer (tørt) Kl. 8 Fm. og Kl. 8 Em.).

1899.	Middel- temperatur.	Høieste Temperatur.	Laveste Temperatur.
Januar	÷ 11,845	+ 3,4	÷ 34,0
Februar	÷ 9,73	+ 2,0	÷ 37,0
Marts	÷ 10,765	+ 3,4	÷ 35,5
April	÷ 2,355	+ 3,8	÷ 18,0
Mai	+ 1,725	+ 10,2	÷ 18,5
Juni	+ 8,93	+ 20,2	÷ 4,2
Juli	+ 13,44	+ 21,0	+ 3,8
August	+ 7,63	+ 15,3	÷ 3,0
September	+ 4,405	+ 9,6	÷ 5,2
Oktober	÷ 0,23	+ 8,5	÷ 11,0
November	÷ 1,605	+ 6,2	÷ 13,0
December	÷ 14,28	+ 1,2	÷ 37,0

Uddrag af Trondhjems meteorologiske Stations Journal.

	Middel- tempera- tur. (Celsius).	Lufttryk. (Middel).	Hyppigste Vindretnin- ger.	Skydække.		Nedbør- høide i mm.
				Middel.	Torden- veir.	
Januar	÷ 4,4	751,5	SSE	7,9	-	84,3
Februar	÷ 2,4	55,7	SSE	7,6	-	93,8
Marts	÷ 3,8	54,3	SSE	6,7	-	211,1
April	1,9	52,0	N	8,2	-	55,9
Mai	5,9	761,7	N	6,7	-	48,3
Juni	11,8	61,5	NNW	6,2	-	49,9
Juli	15,7	58,8	NNW	8,1	1	86,3
August	10,9	61,0	NW	7,7	1	89,8
September	8,3	750,3	SSE	7,6	2	91,2
Oktober	4,0	52,6	S	8,5	-	222,9
November	3,1	51,6	S	8,4	2	252,7
December	÷ 7,0	61,9	SE	4,9	-	39,6

Veirliget har i dette Aar ikke været gunstigt. Paa Røros var Aarets Middeltemperatur $\div 1,22^{\circ}$ eller 1° under den efter 15 Aars Iagttagelser vanlige. Angaaende de meteorologiske Iagttagelser ved Stationen i Trondhjem henvises til ovenstaaende Tabel. Aarets første Maaneder var næsten overalt kolde med megen Nedbør og stærkt vekslede Temperaturer. Vaaren kom sent og var meget kjølig og regnfuld. Naar undtages ca. 5 Ugers varmt drivende Sommerveir i sidste Halvdel af Juni og første Halvdel af Juli, var baade Sommeren og Høsten kjølige og regnfulde. Langs Kysten havde man mange langvarige og voldsomme Storme, fornemmelig senhøstes. Gamle Folk kan ikke erindre en saa stormfuld Høst.

Natten til 14de Oktober, «Stormnatten» eller «Ulykkesnatten», som den kaldes, omkom mange Fiskere ved Drukning, deriblandt 35 i Hitteren hjemmehørende. «Sildefisket, som hele Høsten udover havde været meget tarveligt, havde for dem, som var ude Natten iforveien, været meget godt; dette lokkede hele Fiskerflaaden, som for en stor Del bestod af aabne Baade, til at gaa tilhavs trods det meget truende Veir. Størstedelen af Smaabaadene vendte tilbage, efterat der ved 8 Tiden om Aftenen var blæst op en liden Kuling, som dog gav sig igjen; men ved halv to Tiden om Morgen begyndte Uveiret paany med ubændig Kraft med Regn og Sneilinger. Hvis Stormen havde sat ind i al sin Vælde ved 8 Tiden, da alle Smaabaadene var ude, vilde Ulykken have rammet i endnu forfærdeligere Grad, og det vilde da have kommet til at se rart ud paa Frøien. Kun faa Hjem vilde da være blevet uberørt af Ulykken.» (S. Svendsen). Aarsudbyttet for Landmanden maa nærmest betegnes som under middels. Hø blev der tildels rigeligt af, men Kvaliteten forringedes betydeligt ved den mislige Indbjergning. Kornet blev det heller ikke rart med; i Selbu blev det saaledes paa de færreste Steder modent, og i Guldalen blev der ligeledes delvis et Grønaar for Havrens Vedkommende. Poteterne synes at have givet bedst Udbytte.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Trondhjem er der af offentlige Arbejder af hygienisk Interesse i Aarets Løb udført Kloakanlæg i 1 096 Meters Længde, næsten udelukkende i de østlige Bydele. Arbeidet for at indtage Vollabækken i Kloak har heller ikke i dette Aar kunnet udføres. Nogle mindre Udvidelser af Vandledningen har fundet Sted til nybebyggede Strøg paa Østsiden. Den nye Vanddam overfor Teisendammen er ikke fuldført, da Arbeidet her stødte paa Vanskeligheder paa Grund af løs og vanskelig Bergart paa det Sted, hvor Dæmningen skal ligge. I Begyndelsen af Aaret vedtoges et Tillæg til Bygningsloven, der indførte Murtvang over hele Byens Territorium. Følgen har været, at Byggevirksohmheden i Aaret næsten ganske har indskrænket sig til at fuldføre Nybygninger, der var paabegyndt, før denne Bestemmelse traadte i Kraft. Resultatet er, at den før eksisterende Husnød er tiltaget, og end værre vil Forholdet blive i den nærmeste Fremtid, da der, medens Befolkningen fremdeles tiltager, nu ikke paa rum Tid bliver Tale om nye Bygninger færdige til Beboelse; dog maa det antages, at Indflytningen fra Landet paa Grund af Forretningsforholdene neppe vil blive saa stærk, som den i de senere Aar har været. Opsynet med Renlighedsforholdet i Byens Gaarde har været ført med samme Arbejdsstyrke som tidligere. Byens samtlige Eiendomme er efterseet for 11te Gang, medens Slagterier, Pøsemagerier o. l., Bondeløgiser og Logishuse, Hoteller og Restaurationer, Gaarde med Dyrehold og tætbefolkede Leiegaarde og lignende er kontrolleret oftere, hver eller hver anden Uge. Ligeledes er Renholdet i Bagerier og andre Tilberednings- og Udsalgssteder for Levnetsmidler jevnlig efterseet. I Skrædder-, Skomager- og Bundtmagerværksteder o. l. er ogsaa ført Tilsyn med Renholdet. Der er i Aaret ialt foretaget ca. 27 500 enkelte Eftersyn, hvoraf 23 700 er noteret uden Anmærkning, medens der ved 3 800 er fundet forskellige Mangler at paatale. Desuden er der foretaget 4 400 Kontrolaftersyn angaaende givne Paalæg. I de aller fleste Tilfælde er Manglerne rettet, uden at Henvendelse til Politiet har været nødvendig. Kun i ganske enkelte Tilfælde har man været nødt til at anvende Tvangsmidler. Der er foranlediget Tømning af Privetbeholdere 2 033 Gange, hvoraf der 34 Gange har været Overfyldning, 1 282 Gange er Kloakkummer forlangt rensat. Af disse har 287 været overfyldt, saa Afløbet har været tættet. 92 Vandstandskummer er forlangt oprenset, 500 Gange er Søppelkasser forlangt tømt, og 363 Gange er anden Urenlighed forlangt fjernet. 60 Priveter, 27 Stalde, 5 Kloakkummer, 2 Pissoirer og 2 Vandstandskummer er foranlediget istandsat. 80 Prover af Tøier, 14 af Tapeter og 21

af Farvevarer er kemisk undersøgt, hvilket har ledet til Beslaglæggelse af 10 Stykker Tøi, tilsammen ca. 500 m. Tøi. Den Assistent, der fører Kontrol med falbudte Fødemidler, har som tidligere daglig været tilstede saavel paa Fiskekaien som paa Torvet, derhos jevnlig besøgt Melkeudsalg samt andre Udsalgssteder og Tilberedningssteder for Fødemidler. Der er herunder foretaget 1 380 Melkeundersøgelser, uden at der nogen Gang er paatruffet Melk, der gav Grund til Mistanke om at være forfalsket. Der er konfiskeret ca. 200 Kg. Kjød, ca. 350 Kg. fersk Fisk og $\frac{1}{2}$ Tønde salt Fisk, ca. 60 Liter bedærvet Melk og forskellige Smaapartier af andre Fødemidler. 2 Slagtere og 1 Bondemand er anmeldt og mulkteret for at have falbudt ustemplet Kjød. Der tilførtes den kommunale Kjødkontrolstation ialt i Aarets Løb ca. 1 930 000 Kg. Kjød eller ca. 54 Kg. pr. Individ af Bybefolkningen. Af udsatte Pleiebørn var ved Aarets Begyndelse 89 under Sundhedskommissionens Tilsyn. Der tilkom i Aaret 45 og udgik 46; tilbage ved Aarets Udgang altsaa 88 Børn. Af de Udgaaede havde 14 opnaaet skolepligtig Alder, 16 var overtaget af Moderen, 7 var fraflyttet Byen, og 9 døde. Dødsaaarsagen var Diarré i 3 Tilfælde, Tæring, tuberkuløs Meningit, Lungebetændelse, Kighoste, Bronkit og Spasmus glottidis i hver 1 Tilfælde. Det har ikke i noget Tilfælde været nødvendigt for Sundhedskommissionen at skride ind, da Flytning af Børnene, hvor saadan har været ønskelig, altid er opnaaet underhaanden. I Anledning af akute smitsomme Sygdomme er udført 136 Desinfektioner, hvoraf 36 ved Vaskning og 100 ved Svovlrøgning. (Böckman).

I Selbu er der ansat 2 Desinfektører, der af Amtet lønnes med 3 Kr. pr. Arbeidsdag; Herredet bekostede Desinfektionstønden med Tilbehør.

I Røros Distrikt lever Befolkningen i det Hele godt, og Stellet er især i Røros Herred gennemgaaende renligt og pent, om end Boligerne lader endel tilbage at ønske i sanitær Henseende paa Grund af sine utilstrækkelige Rumfang, daarlige Ventilation og tildels Anbringelse af Komfurer i Beboelsesrummene, en Mangel, der dog efterhaanden rettes paa ved Nybygning. En hel Del af den mandlige Befolkning — ca. 800 — er beskæftigede med den betydelige Bergværksdrift, der foregaar her i Egnen; ved Gruberne er der i den senere Tid gjort meget for at skaffe Arbeiderne bedre Barakker og Bekvemmeligheder; de opholder sig der fra Mandag Morgen til Fredag Aften, og tilbringer de øvrige to Ugens Dage i sine Hjem. Helbredstilstanden blandt dem er i det Hele god, skjønt rheumatiske og katarrale Tilfælde samt Lungesygdomme (Tuberkulose dog meget sjelden) er ret hyppige og ofte ender med Asthma og kron. Bronkit. Det almindelige er, at Arbeiderne vedbliver med Værksarbeidet til omkring 65 Aars Alderen, hvorefter de pensioneres; siden lever de da oftest til henimod 80 Aar, ja mere. Nogen usund Bedrift kan saaledes ikke Værksarbeidet siges at være. Den forfinede Levemaade saavel i Klædedragt som i Næringsmidler, deriblandt en stærk Misbrug af Kaffe og tildels Spirituosa, samt den tiltagende Nydelsessyge og Usædelighed blandt den opvoxende Slægt synes imidlertid af have en uheldig Virkning paa Sundhedsforholdene; skrofuløse, tuberkuløse og anæmiske Affektioner bliver nemlig stedse hyppigere, især i Aalens og Holtaalens Herreder. (M. Müller).

De økonomiske Forhold i Orkedalen maa i det Hele betegnes som gode. Foruden Arbeidet paa Gaardene, hvis Drift stadig gaar fremad, sysselsættes mange Arbeidere ved Grubedrift, Skogs- og Sagbrugsarbeider. I Hjemmene finder man usædvanlig stor Husflid, især i Snedker- og Kurvarbeide, hvoraf der afsættes meget til Byerne. Boligerne er som Regel gode, paa Orkedalsøren dog i det Hele taget endnu for faa og for smaa, uagtet der stadig sker Nybygning. Ædrueligheden synes at være blevet noget bedre, Sædeligheden lader derimod meget tilbage at ønske. Der er i Aarets Løb ansat en fast Desinfektør for Meldalen Herred. (Joh. Hoffmann).

De hygieniske Forhold i Hitteren maa i sin Almindelighed karakteriseres som ret gode. Vistnok er der adskillige Mangler, saasom den ovenfor under Lungetuberkulose omtalte uheldige Maade at opbevare Melken paa, samt det meget mangelfulde Kjendskab til sund og smagelig Madlavning o. s. v. Men Erkjendelsen af, at Forholdene ikke er saa ganske, som de burde være, er dog vaagnet og med den Lysten til at faa rettet paa Mangerne. Husene er som Regel store, større end man kunde vente sig dem ude i Fiskeværene, hvor alt Træværk maa føres langveisfra og saaledes bliver kostbart. I Almindelighed er der en høit udviklet Sands for at holde Huset rent, og det er en Fornøielse at se, hvor hvidt ikke alene Spisebordet, men ogsaa Gulvet holdes. Derimod er der mindre Trang til at holde sit eget Legeme rent; Badning bruges vistnok meget sjelden. Gode Næringsmidler er man her som Regel vel forsynet med; for Mynt kan det nok manges Gang være knapt, som f. Ex. sidste Vinter, da Sildefisket fuldstændig mislykkedes, men naar der under saadanne Omstændigheder klages, som stod den sorte Sult for Døren, da er der betydelig Overdrivelse. At Levemaaden er god, vises bedst paa den opvoxende Slægt, som ikke gjør Indtryk af at være sat paa slap eller utilstrækkelig Kost; det gaar saaledes ikke ofte paa, at man her faar Øie paa magre, anæmiske Børn, hvilket derimod ikke er nogen Sjældenhed andre Steder i Indlandsbygderne, hvor den væsentlige Næring for Fattigfolk er Vasvælling, gammel Sild, svart Kaffe og Poteteskeg. Hos gifte Koner forekommer dog Anæmi hyppig; den er som Regel foranlediget af mange Fødsler og den langvarige Diegivning, der ikke sjelden fortsættes, til Barnet er henvend 2 Aar gammelt. En af Distriktets Herligheder er fersk Fisk, der stadig staar til Raadighed, og Fiskemad er derfor ogsaa en Hovedbestanddel af Næringen. Ofte tilberedes «Fiskebol» af skrabet Sei eller Hyse med Tilblanding af knuste Poteter; nogen særdeles velsmagende Ret er denne neppe for mere forfinede Ganer, men maa dog siges at være ganske rationel. Slaar Sildefisket til, er der stort Forbrug af denne Fiskesort, men, naar det mislykkes, tager man tiltakke med Mort (Smaasei), som saltes og koges. En yndet Skemad er den saakaldte Syresuppe, en Slags Vasvælling med Tilsætning af Myse. Melkeforsyningen er ujævn; især udover Vinteren er det knapt om den, da man i Almindelighed indretter sig saa, at omtrent alle Kjørene er vaarbære. Forbruget af Kaffe er derfor selvsagt ikke ringe, men den nydes sjelden rigtig stærk. Som Surrogat for Smør bruges ogsaa Sirup mere, end ønskeligt er. Som Følge bl. a. af den raadende Ukyndighed i fornuftig Madlavning er Kardialgi en hyppig forekommende Lidelse, men man tør nære et berettiget Haab om, at det i en nær Fremtid vil blive bedre, efterhvert som Ungdommen under sit Ophold i Byerne for at tjene og lære faar mere Indsigt. Med Hensyn til Nydelsesmidler er Befolkningen meget nøgtern. Spirituosa til Overmaal bruges visselig meget sjelden; det skulde da være ved en eller anden større festlig Tilstelning; et drukkent Menneske sees saagodtsom aldrig. Hvis nogen Ting her bruges til Overmaal, er det Tobaken, der bruges mest som Skraa; men det er et Forhold, der bestandig vil gjøre sig gjældende hos Folk, der driver Søen i alt Slags Veir. Det i Indlandsbygderne ikke saa sjeldne Syn af gamle Kjærringer med Kridtpiben i Munden er her ikke saa almindeligt. Med Hensyn til Haandtering driver saagodtsom alle Mandfolk Søen, saasnart de er blevet konfirmeret, og ikke sjelden deltager ogsaa Kvindfolkene i Bedriften og følger med paa Fisket. De, som udelukkende driver Jordbrug, er meget faa. Almindeligvis drives begge Dele, ialfald paa Hitteren; paa Frøien er derimod Fisket saagodtsom den eneste Bedrift, uagtet man ogsaa der har enkelte større Gaardsbrug. Paa Indlandet, saavel paa Hitteren som Frøien, ligger en Masse i kvalitativ Henseende særdeles rig Jord, som med lidt Kapital, om Befolkningens Interesse laa mere i den Retning, kunde oparbejdes og give Plads for ikke faa Gaarde. Distriktet har visselig mange Muligheder, naar de blot

kunde udnyttes. Der er her en Mængde Ferskvand, som er rige paa Fisk og hvor der kunde skjæres Is til Export; intet skulde være til Hinder for en Forædling af Raaprodukterne paa Frøien eller Hitteren ved Anlæg af Fabrik for Hermetik. Rigtignok mangler Kapital; men hvis Befolkningen havde det aabne Blik og Sands for at slutte sig sammen, maatte Foretagender af det Slags kunne lykkes. Istedet sendes Fisken, ofte 1—2 Dage gammel, i Kasser til Byerne. Der er flere Steder paa Hitteren Metaller i Fjeldene, saaledes Jern, Kobber, Blyglands og lidt Sølv. Skjærpefeberen har nylig været ude, og der siges at være solgt et Par Skjærp til Prøvedrift. Sædelighedsforholdene inden Distriktet er antagelig hverken bedre eller slettere, end de gennemsnitlig er Landet udover. (S. Svendsen).

I Hævne spores der Fremgang paa de fleste Omraader. Misbrug af Spirituosa gaar ikke ofte paa og forekommer hovedsagelig kun ved høitidelige Familieanledninger og ved de store Høitider, særlig i Julen. Da Folkehjælp for hver Tid blir vanskeligere at erholde, er Slaamaskiner blevet mer og mer almindelige. (P. M. Selmer).

I Ytre Fosen er der ogsaa nogen Bedring at se i de senere Aar. En Tid stod der i hvert Numer af en Trondhjemsavis med spærret Tryk: «Arbeid mod Spyttessvineriet!» Denne stadige Paamindelse har sikkert hos Mange ikke undladt at øve sin gode Virkning. (T. Lundevall).

Fra Indre Fosen berettes: Husene gjør et venligt Indtryk, men lader til at være større end nødvendigt, Levemaaden er tarvelig og Renligheden ikke værst. Af Husflid drives opigjennem Dalen Masseproduktion af Tønder og Kvarter. Hele Vinteren og Vaaren kjøres Læs paa Læs af disse til Søen for at lægges op, til Sildefisket begynder. Jordbruget er den hovedsageligste Næringsvei. Det er overraskende at se, hvormange Maskiner, fornemmelig Slaamaskiner, der findes i Distriktet. Meieridriften har i det forløbne Aar taget stort Opsving, idet der er anlagt 4 nye Meierier, nemlig 2 i Lensviken, 1 i Ingdalen og 1, der drives med Haandkraft, i Agdenes. Der indkøbes derfor ikke saa lidet Kraftfoder om Aaret. I Stadsbygden er i Aarets Løb anlagt et Teglverk, der drives med Damp. Af andre Fabriker findes Kongensvold i Agdenes for hermetisk Fiskemad; den beskjæftiger 24 Personer. I Vinterfisket, fornemmelig Lofotfisket, deltager ikke saa Faa fra disse Kanter. Paa Grund af de gjentagne Uaar dernord vil Enkelte herefter forsøge de mere hjemlige Fiskevær. Foruden Vinterfisket drives her ogsaa et noksaa lønnende Laxefiskeri. Det er dyrt at leve her, da alt skal til Byen, baade Smør, Kjød, Æg og Ved; den sidste er steget i Pris med nær 100 pCt. Befolkningen er gennemgaaende ædruelig. Distriktet er rigelig forsynet med daarlige Veie. Forbindelsen med Trondhjem er letvindt med daglig Dampskibsforbindelse; ja, i Sommertiden kan man komme frem og tilbage paa Dagen. Telefon findes og benyttes meget i Lægepraxis; Nettet udvides aarlig. Gjennem Fæstningstelefonen i Hasselviken staar man i Forbindelse med Rigstelefonen. Fæstningsanlægget har været til Opkomst for Distriktet; Mange har her havt aarvist Arbeide; enkelte Ungdommer, som bor hjemme, har lagt sig op forholdsvis betydelige Summer. Nu iaar paabegyndes et kostbart Veianlæg mellem Hasselviken og Rissen med Tilskud af det Offentlige; det vil komme til at vare ca. 3 Aar og skaffe Mange Arbeide. Det kommer til at forbinde 2 Dele af Rissens Herred, som hidtil udelukkende har været henvist til en til sine Tider ufremkommelig Søvei. (Knutssøn).

I Nordre Fosen har Sandsen for Renlighed i den senere Tid været i god Fremgang, men endnu staar der meget tilbage. Daarligst i saa Henseende er det ude ved Kysten, da Fordringerne her baade med Hensyn til Bolig og Leve-maade synes at være mindre. Dalbefolkningen har lidt efter lidt faaet Sands for større og rummelige Boliger. Da Landmandsprodukterne nu i længere Tid har

været meget godt betalt, saa har Befolkningen i den senere Tid ikke lidet forbedret sine Kaar. Der er som Følge af denne Prisstigning opstaaet en Kappestrid blandt dem om at tilberede den peneste og bedste Vare, for hvilken der i Byen og hos Handelsmændene betales en høiere Pris. Separatorer er meget almindelige hos Bønderne i Aafjorden, og disse Separatorer giver Kvinderne bedre Tid til deres huslige Sysler, ogsaa i Hygienens Tjeneste. Separatoren har tillige en opdragende Rolle; thi uden den nøiagtigste Renlighed er det umuligt at bruge den. Der bygges fremdeles en Mængde Baade i Aafjorden, samt endel paa Strøm i Hofstad, men foruden denne overdrevne Bygning af Baade har en ødelæggende Hugning af Ved, som i den sidste Tid har været i en helt uheldig Pris, bevirket, at Skogen holder paa at blive udhugget overalt. Kystbefolkningen reiser for det Meste til Fiskeværerne, dels til Hjemmeværerne, dels til Lofoten og Halten. De er enten Selvfiskere eller Leiekarle. Fisket var som bekendt daarligt for Lofoten, omtrent middels for Halten, men for Fiskeværerne i Bjørnør var det godt. Da Fiskepriserne var ualmindelig høie, blev Udbyttet for de Fleste bedre end sædvanligt. Den største Del af Hjemmefiskerne tørkede sin Fisk selv og fratog saaledes Opkjøberne deres Fortjeneste. Flere slog sig sammen, reiste til Kristiansund, hvor Prisen som Følge af den ringe Fiskemængde naaede endnu høiere, saa Hjemmefiskerne i Osen Herred havde op til dobbelt saa stort Udbytte af sidste Fiske. Sildefisket fra Sommeren og ud over Høsten var saa daarligt, at de Fleste ikke fik noget at sælge, men maatte være glade, om de fik nok til Husbehov. Udover Sommeren, Høsten og Vinteren drives desuden Kveitefiske, Uerfiske samt fiskes en hel Del smaa Torsk, Sei og Flyndre. Dette Fiske har været almindelig godt, og da Priserne i Trondhjem har holdt sig høie den hele Tid, saa har Fiskerne iaar været tilfredse. Laxefisket var daarligt, men Prisen var meget høi, saa Udbyttet ogsaa for dette for Flesteparten naaede det Almindelige. Ædrueligheden staar paa et nogenlunde høit Trin. Daarligst i saa Henseende er det med Dalbefolkningen, som i Julen og i Bryllupperne drikker umaadelige Kvanta, men i sin Almindelighed er det overalt her tilfredsstillende. Sædeligheden staar paa et lavt Trin, især ude ved Kysten. (Wolmar).

Sygehuse. I Trondhjem findes et kommunalt Sygehus, et Epidemilazaret «Reservestuen», hvor nogle Patienter med kroniske Sygdomme forpleies, og et katolsk Hospital; desuden et kommunalt Sindssygeasyl samt Kriminalasylet. Endvidere er der oprettet nogle smaa private Anstalter, nemlig en kirurgisk Klinik paa 10—12 Senge, samt 2 Anstalter paa 4 Senge hver til Modtagelse af Fødende. I Strinden ligger Rotvold Sindssygeasyl og Reitgjerdet Pleiestiftelse for Spedalske. Røros Værk har et lidet Sygehus med 5 Senge; det benyttes i Regelen kun til Behandling af kirurgiske Tilfælde, foraarsagede ved Beskadigelse under Arbeidet paa Værket.

Badeindretninger. I Trondhjem findes foruden Søbadehuset, der i den kjølige Sommer ikke blev synderlig stærkt benyttet, 4 Badeindretninger, hvoraf 2 Folkebad; i disse sidste toges i Aarets Løb 47 684 Bad. Desuden forefindes Bad ved 2 af Folkeskolerne. Paa Røros aabnedes sidst i Aaret en nyopført Badeanstalt med 4 Karbade, 2 Douchebade og 1 Dampbad; den holdes aaben for Almenheden 3 Dage i Ugen.

Om Sundhedstilstanden i Trondhjems Strafanstalt henvises til den almindelige Beretning.

Om Amtets **Apothek** se den almindelige Beretning.

Tabellen paa næste Side giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundhedskommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Vakinationen. Det viser sig stadig, at Antallet af vakcinerede Børn er uforholdsmæssig lidet, sammenlignet med Antallet af Fødte. En Forandring i vor Vakinationsordning saaledes, at Vakination blev paabudt inden en bestemt Alder, ialfald inden skolepligtig Alder, er vistnok nødvendig, dersom man ikke skal resikere en alvorlig Ulykke. I vore Skoler gaar der en Mængde uvakcinerede Børn, og dersom engang Smitte bringes ind her, f. Ex. gennem et let Tilfælde hos et vakcineret Barn, vilde Følgerne kunne blive yderst alvorlige. (Bæckman).

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Søndre Trondhjems Amt	53	2854	34
Trondhjems Stadsfysikat	12	378	17
Strinden	¹⁾ 11	529	1
Selbu	3	149	1
Røros	²⁾ 1	282	5
Guldalen	³⁾ 7	305	1
Opdal	⁴⁾ 4	28	1
Orkedalen	⁵⁾ 4	319	3
Hitteren	⁶⁾ 3	252	3
Hevne	1	76	1
Ytre Fosen	⁷⁾ 1	136	-
Indre —	⁸⁾ 4	249	.
Nordre —	⁹⁾ 2	151	1

¹⁾ Strinden 2, Malvik 3, Klæbu 2, Leinstranden 1, Byneset 1, Tilder 2. ²⁾ Røros Bergstad. ³⁾ Melhus 1, Hølandet 1, Budalen 1, Horg 1, Støren 1, Soknedalen 1, Singsaas 1. ⁴⁾ Opdal 2, Rennebu 1, Inset 1. ⁵⁾ Børsen 2, Meldalen 2. ⁶⁾ Hitteren 1, Fillan 1, Frøien 1. ⁷⁾ Jøssund 1. ⁸⁾ Rissen 2, Stadsbygden 1, Agdenes 1. ⁹⁾ Aa 1, Stoksund 1.

XVII. Nordre Trondhjems Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstede- v. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
Amtet		22767,81	81 529	25	3	43	45
1. Stjørdalen		2 252,16	10 699	3	-	4	4
	Nedre Stjørdalen ..	339,27	6 372	2	-	2	2
	Hegre	613,52	2 560	1	-	1	1
	Meraker	1 299,37	1 767	-	-	1	1
2. Frosten		646,72	7 835	3	-	4	4
	Frosten	75,23	3 067	1	-	1	1
	Aasen	140,30	1 806	1	-	1	1
	Leksviken	431,19	2 962	1	-	2	2
3. Levanger		2 078,50	12 347	6	1	6	4
	Levanger, Kjøbstad .	0,42	902	3	1	nopgivet	-
	Levanger	140,24	1 965	-	-	-	1
	Skogn	340,30	3 316	1	-	-	1
	Værdalen	1 597,54	6 164	2	-	-	2
4. Inderøen		985,62	11 347	2	-	5	7
	Ytterøen	28,04	1 219	-	-	1	1
	Mosviken og Verran ..	551,91	2 561	-	-	2	2
	Inderøen	145,32	4 934	2	-	1	1
	Sparbuen	260,35	2 633	-	-	1	3
5. Stenkjær		2 193,89	10 821	3	1	7	7
	Stenkjær, Ladested .	0,87	1 866	3	1	2	-
	Egge	50,82	915	-	-	1	1
	Stod	633,48	2 306	-	-	1	2
	Beitstaden	1 082,71	4 466	-	-	3	3
	Skei	426,01	1 268	-	-	-	1
6. Grong		10285,71	7 601	2	-	5	8
	Grong	4 908,93	3 543	1	-	3	5
	Snaasen	2 406,35	2 568	1	-	1	1
	Lierne	2 970,43	1 490	-	-	1	2
7. Namsos		1 302,03	6 302	3	1	3	3
	Namsos, Ladested ...	0,34	1 815	2	1	1	-
	Klingen	352,15	1 100	-	-	-	1
	Vemundvik	240,55	959	-	-	1	1
	Overhallen	708,99	2 428	1	-	1	1
8. Fosnes		1 323,00	4 681	1	-	3	3
	Fosnes	860,82	2 879	1	-	2	2
	Flatanger	462,18	1 802	-	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaccinatorer.
9. Kolvereid		1 085,30	4 851	1	-	3	3
	Kolvereid	437,26	1 839	1	-	1	1
	Foldereid	513,20	1 032	-	-	1	1
	Nærø	134,84	1 980	-	-	1	1
10. Vikten		614,88	5 045	1	-	3	2
	Vikten	317,27	3 033	1	-	1	1
	Leka	297,61	2 012	-	-	2	1

Sundhedstilstanden betegnes i det Hele som ganske god. Kighoste og Influenza optraadte som mere udbredte Epidemier. Af andre epidemiske Sygdomme synes de akute Katarrer og tildels Lungebetændelse at have været mere almindelige end sædvanligt, medens Skarlagensfeber, Difteri og Mæslinger er anmeldt sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme var noget større end i de foregaaende Aar og udgjorde 4 768 med 183 Dødsfald (i 1898 var de tilsvarende Tal 4 200 og 166).

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 266 eller 15,7 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (80 700). Aaret forud var den 15,0 pro mille.

Til Oplysning om de **epidemiske Sygdomme** og deres Fordeling paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 222 og 223.

Af **Tyfoldfeber** anmeldtes ialt 36 Tilfælde mod 24 i 1898. I Stjørdalen viste Sygdommen sig paa 4 forskellige Steder i Nedre Stjørdalen og paa 1 Sted i Hegre. Paa Gaarden Sorte optraadte et Tilfælde, hvis Natur dog var tvivlsom. Men 2 Maaneder senere blev paa samme Gaard 2 Personer syge, der, efter først at være behandlede en Tid af en Kvaksalver, viste sig at lide af Tyfoldfeber. (A. Roll). Fra Levanger Distrikt anføres Tyfoldfeber nu at være forholdsvis sjælden mod i tidligere Aar. (O. Hiorth). Fra Stenkjær Lægedistrikt opgives 5 Angrebne, alle i Landdistriktet. I Nærø — Kolvereid Distrikt — optraadte Sygdommen som en mindre Epidemi udover Høsten (14 Angrebne). Allerede i Juni forekom dersteds 2 Tilfælde uden paaviselig Smittekilde. I September angrebes omtrent samtidig 11 Personer; Smitten antoges at skrive sig fra et Meieri, der havde modtaget Melk fra en Gaard, hvor en Tyfussyg havde stelt med Melken. Efterat Meieriet var standset og desinficeret, hørte Sygdommen pludselig op. 3 Patienter indlagdes i Namsos Epidemilazaret; de øvrige isoleredes hjemme. (Knudtson). 2 Angrebne i Vikten Distrikt antoges muligens smittede fra det tilgrændsende Herred i Nordlands Amt, Bindalen, hvor en fra et Meieri udbredt Tyfoldfeber kort før herskede. (Fretheim).

Ved et fra Inderøen opført Tilfælde af **Cerebrospinalmeningit** var Diagnosen i længere Tid tvivlsom. (Synnestvedt).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	36	3	35	2	1	-	1	3	4	-	5	12	2	3	2
Cerebrospinalmeningit	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	72	1	72	18	9	4	10	3	3	3	11	8	2	-	1
Mæslinger	7	-	7	2	4	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Difteri (Croup)	10	3	10	1	-	1	3	1	1	-	2	-	1	-	-
Blodgang	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	7	5	7	-	1	-	1	-	1	1	1	-	-	2	-
Pyæmi, Septhæmi	28	7	25	4	2	5	-	2	2	2	-	-	2	2	4
Rosen	48	4	47	4	6	4	6	2	6	2	4	7	2	2	2
Røde Hunde	2	-	2	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	28	-	28	6	5	1	-	4	-	10	-	1	-	-	1
Kusma	2	-	2	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Kighoste	415	37	412	31	55	71	49	37	47	33	31	20	17	14	7
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	1631	34	1616	217	231	221	177	149	162	77	73	77	66	68	98
Influenza	1299	10	1294	166	376	321	178	108	40	13	11	15	14	18	34
Lungebetændelse	465	62	465	75	68	66	59	48	44	14	11	11	10	27	32
Pleurit	132	5	132	11	8	12	16	17	21	7	6	9	7	6	12
Gigtfeber	104	2	104	20	10	12	11	14	9	7	6	7	3	1	4
Koldfeber	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	471	7	466	25	33	25	33	27	33	53	80	56	29	22	50
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	1	2	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	4768	183	4727	582	810	746	546	415	374	222	242	223	155	165	247

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne :																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Stjør- dalen.		Frosten.		Levanger.		Inderøen.		Stenkjær.		Grong.		Namsos.		Fosnes.		Kolver- eid.		Vikten.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidfieber	7	-	1	1	1	-	-	-	5	-	3	-	3	-	-	-	14	1	2	1
Cerebrospinalmeningit.	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	2	-	11	-	4	-	9	-	10	1	3	-	20	-	-	-	-	-	13	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-
Difteri (Croup)	4	1	-	-	3	1	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-
Blodgang	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	1	2	2	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Pyæmi, Septhæmi	2	2	-	-	16	2	2	2	5	-	-	-	-	-	1	-	-	-	2	1
Rosen	9	1	1	1	15	1	2	-	5	-	3	-	5	1	2	-	1	-	5	-
Røde Hunde	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	10	-	-	-	6	-	-	-	3	-	-	-	8	-	-	-	-	-	1	-
Kusma	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	142	10	28	4	132	15	43	3	11	-	28	2	30	2	1	1	-	-	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	231	13	150	2	265	4	163	1	359	4	102	1	151	6	84	-	53	2	73	1
Influenza	29	3	65	-	314	2	162	1	300	2	72	-	149	-	63	-	56	-	89	2
Lungebetændelse	62	15	26	6	72	6	90	8	124	14	10	5	44	5	8	2	26	1	3	-
Pleurit	8	2	11	-	15	-	16	1	25	-	14	1	15	-	11	-	3	-	14	1
Gigtfeber	3	-	9	-	34	1	10	-	25	1	7	-	3	-	6	-	5	-	2	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	61	2	85	-	66	1	35	2	120	-	35	-	30	1	18	1	13	-	8	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilsammen	579	51	388	15	948	36	537	20	993	22	278	9	461	16	195	4	177	4	212	6

Af **Skarlagensfeber** har der ikke været anmeldt saa faa Tilfælde inden Amtet siden 1893. I Inderøen Distrikt optraadte Sygdommen sporadisk nogle Steder i Sparbuen samt paa en Plads i Ytterøen. (Synnestvedt). I Namsos Distrikt (20 Angrebne uden Dødsfald) viste den sig i Kystbygderne og i Namsos By, derimod ikke i Overhallen. (Stang). I Vikten Distrikt behandledes 13 Tilfælde uden Dødsfald i August og September. (Fretheim).

Mæslinger, der Aaret forud herskede epidemisk inden Amtet, anmeldtes med kun 7 Tilfælde, deraf 6 i Kolvereid Distrikt.

Af **Difteri** (Croup) er i det Hele anmeldt 10 Angrebne, hvoraf 3 døde. Der kunde ingensteds paavises nogen Forbindelse mellem Tilfældene.

Af **Blodgang** opgives fra Stjørdalen 6 Tilfælde, hvoraf 1 endte dødeligt. I en Vogterbolig ved Floren Jernbanestation indsygnede i Mai—Juni Husfaderen og 4 Børn. Den først Angrebne, Husets ældste Søn, var kort iforveien beskæftiget med Aflæsning af en Jernbanevogn med Gjødse fra Trondhjems kommunale Sygehus og havde under Arbeidet indtaget sine Maaltider uden at vaske Hænderne. Da det ikke var umuligt, at Gaardens Brønd var Arnestedet for Sygdommen, blev denne tømt og oprenset. (A. Roll).

Af **Barselfeber** opføres 7 Tilfælde med 5 Dødsfald. I Fosnes Distrikt forekom et enkelt Tilfælde i Flatanger, hvor en Hjelpekone havde bistaaet ved Fødselen og herunder ikke udvist den nødvendige Forsigtighed. Barselkone kom sig dog. (Fugelli).

Af **Pyæmi** og **Septhæmi** anmeldtes tilsammen 28 Tilfælde og 7 Dødsfald. I Vikten Distrikt er «Blodforgiftninger» hyppige. Den selvkloge Befolkning vil aldrig tro andet, end at sligt kommer af Vand og Sjø, og lærer sent Betydningen af at vaske sig. (Fretheim).

For **Vandkopper** behandledes 28 Angrebne. I Namsos Distrikt forekom Tilfælde med indsunke, tildels halvkronestore Blemmer over hele Legemet; i ét Tilfælde endog paa Ganen. (Stang).

Klghoste herskede epidemisk over den største Del af Amtet; fra Kolvereid og Vikten Distrikter opføres dog ingen Tilfælde. Ialt er anmeldt 414 Tilfælde med 36 Dødsfald. I Stjørdalen, Levanger og Inderøen Distrikter var der vistnok mange flere Angrebne, end der er kommet til Lægernes Kundskab. I Overhallen, Namsos Distrikt, angrebes ogsaa ældre, tildels gamle Folk. (Strand).

Akute Katarrær i Luftveiene var noget hyppigere end Aaret forud.

Influenza optraadte epidemisk i 1ste Kvartal; i det Hele anmeldtes 1 299 Tilfælde med 10 Dødsfald (mod henholdsvis 334 og 4 i 1898). I Inderøen Distrikt synes Sygdommen at have været af alvorligere Natur og mere almindelig udbredt end i tidligere Aar. (Synnestvedt).

Lungebetændelse viser omtrent den sædvanlige Hyppighed, medens

Akut Diarré (Kolerine) var noget sjeldnere end ellers.

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** sees af Tabellen paa næste Side.

Af **Fnat** er ialt anmeldt 275 Tilfælde. I Inderøen Distrikt synes Sygdommen at være særlig udbredt inden Sparbuen Herred. (Synnestvedt). I Fosnes og Vikten Distrikter er den, uagtet nogen Aftagen, fremdeles meget udbredt. (Fugelli og Fretheim).

Veneriske Sygdomme.

Sygdomme.	Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:								
		1	2	3	4	5	7	8	9	10
		Stjor- dalen.	Frosten.	Levanger.	Inderøen.	Stenkjær.	Namsos.	Fosnes.	Kolvereid	Vikten.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar.....	6	-	1	2	1	1	1	-	-	-
Syfilis, konstitutionel	16	1	-	3	-	3	4	-	4	1
— hereditær	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Gonorré og Uretrit	66	3	6	11	2	8	15	2	3	16

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge-tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Stjærdalen.....	145	36	51	94
Frosten.....	94	13	15	79
Levanger.....	124	20	36	88
Levanger By.....	14	1	4	10
Bygder.....	110	19	32	78
Inderøen.....	134	19	20	114
Stenkjær.....	163	23	22	141
Stenkjær By.....	32	2	6	26
Bygder.....	131	21	16	115
Grong.....	100	10	9	91
Namsos.....	96	14	16	80
Namsos By.....	32	6	9	23
Bygder.....	64	8	7	57
Fosnes.....	28	6	4	24
Kolvereid.....	15	4	4	11
Vikten.....	42	7	6	36
Nordre Trondhjems Amt.....	941	152	183	758
Deraf i Byer.....	78	9	19	59
— - Bygder.....	863	143	164	699

Af **Spedalske** fandtes ved Aarets Udgang 7 inden Fosnes Distrikt. (Fugelli).

Blegesot, Anæmi og Fordøielssygdomme er i Fosnes Distrikt hyppige Sygdomsformer og forårsages for en ikke liden Del af den daarlige og ensformige Levemaade. (Fugelli).

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 16,2 pCt. af samtlige kjendte, ved Sygdom forårsagede Dødsfald og 20,0 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.			Efter- byrds- operat.
	Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.		Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Dødf.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	¹⁾ 19	²⁾ 1	18	³⁾ 2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	5	-	5	-	-	-	-	-
Barselkrampe	1	-	-	1	-	-	-	-
Ueftergivelige ydre Fødselsdele . .	1	-	1	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	2	-	2	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	26	1	24	3	3	1	2	1
	27		27			3		

¹⁾ En af Mødrene fik efter Fødselen en vesico-vaginal Fistel, hvorfor hun opereredes Aaret efter. ²⁾ Led af Pneumoni og døde 1 Uge efter Forløsningen af Livmoderblødning. ³⁾ 1ste Tvilling, 2den fødtes ved Naturens Hjælp; begge var svage og døde nogle Timer efter Fødselen.

henholdsvis 11,5 pCt. og 15,3 pCt. og for Bygderne 16,6 pCt. og 20,5 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa foregaaende Side. Distriktslægen i Stjørdalen omtaler Sygdommens uhyggelige Udbredelse i Nedre Stjørdalens Herred; der er dog foretaget energisk Desinfektion, endog Opbrænding af afdøde Tæringssyges Efterladenskaber, medens der ikke er blevet desinficeret ved Flytninger. (Roll). I Meraker Herred skal der nu efter Kommunalægens Formening kun være 2 à 3 Tuberkuløse; der er indført Spyttbakker i Skole og Hjem. (Øverland). I Levanger Distrikt, hvor der i 1899 døde 20 af Lungetæring mod 30 Aaret forud, er Smittefrygten gennemgaaende vakt tillive. Man har i denne i Forbindelse med den nye Tuberkuloselov mægtige Bundsforvandre i Kampen mod Sygdommen. (O. Hiorth). I Fosnes Distrikt har Tuberkulosen en uhyggelig Udbredelse. (Fugelli).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af sjældnere Sygdomstilfælde omtales fra Inderøen Distrikt, at et Spædbarn døde af Navleblødning trods Omstikning og andre anvendte Midler. (Synnestvedt).

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes tilsammen 31 saadanne, deraf i Stjørdalen Distrikt 3, i Frosten 4, i Levanger 14, i Inderøen 6 og i Stenkjær 4. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til ovenstaaende Tabel. I Frosten Distrikt fødte en Kone et sammenvoxet Tvillingpar. (Bendeke).

Jordmoderhjælpen. I Stjørdalen Distrikt bistod Jordmødrene ved tilsammen 251 Fødsler. 21 Gange var Fødselen fuldendt, førend Jordmoderen vandt frem. (A. Roll). I Inderøen Distrikt bistod de ved tilsammen 219 Fødsler, deraf 2 Aborter og 1 Tvillingfødsel. (Synnestvedt).

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 9 Kvinder. Paa Lægernes Lister over kjendte Dødsfald er opført 6, 5 Gange Barselfeber, 1 Gang Blødning.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa næste Side.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	levende.	døde.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar-sel-seng.	ved ulykke-lige Hændelser.	ved Selv-mord.	ved Drab.
Stjørdalen	316	7	212	35	1	2	2	1	-
Frosten	269	5	135	29	1	3	2	-	-
Levanger	341	5	187	29	2	1	6	2	1
Levanger By	44	-	27	4	-	1	-	-	1
Bygder	297	5	160	25	2	-	6	2	-
Inderøen	283	11	148	18	4	-	1	1	-
Stenkjær	268	11	179	11	1	2	3	2	-
Stenkjær By	61	3	34	2	-	-	2	1	-
Bygder	207	8	145	9	1	2	1	1	-
Grong	170	7	113	19	3	1	2	-	-
Namsos	206	6	101	18	-	-	-	-	-
Namsos By	79	4	31	10	-	-	-	-	-
Bygder	127	2	70	8	-	-	-	-	-
Fosnes	133	6	71	12	-	-	2	-	-
Kolvereid	122	3	53	7	1	-	6	-	-
Vikten	167	1	67	16	-	-	2	-	-
Nordre Trondhjems Amt	2275	62	1266	194	13	9	26	6	1
Deraf i Byer	184	7	92	16	-	1	2	1	1
— Bygder	2091	55	1174	178	13	8	24	5	-

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 1 009 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 55,6.

De hyppigste Dødsaaarsager var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	178	12	166
Lungetuberkulose	152	9	143
Kræft	94	8	86
Lungebetændelse	62	4	58
Tuberkulose udenfor Lungerne	49	5	44
Hjerneslag	40	2	38
Organisk Hjertesygdom	39	3	36
Kighoste	37	-	37
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	34	7	27
Medfødt Svaghed	32	6	26
Kronisk Bronkit	28	1	29

Veirliget. Vinteren synes at have været streng med Kulde og betydelig Snemængde. Vaaren kom sent og var kold. Den første Del af Sommeren, fra Midten af Juni omtrent til Midten af Juli, var meget varm og tør, senere indtraf meget Regn, der fortsatte udover Høsten; Aarsudbyttet af Jordbruget blev under et Middelsaars.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Stjørdalen Distrikt er der kun meget liden Sands for Renlighed og Orden, Luftvexling m. v. Klædedragten synes at være upaaklagelig, men Kostholdet og Kvindernes Kjøkkenstel er i det Hele saare u hensigtsmæssigt og uøkonomisk. (A. Roll).

I Frosten Distrikt er Befolkningen i Almindelighed letlivet og munter. Man lever godt og sundt, Boligerne er store og rummelige. Forholdsvis Velstand er almindelig. For de Fattige sørges der godt. Kost og Klædedragt er omtrent den samme for Rige og Fattige. Man skal sjelden af en Patients Dragt og Udseende kunne slutte sig til, at Vedkommende har Understøttelse af Fattigvæsenet. De mange Landligere fra Trondhjem om Sommeren bidrager vistnok meget til, at især Kvinderne indretter sin Dragt mere efter Byens Moder, til Skade for dem, der har Gaardsarbeide. Ungdommen drager hyppig til Byerne, hvorved Arbeidskraft tabes for Gaardene. (Bendeke).

Fra Levanger skriver Distriktslæge Hiorth: Hvad de hygieniske Forhold angaar, kan der ogsaa her vistnok være mangt og meget at rette paa. Men sammenlignet med forskjellige andre Dele af Landet (f. Ex. Vestlandet) finder jeg dog Forholdene i det Store og Hele nogenlunde gode. Husene er rummelige, Beklædningen varm og Levemaaden upaaklagelig overalt, hvor Fattigdom ikke gjør Forholdene altfor vanskelige. Virkelig nødlidende Fattigdom er dog sjelden. At Levemaaden ikke er «saa værst», beviser ogsaa det Faktum, at dyspeptiske Tilstande ingenlunde er hyppige. Befolkningen er i det Hele sund og kraftig og Skrofulose sjelden. Ædrueligheden synes gennemgaaende at staa høit, — ifald man ikke vil være altfor nøieregnende. Afholdsfolket hersteds kunde vist for den Sags Skyld gjerne lægge Aarerne ind; thi Misbrug af Spirituosa er, saavidt jeg kan se, i det Store og Hele reduceret til et Minimum. Af sanitære Fremskridt inden Levanger By kan nævnes, at Byen — efter Sundhedskommissionens Initiativ — har faaet et kommunalt Slagtehus, indrettet for 4 Slagtere, hver Bod forsynet med Kloak, Vand, Ovn, Cementgulv m. m. Maanedlig Leie Kr. 6,00. Med Slagteriet er anordnet et Tilsyn; al Slagtning (som Næringsvei) er forbudt andetsteds inden Byen. Ligeledes er i 1899 bevilget et «Urinal» og en Vandingsvogn (Tønde med Spredningsrør). Kloakanlæg er paabegyndt og vil fortsættes, efterhvert som den økonomiske Evne tillader det. Byens Vandværk er besluttet udvidet, saaledes at Vandforsyningen vil blive den mangedobbelte. Byens stærkt voxende Befolkning (fra 902 pr. 1ste Januar 1891 til ca. 1 500 pr. 1ste Januar 1901), Jernbanestationen og Røstads Aandssvageanstalt vil nemlig tilsammen stille saavidt store Krav til den nuværende Vandforsyning, at denne under langvarig Tørke eller Frost kunde befrygtes ikke altid at strække til.

Fra Inderøen anfører Distriktslægen: Det har kun yderst sjelden hændt, at en Gaardbruger paa Grund af knappe Tider har maattet gaa fra Gaard og Grund. Man kan trygt sige, at den økonomiske Stilling er bleven bedre med Aarene, og at Modstandskraften, tiltrods for det knappe Aar ifjor, er større, end den før har været. Grunden til denne bedre Stilling hos Gaardbrugerne nu maa for en Del søges i det stedse stigende Antal Meierier, som dukker op baade i Bygdernes Centrum og Udkanter. Men det er ikke alene den stærkt forøgede Melkeproduktion og Melkens lettere Afsættelighed, som er Aarsag til disse bedre Tider. Hertil bidrager ogsaa de forøgede Priser paa alle de andre Produkter, Landbruget kaster af sig, og Priserne maa jo stige, jo større Omraadet for

Markedet bliver, jo større Antallet af Kjøberne bliver, og jo større Konkurrencen altsaa bliver. Før gik Fisk, Kjød, Æg, Smør, Ost etc. kun til Trondhjem, nu er Hovedstaden, tildels ogsaa Udlandet blevet en betydelig Kunde i de Indherredske Bygder. Visselig neutraliseres Udhyttet af de gode Aar og de større Priser i nogen Grad ved, at Adgangen til den nødvendige Arbeidshjælp paa Gaardene bliver baade vanskeligere og kostbarere; men i det Hele maa det siges, at Distriktet i de senere Aar har havt en god Periode, og at Tilstanden nu er bedre end i Begyndelsen af Decenniet. Som en god Maalestok for de gode Tider kan anføres den mindre Udnyttelse af Skogen til Ved i de senere Aar. Skogen er nemlig Bondens Sparebank. I gode Aar faar den være i Fred; kniber det, er det den, som skal balancere Kontoen. Dette modbevises ikke ved, at man alligevel ifjor og ivinter har trukket lidt Vexler paa Vedskogen. Man bliver formelig tvungen dertil, naar Vedpriserne, paa Grund af den knappe Tilgang, i Trondhjem stiger med 50 pCt. — De hygieniske Forhold i Distriktet maa ogsaa siges at være blevet bedre. Er Fremgangen end ikke stor, saa er den ubetinget at spore, og den giver sig tilkjende paa de fleste Omraader. Ved Nybygninger af Huse synes man at indrette sig mere hensigtsmæssigt end før. Tilbygninger og større Reparationer sees, hvor man færdes. Beklædningen er varm og god baade over og under, og Renligheden er ubetinget i Tiltagende. Som et Exempel paa det sidste kan anføres, at ved et af Bygdens Meierier har Bygdens Ordfører iaar (1900) bekostet Opførelsen af Bad, hvorved fuldstændig Dampbad kan erholdes for Kr. 0,20. Skjønt der endnu er meget at udsætte paa Madens Tilberedning paa mange Steder, er der dog ogsaa heri Fremgang at spore. Det maa vel ansees for noget mere end et blot og bart Tilfælde, at dyspeptiske Tilstande i de senere Aar er blevet en meget sjældnere Sygdom end før. Det er vel saa, at med de bedre Tider stiger ogsaa Fordringerne til det materielle Velvære, men det tør dog ikke være ubeskedent at tillægge Lægerne paa disse Kanter en vis Fortjeneste i denne Retning. Lidt Resultat bør man dog kunne vente sig i Aarenes Løb af den daglige Tale til den, ialfald i saa Henseende, konservative Bonde. Hvad de spirituøse Drikke angaar, maa Tilstanden siges at være upaa-klagelig. — Sædelighedstilstanden lader fremdeles adskillig tilbage at ønske, skjønt der ogsaa her er Bedring at spore; thi om end de uægte Fødsler fremdeles er mange, saa er paa den anden Side Antallet af de veneriske Sygdomme i stærkt Aftagende. Hvorvidt det sidste har en dybere Aarsag eller blot er rent tilfældigt, vil Tiden vise.

I Stenkjær Distrikt er de hygieniske Forhold noksaa gode. Husene er dog fremdeles ikke bekvemt indrettede og for en stor Del kolde. Maaltiderne er mange og Kvantiteten stor, hvorimod Tilberedningsmaaden aabner vidt Felt for Forbedringer, som vel for at trænge igjennem vil have en seig Kamp at bestaa med den tilvante Brug. Elever, som kommer tilbage fra Landbrugsskolernes Jenteafdelinger, har ikke altid Energi nok til at beseire Husmødrenes seige Modstand og Ringeagt for det Nye. (J. Bugge).

Fra Grong Distrikt meddeles, at Vinterens store Snemængde vanskeligjorde Skogsarbeidet, ligesom det paa Grund af den daarlige Høst var megen Fodernød den følgende Vaar. De hygieniske Forhold for Grongs og Snaasens Vedkommende maa ansees for meget gode; særlig kan fremhæves det glædelige Fremskridt, som er gjort, nemlig at hver Beboer har Soveværelse og Dagligstue adskilt, hvilket er Tilfældet selv hos Husmændene. For Liernes Vedkommende er Tilstanden, særlig i Sørli, mere primitiv, skjønt ogsaa her alt er gaaet frem med Kjæmpeskridt; thi man maa tage i Betragtning, at for ca. 15 Aar siden fandtes der ikke Veie, hverken i selve Bygden eller fra Naboherredet Grong, saa indtil den Tid al Samfærdsel og Transport skede paa Hesteryggen eller paa Slæde, saavel Sommer som Vinter, da Hjulredskab dengang ikke fandtes i Bygden;

som en Raritet fortælles, at da en Libyg første Gang saa en Kariol nede i Grong, udbød han: «Hvorledes spinder man paa den Rok?». Nu derimod er Tilstanden anderledes; man har faaet bekvemme Veie, paa hvilke befordres Tusinder af Transportlæs, særlig paa Vinterføre, og Libyggen, som er meget modtagelig for Paavirkning, bliver istand til mere og mere at følge med sin Tid paa alle Omraader. Naturen i hele Distriktet er vakker, sund Luft og overalt godt Drikkevand; Jordbunden er tør, hvor der er opdyrket, men endnu ligger mange Tusinde Maal Myr midt i Distriktet, ventende paa en stærkere Bebyggelse og Kapital til Opdyrkning. Frodige Skoge overalt og talrige Fossefald, der paa en ganske anden Maade end hidtil vilde udnyttes og forbedre Bygdernes økonomiske Evne, hvis den paatænkte «Nordlandsbane» bliver lagt gennem Snaasen og Grong, hvilket er et af Liniealternativerne. Husene er lyse og rummelige, og for en stor Del bygges nu efter det moderne Mønster, ikke af Tømmer, men af Spærreværk med firedobbelt Panel og dobbelt Paplag, hvorved det mellemiggende Luftlag i høj Grad bevirker, at Boligerne bliver varme i den forholdsvis barske Vinter, som hersker her. Kosten er god og Beklædningen hensigtsmæssig, da saavel Under- som Ydertøi som Regel er af Uld. Befolkningen er ædruelig og vindskibelig. Velstanden er jevnt god som en Følge af, at der til næsten hver Gaard hører større eller mindre Skoge, og for Grongs Vedkommende desuden Laxevald, idet Namsen med sine fiskerige Bielve aarlig tapper Engelskmænd for Tusinder af Kroner; men ogsaa i social Henseende har disse Fremmede en gavnlig Indflydelse paa Befolkningen, idet de i høj Grad befordrer Sandsen for Orden og Renlighed blandt Folket. Gjennemgaaende er Befolkningen sædelig. I en Sum kan man om Befolkningen sige, at den staar paa et høit intellektuelt Standpunkt og følger godt med sin Tid. (H. Angell).

I Namsos Distrikt er Befolkningen i det Hele taget vel stillet. Husfliden staar ikke høit; Bønderne køber alting, endog River og Orrepinder. Husene er store og 2-etages, men har blot ét Værelse i Bredden og er derfor kolde. Alle Mennesker er velklædte og lever forholdsvis godt. Spirituosa misbruges ikke, derimod drikkes der maaske for meget Kaffe. Sædeligheden staar ikke høit. (Stang).

I Fosnes Distrikt er Levemaaden gjennemgaaende daarlig og ensformig. De vigtigste Næringsveje er Jordbrug og Fiskeri; Laxefisket udgjør saaledes en vigtig Næringskilde for en ikke liden Del af Befolkningen. Udbyttet for 1899 blev dog adskillig under et Middelsaars, Sildefisket gav et middels, Torskefisket paa Gjeslingerne et noksaa godt Udbytte. Boligerne er gjennemgaaende slette og utætte. Om end Befolkningen maa siges at være meget ædruelig, er dog Misbrug af spirituøse Drikke tiltaget noget i den senere Tid, især blandt Brugsarbejdere, som efter Nedvoteringen af Brændevinssamlaget i Namsos slaar sig sammen og køber hjem Brændevin i større Partier ad Gangen. Kaffe og Tobak, især Skraatokak, bruges i store Mængder. (Fugelli).

I Vikten Distrikt vilde Boligerne som Regel ikke give Anledning til store Anker, dersom de var indrettede med Ovne i Soveværelserne. Dette er dog yderst sjelden Tilfældet. Herved gives mindre Anledning til Luftvexling, der bliver saa meget mere utilstrækkelig, som Vinduerne er indrettede uden Hængsler. Trods Distriktslægens stadige Krav paa disse Felter gaar det dog smaat med Forbedringer. Ernæringen er daarlig; Fløden gaar til Meierierne, Sirup maa erstatte Smør paa Brødet. Fladbrød bruges mindre end før i Tiden. Flesk er dyrt og sjældent. «Kak» (Ovnsbrød) med Smør eller Sirup, Grød, Fisk og Poteter behersker den lidet varierede Spiseseddel. Klædedragten kan ikke klandres. Med Befolkningens Sands for Stas bliver den antagelig dyr, idet en hel Del daarligt Kjøbetøi anvendes. Misbrugen af Spirituosa maa siges at være ubetydelig;

endel Berusede sees dog stadig, hver Gang Lokaldampskibet fra Namsos anløber Rørvik; antagelig er dette Forhold i Tiltagende. (Fretheim).

Kvaksalveruvæsen. Som ovenfor nævnt, behandledes i Stjørdalen 2 Patienter, der led af Tyfoidfeber, af en i Bygden meget benyttet Kvaksalver. Han havde erklæret, at den ene Patient led af Bronkit, den anden af Kolerine. Distriktslægen anmeldte ham, men han blev frifundet saavel af Meddoms- som Høiesteret. (A. Roll). I Levanger Distrikt forekommer der ikke Kvaksalvere, fraregnet «Kjærringa hos Fin-Paal» og enkelte mere obskure Personligheder. De gode og kloge Koner «gjør aat» for et og andet; de kan f. Ex. forebygge Idioti og lignende Tilstande. (O. Hiorth) En Kvaksalver, der i Inderøen Distrikt drev med Medicin fra Udlandet, har nok nu paa Grund af manglende Søgning maattet nedlægge sin Praxis. (Synnestvedt.) I Namsos Distrikt skal Kvaksalvere ikke forekomme. (Stang).

Sygehuse. Der findes 2 Amtssygehuse, det ene Indherreds Sygehus i Levanger By, det andet Namdalens Sygehus i Vemundvik Herred nær Namsos. Isolationslokaler findes ved begge Amtssygehuse og desuden i Værdalen samt i Stenkjær. I Stjørdalen er der et militært Sygehus.

Badeindretninger. Ved Sygehuset i Levanger findes en Badeanstalt for Romerbad, Damp- og Karbad, ligesom i Stenkjær 2 Badeindretninger for varmt Bad. Paa Sygehuset ved Namsos kan ogsaa erholdes Damp-, Kar- og Styrtebad. Desuden er der en privat Anstalt for Karbad. Ved Overhallens Meieri findes et Varmluftsbad med Karbad og Douche. Det er aabent hver Lørdag Eftermiddag. Der toges 504 Bad.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vaccinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Nordre Trondhjems Amt	51	1	2411	10
Stjørdalen	¹⁾ 2	-	285	2
Frosten	uopgivet	-	350	-
Levanger	²⁾ 10	-	191	2
Inderøen	³⁾ 3	-	522	2
Stenkjær	⁴⁾ 16	-	238	4
Grong	⁵⁾ 3	-	160	-
Namsos	⁶⁾ 10	1	409	-
Fosnes	⁷⁾ 6	-	206	-
Kolvereid	⁸⁾ 1	-	50	-
Vikten	-	-	-	-

¹⁾ Nedre Stjørdalen 1, Hegre 1. ²⁾ Levanger By 4, Levanger Herred 2, Værdalen 2, Skogn 2. ³⁾ Ytterøen 1, Inderøen 1, Sparbuen 1. ⁴⁾ Stenkjær By 4, Stod 3, Beitstaden 3, Egge 3, Skei 3. ⁵⁾ Grong 2, Lierne 1. ⁶⁾ Namsos 7, Overhallen 1, Vemundvik 1, Klingen 1. ⁷⁾ Fosnes 4, Flatanger 2. ⁸⁾ Nærø 1.

XVIII. Nordlands Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vækinatører.
Amtet		37958,50	132 447	44	2	84	56
1. Brønnø		2 391,99	11 917	3	-	6	5
	Bindalen	1 199,16	2 467	1	-	1	2
	Brønnø	5 709	5 709	1	-	3	1
	Velfjorden	1 046,07	1 363	-	-	1	1
	Vega	146,76	2 378	1	-	1	1
2. Alstahaug		1 262,94	11 830	3	-	6	3
	Stamnes	400,87	4 373	2	-	3	1
	Alstahaug	3 919	3 919	-	-	1	1
	Herø	862,07	3 538	1	-	2	1
3. Vefsen		7 067,38	7 380	2	1	5	2
	Mosjøen, Ladested ..	0,83	1 160	2	1	2	-
	Vefsen	7 066,55	5 158	-	-	2	1
	Hatfjeldalen		1 062	-	-	1	1
4. Ranen		5 064,53	13 652	5	-	6	4
	Nesne	637,85	3 421	1	-	1	1
	Dønnes	1 486	1 486	1	-	1	1
	Hemnes	4 426,68	4 733	1	-	2	1
	Mo		4 012	2	-	2	1
5. Lurø		2 321,77	8 288	2	-	4	4
	Lurø	267,90	2 143	-	-	1	1
	Trænen	437	437	-	-	1	1
	Rødø	2 053,87	2 604	1	-	1	1
	Melø		3 104	1	-	1	1
6. Gildeskaal		1 849,77	5 315	1	-	3	3
	Gildeskaal	1 849,77	3 637	1	-	2	2
	Beieren		1 678	-	-	1	1
7. Bodø		535,79	8 040	3	1	7	2
	Bodø, Kjøbstad	0,70	3 791	3	1	4	-
	Bodin	535,09	4 249	-	-	3	2
8. Folden		2 270,75	4 214	1	-	3	3
	Sørfolden	2 270,75	2 315	1	-	1	1
	Nordfolden—Kjerringø		1 899	-	-	2	2
9. Skjerstad		3 980,19	7 148	4	-	3	3
	Skjerstad	1 505,33	4 426	3	-	2	2
	Saltdalen	2 474,86	2 722	1	-	1	1

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- væknatorer.
10. Steigen	Ledingen..... Steigen.....	433,74	3 338	1	-	2	1
11. Hammerø	Hammerø.....	1 058,83	2 964	1	-	1	1
12. Lødingen		2 832,05	5 295	1	-	5	4
	Lødingen..... Tysfjorden	2 832,05	3 312 1 983	1 -	- -	4 1	3 1
13. Ofoten		3 036,16	5 771	3	-	4	3
	Evenes	3 036,16	3 069	1	-	2	2
	Ankenes		2 702	2	-	2	1
14. Flakstad		395,47	3 504	2	-	4	3
	Flakstad	382,71	2 565	2	-	2	2
	Værø	12,76	939	-	-	2	1
15. Buksnes		322,46	8 273	3	-	9	4
	Buksnes	191,35	4 679	2	-	6	2
	Borge Sogn af Borge Herred..... Del af Valberg Sogn..	131,11	3 222 372	1	-	3	2
16. Østlofoten		596,04	6 702	3	-	4	4
	Resten af Valberg Sogn af Borge Herred....	111,27	340	-	-	1	1
	Vaagan	433,74	5 006	3	-	2	2
	Gimsø	51,03	1 356	-	-	1	1
17. Hadsel		944,02	10 008	3	-	6	2
	Hadsel	765,42	6 495	2	-	4	1
	Bø.....	178,60	3 513	1	-	2	1
18. Sortland		1 594,62	8 826	3	-	6	5
	Sortland.....	586,82	2 640	1	-	2	1
	Øksnes	408,22	2 968	1	-	2	1
	Dverberg.....	599,58	3 218	1	-	2	3

Sundhedstilstanden kan neppe betegnes som ganske tilfredsstillende. Kighoste optraadte epidemisk i mange Distrikter. Forøvrigt var Influenza usædvanlig udbredt, ligesom der af Tyfoidfeber indtraf adskillig flere Tilfælde end i de nærmest foregaaende Aar. Skarlagensfeber, Mæslinger og Difteri var derimod i Aftagende. Det samlede Antal anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 8 674, hvoraf 291 dødelige, mod henholdsvis 7 743 og 296 Aaret forud.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 2 129 eller 14,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (149 200). Aaret forud var den 13,4 pro mille.

Til Oplysning om Fordelingen af de anmeldte Tilfælde af **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder og Distrikter henvises til Tabellen paa Side 235, 236 og 237, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Af Tyfoidfeber anmeldtes et større Antal Tilfælde end i noget tidligere Aar siden 1891, ialt 183, hvoraf 17 dødelige (9,3 pCt). 45 Tilfælde behandledes paa Sygehusene, deraf 17 paa Fiskesygehusene i Lofoten. Fra Brønnø Distrikt opføres ialt 49 Angrebne. I April og Mai indsygnede 3 hjemvendte Lofotfiskere, en fra Bjørn i Vik, en fra Torgnes og en fra Nordhus i Borge; den førstnævnte, der døde, var syg allerede ved Afreisen fra Ure, medens de to andre, der reiste hjem paa samme Baad, indsygnede strax efter Hjemkomsten. Der indtraf ingen flere Tilfælde paa disse Gaarde. Paa samme Tid opstod der en Epidemi i Bindalen, hvorunder 33 Personer angrebes. Smitten skrev sig her vistnok fra en af Kjærstadgaardene, hvortil en Datter var blevet bragt syg hjem fra Gaarden Selliset i Leka, hvor der havde forekommet Nervefeber for vel et Aar siden. De Fleste i hendes Hjem angrebes efterhvert, og med Melk, som derfra sendtes til Andelsmeieriet paa Gaarden Bakken, blev Smitten spredt rundt til saagodtsom alle Gaarde, der leverede Melk til dette. Sygdommen begrænsedes paa et Par Undtagelser nær til de først angrebne Huse. En, der havde pleiet en syg Søster, flyttede, trods Forbud derimod, fra det smittede Hus og reiste uden videre hjem; her blev hun da siden liggende syg. Vedkommende anmeldtes og blev forelagt en Bod. En Lap blev liggende syg paa Fjeldet i en liden Sæterstue. Det viste sig, at han for et Par Uger siden havde opholdt sig med sin Renflok hos den først angrebne Familie paa Kjærstad. Skjønt den hele Familie maatte holde til i et lidet og usselt Rum sammen med den Syge, blev dog ikke Flere smittet. Trods det store Antal Angrebne døde blot én, saa Epidemien var meget mild; enkelte af de Syge var dog ret haardt angrebne. Rekonvalescentsen var kortvarig. Roseola iagttoges kun hos et Faatal af de Angrebne, og forøget Miltdæmpning var lidet udtalt. En høigradig Døvhed iagttoges hos Flere i 2den og 3die Uge i Sygdommen. Særlig paafaldende var de hyppig optrædende Ulcerationer langs Tungeranden. Børn angrebes i Regelen meget let. Meieriets Drift blev strax ved Epidemiens Begyndelse indstillet og Skolen lukket. I Juli Maaned syntes Sygdommen ophørt, men udover Høsten indtraf atter nogle faa Tilfælde i tidligere angrebne Huse. I Aarets 2 sidste Maaneder indtraf 6 Tilfælde paa Vedal i Brønnø; muligens foranlediget ved hjemsendt Tøi, der havde tilhørt en i Lofoten afdød Fisker fra Nabogaarden Kraaknes. (Sellæg og G. Klem). Fra Mosjøen i Vefsen er anmeldt 4 Tilfælde mod Aarets Slutning. I Ranen angrebes i Mai og Juni 4 Personer paa spredte Steder i Mo og Nesne og i de to følgende Maaneder 12 i Hemnes, hvoraf 9 paa Strandstedet Hemnesbjerget. De sidstnævnte Tilfælde var sandsynlig foranlediget ved Nydelsen af inficeret Drikkevand. Efter den langvarige Tørke, som indtraf fra før St. Hans og til over Midten af Juli, var Vandstanden i Brøndene lav. En Brønd, der tilhørte en Privatmand, var gjort

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber.....	183	17	181	3	5	13	35	48	14	23	12	6	3	8	11
Febris recurrens	1	-	1	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	5	3	5	-	-	-	-	-	1	-	2	1	1	-	-
Skarlagensfeber	197	3	197	35	11	8	6	10	8	12	25	9	24	17	32
Mæslinger	35	1	34	2	3	13	-	-	8	-	1	-	5	1	1
Difteri (Croup).....	48	11	48	8	2	8	3	5	3	4	1	1	2	3	8
Blodgang	4	-	4	-	-	-	-	-	-	3	-	-	1	-	-
Barselfeber.....	30	12	27	2	3	2	5	2	2	3	1	4	3	-	-
Pyæmi, Septhæmi	34	7	34	1	4	-	1	4	1	5	3	8	5	2	-
Rosen	88	12	86	9	4	10	2	7	15	12	8	3	6	3	7
Røde Hunde	4	-	4	-	-	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vandkopper	39	-	39	1	2	-	2	23	-	2	-	-	2	6	1
Kusma	14	-	14	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	12	-
Kighoste.....	514	36	514	49	75	26	14	23	17	8	14	48	90	97	53
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	3201	83	3181	266	450	555	470	316	253	139	121	118	141	157	195
Influenza	2396	27	2387	181	584	811	406	182	87	21	9	18	19	24	45
Bamlesyge	5	-	5	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	430	42	430	52	47	46	67	61	38	23	12	14	12	21	37
Pleurit	371	3	370	19	34	43	36	36	43	43	25	22	28	25	16
Gigtfeber	168	8	168	22	12	21	11	11	21	9	6	11	8	13	23
Koldfeber	2	-	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine).....	882	17	880	48	79	96	52	51	97	136	85	65	62	57	52
Skjørbug	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	1	-
Beri-Beri	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte).....	20	9	17	1	2	1	5	-	-	-	1	3	2	-	2
Tilsammen	8674	292	8631	701	1320	1657	1115	780	609	444	329	332	414	447	483

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Brønnø.		Alstahaug.		Vefsen.		Ranen.		Lurø.		Gildeskaal.		Bodø.		Folden.		Skjerstad.		Steigen.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	49	2	1	1	4	-	16	3	11	2	-	-	10	-	11	1	-	-	1	-
Febris recurrens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-
Skarlagensfeber	3	-	21	-	13	1	22	-	-	-	3	-	13	-	3	-	4	-	1	-
Mæslinger	5	-	1	1	-	-	7	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2	-	-	-
Difteri (Croup)	-	-	7	1	1	1	3	-	1	1	1	-	3	1	-	-	4	2	-	-
Blodgang	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	1	1	1	1	-	-	1	-	2	2	-	-	3	2	1	1	-	-	1	1
Pyæmi, Septhæmi	10	-	8	-	1	1	3	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1
Rosen	10	1	1	-	16	1	2	2	7	-	3	-	11	-	2	-	9	2	5	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	1	-	7	-	-	-	-	-	-	-	3	-	1	-	2	-	1	-
Kusma	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	9	4	2	-	21	4	-	-	55	2	22	2	38	7	1	-	131	6	3	-
Akute Katarreri Aande- drætsorganerne	77	5	138	1	123	3	230	7	31	7	74	1	366	13	7	2	652	12	3	-
Influenza	44	-	48	-	60	4	64	3	25	1	8	-	176	-	26	-	424	3	5	-
Bamlesyge	-	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	20	2	21	2	35	4	37	5	16	3	12	2	28	4	16	-	51	5	8	-
Pleurit	21	1	25	-	14	1	22	-	10	-	8	-	30	-	11	-	33	-	10	-
Gigtfeber	17	-	12	1	19	-	8	1	2	-	12	-	14	1	2	-	16	-	4	-
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	64	4	46	2	58	1	47	-	5	1	11	-	115	6	2	-	166	1	20	-
Skjørbug	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	3	2	-	-	-	-	5	2	1	1	-	-	4	2	2	-	-	-	-	-
Tilsammen	334	22	339	10	372	21	468	24	167	21	155	6	819	36	85	4	1496	32	64	2

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																	
	11		12		13		14		15		16		17		18		Under Lofotfisket.	
	Hammerø.		Lødingen.		Ofoten.		Flakstad.		Buksnes.		Østlofoten.		Hadsel.		Sortland.			
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	2	1	8	1	10	1	2	-	23	-	1	1	20	2	-	-	14	2
Febris recurrens	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cerebrospinalmeningit.	-	-	1	1	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	8	-	-	-	51	2	10	-	45	-	-	-	-	-
Mæslinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	12	-
Difteri (Croup)	5	1	3	1	9	1	1	1	4	-	4	1	-	-	-	-	2	-
Blodgang	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	2	1	-	-	2	1	-	-	7	-	2	-	6	1	1	1	-	-
Pyæmi, Septhæmi.	-	-	-	-	4	-	1	-	-	-	-	-	1	-	2	2	-	-
Rosen	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	6	4	10	1	-	-	2	-
Røde Hunde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-
Vandkopper	-	-	22	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-
Kusma	-	-	12	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kighoste	5	-	7	-	16	2	19	-	-	-	16	-	132	7	33	2	4	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	87	-	81	2	206	6	56	1	111	6	169	8	95	4	79	5	616	-
Influenza	34	-	64	1	103	8	135	-	190	1	106	1	98	1	108	3	678	1
Bamlesyge	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Lungebetændelse	10	-	13	-	23	2	3	-	19	1	18	3	28	3	25	2	47	4
Pleurit	5	-	8	-	22	-	8	-	19	-	19	-	18	-	32	1	56	-
Gigtfeber	4	-	1	-	3	1	4	-	9	-	7	-	8	1	11	2	15	1
Koldfeber	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Akut Diarré (Kolerine)	31	-	26	-	99	1	26	-	-	-	30	1	16	-	20	-	100	-
Skjørbug	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Beri-Beri	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus (hos Nyfødte)	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	2	2	-	-
Tilsammen	186	3	247	6	513	26	259	2	435	10	389	19	484	20	213	20	1549	8

ren i Begyndelsen af Juli, og uden at Brønden derefter var afstængt, for at Bundfaldet kunde sætte sig og rent Vand sige til, begyndte de Omkringboende med det samme at skrabte Bunden med sine Bøtter. 9 af Angrebne tilhørte samtlige nogle faa Huse paa den Del af Strandstedet, der benævnes «Odden»; de øvrige 3. der boede spredt omkring i Distriktet, havde i Maanedens Begyndelse opholdt sig paa «Odden», tildels i de senere angrebne Huse. 5 af de Syge indlagdes paa Amtssygehuset i Søvik. (Gundersen). I Melø (Lurø) optraadte ialt 11 Tilfælde, hvoraf 2 endte dødelig. Sygdommen indførtes til den nordre Del af Distriktet i Begyndelsen af Mai med 5 fra Mortsund hjemvendende Fiskere, der havde ligget i samme Rorbod, og de blev alle syge paa Hjemreisen fra Lofoten. De var hjemmehørende paa Fore, Dalen, Moen og Marken. I Begyndelsen af Juni indsygnede en 9 Aar gl. Gut paa Moen, Broder til en af de først Angrebne. I Midten af Juli blev Moderen og 3 voxne Børn angrebne paa Fore i samme Hus, hvor en af de ovennævnte Fiskere hørte hjemme; samme Dag observeredes Sygdommen hos en voxen Gut i Marken; hans Broder var ligeledes en af de 5, som kom syge hjem fra Mortsund. At Sygdommen fik Anledning til at udbrede sig i de syge Fiskeres Hjem, skyldtes antagelig Undladelse af at efterkomme de givne Paabud. (K. Mortensen). Fra Bodø er anmeldt 10 Tilfælde, hvoraf 1 fra Bodø By. Smitten var sandsynlig indført med Fiskere, der var vendt hjem fra Ure i Lofoten. Sygdommen holdt sig paa Saltnefjordens søndre Side, ved Strømmen, paa Strømøen og «Sundene». Paa Ripnes ved Strømmen, hvor der bor flere fattige Familier i en Klynge, og hvor Hygienen ikke staar høit, forekom der helt udover til Oktober mistænkelige Tilfælde, som vistnok samtlige var let Nervefeber. (G. Winge). I Folden brød Sygdommen ud kort Tid efter Lofotfiskernes Hjemkomst paa 4 forskellige Steder, nemlig Stavnes i Nordfolden, Fjær paa Kjerringø, samt paa Leirfjordeng og Aanonsvik i Sørfolden. Samtlige Angrebne havde ligget i Fiskeværret Ure. En af dem havde vistnok ikke havt Logis iland, men ligget ombord i sin Baad, derimod havde han hentet Vand og Melk oppe i Været. Paa Stavnes blev 2 Andre smittet i samme Hus, medens der kun i et af de 3 smittede Huse paa Fjær opstod et nyt Tilfælde. Senere paa Aaret indtraf i Sørfolden 1 Tilfælde paa Gaarden Djupvik hos en Husmandskone, hvor Smittekilden forblev ukjendt, samt 1 Tilfælde paa en anden Gaard hos en Fisker, der havde været i Lofoten. Ialt angrebes 11, hvoraf 1 døde. (P. Nissen). I Steigen angrebes en nys fra Exercits hjemkommen Gut paa Engelvær, en liden Ø yderst ude i Vestfjorden, hvor ingen kunde mindes, at der nogensinde før havde været Nervefeber. (H. Arnesen). I Lødingen forekom 8 Tilfælde paa Gaarden Ramstad i Hol, muligens ved gammel Smitte i et Hus, hvor der 2 Gange tidligere, sidste Gang for 2 Aar siden, har været Nervefeber. Nu brød Epidemien ud omkring Midten af Februar; efterhaanden indsygnede 3 i dette Hus og 5 hos en af Naboerne. Hos en ung Mand, der var reist paa Lofotfiske, brød Sygdommen ud først efter Ankomsten did; han indlagdes paa Sygehus, hvor han døde. (Søyland). Inden Ofoten Distrikt indtraf i Januar 2 Tilfælde paa en Plads i Rombakken i Ankenes; i Mai behandledes paa Gaarden Liland en Fisker, der bragte Sygdommen med hjem fra Lofoten, samt et Tilfælde i Tjellemarken i en Grænd, hvor der oftere har vist sig isolerede Tilfælde. I Oktober optraadte der et Tilfælde i Narvik hos en ung Mand, som kom syg ned fra Fjeldet; der blev strax oprettet et provisorisk Lazaret, og der næredes fra først af alvorlig Frygt for, at der skulde bryde ud en Epidemi, da Patienten havde ligget 3 Døgn i et overfyldt Logis paa et Loft, hvor henimod 20 andre Mænd laa bortover Gulvet, og hvor en betryggende Desinfektion umulig kunde gennemføres. Imidlertid kom der ingen nye Tilfælde. I November indsygnede 3 Personer i et Par Huse i Kleven, og i December blev begge Sygepassersker paa Lazaretet smittet. (Borch-Johnsen). I Flakstad forekom 2 Tilfælde paa Breivik i Værø. Fra

Buksnes er anmeldt 23 Tilfælde, hvoraf 17 i April blandt Udenbygdsfiskere. Epidemien, der optraadte paa Fiskeværret Ure, holdt sig til en temmelig afgrændset Del af dette og maa antages at skyldes Forurensning af Drikkevandet. Anordningen med dette er i nævnte Vær endnu uheldigere end paa de andre Vær, og Forurensning saa meget lettere, som Været tidligere savnede Klosetter, saa det store Antal Fiskere var henvist til at lægge sine Exkrementer omkring paa Marken. Været er nu til Nødtørft forsynet med Klosetter og Vandforholdene noget bedre, om det desværre endnu ikke kan siges, at disse tilfredsstiller selv de tarveligste Fordringer. Dertil kommer, at Rorboderne for en stor Del er gamle og altfor smaa og slet vedligeholdte; de huser megen gammel Smuds og er vanskelige for ei at sige umulige at faa ordentlig rengjort. (Schjærn). I Hadsel forekom 20 Tilfælde, der for det Meste optraadte sporadisk eller i mindre Husepidemier. Under Lofotfisket anmeldtes 14 Tilfælde, hvoraf 10 i Stene Fiskeridistrikt, 3 i Balstad og 1 i Skraaven.

Et Tilfælde af **Febris recurrens** iagttoges i Juni i Bodø By; det indlagdes paa Sygehuset.

Af **Cerebrospinalmeningit** anmeldtes ialt fra Skjerstad, Lødingen og Ofoten Distrikter 5 Tilfælde, hvoraf 3 endte med Døden.

Af **Skarlagensfeber** kjendes 197 Tilfælde, hvoraf 3 dødelige. De fleste anmeldtes fra Buksnes og Hadsel. Sygdommen synes som Regel at have optraadt meget let, og det angives fra mange Kanter, at der har været adskillig flere Angrebne end de opførte, da Børnene tildels gik oppe med Sygdommen, og indtrædende Komplikationer først gav Anledning til, at Diagnosen blev stillet.

Af **Mæslinger**, der ide to foregaaende Aar var optraadt epidemisk inden Amtet, iagttoges kun 35 Tilfælde, hvoraf 1 dødeligt; under Lofotfisket behandledes 12 Fiskere for denne Sygdom.

Difteri forekom meget sjældnere end i de foregaaende Aar (48 Angrebne, hvoraf 11 døde), men spredt over næsten alle Amtets Lægedistrikter; de fleste Syge opføres fra Alstahaug og Ofoten.

Af **Dysenteri** forekom 4 Tilfælde; et af disse var hos en ældre Kone paa Tysnes i Hammerø, der sandsynlig havde paadraget sig Sygdommen ved tilfældigvis at drikke Vand fra en Brønd, som ikke var rengjort paa flere Aar og ikke ellers benyttedes. (P. Hansen).

Af **Barselfeber** kjendes 30 Tilfælde, hvoraf 12 med dødelig Udgang. Flere af de angrebne Kvinder havde ikke haft sagkyndig Hjælp under Barselsengen, men kun benyttet Hjelpekone. I Buksnes forekom i en enkelt Jordmoders Praxis 4 Tilfælde omtrent samtidig; efter grundig Desinfektion af hendes Person og Effekter samt 3 Maaneders Afhold fra at bistaa Fødende, iagttoges ingen flere Tilfælde. (Schjærn).

Af **Vandkopper** var der i Steigen en liden Epidemi paa Skaanlands-gaardene. Blandt disse kom et særlig ondartet Tilfælde under Behandling; da Blærerne, hvis Indhold efter Forældrenes Sigende hele Tiden var klart, brast, viste der sig dybe, kraterformede Ulcerationer, delvis omgivet af svære Infiltrationer, der dog gik tilbage forbausende hurtig. (H. Arnesen). I Lødingen forekom der en Epidemi paa Rinøen og de nærmeste Gaarde.

Kusma optraadte paa flere Gaarde i Grundfjord i Tysfjorden (Lødingen); en Patient frembød i flere Dage Symptomer paa Meningit.

Kighoste havde, ligesom Aaret forud, en betydelig Udbredelse. Der anmeldtes 514 Tilfælde, hvoraf 36 dødelige. De fleste forekom i Aarets 4de Kvartal.

Veneriske Sygdomme

Sygdomme.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa						
			1	2	3	4	5	6	7
			Brønnø. Tilf.	Alsta- hang. Tilf.	Vefsen. Tilf.	Ranen. Tilf.	Lurø. Tilf.	Gilde- skaal. Tilf.	Bodø. Tilf.
Veneriske Saar.....	11	-	-	-	1	1	-	-	1
Syfilis, konstitutionel	89	1	6	8	-	8	-	-	35
— hereditær	6	-	-	-	-	-	-	-	4
Gonorré og Uretrit	505	-	22	35	31	14	6	3	133

Influenza forekom hyppigere end i de nærmest foregaaende Aar og var navnlig udbredt i Februar, Marts og April. I Ranen begyndte Epidemien paa Hemnesbjerget, hvor en Mængde Personer paa engang blev angrebne; derfra spredte den sig hurtig udover hele Bygden; i mange Huse var omtrent Alle syge. I Gildeskaal kalder Almuen nu næsten enhver Forkjølelse for Influenza. I Bodø iagttoges ikke saa ganske faa Tilfælde, efterfulgt af Tøring. (L. B. Lie). I Skjerstad var Sygdommen mere udbredt end nogensinde tidligere og medførte i særdeles mange Tilfælde langvarige og tildels farlige Eftersygdomme samt Svækkelsestilstande. I de 6 sidste Uger af Aaret iagttoges i Steigen endel Sygelighed der kanske rettest bør omtales her; paa Engeløens Nordside ytrede Sygdommen sig væsentlig som Bronkit, paa Sydsiden derimod som akut Enterit og Gastroenterit og paa Fastlandet i Øst mod Hammerø som Angina. (H. Arnesen). I Lødingen optraadte den over hele Distriktet, men især i Tysfjorden; en tydelig udtalt og langvarig nervøs Slappelse var en noksaa almindelig Følgetilstand. I Øksnes (Sortland) havde Tilfældene ofte et mistænkelig langvarigt Forløb; hvis Symptomerne fra Tarmtraktus havde været mere fremtrædende, vilde man let have kunnet forvekle Sygdommen med Nervefeber. (N. Christoffersen). Ogsaa under Lofotfisket var Sygdommen adskillig udbredt blandt Almuen.

Af akut **Diarré** (Kolerine) anmeldtes ialt 882 Tilfælde, hvoraf 17 dødelige. I Skjerstad herskede Sygdommen hele Aaret rundt blandt Arbeiderfamilierne ved Sulitjelma Gruber. (Bjerregaard).

Et Tilfælde af **Beri-Beri** forekom i Steigen hos en Sømand fra Tysfjorden; han var netop hjemkommen fra Syd-Amerika.

Af **Skjørbug** forekom 2 Tilfælde i Ofoten; det ene, der endte dødelig, var hos en 40-aarig Husmandskone, som levede i meget elendige Kaar.

Af **Fnat** blev anmeldt ialt 186 Tilfælde. I Gildeskaal behandles det overveiende Antal Fnatpatienter med Husraad og kommer ikke til Lægens Kundskab. Sygdommen var fremdeles temmelig almindelig i Hammerø. Skjodesløshed ved Rengjøring af Gang- og Sengklæder er vistnok Aarsagen til, at den saa vanskelig lader sig bekjempe. I Ofoten havde den ingen nævneværdig Udbredelse; Folk søger snart Lægehjælp for den, men den er ofte meget haardnakket, da det jo ofte er vanskeligt at faa gennemført en ordentlig Behandling under de fattige Forhold, en stor Del af Befolkningen lever i. I Hadsel er Sygdommen i afgjort Tilbagegang; det bør erindres, at den i 1890 paa en Maade blev paatvungen Befolkningen her, idet Fiskere fra Hadsel under

udenfor Sygehus.

Lægedistrikterne:											Under Lofotfisket.
9	10	11	12	13	14	15	16	17		18	
Skjer- stad.	Steigen.	Ham- merø.	Lødingen.	Ofoten.	Flakstad.	Buksnes.	Øst- lofoten.	Hadsel.		Sortland.	
Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Tilf.
-	-	-	1	-	3	1	2	-	-	-	1
2	-	-	1	4	8	6	-	3	1	-	8
1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
35	4	1	10	57	8	33	28	28	-	7	50

et enestaaende voldsomt Uveir blev nødt til at søge til Land i Harjangen, og under de høist prekære Forhold dersteds kun undtagelsesvis undgik at blive smittet; før den Tid havde Distriktslægen i de 15 Aar, han havde bestyret Embedet, ikke vist om noget Tilfælde i Distriktet. (Thode).

Af **Pemfigus** (hos Nyfødte) anmeldtes 20 Tilfælde, hvoraf 9 dødelige. I Vega (Brønnø Distrikt) indtraf 3 Tilfælde, hvoraf det første iagttoges i September hos et 14 Dage gammelt Barn paa Gulsvaag; Barnets Moder havde været betjent af en fra Amerika før en Tid siden hjemkommen Jordmoder, der igjen var reist tilbage og efter Sigende aldrig havde seet et saadant Sygdomstilfælde før. Stedets Jordmoder havde ikke havt noget med dette Barn at bestille, og Sygdommen optraadte ikke i hendes Praxis før i Begyndelsen af November, da den viste sig hos 2 Børn. Jordmoderen paalagdes Desinfektion. (Sellæg).

Veneriske Sygdomme. Det udenfor Sygehus behandlede Antal Tilfælde sees af ovenstaaende Tabel. Den væsentligste Smitteimport til Skjerstad sker fra Bodø, naar Arbeiderne fra Sulitjelma Gruber kommer tilbage fra sine Byture; Smittekilderne faar man somoftest ikke Rede paa. (Bjerregaard). I Ofoten var Antallet af disse Sygdomstilfælde tiltaget, væsentlig blandt Arbeiderne ved Jernbanen, hvor der hersker temmelig frie Forhold; flere tvivlsomme kvindelige Existencer har selvfølgelig søgt did, og et Par saadanne er expederet paa Sygehus, men som oftest er det vanskeligt at faa fat paa dem. (Borch-Johnsen). Ogsaa i Flakstad, særlig paa Røst, forekom de veneriske Sygdomme talrigere end før. En udenbygds Pige, der ikke var sig sin Sygdom bevidst, havde under et Besøg hos en herboende gift Søster havt Samleie baade med dennes Mand og Svoger; hun indlagdes paa Sygehus, men smittede kort efter Hjemkomsten derfra saavel sin Kjæreste som et lidet Barn, der var hende anbetret. (Ommundsen). I Buksnes, hvor der er sørgelig mange veneriske Syge til i et Landdistrikt at være, holdtes der i Aarets Løb Foredrag om disse Sygdomme og om Smitteforholdene ved dem. (Schjørn).

Af **akut Nefrit** indtraf i Steigen samtidig 3 Tilfælde. To var Arbeidere paa Handelsstedet Grøtø; disse troede, at Sygdommen skyldtes Arbeidet med Godset i Expeditionsbaaden om Natten, hvorved de først blev svede og derpaa kolde under Nattekulden. Det tredie Tilfælde var hos en Kaarkone, som i alle Maader havde det godt; her kunde intet Aarsagsmoment paavises. De kom sig alle. (H. Arnesen).

Af **Kulosforgiftning** forekom 2 Tilfælde med dødelig Udgang i Lødingen. Paa en Gaard (Vasja i Hellemoen) i Tysfjorden var der en Dag i Marts hos en Lappefamilie blevet hensat i en liden jordgravet Poteteskjælder en Gryde med glødende Kul for at hindre Frost af Poteterne. Senere ud paa

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Brønnø	135	23	22	113
Alstahaug	151	25	10	141
Vefsen	91	21	21	70
Mosjøen By	21	7	7	14
Bygder	70	14	14	56
Ranen	144	20	24	120
Lurø	91	10	21	70
Gildeskaal	49	9	6	43
Bodø	135	30	36	99
Bodø By	78	17	27	51
Bygder	57	13	9	48
Folden	48	2	4	44
Skjerstad	140	26	32	108
Steigen	37	9	2	35
Hammerø	35	7	3	32
Lødingen	45	4	6	39
Ofoten	73	14	25	48
Flakstad	14	5	2	12
Buksnes	63	13	10	53
Østlofoten	59	11	19	40
Hadsel	79	20	20	59
Sortland	87	11	20	67
Under Lofotfisket	15	1	8	7
Nordlands Amt	1491	261	291	1200
Deraf i Byer	99	24	34	65
— Bygder	1392	237	257	1135

Dagen gik en 80aarig Kone med en 5-aarig Gut ind i Kjælderen. Da de blev borte usædvanlig længe, søgte man efter dem, og fandt dem da begge liggende døde paa Gulvet i Kjælderen. (Søyland).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 17,5 pCt. af samtlige kjendte Dødsfald ved Sygdom og 21,7 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 24,2 pCt. og 37,0 pCt. og for Bygderne 17,0 pCt. og 20,9 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. Fra Distrikterne Alstahaug, Gildeskaal (særlig Beieren), Bodø, Steigen, Skjerstad, Ofoten, Østlofoten og Hadsel berettes det, at de tuberkuløse Sygdomme synes at være i stærk Tiltagen. I Hammerø faldt det paa Grund af Frygt for Smitte meget vanskeligt at faa fattige Tæringssyge anbragt. Fra Lødingen berettes, at Sygdommen ikke synes at være særlig udbredt dersteds. I Ofoten er det meget vanskeligt at faa Folk til at forstaa Nødvendigheden af punktlig at gennemføre de givne Forsigtighedsregler mod Sygdommen samt af ufortrødent at holde ved dermed; det gaar kun til en Tid. (Borch-Johnsen). De senere Aars elendige Fiskerier har i Østlofoten vistnok

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmatu- rus artificialis.		Perfora- tion.	Efterbyrds- operation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Mødre.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	32	¹⁾ 1	²⁾ 31	²⁾ 4	1	-	⁵⁾ 1	-	3	3	-	-	-	-
Bækkensneverhed	1	-	-	1	-	³⁾ 1	-	1	-	-	1	⁷⁾ 1	2	-
Barselkrampe	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	2	⁴⁾ 1	-	3	-	-	-	-	-	-
Ansigtisleie	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	4	-	2	⁶⁾ 2	-	-	-	-	-	-
Hydrokefalisk Fosterhoved	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Tilsammen	36	1	34	5	7	2	3	6	3	3	1	1	3	8
	37		39		9		9							

¹⁾ Døde pludselig, 2 Dage efter Forløsningen, under Kramper. Ikke opført paa Dødslisten som død paa Barselseng. ²⁾ En af disse var 1ste Tvilling; den tilsvarende 2den forløstes ved Vending, hvor Udfaldet for Moderen (lev.) er opført (jfr. Anm. 5 og 6). ³⁾ Dødsårsag: Livmoderbristning. ⁴⁾ Dødsårsag: Hjertelammelse. Ikke opført paa Dødslisten som død paa Barselseng. ⁵⁾ 2den Tvilling (jfr. Anm. 2). ⁶⁾ En af disse var 2den Tvilling (jfr. Anm. 2). ⁷⁾ Forløsningen skeede ved Vending og Udtrækning.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Drab.
Brønnø	425	4	193	38	2	-	11	2	-
Alstahaug	413	5	191	35	3	4	17	-	-
Vefsen	210	2	108	17	4	1	1	-	1
Mosjøen By	40	1	22	5	3	-	-	-	-
Bygder	170	1	86	12	1	1	1	-	1
Ranen	351	9	185	26	9	-	16	-	-
Lurø	287	5	127	19	1	3	19	-	-
Gildeskaal	213	2	78	23	2	1	6	-	-
Bodø	370	6	160	40	1	3	1	1	-
Bodø By	221	3	86	28	1	-	-	1	-
Bygder	149	3	74	12	-	3	1	-	-
Folden	167	4	53	14	3	1	1	-	-
Skjerstad	288	3	167	27	3	1	4	1	-
Steigen	98	2	71	10	1	1	2	-	-
Hammerø	96	3	44	9	2	-	3	-	-
Lødingen	209	2	76	12	1	1	6	-	-
Ofoten	272	8	114	35	-	1	4	-	-
Flakstad	145	4	59	13	-	-	13	-	-
Buksnes	345	10	140	31	1	2	25	-	-
Østlofoten	240	3	90	21	2	-	9	2	-
Hadsel	430	16	152	44	4	-	8	-	-
Sortland	394	4	121	27	1	1	7	-	-
Nordlands Amt	4953	92	2129	441	40	20	153	6	1
Deraf i Byer	261	4	108	33	2	-	-	1	-
— Bygder	4692	88	2021	408	38	20	153	5	1

indirekte bidraget til at berede denne Sygdom en modtageligere Jordbund. (Kildal). Fra Hadsel skrives: At denne Sygdom tiltager inden Amtet indrømmes, men Befolkningen har ogsaa øget og det stærkere end i noget andet Amt i Norge; desuden har der i en Aarrække været Epidemier af Influenza, en Sygdom, som ifølge Manges Iagttagelser synes at fremme Tuberkulosens Udbredelse. Saavidt man nu kan dømme derom, synes det ogsaa, som om Antallet af Tæringssyge var i Tiltagende efter Influenzaperioden for ca. 50 Aar siden (fra Slutningen af 1840 til Begyndelsen af 1850 Aarene). (Thode).

Spedalskhed. I Lurø forekommer stadig et og andet nyt Tilfælde, og det er ikke saa, at Sygdommen altid optræder i de samme Slægter, eller at der let lader sig paavise en Smittekilde. For de to sidste Tilfældes Vedkommende, som Distriktslægen havde at indføre i sin Protokol, kjendte man ikke til, at Spedalskhed var forekommet i Slægten før, og nogen Smittekilde lod sig ikke paavise. Her maa dog bemærkes, at Mændene, der jo er meget paa Farten, og paa sine Reiser til og under Fiskerierne opholder sig paa fremmede, ukjendte

Steder, er let udsat for at komme i Kompagniskab med Spedalske uden at vide af det. Utvivlsomt deltager ikke faa Spedalske i de større, aarlige Fiskestævner, og dette er vel Forklaringen paa, at gjennemsnitlig saa langt flere Mænd end Kvinder synes at smittes. Det har hændt gjentagne Gange, at der ude paa Værene her har været paatruffet Spedalske blandt Fiskerne baade fra dette og fremmede Distrikter, der enten ikke har kjendt til eller iallefald har affekteret ikke at kjende noget til, at de var spedalske. Som bekjendt diagnosticerer Befolkningen ganske godt Lepra; Symptomerne er ganske godt kjendte. (Glatved). I Buksnes blev der fundet et nyt Tilfælde hos en 15 Aar gammel Gut, der formentlig er bleven smittet af sin Barnepige, som senere er død spedalsk. (Schjørn). Ogsaa i Østlofoten er der kommet et nyt Tilfælde, der indlagdes paa Reitgjerdet. (Kildal).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Af Læger udførtes ialt 63 **obstetriciske Operationer**, deraf i Brønnø Distrikt 4, Alstahaug 2, Vefsen 1, Ranen 9, Lurø 4, Gildeskaal 1, Bodø 5, Skjerstad 5, Steigen 3, Hammerø 1, Lødingen 1, Ofoten 8, Buksnes 5, Østlofoten 4, Hadsel 7 og Sortland 3. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa Side 243.

Om **Jordmoderhjælpen** i Steigen Distrikt beretter Distriktslæge H. Arnesen: Jordmoderen i Steigen Herred bistod 34 Fødende, hvoraf 1 fødte Tvilling; Fosterleierne var: Isseleie 33 Gange, Sædeleie 1, Tverleie 1. Jordmoderen i Lødingen Herred bistod 20 Fødende; Fosterleiet var i alle Tilfælde Isseleie.

Antallet af **Fødte og Døde** sees af Tabellen paa Side 244.

For det hele Amt bliver der saaledes et Overskud af 2824 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 43,0.

Paa **Barselseng** døde efter Presternes Opgaver 20 Kvinder, ifølge Lægernes indsendte Dødslist 16; af disse opgives 12 som døde af Barselfeber, 1 af Emboli, 1 af Blødning, 1 af Livmoderbristning og 1 paa Grund af besværlig Fødsel. I Lurø Distrikt døde en 23-aarig Førstefødende uforløst. Den budsendte Læge ankom først, efterat Konen var død. Ifølge Jordmoderens Oplysninger blev den Fødende efter et Par Døgn svage Veer, som senere tiltog i Styrke, pludselig bleg, klagede over Smerter i Underlivet, «fik Krampe» og døde i Løbet af 1/4 Time. Konen havde hele Tiden været ved gode Kræfter, Hovedet stod mod de ydre Dele, og Smerterne var ikke særlig stærke. (K. P. Mortensen).

De **hyppigste Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvagthed	271	3	268
Lungetuberkulose	261	24	237
Kræft (Cancer og Sarkom)	114	2	112
Tuberkulose udenfor Lungerne	111	7	104
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	83	13	70
Hjerneslag	61	4	57
Medfødt Svaghed	59	4	55
Kronisk Bronkit etc.	50	2	48
Nyresygdom	44	2	42
Lungebetændelse	42	4	38
Organisk Hjertesygdom	36	2	34
Kighoste	36	4	32

Veirliget. Vinteren var meget langvarig, kold og rig paa Sne; i Dverberg (Sortland) iagttoges i Slutningen af Marts $\div 18,5^{\circ}$ C., en mærkelig lav Temperatur til ude ved Havet at være; i Slutningen af Mai laa Sneen endnu i Mosjøen (Vefsen) og nærmeste Omegn, hvorfor Soldaterne, da de ikke kunde benytte Exercerpladsen, imedens maatte foretage sine Øvelser paa Gaderne; Kreaturerne kunde ikke slippes ud før i Juni. Omkring Midten af denne Maaned blev det imidlertid som ved et Trylleslag fuld Sommer; i Løbet af nogle ganske faa Dage stod Trær og Buske, Hæg, Rogn og Ribs med udviklede Blade og Blomster, ja paa enkelte Trær, som f. Ex. Hæggen, var Blomsterne langt foran Bladene i Udvikling; indtil lidt over Midten af Juli var der stegende Varme, saa der daglig kunde tages Søbad, men samtidig var det ogsaa meget tørt, hvorfor Græsvæksten paa mere tørrendte Steder tog Skade. Varmen og Tørken afløstes siden af vedvarende kjøligt Veir og overflødig Nedbør; udover Høsten var det ualmindelig stormende. 3 Maaneders Dagen efter det sidste Snefald kom der i Gildeskaal ny Sne. — Jordens Afkastning blev paa Grund af det daarlige Høstveir for det Meste under Middels; Høet raadnede endog paa sine Steder aldeles bort; Udbyttet af Poteterne var vexlende, hvorimod Aaret var rigt paa Multer. Da ogsaa Fiskerierne i det Store og Hele maatte betragtes som mislykkede, er det selvsagt, at Nøden blev stor i mangt et Hjem; kun for Lødingens Vedkommende omtales Udbyttet som meget godt, da næsten alle Fiskere fra dette Distrikt under Lofotfisket laa ved de bedste Vær. Ogsaa Sildefisket slog godt til for dette Distrikts Vedkommende, idet over Halvparten af det hele for Nordland optagne Kvantum blev fisket der i Distriktet.

Levemaade og hygieniske Forhold. I Alstahaug har Oprettelsen af flere nye Meierier bevirket en tiltagende bedre og renligere Behandling af Melken samt Forbedring af Kreaturholdet og Fjøsstellet. Men Levemaaden er kanske tiltrods for øget Forbrug af Flesk og Margarinsmør blevet lidt magrere, siden saagodtsom al Melken afhændes. (I. Lund).

Boligerne og Levemaaden i Vefsen synes at tilfredsstille nogenlunde rimelige Krav. Som Regel siger Folk ikke Nei til en Dram, men der er ingen Overdrivelse i Nydelsen af Spirituosa. Mosjøen har egen Vandledning fra et Opkomme i en Myr ca. 3 Kilometer fra Byen; Forsyningen er rigelig og Vandet i Almindelighed udmærket godt. (Klüver).

I Lurø beretter Distriktslægen, har for de 3 sydlige Herreders Vedkommende, de senere Aar ikke været gode i økonomisk Henseende. De større Fiskerier har for de Flestes Vedkommende intet Udbytte givet, og Afkastningen af Jorden var ifjor ikke rar. Hvad der har rettet ikke saa lidet paa disse mislige Forhold er, at Hjemmefisket har vundet i Betydning, efterat Flyndrefisket og i det Hele taget Ferskfiskeeksporten er kommen igang. For 10 Aar siden sendtes herfra, med Undtagelse af lidt Lax, ikke en fersk Fisk sydover; nu sendes der for mange Tusinde om Aaret. Her vilde været yderlig elendige Tilstande, om ikke dette Fiske som en ganske ny Indtægtskilde havde skaffet en Flerhed af Befolkningen en velkommen Biindtægt. Hvad den daglige Levemaade angaar, saa er denne i de fleste Hjem noksaa skral. Naar Manden og Sønnerne skal paa Fiske om Vinteren, tømmes saa at sige mangt et Hus for, hvad det formaar — de som skal arbejde saa haardt, maa ogsaa leve godt; og saa sidder Konen og de mindre Børn hjemme og sulter; ja, Kvantiteten har de vel som oftest, men det er ikke enhver Mave givet at kunne fordøje, hvad der er Dagens Kost i de fleste af disse Hjem. Naar man paa Reiser har faaet et Indblik i disse Forhold, som de særlig har artet sig i de senere Aar, da Sildefisket har slaaet aldeles Feil, er det ikke uden med pinlige Følelser, man bagefter kommer til at tænke paa dem, og det er ikke til at undres over, naar der hos disse Folk spores saa lidet af Livsfriskhed

og Livsmod. Kommer der saa til den elendige Levemaade, med deraf følgende Kardialgi og Anæmi, langvarig Diegivning, saa er der jo Momenter nok til at forklare det ligefrem usle Udseende, der præger en Flerhed af Kvinderne. Man kan næsten forbauses over, at en saadan sygelig bleg Tingest kan være Moder til de store, staute Sønner, hun ofte har. De militære Autoriteter, der har havt med Udskrivningen til de nordlandske Korpser at gjøre, har ogsaa gjentagne udtalt sin Beundring for de nordlandske Rekruter. Selv har jeg fungeret som Militærlæge et Par Gange her, og det er sjelden, at en Rekrut maa kasseres som Undermaalsmand eller for almindelig Legemssvagthed. (Glatved). For Melø Herreds Vedkommende beretter Kommune lægen: Befolkningens Hovednæringsvei er Fiskeri. Gaardsbruget ligger meget tilbage og betragtes kun som Bibeskjæftigelse; store Strækninger ligger uopdyrkede. Kreaturstellet er urationelt, Melk findes saagodtsom ikke hele Vinteren. Den økonomiske Stilling i Bygden er ikke saa daarlig, da Udbyttet af Lofotfisket paa Grund af de høie Fiskepriser gjennemsnitlig blev noksaa godt; Hjemmefisket har ogsaa for enkelte Dele af Herredet kastet noksaa meget af sig. — Boligerne er især i Udkanterne af Distriktet daarlige; der forekommer endnu Steder, hvor man har Fjøs i Kjælderen og Beboelsesrum ovenpaa. — Levemaaden er enkel. Kjød er en sjelden Ret, da omtrent alt sælges til Byerne; det nydes aldrig ferskt. Naar der er rigelig Forsyning med Sild, nydes den gjerne flere Gange daglig. Om Vinteren, da Melk omtrent ikke er at opdrive, gaar det ud over Kaffe, der nydes i store Kvanta og med liden Variation. Befolkningen er ædruelig; saagodtsom aldrig sees nogen Beruset. I sædelig Henseende derimod hersker der stor Slaphed. (K. P. Mortensen).

I Gildeskaal er den økonomiske Evne som Følge af flere Aars mislykket Lofot- og Sildefiske for Tiden meget liden og Levemaaden meget daarlig. Under Lofotfisket, som varer fra Midten af Januar til Begyndelsen af Mai, er Størstedelen af den mandlige Befolkning borte. I denne Tid suger den tilbageværende Del af Befolkningen — gamle Mænd, Kvinder og Børn — paa Labben og lever for det Meste af Melspiser, «Syrsuppe», salt Fisk og salt Sild, hvis den haves, Poteter og Kaffe; Melk findes nemlig i Almindelighed ikke paa denne Tid, da de fleste Kreaturer heroppe kalver sent udover Vaaren. Som Følge deraf lider Befolkningen i høi Grad af Fordøielssygdomme, og $\frac{2}{3}$ af Klientelet bestaar af Dyspepsier og kroniske Gastriter. Ogsaa Rachit er meget udbredt. Befolkningens Hovednæringskilde er Fiskerierne, medens de i høi Grad vanskjætter sine Gaarde; der drives derfor meget faa Steder noget rationelt Gaardsbrug, hvilket er meget beklageligt, da Fiskerierne i det Sidste stadig er gaaet tilbage, medens det har vist sig, at de, der mere har drevet paa Gaardsbrug, stadig har gaaet fremad i økonomisk Henseende — Af Haandværkere findes der meget faa. — Boligerne er for det Meste daarlige og smaa, og det er utroligt, hvilken Mængde Mennesker, der kan ophobes i de smaa Rum, men som Følge deraf er ogsaa Atmosfæren i et saadant Rum af den Beskaffenhed, at det er næsten umuligt for et Menneske med almindelige Lugteorganer at opholde sig der i længere Tid. Renligheden er indskrænket til det mindst mulige. Kaffe og Tobak misbruges i høi Grad, men Drikfældighed er en Sjældenhed. Usædeligheden er vel ikke værre her end andetsteds. (Zetlitz).

Fra Bodø skrives: Den fattige Befolknings Boliger er som Regel meget urenlige og undertiden ogsaa meget daarlige. Jeg har saaledes seet, at der i Regnveir drypper Vand gennem Taget ned i Værelserne, ja endog lige ned i Sengen, hvor den Syge ligger, samt at Vinduerne er i den Grad gisne, at det blæser tværs gennem Værelset. Om Natten ligger en hel Del stuert sammen i et lidet Rum, hvor der som Følge deraf er en grufuld Atmosfære. Og midt blandt alle disse ligger da ikke sjelden ogsaa elendige Tæringssyge, som, naar

de ikke formaar at reise sig for at spytte, uden videre tager sit Expektorat i Hænderne og slænger det, hvor det kan falde sig bortover Gulvet. (L. B. Lie).

Levemaaden er i Skjerstad saare tarvelig og ensformig, og Blodmangel samt Fordøielssygdomme hører hjemme overalt. Fersk Fisk og ferskt Kjød hører til Sjeldenhederne. Fiskebestanden i Fjorden, som før i Tiden skaffede noksaa brav Forsyning af Kogfisk, er efterhaanden næsten aldeles forsvunden. Da Lofotfisket for de Fleste ikke længere lønner sig, er herfra som Regel ikke Kontanter at paaregne, og Mange søger derfor at skaffe sig Fortjeneste ved Sulitjelma Værk. Klimatet der, Grubedrift og Røstrøg passer imidlertid daarlig for mange af de Indfødte, og det er ikke saa sjelden, at Folk daterer sin Tuberkulose fra Opholdet der oppe, hvor de har faaet en streng Forkjølelse, som de ikke senere er blevet kvit. Ganske vist er Stedet ikke passende for Folk, som har Anlæg for Tæring. — At lægge sig mere efter Jordbruget bliver ganske vist nu mere lønsomt end før. Der er ingen Vanskelighed for Aaret rundt at faa afsat Kjød til gode Priser. I Skjerstad arbeides ogsaa for at faa oprettet Meierier, hvorved Folk vil nødes til at skaffe mere Foder til Kreaturerne. (Bjerregaard).

Fra Steigen skrives: Det er bedrøveligt at se, hvor elendige Tænder den opvoxende Slægt har, og da særlig den kvindelige Del af samme; saaledes er det ikke noget Særsyn, at Jenter paa omkring 20 Aar næsten ikke eier en ubeskadiget Tand. Gutterne har gjennemgaaende langt bedre Tænder, og hos ældre Folk er de forbausende ofte aldeles fortrinlige. Efter Initiativ af Distriktslægen henvendte Sundhedskommissionen sig til Herredsstyret med Andragende om Bevilgning til, at en Tandlæge kunde besøge Distriktet; dette indvilgedes, og der besluttedes til Sommeren næste Aar at skaffe en saadan frit Kontor, fri Reiseudgifter samt Garanti for en Minimumsindtægt af Kr. 15,00 pr. Dag i 8 Dage. (H. Arnesen).

Fordøielssygdommenes store Hyppighed, berettes der fra Hammerø, forarsages vistnok væsentlig af Levnetsmidlernes daarlige Tilberedning. Den væsentligste Næring bestaar af sur Fisk og Sild. Fladbrød bruges lidet; det er fortrængt af surt Grovbrød, der ofte er daarlig bagt. Ferskt Kjød bruges meget sjelden. Ædrueligheden er upaaklagelig, men med Sædeligheden er det temmelig smaat bevendt. (P. Hansen).

I Lødingen angives de hygieniske Forhold at være taalelig gode. Boligerne er gjennemgaaende tilfredsstillende undtagen for Tysfjordlappernes Vedkommende, som bor i Gammer af Jord og Træ. Brugen af Spirituosa er ubetydelig udenfor de store Fiskerier. Sædelighedstilstanden synes at være ganske god. (Søyland).

I Evenes (Ofoten) har den økonomiske Stilling ikke været videre rar; Vinterfisket slog i 1899 som saa mange Aar før ganske Feil for største Delen af Folket. Heldigvis har der ved det begyndte Baneanlæg været Beskjæftigelse for en hel Del Folk baade ved personligt Arbeide og ved Kjøring, en Anledning, som har været benyttet af Mange. I den første Halvdel af Aaret fortsattes ogsaa Prøvedriften ved Laxaa Kobbergruber og Edfjordens Jerngruber, hvor en Del Folk havde lønnende Arbeide, men desværre blev Arbeidet indstillet paa Grund af manglende Midler, og Arbeiderne blev staaende med tilgodehavende Lønninger for et Par Maaneder; det lykkedes dog snart de fleste af Arbeiderne at faa Beskjæftigelse ved Jernbaneanlæggene. I Aarets Løb anlagdes ogsaa et større Teglværk i Tjellebotten, hvorved adskillige Folk havde jevnt, lønnende Arbeide. Meieridriften har ogsaa taget et stort Opsving; der er i Aarets Løb bygget flere nye Meierier, saa der ved Udgangen af 1899 i Evenes var 2 Dampmeierier og 4 mindre Haandmeierier. Folket begynder nu i flere Retninger at forbedre sit Gaardsstel, eftersom de faar bedre Marked for sine Produkter. (Borch-Johnsen). — I Ankenes beskjæftigede det forrige Sommer paa-

begyndte Jernbanearbeide ved Aarets Begyndelse omkring 400 Arbeidere. Sommeren og Høsten udover øgedes Arbeiderstokken, og der var ved Aarets Udgang omkring 800 Arbeidere. Samtidig blev der i Narvik gaaet igang med et større Kaianlæg for Udslibning af Jernmalm fra de store Jerngruber i Nordsverige, hvilket Arbeide ved Aarets Udgang beskjaftigede omkring 300 Arbeidere. Særlig fra Sommeren og Høsten af har mange andre Næringsdrivende ogsaa nedsat sig i Narvik og nærmeste Omgivelser samt i Rombaksbotten — Gjennemgangsstedet for den svenske og en stor Del af den norske Varetransport under Jernbanebygningen — hvilke Steder saaledes i en ganske kort Tid har faaet en meget livlig Bebyggelse. Grundet den stærke Tilstrømning af Mennesker har der været stærk Mangel paa Husrum, da Bebyggelsen paa langt nær ikke har holdt Skridt med Behovet. Særlig for Narviks Vedkommende var Forholdene meget extraordinære. Ved Aarsskiftet 1898—99 fandtes efter løseligt Overslag ca. 300 Beboere inden det til By regulerede Strøg; men i Løbet af Aaret øgedes Folkmængden ved Indflytning til ca. 1 800. — Største Delen af Grunden i Narvik var opkjøbt af Staten, og først langt ud paa Sommeren begyndte den at bortfæste Tomter, saa Folk kunde faa bygge. Følgen heraf var, at Husene overalt var stærkt overbefolkede. De mindste Kot og de usleste Loft blev stuvet fulde af Folk. Man boede i sine Baade ved eller paa Søen, eller man hvævede sine Fembøinger paa Land — paa bare Jorden — og indrettede sig der. — I Sommertiden var der Hus under hver Busk, og især lod Plankestablerne nede ved Kaien til at have stor Tiltrækning for de Husvilde. Gamle Stalde og Sauefjøs blev taget til Beboelse — som de var — og Enkelte boede i Telt, til længe efterat Marken var snebedækket. Paa Grund af den store Efterspørgsel steg selvfølgelig Husleien til enorme Priser, som i mange Tilfælde langt oversteg Gjennemsnitspriserne i Kristiania. Forholdene bedredes udover Høsten og Vinteren, idet en hel Del Arbeiderbarakker blev opført dels af den norske Stat (for Jernbanearbeiderne) og dels af det svenske Aktiebolag (for Kaiarbeiderne); herved blev den værste Mangel paa Husrum afhjulpen. Kloaker var der selvfølgelig ikke Tale om. Priveter var sjældne, og Folk gjorde sit Fornødne, hvor det faldt dem beleiligt. Vand hentede man rundt omkring i Myrhullerne, hvor man kunde finde det, og da disse frøs igjen, maatte det hentes lange Veie. Man maatte betale lige op til 1 Krone Tønden for Vand. Under disse Omstændigheder, hvor Folk fra alle Verdens Kanter blev klempt lige ind paa hinanden under de ugunstigst mulige hygieniske Forhold, er det et rent Under, at Narvik blev sparet for Epidemier. Epidemiske Sygdomme viste sig nok en Gang iblandt, men optraadte heldigvis rent sporadisk. Alskens Utøi var der derimod Overflod af. De omliggende Trakters forholdsvis ringe Produktionsevne bragte alle Nødvendighedsartikler til at stige i høi Grad i Pris, og Narvik kunde vel ansees for et af de dyreste Levesteder i Landet. Følgen heraf var, at en stor Del af Arbeiderbefolkningen hovedsagelig levede paa Smørogbrød og sort Kaffe; eller ogsaa havde de med sig fra sine Gaarde noget salt Mad. Melk og fersk Mad blev der for Manges Vedkommende aldrig Anledning til. Som et Exempel skal nævnes: En Arbeider konsulerede Lægen for en Gastrit. Paa Examination om Kostholdet fortalte han, at han havde været vel en Maaned i Narvik og i denne Tid til Frokost og Aftens hver Dag nydt Smørogbrød med sort Kaffe og hver eneste Middag, undtagen én, Ærtesuppe og salt Kjød. Den Middag havde han spist fersk Fisk. Af denne Slags Kosthold maa Resultatet naturligvis blive en hel Del dyspeptiske Tilstande, og disse udgjorde da absolut ogsaa Broderparten af de behandlede Tilfælde. For Jernbanearbeiderne skal der opføres 2 Sygehuse, et i Narvik, der imidlertid endnu ved Aarets Udgang ikke var paabegyndt, samt et i Hundalen (indover mod Rigsgrænsen), hvor en større Arbeidsstok bor. Sidstnævnte Sygehus antages at blive færdigt og kan tages i Brug Vaaren 1900.

Forsamlingslokaler skal ligeledes opføres for Arbeiderne baade i Narvik og i Hundalen. — Sundhedsforskrifter for de regulerede Strøg, Narvik med Omgivelser, samt Rombaksbotten er vedtaget af Sundhedskommissionen og approberet. Arbeiderne opfører sig som Regel vel, og Ædruelighedstilstanden maa i Betragtning af Forholdene ansees som meget god, hvad vel for en Del maa tilskrives den Omstændighed, at der føres en streng Kontrol for at hindre Brændevinssmugling, samt at Uorden straffes med Afskedigelse. Arbeidere, som afskediges paa Grund af Drukkenskab, føler her Straffen dobbelt tung, da de heller ikke faar Arbeide paa svensk Side. Sædelighedstilstanden er maaske hverken bedre eller værre, end man er vant til at se paa et Sted, hvor Folk strømmer til baade fra vort eget Land og fra Sverige, og hvor Personer af begge Kjøen ofte maatte dele Værelse. Forlovelse ansees omtrent jevngodt med legitimt Ægteskab, og der bliver som Regel først for Alvor Tale om Giftermaal, naar Pigerne er kommet paa Tranten. Hvad angaar Forekomsten af veneriske Sygdomme, saa har Syfilis været en ren Sjeldenhed, hvorimod Gonorré optraadte temmelig hyppig. Men antagelig kommer alligevel Gonorréen i sjældneste Tilfælde under Lægebehandling, idet de Syge enten slet Intet gjør for at blive helbredet eller behandler den paa egen Haand efter Anvisning af en Kammerat eller maaske af en Kvaksalver. At Folk kommer til Lægen for at faa kjøbt «Zinkvand» o. s. v. er ikke ganske sjældent. — Den økonomiske Tilstand i Ankenes, der i en Aarrække og indtil for et Par Aar siden maa kunne betegnes som ynkelig, er nu adskillig bedret. Med den nye Tid, som er oprunden, efterat Jernbanearbeidet besluttedes gjenoptaget (det standsede i 1889), steg Eiendomspriserne i Narvik og Omgivelser til det 10—20-dobbelte af deres oprindelige Værdi, og Eierne, hvoraf mange var fattige Folk eller sad i fortrykte Kaar, er nu i god Velstand, — mange endog «rige Folk». Ankenes Befolkning og især den Del af Befolkningen, som har nogenlunde let Adgang til Narvik og Rombaksbotten, finder her let Afsætning for sine Varer, navnlig Landmandsprodukter og Ved, og faar sig betalt med den dobbelte Pris af, hvad den var før. (Skjensberg og Astrup).

I Flakstad spores der som Følge af den stigende Velstand en jevn Fremgang i Boligforholdene, og Nybygningerne forsynes jevnlig med Kjælder. De gamle traditionelle Nordlandsretter Spegesild og Sursuppe forsvinder mere og mere, og der nydes til Gjengjæld daglig hovedsaglig fersk Fisk, hvis ikke Uveir er til Hinder; Kjød spises der væsentlig om Høsten i Slagtetiden og ellers som oftest Søn- og Helligdage; Spegemad forekommer sjelden, hyppigere stegt amerikansk Flesk; af Rodfrugter bruges der foruden Poteter ikke saa lidet Kaalrabi, Næper og Gulerødder. Paa Grund af det ringe Areal af dyrket Jord er Melkeforsyningen utilstrækkelig; paa Røst og Værø samt ellers under de større Fiskerier er der saaledes ikke stort mere deraf, end der medgaar til Kaffen; Prisen er 30 Øre Kanden. Hvad Madens Tilberedning og Retternes Variering angaar, staar der fremdeles meget tilbage at ønske. Beklædningen er god, især Mændenes, der hele Aaret gaar med Uldunderklæder; Yderklæderne er dog som oftest kun billige Krambodvarer. Paa Røst og Værø benyttes til Fodbeklædning almindelig de varme og billige «Klumper» (Sko med tykke Træsaaler). Forbruget af Spirituosa er i Aftagende, ikke saa Kaffeforbruget, tvertom; Chokolade drikkes væsentlig kun ved festlige Anledninger og The kun af de «Konditionerede». Mangel paa godt Drikkevand gjør sig mange Steder stærkt gjældende, især i tørre Sommer og under Fiskerierne; det maa ikke sjelden hentes langveis fra (lige op til 3 à 5 Km. borte, i Sund og paa Røst).

I Østlofoten stilledes der paa Grund af det totalt mislykkede Fiskestore og stadig voxende Krav til Fattigvæsenet. Det er Kvinderne og de hjemmenværende Børn, som doier mest ondt i den lange, mørke og kolde Vinter.

Foruden det slidsomme og trivielle Husarbeide maa de stille med Gaarden under idelig Bekymring for de paa Fiske værende Mænd og Paarørende, fra hvem de i ugevis ikke hører noget. (Kildal).

De voxne Mandfolk, skrives der fra Øksnes (Sortland), faar meget af, hvad de for sin egen Del behøver af Madvarer hos Handelsmanden paa Baadlagets Regning, men hvad der skal sendes hjem maa tages paa hver Enkeltss private Kredit, og denne er omtrent for Alles Vedkommende fortiden = 0. Man faar haabe, at den nuværende Tilstand bare er en Overgang til nye og sikrere Driftsmaader for Fisket, saa dette Erhverv kunde blive mere stabilt Aar om andet. Saadan som Jordbruget drives fortiden, bliver det ogsaa bare Sult i Stue og Fjøs. (N. Christoffersen). Til Fremme af de hygieniske Forhold, skrives der fra Dverberg, faar man haabe, at Værnepligten efterhaanden vil have nogen Indflydelse ved at bibringe ialfald Mændene nogen Sands for Renlighed og Orden. Men da der for Kvindernes Vedkommende mangler et saadant opdragende Moment, saasom Skolekjøkkener og Undervisning i huslig Økonomi, vil Fremskridtet ialfald blive betydelig sinket. (H. Schjelderup).

Sygehuse. Foruden Amtssygehusene i Alstahaug (Søvik), Bodø, Buksnes (Gravdal) og Hadsel (Stokmarknes) er følgende Sygehuse i Virksomhed under Lofotfisket: Skraaven, Kabelvaag og Henningsvær, samtlig i Østlofoten, Stene i Buksnes, Reine og Værø i Flakstad. I Nesne i Ranen er der et lidet kommunalt Sygehus. I Bodø findes et Epidemilazaret. — Inden Skjerstad Distrikt er der et nyt Sygehus paa 16 Senge for Sulitjelma Kobberværk. Den gamle Sygestue bruges som Epidemilazaret. — Distriktslæge Glatved anfører, at under de smaa og fattigslige Forhold, som sætter sit Præg paa saa mangt og meget, og det ikke mindst paa Hygienens og Sygepleiens Omraade, har Medicinalfondet været til stor Velsignelse for Nordlands Amt; herved er Amtet blevet ganske godt forsynet med Sygehuse; Fondet har været som en Slags tvungen Sparekasse for en Befolkning, der ellers kan saa sørgelig lidet med at spare. Men der er Mangel paa smaa Pleieanstalter for kroniske Syge. Næsten altid har man en eller anden Patient med Arthrocace, Retentio urinæ, Blæretuberkulose eller lignende, hvis pinlige Tilværelse dog kunde lettes betydelig ved Pleie af kyndige Hænder. Nu ligger de der ofte aarevis (efterat være sendt tilbage fra Sygehuse) i smaa usle Hjem, hvor, paa Grund af Forholdene, intet kan gøres for dem.

Med Hensyn til **Fattig- og Sindssygepleien** vilde det være uberettiget at komme med Klagemaal, naar tilbørligt Hensyn tages til Befolkningens økonomiske Evne og de Vilkaar, hvorunder de Fleste lever her. Der er iallefall baade god Villie og Samvittighedsfuldhed nok hos baade Fattigkommissioner og Forpleiere; men det maa jo rigtignok tilføies, at nogen ideal Maalestok taaler disse Ting ganske vist ikke, at der lægges paa dem. Før man bliver tilstrækkelig kjendt med Forholdene er man derfor noget tilbøielig til at se skjævt til disse Ting, men efterhaanden vænner man sig til at lægge en rigtigere Maalestok ogsaa paa dette. (Glatved).

Badeindretninger. Ved alle Sygehuse inden Amtet med Undtagelse af det i Værø findes Karbad for Patienterne. I Mosjøen er der en Varmtads-Anstalt, som flittig benyttes. Ved Bodø Sygehus findes tillige Dampbad. Badeindretningerne ved Sygehusene i Bodø og Stokmarknes er ogsaa aabne for Publikum.

Om Amtets Apothek se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, Vaccinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommissioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedicinske Forretninger.
Nordlands Amt	73	4195	15
Brønnø	1) 8	272	-
Alstahaug	2) 5	188	-
Vefsen	3) 4	122	2
Ranen	4) 4	139	1
Lurø	5) 5	246	1
Gildeskaal	6) 4	184	-
Bodø	7) 12	228	5
Folden	8) 2	282	-
Skjerstad	9) 5	217	1
Steigen	1	127	1
Hammerø	1	56	1
Lødingen	10) 4	233	-
Ofoten	11) 4	214	-
Flakstad	12) 1	112	-
Buksnes	13) 7	356	-
Østlofoten	14) 2	259	1
Hadsel	15) 2	567	1
Sortland	16) 2	393	1

1) Brønnø 1, Velfjorden 2, Bindalen 2, Vega 3. 2) Alstahaug 2, Herø 1, Tjøtta 1, Stamnes 1. 3) Mosjøen 1, Vefsen 2, Hatfjelddalen 1. 4) Hemnes 1, Nesne 2, Mo 1. 5) Rødø 2, Lurø 1, Melø 2. 6) Gildeskaal 2, Beieren 2. 7) Bodin 2, Bodø 10. 8) Sørfolden 1, Nordfolden—Kjerringø 1. 9) Saltdalen 3, Skjerstad 2. 10) Lødingen 2, Tysfjorden 2. 11) Ankenes 4. 12) Flakstad 1. 13) Buksnes 4, Borge 3. 14) Vaagan 2. 15) Hadsel 1, Bø 1. 16) Sortland 1, Øksnes 1.

Sundhedskommissionens Sammensætning blev i dette Aar forandret i Steigen; istedetfor at den hidtil havde bestaaet af den samlede Herredsstyrelse, fattedes der Beslutning om at indskrænke dens Medlemsantal til 8.

Kvaksalveruvæsenet har intet Indpas i Vefsen, naar undtages i Hatfjelddalen, hvor i den senere Tid en saakaldet Homøopath, der en 3 Aars Tid har virket dels i Tromsø og dels andre Steder i Nordland, efter Evne ernærer sig af Folks Lettroenhed. I Melø (Lurø) benyttes Kvaksalvere i stor Udstrækning inden alle Lag af Befolkningen, særlig nyder en forhenværende Skolelærer stor Søgning. I Steigen virker en forhenværende Opkøber af Filler og Ben; efter fra denne beskedne Bestilling at have avanceret til Kramkarl, begyndte han efterhvert ogsaa at føre forskjellige Medikamenter af de almindelige Haandkøbsartikler, dog uden «at give Raad», som han erklærede ikke at forstaa sig paa. Men efterhaanden indskrænkede denne Mangel paa Forstaaelse sig til kun at omfatte de indvortes Sygdomme, hvorimod han, hvor det gjaldt Saar, nok troede at kunne maale sig med hvilkensomhelst Doktor; senere har han imidlertid ogsaa underlagt sig den interne Medicin og skal have havt og har vistnok endnu en stor Praxis saavel i dette som i Nabodistrikterne. Dog lader det efter Forlydende til, at hans Prestige har naaet Kulminationspunktet. Manden, om hvem det almindelig troes, at han er examineret Læge fra et udenlandsk Universitet, er angivelig en indvandret Udlænding. (H. Arnesen).

XIX. Tromsø Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordnødre.	Hjælpe- væknater.
Amtet		26246,10	65 009	21	3	36	34
1. Trondenes		1 543,69	11 760	5	-	6	7
	Kvæfjord.....	864,31	2 939	1	-	1	2
	Trondenes.....	548,40	7 115	3	-	4	4
	Bjarkø.....	130,98	1 706	1	-	1	1
2. Ibbestad.....		1 660,95	8 033	2	-	3	2
	Ibbestad.....	1 149,25	6 022	2	-	2	2
	Salangen.....	511,70	2 011	-	-	1	-
3. Tranø		1 083,02	4 738	2	-	4	3
	Tranø.....	481,74	1 479	-	-	2	2
	Sørreisen.....	382,42	1 728	1	-	1	1
	Dyrø.....	218,86	1 531	1	-	1	-
4. Berg	Berg.....	609,10	1 849	1	-	2	2
5. Lenviken		1 198,47	5 583	1	-	3	4
	Lenviken.....	713,62	4 208	1	-	2	2
	Hillesø	484,85	1 375	-	-	1	2
6. Maalselven		5 896,05	4 686	3	-	3	3
	Maalselven	3 331,62	3 314	2	-	2	2
	Bardø.....	2 564,43	1 372	1	-	1	1
7. Balsfjorden		1 565,28	4 451	1	-	2	2
	Balsfjorden	1 222,48	2 869	1	-	1	1
	Malangen	342,80	1 582	-	-	1	1
8. Tromsø		1 593,90	10 299	3	3	5	3
	Tromsø, Kjøbstad ...	0,63	6 071	3	3	5	-
	Tromsøsundet.....	1 593,27	4 228	-	-	-	3
9. Lyngen	Lyngen	3 682,27	5 354	1	-	3	4
10. Karlsø		1 374,15	2 704	1	-	2	1
	Karlsø	509,99	1 605	1	-	1	} 1
	Helgø.....	864,16	1 099	-	-	1	
11. Skjervø		6 039,22	5 552	1	-	3	3
	Skjervø	1 061,37	2 433	1	-	1	1
	Nordreisen	2 884,60	1 357	-	-	1	1
	Kvænangen	2 093,25	1 762	-	-	1	1

Sundhedstilstanden synes i det Hele at have været god. Af epidemiske Sygdomme havde Influenza stor Udbredelse over hele Amtet og Kighoste inden enkelte Distrikter, medens Tyfoidfeber, Skarlagensfeber og Difteri forekom sjældnere end sædvanlig paa de fleste Steder. Det samlede Antal anmeldte Tilfælde af epidemiske Sygdomme udgjorde 3 263 med 164 Dødsfald; Aaret forud var de tilsvarende Tal henholdsvis 3 098 og 209.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 1 107 eller 15,3 pro mille af den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (72 300). Aaret forud var den 16,7 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de **epidemiske Sygdomstilfælde** paa Maaneder og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 256 og 257, sammendragen efter Lægernes Opgaver.

Tyfoidfeber var sjældnere end i de nærmest foregaaende Aar; i det Hele anmeldtes 40 Tilfælde, hvoraf 8 endte dødelig. I Trøndenes Distrikt forekom en begrænset liden Epidemi paa Gaarden Sama. Smitten skrev sig sandsynlig fra Kjøbenhavn, hvorfra en Datter i Huset var kommen syg hjem. (Buch). I Ibbestad Distrikt antages Smitten ved et Par Tilfælde i Foldvik at skyldes den inficerede Jordbund paa Stedet, idet Sygdommen ogsaa var forekommet dersteds for 2 Aar siden. (Borchgrevink). Fra Tranø opgives 4 Angrebne, hvoraf 2 døde. I Balsfjorden indtraf 4 Tilfælde paa en Gaard i Malangen, hvor der flere Gange tidligere har været Tyfoidfeber; de Syge var nylig tilflyttet Stedet. De 4 andre var Fiskere, der kom syge hjem fra samme Fiskevær i Lofoten. (A. Selmer). I Tromsø By forekom 4 spredte Tilfælde, af hvilke et skyldtes Smitte under Fisket i Lofoten; desuden angrebes 12 Personer paa Fangstfartøiet «Rivalen», hvor Smitten var bragt ombord med et af Mandskaberne fra Fisket i Nufsfjorden i Lofoten. (Holmboe). Det ene Tilfælde fra Lyngen var hos en Dampskibsmaskinist, der sandsynlig var smittet i Aalesund; han blev indlagt i Tromsø Lazaret. (Sollied).

Skarlagensfeber, der Aaret forud optraadte epidemisk inden Amtet, synes alene at være forekommet i 6 af Amtets 11 Lægedistrikter og havde ikke i noget af disse større Udbredning. Sygdommens Forløb betegnes som mildt; saaledes kom i Malangen — Balsfjorden Distrikt — kun nogle Tilfælde under Behandling, medens Flere vistnok havde været angrebne, uden at Sygdommen blev bekjendt. I Tromsø By behandledes af 18 Angrebne de 7 i Lazaret; 3 Tilfælde forekom i Tromsøsundet. I Skjervø Distrikt indtraf 5 Tilfælde i November paa Gaardene Spaakenes og Akkerfjord; Smitten antoges at skrive sig fra Lyngen. Husfaderen i et af de smittede Huse blev for Overtrædelse af Isolationspaabudet anmeldt og ilagt Mulkt. (O. Løken).

Af **Difteri** (Croup) anmeldtes 115 Angrebne mod 235 i 1898. Fra de fleste Distrikter, hvor Sygdommen herskede, anføres, at Tilfældene forekom spredte, oftest uden paaviselig Smittekilde. I Tromsø viste Sygdommen betydelig Tilbagegang, idet der i hele Aaret kun anmeldtes 22 Tilfælde, hvoraf 4 fra Landdistriktet (Aaret forud anmeldtes 52 Tilfælde); alle de Angrebne paa 3 nær indlagdes i Lazaret. I Lyngen optraadte der en mindre Husepidemi i Kaa-fjorden; forøvrigt forekom der en Række spredte Tilfælde. I Skjervø Distrikt optraadte Sygdommen som en direkte Fortsættelse af Fjoraarets Epidemi i Buerfjord i Kvænangen, hvor der i det Hele i 1ste og 4de Kvartal angrebes 13 Personer. I Skjervø Herred forekom 7 Tilfælde i Eidets Skolekreds; her havde der i Aarets Begyndelse været flere syge af en langvarig Halsaffektion, der formentlig har været Difteri; Læge blev imidlertid ikke tilkaldt. Da Syg-

dommen ogsaa optraadte i Lærerens Familie, maatte Skolen midlertidig lukkes. (O. Løken).

Mæslinger synes ikke at være forekommet inden Amtet.

Af **Dysenteri** forekom i Tromsø By 7 Tilfælde, deraf 5 inden én Familie.

Af **Barselseber** opgives 16 Tilfælde med 3 Dødsfald.

Pyæmi. I Ibbestad Distrikt forekom en hel Del lettere Lymfangiter; disse Sygdomme, der benævnes «Blodforjæft», pleier dog at vække stor Skræk hos Folk og antages næsten for den visse Død; Læge søges derfor meget snart, naar der mærkes røde Striber langs Lymfekarrene og Kjertelhævelser. (Borchgrevink).

Kighoste fortsatte i flere Distrikter, saaledes i Trondenes, Ibbestad og Skjervø, sin epidemiske Udbredning fra Aaret forud, men blev i Regelen sjældnere udover Sommeren.

Influenza havde i flere Distrikter usædvanlig stor Udbredning. For det hele Amt anmeldtes 1019 Tilfælde mod 322 i 1898. De fleste Angrebne opføres for Februar Maaned, men Sygdommen var i det Hele noksaa hyppig indtil i April. I Tromsø By antages $\frac{3}{4}$ af Befolkningen at have været angreben. Paa samtlige Skoler var i den værste Periode paa samme Dag omtrent en Trediedel af Eleverne syge, og i Løbet af Februar og Marts var henvend tre Fjerdedel af dem kortere eller længere Tid fraværende fra Skolen. Fra Seminariet kom 75 pCt. af Eleverne under Behandling. (Holmboe).

Af **Fnat** anmeldtes 91 Tilfælde. I Maalselven holder Sygdommen saa smaat paa at forsvinde eller ialfald at blive sjældnere. (C. Schøyen).

Udenfor Sygehus behandlede Tilfælde af **veneriske Sygdomme** vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Tilfælde.	Dødsfald.	Fordeling paa Lægedistrikterne:										
			1	2	4	5	6	7	8	9	10	11	
			Tronde- nes.	Ibbestad.	Berg.	Lenviken.	Maals- elven.	Bals- fjorden.	Tromsø.	Lyngen.	Karlsø.	Skjervø.	
			Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf. Dsf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	
Veneriske Saar	8	-	1	-	2	-	-	1	3	-	1	-	-
Syfilis konstitutionel	41	1	6	3	-	-	1	5	24	1	-	1	1
— hereditær	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	-	-
Gonorré, Uretrit	137	-	27	6	15	2	2	5	45	-	11	6	18

I Ibbestad Distrikt fik en Pige **Syfilis** paa Harstad Marked. Ved Hjemkomsten smittede hun sin Husbond og en Gut; denne smittede igjen en liden Pige, idet han som saa mange Andre troede, at han ved Omgang med en ren og uberørt Kvinde kunde rense sig selv. (Borchgrevink). I Tromsø var det anmeldte Antal Tilfælde af Syfilis noget større, af Gonorré noget mindre end vanligt. Adskillige er Udenbysboende, der søger Lægehjælp i Tromsø. (Holmboe).

I Lyngen begynder **Gonorré** at brede sig. Sygdommen indføres i Regelen til Bygden ved Arbejderne i Birtavarre Gruber, meget sjelden af Bygdens egne Folk. Da Befolkningen lever i Naturtilstand, hvad det Kjønslige angaar, faar Sygdommen undertiden adskillig Udbredelse, før man kan faa Kilden stoppet. (Sollied).

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er op- given for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Til- fælde.	Døds- fald.													
Tyfoidefeber	40	8	40	3	4	4	2	6	12	1	-	2	1	1	4
Skarlagensfeber	74	5	74	7	6	9	4	5	4	2	1	10	12	7	7
Difteri (Croup)	115	19	115	19	13	10	5	4	10	6	7	4	8	20	9
Blodgang	7	2	7	-	-	-	-	-	1	-	5	-	-	1	-
Barselfeber	16	3	15	2	2	-	-	3	2	-	1	3	2	-	-
Pyæmi, Septhæmi	14	4	14	2	1	-	-	2	-	1	2	2	-	3	1
Rosen	47	1	45	7	4	3	4	3	3	2	6	2	4	-	7
Røde Hunde	1	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	18	-	18	2	6	2	-	4	-	1	2	-	-	1	-
Kighoste	189	26	186	69	28	13	32	15	6	2	1	4	8	6	2
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	864	38	818	125	69	102	115	105	52	45	34	27	32	59	53
Influenza	1019	8	1009	51	468	291	100	48	18	2	1	-	1	20	9
Lungebetændelse	278	39	268	27	23	40	39	31	25	10	12	8	12	11	30
Pleurit	133	1	127	22	14	9	10	8	7	8	9	11	11	8	10
Gigtfeber	68	2	66	6	3	9	8	8	3	5	5	3	5	6	5
Akut Diarré (Kolerine)	380	8	367	29	29	20	27	24	24	36	55	34	37	31	21
Tilsammen	3263	164	3170	372	670	512	346	266	167	121	141	110	133	174	158

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																					
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10		11	
	Tronde- nes.		Ibbestad.		Tranø.		Berg.		Lenviken.		Maals- elven.		Balsfjor- den.		Tromsø.		Lyngen.		Karlsø.		Skjervø.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	6	1	5	-	4	2	-	-	-	-	-	-	8	1	16	4	1	-	-	-	-	-
Skarlagensfeber	11	-	16	2	15	3	-	-	-	-	-	-	6	-	21	-	-	-	-	-	5	-
Difteri (Croup)	11	1	16	5	6	2	-	-	6	1	-	-	8	1	22	3	18	2	5	1	23	3
Blodgang	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	2	-	-	-	-	-	-
Barselfeber	6	-	2	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	2	1	3	-	-	-	2	1
Pyæmi, Septhæmi	-	-	2	1	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	4	3	4	-	-	-	2	-
Rosen	7	-	9	-	-	-	-	-	1	1	6	-	3	-	16	-	2	-	2	-	1	-
Røde Hunde	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	12	-	4	-	-	-	-	-
Kighoste	108	6	21	3	-	-	5	1	3	3	8	-	1	-	22	9	-	-	-	-	21	4
Akute Katarrher i Aandedræts- organerne	178	7	107	4	8	-	53	-	30	8	42	-	39	1	270	10	50	5	37	3	50	-
Influenza	110	1	80	2	21	-	22	-	29	-	37	-	18	-	631	5	34	-	10	-	27	-
Lungebetændelse	60	13	75	11	13	5	7	1	7	-	23	1	35	-	30	5	5	1	10	1	13	1
Pleurit	24	-	35	-	7	-	7	-	1	-	8	-	10	-	14	-	12	1	6	-	9	-
Gigtfeber	11	-	15	-	3	-	-	-	4	1	5	-	2	-	17	1	2	-	2	-	7	-
Akut Diarré (Kolerine)	46	5	40	-	2	-	9	-	12	-	23	-	-	-	199	3	22	-	13	-	14	-
Tilsammen	579	34	425	28	79	12	103	2	95	15	153	1	130	3	1283	46	151	9	85	5	174	9

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Trondenes	102	19	34	68
Ibbestad	103	20	28	75
Tranø	54	8	12	42
Berg	20	1	2	18
Lenviken	71	12	15	56
Maalselven	24	6	1	23
Balsfjorden	37	12	3	34
Tromsø	155	21	46	109
Tromsø By	124	14	39	85
Bygder	31	7	7	24
Lyngen	47	13	9	38
Karlsø	33	5	5	28
Skjervø	42	12	9	33
Tromsø Amt	688	129	164	524
Deraf i By	124	14	39	85
— - Bygder	564	115	125	439

Lungetuberkulose. Dødsfald af denne Sygdom udgjorde for det hele Amt 18,7 pCt. af samtlige ved Sygdom forårsagede kjendte Dødsfald og 24,6 pCt. af Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Tromsø By var Forholdet henholdsvis 11,3 pCt. og 16,5 pCt. og for Bygderne 20,4 pCt. og 26,2 pCt. Forøvrigt henvises til ovenstaaende Tabel. I Tranø begynder det at vise sig Tegn til utidig Smittefrygt; paa et Sted, hvor en Tæringspatient havde været indom, foretoges der saaledes Rengjøring og Røgning som efter en Difteripatient. (Lange). I Lyngen udbreder Sygdommen sig, og af 52 af de kjendte Dødsfald skyldes iaar de 19 Tuberkulose. De daarlige hygieniske Forhold gjør Sygebehandlingen noksaa haabløs. Den værste Vanskelighed er, at man ikke har noget Sted, hvortil man kan sende de begyndende Tilfælde til passende Behandling. Som det nu er, reiser de Syge ofte rundt til Læger og Kvaksalvere saa længe, de kan skaffe Penge, for tilsidst at blive liggende Fattigvæsenet til Byrde. (Sollied). I Skjervø Distrikt synes Sygdommen at tiltage i Hyppighed, særlig, som i tidligere Beretninger er omtalt, i Kvæningen. Ialt kom under Behandling 42 Tilfælde af Tuberkulose, deraf 31 i Lungerne. I Sokkelvik i Nordreisen døde i Løbet af kort Tid i samme Hus 2 Mænd og 1 Kvinde i Alderen 20—30 Aar af Lungetuberkulose. Sygdommens Smitsomhed begynder ogsaa at gaa op for Befolkningen, og i ikke faa Tilfælde kommer der Krav paa Udlevering af Desinfektionsmidler til Huse, hvor Folk er døde af Tuberkulose. (O. Løken).

Om Amtets Sindssyge se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 46 saadanne, deraf i Trondenes Distrikt 12, i Ibbestad 8, i Tranø 3, i Berg 2, i Lenviken 4, i Maalselven 3, i Balsfjorden 1, i Tromsø 9, i Lyngen 2, i Karlsø 1, i

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Vending.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Partus præmaturus artificialis.		Exvisceration.	Decapitation.	Efterbyrdsoperation.
	Mødre.		Børn.		Mødre.		Børn.		Mødre.	Børn.	Moder.	Barn.	Moder.	Moder.	Moder.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.	Lev.	Dødf.	Død.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer	30	-	25	5	1	-	³⁾ 1	-	2	2	-	-	-	-	-
Bækkensneverhed	3	¹⁾ 1	2	2	1	-	1	-	-	-	1	1	-	-	-
Barselkrampe	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Placenta prævia og Blødning	-	-	-	-	-	²⁾ 1	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Tverleie	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	⁴⁾ 1	1	-
Blødning	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Tilsammen	35	1	29	7	3	1	3	1	2	2	1	1	1	1	1
	36		36		4		4								

¹⁾ Dødsårsag: Emboli. ²⁾ Dødsårsag: Blødning. ³⁾ 2den Tvilling, 1ste født levende ved Naturens Hjælp. ⁴⁾ Ikke opført paa Dødslisten, død 1½ Døgn efter Operationen, antagelig af Livmoderbristning. Fosteret, der var dødt, bød sig i Tverleie med fremfalden Arm.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde					
	le- vende.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulyk- kelige Hæn- delser.	ved Selv- mord.
Trondenes	462	13	168	32	-	1	2	2
Ibbestad	300	4	155	29	-	-	3	-
Tranø	154	6	72	16	4	1	2	-
Berg	70	1	29	3	-	-	10	-
Lenviken	255	7	87	31	2	1	2	-
Maalselven	193	4	53	4	-	2	6	-
Balsfjorden	140	5	57	10	2	-	4	-
Tromsø	387	14	195	46	2	1	6	2
Tromsø By	226	9	130	29	1	1	3	-
Bygder	161	5	65	17	1	-	3	2
Lyngen	182	8	106	31	1	2	3	1
Karlsø	108	5	54	13	-	1	4	-
Skjervø	218	6	131	36	3	2	9	-
Tromsø Amt	2469	73	1107	251	14	11	51	5
Deraf i By	226	9	130	29	1	1	3	-
— Bygder	2243	64	977	222	13	10	48	5

Skjervø 1. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Om **Jordmoderhjælpen** er der fra 4 Distrikter meddelt følgende Opgaver:

Lægedistrikter.	Jord- mødrene har bistaet ved Antal Fødsler.	Deraf opgives:		
		Isseleie.	Ansigts- leie.	Sædeleie.
Ibbestad	117	106	2	3
Balsfjorden	33	30	-	3
Lyngen	14	13	-	1
Skjervø	68	67	-	1

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af ovenstaaende Tabel.

Der bliver saaledes et Overskud af 1 362 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 44,8.

Paa **Barselseng** døde ifølge Presternes Opgaver 11 Kvinder; som Døds-aarsag for 6 Barselkvinder opgives af Lægerne: Barselfeber 3, Barselkrampe 1, Emboli 1, Blødning 1.

De hyppigste Dødsaarsager var:

Dødsaarsager.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		By.	Bygder.
Lungetuberkulose	129	14	115
Alderdomssvaghed	88	9	79
Kræft	51	9	42
Tuberkulose udenfor Lungerne	50	8	42
Lungebetændelse	39	3	36
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	38	6	32
Drukning	37	2	35
Kighoste	26	7	19
Brights Nyresygdom	21	3	18

Veirliget. Efter de Meddelelser herom, som foreligger, synes Vinteren at have været streng, langvarig og tildels meget snerig; Sneen gik ikke bort før ud i Juni. Sommeren synes i den sydlige Del af Amtet at have været ganske god om end kortvarig. Høsten var kold og fugtig, med tildels megen Regn, Vinteren kom tidlig. Avlingen blev liden og tildels daarlig indhøstet. I Karlsø opstod Fodermangel, saa Mange maatte anvende af sit Melforraad for at holde Liv i Dyrene; udpaa Vinteren fandtes der saaledes Intet til Føde hverken for Mennesker eller Dyr; Fisket slog ogsaa Feil, saa Nøden var almindelig. Et Par af de større Handelsmænd forskrev og bortkrediterede en hel Del Hø, hvorved mange Besætninger reddedes fra Hungersdøden, men Fodernøden var for stor, og særlig af Smaafæ styrtede en hel Del, som maatte kastes paa Søen. Ogsaa af Ren styrtede der mange, paa enkelte Øer vistnok de fleste. (G. Mohn).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Ibbestad Distrikt spores Bestræbelser for en bedre Hygiene. Levemaaden er enkel og tarvelig, Ædruelighedstilstanden god. (Borchgrevink).

I Tranø Distrikt gaar det fremover med Renlighedssandsen og Stellet baade i Hus og Fjøs, især for Sørreisens Vedkommende. Her er dannet 2 Smørforeninger, og den gjensidige Kontrol, Medlemmerne udøver ligeoverfor hverandre, har bevirket bedre Orden og Renlighed i Fjøs og Melkeboder. Fodermangelen var paa sine Steder stor paa Grund af den lange og kolde Vaar. (Lange).

Distriktslæge Hansteen skriver fra Berg Distrikt: De hygieniske Forhold synes at bedres. De nye Boliger gjøres større og lysere og indrettes mere praktisk. Befolkningen synes i det Hele taget at faa mere Sands for Renlighed, om end mange gamle og daarlige Vaner hænger længe igjen. Et almindeligt Træk er, at Smaabørn skal holdes inde hele Vinteren, og selv inde er de altid forsvarligen forsynet med tykke Hovedplag. Kulde, «Kjyl» kaldet, ansees som den hyppigste Aarsag til de forskjelligste Lidelser; de fleste Værkefingre menes at komme af «Kjyl», og naar de skal presenteres, som oftest aldeles fuld-

modne, er saavel Fingeren som Haanden emballeret med talrige Tørklæder. Forøvrigt er det ikke ofte, man har Anledning til at se saa stygge Værkefinger som tidligere. Fiskerbefolkningen er nu som oftest i Besiddelse af Karbolvand, Kreolin eller Lysol, foruden at den ligesaa ofte pleier at slaa Æther i et friskt Saar. Folk har en afgjort Skræk for Blodforgiftning, og aldrig saa liden Lymfangit opover Armen eller Læggen er nok til over Hals og Hoved at komme afsted til Læge. Kardialgi synes ikke at være saa almindelig som før. Det kommer rimeligvis for en Del deraf, at man er mere omhyggelig med Brødbagningen. Tidligere brugtes at stege Brødet paa Ovnspladen, hvorved det blev omtrent raat i Midten og stegt paa Kanterne. Paa Grund af forbedrede Kommunikationer kjøbes Brød i mindre Partier paa de fleste Gaarde og sælges derfra ud i smaat. Det bliver selvfølgelig lidet økonomisk i Længden, men bliver dog at foretrække fremfor det halvstegte Brød, der er bagt af daarligt Mel. Tygningen af Tobak, der er en udmærket Befordrer af Dyspepsi hos unge Mennesker, er desværre ikke aftaget. Det er kolossale Masser Skraatobak, der tygges og spytted ud i Vinterens Løb paa Fiskeværerne. Befolkningen er ellers ganske maadeholden forøvrigt, Ædrueligheden staar høit, Sædelighedstilstanden ikke bedre og heller ikke værre end andre Steder paa Landet. En bedrøvelig Side ved Befolkningen er dens Ringeagt for eller Mangel paa Forstaaelse af Skogen. Resultatet viser sig desværre altfor tydeligt paa flere Steder, hvor der nu næsten ikke findes en Busk mod for nogle Aar tilbage, da Skogen stod tæt og kraftig. Der gjøres Alt for at plyndre den sidste Rest af Skog herude. Istedetfor at hugge en Gang om Aaret og da paa en forstandig Maade, hugges der nu saa at sige for Dagen eller for Ugen. Og af den raa Ved bruges naturligvis det dobbelte. Upraktiske Ovne og Løpningsgryder (Gryder med Torskehoveder og Rygge, der op til 2 Gange daglig skal koges med den samme raa Ved), gjør ikke lidet til at øge Vedforbruget. Det er et trist Syn Sommerdagen at se Baadene fulde af unge Birketrær med Løvet paa, og det er med Vemod, jeg hver Vaar finder den en Gang saa vakre Skog paa den anden Side af Fjorden svinde mere og mere ind, hvorved Landskabet mister sin vakreste Pryd og antager et mere koldt og ensformigt Præg. I sin Egenskab af Fiskere følger Befolkningen godt med Tiden. I de senere Aar er der anskaffet store og hensigtsmæssige Dæksbaade, og man er ikke bange for at gjøre store Udlæg til gode Redskaber. Fembøringen, som før var den almindeligste Storbaad, kjøbes ikke længere, den sælges til Spotpris og vil om nogle Aar være fuldstændig forsvundet. Det stolte Syn af en Fembøring under Seil vil herefter ikke være at se paa Søen, men kun paa Billeder.

Distriktslæge A. Selmer i Balsfjorden anfører, at med Hensyn til Tilberedning af Maden staar Kvinderne der i Distriktet, som overalt i Landet, paa et lavt Standpunkt; Tilberedningen er ensformig og Udnyttelse af Varen daarlig. Der er aldrig Tale om at stege Kjød, Fisk eller Sild; tidligere brugtes kun Fladbrød, men siden Komfuren i den senere Tid er blevet almindelig, bruges meget Ovnsbrød af grovt Mel, og det er gennemgaaende godt stegt. Hvis Kvinderne fik lære ordentlig Madlavning, kunde Befolkningen her leve meget godt, da her almindelig er tilstrækkeligt af Raastof; fersk Fisk haves næsten til enhver Tid, og desuden tager Fiskerne med sig hjem fra Fiskeværerne saltet Fisk, der almindelig spises speget. Kjød kunde der ogsaa være tilstrækkeligt af, hvis det blev almindelig Skik at gjøde sine Kalve, indtil de blev 6—8 Uger gamle; nu slagtes de 2 Dage gamle og giver en daarlig Kost. De mere velstaaende Bønder slagter om Høsten et Storfæ samt en Del Sauer til Vinterbrug, enkelte har ogsaa Griseslagt, men det er mere Undtagelser. Faarekjødet bruges fornemmelig paa Udfarterne, Fiske- eller Seilture. De mindre Vel-

staaende lever fornemmelig af Sild, Fisk, Mel og Poteter, og om Sommeren haves dertil tilstrækkelig Melk; det maa væsentlig være den rigelige Nydelse heraf, der skaffer Befolkningen Kræfter til at udholde den lange Vinter, hvor den flydende Kost væsentlig bestaar af Melvælling og Kaffe, og hvor Smørret ofte maa erstattes med Sirup. Ved det store Forbrug af Kaffe og Sirup paa-drager Mange sig Dyspepsier, der er den mest udbredte Sygdom heroppe, og hvormed Flere plages sit hele Liv. Siden Margarinsmørret er blevet anerkjendt som en brugbar Vare, er Sirupen heldigvis bleven noget fordrevet. Forbrugen af Kaffe kunde ogsaa indskrænkes meget, hvis Fjøsstellet kunde forbedres, og Kreaturerne fodres bedre om Vinteren; thi man kunde da have Melk til enhver Tid. Nu fodres Kjørene om Vinteren nærmest i den Hensigt at holde Livet oppe, for at de i den korte 3 Maaneders Sommer, naar de ernærer sig selv paa de gode Havnegange, skal yde rigelig Melk. Befolkningen har desværre fremdeles liden Interesse for Jordbrug, endskjønt Eiendommene som oftest er gode og lette at opdyrke; med nogen Dræning og Vending af Jorden vilde gode Avlinger kunne høstes. Det stadige og daglige Arbeide, som Jorddyrkingen kræver, ligger ikke for Befolkningen her, der har været vant til at leve af Søen gennem Generationer, og hvor alle Indtægter beregnes efter Lykken paa Fiskerierne, og hvor man altid, som ved ethvert Lotterispil, haaber at vinde det store Lod. Naar saa dertil kommer den lette Adgang til Kredit hos Handelsmanden, der ligesaa letsindig som Fiskeren selv gjør Regning paa et godt Udfald af Fiskeriet, er det ikke underligt, om det tyngere og mindre poetiske Arbeide med Jorden falder mindre i Smagen. Boligerne bliver stadig bedre, de bliver høiere under Taget, og der bygges flere Rum; man nøier sig ikke længere blot med Stue og Forgang, der tillige benyttedes som Kjøkken; nu bygges foruden Stue baade ordentligt Kjøkken og dertil ofte et Sengkammer samt Loft ovenpaa, hvor de ældre Børn ligger. Fjøsbygningerne bliver ogsaa større og lysere, og dermed bliver ogsaa Kreaturrøgtten bedre; muligens derved ogsaa en større Interesse for Jordbruget vil vaagne. Her er vanskeligt for at faa Tjenere, da Alle helst vil være fri. Ved Dagarbeide forlanges Kr. 1,50 til Kr. 2,00 om Dagen og Kost; opnaaes ikke den Løn, gaar de heller ledige. Med Tiden sløses der forfærdelig, og desuden forstaar man ikke at indrette Arbeidet saaledes, at det falder i rette Tid. At faa en Haandsrækning en Gang imellem er meget vanskeligt, da Folk altid synes, de har det saa forfærdelig travelt, endskjønt der almindelig er Overflødighed af Tid. Drikfældigheden er ikke stor, og Afholdsbevægelsen har ikke saa ganske liden Tilslutning. Naar der gives Anledning til Drik ved Brylluper, kan der ikke holdes Maade, Ingen slutter, før han har faaet for meget. Der nydes dog mindre Brændevin end tidligere, og sjelden føres Brændevin med paa Fisketurene, hvilket tidligere var almindelig, især før Kaffe kom mere i Brug paa Udfarterne. Lappen er fremdeles henfalden til Drik og drikker op sin Fortjeneste baade fra Fiskerierne og Spitsbergensfarten. Sædeligheden staaer fremdeles paa et lavt Standpunkt.

Sygehuse. Foruden Amtssygehuset i Tromsø findes dersteds ogsaa et kommunalt Epidemilazaret, hvor der i 1899 behandledes 66 Patienter. I Ibbestad Distrikt findes et lidet Ibbestad Kommune tilhørende Isolationslokale paa Gaarden Vik. I Holmenvær Fiskevær, Berg Distrikt, findes et lidet Sygehus. Fremdeles findes Sygehuse i Balsfjorden, Karlsø og Skjervø.

Badeindretninger. Foruden Badeindretning ved Amtssygehuset i Tromsø til Brug for Patienterne, findes der ogsaa en offentlig Indretning for Karbad samt Badstue, der nyder god Søgning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vaccinerede og af retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Rets- medicinske Forretninger.
Tromsø Amt.....	28	1	2829	7
Trondenes	¹⁾ 3	-	796	-
Ibbestad	²⁾ 2	-	255	1
Tranø	³⁾ 2	-	205	-
Berg	⁴⁾ 1	-	136	-
Lenviken.....	uopgivet.	-	269	2
Maalselven	⁵⁾ 1	-	163	-
Balsfjorden	⁶⁾ 4	-	184	1
Tromsø	⁷⁾ 10	1	271	1
Lyngen	⁸⁾ 2	-	294	-
Karlsø	-	-	125	1
Skjervø	⁹⁾ 3	-	131	1

¹⁾ Trondenes 2, Kvæfjord 1. ²⁾ Ibbestad 1, Salangen 1. ³⁾ Sørreisen 1, Dyrø 1.
⁴⁾ Berg 1. ⁵⁾ Maalselven 1. ⁶⁾ Balsfjorden 2, Malangen 2. ⁷⁾ Tromsø 8, Tromsøundet 2.
⁸⁾ Lyngen 2. ⁹⁾ Skjervø 1, Kvænangen 1, Nordreisen 1.

XX. Finmarkens Amt.

Lægedistriktsinddeling, Fladeindhold, Indbyggerantal, Medicinalpersonale.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km. ²	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vakcinatorer.
Amtet		47385,34	29 341	¹⁾ 13	2	25	31
1. Alten		12119,15	5 406	1	-	5	4
	Alten	2 997,89	2 087	1	-	2	1
	Talvik	1 594,63	2 446	-	-	2	2
	Kautokeino.....	7 526,63	873	-	-	1	1
2. Loppen.....		1 173,64	1 731	1	-	1	3
	Loppen og Øksfjord ..	752,66	931	-	-	-	1
	Hasvik	420,98	800	1	-	1	2
3. Hammerfest....		3 397,36	3 995	2	1	3	3
	Hammerfest, Kjøbst.	4,00	2 238	2	1	2	-
	Hammerfest	3 393,36	1 004	-	-	-	2
	Kvalsund		753	-	-	1	1

¹⁾ Foruden de i hvert Distrikt opførte Læger er ansat en Distriktslæge uden fast Distrikt med skiftende Bopæl efter Amtmandens nærmere Bestemmelse.

Lægedistrikter.	Tilsvarende Herreder, Dele deraf og Bykommuner.	Flade- indhold i km ² .	Tilstedev. Indb. 1ste Ja- nuar 1891.	Antal Læger.	Tandlæger.	Jordmødre.	Hjælpe- vaknatorer.
4. Maasø		535,80	2 508	1	-	4	7
	Maasø	535,80	1 342	1	-	1	4
	Kjelvik		1 166	-	-	3	3
5. Kistrand		11966,07	2 287	1	-	2	3
	Kistrand	4 426,68	1 728	1	-	1	2
	Karasjok	7 539,39	559	-	-	1	1
6. Lebesby		?	?	1	-	2	1
	Lebesby	4 477,71	1 067	1	-	2	1
	Vestlige Del af Tanen til og med Gamvik ..	?	?	-	-	-	-
7. Tanen		?	?	1	-	1	4
	Resten af Tanen ¹⁾ ...	?	?	1	-	1	3
	Polmak Sogn af Næsse- by Herred	1 709,44	462	-	-	-	1
8. Vardø		2 257,99	3 310	2	1	3	3
	Vardø, Kjøbstad	3,65	2 217	2	-	2	-
	Vardø	2 254,34	1 093	-	-	1	3
9. Vadsø		2 565,99	4 025	1	-	3	-
	Vadsø, Kjøbstad	1,84	1 767	1	-	2	-
	Nordvaranger	1 033,31	1 280	-	-	-	-
	Næsseby Sogn af Næsse- by Herred	1 530,84	978	-	-	1	-
10. Sydvaranger	Sydvaranger	4 987,99	1 932	1	-	1	3

¹⁾ Tanen Herred i sin Helhed har et Fladeindhold af 2 194,20 km.² og en Folke-
mængde af 2 618.

Sundhedstilstanden var i det Hele taget tilfredsstillende. Naar und-
tages Influenza, synes ingen epidemisk Sygdom at have havt større Udbredelse.
Mæslingeepidemien fra Aaret forud var aldeles ophørt. Det samlede Antal
anmeldte epidemiske Sygdomstilfælde udgjorde 2 371, hvoraf 61 dødelige, mod
henholdsvis 3 256 og 138 i 1898.

Dødeligheden. De Dødes Antal udgjorde 650 eller 19,8 pro mille af
den beregnede tilstedeværende Middelfolkemængde (32 800). Aaret forud var
Forholdet 23,4 pro mille.

Angaaende Fordelingen af de **epidemiske Sygdomme** paa Maaneder
og Lægedistrikter henvises til Tabellen paa Side 266—267, sammendragen efter
Lægernes Opgaver.

Tyfoidfieber var udenfor Vardø By overhovedet sjelden. I Hammerfest
By iagttoges 4 Tilfælde, alle hos Fiskere, der havde erhvervet Sygdommen

Epidemiske Sygdomme.

	Ialt kjendte		Tiden er opgivet for	Januar.	Februar.	Marts.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	December.
	Tilfælde.	Dødsfald.													
Tyfoidefeber	75	8	74	13	2	3	2	6	3	5	4	6	3	17	10
Skarlagensfeber	49	-	49	9	4	8	2	1	-	1	-	1	8	7	8
Difteri (Croup)	65	7	65	13	4	3	5	7	5	3	2	6	3	7	7
Barselsefeber	9	5	7	1	-	-	-	-	1	2	2	-	-	-	1
Pyæmi, Septhæmi	21	3	21	-	3	3	-	-	-	5	-	3	3	4	-
Rosen	26	-	26	4	3	-	1	3	1	7	2	-	-	2	3
Røde Hunde	6	-	6	2	-	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	5	-	5	1	-	-	1	1	-	1	-	-	-	-	1
Kighoste	37	1	37	21	3	5	-	2	-	-	-	4	2	-	-
Akute Katarrer i Aandedræts- organerne	964	11	960	88	78	192	127	107	87	51	43	47	48	47	45
Influenza	602	12	602	21	114	206	113	59	20	14	8	6	20	9	12
Lungebetændelse	73	4	73	6	10	13	19	3	4	2	3	6	1	3	3
Pleurit	81	1	81	3	7	9	8	8	12	9	5	4	10	2	4
Gigtfeber	44	1	44	7	3	4	4	3	5	1	1	1	5	6	4
Akut Diarré (Kolerine)	301	7	301	15	6	15	10	17	32	44	30	31	41	35	25
Skjørbug	10	1	10	-	1	-	1	1	-	3	4	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	3	-	3	-	1	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-
Tilsammen	2371	61	2364	204	239	463	293	221	170	148	104	116	144	139	123

Epidemiske Sygdomme.

	Fordeling paa Lægedistrikterne:																			
	1		2		3		4		5		6		7		8		9		10	
	Alten.		Loppen.		Hammerfest.		Maasø.		Kistrand.		Lebesby.		Tanen.		Vardø.		Vadsø.		Syd-varanger.	
	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.	Tilf.	Dsf.
Tyfoidefeber	-	-	-	-	4	-	2	-	-	-	-	-	-	-	64	8	5	-	-	-
Skarlagensfeber	-	-	-	-	1	-	9	-	-	-	-	-	-	-	33	-	6	-	-	-
Difteri (Croup)	19	5	6	-	31	1	6	1	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-
Barselfeber	2	1	-	-	2	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	1
Pyæmi, Septhæmi	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	17	2	1	1
Rosen	1	-	-	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	-	8	-	3	-
Røde Hunde	-	-	2	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vandkopper	1	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
Kighoste	-	-	-	-	7	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	29	1	-	-
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	79	-	17	-	237	-	63	-	43	-	16	-	12	1	325	5	145	4	27	1
Influenza	113	8	15	-	213	3	25	-	9	-	14	-	1	-	142	-	70	1	-	-
Lungebetændelse	7	1	-	-	11	-	1	-	1	-	2	-	6	1	28	1	11	-	6	1
Pleurit	4	-	-	-	34	-	-	-	2	-	-	-	2	-	30	-	5	1	4	-
Gigtfeber	6	1	-	-	6	-	1	-	3	-	-	-	2	-	17	-	8	-	1	-
Akut Diarré (Kolerine)	56	-	4	-	83	1	14	1	4	2	-	-	-	-	71	3	61	-	8	-
Skjørbug	2	1	-	-	6	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Pemfigus hos Nyfødte	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Tilsammen	292	17	44	-	650	5	125	3	63	2	32	-	25	2	718	18	370	10	52	4

udenfor Byen, deraf 2 i Salangen (Tromsø Amt) og 1 i Kjelvik. (Aagaard). 2 Patienter fra Maasø Distrikt indlagdes i Hammerfest Sygehus. (Horne). I Vardø Distrikt forekom 64 Tilfælde, hvoraf 3 i Landdistriktet. Epidemien i Vardø By, hvor samtlige 61 Angrebne behandledes paa Sygehus, var en Fortsættelse af den store Epidemi Høsten forud. Sygdommen optraadte gennem alle Aarets Maaneder med nogen Øgning af de Angrebnes Antal i November og December. Den holdt sig især i et Par Huse, det gamle og det nye Fattighus, som det i lang Tid lod til at være umuligt at faa desinficerede. Det nye Fattighus i den forrige Sygehusbygning havde hele Vinteren igjennem staaet tomt med udtagne Vinduer og var i April blevet istandsat, samt indredet omtrent fra nyt af. Antagelig er Smitten ført dertil fra det gamle Fattighus, da nogle af dettes Beboere overflyttedes. Drikkevandet antages under denne Epidemi ligesom tidligere at have spillet en Rolle. (Blom). Som medvirkende Aarsag til, at Tyfoidfeber epidemier kan holde sig aarevis i Byen, paapeges af Sygehushæge Bidekap den yderst mangelfulde Drainering af Grunden. — Udenfor Vardø By forekom 3 Tilfælde i Havningberg. Endelig indtraf i Vadsø Distrikt 5 Tilfælde, deraf 2 i Byen og 3 i Landdistriktet. De 2 i Byen var hos Børn i en Familie, der smittedes af en Slægtning, som kom syg hjem fra Vardø i December Aaret forud. De 3 øvrige forekom i Fiskeværøet Kiberg i Nordvaranger; Smitten skrev sig ogsaa her fra Vardø. (Caspersen).

Af **Skarlagensfeber** er for det hele Amt anmeldt 49 Tilfælde, af hvilke de fleste (33) i Vardø Distrikt. Ingen Dødsfald. I Maasø Distrikt optraadte nogle Tilfælde udover Høsten uden kjendt Smittekilde i Søndre Honningsvaag. Sygdommen forløb meget let og har vistnok været mere udbredt, end de 9 anmeldte Tilfælde kunde lade formode. Ved Juletider var Epidemien over. Nogen virksom Afsondring lod sig ikke gennemføre, dels paa Grund af Boligforholdene, dels fordi Folk ikke overholdt de givne Paabud. (Horne). I Vardø optraadte Sygdommen epidemisk, væsentlig i 1ste og 4de Kvartal, men forløb som Regel meget mildt. (Blom). I Vadsø optraadte i November et Par isolerede Tilfælde i Byen og 4 i Fiskeværøet Kiberg. (Caspersen).

Difteri (Croup) De anmeldte Tilfældes Antal var omtrent det samme som Aaret forud, men Dødeligheden var meget mindre. Blandt 19 Behandlede i Alten Distrikt døde ingen; af de paa Sygelisten opførte 5 Difteridødsfald tilhørte 2 1898 og 3 dette Aar; disse sidste var dog ikke behandlede af Læge. Sygdommen optraadte fra April til December med dels et enkelt dels nogle faa Tilfælde i hver Maaned i baade Alten og Talvik Herreder. (Wolff). Af de Angrebne i Løppen Distrikt behandledes 2 i Hasvaag Sygehus. I Hammerfest Distrikt forekom 25 Tilfælde i Byen og 6 i Landdistriktet. I Byen, hvor Sygdommen navnlig var udbredt i Aarets første Kvartal, indlagdes de fleste i Lazaretet. Blandt 6 Tilfælde i Maasø Distrikt forekom 2 i et Hus, hvor en Søn, 20 Aar gammel, kort i Forveien var død af Halsesygdom uden Behandling. (Horne). — Fra Østfinmarkens Byer anmeldtes 3 spredte Tilfælde.

Af **Barselfeber** forekom 2 Tilfælde i Alten Distrikt i Hjelpekoners Praxis. Den fra Distriktet opførte døde Barselkvinde var en Flytlapkone fra Kautokeino, anmeldt fra Skjervø. (Wolff).

Pyæmi. Af de ialt anmeldte 21 Tilfælde med 3 Dødsfald forekom 17, hvoraf 2 dødelige, i Vadsø Distrikt.

Kighoste optraadte epidemisk i Vadsø som Fortsættelse af en i sidste Kvartal 1898 i Byen opstaaet Epidemi. Mange flere end det opførte Antal Behandlede var vistnok angrebne. (Caspersen).

Medens **akute Katarrer i Aandedrætsorganerne** optraadte sjeldnere end Aaret forud, var **Influenzaen** adskillig udbredt, navnlig i Maanederne Februar—April. I Alten Distrikt forekom efter denne Sygdom mange Tilfælde af Pneumoni og Eftersygdomme i Nervesystemet. (Wolff).

Lungebetændelse var sjeldnere end Aaret forud (73 Angrebne mod 150 i 1898).

Akut Diarré var ogsaa mindre hyppig. I Gjesvær, Maasø Distrikt, forekom i Oktober baade blandt Børn og Voxne Diarré med blodige Afføringer. Til Behandling kom kun 3 Tilfælde, men Mange opgaves desuden at have havt Sygdommen. En middelaldrende Mand, forøvrigt svag og afkræftet, døde. Aarsagen til Sygdommen maa antagelig søges i forurenset Drikkevand fra Brønde, der var daarlig beskyttede mod Tilsig af Overfladevand. Sygdommen optraadte under Tøveir efter forudgaaende Kulde og Sne. (Horne).

Skjørbug. Fra Kistrand Distrikt omtales et Tilfælde hos en Pige paa 10 Aar, der i 3 Aar hver Vaar var bleven syg paa samme Maade med de for Sygdommen sædvanlige Symptomer. (Mørch). En 14-aars Gut fra Tanen Distrikt, der levede under særdeles fattige og elendige Forhold, blev indlagt i Sygehus, hvor han snart kom sig. (Meidell).

Impetigo contagiosa optraadte som en meget plagsom Hudsygdom blandt Skolebørn i Vardø i November og December. 1ste Folkeskoleklasse, hvor Sygdommen graserede værst, maatte stænges 1 Maanedes Tid før Jul. (Blom).

Af **Fnat** er anmeldt ialt 15 Angrebne, deraf 11 fra Alten Distrikt. I Maasø og Kistrand Distrikter angives Sygdommen at være meget udbredt.

Veneriske Sygdomme, behandlede udenfor Sygehus, vil sees af følgende Tabel:

Sygdom.	Ialt opgivne Tilfælde.	Fordeling paa Lægedistrikterne:									
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
		Alten.	Loppen.	Hammerfest.	Maasø.	Kistrand.	Lebesby.	Tanen.	Vardø.	Vadsø.	Sydvaranger.
		Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.	Tilf.
Veneriske Saar	2	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-
Syfilis, konstitutionel . .	24	-	-	16	1	-	2	-	4	-	1
Gonorré og Uretrit . . .	183	12	8	62	4	1	6	7	52	26	5

Til Lebesby Distrikt bragte en Arbeider ved et Skiferbrud **Syfilis** med fra Trondhjem. Han smittede en Enke, som igjen inficerede et Par andre Arbeidere. (L. Daae).

I Tanen Distrikt behandles aarligaars en hel Del dels nye, dels gamle Tilfælde af **Gonorré**; de sidstnævnte findes hyppigst blandt Fiskere, der kommer sydfra. (Meidell).

Dødsfald af **Lungetuberkulose** udgjorde for det hele Amt 16,1 pCt. af samtlige ved Sygdom foraarsagede, kjendte Dødsfald og 20,1 pCt. af kjendte Dødsfald af ikke epidemiske Sygdomme. For Byerne var Forholdet henholdsvis 18,8 pCt. og 25,6 pCt. og for Bygderne 14,4 pCt. og 17,1 pCt. Forøvrigt henvises til Tabellen paa næste Side. Tuberkulose er ikke saa lidet udbredt inden Kjelvik Herred — Maasø Distrikt. Sammenstuvninger i Fiskeværene i trange,

Døde af Lungetuberkulose.

Lægedistrikter.	Opgivne Dødsfald ved			
	Sygdom.	Lunge- tuberkulose.	epidemiske Sygdomme.	ikke epidemiske Sygdomme.
Alten	75	10	17	58
Loppen	6	1	-	6
Hammerfest	27	3	5	22
Hammerfest By	25	3	4	21
Bygder	2	-	1	1
Maasø	18	4	3	15
Kistrand	28	2	2	26
Lebesby	3	1	-	3
Tanen	8	1	2	6
Vardø	72	13	18	54
Vardø By	57	12	17	40
Bygder	15	1	1	14
Vadsø	49	9	10	39
Vadsø By	35	7	10	25
Bygder	14	2	-	14
Sydvaranger	19	5	4	15
Finmarkens Amt	305	49	61	244
Deraf i Byer	117	22	31	86
- Bygder	188	27	30	158

usunde Boliger, hvor Urenlighed hersker, og Opspyttet tørrer ind paa Gulv og Vægge, bidrager til at sprede Smittestoffet. Henvendelser om Forsigtighed i denne Retning frugter lidet. (Horne). I Tanen Distrikt kom nogle flere Tilfælde end vanligt under Behandling. Paa Grund af de lange Afstande og den spredte, mindre oplyste Befolkning er det imidlertid vanskeligt at faa noget bestemt Indtryk af de forskjellige Sygdommes mere eller mindre hyppige Forekomst. Ofte falder det ogsaa bekvemmere for Befolkningen at søge Læge andetsteds. (Meidell). Sygehuslæge Bidenkap paa Vardø omtaler, at Tuberkulosen synes at tiltage i Hyppighed og desuden som Regel at antage et hurtigt, i ikke faa Tilfælde «galloperende» Forløb. Menigmand paa Stedet bor tæt sammenpakket i smaa Rum og er lidet renlig (den kvænske Befolkning holder dog baade sine Hjem rene og bader hyppig), ligesom stor Iigegyldighed for Smitte har hersket lige til den seneste Tid.

I Lebesby Distrikt er **Fordøielsessygdomme** meget almindelige paa Grund af u hensigtsmæssig Ernæring. (L. Daae). Ogsaa **Blegsot** staar ofte i Forbindelse med den daarlige Levemaade i usunde og fugtige Boliger. (Meidell).

Om Amtets **Sindssyge** se den almindelige Beretning.

Obstetriciske Operationer. Af Læger udførtes ialt 15 saadanne, deraf i Alten Distrikt 1, i Maasø 2, i Kistrand 1, i Lebesby 3, i Vardø 1, i

Obstetriciske Operationer.

Indikation.	Tangforløsning.				Udtrækning ved Bækkenendeleie.		Perfora- tion.	Efter- byrds- opera- tion.
	Mødre.		Børn.		Moder.	Barn.	Moder.	Mødre.
	Lev.	Død.	Lev.	Dødf.	Lev.	Dødf.	Lev.	Lev.
Utilstrækkelige Veer ..	6	¹⁾ 1	5	2	1	1	-	-
Bækkensneverhed	-	-	-	-	-	-	1	-
Ueftergivelige Fødsels- dele	1	-	-	1	-	-	-	-
Tilbageholdelse	-	-	-	-	-	-	-	5
Tilsammen	7	1	5	3	1	1	1	5
	8		8					

¹⁾ Dødsårsag: Barsel-feber.

Fødte og Døde.

Lægedistrikter.	Fødte		Døde						
	leven- de.	død- fødte.	ialt.	0—1 Aar.	i 1ste Døgn.	paa Bar- sel- seng.	ved ulykke- lige Hæn- delser.	ved Selv- mord.	ved Mord og Drab.
Alten	187	7	89	19	4	-	6	1	-
Loppen	88	2	53	11	2	-	8	-	-
Hammerfest	168	2	90	18	1	-	5	-	1
Hammerfest By	81	1	57	9	-	-	3	-	1
Bygder	87	1	33	9	1	-	2	-	-
Maasø	130	2	84	19	-	2	24	-	-
Kistrand	95	4	48	13	2	1	2	-	1
Lebesby	68	1	39	9	-	-	12	-	-
Tanen	76	2	44	10	-	1	4	-	-
Vardø	175	1	94	25	-	1	9	1	-
Vardø By	119	1	64	12	-	1	6	1	-
Bygder	56	-	30	13	-	-	3	-	-
Vadsø	206	10	80	18	1	3	4	-	-
Vadsø By	115	3	46	11	-	3	4	-	-
Bygder	91	7	34	7	1	-	-	-	-
Sydvaranger	62	2	29	4	-	1	-	-	-
Finmarkens Amt	1255	33	650	146	10	9	74	2	2
Deraf i Byer	315	5	167	32	-	4	13	1	1
— Bygder	940	28	483	114	10	5	61	1	1

Vadsø 5, i Sydvaranger 2. Angaaende Indikationer og Udfald henvises til Tabellen paa foregaaende Side.

Døde paa Barselseng. Efter Presternes Opgaver døde 9 Kvinder paa Barselseng. Lægerne har opgivet Dødsaaarsagen for 7, deraf for 5 Barselfeber, for 1 Kollaps og for 1 Dystoki (død i Vadsø uforløst før Lægens Ankomst).

Jordmoderhjælpen. Følgende Tabel, sammendragen efter til Distriktslægerne indkomne Opgaver fra Jordmødrene, giver Oplysning om disses Virksomhed.

Lægedistrikter.	Antal anmeldende Jordmødre.	Har bistaaet ved Antal Fødsler.	Deraf var:				
			Issefødsel.	Ansigtsfødsel.	Bækkenendefødsel.	Tverleie.	Uopgivet Fosterleie.
Alten	4	61	55	-	5	1	-
Loppen	1	8	-	-	-	-	8
Hammerfest	3	92	90	1	1	-	-
Maasø	4	38	37	-	¹⁾ 2	-	-
Kistrand	2	19	19	-	-	-	-
Lebesby	2	21	21	-	-	-	-
Vardø	2	77	-	-	-	-	77
Vadsø	3	66	-	-	-	-	66
Sydvaranger	1	9	²⁾ 10	-	-	-	-

¹⁾ Tvillinger. ²⁾ Deraf 1 Tvillingfødsel.

Antallet af **Fødte** og **Døde** sees af Tabellen paa foregaaende Side.

Der bliver saaledes for det hele Amt et Overskud af 605 Fødte og Forholdet mellem Fødte og Døde = 100 : 51,8.

De **hyppigste Dødsaaarsager** var:

Dødsaaarsag.	Antal Dødsfald.	Deraf i	
		Byer.	Bygder.
Alderdomssvaghed	51	1	50
Lungetuberkulose	49	22	27
Drukning	29	6	23
Kræft	22	8	14
Medfødt Svaghed	21	3	18
Tuberkulose udenfor Lungerne	18	6	12
Hjerneslag	18	11	7
Influenza	12	4	8
Akute Katarrer i Aandedrætsorganerne	11	9	2

Veirliget. Snemængden om Vinteren synes at have været usædvanlig stor, Vaaren kom sent og var kold; en Tid i Juni og Juli var Veiret varmt, men Høsten blev regnfuld og kold. Vinteren indtraadte igjen tidlig. Høet blev tildels bedærvet af Væden. I Alten modnedes ikke Bygget. Poteterne blev smaa og umodne, Bærhøsten mislykkedes. Fiskerierne gav gjennemsnitlig Udbytte som i et Middelsaar; Fiskepriserne var i Stigende. (Wolff). I Lebesby var Vaarfisket meget daarligt paa Grund af ugunstigt Veir; Sommerfisket var under et Middelsaars. (L. Daae).

Levemaade og hygieniske Forhold. I Alten Distrikt spores Fremskridt, om end ikke raske. Spyttieret er noget aftaget paa Kramboder og i private Huse, men synes omtrent uforandret paa Mandfolksiden i Kirken og i andre Forsamlingslokaler. I Talviks Kirker og Skolehuse er ifølge Sundhedskommissionens Beslutning ophængt Plakater med Forbud mod Spytning paa Gulv, Vægge og Inventar. (Wolff).

I Loppen Distrikt var paa Grund af noksaa godt Fiske og høie Fiskepriser Levemaaden god. Boligerne er derimod daarlige og Renlighedssandsen rent elendig. Kaffe og Spirituosa misbruges. Ungdommen er meget usædelig. Drik, Slagsmaal og Tyverier hører til Dagens Orden. (G. Klem.)

Fra Maasø skriver Distriktslæge Horne: Aaret har været et i økonomisk Henseende godt Aar for Fiskeralmuen paa disse Kanter. Vinterfisket gav et godt Udbytte, især for Kjelviks Vedkommende, og Fiskepriserne var høie. Størsteparten af Befolkningen har derfor havt et godt Udkomme. Loddefisket slog daarligt til. Sommerfisket (væsentlig Seifiske) var for enkelte Steder ikke saa værst, men for Distriktets vigtigste Seifiskevær, Repvaag, var det mislykket. Sandsen for godt Stel i Hjemmene er liden. Folk lever ødselt, saalænge Pengene varer, tænker ikke paa den Dag imorgen. Befolkningen bor trangt og usselt i daarlige Huse, ofte i Gammer. Nye Huse opføres nu som oftest af Træ. Gamme med Fjøs og Beboelsesrum under samme Tag har jeg kun seet et Par Steder. Ofte huses dog Lam og andre Smaadyr inde i Værelserne. Træhusene, som bygges, er ofte daarlige og trækfulde; Gammerne derimod er tætte og varme, men Atmosfæren inde i dem er ofte rædselsfuld. I Søndre Honningsvaag bliver Bebyggelsen mere og mere bymæssig. Der bygges stadig nye Huse. En ny Vei er planlagt gennem hele Været, hvorved Byggetomterne vil blive reguleret. Sædeligheden staar ikke høit. Brændevin nydes der i Almindelighed ikke saa meget af. Til Høitiderne, f. Ex. i Julehelgen, kan det dog gaa ret lystigt til paa sine Steder.

I Kistrand er Hovednæringsveien for Størstedelen af Distriktets Indbyggere Fiskeri — Deltagelse i Vinter- og Vaarfiske ude i Fiskeværerne og Hjemmefiske. — Det er ikke mange af de arbejdsføre Mænd, som ikke deltager i de store Fiskerier om Vaaren. Deres Fortjeneste har i Almindelighed været fra 100 til 300 Kr. og kunde være større; men Almuen driver endnu med de gamle Otringsbaade, medens Nordlænderne nu næsten udelukkende møder op med nye tidsmæssige Baade. For Almuen er nok forresten Seifisket om Sommeren af større Betydning; det drives tildels af større Lag, bestaaende af 12 Mand med 4 Baade og Not; af saadanne Lag findes vel 9—10 i Kistrand Herred, og de kan ofte gjøre stor Fangst, især naar Seien gaar i Stim. Men forresten ligger alle Mand, som har en liden Baad og et Snøre, stadig ude paa Fjorden og fisker Sei, som de saa bytter hos Russerne mod Mel, og er de nogenlunde heldige, kan de se Vinteren imøde med godt Mod; thi den, som har en god Melforsyning, er bjerget. I August og September kommer der nogen Afbrydelse i Fisket, thi da skal Høet slaas og tørres, og det er gjerne en vidløftig Affære, idet de Fleste foruden sin Gaard ogsaa har Slaatter langt oppe i Heierne. Næst

Fisket er Kreatur- og Faareavl den vigtigste Næringsvei, og det er noget, som det tilligger Kvinderne at arbeide med. Disse slider da ogsaa trolig med Kreatur-stellet hele den lange Vinter igjennem, idet det gjælder om at holde Liv i de flest mulige Dyr med mindst mulig Foder. 2 Gange om Dagen koges Fiskehoveder, Tang, Lyng og afskavet Bark sammen med lidt Hø, saa skal der rives Lyng og bæres hjem, samles Tare o. s. v. Kvindernes Arbeide optages for en stor Del udenfor Huset, og deres væsentligste Arbeide inden Døre bestaar i at forfærdige Klæder af Uld og af Skind. Madstellet har derimod Kvinderne lidet med at bestille, ialfald naar Manden er hjemme, for det er for det Meste ham, man faar se over Kjødgryden eller Fiskegryden, naar man om Aftenen kommer ind i et Hus. Huslig Hygge sættes der som Regel liden Pris paa; Alt er som oftest i et eneste Rot; uopvasket Spisestel slænges udover Borde og Bænke sammen med andre Levninger efter Maaltiderne. Rengjøring af Spisestel besørges først, naar det skal benyttes, hvis det overhovedet gjøres. Husene er smaa og daarlige og sættes ovenpaa Marken uden videre Grundmur under. De gjør altid et ufærdigt Indtryk, da de aldrig er panelede og som Regel ikke engang har Lister om Vinduerne. Indvendig er der heller ikke Paneling; Rummet naar som oftest helt op under Mønet, og Loftsbjælkerne danner Oplagssted for Emner til Slædemeier, Bord o. m. m. I det ene Hjørne er der en Kogeovn bare med et Jernrør op gennem Taget, idet Peis desværre kommer mere og mere af Brug paa de fleste Steder i Kistrands Herred paa Grund af Vanskeligheden ved at skaffe tilstrækkeligt Brændsel. Klæde-dragten er god og hensigtsmæssig, men tjener ikke til at befordre Renlighed. De vigtigste Næringsmidler er Mel og Kjød — mest tørret Faarekjød. Disse tilberedes paa den letvindtest mulige Maade; Melet blandes med Vand og laves til flade, fingertykke Kager, som steges paa Ovnen eller paa en Jernplade, som stilles op paaskraa mod Varmen. Kjødet koges sammen med Havregryn til en kraftig og noksaa velsmagende Ret; det er, saavidt jeg ved, den eneste Suppe-mad, Almuen bruger. — Der holdes forholdsvis mange Kreaturer, saa man skulde tro, at Almuen kunde have god Nytte af Melken; men det er nok desværre ikke saa; thi for det første faar de paa Grund af daarlig Fodring lidet, ofte ingen, Melk om Vinteren, og ofte melker Kjødene svært lidet om Sommeren ogsaa, især naar det er varmt og megen Myg. Melken benyttes altid sur og haves staaende paa Hylder inde i Beboelsesrummet. Det vigtigste Nydelsesmiddel er Kaffe, som drikkes i store Masser af Alle, Børn som Voxne; paa Grund af den store Til-sætning af Salt virker den næsten som Brækvand paa Uvante. Kaffen drikkes bestandig med Sukker til. Med Hensyn til stærke Drikke, er Tilstanden værst i Karasjok, hvor ulovlig Handel med Brændevin skal drives noksaa meget; men ogsaa i Kistrand drikkes der adskilligt, især af yngre Gutter. Det er jo heldigvis forbundet med lidt Besvær at forskaaffe stærke Drikke, ellers blev nok Tilstanden meget værre, end den er. (Mørch).

I Lebesby er Boligerne som Regel Jordgammer med Jordgulv. De bestaar næsten bestandig kun af ét Værelse, der da maa gjøre Tjeneste saavel til Køkken som til Sove-, Arbeids- og Opbevaringsrum for Klæder og Madvarer. I Tilfælde af Udbrud af smitsom Sygdom er tilstrækkelig Isolation af den Syge omtrent umulig. (L. Daae).

I Tanen maa de hygieniske Forhold siges at være i Fremgang, men lader naturligvis fremdeles i mange Retninger særdeles meget tilbage at ønske; særlig gjælder dette Kystbefolkningen. For en Del skyldes det den Omstændighed, at Almuen her — Fiskere — for det Meste ikke eier hverken Grund eller Hus, men bor saa at sige af ren Naade hos vedkommende Væreier, der gjør det mindst mulige for at forbedre Tilstanden. Hans Grund hertil og hans mulige Undskyldning herfor maa søges i den Omstændighed, at omtrent Samtlige er nogle yderst slette Betalere, ja meget hyppig aldeles ikke betaler. Leve-

maaden er for den indre Del af Distriktet god, ja endog meget god; men ogsaa i denne Henseende har Kystbefolkningen det gennemgaaende mindre godt. Her spiller «Melet» en altfor stor Rolle ved Siden af den uundværlige Kaffe, der nydes i utrolige Kvanta. Kaffejeddlen er omtrent aldrig kold. Den naturlige Følge heraf er de forskjelligste Former af gastriske Besværligheder o. s. v. (Meidell).

I Vardø Distrikt slog Vaarfisket aldeles Feil, forsaavidt angaar det saakaldte Juxefiske. Først 17de Mai kom der nogen ordentlig Fisketyngde under Land, og da begyndte man med Linebrug. Priserne var rigtignok fabelagtig høie, saa det rettede noget paa de jammerlige Udsigter. Ogsaa Sommerfisket var ganske pent, ligeledes med høie Priser. Hvalfangsten slog rent Feil, saa alle Selskaber i Vardø Distrikt havde betydeligt Underskud. Skatterne stiger og har nu naaet 14,3 pCt., og værre bliver det vel, naar Samlaget bliver nedlagt. De hygieniske Forhold i Byen er som Regel ikke daarlige. De Fleste eier paa en Maade sine Huse selv og faar mere og mere Sands for Renlighed og Properhed. Ganske vist staar de Norske tilbage i Renlighed for Kvænerne, men der er dog et stort Fremskridt at spore. For ca. 10 Aar siden var det omtrent umuligt at gjøre et Sygebesøg hos de lavere Klasser uden at medbringe hjem et eller andet Snyltedyr. Dette er nu meget sjældent. Befolkningen bestaar mest af Fiskere, hvoraf dog mange fuser i et eller andet Haandværk om Vinteren; de fleste foretrækker imidlertid absolut at dovne sig, ræke rundt i Byen og staa og vrøvle inde i Butikerne. Befolkningen i Herredet er ogsaa Fiskere, men den driver gjerne ved Siden en Smule Kvægavl, som for de nærmest Byen Værende er meget lønnende, da Melkepriserne er urimelig høie, 25 Øre pr. Liter. Ædruelighedstilstanden er god, om der end af og til kan forekomme lidt Laddevinsexesser. Sædeligheden staar paa et lavt Standpunkt. (Blom).

Distriktslæge Wessel beretter om de økonomiske Forhold i Sydvaranger: Den langvarige og haarde Vinter gjorde, at der i Mai og Juni blev stor Nød blandt Folk, idet Foderbeholdningerne slap op. For Mange tog det ogsaa Slut med Melet, længe før noget Smule Fiske var begyndt. De, som kunde, maatte da købe sig Hø i Byerne til høi Pris. Andre blev ved Fattigvæsenet eller ved privat Godgjørenhed og Hjælpsomhed sat i Stand til at klare sig over den værste Tid uden at slagte sine Kreaturer; disse sidstnævnte var da ogsaa i en elendig Forfatning, da de slap ud paa Sommerbeite. Imidlertid blev det et ganske godt Foderaar; Hømængden var snarere over end under et Middelsaars, men af daarlig Kvalitet, da der stadig faldt Regn udover Høsten, saa meget ikke kunde blive tørt, før det bragtes i Hus. Multheøsten blev ringe og af daarlig Kvalitet; ligesaa med Poteter og Næper. Fisket, den Indtægtskilde, paa hvilken der ofres mest Arbeide, var for Loddefiskets Vedkommende i Sydvaranger, som i hele Østfinmarken, mislykket. Sommerfisket var bedre; i Fiskeværet Smaastrømmene havde man saaledes en Uges Tid i August et udnærket Seifiske, der var tilstrækkeligt til at skaffe Vinternel for dem, som deltog deri. Laxefisket, hvori en større Del af Almuen end nogensinde tidligere deltog, var meget godt, ja rigt for Manges Vedkommende. Dertil kom, at Priserne var høie, saa Folket havde særdeles godt Udbytte. Ogsaa for Torske- og Seifiskets Vedkommende gjorde de høie Priser, som betaltes for Fisken, at Fiskerne havde bedre Udbytte af sit Arbeide end efter det ringe Fiskekvantum at dømme. Det er den praktisk talt fuldstændig frie Handel, som de russiske Kjøbefartøier driver direkte med Fiskerne baade for Kontant og mod Varer, som i de sidste Aar har bragt Fiskepriserne iveiret. Det er derfor intet Under, at Fiskerne betragter ethvert Forsøg paa at indskrænke denne direkte Handel med Russen som et Slag rettet mod deres økonomiske Existens af den norske Handelsstand, i hvis Interesse det ligger at holde Konkurrencen borte og Priserne lave. Der er derfor reist en levende Agitation over hele Finmarken mod det nye Handelslovsforslag, som inde-

holder Bestemmelser, der tilsigter at indskrænke Russernes Frihed. En for mange Sydvarangerboere velkommen Indtægtskilde aabnedes i Vinter, idet et stort svensk Selskab for Hugst og Udførsel af Tømmer fra de russiske og finske Skoge i de nordligste Dele af disse Lande, det saakaldte Petschoraselskab, begyndte sin Virksomhed paa russisk Side af Grænseelven Pasvik. Mange norske Opsiddere ved denne Elv og i Jarfjord fik i den ellers «arbeidsløse» Tid Beskæftigelse med Hugst og Fremdrift af Tømmer og det for en god Dagløn. Da Selskabets Virksomhed vil fortsættes gennem flere Aar, og der saaledes kan blive Anledning til stadig Fortjeneste, er dets Betydning desto større for Sydvaranger. Trods det i flere Aar feilslagne Loddefiske synes den økonomiske Tilstand i det Hele ikke at være gaaet tilbage, snarere noget frem. Med de forbedrede Dampskibskommunikationer og Telegrafene, man i de senere Aar har faaet, er der kommet mere Driftighed og Arbeidslyst i Folk, om det end er meget langt fra, at alt er, som det burde være, i saa Henseende. Paa et Omraade er der ialfald Fremskridt at spore, nemlig i Boligforholdene. I de sidste 3—5 Aar er der Mange, som har bygget sig nye, rummeligere Huse eller udvidet og forbedret de gamle. Ædruelighedsforholdene er omtrent uforandrede. Egentlige Vanedrikkere er der ikke mange af, men visse Leiligheder f. Ex. Bybesøg, Brylluper, Fjeldfinnernes Færden gennem den beboede Del af Distriktet (de har gjerne Brændevin med sig) eller de Fastboendes Besøg i Fjeldbygderne for at handle giver altid Anledning til større eller mindre Drukkenskab, og ulovlig Brændevinshandel drives antagelig i stor Udstrækning.

Sygehuse. De tre Amtssygehuse er beliggende i Hammerfest, Vardø og Vadsø. Desuden findes Sygehuse i Hasvaag (Loppen Distrikt), i Gamvik (Lebesby Distrikt), aabent under Loddefisket, og ved Lægeboligerne i Kistrand og Tanen. I Hammerfest har man et katolsk «St. Vincents Hospital», hvis Belæg dog er ubetydeligt. I Vadsø toges den nye Sygehusbygning i Brug den 4de April, fra hvilken Tid Sygehuset overtog sin Økonomi selv under Ledelse af en Diakonisse. (Caspersen).

Fattigsygepleien. Fra Alten, Loppen og Maasø Distrikter klages der over, at der for sjelden søges Lægehjælp for fattige Syge. I Tanen skal Fattigsygepleien være tilfredsstillende.

Jordmoderhjælpen. Hjelpekoner benyttes i stor Udstrækning. I Kistrand Herred har hver Grænd sin egen Hjelpekone. I Karasjok derimod benyttes Jordmoder ved de fleste Fødsler. (Mørch). I Tanen benyttes Jordmoder saa godt som ikke af Lapper og Kvæner. Derfor er der ogsaa en Overflod af Hjelpekoner, og enkelte af disse er noksaa flinke. Man tager dog ofte i Nødstilfælde den første den bedste. Anmeldelserne om de forholdsvis mange dødfødte Børn er fra Hjelpekonernes Side ofte mangelfulde. (Meidell).

Kvaksalveruvæsen. Til Alten indføres de Richterske «Anker»-Fabrikata fremdeles i ikke ringe Mængde. Af Omstreifere forhandles bl. a. «amerikanske Gigtmorder» og «compound Tinctur» (en Sort Mavedraaber), og disse Sager benyttes her og der som Vederlag for ydet Kost og Logis. (Wolff).

Badeindretninger. I Hammerfest findes Karbad ved begge Sygehuse; de benyttes dog kun af de bedre Stillede paa Grund af den temmelig høie Betaling (1 Krone pr. Bad). I Vardø findes paa Fæstningen Karbad, i Byen 3 Kvænbad.

Om **Amtets Apothek** se den almindelige Beretning.

Følgende Tabel giver Oplysning om Antallet af Møder i Sundheds- og Kvarantænekommissioner, af Vakcinerede og retsmedicinske Forretninger.

Lægedistrikter.	Sundheds- kommis- sioner. Antal Møder.	Kvarantæne- kommis- sioner. Antal Møder.	Vakcinerede.	Retsmedi- cinskeForret- ninger.
Finmarkens Amt	31	3	694	43
Alten	¹⁾ 4	-	241	2
Loppen	²⁾ 3	-	20	4
Hammerfest	³⁾ 3	-	87	8
Maasø	⁴⁾ 2	-	30	8
Kistrand	⁵⁾ 2	-	81	1
Lebesby	-	-	12	-
Tanen	uopgivet	-	29	3
Vardø	⁶⁾ 5	3	34	9
Vadsø	⁷⁾ 11	-	139	6
Sydvaranger	1	-	21	2

¹⁾ Alten 2, Talvik 1, Kautokeino 1. ²⁾ Loppen—Øksfjord 2, Hasvik 1. ³⁾ Hammerfest By 3. ⁴⁾ Maasø 1, Kjelvik 1. ⁵⁾ Kistrand 2. ⁶⁾ Vardø By 4, Vardø Herred 1. ⁷⁾ Vadsø By 8, Nordvaranger 2, Næsseby 1.

C. Anhang.

(Appendice).

Sundhedsforskrifter approberede i 1899.

Foldereid Herred.

(Kronprinsregentens Resolution af 25de Januar).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal herefter iagttages:

- a) At Afstanden mellem Beboelseshuse paa den ene Side og Stald, Fjøs og Privet paa den anden Side ikke bliver mindre end 10 Meter.
- b) At Beboelseshuse ikke opføres, forinden Tomten er fuldstændig reuset for Muldjord og afplaneret samt saaledes afgroftet, at saavel Overvand som Grundvand har let og frit Afløb.
- c) At ethvert Beboelseshus hviler paa en mindst 30 cm. høi, tæt Undermur.
- d) At Beboelsesrum ikke er lavere en 2,25 m. fra Gulv til Loft. Rummet maa derhos have mindst ét Vindu, som med Lethed kan aabnes og lukkes, samt have tæt og trækfrit Gulv i nederste Stokværk, helst dobbelt med Fyld imellem.

§ 2. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 3. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin og Høns maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med samme.

§ 4. Til ethvert beboet Hus skal der være et Privet mindst 10 m. fjernet fra Vaaningshus eller Rum, hvor Næringsmidler opbevares. Dette maa tømmes mindst én Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder bestemmes. Gjødseletrummet under Privetet maa oftere paaføres Jord, Aske, Sagflis eller lignende til Undgaaelse af Stank.

§ 5. Fra Stald, Fjøs, Grisehus, Privet og Kompost maa der ikke ske Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes.

§ 6. I Bæk eller Brønd, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa ikke foregaa Vask eller i det Hele noget foretages, som kan gjøre Vandet urent.

§ 7. Kjøkkenaffald, stinkende Skyllvand, Feieskarn etc. maa ikke henkastes lige udenfor beboet Hus, men henbringes i Gjødseletrummet eller Kompostdyngen. Fiskeaffald skal bringes i Søen udenfor laveste Fjæremaal.

§ 8. Melk og andre Næringsmidler maa ikke opbevares i Soveværelse eller andet beboet Rum.

§ 9. Lig maa ikke henligge ubegravede længere end i 8 Dage, og i Tilfælde Vedkommende er død af smitsom Sygdom ikke længere end i 6 Dage.

§ 10. Befindes beboet Hus eller Rum ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftvexel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning med Beboere at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Afbenyttelse, indtil de forefundne Mangler er rettede.

§ 11. Salg af bedærvede, for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande maa ikke finde Sted, og kan Sundhedskommissionen i fornødent Fald besørge samme tilintetgjort paa vedkommende Eiers Bekostning.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, som lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afbølgelser fra disse Forskrifter.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og at melde Overtrædelser til Kommissionens Ordfører, som i fornødent Fald bevirker Overtrædelserne paataalt.

Nordre Odalens Herred.

(Kongelig Resolution af 25de Februar).

§ 1. Ved Opførelse og Flytning af Vaaningshuse skal iagttages:

- a) Grunden skal være saavidt muligt tør. Hvor dette ikke er Tilfælde, maa der sørges for tilstrækkelig Afgroftning. Muldjorden skal bortføres fra Bygningstømt. Vaaningshuse skal hvile paa en Grundmur af Sten, der maa gjøres forsvarlig tæt og intetsteds maa være lavere end 30 cm over Jordoverfladen.
- b) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,25 m. og der maa i hvert Rum findes mindst ét Vindu, som med Lethed kan aabnes. Gulvet maa gjøres saavidt muligt tæt og trækfrit.

§ 2. Hvor Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, skal der sørges for Afledning af Dampen gennem en Damphætte, hvorved Kogedampen opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 3. Vandhus maa ikke anbringes under samme Tag som Beboelsesrum, og den mindste Afstand fra samme skal være 8 Meter.

Hvor Vandhus ligger nærmere Alfarvei eller offentlig Plads end 20 Meter og Udtaget vender ud mod samme, maa der opføres et tæt Gjærde omkring.

Der maa sørges for flittig Paastrøning af Jord paa Privetbingerne.

Denne Bestemmelse træder i Kraft 1 — ét — Aar efter disse Vedtægters Approbation.

§ 4. Stald, Fjøs og Grisehus, som herefter opføres, maa ikke bygges i nærmere Afstand fra Beboelsesrum end 8 Meter og maa ikke have Tag tilfælles med dette. Tilsig fra disse Bygninger — ligesom fra Vandhuset — til Vaaningshuset, til Opbevaringssteder for Mad, til Brønd eller andre Vandansamlinger, hvorfra hentes Drikkevand, maa ikke finde Sted.

§ 5. Affald, Feieskarn eller Skyllvand maa ikke henkastes udenfor Dørene, men bringes til en Kompostbenge eller til Vandhuset.

§ 6. Døde Dyr, der er utjenlige til Føde, skal brændes eller nedgraves

paa Steder, hvorfra der ikke sker Tilsig til Brønde eller Bække, hvorfra hentes Drikkevand. Døde Dyr maa ikke nedsænkes i de inden Herredet værende Søer og Vasdrag.

§ 7. I Brønde, Opkommer og Vandløb, hvorfra hentes Drikke- eller Madvand, maa ikke foregaa Vask eller spildes noget, som kan forurene Vandet.

§ 8. Sundhedskommissionen kan forbyde Salget af Nærings- og Nydelsesmidler, der indeholder sundhedsskadelige Bestanddele, og kan i dette Øiemed forlange sig udleveret de nødvendige Prøver.

Det samme gjælder andre Gjenstande, som kan blive sundhedsskadelige ved at indeholde giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter og Beklædningsgjenstande.

Standsnings af slige Varers Salg kan foreløbig paabydes af Ordføreren eller 3 andre af Kommissionens Medlemmer i Forening. Sundhedskommissionen kan lade slige giftige Gjenstande tilintetgjøre for Sælgerens Regning.

§ 9. Seng- og Gangklæder, der har tilhørt Personer, som lider eller har lidt af smitsomme Sygdomme — heri indbefattet Tuberkulose (Tæring) — maa ikke afhændes, før de er desinficerede paa en Maade, Sundhedskommissionen finder fyldestgørende.

§ 10. Lig maa i den varme Aarstid ikke ligge ubegravet mer end 8 Dage.

§ 11. Inden Herredet forbydes Salg af indførte, brugte Sengklæder og Beklædningsgjenstande, forinden de paa betryggende Maade er desinficerede.

§ 12. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 13. Det paaligger Sundhedskommissionens Medlemmer at paase, at disse Vedtægter overholdes, og i fornødent Fald har de at anmelde Overtrædelser til Ordføreren.

§ 14. Ifølge Lov af 16de Mai 1860 medfører Overtrædelse af disse Vedtægter Bøder fra 8 til 800 Kroner.

Sande Herred.

(Kongelig Resolution af 25de Februar).

Bygningsvæsenet.

I. Ved Opførelse af nye eller Flytning af gamle Vaaningshuse skal følgende Bestemmelser iagttages:

- a) Forinden Arbeidet med Tomten paabegyndes, skal Anmeldelse ske til det Medlem af Sundhedskommissionen, der fungerer som Tilsynsmand i vedkommende Rode, forat han kan paase nedenstaaende Paabud overholdte.
- b) Grunden skal være tilstrækkelig afgroftet, saa der ikke findes Grundvand paa samme, samt Madjorden bortskaffet.
- c) Grundmuren skal være mindst 30 cm. høi over Jorden og forsvarlig tættet med Kalk, Ler eller andet tjenligt Materiale. Der skal være mindst 2de Trækhul af 8 cm. Diameter i hver af de 2de modstaaende Vægge (altsaa i det Hele 4 Trækhul).
- d) Ethvert Vaaningshus skal indeholde mindst 2de med Dør forbundne Værelser. Beboelsesrum — herfra undtaget Kvistværelser — skal være mindst 2,25 Meter høit fra Gulv til Tag, samt være forsynet med mindst ét Slagvindue, som med Lethed kan aabnes og lukkes, af mindst 1 Meters Høide og 0,75

Meters Bredder. Gulvet i nederste Stokværk skal være dobbelt, og mellem begge Gulve anbringes Fyld af tørt Ler eller andet passende Materiale.

e) Vandhus maa ikke opføres nærmere Vaaningshus og alfar Vei end 5 Meter.

II. Hvor Kogeovn eller Komfur benyttes i Beboelsesrum, skal den være forsynet med Hætte eller anden Indretning, saa Røg og Damp opfanges og ledes ud i fri Luft.

Vandhus.

III. Ethvert Hus, der benyttes til Beboelse, skal inden $\frac{1}{2}$ Aar, efter at Forskrifterne er approberede, have et Vandhus, der er beliggende mindst 5 Meter saavel fra Vaaningshus som fra alfar Vei, og som er af tilstrækkelig Størrelse i Forhold til Beboernes Antal.

Fra Vandhuset maa der ikke være Afløb eller Tilsig til Vaaningshus eller til Indtag for Mad- eller Drikkevand.

Vandhusets Sæder og Gulv skal vaskes mindst 1 Gang ugentlig. For at undgaa Stank skal Jord, Torv, Aske eller deslige jevnlig paafyldes i tilstrækkelig Mængde. Vandhuset tømmes saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

Hvor Forholdene gjør det umuligt at tilveiebringe de forannævnte Afstande, skal Vandhuset være forsynet med tæt Beholder, der tømmes saa ofte, at den ikke bliver overfyldt, og hvis Indhold overstrøes som foran nævnt.

Kreaturhold.

IV. Heste, Kjør, Faar, Svin, Gjeder og Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus, ei heller i Rum, der har Væg eller Tag fælles enten med dette eller med Opbevaringssted for Madvarer.

Oplag af Gjødsele og Feieskarn m. V.

V. Feieskarn, Køkkenaffald, Skyllvand og anden Urenlighed fra Husene skal bringes til Gjødselehaug eller Vandhus og maa ikke lægges nærmere Vaaningshus eller alfar Vei end 6 Meter, og heller ikke saaledes, at derfra er Tilsig til Steder, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages til Mennesker eller Dyr.

Ildelugtende Gjødningsskaff og Affald maa ikke lægges nærmere Vaaningshus og alfar Vei end 10 Meter, og heller ikke paa Steder, hvorfra der er Tilsig til Vandindtag, og skal dækkes med tilstrækkelig Jord for at forhindre Stank.

Aadsel eller Affald fra døde Dyr skal nedgraves paa afsides Steder, der ikke har Afløb til bebygget Grund.

Drikkevand.

VI. Brønde eller Vandindtag, der benyttes til Mad- eller Drikkevand for Mennesker eller Dyr, maa ikke forurenses ved Vaskning eller paa nogensomhelst anden Maade, og maa tillige være tilbørlig beskyttet mod, at Overvand kan forurene Vandet. Tømning og Rensning af Brønde og Vandindtag maa foretages mindst 1 Gang hvert Aar.

I rindende Vand, hvorfra Mad- og Drikkevand tages, maa ingen Forurensning af Vandet foregaa.

Skyllning af bøgede og kogte Klæder skal være tilladt, hvor de stedlige Forholde forlange det.

Renlighedsforholde.

VII. a) Gulvene i Beboelsesværelser skulle vaskes mindst 1 Gang hver 8de Dag.

- b) I Skolelokalerne skulle i den Tid, de benyttes til Undervisning, Gulvene daglig overstænkes med Vand og derpaa feies, samt Pulte, Bænke og Katheder aftørres med vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal desuden foregaa hver Lørdag og ellers saa ofte, det maatte ansees fornødent.

Har Skolelokalerne været benyttede til Forsamlingsmøder, maa Vaskning af Gulv, Bænke, Pult og Katheder foretages, forinden Lokalet atter tages i Brug.

- c) Gaardspladsen rengjøres som Regel 1 Gang ugentlig.
- d) I Strøg med tættere Bebyggelse, samt overhovedet i Nærheden af Vaaningshus, skal Rengjørelse af Grøfter, Rendestene og Kloaker samt Bortførelse af Urenlighederne foretages saa ofte, Sundhedskommissionen finder det fornødent.

Næringsveiene.

- VIII. a) Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede eller sundhedsfarlige Fødemidler samt ogsaa andre for Sundheden skadelige Brugs-gjenstande f. Ex. Tapeter, Legetøj og deslige, der indeholder giftige Bestanddele, og kan i Tilfælde paabyde disse tilintetgjorte uden Erstatning. Prøver af saadanne Gjenstande kunne forlanges udleverede af Sundhedskommissionen til Undersøgelse.

Standstning af Salg af deslige Varer kan foreløbig paabydes af Sundhedskommissionens Ordfører eller af mindst 3 af dens øvrige Medlemmer i Forening. Endelig Afgjørelse kræver Beslutning af den samlede Sundhedskommission.

- b) Handlende maa ikke indpakke Madvarer i Aviser eller urent Papir. Til Spundstning af Melkespand maa ikke nævnte Slags Papir eller Klude benyttes.
- c) Ved Bedrifter, der kan forurense Luften eller paa anden for Sundheden skadelig Maade forulempe de Omkringboende, har Eierne at efterkomme de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen til enhver Tid maatte finde fornødent at paabyde til Forebyggelse af Ulemperne.

Smitsomme Sygdomme.

- IX. a) Personer fra fremmede Kommuner maa ikke modtages til Forpleining for offentlig Regning inden Herredet, medmindre de har Erklæring fra Ordføreren i vedkommende Sundhedskommission for, at de ikke lider af nogen smitsom Sygdom, Lungetæring medregnet, eller kommer fra Hus, hvor der er eller har været smitsom Sygdom, forinden Desinfektion er foretaget dersteds.
- b) Fattiglemmer maa ikke udsættes i Forpleining, hvor der er smitsom Sygdom.
- c) Fra andre Kommuner maa ikke Indførsel finde Sted af brugte Gang- eller Sengklæder, der har været benyttede af Personer, der har lidt af Lungetæring eller andre smitsomme Sygdomme, uden at der medfølger Erklæring fra vedkommende Sundhedskommissions Ordfører om, at de er forsvarlig desinficerede. Forgaaes herimod, kan Sundhedskommissionen lade Desinfektion foretage paa Vedkommendes Bekostning, eller saafremt betryggende Desinfektion ikke lader sig udføre, paabyde Effekterne tilintetgjorte.
- d) Beboelsesrum, Seng- og Gangklæder samt andre Gjenstande, som har været benyttede af Personer, der har lidt af nogen af de under Lit. c nævnte Sygdomme, maa ikke overlades til Brug af Andre, forinden de

er desinficerede paa en saadan Maade, som Sundhedskommissionen foreskriver.

- e) Kadavere af Dyr, der er døde af smitsom Sygdom i et andet Herred, maa ikke transporteres indenfor Herredets Grændser.

Almindelige Bestemmelser.

X. Ethvert alvorligere Sygdomstilfælde, der enten er eller giver Mistanke om at være opstaaet ved Nydelsen af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler, eller ved Benyttelse af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele, eller som kan give Anledning til Udbredelse af epidemisk Sygdom, skal af den tilkaldte Læge uopholdelig anmeldes for Sundhedskommissionens Ordfører med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder om andre sanitære Misligheder, der antages at kunne give Anledning til Sygdom.

XI. Finder Sundhedskommissionen, at enten beboet Rum eller Forsamlings- eller Arbejdslokale er skadeligt for Sundheden paa Grund af Utæthed, Fugtighed, Overfyldning af Mennesker, Mangel paa Lys eller Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen forbyde Lokalets Brug, indtil Manglerne er afhjulpne paa en af samme godkendt Maade.

XII. Hvor særegne Forholde paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afgivelse fra disse Forskrifter.

XIII. Saafremt Nogen undlader at efterkomme foranstaaende Bestemmelser eller de ifølge samme givne Paabud, kan Sundhedskommissionen lade det Fornødne udføre for Vedkommendes Regning.

XIV. Det paahviler Sundhedskommissionens Medlemmer hver inden sin Kreds at paase foranstaaende Forskrifter overholdte, samt at anmelde Overtrædelse til Sundhedskommissionens Ordfører, der skal gjøre Anmeldelse derom til Politiet.

Grip Herred.

(Kongelig Resolution af 25de Februar).

§ 1. Ved Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages:

- a) at Madjorden er bortført fra Grunden,
- b) at paa Tomten mulige Fordybninger i Fjeldet, hvori Vand kan samles, opfyldes, helst med Cement, blandet med Sand eller Sten,
- c) at Bygningen skal hvile paa en Undermur af Graasten, der intetsteds maa være lavere end 30 — tretti — cm. over Grunden,
- d) at ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 Meter fra Gulv til Loft og være forsynet med mindst ét Opslagsvindue,
- e) at Gulvet i nederste Stokværk gjøres tæt og trækfrit,
- f) at Udhuse og Vandhus ikke anbringes saaledes, at derfra er Tilsig til Vaaningshusets Tomt.

§ 2. Kogeovn maa ikke anbringes eller benyttes i Beboelsesrum, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp enten gennem Skorstenen eller paa anden Maade ledes ud af Værelset.

§ 3. Sundhedskommissionen kan forbyde Beboelse af Hus eller Værelse, der af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning med Mennesker befindes at være skadeligt for Sundheden, indtil Manglerne efter Ordførerens Skjøn er afhjulpne.

§ 4. Kjør, Svin, Smaafæ og Fjærkræ maa ikke huses i eller under Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 5. Al Slags Fiskeaffald skal strax kastes paa Søen og saa langt fra Land, at Stank fra samme ikke opstaar. Efter Sløiningen af Fisken skylles Sløiningspladsen godt ren. Efter Ægningen af Line sopes og skylles Ægningspladsen ren. Det tillades, at Fiskehoder trædes op og hænges paa Gjæl, naar disse, forsaavidt Veirforholdene ikke lægger Hindringer iveien, anbringes i Udkanten af Været længst borte fra den beboede Del. Fiskehoder og Fiskerygge tillades lagte op paa Bjerget til Tørring, saalangt fra Husene som muligt. I Dynger maa ikke Fiskehoder eller Fiskerygge ligge saalænge, at Stank deraf opstaar, som Regel under Vinterfisket ikke over 14 Dage.

§ 6. Alt Affald fra Husene skal styrtes paa Søen. Skarn eller Sæppeldynger ved eller mellem Husene tillades ikke.

§ 7. Vandhusene skal tømmes saa ofte, at Overfyldning ikke finder Sted, og mindst 1 Gang aarlig, hvorhos der jevnlig skal paatræses Jord, Aske, Sod eller lignende.

Forurensning af de offentlige Vandhuse er strængt forbudt.

§ 8. Saavel Beboerne af Været som fremmede Fiskere forbydes at gjøre sit Fornødne i Nærheden af Husene.

§ 9. Brønde eller Vandbeholdere maa ikke forurenses eller have Tilsig fra Vandhus eller Ansamling af Urenlighed. Brønde skal tømmes og rengjøres mindst 2 Gange aarlig.

Heller ikke maa Nedslagsfeltet for den paa den østre Ende af Fiskeværet til almindelig Afbenyttelse anlagte Vandbeholder paa nogen Maade forurenses. Udenfor den Tid, da denne Vandbeholder holdes aaben, har Ingen Adgang til samme. Klæder eller lignende maa ikke ophænges paa Indhegningen omkring den.

§ 10. Agtes nogen Bedrift, hvorved Stank udbredes, sat i Gang, skal Plan for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, maa det ikke sættes i Gang, førend de af Kommissionen paapegede Ulemper er afhjulpne. Enhver i Virksomhed værende Bedrift skal være Sundhedskommissionens Tilsyn underlagt og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, denne maatte give til Fjernelse af stedfindende Ulemper.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Kjød af syge Dyr og andre for Sundheden skadelige Næringsmidler, samt af Brugsgjenstande, hvis Benyttelse kan blive farlig for Helbredden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, og kan i fornødent Fald paabyde sammes Tilintetgjørelse. Kommissionen er berettiget til at forlange sig udleveret de til Undersøgelse fornødne Prøver.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder, der har tilhørt Personer, som lider af eller er døde af smitsom Sygdom, derunder indbefattet Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Personer lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor Nogen lider af eller vides i den senere Tid død af en af de nævnte Sygdomme.

§ 13. Afgivelser fra ovenstaaende Forskrifter kan under særegne Omstændigheder tillades af Sundhedskommissionen.

§ 14. Overtrædelse af disse Forskrifter pligter enhver af Sundhedskommissionens Medlemmer at melde Kommissionens Ordfører, der bevirker Vedkommende draget til Ansvar.

Mo Herred (i Nordlands Amt).

(Kronprinsregentens Resolution af 25de Februar).

De approberede Tillægsbestemmelser bliver saalydende:

§ 10. Gang- og Sengklæder efter Personer, der har lidt af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes eller af Andre benyttes, førend de er rensede paa saadan Maade, som af Sundhedskommissionen findes betryggende; det samme gjælder om de af Syge benyttede Husrum.

§ 11. Tæringssyge maa ikke sættes i Lægd; heller ikke maa Børn udsættes for Fattiggassens Regning i tæringssyge Familier.

§ 12. I ethvert Skolelokale skal der forefindes et tilstrækkeligt Antal Spyttbakker, som ofte renses.

Bremanger Herred.

(Kronprinsregentens Resolution af 19de April).

Tillægget er saalydende:

§ 1. Rorboder og Logishuses nærmeste Omgivelser indtil 7 Meter holdes rene og fri for Stank. Det samme gjælder Huse, hvor Spise- eller Drikkevarer tilberedes eller forhandles.

§ 2. Til hver Rorbod eller Logishus skal der være opført Privet inden Begyndelsen af første Fiske efter disse Forskrifters Approbation. Forsaavidt Privetet er saaledes anlagt, at Exkrementerne gaar i Søen, skal det være saaledes indbygget, at de faste Bestanddele fuldstændig opløses, før de bortføres af Vandet.

§ 3. I Rorboder, Logishuse, Logisfartøier og andetsteds, hvor Fiskere tages i Logis, maa der ikke indlægges flere, end at der er mindst saa stort Rum pr. Mand, som Lovgivningen til enhver Tid bestemmer for Mandskabslugarerne paa Koffardifartøier. Rummene maa være forsynede med mindst 1 Opslagsvindu, Ljor eller anden tilsvarende Indretning, hvorigjennem daglig Udluftning kan foretages, og de maa gulvskures mindst 1 Gang ugentlig. 1 Uge efterat Rummet ved Fiskets Slutning er forladt, maa det være rengjort.

§ 4. Agn eller agnet Line maa ikke henstaa i beboet Rum. Agnes Linen i saadant, maa alt Affald eller Spild efter Agningen strax fjernes med Vand eller Skureklud.

§ 5. Fiskeslo og Fiskeaffald maa ikke henlægges ovenfor Flomaal. Affald fra Fiskens eller Fiskeprodukters Tilberedning maa, naar det ikke skuffes paa Søen, strax fyldes paa Fustager til Forsendelse eller lægges i Kompost med Kalk eller tilstrækkelig Jord.

§ 6. Brønde eller Vandløb, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages, maa paa ingensomhelst Maade forurennes.

§ 7. Skulde Sundhedskommissionen finde Forholdene i Rorbod, Logishus eller Logisfartøi saadanne, at de gav grundet Anledning til at befrygte skadelige Følger for Beboernes Helbred, er den berettiget til at negte deres Benyttelse, indtil Mislighederne er fjernede eller udbedrede.

§ 8. Fisk, Fiskehoveder eller Affald bestemt til Guano maa ikke ophænges paa Hjeld eller udbredes paa Marken til Tørring nærmere beboet Hus end 40 Meter.

§ 9. Overtrædelse af nærværende Sundhedsforskrifter paatales efter Sundhedskommissionsloven af 16de Mai 1860 § 26. Ansvar for Renhold under Fisket paahviler hver enkelt af Rummets Beboere; for Rengjoring efter Fiskets Slutning paahviler det Rorbodens eller Logishusets Eier.

§ 10. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelse fra disse Forskrifter.

Maasø Herred.

(Kronprinsregentens Resolution af 19de April).

Approberet et Tillæg saalydende:

§ 9. Før Høst-, Vinter- og Loddefiskets Begyndelse skal Eierne af Rorbod eller andet Hus, hvori indtages Fiskere i længere Tid, sørge for, at de til Udleie bestemte Rum bliver rengjorte og godt udluftede, hvorfor der i hvert Rum skal sørges for tilstrækkelig Luftcirkulation ved Slagvindu, Trækrør igjennem Taget eller Luge i Væggen.

Ligeledes skal Eiere af saadanne Huse opsætte Priveter i passende Antal paa Steder, hvorfra intet Tilsig til Huse, hvori der bor Folk, kan finde Sted.

Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleie af samme forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand.

§ 10. Til hver Søndag Morgen skal Rorboden være fuldstændig rengjort; ligeledes skal Rorboderne strax før Fiskernes Afreise grundig rengjøres. Ansvar et i saa Henseende paaligger Rorbodens Mandskaber, og kan hver enkelt gøres ansvarlig for Undladelse heraf.

§ 11. Alslags Affald fra Rorbod eller andet til Udleie for Fiskere bestemt Hus maa bortbringes til et af Opsynsbetjenten efter Konference med Huseieren eller af Huseieren angivet Sted, som er mindst 12 Meter fjernet fra Beboelsesrum, eller henlægges i almindelig Gjødselbinge eller nedbringes i Søen saaledes, at det føres bort af denne.

Moss Herred.

(Kongelig Resolution af 17de Juni).

§ 1. Ved Opførelse af nye eller Flytning af ældre Husebygninger skal, forinden Arbeidet paabegyndes, Anmeldelse ske til Sundhedskommissionen, og skal forøvrigt følgende Regler iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus paa den anden Side maa ikke være kortere end 6 Meter, og de sidste ikke lægges saaledes, at derfra kan ske Tilsig til Vaaningshus, Opbevaringssted for Madvarer eller til Sted, hvor Mad- eller Drikkevand hentes.
- b) Vaaningshus skal opføres paa Undermur af Sten af mindst 15 cm.'s Høide over Jordoverfladen. Grunden maa iforveien tilstrækkelig udjævnes og afgrøftes, saa at Grundvand og Overvand har Afløb fra Tomten, og Madjorden bortffjernes.
- c) Gulvet i nederste Støkværk maa være tæt og trækfrit.

- d) Beboelsesrum skal have en Høide af mindst $2\frac{1}{3}$ Meter fra Gulv til Loft og forsynes med mindst ét Vindu til at aabne.
- e) Forsaavidt Kogeovn anbringes i Beboelsesrum, maa den være forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 2. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus, Forsamlingsrum eller andet Opholdsrum for Mennesker at være skadelige for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker eller af andre Grunde, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 3. Til ethvert Vaaningshus, som udgjør særskilt Eiendom, skal findes et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med Vaaningshus eller med Rum, hvor Madvarer opbevares, og ikke Tilsig dertil eller til Sted, hvor Mad- eller Drikkevand hentes. Beholdere under Vandhus maa tømmes saa ofte, at ikke Overfyldning finder Sted, og Dyrger under samme maa bortfjernes mindst 2 Gange aarlig og forøvrigt saa ofte, som Sundhedskommissionen finder det nødvendigt. Kalk, Aske, Jord o. l. skal jevnlig tilsættes for at hindre Stank.

§ 4. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus eller noget Rum, der har Væg eller Tag fælles med dette.

§ 5. Feieskarn, Affald fra Husholdningen, Spildevand o. l. maa ikke henkastes saaledes, at Ulemper derved forvoldes, men skal henbringes til et passende Sted.

§ 6. Brønd eller Vandbeholder, hvorfra Drikke- eller Madvand tages, maa ikke have Tilsig fra nogen Slags Urenlighed eller paa nogen anden Maade forurenses. Det samme gjælder større og mindre Bække, hvorfra Drikke- og Madvand tages, medmindre Forurensningen foregaar nedenfor det Sted, hvor Vandhentning finder Sted.

§ 7. Gjødselbinge, Gjødselansamlinger eller Oplag af Affaldsstofte maa i intet Tilfælde anbringes saaledes, at derfra sker umiddelbart Tilsig til Brønd, Vandbeholder eller Vandløb, hvorfra Drikkevand tages, eller til Gaardsplads, Grund under Vaaningshus, Alfarvei eller Nabos Tomt.

§ 8. Gjødsel maa ikke oplægges nærmere Andenmands Vaaningshus end 60 Meter, medmindre den skal benyttes til Jord, der ligger i mindre Afstand fra saadant Hus end her nævnt. Isaafald skal der ved Paaførelse af Jord eller paa anden Maade sørges for, at Stank ikke udbredes fra Gjødseloplaget.

§ 9. Oplag af Gjenstande, der ved Uddunstninger kunne blive skadelige for Sundheden, maa kun anbringes paa de Steder og paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen tillader.

§ 10. Naar nogen Bedrift agtes sat igang, hvorved der kan befrygtes, at Luften vil forurenses og Stank udbredes, eller som paa anden Maade kan være skadelig for Arbeidernes eller Omboendes Sundhed, skal Planen for Anlægget forelægges Sundhedskommissionen. Finder denne, at Anlægget vil blive skadeligt for Sundheden, eller at Stank vil udbredes, maa det ikke sættes i Værk, før Manglerne er afhjulpne.

Bedrift, som er i Virksomhed, er underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som den maatte give for at afhjælpe sanitære Ulemper.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af bedærvede Levnetsmidler og af Stofte og Gjenstande, hvis Benyttelse kan blive skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele. Den er berettiget til at fordre udleveret de nødvendige Prøver.

§ 12. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde

af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 13. Personer maa ikke bortsættes til Forpleining i Familier, hvor Nogen lider af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være forekomne.

§ 14. De i nærværende Forskrifter fastsatte Bestemmelser med Hensyn til Bygningsvæsenet skal ikke gjælde for den Del af Herredet, i hvilken Lov om Bygningsvæsenet for Landets Byer udenfor Kristiania, Bergen og Trondhjem af 27de Juli 1896 efter sammes § 88 har Anvendelse.

§ 15. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

Buksnes Herred.

(Kongelig Resolution af 17de Juni).

§ 1. Vaaningshus maa først opføres, efterat Grunden er afgroft og Madjorden bortført, og skal hvile paa Undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 cm. (ca. $\frac{1}{2}$ Alen) over Grunden. I Tilfælde Grundmuren tættes, maa passende Luftaabninger anbringes i samme.

§ 2. Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,20 m. ($3\frac{1}{2}$ Alen) fra Gulv til Loft. Det skal være forsynet med i alle Fald et Opslagsvindue. Gulvet i nederste Stokværk maa være frit for Træk. Benyttes Kogeovn i almindeligt Beboelsesrum, skal den være forsynet med Kappe eller anden Indretning, der leder Dampen ud i det Frie.

§ 3. Jordgammer maa for Fremtiden ikke opføres til Beboelsesrum for Mennesker.

§ 4. Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Hest maa ikke have Plads i eller under Vaaningshus eller Madbod.

§ 5. Stald, Fjøs eller Grisehus maa ikke anbringes nærmere Vaaningshus end 12 Meter.

§ 6. Kjøkkenlevninger, Feieskarn og ildelugtende Affald fra Husene maa ikke henkastes udenfor disse, men besørges henkastet enten udenfor laveste Fjærrmaal eller i Kompostdyng, der ikke maa være beboet Rum nærmere end 8 Meter. Dog kan en kortere Afstand tillades for Skyllevand om Vinteren.

§ 7. Ved ethvert beboet Sted paaligger det vedkommende Huseier at tilvejebringe Priveter i tilstrækkeligt Antal efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse.

§ 8. Priveter skal renses mindst 2 Gange om Aaret, Vaar og Høst, og forøvrigt saa ofte, at Beholderen ikke er fyldt, eller oftere, om Sundhedskommissionen finder det nødvendigt.

§ 9. Indenfor en Afstand af 8 Meter fra Husene maa alle Huller i Jorden, hvori Vand og Urenlighed kan samle sig, udfyldes og Fugtigheden afledes ved Grøftning.

§ 10. Det Sted hvorfra Mad- eller Drikkevand hentes, maa være frit for Tilsig fra Dynger, Privet og Udhuse og maa paa intet Vis forurenses f. Ex. ved Vask, Nedlægning af Huder eller lignende.

§ 11. I Distriktets Fiskevær gjælder desuden følgende Regler:

a) Fiskeaffald saasom Hoveder, Rygge og lignende Gjenstande, som udbreder

Stank, maa ikke henlægges nærmere noget Vaaningshus end 30 Meter. Hvor hensigtsmæssige og tilstrækkelige Priveter forefindes, forkortes Afstanden til 15 Meter for Hoveders og Ryggers Vedkommende. Alt Affald fra Rorboderne saavel af Agn som af Menneskeføde bæres ned i Fjæremaal, saa at det føres bort af Søen. Affaldet maa ikke paa nogen Maade feies ned gennem Rorbodens Gulv, medmindre det falder lige i Søen.

- b) Under Fisket skulle Fiskerne mindst en Gang ugentlig og under alle Omstændigheder til hver Søndag Morgen gjøre tilstrækkelig rent i og om Rorboderne. Ligeledes skal Rorboderne strax før Fiskernes Afreise om Vaaren feies, spyles og befries for ildelugtende Affaldsstofte. Ansvarer herfor paa-hviler i saa Henseende Bodens Baadmandskaber, og kan hver enkelt Person gjøres ansvarlig for Undladelse heraf.
- c) Vandindtag samt Elve og Bække, hvis Vand benyttes til Drik eller Husbrug, maa ikke gjøres urene.
- d) I Rorbod maa ikke indlægges flere Personer end en for hver 5 Kubikmeter Rum, Bodens indeholder. Herfra kan Sundhedskommissionen, saafremt Fiskeriforholdene kræver det, gjøre Undtagelser. Finder Sundhedskommissionen en Rorbod uforsvarlig, kan Udleie af samme forbydes, indtil den er bragt i brugbar Stand. Samme Regel gjælder for enhver Leilighed, hvori indtages Fiskere eller Andre for længere Tid. Da Forholdene i enkelte Vår er saadanne, at Fordringen til 5 Kubikmeter Rum for hver Mand vilde bevirke, at mellem $\frac{1}{3}$ og $\frac{1}{2}$ af Rorboderne bliver for smaa, indrømmes en Tidsfrist af 15 — femten — Aar, inden Fordringen paa 5 Kubikmeter Rum for hver Mand træder i Kraft. Dog maa enhver Nybygning og Ombygning strax ske i Overensstemmelse med denne Paragraf.
- e) I enhver Rorbod skal i de til Beboelse bestemte Rum enten anbringes et Slagvindu eller en Trækpipe eller Ljaar, der med Lethed kan aabnes og lukkes.
- f) Rorboderne i Fiskeværene skal af vedkommende Eier umiddelbart før Fiskets Begyndelse rengjøres og luftes.
- g) Ligeledes skal der ved Rorboderne af vedkommende Eier anskaffes tilstrækkelige og hensigtsmæssige Priveter, og disse skal, hvor Anledning gives, anbringes saaledes, at Affaldet falder i Søen.

Tidsfristen for Anskaffelsen af det tilstrækkelige Antal Priveter i Fiskeværene sættes til 5 — fem — Aar fra Approbationen. Rengjøring af Priveterne paaligger dem, der benytter dem. Angaaende Renholdelsen har Sundhedskommissionen at henholde sig til vedkommende Hovedsmænd, dog har samtlige Mandskaber Ansvarer for Vedtægternes Overholdelse.

§ 12. Findes beboet Hus eller Forsamlingslokale skadeligt for Sundheden paa Grund af Fugtighed, Urenlighed, Overfyldning af Mennesker, slet Ventilation eller lignende, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette Manglerne inden en given Tid og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

§ 13. I Skolelokaler skal Gulvene daglig overskvættes med Vand, førend Feiningen foregaar, samt Pulte, Bænke, Katheder etc. daglig aftørres med vaad Klud. Vaskning af Gulvene skal foregaa mindst 2 Gange ugentlig eller saa ofte, som vedkommende Lærer med Bifald af en af Tilsynsudvalget maatte finde det fornødent.

§ 14. Gang- og Sengklæder efter af smitsomme Sygdomme, deriblandt Tæring og spedalsk Sygdom, døde Personer, maa ikke afhændes eller benyttes af Andre, førend de er rensede og desinficerede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen i hvert enkelt Tilfælde finder fyldestgjørende.

§ 15. Sundhedskommissionen har at paase, at ikke bedærvede eller andre for Sundheden skadelige Føde- og Drikkevarer forhandles, og bør i fornødent

Fald sørge for sammes Tilintetgjørelse paa Eierens Bekostning. Det samme gjælder ogsaa andre Gjenstande, som kan blive farlige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele.

§ 16. Afvigelse fra disse Regler kan tillades af Sundhedskommissionen, hvor den maatte finde det nødvendigt.

Gol Herred.

(Kongelig Resolution af 17de August).

§ 1. Enhver, der har til Hensigt at flytte eller fra nyt opføre Vaaningshus, skal være pligtig til at gjøre Anmeldelse herom for Sundhedskommissionens nærmeste Medlem, som har at gjøre ham bekendt med følgende Forskrifter.

§ 2. Ved Opførelse eller Flytning af Vaaningshuse skal følgende iagttages:

- a) Afstanden mellem Vaaningshuset og Stald, Fjøs, Grisehus eller Vandhus skal være mindst 8 Meter.
- b) Grunden (Tomten) maa være tør af Naturen eller vel afgreftet og al Madjord borttaget fra Tomten under Huset.
- c) Huset skal staa paa en dobbelt eller paa anden Maade forsvarlig tæt Undermur af mindst 30 Centimeters Høide over Jorden. I Muren skal der paa alle Husets Sider være en eller flere Aabninger, saa man faar god Ventilation under ethvert Rum.
- d) Ethvert Beboelsesrum skal have en Høide af mindst 2,45 Meter og være forsynet med mindst ét Vindu, som kan aabnes.
- e) Gulvet i nederste Stokværk skal være forsvarlig tæt.

§ 3. I Beboelsesrum maa Kogeovn ikke anbringes, medmindre den forsynes med en saadan Indretning, at den ved Kogningen fremkomne Damp opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 4. Heste, Kjør, Faar, Gjeder, Svin og Høns maa ikke huses i Vaaningshus eller i noget Rum, som har Væg eller Tag fælles med samme.

§ 5. Menneskers eller Dyrers Udtømmelser, Kjøkkenaffald, Feieskarn eller anden Urenlighed maa ikke henkastes lige udenfor Stuedøren eller lige ved Husets Mur, men maa henbringes paa et Sted, hvorfra Tilsig til Vaaningshuset eller Drikkevand ikke kan ske.

§ 6. Til ethvert beboet Hus skal der være et Vandhus; dette maa tømmes mindst én Gang om Aaret og ellers saa ofte, det af Sundhedskommissionen under særegne Omstændigheder bestemmes. Ved Blanding med Jord skal unødigt Stank forebygges.

§ 7. Fra Stald, Fjøs, Grisehus, Vandhus, Gjødelselinge og Kompost maa der ikke ske Tilsig til Vaaningshus eller Sted, hvorfra Mad- eller Drikkevand tages.

§ 8. I Bæk eller Brønd, hvorfra Madvand tages, maa ikke foregaa Vask eller Badning eller i det Hele foretages noget, der kan gjøre Vandet urent.

Brønd og Vandbeholder skal være saaledes beliggende og indrettet, at urent Tilsig forhindres.

§ 9. Befindes beboet Hus eller Rum ved Mangel paa tilstrækkeligt Lys eller Luftveksel, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning med Beboere at være skadelig for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde Husets eller Rummets Afbenyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 10. Salg af bedærvede, for Sundheden skadelige Næringsmidler eller Brugsgjenstande maa ikke finde Sted, og kan Sundhedskommissionen i fornødent Fald besørge samme tilintetgjorte.

§ 11. Bohave, Gang- og Sengklæder efter Personer, der lider af eller er

døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, maa ikke afhændes til eller benyttes af Andre, forinden de er rensede efter nærmere Bestemmelse fra Sundhedskommissionen.

§ 12. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Eiheller maa Nogen lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der er Personer lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

§ 13. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen indrømme Afvigelser fra disse Forskrifter.

§ 14. Sundhedskommissionens Medlemmer og Tilsynsmænd har at paase disse Forskrifters Overholdelse og at melde Overtrædelser til Kommissionens Ordfører, der i fornødent Fald bevirker Overtrædelsen paataalt.

Lillestrømmen Bygningskommune.

(Kongelig Resolution af 4de November).

De approberede Forskrifter er saalydende:

§ 1. Lillestrøm Hus- og Grundeiere skulle holde sine Gaardsrum, Portrum, Veigrøfterne udenfor sine Huse, Udhuse og Gaardspladse samt private Pladse, Veie og Smug rene.

Offentlige Pladse og Veigrøfter, udenfor hvad der paaligger Huseierne at rengjøre, renholdes af Lillestrømmen Bygningskommune.

§ 2. Feieaffald og Skyllvand eller anden Urenlighed fra Husene maa ikke henkastes eller henslaaes, saa det flyder ud paa offentlig Plads eller Gade.

§ 3. For det Tilfælde Kloak anlægges i Lillestrøm, skulle Vaske og og deres Afløbsrør holdes rene og fri for Stank, Vaske og Kloakslug forsynes med Vandlaas eller anden Indretning til at hindre Udstømning af Kloakgas. Afløbsrør skulle være af Metal eller glaseret Ler.

§ 4. Gjødsling af Haver eller dyrket Mark maa udføres paa saadan Maade, at unødig Stank undgaaes. Gjødsl, der henlægges paa aaben Mark, maa opblandes eller tildækkes saa, at Stank ikke udbredes. Oplag af Ben eller andre Gjenstande, der udbreder Stank, og hvis Uddunstninger maa ansees skadelige for Sundheden, kunne af Sundhedskommissionen forlanges fjernede.

Nedgravning af døde Dyr maa ske mindst 20 Meter fra Vaaningshus og ikke paa Steder, hvorfra er Tilsig til Brønd eller bebygget Grund.

§ 5. Hvis det er muligt, skulle Pladse, Gaardsrum, Gader og Veie have fast, jevn Overflade og fornødent Afløb, Rendestene og Afløbsrender fast Bund og fornødent Fald.

§ 6. Kjeldere maa ikke uden Sundhedskommissionens særlige Samtykke indrettes til Beboelse med Natteophold.

Beboelseskjeldere skulle vende til Gade eller Gaardsrum af mindst 4 Meters Bredde, have mindst Halvdelen af Kubikindholdet liggende over det tilstødende Gaardsrum, være drænerede og forsynede med Trægulv, hvorunder tilstrækkelig Luftventilation, samt forsvarligt trækkende Kakkellov.

§ 7. Gjødsl og andre stinkende Gjenstande maa kun bortføres i tætte og lukkede Kasser.

§ 8. Hvor Sundhedskommissionen finder det fornødent, kan der med Bygningsrepræsentanternes Samtykke indrettes offentlige Urinsteder og Vandhuse.

§ 9. Sundhedskommissionen kan forbyde Kreaturhold, hvor det foranlediger sanitære Misligheder, som vedkommende Huseier ikke kan eller vil afhjælpe.

§ 10. Brønde skulle holdes rene og fri for alt skadeligt Tilløb.

§ 11. Bedærvede Fødemidler og andre Varer, der kunne være skadelige for Sundheden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, maa ikke sælges eller falbydes og kunne foranstaltes tilintetgjorte eller bortskaffede paa Eierens Bekostning. Sundhedskommissionen kan i dette Øiemed anstille de til fornøden Kontrol nødvendige Undersøgelser saavel af de falbudte Varer som af de Næringsdrivendes Oplags- eller Udsalgssteder og kan forlange de fornødne Prøver udleverede.

Den kan paabyde, at Slagtekvæg, Kjød og Flesk eller deraf tilberedte Næringsmidler ikke falbydes uden at være undersøgt paa saadan Maade, som af Sundhedskommissionen med Kommunebestyrelsens Samtykke bestemmes.

§ 12. Findes noget beboet Hus, Værelse, Arbeids- eller Forsamlingsrum ved Mangel paa tilstrækkelig frisk Luft eller Lys, ved Fugtighed, Urenlighed eller Overfyldning af Mennesker at være skadeligt for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde dets Afbenyttelse, indtil den paagældende Mislighed er afhjulpen.

§ 13. Undlader Nogen at udføre de Foranstaltninger, som paahviler ham efter nærværende Forskrifter eller efter Sundhedskommissionens lovmedholdig fattede Bestemmelser, kan Sundhedskommissionen paa den Skyldiges Bekostning lade disse Foranstaltninger udføre og træffe Forføjninger til at raade Bod paa de ved Forsømmelsen forvoldte Ulemper.

§ 14. Gulvet i det til ethvert Vaaningshus hørende Privet skal gøres helt. Under Sædet skal paa fast Underlag anbringes tætte Beholdere eller Kasser, som med Lethed skal kunne tages ud og tømmes.

Luftpibe skal anbringes baade fra Rummet under Sædet og fra selve Privetet. Privetet gives en indvendig Høide af mindst 2,15 Meter.

Stald og Fjøs skal være luftigt, lyst og rummeligt. Opbevaringssteder for Gjødsele skal bestaa i en tæt Beholder, der er saaledes indrettet, at den med Lethed kan tømmes og desinficeres, og være mindst 30 Cm. fra Bakken.

For det Tilfælde Binger benyttes, skal de være tætte.

§ 15. Overtrædelse af disse Bestemmelser straffes i Henhold til § 26 i Lov om Sundhedskommissioner m. V. af 16de Mai 1860.

§ 16. Hvor særegne Forhold paakræver det, kan Sundhedskommissionen tillade Afvigelser fra disse Forskrifter.

Kjøbstaden Arendal.

(Kongelig Resolution af 4de November).

A. Gader, Veie, Gaardsrum, Afledning af Smudsvand og Kloaker.

§ 1. Pladse, Gader og Veie skal have en jevn Overflade med fornødent Afløb. Rendestene og Afløbsrender skal have jevn, haard Bund og tilstrækkeligt Fald, saa at Vandet til enhver Tid kan have frit Afløb. Rendestene og Afløbsrender skal ved Udmunding i Kloak være forsynet med Rist. Stillestaaende, for Sundheden skadeligt, urent og stinkende Vand maa overalt afledes eller paa anden Maade bortskaffes. Ingen maa lade stinkende Spildevand eller anden Urenlighed flyde ud til offentlig Plads eller Gade.

§ 2. Til offentlige Kloaker, til Elv, Bæk, Grøft eller Rende maa Afløb for Exkrementer eller for flydende Substanter, der har været i Berørelse med saadanne, ikke finde Sted. Til Elv, Bæk, aaben Grøft eller Rende maa heller ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse gives Afløb for andre Substanter, der frembringer Stank eller er farlige for Sundheden. Fra Fabriker eller lignende

Anlæg skal saadanne Substanter afledes gennem Rør eller anden Ledning, overensstemmende med § 4. Ledninger fra saadanne Anlæg maa hverken direkte eller gennem Samlekasse staa i Forbindelse med andet privat Afløbsrør og heller ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse udmunde i de offentlige Kloaker.

§ 3. Til Bortledning af Over- og Grundvand samt Smuds- og Spildevand er enhver Huseier eller Grundeier, fra hvis Eiendoms Grændse ikke er større Afstand end 32 m. til Søen eller til offentlig Kloak, til hvilken der efter Stadsingeniørens Erklæring haves Adgang og tilstrækkeligt Fald, forpligtet til, saafremt Sundhedskommissionen finder saadant nødvendigt, at anbringe Afstikker af tilstrækkelig Vidde fra sin Eiendom til Kloakledningen eller Søen. Udgraves eller udmineres Kjælder til saadan Dybde, at Afledning fra den til offentlig Kloak ikke kan finde Sted, er Eieren forpligtet til at sørge for Afledning af Grundvandet udover den fastsatte Grændse 32 m.

Enhver Huseier er forøvrigt forpligtet til at tage de Forholdsregler for Fjernelse af Smudsvand etc., som Sundhedskommissionen for Tilfælde maatte finde fornødne.

Paa mere afsidesliggende privat Grund kan med Sundhedskommissionens Bifald tillades Grøfter og andre aabne Afløbsrender. Stillestaaende Vand, Sumpe, Brønde paa Gaardspladse og under Huse skal, naar det forlanges af Sundhedskommissionen, forsvarligen dræneres eller tilkastes.

Ingen maa lade Spildevand eller anden Urenlighed flyde udover Naboens Tomt.

§ 4. Alle Kloakledninger, offentlige som private, skal herefter om muligt anlægges i frostfri Dybde og forfærdiges af Sten i Cement, Rør af Støbejern eller glasseret Ler med cementerede eller paa anden godkjendt Maade tættede Sammenføininger samt udmunde under laveste Vandstand i en Dybde af mindst 0,50 Meter overalt, hvor dette hensigtsmæssigt lader sig gjøre. Er der ved Kloakmunding ikke den hertil fornødne Dybde, bliver Bunden at uddybe eller, hvor dette ikke hensigtsmæssigt kan ske, Kloaken at fortsætte, indtil den nævnte Lavvandsdybde kan naaes.

Sundhedskommissionen kan, hvor Terrænforholde eller deslige gjør Anbringelse af frostfri Ledning umulig eller vanskelig, tilstede Anvendelse af lukkede Trærender.

§ 5. I de bymæssigt bebyggede Strøg skal nye, saavel offentlige som private, Kloakledninger være tilstrækkeligt ventilerede og indrettede med Rensekum paa saadan Maade, at Kloakgasen afstænges fra Husene. Kummer, beliggende under Bygning, skal være indrettede saaledes, at intet Kloakvand bliver staaende i dem, samt være dækkede med tætsluttende Laag. Sundhedskommissionen kan ogsaa paabyde disse Bestemmelser gennemførte for ældre Ledninger, saasnart den maatte finde det paakrævet eller ved forefaldende Reparation.

§ 6. Saavel offentlige som private Kloakledninger og andre Afløbsledninger, Vaske, Vandlaase og Rensekummer maa holdes i forsvarlig Stand. Forekommende Uordener maa snarest mulig rettes paa. Fyldestgør ældre privat Kloakledning ikke de i § 4 opstillede Fordringer, eller viser den sig uhensigtsmæssig anlagt, saa den paafører Nogen Skade eller Ulempe, kan Sundhedskommissionen paabyde den omlagt helt eller delvis.

B. Renholdelse. Affald og ildelugtende Gjenstande. Bortskaffelse af Gjødse og Privetindhold. Forurensning af Vandledning og Vandindtag.

§ 7. Torve, offentlige Pladse, Gader, Veie, Fortouge, Rendestene og Afløbsrender skal til enhver Tid holdes rene og fri for Stank, i hvilket Øiemed Ren-

gjørelse skal finde Sted mindst 2 Gange ugentlig eller oftere, om Sundhedskommissionen maatte finde det fornødent. Hus- eller Grundeiere eller den, som i Eierens Sted benytter Hus eller Grund, er pligtige til at rengjøre Grøfter og Rendestene langs Gader og Veie, der støder til deres Eiendom, ligeledes at renholde Gaardsrum, Grund med tilhørende Rendestene, Afløbsrender samt de i Renderne værende Rister over Kloakslugene. I fornødent Fald udføres Renholdelsen paa Eierens eller Leierens Bekostning.

Rengjøring af Gader, Pladse, Kaier, Torve, offentlige Holdepladse for Heste, offentlige Pissoirer og offentlige Priveter paahviler Kommunen.

§ 8. I den Udstrækning, som af Stadsingeniøren eller Sundhedskommissionen findes fornødent, skal de offentlige Kloaker renses og skylles mindst én Gang aarlig.

Foran Kloakmundingerne skal foretages Udmudring mindst 2 Gange aarlig gennem Havnevæsenet, for private Udløb for vedkommende Privates Regning.

Tømning af Rensekumme, saavel offentlige som private, skal foregaa paa saadan Tid og Maade, at mindst mulig Uleilighed for Omboende afstedkommes.

§ 9. Ingen slags Urenlighed eller Affald maa henkastes paa Gader, Veie eller offentlige Pladse eller ud i Elv, Bæk eller i Havnen, heller ikke i Nærheden af Vaaningshus eller mere befærdede Steder.

§ 10. Feieaffald, Kjøkken- eller Husholdningsaffald eller anden lignende Urenlighed fra Husene maa kun henlægges i tætte, med Laag forsynede Kasser, der tømmes, forinden de er $\frac{3}{4}$ fyldte, eller oftere, om fornødiges; de desinficeres efter Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 11. Affald fra Haandværks- og Fabrikdrift maa ikke opbrændes, naar deraf opstaar Stank.

§ 12. Ben, Klude, Gjødsel og andre Gjenstande, der udbreder Stank eller kunne medføre Fare for Sundheden, maa ikke henlægges paa saadanne Steder eller paa saadan Maade, at derved fremkommer Ulemper for Omboende eller sanitære Misligheder.

Gjødsling af Haver eller dyrkede Marker skal udføres paa saadan Maade, at unødigt Stank undgaaes, og Gjødsel, der henlægges, opblandes eller tildækkes.

§ 13. Bortførelse af Gjødsel (tør Hestegjødsel undtaget), Privetindhold eller andre stinkende Gjenstande maa ske i tætte med tæt sluttende Laag forsynede Kasser, saa der ikke spildes af Indholdet under Kjørsel, og maa fra 15de Mai til 15de September kun foregaa mellem Kl. 12 Midnat og Kl. 5 Morgen og fra 15de September til 15de Mai mellem Kl. 11 Aften og Kl. 6 Morgen; under Transporten maa der ikke standses paa Gaden.

§ 14. Ingen Forurensning af Vandledning med dertil hørende Basiner maa finde Sted. Brønde, hvis Vand benyttes i Husholdning, skal omhyggeligt sikres mod forurensende Tilblandinger. Det samme gjælder Opkomme, Bæk og andre Indtag for Drikkevand og Madvand, medmindre Forurensningen sker nedenfor de almindelige Hentesteder. Saadan Brønd, som ovenfor nævnt, skal tømmes og og renses mindst én Gang aarlig. Brønd, som indeholder urent eller for Sundheden skadeligt Vand, kan af Sundhedskommissionen foranstaltes tilkastet.

C. Priveter og Pissoirer.

§ 15. Enhver beboet Eiendom og ethvert Hus, hvor der stadig foregaaar Arbejde, skal være forsynet med Privet (Vandhus) med mindst 1 Aflukke for hver 15de Beboer.

Priveterne maa være indrettede saaledes, at intet Tilsig til eller Afløb fra samme finder Sted, samt være indesluttet af egne fra Grunden af opførte tætte Vægge. De maa ikke anbringes over eller under Beboelsesrum, Tilberednings-

eller Opbevaringsrum for Næringsmidler og heller ikke placeres paa saadan Maade eller arrangeres med saadan direkte Dørforbindelse, at Stank udbredes til saadanne Rum. Hvor Priveter for Tiden er indrettede eller anbragte uoverensstemmende med disse Bestemmelser, paaligger det vedkommende Eier efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse at foretage det Fornødne til Forebyggelse af Stank. Priveterne skal være tilstrækkeligt ventilerede, forsynede med tætsluttende Døre og tætsluttende Laag over Privethullerne. De maa indrettes med vandtætte, let tømnelige, flytbare Beholdere, der staar paa et jevnt, fast, vandtæt Gulv, eller med vandtætte Binger. Vandhuse, hvorfra Exkrementer kommer i Søen, Elv eller Bæk, maa ikke anlægges. Hvor saadanne findes, kan Sundhedskommissionen paabyde dem fjernede inden en passende Frist.

§ 16. Enhver Binge eller Gjødse beholder maa være tæt, lukket og overbygget samt let kunne tømmes og renses. Den maa opføres af Murværk i Cement, saaledes, at saavel Overvand som Grundvand holdes borte.

§ 17. Hvor Sundhedskommissionen finder det fornødent, skal der fra Binge, Beholder, Privetkasser etc. føres en Lufttrækpibe op over Bygningens Tag. Trækpiber fra Priveter maa ikke udmunde under noget Vindu i beboet Rum eller Rum, hvor Næringsmidler opbevares, og forøvrigt ikke saadant Vindu nærmere end 2 m.

§ 18. Hvor Sundhedskommissionen maatte anse det fornødent, kan den paabyde offentlige Vandhuse og Urinsteder indrettede, de sidste altid med direkte Afskylning fra Vandleddning og med passende Afløb, saa de holdes rene og frie for Stank. Eiendomme af Bygninger, i hvilke flere Mennesker jevnlig færdes, saasom Fabriker, Skoler, Restaurationer, Skjænke- og Beværtningssteder, Dansehuse etc., er pligtige til at indrette Priveter og Pissoirer efter nærmere Forskrift af Sundhedskommissionen.

§ 19. Vandhus- og Gjødse binger, Privetkasser etc. skal altid være tømte inden varm Aarstids Indtrædelse og forøvrigt saa ofte som fornødent for at forebygge Overfyldning, — mindst én Gang hvert Kvartal. Naar Sundhedskommissionen for Kontrolls Skyld eller af anden Grund finder det paakrævet, er vedkommende Huseier eller i Tilfælde Leieboer forpligtet til at lade Binger og Beholdere tømme af Kommunens antagne Natmænd.

Sundhedskommissionen kan, hvor det maatte ansees paakrævet, give nærmere Bestemmelser angaaende Indretning og Renholdelse af Vandhuse, Pissoirer, Binger etc.

D. Heste-, Ko-, Svinehold og Lignende.

§ 20. Heste, Kjør, Svin, Faar eller Gjeder maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse huses i Vaaningshus eller noget Rum, som har Tag eller Væg fælles med dette. Sundhedskommissionen kan forbyde, at Kjælderrum under Vaaningshus benyttes til Opholdssted for Høns eller andet Fjærkræ.

§ 21. Stalde, Fjose og Lignende skal være lyse og luftige. Gulvet maa være forfærdiget saaledes, at Fugtighed ikke trænger ned i Grunden. Der skal være Afløb til Gjødse binger. Denne maa være vandtæt og indrettet som bestemt i § 16.

Hvor Renlighedsforholdene i Stald, Fjøs o. l. er utilfredsstillende og sanitære Misligheder foranlediges, som enten paa Grund af Stedforholdene ikke kunne hindres, eller formedelst fortsat Overhørighed ikke bliver afhjulpne, har Sundhedskommissionen Ret til at forbyde Brugen af Fjøsset eller Stalden.

§ 22. Gaardsrum, aaben Plads eller Gade, hvor Heste eller andre Dyr pleier at henstaa, maa daglig renses. Grunden sammesteds maa være fast stensat eller makadamiseret og forsynet med Afløbsrender til Søen, Kloak eller Gjødse binger.

E. Forskjellige Bedrifter og Anlæg. Sundhedsfarlige Næringsveie. Slagterier.

§ 23. Enhver Bedrift, hvorved Luften forurenes og Stank udbredes, eller ved hvilken Stoffe behandles, der kan være skadelige for Arbejdernes eller de Omboendes Sundhed, skal være underkastet Sundhedskommissionens Tilsyn, og Vedkommende er forpligtet til at rette sig efter de Forskrifter, som den til Fjernelse af stedfindende Ulemper maatte give.

Handel med Gjenstande, som kan befrygtes at være smitteførende, saasom Klude, eller som er særlig ildelugtende, saasom Guano, dyrisk Affald, stinkende Varer, maa kun foregaa fra de af Sundhedskommissionen godkjendte Steder.

Lager og Oplagsrum for saadanne Varer og Gjenstande maa ikke være i Kjældere eller i Nærheden af beboet Rum, hvis deraf opstaar Ulemper for Beboerne.

§ 24. Ethvert Ildsted for Udvikling af Damp, eller hvori forbruges en større Mængde Brændsel, skal være forsynet med tilstrækkelig høi Skorstenspipe og saaledes indrettet, at fuldstændig Forbrænding saavidt muligt kan finde Sted.

§ 25. Rum, bestemte til Slagtning, skal have tætte Vægge, malede med Oljemaling eller afpudsede med Cement, saa de kan holdes rene ved Vaskning og Afskylning. Gulvet maa være fuldkommen tæt, indlagt enten af stærke pløiede Furuplanker eller dækket med haardbrændt Mursten, Stenfliser, satte i Cement o. l., være forsynet med et af Rist dækket Kloakslug og have saadan Heldning til dette, at det til Vask og Splyning brugte Vand let løber af. Slagterummet bør være forsynet med Vandspring og Luftpibe af passende Høide og Vidde. Til Ophængning af de slagtede Dyr's Dele skal anbringes Apparater, helst Jernkroge saa lange, at Væggen ikke tilsmudses.

F. Tilsyn med Handel med Varer og Næringsmidler m. m. Spisekvarterer.

§ 26. Alle til Forhandling bestemte Stoffe og Gjenstande kan med Hensyn til mulig giftig eller sundhedsfarlig Beskaffenhed underkastes Sundhedskommissionens Tilsyn. Sundhedskommissionen kan lade anstille de Undersøgelser, den finder nødvendige i saa Henseende. De hertil nødvendige Prøver er Sælgeren forpligtet til at overlade, idet deres Værdi, om det fordres, bliver at erstatte efter almindelig Salgspris, forsaavidt det ikke viser sig nødvendigt at forbyde Varens Salg. Befindes Varerne skadelige for Sundheden, kan Sundhedskommissionen forbyde deres Salg.

§ 27. Bedærvede Fødemidler maa ikke falbydes eller sælges til Menneskeføde. Havarerede Fødemidler maa ikke sælges, uden at Sundhedskommissionens Bestemmelse derom er indhentet. Sundhedskommissionen er berettiget til af vedkommende Sælger at fordrø udleveret de nødvendige Prøver til Undersøgelse paa de samme Betingelser, som nævnt i foregaaende Paragraf. Forefindes skadelige Næringsmidler, kan de efter Sundhedskommissionens Beslutning tilintetgøres, bortskaffes eller paa anden Maade uskadeliggøres paa Vedkommendes Bekostning.

§ 28. Handel med og Tilberedning af Madvarer til Salg maa kun foregaa i tilstrækkelig lyse, luftige og renligholdte Rum, der ikke benyttes til Soverum eller stadige Opholdssteder, og hvor der ikke samtidig opbevares Varer, som kan give Fødemidlerne Bismag. — Rum, der ikke opfylder disse Fordringer, eller som frembyder andre sanitære Mangler, kan Sundhedskommissionen forbyde benyttede til nævnte Brug, saafremt de mislige Forhold ikke er fjernede inden en af Sundhedskommissionen sat Frist. Hvor saadant Forbud har fundet Sted, bør Indberetning herom ske til Magistrat og Formandskab.

Foranstaaende Bestemmelser gjælder ogsaa Spisekvarterer og Melkeudsalg.

Paa Bondestuer og lignende er det forbudt at opbevare til Forhandling bestemte Fødevarer. Sundhedskommissionen kan forbyde Handel med Fisk, Østers, Hummer etc. fra Brygge, Kum, Fartøi og deslige, hvor Vandet paa Grund af Forurensning eller andre Aarsager kan befrygtes at være usundt.

§ 29. Optræder der paa en Gaard, hvorfra der leveres Melk til Byen, smitsom Sygdom, kan Sundhedskommissionen midlertidig forbyde, at Melk fra Gaarden forhandles i Byen.

G. Bestemmelser vedrørende epidemiske og smitsomme Sygdomme. Dødsfald.

§ 30. Enhver praktiserende Læge skal inden den 4de i hver Maaned til Sundhedskommissionen afgive en Opgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske og smitsomme Sygdomme efter et af Sundhedskommissionen affattet Schema. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det derhos paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af enkelte Sygdomme, hvis Udbredning det maa antages af særegen Vigtighed at kontrollere. Tilfælde af Kolera, Kopper, exantematisk Tyfus, Nervefeber, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber, ligesom de første Tilfælde af enhver indført, smitsom Sygdom skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes for Sundhedskommissionen med Angivelse af den Syges Køn, Alder og Bopæl.

§ 31. Ethvert Sygdomstilfælde, der giver Anledning til Mistanke om at være frembragt ved Nydelse af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller Benyttelse af Gjenstande, som indeholder giftige eller farlige Bestanddele, skal af den behandlende Læge uopholdelig anmeldes til Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger. Det samme gjælder om sanitære Misligheder, der antages at staa i Forbindelse med eller kunne give Anledning til Sygdom.

§ 32. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Reisende i Hoteller, Bondestuer eller lignende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig fornøden Underretning om, hvorvidt Tilfældet er af smitsom og farlig Art, og i saa Tilfælde uopholdelig underrette Sundhedskommissionen.

§ 33. Foruden den enhver Husbond efter Loven om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 § 14 paabudne Pligt at anmelde smitsom Sygdom, har Hovedet for enhver Husstand, særlig ved Udbruddet af og under Epidemier, Ansvaret for Renlighedsstellet i sin Bolig.

§ 34. For ethvert Fartøi, der indkommer paa Havnen med Syg ombord, skal strax ved Ankomsten Anmeldelse afgives til Havnefogden om Sygdommen, saavidt muligt med Angivelse af dens Art. Kan Sygdommen mistænkes for at være af smitsom Art, maa den Syge ikke forlade Fartøiet, før Sygdommens Beskaffenhed er undersøgt efter Sundhedskommissionens Foranstaltning. Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af nogen saadan Syg, maa ikke bringes iland (f. Ex. til Vaskning) uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

Fartøier, som henligger i Byens Havn, og deres Besætninger er med Hensyn til Renlighed og Sundhedsforholde underkastet Sundhedskommissionens Bestemmelse.

§ 35. Ved Indlæggelse i Sygehus i ethvert Tilfælde af de i § 30 nævnte Sygdomme og ved Ophøret af ethvert saadant Tilfælde, som maatte være behandlet i Hjemmet, bliver Sygerummet tilligemed Gang- og Sengklæder samt iøvrigt, hvad Sundhedskommissionen finder paakrævet, at desinficere paa den af Sundhedskommissionen foreskrevne Maade.

§ 36. Tæringssyge maa ikke lægges i Lægd; ei heller maa friske Personer — uden Sundhedskommissionens specielle Tilladelse — bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der findes Personer, lidende af Tæring, eller hvor saadanne vides i den senere Tid at være døde.

Efter Dødsfald af Tæring skal foretages Desinfektion af Bolig, Seng- og Gangklæder. Gjenstande, som ikke lader sig desinficere, saasom fillede Tapeter, Sengehalm, Legetøi og lignende værdiløse Ting, skal tilintetgøres.

§ 37. Lig af en udenfor Byen af smitsom Sygdom afdød maa ikke indbringes i Byen uden i igjenloddet Zinkkiste eller efter Sundhedskommissionens for Tilfældet givne Bestemmelser. Lig maa ikke henligge saa længe, at der ved Stank eller Dekomposition kan forvoldes Ulemper.

§ 38. Om ethvert paa Byens Grund eller paa Fartøier i Byens Havn indtræffende Dødsfald maa, forinden Begravelse foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af en examineret Læge udfærdiget Dødsanmeldelse, som bliver at aflevere til Sognepresten eller Menighedsforstanderen og af denne at tilstille Sundhedskommissionen. Hvis den Afdøde ikke har benyttet examineret Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelse at udfærdige af Sundhedskommissionens Ordfører.

§ 39. Optraeder smitsom Sygdom i Nogens Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, hvis ikke den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet og Rummene desinficerede.

Under samme Forhold kan ogsaa Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes, indtil Desinfektion er foretaget.

Ligeledes kan Sundhedskommissionen forbyde, at Personer, i hvis Husstand der hersker smitsom Sygdom, eller som selv lider af saadan Sygdom, forestaar eller deltager i Tilberedning af eller Handel med Næringsmidler og Brugsgjenstande, naar derved kan befrygtes Smitteoverførelse.

§ 40. Ved følgende smitsomme Sygdomme:

- a) Kolera, Børnekopper, exantematisk Tyfus, Blodgang, Difteri og Skarlagensfeber,
- b) Tyfoidfeber, smitsom Øienbetændelse, Skurv, Skab og Herpes tonsurans,
- c) Mæslinger og Kighoste, bliver ligeoverfor Skolerne følgende at iagttage:
 1. Børn, der lider af nogen af de nævnte Sygdomme, tilstedes ikke Adgang til Skolen.
 2. Det samme gjælder for friske Børn, naar nogen af de under a) nævnte Sygdomme er optraadte i den Husstand, hvortil de hører. Skoleforbudet kan af Sundhedskommissionen udstrækkes til samtlige i et Hus værende skolepligtige Børn.
 3. Børn, hvem det efter ovenstaaende har været forbudt at søge Skole, maa ikke tilstedes Adgang til den, førend der for de under a) nævnte Sygdomme fremvises Attest fra Læge for, at Sygdommen er ophørt, eller den Syge er indlagt paa Sygehus eller paa anden Maade tilfredsstillende isoleret, samt for, at et Tidsrum, svarende til Sygdommens Inkubation, efter den Tid er forløbet. Ligeledes maa fremvises Attest for, at fornøden Desinfektion af Hjem og Klæder er foretagen. Denne Attest skal være forsynet med Forevisningspaategning af Sundhedskommissionens Ordfører. Børn, der har lidt af de under b) nævnte Sygdomme, maa, før de tilstedes Adgang til Skolen, fremvise Attest fra Læge for at være helbredede. Børn, der har lidt af de under c) nævnte Sygdomme, maa ikke søge Skole, saalænge der er Afskalling eller udtalte hyppige Kighosteanfald.
 4. Ovenstaaende Bestemmelser om Skoleforbud gjælder ogsaa Lærere og Pedel, i hvis Hjem smitsom Sygdom er optraadt. Bor Lærer eller Pedel paa Skolen, og den Syge ikke kan isoleres paa betryggende Maade, kan Skolen fordres lukket efter Sundhedskommissionens nærmere Bestemmelse, ialfald saalænge, indtil den Syge er fjernet og fornøden Desinfektion er

foretaget. Det samme gjælder, hvis der i Skolehuset bor andre Familier, hvori forekommer smitsom Sygdom. Skolen er pligtig til at hjemsende ethvert Barn, om hvilket der er Grund til at antage, at det lider af smitsom Sygdom.

H. Om Byggegrund, Bygninger, private og offentlige Lokaler.

§ 41. Naar det ved Udgravning til Bebyggelse viser sig, at Grunden er opfyldt med forraadnede og for Sundheden skadelige Stoffe, kan Sundhedskommissionen fordre disse udgravede i den Udstrækning, som den finder fornødent, og det Udgravede bortskaffet. Hvor Byggetomt er vandsyg, maa den tørlægges bedst muligt.

Paa udmineret Grund skal Afledningsrør lægges fra dens dybeste Punkt og mulige Vandaarer omhyggeligt indfanges.

Befindes nogen Byggetomt forøvrigt af sanitære Hensyn uhensigtsmæssig, kan Sundhedskommissionen forbyde Bebyggelse, indtil Tomten dertil behørigt er gjort skikket.

§ 42. Kjældere skal være tilbørligt drænerede og luftige. Hvor Drænering ikke kan iværksættes, har Sundhedskommissionen Ret til at paabyde Opfyldning af Kjælderen til saadan Høide, at Grundvand ikke bliver stadig staaende i den.

§ 43. Kjældere maa for Fremtiden ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse indrettes til Beboelse med Natteophold.

Finder Sundhedskommissionen, at Kjældere, der benyttes til Beboelsesrum, ikke er skikkede til Beboelse med Natteophold, kan den forbyde saadant.

§ 44. Intet Beboelsesrum med Lysaabning udelukkende mod Fjeldvæg maa have samme nærmere Fjeldvæggen end 2 m., medmindre denne afskraanes til en Vinkel af 45°.

§ 45. Rum eller Værelser, der af Mangel paa tilstrækkelig Lys, Luft og Varme eller formedelst Fugtighed og Urenlighed skjønnes af Sundhedskommissionen at være sundhedsfarlige, kan forbydes benyttede som Boliger, og Huset helt eller delvis ryddes uden Godtgjørelse til Eieren, saalænge indtil Manglerne godtgjøres afhjulpne. Udflytning af hele Huset eller enkelte Leiligheder, hvor farligere epidemisk Sygdom er optraadt, kan paabydes, forat Huset eller Leiligheden kan blive desinficeret.

§ 46. Finder Sundhedskommissionen, at en Bolig er overfyldt, saa at sanitære Ulemper kan befrygtes, kan den paabyde Indskrænkning i Beboernes Antal. — Renlighed og Udluftning maa ikke i nogen Bolig forsømmes saaledes, at Ulempe eller Skade for Beboerne deraf kan opstaa.

§ 47. Befindes Lokaler, der er bestemte til for kortere eller længere Tid af Døgnet at optage et større Antal Mennesker — saasom Skole-, Kirke-, Rets- og Forsamlingslokaler etc. — med Hensyn til Rumforhold, Opvarmning og Oplysning eller paa Grund af Urenlighed ikke forsvarlige, kan Sundhedskommissionen paabyde Indskrænkning i Antallet af de Personer, som tilstedes Adgang, og andre paakrævede Foranstaltninger samt i fornødent Fald ganske forbyde Lokalets Afbenyttelse.

§ 48. Skoler skal være underlagt Sundhedskommissionens Tilsyn, og maa intet Skolelokale tages i Brug, før det er godkendt. Planer til private Skoler, der skal opføres, kan forelægges Sundhedskommissionen til Godkendelse, før Arbeidet paabegyndes. Sundhedskommissionen bestemmer det største Antal Børn, som det er tilladt at modtage i ethvert Rum, idet Hensyn tages til Børnenes Alder, Rummenes Størrelse, Ventilation og Lysforholde. I Skolelokaler maa kun findes oliemalede Vægge. — Skolelokalet skal tilstrækkelig luftes, Gulvene daglig feies efter at være overskvættede med Vand. Pulte, Bænke, Katedre og Borde

aftørres med fugtig Klud. Vaskning af Gulvene skal foregaa mindst 1 Gang ugentlig eller oftere om fornødent. — I ethvert Skolerum skal findes Spyttbakker, der daglig rengjøres. Forsaavidt Nogen — Lærer eller Elev — lider af stadig Ophostning, skal Vedkommende have eget Spyttekrus, der daglig maa rengjøres.

I ethvert Skolelokale er Sundhedskommissionen berettiget til at fordre anbragt de Ventillationsindretninger, der findes fornødne.

§ 49. Værksteder og Arbeidslokaler, som dermed kan sidestilles, er, forsaavidt de ikke staar under Fabriktilsynets Kontrol, underkastede de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen maatte fatte for at hindre sanitære Misligheder.

Almindelige Bestemmelser.

§ 50. Undlader Nogen inden den af Sundhedskommissionen satte Frist at træffe Foranstaltninger, som ifølge nærværende Forskrifter eller iøvrigt ifølge Sundhedskommissionens lovmedholdig givne Beslutninger paahviler ham, kan Sundhedskommissionen lade udføre, saavel vedkommende Foranstaltning, som hvad der ellers fornødiges for at hindre, at Forsømmelsen afstedkommer Skade.

Omkostningerne herved og ved de Forføjninger, som træffes for at forhindre forberedte eller standse endnu ikke fuldførte Handlinger, som strider mod nærværende Forskrifter eller Sundhedskommissionens lovmedholdig givne Beslutninger, eller for at borttrykke Ulemper, der er frembragte ved Brud paa ommeldte Forskrifter eller Beslutninger, — bliver at udrede af den Skyldige.

§ 51. Overtrædelse af disse Forskrifter straffes i Henhold til § 26 i Lov af 16de Mai 1860 om Sundhedsvæsenet med Bøder fra Kr. 8,00 til Kr. 800,00.

§ 52. Hvor det paa Grund af særegne Forholde maatte ansees tilraadeligt, og foranstaaende Bestemmelser maatte findes at foranledige uforholdsmæssige Ulemper for Vedkommende, kan Sundhedskommissionen tilstede Afvigelser fra Forskrifterne.

Jæssund Herred.

(Kongelig Resolution af 4de November).

§ 1. Til Opførelse eller Flytning af Husebygninger skal iagttages, at Afstanden mellem Vaaningshus paa den ene Side og Stald, Fjøs eller Ladebygning paa den anden Side, forsaavidt disse lægges ligeoverfor dette, ikke gjøres kortere end 10 — ti — Meter.

Mindre Afstand maa heller ikke gjøres mellem Vaaningshus og enhver anden Husebygning, mod hvilken Vaaningshus har Vindu.

§ 2. Ved Opførelse af Vaaningshus skal endvidere iagttages følgende:

- a) Opførelse maa ikke paabegyndes, før Grunden, hvorpaa Vaaningshuset agtes opført, er tilstrækkelig afgroftet og Madjorden derfra bortført. Afgroftning kan dog, forsaavidt særlige Omstændigheder gjør det fornødent, foregaa, efterat Huset er opført. I ethvert Tilfælde maa intet Hus tages i Beboelse, før der er Sikkerhed for, at Grunden er tør.
- b) Bygningen skal hvile paa Graastens Undermur, der intetsteds maa være lavere end 30 Cm. over Jorden, og som ved Rapping med Kalk, Ler eller paa anden tjenlig Maade er gjort forsvarlig tæt.
- c) Ethvert Beboelsesrum skal gives en Høide af mindst 230 Cm. fra Gulv til Loft og
- d) være forsynet med mindst 1 Vindu af mindst 1 M. Høide og 1 M. Bredde,

- e) I ethvert Beboelsesværelse skal mindst 1 Vindu være saaledes indrettet, at det med Lethed kan aabnes. Dette gjælder ogsaa allerede opførte Huse.
 f) Gulvet i nederste Stokværk maa gjøres forsvarlig tæt og frit for Træk.

§ 3. Finder Sundhedskommissionen noget beboet Hus eller Forsamlingsrum at være skadeligt for Sundheden paa Grund af Mangel paa Lys eller Luft, ved Overfyldning af Mennesker eller paa Grund af Fugtighed, Urenlighed eller lignende, kan den forbyde Husets eller Rummets Benyttelse, indtil de forefundne Mangler er afhjulpne.

§ 4. I Beboelsesværelse maa Kogeovn ikke anvendes, medmindre den er forsynet med saadan Indretning, at den ved Kogningen frembragte Damp kan opfanges og ledes ud i det Frie.

§ 5. Til ethvert Vaaningshus eller for enhver Opsidder paa en Gaard skal der være indrettet et Vandhus, der ikke maa have Væg eller Tag fælles med noget Vaaningshus eller have Tilsig til noget saadant.

§ 6. Heste, Kjør, Svin, Faar, Gjeder eller Fjærkræ maa ikke huses i Vaaningshus.

§ 7. Gjødse, Affald fra Husene og lignende Urenlighed maa ikke henkastes nærmere noget Vaaningshus end 8 M. og ikke saaledes, at derfra er Tilsig til Steder, hvor Drikkevand hentes. I samme Afstand fra Vaaningshus skal Huller, hvori Vand og Urenlighed kan samles, udfyldes og Fugtigheden saavidt mulig derfra afledes.

§ 8. Fiskeaffald, Aadsler eller deslige maa, naar det ei skal benyttes til Kreaturføde eller Gjødse, kastes paa Søen udenfor Fjæremaal.

§ 9. I Brønd, hvor Drikkevand hentes, maa ikke foretages Vask, spildes Urenlighed eller foretages noget, der kan gjøre Vandet urent. Om Bæk eller Elv, hvorfra hentes Drikkevand, gjælder det samme, naar Forurenselse ikke sker nedenfor det Sted, hvor Drikkevand hentes.

§ 10. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg eller anden Overdragelse af bedærvede Fødemidler og umoden Frugt samt af andre Gjenstande, der kan blive farlige for Helbredet derved, at de indeholder giftige Bestanddele, og kan i fornødent Fald lade dem tilintetgjøre paa Eierens Bekostning. Den har Ret til at forlange udleveret de for Undersøgelsen nødvendige Prøver. Ligesaa har Sundhedskommissionen Ret til at forbyde Salg eller anden Overdragelse af Gang- eller Sengklæder efter Personer, der lider af eller er døde af smitsom Sygdom, deriblandt Tæring og Spedalskhed, førend Klæderne er rensat efter nærmere Bestemmelse af Sundhedskommissionen.

§ 11. Personer, der lider af Tæring eller Spedalskhed, maa ikke lægges i Lægd. Ei heller maa Personer lægges i Lægd eller bortsættes til Forpleining i Familier, hvor der findes Personer, lidende af nævnte Sygdomme, eller hvor Nogen vides i den senere Tid at være død af saadan Sygdom.

§ 12. Naar en Bygning agtes opført eller flyttet, skal Vedkommende herom gjøre Anmeldelse til nærmeste Medlem af Sundhedskommissionen, der har at paase, at foranførte Regler følges, og i modsat Fald at anmelde det for Sundhedskommissionen. — Hvor særlige Forholde maatte gjøre det fornødent, kan Sundhedskommissionen indrømme Lempninger i de givne Forskrifter.

Ladestedet Farsund.

(Kongelig Resolution af 16de December).

Tillægget er saalydende:

«I den varme Aarstid kan Sundhedskommissionen paabyde Rengjøring af Rendestene oftere end én Gang ugentlig til Forebyggelse af Stank».

Kjøbstaden Østerriser.

(Kongelig Resolution af 23de December).

Kapitel I.

Om den offentlige Renlighed m. V.

§ 1. Alle inden Byens Grændser liggende offentlige og private Pladse, Gader, Veie, Brygger, Gaardsrum og Portrum samt Rendestene skulle holdes rene og frie for Stank.

Til Opnaaelse heraf har Kommunen, mindst én Gang ugentlig, hver Lørdag, samt foran de store Høitider at rengjøre sine Brygger og offentlige Pladse med tilhørende Rendestene. Enhver Huseier er paa samme Maade forpligtet til at feie sine Gaardsrum, private Brygger, Fortoug med Rendestene samt tilstødende Gade i dens halve Bredde. Hvor ubebygget Tomt støder til Gade, paaligger Gadefejningen Grundeieren.

Bortførelsen af Feieskarnet paaligger Byens Renovatør.

§ 2. Ingen Slags Urenlighed, Feieskarn eller Affald fra Husholdningerne maa henkastes paa Gaardsplads, Gade, Vei, offentlig Plads eller ud i Bække, Damme eller i Havnen, men skal enten henbringes i Gjødselbingen, hvor saadan findes, eller opsamles i tætte, med Laag forsynede Kasser, som Huseieren er pligtig at anskaffe og besørge tømt saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted.

Stinkende Affald fra Haandværks- eller Fabrikdrift skal bortføres fra Byen i tætte, lukkede Beholdere saa ofte, som Sundhedskommissionen for hver Bedrift finder paakrævet. Affald fra nævnte Bedrifter maa ikke opbrændes, naar deraf opstaar Stank.

Oplag af Klude, Ben, Fiskeaffald eller andre stinkende Substanser maa ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse findes inden Byens Grændser.

Kapitel II.

Om Afløbsvæsenet.

§ 3. Gader, offentlige Pladse samt Veie skal, efterhaanden som de dertil fornødne Midler bevilges, gives en haard Overflade, saaat Overvandet har let og hurtigt Afløb.

Rendestene mellem Kjørebane og Fortoug skal stensættes. Rendestene og Grøfter skal ved Udmundning i Kloak være forsynet med Rister.

Gaardspladse med tilhørende Indkjørsler skal have et jævnt og haardt Overdække og helst være stensatte.

§ 4. Offentlig Plads og Gade skal, efterhaanden som de dertil fornødne Midler bevilges, forsynes med offentlig Kloakledning i saadan Udstrækning, at der ikke fra nogen Eiendoms Grændser bliver længere Afstand end 15 Meter.

Ud i offentlig Kloak maa ikke ledes Tarmudtømmelser og heller ikke uden Sundhedskommissionens Tilladelse stinkende Vædske fra Fabrik og lignende Anlæg.

§ 5. Til Bortledning af Spildvand, Overvand og Grundvand er enhver Hus- eller Grundeier, fra hvis Eiendom ikke er større Afstand end 15 Meter til Søen eller offentlig Kloak, forpligtet til inden en af Sundhedskommissionen given Frist at anlægge lukket Afløbsrende til en af disse Steder.

Enhver Huseier skal, indtil de offentlige Kloakledninger er udstrakt som i § 4 bestemt, og forsaavidt Kommunen ikke overtager, hvad der overskyder 15 Meter, være forpligtet til at henbringe sit Spildvand til nærmeste Kloakkum eller til Søen.

Stillestaaende Vand, Brønde paa Gaardspladse eller under Huse skal, naar Sundhedskommissionen forlanger det, forsvarlig draineres eller tilkastes.

§ 6. Alle Kloakledninger, offentlige som private, skal anlægges i frostfri Dybde og forfærdiges af Sten, Rør af Støbejern eller glasserede Lerrør samt udmunde i passende Dybde under laveste Vandstand.

Ved nye Kloakers Anlæg under beboede Huse skal Kloakledningen forfærdiges af Sten i Cement eller glasserede Lerrør, sammenføiet med Cement.

§ 7. Alle Aabninger paa Kloakledningerne inden Huset maa være lukkede paa saadan Maade, at Kloakluften ikke faar Anledning til at trænge ind.

Samtlige Kjøkken- og Gulvvaske samt Slug i Kjælder og Ildhus skal til den Ende forsynes med Vandlaase, og alle Kumme, beliggende under Bygningen, maa være saaledes indrettede, at intet Kloakvand kan blive staaende i samme, samt lufttæt tildækkede.

§ 8. Det paaligger saavel det Offentlige som enhver Gaardeier, hver paa sit Omraade, at holde Kloakledningen og de paa samme anbragte Rensekumme og Vandlaase i forsvarlig Stand og lade dem rengjøre mindst én Gang aarlig.

Kapitel III.

Om Priveter, Kreaturstalde, Svinehus m. V.

§ 9.

- a) Til hver beboet Eiendom skal høre et Privet. Dette skal være indesluttet fra alle Sider med egne, tætte Vægge lige fra Grunden af. Det maa ikke anbringes under Beboelsesrum og saadant ikke anbringes over Privet.

Forsaavidt dette ikke bygges af $1\frac{1}{2}$ Stens Mur i Murbrug, skal det isoleres fra tilstødende Beboelsesrum ved et mindst 10 Cm. bredt Mellemrum, hvor fri Luftcirkulation kan finde Sted. Det skal forsynes med tæt Dør og Vindu, der tillige kan tjene til Luftvexling.

Privethullerne skal forsynes med tætsluttende Laag.

Exkrementbeholderen skal bestaa enten af en vandtæt, cementeret Binge eller af fuldkommen tætte Plankekasser eller Tønder, der anbringes paa et jævnt Underlag af ugjennemtrængeligt Materiale, som Cement eller Sten i Cement. De for Tømningen nødvendige Døre eller Lemme maa være tætsluttende.

Fra Rummet for Beholderen skal føre et Trækrør af mindst 10 Cm.s Diameter, indvendig Maal, op over Privetets Tag. Trækpiben maa ikke udmunde under Vindu i beboet Hus eller Rum, hvori Næringsmidler opbevares, og forøvrigt ikke nærmere saadant end 1,5 Meter.

Vandhus, der af Sundhedskommissionen maatte tillades bygget med direkte Afløb i Søen, skal under Sæderne være forsynet med hele Bordvægge, der paa alle Sider rækker under laveste Vandstand.

Tømning af Vandhus maa foregaa saa ofte, at ingen Overfyldning finder Sted, og ellers naar Sundhedskommissionen maatte paabyde det.

Bortførelse af Gjødselen maa ske i tætte Beholdere og i Tidsrummet fra 1ste Mai til 30te September fra Kl. 11 Aften til Kl. 6 Morgen, den øvrige Del af Aaret fra Kl. 10 Aften til Kl. 6 Morgen.

Sundhedskommissionen kan paabyde regelmæssig Strøning af Bingers og Priveters Indhold med Kalk, Torvmuld etc., naar Omstændighederne maatte paakræve det.

Ældre Priveter kan af Sundhedskommissionen kræves forandrede helt eller delvis i Overensstemmelse med foranstaaende Bestemmelse, dog kun forsaavidt det kan ske uden betydelige Ulemper og Forandringen er paa-krævet af Hensyn til den offentlige Hygiene.

- b) Sundhedskommissionen kan paabyde Eier af Bygning, hvor en større Mængde Mennesker stadig færdes, at anbringe Urinsteder, saafremt der er Anledning til Bortledning af Urinen til Kloak.
- c) Stald og Fjøs skal være lyse og luftige. De maa ikke anbringes i Vaaningshus eller i umiddelbar Forbindelse med samme. Gulvet skal ligge noget høiere end Gaardsrummets Overflade og være udført paa saadan Maade, at Fugtighed ikke kan trænge ned i Grunden, enten af tæt sammendrevne 3 Toms Planker eller af huggen Sten med Cementfugninger af Beton.

For Urinen skal indrettes tilstrækkeligt Afløb gennem en med Rist forsynet Rørledning til Kloak eller Søen eller den cementerede Binge.

Gjødelsen skal opsamles i cementerede Binger eller tætte Kasser med tætsluttende Laag.

Bortførelsen skal ske i tætte Vogne og blot i Tiden fra Kl. 10 Aften til Kl. 7 Morgen.

- d) Grisehus maa ikke ligge Beboelseshus, Brønd, Nabogrund eller offentlig Gade nærmere end 4 Meter. Det skal have cementeret Gulv og tætte Plankevægge samt daglig rengjøres.

Opbevaring af Grisemad maa alene ske i tætte og lukkede Kar, saa ingen generende Stank opstaar.

Hvor Renlighedsforholdene i Fjøs, Stald eller Grisehus er utilfredsstillende, saa at betænkelige Følger for de Omboendes Sundhed efter Sundhedskommissionens Skjøn deraf kan befrygtes, har vedkommende Eier inden en passende Frist at træffe saadanne Forføjninger, som af Sundhedskommissionen bestemmes.

Vil eller kan ikke Eieren træffe disse Forføjninger, kan Brugen af Fjøset, Stalden eller Grisehuset forbydes.

Kapitel IV.

Om sundhedsfarlige Næringsveie.

§ 10. Garverier, Limfabriker, Slagterier, Fabriker for Tilvirkning af Gjødningstoffer og andre Bedrifter, der kan blive skadelige for Sundheden eller forårsage Stank, maa ikke anlægges, forinden Sundhedskommissionens Betænkning er indhentet, og skal vedkommende Næringsdrivende være forpligtet til at rette sig efter de Bestemmelser, som Sundhedskommissionen til Fjernelse af stedfindende Misligheder maatte give.

Ved Spørgsmaal om Gjenopførelse af afbrændte Anlæg gjælder samme Regler som for nye.

Kapitel V.

Om Tilsyn med Handel med Næringsmidler m. V.

§ 11. Sundhedskommissionen kan forbyde Salg af Nærings- og Nydelsesmidler, der er bedærvede eller under de forhaandenværende Omstændigheder anses skadelige for Sundheden, og foranstalte dem tilintetgjorte paa Eierens Bekostning. Dette gjælder ogsaa andre Gjenstande, som holdes tilfals, og hvis Benyttelse kan blive farlig for Helbredden derved, at de indeholder giftige Bestanddele, f. Ex. Tapeter, Legetøi, Beklædningsgjenstande etc. De til Undersøgelsen nødvendige Prøver er Sælgeren pligtig at overlade.

Levnetsmidler, der kjendelig for Syn og Lugt er kommet i Forraadnelsestilstand, maa ikke sælges, selv om Sundhedskommissionen ikke har havt Anledning til at nedlægge Forbud derimod.

§ 12. Handel med og Tilberedelse af Madvarer maa kun foregaa i tilstrækkelig lyse, godt ventilerede lugt- og støvfrie Rum, der ikke benyttes til Sove- eller Beboelsesrum.

Udsalgssteder for Kjød og Melk skal have tæt Gulv og Tag samt olie-malede Vægge.

Kjød maa ikke udhænges eller udstilles udenfor Udsalgsstederne.

Rum, der ikke tilfredsstiller ovennævnte Fordringer, eller som i sanitær Henseende frembyder andre Mangler, kan Sundhedskommissionen forbyde benyttet til nævnte Brug, saafremt de mislige Forhold ikke rettes.

§ 13. Sundhedskommissionen kan paabyde, at Kjød og Flesk ikke maa falbydes uden forud at have været undersøgt paa saadan Maade, som af Sundhedskommissionen bestemmes.

§ 14. Død Fisk, der forhandles paa Byens Torv, maa ikke skylles med det derværende Søvand, ei heller falbydes dersteds uden fra et rent Underlag af Træ eller Sten.

§ 15. Optræder der paa Gaarde, hvorfra der leveres Melk til Byen, smitsom Sygdom, kan Sundhedskommissionen forbyde, at Melk fra saadanne Gaarde forhandles i Byen.

Kapitel VI.

Om Byggegrunde, Boliger m. m.

§ 16. Ved Udgravning til Bebyggelse skal Madjorden fjernes. Viser Grunden sig opfyldt med forraadnende og for Sundheden skadelige Stoffe, skal disse udgraves i fornøden Udstrækning eller anbringes et fuldstændigt Isoleringslag over hele Grunden.

§ 17. Intet Beboelsesrum maa lægges Fjeldvæg nærmere end 2 Meter, medmindre Fjeldvæggen afskraanes til en Vinkel af 45°, og Lysaabning kan anbringes paa en fra Fjeldet vendende Væg.

§ 18. Skjønnes Værelse, Arbeidsrum, Skole, Kirke eller andet Forsamlingsrum af Mangel paa Luft, Lys og Varme eller formedelst Fugtighed eller Urenlighed at være sundhedsfarlige, kan Sundhedskommissionen paalægge Vedkommende at rette de forefundne Mangler og forbyde Rummets Afbenyttelse, indtil dette er skeet.

Er en Beboelsesleilighed overfyldt, kan Sundhedskommissionen paabyde Indskrænkning i Beboernes Antal. Som ønskelig Luftmængde i Soverum ansees 8 m.³ for Voxne og 5 m.³ for Børn.

§ 19. I ethvert Skole- og Arbeidsrum skal findes Spyttbakker. Forsaavidt Skolebarn, Lærer eller Arbejder lider af stadig Ophostning, skal han have eget Spyttekrus eller Spyttbak, der daglig maa rengjøres.

Kapitel VII.

Om Forholdsregler ved epidemiske Sygdomme etc.

§ 20. Foruden den enhver Husbond efter Lov om Sundhedskommissioner m. V. af 16de Mai 1860 § 14 paahvilende Pligt til at anmeldte smitsom Sygdom har Hovedet for enhver Husstand, særlig ved Udbrud af og under Epidemier Ansvaret for Renlighedsstellet i sin Bolig.

§ 21. Enhver praktiserende Læge skal inden den 4de i hver Maaned til Sundhedskommissionen afgive en Öpgave over de af ham i den forløbne Maaned iagttagne Tilfælde af epidemiske eller smitsomme Sygdomme efter et af Sundhedskommissionen affattet Schema. Ved Beslutning af Sundhedskommissionen kan det

derhos paalægges de praktiserende Læger at indsende daglige Opgaver over de af dem iagttagne Tilfælde af Sygdomme, hvis Udbredelse det maa ansees af Vigtighed at kontrollere, men Tilfælde af Kolera, Kopper, exantematisk Tyfus, Nervefeber, Difteri, Skarlagensfeber og Barselfeber skal af den tilkaldte Læge strax anmeldes med Angivelse af de Syges Køn, Alder og Bolig.

§ 22. Ethvert alvorligt Sygdomstilfælde, der giver Anledning til Mistanke om at være frembragt ved Nydelsen af bedærvede eller forfalskede Næringsmidler eller Benyttelse af Gjenstande, der indeholder giftige eller farlige Bestanddele, skal den behandlende Læge uopholdelig anmelde for Sundhedskommissionen med Angivelse af den formodede Sygdomsaarsag og andre fornødne Oplysninger.

Det samme gjælder om sanitære Misligheder, der antages at staa i Forbindelse med eller at kunne give Anledning til Sygdomme.

§ 23. Ved Sygdomstilfælde, der indtræffer blandt Reisende i Hoteller, Logishuse og lignende, skal vedkommende Vært søge at skaffe sig fornøden Oplysning om, hvorvidt Sygdommen er af smitsom eller farlig Art, og isaafald uopholdelig underrette Sundhedskommissionen.

Lignende Anmeldelse maa ske for hvert Fartøj, der ankommer paa Havnen med nogen Syg ombord, saafremt Sygdommen kan mistænkes for at være af smitsom Art.

Før Sygdommens Beskaffenhed er undersøgt, maa i saadanne Tilfælde den Syge ikke forlade Fartøiet.

Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af nogen saadan Syg, maa ikke bringes iland uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 24. Lig af en udenfor Byen af smitsom Sygdom afdød maa ikke indbringes i Byen uden Sundhedskommissionens Tilladelse.

§ 25. Optræder smitsom Sygdom i en Husstand, der driver Handel med Fødemidler, og Udsalgsstedet er i samme Hus som den Syge, kan Sundhedskommissionen forbyde Handelsvirksomheden, hvis ikke den Syge bliver betryggende isoleret eller fjernet og Rummene desinficerede.

Under samme Forhold kan ogsaa Haandværksdrift, særlig saadan, hvorved Beklædningsgjenstande forarbejdes, midlertidig forbydes.

§ 26. Beboelsesrum med iværende Gjenstande samt Gang- og Sengklæder, der har været benyttet af Personer, der har lidt af eller er døde af smitsomme Sygdomme — deriblandt Tæring — maa ikke benyttes eller overlades andre til Brug eller Eiendom, forinden de er rensede paa saadan Maade, som Sundhedskommissionen finder fyldestgørende.

§ 27. Om ethvert paa Byens Grund eller i dens Havn optrædende Dødsfald maa, forinden Begravelsen foregaar, tilveiebringes en efter et bestemt Schema af examineret Læge udfærdiget Anmeldelse, som bliver at afgive til Sognepresten og af denne at tilstille Sundhedskommissionen.

Har den Afdøde ikke benyttet Læge, bliver Liget at syne og Anmeldelsen at udfærdige af Bylægen.

§ 28. Hvor særegne Forholde maatte paakræve det, eller hvor Udgifterne skulde vise sig uforholdsmæssig store eller Bestemmelserne vanskelige at gennemføre, kan Sundhedskommissionen helt eller delvis fravige Forskrifterne.

Udkast

til Forskrifter til Forebyggelse af ondartede, smitsomme Sygdommes Udbredelse i Landdistrikterne.

(Ved Justitsdepartementets Rundskrivelse af 25de April 1899 anbefalede til Vedtagelse i Landdistrikterne i Henhold til Lov af 16de Mai 1860, § 15).

§ 1.

Ved Optræden af Sygdomstilfælde, som der kan være Grund til at tro er af ondartet, smitsom Beskaffenhed, skal den Husbonde eller Husfader, som har at gjøre Anmeldelse derom overensstemmende med § 14 i Lov om Sundhedskommis-sioner m. v. af 16de Mai 1860, tillige strax drage Omsorg for betryggende Afsondring, saavidt som Omstændighederne tillader.

Afsondringen maa omfatte ikke alene den Syge selv, men ogsaa den eller dem, der pleier den Syge samt Sengklæder, Gangklæder og andre Brugsgjenstande, som de benytter eller som den Syge har benyttet de nærmeste Dage forud for Sygdommens Udbrud.

Fødevarer maa ikke opbevares i det Rum, hvor den Syge opholder sig.

§ 2.

Indtil Læge er kommen tilstede og har meddelt nærmere Forskrifter, maa Samkvem mellem det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, og andre Steder indskrænkes til det mindst mulige. Navnlig maa Personer, der hører til samme Husstand som den Syge, ikke uden Nødvendighed deltage i Møder eller Sammenkomster af et større Antal Mennesker. Uvedkommende Personer maa ikke tilstedes Adgang til det Rum, hvor den Syge opholder sig.

Sammenkomster i selskabeligt eller andet Øiemed, der ikke er uopsætteligt, maa ikke afholdes i det smittede Hus eller paa dets Gaardsplads.

§ 3.

Naar Læge er kommen tilstede, kan han foreløbig træffe de Anordninger og Forføjninger med Hensyn til Afsondring af den Syge og hans Omgivelser og med Hensyn til Rensning af Sygeværrelset og de under Sygdommen benyttede Gjenstande, som Sygdommens Beskaffenhed paakræver, og Omstændighederne tillader.

Det maa overlades til Lægens Skjøn efter Omstændighederne at meddele Forskrifterne i skriftlig Form. De maa i hvert Fald nøie efterkommes og er gjældende, indtil de tilbagekaldes af Lægen selv eller ophæves af Sundhedskommis-sionen eller dens Ordfører.

§ 4.

Forsaavidt der leveres Melk eller andre Fødemidler til Salg fra det Sted, hvor Sygdommen er optraadt, maa dette ophøre, indtil Tilladelse er meddelt af den tilkaldte Læge.

§ 5.

Børn fra den Husstand, hvor Sygdommen er optraadt, maa ikke søge Skole forinden Tilladelse er meddelt af den tilkaldte Læge. Forsaaavidt Sygdommen optræder i Lærerens Husstand, og han bor i samme Hus, hvor Skolen holdes, maa denne lukkes, indtil Lægen har afgivet nærmere Bestemmelse.

§ 6.

Saasnart Meddelelse om de indtrufne Sygdomstilfælde og de i Anledning af samme trufne Forføininger er indløbet til Sundhedskommissionens Ordfører, har denne at træffe de videre Forføininger, som efter Tilfældets Beskaffenhed er fornødne.

§ 7.

Overtrædelse af Bestemmelserne i foranstaaende §§ eller af de med Hjemmel af samme givne Forskrifter straffes med Bøder (jfr. Lov om Sundhedskommissioner m. v. af 16de Mai 1860 § 26).

Trykfeil og Rettelser.

Side 131. Linje 12 f. n. staar Voss, læs Vass.

I Medicinalberetningen for 1898.

- Side 4*. Folkemængden i Østlofoten (Linje 10 f. n.) er opgivet til 6 570, læs 6 702.
- 9*. I 3die og 4de Linje f. n. staar pCt., skal være p. mille.
- 23*. Linje 9 f. n. 435, læs 454.
- 24*. — 20 f. o. staar: Tabel X gives, læs: I Tabel X gives.
- 51*. — 21 f. n. Anmærkningstegnet ¹⁾ ved Orkedalen udgaar.
- 60*. — 22 f. o. Ordet større bør udgaa.
- 64*. — 14 f. n. staar: 1 036, læs 1 073.
- 67*. Ved Totens Apothek er Privilegiet personligt.
- 76*. Sum af Tilbageliggende fra forrige Aar: 1 018, læs: 1 518.
- 121. Under Inddelingen tilføies i Summen for Egersund Lægedistrikt 5 Jordmødre.
- 182. — — — staar: 9 Læger i Amtet, læs: 39.
- 232. — — — Folkemængden i Sørfolden 2 310, læs 2 315.
- 233. — — — Fladeindholdet for ^{Evenes} _{Ankenes} } 3 036,19 læs 3 036,16.
- 270. Linje 7 f. n. staar: Jorbrug, læs: Jordbrug.

